

MATTHEVS

DT&V

MARCVS

ANNVNCIATIO

PASSIO

NATIVITAS

RESVRRECTIO

LVCAS

IYDICIYV

ICANNES

WIENIEC

Niewiędniący,

Przeczytley

P. MARIEY

Zamykaiący w sobie

KAZANIA

Ná wszystkie iey Świętá
doroczne.

Przez

X. SZYMONA STAROWOLSKIEGO

KANTORA TARNOWSKIEGO

nápisane.

W KRAKOWIE,

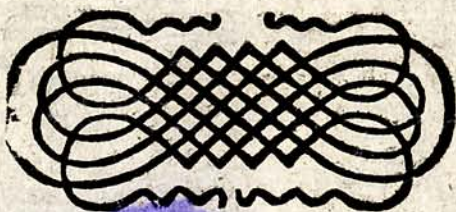
W Drukarni Franciszka Cezarego, I.K.M.

Typog. Roku P. 1649.

A P P R O B A T I O.

HGO IOANNES BROSCIVS;
Sacrae Theologiae Licentiatus &
Professor, Canonicus Cracouien-
sis, legi (iussu & autoritate Illu-
strissimi & Reuerendissimi Domini D. P E-
T R I G E M B I C K I, Dei Gratia Epi-
scopi Cracouiensis) Conciones in Festa
Beatissimae Virginis Mariae conscriptas, per
Admodum Reuerendum Dominum S I-
M O N E M S T A R O W O L S K I, Can-
torem Ecclesiae Collegiatae Tarnouiensis, in
quibus nihil contra Catholicam veritatem,
aut bonos mores deprehendi: proindeque
dignas iudico, vt typis mandentur. Datum
Cracouiae, ex Collegio Maiori, die x. Iulii.
Anno Domini, 1649.

Przewielebnemu w Pánu Chryśtuśie Oycu,
Iáśnie Oświeconemu Xiażęćiu,

IEGO MOSCI

X. PIOTROWI
GĘBICKIEMV,

BISKVP OWI KRAKOWSKIEMV,
XIAŻĘCIV SIEWIERSKIEMV,

Czułemu owieczek Chryśtuśowych Pásterzowi,
y Korony Polskiej

SENATOROWI.

Láská y pokoy, od Pána y Bogá náśzego Iezusa Chryśtuśa.

M wietszy Monárchowie náświećie
byli, Przewielebny y Iáśnie Oświecony
Miłościwy Xieże Biskupie, tym sie bár-
żiey kśięgá y náukámi różnemi báwili,
ludzi mądrych ná dworách swoich cho-
wáli, wstáwne z nimi rozmowy y kon-
uerśacyá swoje miewáli, iáko tego przykłády w Histo-
ryách o rozmaitych Krolách y Cesárzách mamy. Oso-
bliwie iednák o Alexándrze Wielkim, Pompeiuśie, Kon-
stántynie, Károluśie, Iuśtyniánie, Theodozyuśie, Bázy-
lim, y Alphonsie Krolu Arágońskim. Ktorych wśzytkich
Wielkimi nie ták z szczęścia wojennego y potęgi domo-
wey, iáko od wielkości ánimuszú y wysokiego rozumu
wielkiemi názwano. Y słusznie bárzo, mowi Neoteryk
ieden: Abowiem, *ea erant ingenij amplitudine, ut vel de maxime*

Przedmowa.

reconditis nihil non perciperent; ea de omnibus doctrinis opinione, ut earum nullam ab se alienam putarent: ea indolis humanitate, ut tenuissimi cuiusque hominis de hoc genere munusculum minimè aspernarentur. Zaczynamy v nas w Polszcze, (*si parua licet compar. e magnis*) cokolwiek było ludzi wielkich, których po dziś dzień między sobą wspominamy, y ich wysokie cnoty z awizerunk sobie y pobudkę nieiaka *ad res præclare gerendas* bierzemy, nie inakszym sposobem do reputacyey, y wieczney v potomnych wiekow sławy przyzli, ieno przez wysoka mądrość swoie, á wstawną z ludźmi vczonymi konuersacyą. Których chwalebny torem y W. X. M. idac, iż żadnego by napodleyszego, który się ieno ma do cnoty y nauki iakiey, od siebie nie odrzucał; ważyłem się y ia, naymnieyszy z káptanow tey przezacney Diocezyey Krákowskiey, przed W. X. M. iako przed Biskupá y Pásterzá swoiego z takim vpominkiem presentować, iakim z czytania Pisma ś. y tłumaczow iego, przez te dzieściec lat iakom się do stanu duchownego vdał, podług słabości rozumu mego mogł naylepiey wygotować. Y naprzod ięzykiem Łacińskim *Vitam & miracula Diui Vincentij Kadlubkensis* W. X. M. Pánu memu Miłościwemu ofiarował. Potym *Vitam Iacobi Zadęzicij immediati Antecessoris* W. X. M. którego persuaśia y promocyą, *statum Ecclesiasticum amplexus sum.* Potrzećie, Swiatnice Páńska ábo ráczey Kazánia ná vroczyśtości Swiat całego Roku pod rozśadek wysoki y *patrocinium* W. X. M. *ea qua par erat reuerentia* poddałem y dedikowałem. A teraz tą czwartą ráz, koncząc pisma moje duchowne, Wieniec Pánnie przenaświetszey pokornie ofiarowany, *Cuius Sanctitatem cælum adorans conspicit: cuius maiestatem deuota tellus respicit: cuius magnitudinem inuitus Orcus suspicit;* przed obecność W. X. M. z vniżonemi posługami moimi przynoszę; oney samey iako Mátki miłosierdzia gorąco we dnie y w nocy prosząc, áby y mnie niegodnemu

pro Serto

Przedmowa.

pro Serto hoc scriptuario, y W. X. M. koronę niewiednieiącą v Syná swiego namilszego ziednać raczyłá, że mnie współz tą pracą moią ná iey chwałę nieśmiertelną wydána, in testimonium Tuę erga Nam pietatis, w swoiey protekcyey mieć W. X. M. zechcełz. Ktory alias sam przez się światobliwey pamięci Stryia swego WAWRZYNCA GEMBICKIEGO, Arcybiskupa Gnieźnińskiego przykładem, Diuam Dei Genitricem, præ innumeris aliis in Regno Poloniae Heroibus, vera, solida, perpetua religione colis, celebras & ornas. Lubo tedy non eget commendationis præsidio argumentum operis; ia iednak to co Hieronym swięty niegdy do Dámásá Papieża w Liście swoim nápiśał, mowiac: Petri & Fidem, & Sedem tenes: do W. X. M. Pána mego Miłościwego śmieie śtośować y rzec moge, tę pracą moię pokornie ofiaruiąc; Petri & fidem, & nomen habes, y vrząd Pásterski od Bogá y Sukcessorá Piotra swiętego zlecony spráwuiesz. A zátym y władzą masz porządnie sobie dáńá ápprobować, y bronić od potwarzy te moie písmá, quibus sana ac sincera ad pietatem tantæ Matri debitam hominum pectoribus ferendam suppeditantur argumenta. Od potwarzy, mowie, y vszczypkow tych, ktorzy cudzą robotę zwykli gánić ząwśze, á sámi malè loquuti sunt de Deo.

A przetoż pium conatum meum benignè amplectere, Illustrissime & Reuerendissime Princeps, & accedere glorię Tuę crede, quod Marię impenderis. A ia Kápłan niegodny, zá tę miłościwą łáskę y protekcyą, podług powinności moiey, Máiestatu Pán-fkiego nigdy vpraszać nie przestáne; ut omnia bona vota tua, & secundet, & fortunet, z ozdoba Kościoła swiego ś. y wśzytkiey Oyczyzny nászey, veraq; utriusq; vitę Te cumulet felicitate.

W. X. M. mego Młciwego P.

Naniższy y pokorny Kápłan

y sługa

X. Szymon Starowolski,
Kantor Tarnowski.

Do Czytelniká.

Jele bázgo wczonych y mądrych Skryptorow znalem / Czytelniku łaskawy / nie tylko w Polsce / ale też y w cudzych ziemach / którzy w rozmaitych materjach ksiąg napisan by nie mało / nie wydali ich na świat tu używaniu pospolitemu / obawiając się / iako owi wczony Káarthágená / oblatrantium ora, quæ nemini quantumvis sapienti Scriptori parcere consueverunt. Czegom ja sam nie po ieden raz doznał na sobie / od różnych professyi ludzi będąc nie tylko ścącowany na stronie / y źle wdawany do wielkich ludzi / ale też y strofowany obecnie / iżem się ważył *tenues lucubrationunculas meas facere publici iuris*. Którym ja on wierzył *Márcyalisow* powiedział:

*Cum tua non edas, carpis mea carmina Læli
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.*

Ostatek milczeniem zbywałem / á przecie swoje dawne przedsięwzięcie na myśli mając / iż cokolwiekbym à *Patre luminum*, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum est, oświecenia na rozumie mógł mieć / á tym bliżniemu mojemu mogłem być pożytecznym / tego wszytkiego bez zazdrości / iako *Medrzec* mówi / drugim udzielał. Inaczej / mówi pomieniony Káarthágená: *Quis non adscribat imprudentiæ & pusillanimitati, ob detrahentium timorem quemquam absterri ab opere studioso & Ecclesiæ Catholicæ utili?* mając zwłaszcza pobudkę do tego / y przykład z wielkiego Doktora Kościoła Bożego *Augustyna* świętego / który obmawiał ludzkie y ścącunki złosliwe lekce sobie wając / tak o pracy swojej / *Libro secundo de Trinitate*, mówi: *Nec trepidus ero ad proferendum sententiam meam, in qua magis amabo inspicere à rectis, quam timebo morderi à perversis; grater enim suscipit osculum columbinum pulcherrima & modestissima charitas, dentem autem caninum vel euitat cautissima humilitas, vel retundit solidissima veritas: magisque opto à quolibet reprehendi, quam siue ab errante, siue ab adulante laudari.* *Nullus enim reprehensor formidandus est amanti veritatis. Etenim aut inimicus reprehensus est, aut amicus: Si inimicus insultat, ferendus est; amicus autem, si errat, docendus; si docet, audiendus.* *Laudator verò & errans confirmat errorem, & adulans illicit in errorem.* *Emendabit ergo me iustus in misericordia, & arguet me. Oleum autem peccatoris non impinguabit caput meum.*

Pisząc ja przeto pochwały nigdy niewystawionej Panny / y Bogarodzicielki *Máryey* / wołałem raczej subire *Censuram maleuolorum* aut detractorum, niżeli chwały jej zamilczec / & consecratos labores illi, cuius nomen iucundum Angelis, fructuosum hominibus, terrificum dæmonijs, w wieczne zapomnienie podać / y molom na zjedzenie do łata łedy wrzucić; będąc zwłaszcza

Do Czytelniká.

zwłaszcza w tak wielu przygodách y niebezpieczeństwie żywota / tak na ziemi iako y na morzu / tak na wojnach iako y w domu / iey osobliwa protekcyá y faworem przy zdrowiu / (y tedy sło o reputacyá) przy honorze zachowanym. Wiedząc też y to de' ze / iż cokolwiek się na cześć y chwale Matki Bożej czyni / to się wszystko na samego Chrystusa Boga y Zbawiciela naszego wlewa / iako Hieronym święty w Liście swoim ad Paulam & Eustoc. mówi: Nulli dubium est, quin totum ad gloriam, & ad laudem Dei pertineat, quicquid dignè Genitricis suæ impensum fuerit.

Ażem te pochwały Królowey nieba, ziemie w Kazaniach raczy niżeli w innym jakim sposobie pisania zawarł / podał mi okazyá do tego Należyty Pasterz Kościoła Bożego Innocentius III. in Epistola ad Abbatem Cisterciensem, mówiąc; iż prædicatio animam reuocat ab errore ad veritatem, à vitijs ad virtutem, praua mutat in recta, aspera conuertit in plana, instruit fidem, erigit spem, roborat charitatem, euellit nociua, plantat vtilia, & fouet honesta: via vitæ, scala salutis, & ianua paradisi est. Zaczynam prostaczkowicie na przepowiadanie słowá Bożego / w wroczystości Panny Nasświetsey z rych Kazan moich gotując się / mogą za pomocą Ducha świętego / y przyczyną Virginis Matris, wszystkich tych cnot namienionych dostąpić / y mieć okazyę tyścić do wystawiania iey światobliwości niewypowiedzianej. Ponieważ zdaniem wszystkich Doktorów świętych ona jest Puteus laudum inexhaustus; á iako ieszcze ieden nabożny przydał: nec poterit quouis eloquio summa Beatæ Virginis Mariæ virtutum laudibus exhauriri.

Kto tedy zupełnym sercem jest nabożny do niej / iako do Matki miłosierdzia / y Panniej świata wszystkiego / ten tą podłą pracą moją nie wzgardzi / lubo niedoskonała jest wyrobiona; y w osobie Matki Przczystey będzie wychwalał Syná iey namilşego Jezusa Chrystusa Boga naszego / cuius nomen sanctissimum extollimus, cum Mariæ honoramus.

Co y ty Czytelniku láskawy ochotnie uczyn / á te krotkie wierşyki / ábyś miłosierdzie iey y protekcyá nad sobą vznał / czestotroc z nabożenstwem mawiaj:

Salve Diua Parens, æterni cura Parentis
Salve hominum curis impositura modum,
Tu primæ, vel miseræ! reparaſti damna parentis,
Iam felix per te fæmina nomen erit.
Te ſpectat mortale genus, tibi ſupplicat orbis,
Te laudes, & te nomina mille decent.

S V M M A R Y V S Z K A Z A N.

Ná wszystkie Świętá doroczne P. Mâryey
vczynionych.

Ná dzień niepokalánego Poczęcia P. Mâryey.

1.	O Niezmázaney czystości Panny Naświatſzey przez grzech
pierworodny	fol. 1.
2.	O Podobieństwie P. Naświatſzey do drzewa Cedrowego	8.
3.	O Zupelności łaski Bożey w Naświatſzey P. Mâryey	15.

Ná dzień Narodzenia Naświatſzey Panny.

1.	O Zaczności wrodzenia P. Błogosławioney Mâryey	22.
2.	O Podobieństwie P. Naświatſzey do Iurzenki wschodzącej	29.
3.	O Radości światá wszytkiego z národzenia Naświatſzey P. M.	37.

Ná dzień Ofiarowania P. Mâryey.

1.	O Niezmázaney czystości P. Naświatſzey przez grzech vczynkowy	45.
2.	O Oddaniu P. Naświęt. ná służbę Bożą w kościele Sálomonowym	52.
3.	O Księgách Análogiey Páná Chrystusowey	59.

Ná dzień Zwiáſtowania P. Mâryey.

1.	O Radości Anyołow śś. z cudownego wcielenia Syná Bożego	68.
2.	O Złotym wieku dánym światowi z wcieleniem Syná Bożego	77.
3.	O Cudowney nowinie światu dziśia powiedzianej	84.

Ná dzień

Summáryusz Kazań

Ná dzień Náviedzenia P. Máryey.

1. O Przyczynách náviedzenia P. M. dom Elżbiety powinny swoiey 92.
2. O Rozrądowniu sie P. Naświetsey w domu Elżbiety ś. 99.
3. O Śwápliwosći dusze nabożney do Stworce swoiego 105.

Ná dni nabożnego oczekiwania rodzenia Pánný Prze- czysteý, gdy światu Zbáwiciela powiła.

1. O Antiphonách Adventowych, wiekszych nazwanych 111.
2. O Oczekiwaniu rodzenia Pánný Naświetsey 118.
3. O Prágnieniu dusze Chrześciańskieý przyścia P. Chrystusowego 123.

Ná dzień Oczyszczenia P. Máryey.

1. O Święceniu Gromnic 129.
2. O Pieśni Simeonowej 137.
3. O Stanie Wdowim 144.

Ná dzień rozpamiętywania niewinney męki Pána Zbáwicielowey.

1. O Lámenście y boleściach Naświetsey Pánný 151.
2. O Przyczynách smutku y gorzkości serca Naświetsey Mátki B. 160.
3. O Siedmi boleściach Pánný Máryey 167.

Ná dzień Wniebowzięcia P. Máryey.

1. O Pokoju ziednanym światowi przez Pánnę Naświetśa
do niebá wzięta 196.
2. O Podobieństwie Pánný Naświetsey do Arki Noego 204.
3. O Podobieństwie P. Naświetsey do Kástelu mocnego 210.

Ná dzień P. Máryey Anyelskieý.

1. O Władzy y krolowaniu Pánný Naświetsey nád wszytkimi
Duchami błogostawionymi. 240.
2. O Zacności y mocy tego imienia ś. Márya. 246.
3. O Litości mácierzyńskieý P. Błogostawioneý nád grześnikami. 253.

Ná dzień

Summáryusz Kazań.

Ná dzień P. Máryey Snieżney.

1. O Przyjemney ofierze P. Bogu, gdy kto pód tytułem P. Naświetſzey Kościoły, Káplice, y Ołtarze wysławia 218.
2. O Modlitwách y czci Pánny Naświetſzey 225.
3. O Niepokalaney czystości Pánny Naświetſzey 232.

Ná dzień Rożáncá Pánny Naświetſzey.

1. O Niewypowiedzianej miłości P. Błogostánionej przeciwko P. Bogu Stworcy swojemu 261.
2. O Pożytecznym wzywaniu tego imienia ś. Márya. 268.
3. O Troiákiey koronie Pánny Naświetſzey. 276.

Ná dzień Szkáplerzá Pánny Máryey.

1. O Zacności Zakonu Kámelitańskiego. 284.
2. O Osobliwej protekcyey P. Naświetſzey przeciwko sługom swoim. 291.
3. O Wysokich pochwałách Pánny Naświetſzey. 298.

Ná dzień przeniesienia Domku Naświetſzey Pánny do Loretu.

1. O Zacności domku Loretáńskiego. 305.
2. O Światobliwości Mátki Bożey, y domku iey w którym mieszka. 312.
3. O Skuteczności przyczyny P. Naświetſzey zánami do P. Boga, y o budowaniu kościołow pod iey imieniem. 319.

K O N I E C.

WIENIEC

W I E N I E C

N A S W I Ę T S Z E Y

P. M A R I E Y,

Niewiędnieiacy.

Z krotkich konceptow Pisma S.
vwity, y ofiarowány,

Przez

X. SZYMONA STAROWOLSKIEGO,
KANTORA TARNOWSKIEGO.

Ná Dzien Niepokalánego Po- częcia Panny Máriej KAZANIE PIERWSZE.

O niezmázaney czystości Panny Naświęt-
fzey, przez grzech pierworodny.

Liber Generationis ꝑ ESV Christi, &c. Matt: 1.

Eżeli która rzecz / tedy Niepokaláne poczęcie Na-
świętszey P. Máriej / dostátanie wyrażił Duch ś.
w osobie Ester Krolowey / Chrzęścianie w Pá-
nu Bogu mili / która vrodziwszy sie ze krwi Ży-
dowskiej / gdy sie dowiedziała / iż ná instancyą A-
mána Senatorá napřednieyşego Krol Asverus
wydal był wyrok swoy ná Żydy / aby byli o ieden dzien we wşytkim
Pánstwie

Ester 15. Pánstwie iego / z dziećmi y z ženami wybić : poslá do Krolá sie-
dzacego ná ten czas ná sadách ná máiestacie swoim / dwie sluzbiste
Iákim spo- z soba wziawšy / aby byla zá narodem swóim prosila Krolá / o zmie-
sem Ester 1. sienie ták surowego wyroku. **Przeto** assumpsit duas famulas, &
figurowala super vnam quidem innitebatur prae delicijs, altera autem sequeba-
Panne Na- tur Dominam, defluentia in humum indumenta sustentans. **Ktorež**
święta. iák skoro obaczyła / zlešla sie surowey twarzy iego / y **stc. ala sie**
glowa ná sluzbista swoje owe ktora iá prowadzila : á Krol to **As-**
swerus obaczywšy / por. al sie z máiestatu swego / y vchwycil iá á-
by nie pádla ná ziemié. Festinans exiliuit de folio, & sustentans eam
Cant: 4. vlnis suis, his verbis blandiebatur. Quid habes Esther? Ego sum
Psál: 102 frater tuus, noli metuere, non morieris, non enim pro te, sed pro
omnibus hac lex constituta est.

Genes: 2. Podobna rzecz dziś sstała sie z **Naswietša P. Márya** / ktora
iest Pulcherrima mulierum, iákó gdy Krol **Aswerus** Rex Regum &
Dominus Dominantium, ná narod **Żydowski** to iest ná wšytko po-
kolenie **Adámowo** / między ktoremi y my **Populus eius** & oues pas-
cuæ eius iestesmy : wydał był dekret w **Káiu**. In quacunque hora
comederis, morte morieris. A potepil wšytko plemie ludzkie / dla
przestępstwa **Adámowego** / same **Naswietša Pánne Márya**
wziawšy od ciężaru grzechu pierworodnego / podobne słowa do
niey przez **Duchá s.** mówiac: Non enim pro te, sed pro omnibus
hac lex constituta est. Za ktora te dwie sluzbiste sly **Natura** ludzka
rucho v šaty niošac / to iest / przykłady cnot šwitych od niey bio-
rac: y **Natura Anielska** ná ktorey sie wspierala / y tu ná ziemi / y
w niebie teraz wyslugi z niey wšelátie máiac. Ktora sam **Stwor-**
ca nieba y ziemié rešomá láški swojey podniost / aby nie vpádla ná
ziemié / y nie zmažala sie grzechem pierworodnym / z ktorego potym
šklonošć idzie y do vczyntowego. **Przetož** iákó iá piáštować po-
czal wšechmocná láška swojá przy poczeću / ták y przez wšytek
iey żywot piáštował / aby y pomysleniem nieporządnym nie zma-
žala sie áž do šmierci / y byla Krolowá wšytkich **Šwitych** iego
niepokalána.

Ná dziśieyšym przeto **Kázaniu** / Láškom wášym pokaže / iák-
to przy **Poczeću** swoim w żywocie mácierzyńskim od wšelátiey
zmaży pierworodney / osobliwá láška **Pánška** zachowana byla.

O **Pisuiac Mattheus s.** **Analogia P. Chrystusowa** / wylicza w
dzisieyšey **Evangeliey** imioná wlasne wšytkich **Přizodkow**
iego / poczwšy od **Abraháma** áž do **šoncá** / mówiac: Abraham ge-
nuit Isaac, Isaac genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam & fratres
eius. A przychodzac do **šoncá** / gdy inž ma miánować **Pánne Má-**
rya / odmienia sposob mówienia swóiego / y onego wylicžania šta-
rych **Oycow** / á tylko ták **P. Naswietša** miánuie / bez iej **Oycá** / y
bez

Czemu Ro-
dzicow Pán-
ny Naswiet-
šey Mattheus
s. w Analo-
giey P. Chry-
stusowej nie
położyl.

bez Mátki / że sie z niey narodził Chrystus Jezus. Iacob autē genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.

Pyta sie Doktor Anadac / pisząc Kazanie swoje o Náswiet-
skiej Pannie / czemu to imi a wszytkich przodków z ktorych sie na-
rodził Chrystus Jezus / Ewangelista s. wylicza / ktory z ktorego
poszedł : a rodziców Panny Náswietkiej zamilczal : czemu nie po-
wiedzial / że sie ona vrodziła z Oycą Joachima / y z mătki Anny s.
A mowi ten Doktor zacny / że to uczynił dla tego / aby pokazał / iż
sie Panna Náswietka bez grzechu pierworodnego narodziła / nad
niebiosą czyścieyszą ; y dla tego niestłuszną rzecz była mianować ią
miedzy infemi / z iey Oycem y Mătka / ktorzy takimże sposobem za-
ciagneli byli na sie z mąze pierworodnego grzechu / iako y drudzy.
Przeto opuściwszy Ewangelistę s. iey Oycę / przy Synie ią polo-
zył Jezusie Pannu / od ktorego ona wzięła te laste / że sie nie naro-
dziła w grzechu pierworodnym / iako drudzy. Mowi tedy Ociec

Anadac. fer.
de B. Virg.
Maria.

Genes: 8.

Anadac: Notandum in genealogia Saluatoris, patrem Virginis non scribi, vti de alijs narrat Historia, quia plurimum à ceteris differens, immunis erat ista à labe originali, qua illi non carebant.

W księgach Moryszowych czytamy / kiedy Noe pod czas
potopu pływł w korabiu / y iuż poczely były opadać wody wyto-
piwszy wszytkie ludzkie y zwierzęta. Noe wypuścił golebice pro-
bując iesli iuż osycha tedy ziemia / ktora nie mając gdzie vsieść / że
ieszcze wody wielkie były / wrocila sie do korabiu / y w nosku swoim
przyniosła roszczkę oliwną. Quæ cum non inuenisset vbi requiesce-
ret pes eius, reuerfa est ad eum in arcam. A po siedmi dniach gdy ią
wypuścił znou / venit ad eum ad vesperam, portans rami oliuæ
virentibus folijs in ore suo. Wważając to miejsce pisma s. Ambro-
ży święty y po nim Káietanus Kárdynal pyta ią sie / z kąd sie wzięła
ona roszczka oliwna co ią golebica przyniosła / ponieważ woda
czterdzieści dni rostać / czterdzieści stojać / y niemal trzecią czter-
dzieści opadać powywracała wszytkie drzewa / pozasypowała
piastem drugie / drugie też wilgotnością swoią poposowała / ke-
dyż tedy golebica tak przedko zieloną oliwę znalazła : ponieważ y
wody ieszcze nie opadły były dobrze / tylko co sie niektóre góry wy-
sokie wstazyły : A odpowiada Ambroży s. mowiac / iż lubo to infie
drzewa czasu potopu poposowały sie były / y powywracały / drze-
wo iednak oliwne / iż było figura Panny Náswietkiej / namniej
sie nie zepsowało / y nie straciło było zieloności swoiey. A z kąd
to Duch s. przyrównał Pannę Náswietką do drzewa oliwnego.

S. Ambros.
cap: 16. de
Arca & Noe
Caiet. in ca-
put 7. Gen.

Oliwne drze-
wo czemu sie
czasu potopu
nie zepsowa-
ło?

Eccles: 24.

Quasi oliua speciosa in campis. Iż lubo wszyscy ludzkie grzechem
pierworodnym zarażeni byli / iako potopem iakim / ona przecie
iako drzewo oliwne zieloności swoiey nie straciła / będąc osobliwą
lastą Boską przy poczęciu swoim od tey z mązy zachowana. A prze-
to mowi Doktor s. Gaius est vir iustus, videns fructum de veteri

S. Ambr. I.
de Arca &
Noe 16.

femine aliquem reformatum, & inde collegit misericordiæ insigne Diuinæ, qui fructum demonstraret, cui non possint nocere diluuiâ.

S. Cyrill.

Hom: contra Nestor.

Vatic Epist. 1.

Petr. Berchor.
Reduc. Moral. lib. 10.
cap: 93.

Perle Panna
Naswietsza
podobna.

Plin: Hist.
Nat. lib: 9.
cap: 35.

Gerson fer.
de Nat. Mariae
Tom. 3.

Lucz 1.

Psal: 45.

Cyrillus zaś sie s. nazywa Pannie Marya perla kosztowna / pisać przeciwko Heretycy Nestorinśce dey: Sit tibi Sancta Mater laus, quæ es pretiosa margarita Orbis terrarum. Czemuz iâ ten świe- ty nazywa perla / czemu nie iâtim inśzym nazwiskiem? Temu Kâ- tholicy moi / iż iâto perla doskonała ma być biała / iâsna / oścagła / y ciężka: tak Naswietsza Panna Marya / iest niezmazana grzechem żadnym / ani pierworodnym / ani wczynkowym; iest pokorna / po- słusna / swiatobliwa / y sâma iednâ tylko tak zacna na tym świe- cie / iâto w kônſze abo ſtorupie ſwoiey morſkiey perla / ktora dla tego po lâtynie zowia vnio, quod vnus est lapis, & nunquam duo simul reperiuntur. Nie mâſz drugiey podobney na ſwiecie białey głowy Naswietszey Pannie / ktoraby ſie / y bez grzechu poczeła / y bez grze- chu vrodziła / y bez grzechu żyła aż do ſmierci / y bez nârurzenia Pâ- nienſtwa ſwoieg Jezusa Pâna porodziła. Gaudia matris habens cum virginitatis honore: nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequen- tem, iâto o niey koſciol s. ſpiewa. Tak ſie bowiem nârodziła bez grzechu pierworodnego z pokolenia Adamowego / iâto ſie perla ro- dzi w morzu / nie z wilgotnoſci ſwoiey morſkiey / ale z roſy niebie- ſkiey / iâto Plinius Naturaliſta powiada. A lubo to Anna s. by- ła na tym ſwiecie iâto na morzu iâtim kônchâ / gorzkoſciâ zârâzy pierworodney zârâzona / Naswietsza iednâ Pannie z roſy niebie- ſkiey / to iest z łâſki Duchâ s. bez wſſelkiey zmâzy pierworodney poczeła zrodziła / takſze Io. Gerson powiedział o niey: Totum gra- tiæ magis erat, quàm naturæ. Lubo ſie przyrôdzonym ſposobem na ſwiat z żywota Anny s. nârodziła / wiecey iednâ z ſobâ łâſki Bo- ſkiey na ſwiat przynioſtâ / niſzeli przymiotow przyrôdzonych. A przeto o niey tamſze niſzey mowi: Inueniemus Mariæ corpus mi- raculoſe compositum, quoniam ex vtero ſterili formatum eſt ab il- lo, cuius perfectâ ſunt opera.

A ſe była w doskonałey łâſce Pâniſkiey poczeła / nârôdzona / y wychowana; mâiąc wielſza niewinnoſć w ſobie pierworodnâ / niſzeli iâ mieli pierwſzy rodzicy naſzy Adam y Ewâ; y wielſza ſwia- tobliwoſć / niſzeli iâ mieli wſzyſcy ci / ktorzy byli w żywocie matel ſwoich poſwiâceni. Dla tego przyſzedſzy do niey Archânyol zwiâſtować wcielenie Synâ Boſzego / tak do niey mowi: Spiritus Sanctus ſuperueniet in te? Czemu iey Anyol nie mowi: Spiritus Sanctus veniet in te, ale mowi Superueniet? aby nas ztad nâuczyl trzymać o Naswietszey Pannie / iż przy poczęciu ſwoim była Duchâ s. łâſkami obdârzona / y nâpełniona / aby tey zmâzy powſſeckney narodu ludzkiego / na ſobie nie miała. A ztad to o niey Dawid s. powiedział: Adiuvabit eam Deus mane diluculo, iż iâ ſobie / powiâ- da / vpâtrzył za Mâtkę przed wieli / tedy wczâs nim ſie ieſzcze po- cznie

P Máryey Kazanie Pierwsze.

5

eznie w żywocie macierzyńskim / opatrzy ią P. Bog osobliwym przywilejem / aby pod to prawo pospolite narodu ludzkiego nie podpadała / ale była koniecznie wolna od grzechu pierworodnego / iako te słowa Dawida s. Hieronim święty wyklada: Adiuuabit eam Deus mane diluculo, id est, auxiliabitur ipsi Deus, in ipso ortu matutino. Mowi tedy Anyol / ieżeliż przy iey poczęciu niepokalanym był P. Bog sam / ratuiac ią / aby się tym grzechem pierworodnym nie zmazała / toć teraz nie trzeba mówić do niey Spiritus S. veniet in te, ale Superueniet. A tak te słowa Liramus wykladając mowi. Bene dixit superueniet in te, quia prius venerat Spiritus S. super Virginem, adhuc in vtero matris existentem, illam ab originali praeferuando.

S. Hieron: in Psal. 45.

Liran. in cap. Lucę 1.

A za tym to idzie / iż Duch s. wzywając Panny Nasświetsey do nieba / te słowa do niey przez mądrego Salomona mowi: Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano coronaberis. Albowiem iako Hieronim s. świadczy / to mieysce explikuiac / przez Liban ma się rozumieć białosc / niewinność / y światobliwość niezmazana przy samym ieższe poczęciu Nasświetsey Panny. Jako bowiem gora Liban dla śniegow vstawicznych bieleie się zawsze / tak Nasświetsza Panna dla pierworodney niewinności swojej / zawsze była wolna od skłonności do grzechu czynkowego. Non immerito igitur venire de Libano iubetur, quia Libanus, mowi Hieronim s. candidatio interpretatur, erat enim candidata multis meritorum virtutibus, & dealbata niue candidior.

Cant: 4.

Libanus co znaczy z języka Żydowskiego.

S. Hieron. ibidem.

A ponieważ Duch s. wzywając Panny Nasświetsey / nad śnieg bielsey dla swojej czystości pierworodney przy poczęciu otrzzymaney / aby szła do nieba / y została tam Krolową koronowaną wśytllich Świętych / mowi: Veni de Libano coronaberis. Pytaią się tu Doktorowie świeci / iaka też tam korona iest vkoronowana Nasświetsza Panna? A odpowiada Rychardus de S. Victore, iż koronowana iest korona z grzechow vpleciona: Jakoż to: ponieważ grzechu na sobie żadne nie miała / ani pierworodnego / ani czynkowego: Tak iako y Chrystus Pan / qui peccatum non fecit. bo był święty nad świętymi / a przecie aby nas był zbawił / peccata nostra pertulit, y za nie karanie poniosł okrutne / a my dopiero eius liuore sanati sumus. Tak też y o Pannie Nasświetsey Duch s. mowi: Coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus Leonum, & de montibus Pardorum. O Panno nasświetsza / coż to za korone będziesz miała / zrobioną z gor Syryjskich / y z lasow albo pustin Afrykańskich / czemu nie ze złota / nie z perel / y kamieni drogich / iako noszą Krolowe światą? Nie / prawi / bo te właśnie Krolowe w takich koronach nie nie ważą / a ia zostawszy Matką Syna Bożego / y Krolową niebieską / mam wprowadzać przyczynę moją grzeszną do nieba / y moją to głowę zawiadować ma / aby

Richard: de S. Vict. super Cant.

Cant: 4.

Iaka korona Panna Nasświetsza w niebie iest koronowana.

ci pyśni / co to nie dādza przystąpić do siebie iako lew iaki srogi / aby ci okrutni / co sie krwie ludzkiej nasyć nie mogą iako Lamparci iacy / aby smrodliwi nieczystością cielesną / iako gora siarczysta Sanir rzeczona ; aby leniwi do służby Bożej y niepokojni na sumieniu / iako gora Aman wichrom podlegająca / y aby wytleć z kościoła Bożego iako gora Hermon przekłeta od pasterzom / iż na niezrzodami swoimi wnieść / dla iey przykrości nie mogą / wszyscy a wszyscy wpołorzowy sie przed majątkiem Boskim / wysokiey potym światobliwości dostąpili / y iako gory iakie wyniosłe przykładami cnot swietych z daleka sie świecili. To gdy sprawie y Syna moiego przyczyna moja gorąca / wczynie sobie korone z grzeszników / y żyćci sie obietnica Duchā s. ktorym ie koronować obiecowal : De capite Amana , de vertice Sanir , & Hermon , de cubilibus Leonum , & de montibus Pardorum. Y mowi to miejsce wykładając Pater Anadac w Kazaniu swoim o Nāswietſzey Pannie napisanym. Non immerito de montibus bestiarum Sanctam Virginem coronare voluit Diuinus Spiritus, quia peccatores à Diabolo oppressos, in suo suscipit patrocinio : à peccatis reuocat, ad poenitentiam disponit, & ad gloriam tandem æternam illos dirigit. Et hæc sunt Virginis preconia, laudes, encomia, & corona.

Anadac. ser.
5. de S. Mar.

Ze tedy w Pannie Nāswietſzey rozmaite cnoty swiete / y rozmaite dāry niebieſkie nāydniā sie / ktorymi y samā sie Oblubiencomi niebieſkiemu podobalā / y nas grzeszników sprosnych / dla nieprawości nāſzych / do pokuty wiodac / przyiemniemi w oczach Boskich czyni ; dla tego iā Jan s. Ewāgelistā przyrownal do miastā bogatego / w ktorym / towarom y kupiey rozmaitey pełno. A do miastā nie prostego iakiego nā ziemi bedacego / ale do miastā z niebā nā ziemi spuszczonego ; dla tego / iż sie takie miasto zacne / y tak bogate / w dāry niebieſkie nāleść nie może / y przeto mowi : Vidi Ciuitatem sanctam, Ierusalem nouam, descendentem de celo, à Deo paratam, sicut Sponsam ornatam viro suo.

Panna Nā-
swietſza miā-
sta bogatemu
podobna.

Apocal : 21.

S. Antonin.
par: 1. tit. 15.
cap : 3.

Coż to za Miasto? Odpowiada s. Antoninus / że to iest Panna Nāswietſza: Beatissima Virgo Maria Ciuitas sancta. Ktora lubo sie rodziła nā ziemi ze krwi Żydowskiej / poczetek iednāk swoy miała z niebā / y poczeta była bez grzechu pierworodnego ; Y przeto iā Jan s. zowie Descendentem de celo. Abowiem była doskonała we wszelkiej światobliwości / ktora nā ziemi sie nie rodzi / ieno z niebā bywa dāna. Przeto Anadac mowi / to miejsce wważając w Kazaniu swoim : Quid est, descendentem de celo? nisi quia Originali delicto excepta, è celo potius, quàm è terra oriunda erat. Bo lubo była z pokolenia Adamowego / iako y my wszyscy / iednāk że miała w sobie wewnątrz / to iest w sercu swoim / y nā duszy swojej osobliwe dāry od Pānā Boga / ktorymi różna była od nas / y zmāzie powſzechney pierworodnego grzechu nie podlegała. Dla tego oniey

Pater Ana-
dac. ibid.

P. Máryey Kazanie Pierwsze.

7

go o niey Dawid s. powiedział: Omnis gloria eius filia Regis ab Pfal: 44.
intus, in fimbrijs aureis, circumamicta varietatibus.

Dziwnie sie Antoninus s. czemu to v Corfi Krola niebieskiego / Panny Naswietsey / Dawid Krol powiada byc złote koron- ^{Złote koron-}
ki v doli ściany iey / rozmaite roboty y wysmienitością robione / ^{ki v ściany P.}
wzdyć podołek po ziemi sie wloczy / co tam bylo po złości / bo sie po- ^{Naswietsey}
maże / pobleci / y ofspeci wszytek wbor: / ^{co znać.}
X odpowiada samże / tak
iest / że sie nam zda / aby sie podołek ściany iey / to iest ; to wrodzenie
iey według ciała / z Rodzicow pospolitej natury naszej / podlegają-
iacey zmażie powszechney / wszytkiemu plemieniu Adamowemu
przyzwoitey / miało sie tym błotem grzechowym vmazać / y wlu-
rzyć prochem pierworodnym / ale nie: bo ta iey łaska Diuina pra-
feruans gratia, tak ja okrywała / że sie nie tykała ziemi. X dla tego /
Fimbriae quae erant supra terram, non tangebant terram, sed aureae,
id est; liberae ab omni mundano amore & errore. Te dary Duchá s.
które w niey byly wewnatr / okryły ja od głowy poczwysy / to
iest; od poczęcia iey w żywocie Anny s. aż do stop / to iest / aż do
śmierci; że ani pierworodnym / ani wczynkowym grzechom podle-
gała. X dla tego ja sobie Chrystus Pan obrał za Matkę / y za O-
blubienicę / iż od Duchá s. ozdobiona łaskami niebieskimi / miedzy ^{Sol skąd iest}
wszytkimi duszami blagostawionymi świeci sie iako słońce miedzy ^{rzeczony.}
innemi Planetami na niebie. Przeto mowi o niey do Anyolow
swoich / pytając ich: Quae est ista, quae progreditur, electa vt Sol?
A Sol v Łacinnikow to iest co y solus, iako v Grekow Phœbus, id est
purus. Gdy tedy mowi Duch s. o niey / że iest electa vt Sol, roz- ^{Cant: 6.}
mle sie / iż sola pura est electa. X daie racya Petrus Damiani czemu ^{Plutarch.}
sola pura. Quia Caro Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non
assumpsit. Przeciwna opinia Roku Pánstiego tysiąc trzechse- ^{Petr. Dami-}
tnego szesćdziesiątego pierwszego / coram Clero & populo, w Ko- ^{ser. de As-}
ściele Naswietsey Panny w Ryntu Králowstwu / Zakonnik ie- ^{sumpt. Virg.}
den in Polonico declamans & prædicans, mowi Niechowita w
Kronice swojej / cecidit & expirauit. Nie czytał podobno / co s. ^{Miech. c. 21.}
Brigida w Rewelacyach swoich / w osobie Panny Naswietsey ^{lib: 4.}
mowiąc do sentencyey Damiána Kárdynála / przydaie: Electa vt
Sol, quia veritas est, quod ego concepta fui sine peccato originali. X
dla tego do niey / iako do niepokalaney / Anyola w Legacyey posta- ^{S. Brigid. l.}
no / nie człowieka / zwiastując Wcielenie Syna Bożego. Ne quo ^{S. Reuel. c.}
degenerare deprauaretur affatu, ab Angelo salutatur, mowi Ambro- ^{43.}
ży święty. ^{S. Ambr. in}
^{c. 1. Lucæ:}

Do niey tedy / omnes qui in Adam peccauimus, Kátholicy na-
bożni wciekamy sie / iako do Krolowey niebieskiej / wybranej
z narodu naszego za Matkę Chrystusowi Jezusowi / iako słońce czy-
sta od wszelkiej zmaży / y pierworodney / y wczynkowej. A iako
Matrem misericordiae sercem poćernym wkleknawszy prosimy / aby
sie za

się za nami do Syna swego / który iest Słońcem sprawiedliwości /
przyczyniła. Żeby nas od wszelkicy zmaży grzechowey uwolni-
wszy / tak iako nas Krwιά swoją przenaświeta omyć raczył / czy-
stych y niepokalanych / do chwały sw. iey niebieskiej / kedy żadna
rzecz zmażana wnieść nie może / miłościwie zaprowadził. Kto-
remu niechay będzie z Oycem / y z Duchem świętym / cześć y chwa-
ła ná wieki / Amen.

KAZANIE W TORE.

O Podobieństwie Panny Niepokalány
do drzewa Cedrowego.

De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Christus co.
sz. znaczy.

Gant: 1.

Cedrowi dla
czego Panna
Naswieta
jest przyro-
wnana.

Eccl: 24.

D Schodźmy dzisiaj Wroczyść Niepokalánego Poczęcia
Naswieta Dzienice Panny Maryey: De qua natus est
IESVS, qui vocatur Christus. A słowo Christus, rozu-
mie się Pomazaniec / iż ná wieczne Krolowanie świata
wszytkiego / to iest; niebá / y ziemię / y piekła / dárami Duchá s.
iako olekiem iakim drogim namazany iest; zkad Oblubienica s. o
nim mowi: Oleum effusum nomen tuum. Dla tegoż y Matkę swo-
ię Przenaswieta / z ktorey się według ciała narodzić miał / y ktora
sobie za Oblubienicę y Krolowá świata wszytkiego / to iest niebá
y ziemię / obrał; chciał mieć sobie we wszytkim podobną / y także dá-
rami Duchá s. rozmaitymi napelnioną / y namazaną; iako wiece
drzewo Cedrowe / y w korzeniu swoim / y w gałęziach swoich / za-
dneý stázy nie miewa; tak ná pnin swoim stojąc by nadluzey / iako
też y wycięte będąc. A przetoż mowi o sobie y Salomón: Quali
Cedrus exaltata sum in Libano. Iako drzewo / powiada / Cedro-
we / wysokością swoją przechodzi wszytkie inne drzewa / ktore się
ieno rodzą ná gorze Libańskiej / tak iá / prawi / lástkami niebieskie-
mi obdarzona / przechodzi zacięnością wszytkie inne Święte Boże /
ktorykolwiek ieno dárami niebieskimi ozdobieni vsiedli ná oney
gorze Syonskiej / gdzie Chrystus Pan iest Kolem wiekistym. A
nie dziw / że światobliwością / y lástkami niebieskimi przešla wszy-
tkie inne Święte Boże / ábowiem tak przystało / áby była wywyż-
szona tá / de qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Lecz w czym podobna iest do Cedru: o tym będzie Kazanie
nasze.

Ozdobi-

O Zdobiwşy Chryſtus Jezus Mátkę ſwoię Przenaſwietſzą tak wielką laſk niebieſkich / y dąrow Duchą ſwietego / iż wſytkie Anyoly y wybrane Boże / zacnoſcią ſwoią / zaraz przy pierwſzym punkcie poczęcia ſwoiego w żywocie Mátki ſwoięy Anny ſ. przechodziła / nązwała ją Ogrodem zawartym przez mądręgo Salomona / mówiąc: Hortus concludus Soror mea Sponſa. Mátką / po-
wiada / .noią kochaną / ktorą ſobie przybrał w cnoty ſwiete / w dary niebieſkie / w poſteptki bogomyſłne / iako Sióſtre / y iako O-
blubienice iedyńą / ieſt podobną we wſytkim Ogrodowi zawarte-
mu / ziola y drzewa woniące w ſobie zamykającymu. Albowiem w nim pachnie czystość nie pomázana / quali Cedrus in Libano. Pá-
nierſtwo nienaruszone / quali Cypreſſus in monte Sion. Niezwý-
ciężone meſtwo w cnotách ſwietych / quali Palma exaltata in Cades.
Miłość Pána Boga ſwoiego nieuſtająca / quali plantatio Roſe in Iericho.
Polirowanie nád bliźnich vpadkiem / quali Oliua ſpecioſa in campis.
Wzor cnot ſwietych / y przykłady pobożnoſci / quali Platanus, iuxta aquam in plateis.
Kozmyſłanie gorzkiey Pána Dba-
wicielowey Mátki vſtawiczne / quali Myrrha electa. Ozdoby dą-
row Duchą ſwietego / ſicut Cinnamomum & Baſamum. A myſli nákoniec ſwiatobliwe / ſicut Lilium inter ſpinas.

Cant: 4.

Iako Ogrod-
ni Panna ná-
ſwietſza po-
dobna.

Lubo to tedy per Hortum concludum, Klemens Alexándriyſki rozumie być ten ſwiat / Auguſtyń ſ. Koſciół powſzechny / Orige-
nes człowieką Chrzeſćiąńſkiego / Hieronim ſ. duſze nabożną / Ter-
tullian Błogoſławieństwo ono niebieſkie / a Bernat ſ. Piſmo ſ.
My tu iednak ná tym mieyſcu z Ambrożego ſ. & Roberto Abbate,
rozumieć mamy przez ten Ogród zawarty Pánnę Náſwietſzą /
wſełkich laſk niebieſkich / y dąrow Duchą ſ. także cnot ſwiatobli-
wych / iako ziół iących wonieiących / y drzew owocow ſłodkich
pełny. Precz tu tedy one ogrody Armidy / od Poetow zmyſlone ;
precz one Semiramidy / ná murách Babilońſkich wyſtawione ;
Precz ogrody Pompeiuſzowe / Lukulluſowe / Aſſweruſowe / y in-
ne w Hiſtoryách ſwietekkich ſeroce opiſane. Ogrodem Krola nie-
bieſkiego ieſt Náſwietſza Pánná Márya / ozdoba Miáſta onego
Jeruzalem niebieſkiego Mátká Boża. A tego Jeruzalem ziemſkie-
go / tedy iako mówi Bázyli ſ. Piſmo ſ. ieſt fundamentem / Sákrá-
mentá Przenaſwietſze murámi / ſtrożámi Anyolowie / Senato-
rámi Pátryarchowie ſwieci / y Proorocy / Wziednikámi y Gubér-
natorámi Apoſtółowie / Żolnierzámi Meczennicy / Náuczycielá-
mi Doktorowie / Lekárzámi Káplani / Koſciolem wſyſcy wierni /
a zgromádzieniem y poſpolstwem wſytko Chrzeſćiąńſtwo ; Pánná
Náſwietſza ieſt Krolowa y Pánia wſem władająca / tak iako
Syn iey iedyńy Chryſtus Jezus ieſt Krolew y Pánem nád Pány.

Co Doktoro-
wie ſwieci
rozumieją
przez Ogród
zawarty.

Ambr. de
Inſtit. Virg.
cap. 7. Ro-
bert. ſuper
Cant.

Jako tedy drzewo Cedrowe ieſt krolew nád wſytkiemi drze-
wy / według zdania Kabanowego : tak Mátká Boża ieſt Krole-
wa nád

Cedrowe drze-
wo Krolew
między drze-
wy.

Psal: 44.

wa nad wszytkimi rzeczami stworzonemi / według zdania Dawidowego. Ktory powiedziawszy o Chrystusie Panie / iż Constitutus est Rex super Sion od Boga Oycá niebieskiego : zaraz przydaie ; że też y Panna Náswietša jest postnowiona Krolowa : Altitit Regina a dextris eius in vestitu deaurato, circumdata varietate.

Ręka prawa
czemu za-
onieważ ni-
le lewa.

Gdy się starzy pytali / ktoreby miejsce było zacnieysze po prawey rece / czyli po lewey : Krol Perski Cyrus uczynił by. decyzja / iż zacnieysze jest po lewey rece / dla tego / że jest bliższe serca / ktore w lewym boku jest u złowietu. Jednakże zdaniem ludu pospolitego / zacnieysze jest miejsce po prawey rece / iż prawa ręka wojnie y odpadza wszelkie niebezpieczeństwa / y złe przygody od złowietka. Zaczynamy y Syn Boży na prawicy na sadnym dniu mając postawić sprawiedliwe wszytkie / pierwey niżeli się w żywocie Anny s. poczęła / namilża Matkę swoje postawił na prawicy / obdarzył wszytą in primo puncto conceptionis eius sprawiedliwością pierworodną / aby się tak w niewinności wrodziła / iako y on sam / według powieści Dawidowej : Non accedet ad te malū. Et flagellū non appropinquabit tabernaculo tuo. Y powiada / iako sam Bog wrodził się bez zmaży. Ego autem in innocentia mea ingressus sum. Tak Przeczysta Matka moia in vestitu deaurato obdarzona światobliwością wszelką / y łaskami niebieskimi / takimże sposobem jest bez zmaży.

Psal: 25.

Tryumfal-
ne ślady iakie
y starcy Bo-
haterów by-
wały.

Plinius powiada / iż starzy używali ślacz różnych kolorow na wielkie wroczystości / a osobliwie pod czas tryumphow / ktore iedne były farbowane / a drugie hańdowane. Na obu dwu iednak malowano osoby zacnych Przodków y dziecie ich osobliwe. Gdy tedy pozrzymy na ślacz Pana Chrystusowa / to jest na Człowieczeństwo iego / ktorym iako ślacz iaką hańdowaną pokrył Bóstwo swoje s. alie na niey obaczemy wymalowane Przodki iego według ciążła : Liber Generationis IESV Christi, Filij David, Filij Abraham, Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, &c. A na ślacz P. Maryey pozrzącawszy / tychże Przodków iey wymalowanych obaczemy. Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Psal: 138.

Chrystus Pan w tej ślaczie tryumfował z Świątą / Czar-
tą / y z Grzechu / mówiąc : Quis ex vobis arguet me de peccato ? Nunc iudicium est mundi : Nunc Princeps mundi huius eijcietur foras. A Panna w tejże ślaczie / y z tychże nieprzyjaciół tryumfuie / gdy iey Anioł mowi : Ave gratia plena, Dominus tecum ; abowiem nie znalazło się w tobie żadne zezwolenie na grzech / abo poddaństwo czartowi ; zaczynamy żadna też zmaża abo ślacz nie pādła na cie / iako na drzewo Cedrowe. Przetoż stanaawszy na prawicy Syna two-
iego / iestes wywyższona nad wszytkie kreatury / quasi Cedrus in Libano. Mówiąc do Syna swoiego z Dawidem świętym : Ob-
umbrasti super caput meum in die belli. Ochroniles mie zasługami
swoimi

swoiemi Zbawicieliu moy od náiaźdu czártowſkiego / który żądlem
swoim zaraził ſyny Adámowe / iż wſhycy rodzić ſie muſzą w grze-
chu pierworodnym / od ktoregoſ ty mnie można prawica ſwoia
obroni. Przetożci wiecznie - *Psalmiſta ſpiewać bede: Dexter* *Psal: 117*
Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, dextera Domi-
ni fecit virtutem.

Po czytć tu mowi Dexter Domini, iż od troiákiego vpad-
ku reſa iá Pánſka zachowała; od grzechu pierworodnego / od grze-
chu ſmiertelnego / od grzechu powszedniego. A trzy láſki záſ iey
oſobliwe dała: Pierwſzą / która ſtrácił Lucyper: Drugą / która
ſtrácił pierwſzy náſz Rodzic Adam: á trzecią / która miedzy ták wie-
lą białychgłow ſwiatobliwych zoſtala godną być Mátką iego.

Kiedy Pan Bog rozkazał był budować Moyſeſhowi Arkę
Teſtamentu / tedy iá kazał zrobić z drzewa Cedrowego / które nigdy
nie prochnieie. Arka Teſtamentu Nowego / mowi Livanus y Toſta-
tus, Pánne Náſwietſza ſtwarzájac Bog wſzechmogący Synowi
ſwoiemu / zá ieden Thron y Máieſtat / w ktorymby według cło-
wieczeńſtwa odpoczywał / chciał mieć nieſkázitelny y nienaruszo-
ny iáko drzewo Cedrowe / ktorego mol áni ſtároſć nie pſuie. Prze-
toż o tym Thronie ſwoim / y o tey Arce nieſkázitelney ná roźnych
mieyſcách mowi pod figurami / raz go nazywájac obłokiem mgli-
ſtym; Thronus meus in columna nubis. Drugi raz Száfirem dro-
gim: Saphirus qualiſpecies throni. Záſ znówu ogniem: Thronus
eius, thronus ignis. X nákoniec ſłoncem ſlicznym: Thronus eius
ſicut ſol in conſpectu eius. Chcący pokázac / iż Mátká iego Prze-
náſwietſza była podobna mgle przy porodzeniu ſwoim / iż iáko
mgla z ziemie ſie rodzi / ták teź ona z Rodzicow z ziemie vlepionych
Anny ſ. y Ioáchimá vrodziła ſie ludzkim ſpoſobem: ále żywot pro-
wádziła niebieſki przez wſhYTEł wieł ſwoy w ſwiatobliwośći nie-
pokalaney / iáko Száfir májac w ſobie záwſe kolor niebieſki. Pa-
lała ogniem miłości Boſkiej / Duchem ſ. bedac przy poczećiu ieſzcze
ſwoim nápełnioná / y wzięta bedac ná niebiosá / oſwieciła iáko
ſłonce wſhYTEłkie duchy blogoſłáwione zacnoſćią ſwoią.

Była tedy podobna mgle / per vitam actiuam, Száfirovi dro-
giemu / per vitam contemplatiuam, ogniowi / per charitatem, á ſłon-
cu pogodnemu / per Sanctitatem. Abowiem iáko gdy Egipt mgla
ciemna zá Pháraóná zámila była / iáſna ſie oraz zdála być Zydow /
á ciemna Egiptcyanom: ták y Pánna Márya vrodziwſzy ſie cortą
Adámowá iáko y my / według biegu przyrodzonego zdála ſie być
ciemná / to ieſt grzechem pierworodnym zmázana iáko y drudzy lu-
dzie. Ale iáko była ná to od wieków obrána / áby była Mátká nie-
pokalanego Boga Chryſtuſá Jezufa / była pełná láſki záraz przy po-
czećiu ſwoim / y wolna od wſſelkiey zmázy; quali Cedrus in Libano,
od wſſelkiey ſkazy.

Dziwnia

Ná dzień Niepokalanego Poczęcia

Cantic. 7.

Dziwnia sie Doktorowie świeci/ czemu Oblubieniec Niebieski wychwalaiać Oblubienice swoje/ nie chwali iey z prody wdanej/ ani z twarzy śliczney. Nie chwali z stroiu/ y przybrania głowy abo reku/ abo pierśi/ iako wiec białegłowy zwyfly sie w kleynoty stroić: Ale ia chwali z trzewikow/ y z chodzenia przystoynego/ mowiac: Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis tuis filia Principis? O iako powiada śliczne iest bärzo chodzenie twoie w trzewikách abo w obuwii Corko Kiazeca?

Exodi 3:

Trzewiki w
Pismie świę-
tym znaczą
affekty ludz-
kie.

Kiedy P. Bog áciagał ná postuge swoje Moyżesza/ tedy mu nie kazał do siebie przystępować ieno zwróty sie z obuwia bosomowiac: Solue calceamenta de pedibus tuis. A kiedy Oblubienice swoje chwali/ tedy ia chwali ztąd że w trzewikách chodzi. Żebyście to zrozumieli/ Sluchacze nabożni/ macie to wiedzieć/ iż w piśmie świętym przez nogi rozumieia sie dobre abo złe uczynki. A że affekty wszytkie byly w Pannie Nasświetszej vmoderowane tak/ że nic w sobie skłonności do zleg nie miały/ tylko do cnot świętych/ y do bogomyślności wstawieczney/ dla tego ie Oblubieniec Niebieski chwali/ y mowi: że chodzenie twoie Corko Syonka iest bärzo śliczne w trzewikách. Bo iako trzewiki robia z skor z zabitych bydlat/ tak człowiek Chrześciański ma mieć vmartwione affekty w sobie/ aby za ciałem y światem nie wnosily sie. A że w Pannie Błogosławionej wszytkie affekty światobliwe byly/ y nie miały w sobie żadney żądze nieporządney/ tak iako drzewo Cedrowe nie ma w sobie żadney skaży/ żadney sprochniałości: dla tego ia w trzewikách/ to iest/ w vmartwieniu affektow wychwala Duch święty/ lubo iest także Corko Adamowa/ iako y my iestesmy.

Adam iako
dnia iednego
był Krolew
y chłopem.

Panna Má-
rya czemu
iest nazwana
Corka Kiaz-
eca.

To iednak wiedzieć trzeba/ iż dwoiakiem sposobem Adama pierwszego rodzica nášego vważać możemy. Raz w stanie sprawiedliwości/ póki ieszcze był w grzech nie vpadł: A drugi raz w vpadku iego/ kiedy pierworodną niewinność przez grzech swoy ptracił. Póki tedy Adam nie zgrzeszył był ieszcze/ poty był zwany Panem y Kiazeciem świata wszytkiego: Dominamini piscibus maris, & volatilibus coeli, &c. A kiedy zgrzeszył/ został chłopem rolnikiem/ In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Nasświetsza tedy Panna iż sie bez grzechu poczęła/ y w stanie niewinności vrodziła/ tak iako był Adam w stanie niewinności stworzony/ dla tego ia Duch święty zowie Corko Kiazeca/ iż z potomstwa Adamowego idac/ wyrażila stan sprawiedliwości ná sobie pierwszego Rodzica Adama/ ktorzy był uczyniony Kiazeciem y Panem świata wszytkiego. My zaś wszyscy żesmy nie otrzymali takiej łaski od Pana Boga/ iako Nasświetsza Panna/ tedy w grzechu pierworodnym rodzimy sie/ y affekty w sobie zepsowane mamy: dla tegoż o nas Pismo święte mowi: Omnes nascimur filij iræ. A Dawid s. o sobie powiedział: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater

me mater mea. A Panna Nâswietſza przy poczęciu swoim niezma-
żana grzechem pierworodnym / ale owſzem ieſzcze wſſelkimi laſtkami napelniona / y wczona darami Duchâ ſwietego nad wſſytkie
inne ſtworzenia : Sicut Cedrus in Libano, ieſt Corſa Kieſzeca.

Piſka Naturaliſtowie o Orle / iſz gdy z daleka poczuie zapâch
drzewa Cedrowego / tedy zaraz proſto leci do niego / y tam na nim
wſiadſzy / wonnoſciâ iego tak ſie delectuje / iſz co go ſaden myſli-
wiec ani ſieciâ / ani ſidlem ſadnym na ponecie wlović nie moſze :
to na drzewie Cedrowym ſiedzącego moſz. y rekâmi golemi wlapic.
Bo ſie / prawî / zapomina od wdziecznoſci zapâchu Cedrowego /
y lubo widzi / ſe go idzie imâc myſliwiec / nic ſie nie wmyſla / y nie
wlatuje / ſe mu ſie niechce opuſcić oney wdzieczney wonnoſci.
Słowo ono przedwieczne Chryſtus Jezus / ieſt to Aquila gran-
dis, magnarum alarum, longo membrorum ductu, mowi Ezechiel
Prorok. Ten tedy Orzel byſtrolotny / venit ad Libanum, & tulit
medulam Cedri. Nie dal ſie wlović myſliwcom ſtârego Zakonu /
to ieſt z onych ſwiatobliwych Pañ y poboſznych / ktore przyſcia
Meſſyâſowego oczekiwâły / iâko Judithâ ona ſwieta / Abigail /
Heſter / Suzanna / y inne ; niechciał ſie z ſadney z tych narodzić / a-
bowiem lubo ſwiatobliwe były / y wielkimi laſtkami od Pâna Bo-
gâ obdârzone / iednakſze wſſytkie były w grzechu pierworodnym
poczele. Ale ſie chcial wcielić w ſywocie Nâswietſzey Pânnie /
ktora nie mâiac ſadney zmaſy pierworodney na duſzy przy poczęciu
swoim / beſpiecznie o ſobie mowi : Quasi Cedrus exaltata ſum in
Libano. Iâko drzewo Cedrowe nieſkâzitelne wynioſt mie laſtkâ
ſwoiâ Stworcâ moy / nad zaſlugi wſſytkich Swietych ſwoich /
y raczył ſie ſſtâc człowiekiem w ſywocie moim / ktory mie przed
wieki w podobal ſobie. Dla tegoſz o niego Dawid ſ. ſpiewa : Fun-
damenta eius in montibus Sanctis. Ufundował iâ ſobie Pan we
wſſelâkiey ſwiatobliwoſci / y wynioſt tak wyſoko / iſz ſaden z wy-
branych ſlug iego / ſwiatobliwemi poſtepkami ſwoimi tak wyſo-
kiey doſkonaloſci nie doſtâpil przez wſſytek wiek ſwoy / iâko wyſo-
kiey ſwiatobliwoſci byla Panna Nâswietſza / kiedy ſie poczelela w
ſywocie Mâtki ſwoiey.

Orzel na drze-
wie Cedro-
wym łatwie-
ſie da wchwy-
cić.

Przetoſz iâ Auguſtyñ ſ. wychwalâiac / zowie Aeterni conſilij
opus, iſz od wiekow iâ ſobie Pan Bog w podobal / y chcial miec wol-
nâ od wſſelkiego grzechu. Abo wiem my ludzie / ſe trzech miar w
grzechy wpadamy / âbo dla wloſnoſci nâſzey / âbo dla niewiâdo-
moſci / âbo teſz dla złoſci. Panna Nâswietſza / ſadnym z tych ſpo-
sobow grzeſzyć nie mogla / âbo wiem od Trojce Przenâswietſzey
od wiekow przeſzrana / iâko o ſobie mowi : Ab æterno ordinata
ſum ; przeciwno wſſytkim tym trzema deſektom wzmocniona byla /
mâiac przeciwno wloſnoſci poſilek y moc / â potentia Patris ; przeci-
wno niemnoſci madoſci / â Sapientia Filij ; â przeciwno zło-

Auguſtyñ ſ.
iâkie Elogium
Pânnie Na-
ſwietſzey na-
piſal.

Trzy ſpoſoby
grzeſzenia ſa
z ktorych ſa-
dnemu Pân-
na nâswietſza
nie podlegla.

ści pierworodną niewinność / à Bonitate Spiritus S. Jako tedy Paweł s. mówił o sobie / będąc łaską Bożą vmocniony: Gratia Dei sum id quod sum. E, Omnia possum in eo qui me confortat. Tak Panna Przenasświetła od wszystkich trzech Osob Trojce Przenasświetłej łaskami niewypowiedzianemi obdarzona będąc / zaraz przy początku poczęcia swoje^o chlubi się niewinnością swoją / y iako by nasmiwając się z czartą przekle^o / który iey grzechy rządym zmazać nie mógł / mówi: Quali Cedrus exaltata sum in Libano; gdzie ty nieprzyjaciel^o narodu ludzkiego przystąpić nie możesz.

Piękne podobieństwo iako Chrystus Pan ochronił matkę swoją przenasświetła od grzechu pierworodnego.

Kto się bowiem z was Chrześciane moi / kocha w ziołach kóstownych / y kwiatkach ślicznych / które w naczyniach glinianych wystawiać w oknie na słońcu / aby y moc swoje brały od ciepła niebieskiego / y zdobiły domy wasze będąc widziane od wszystkich przechodzących przez ulice: Tedy gdy powstanie niepogoda sroga / y grad okrutny albo zimno / nie wystawicie ich w ten czas z okien waszych / ale ich wmykacie / aż burza przeminie. Tak też P. Bog kwiat niewinności Błogosławionej Bogarodźce Panny Maryey w podobawszy sobie od wieków / niechciał Dusze iey Przenasświetłej wystawiać pod czas burze y niepogody pierworodnego grzechu / który na każdego człowieka przy poczęciu iego w żywocie macierzyńskim pada: ale iey ochronił od wszelkiej zmazy / y położył Fundamenta eius in montibus sanctis, aby wszelką światobliwość y wszelkimi darami obdarzona była / iako Królowa wszystkich światá; de qua natus est I E S V S, qui vocatur Christus.

A przetoż nasświetła / niepokalana / y wszelkiej łaski pełna / Panno Marya / iako on Orator Grecki / który Philippa Króla Macedońskiego imieniem Rzeczypospolitej swojej wychwalać / powiedział na końcu Oracyey swojej: Hoc vnum sufficiat dixisse, te filium habuisse Alexandrum. Tak y mnie niegodnemu / wychwalać niepokalane Poczęcie twoje / dosyć na wystawienie światobliwości y czystości twojej / tak na duszy od grzechu pierworodnego / iako y na ciebie od grzechu wczynkowego / powiedzieć iednym słowem: Hoc vnum sufficiat dixisse, te filium habuisse Christum. Który sam będąc świętym nad świętymi / niechciał / abyś ty Matka iego będąc / podlegała prawu pospolitemu / y miała na duszy twojej błogosławionej zmaza iaką pierworodną / która nieprzyjaciel nasz duśny zaciągnął na wszystko plemię Adamowe. Ale iako na początku świata opowiedział / żeś ty przybránymi w trzechwiłki nogami twoimi miała podeptać y zetrzeć głowę iego: tak chciał mieć świętą / niepokalaną / y wszystkimi łaskami niebieskimi napełnioną / abyć się wszystko stworzenie kłaniało / iako Matce Bożej; de qua natus est I E S V S, qui vocatur Christus.

Królemu niechay będzie cześć / y chwała z Oycem / y Duchem s. na wiek wieków / Amen.

KAZANIE TRZECIE.

O zupełności łaski Bożej w Naświetszej
Pannie Máriey.

Liber Generationis IESV Chryli, &c. Matt: 1.

NJe każdy podobno wiedzieć może / Chrześcianie nabo-
żni / czemu to na świętą wroczyśćę Naświetszej Panny /
pospolicie te Ewangelia Liber generationis Iesu Christi,
na Nisze s. czytują. Bo y w tym się Doktorowie
Kościołni nie zgadzają / ale każdy inna przyczynę przynosi / nie
mogąc pojąć Tajemnic Ducha s. który Kościół Chrystusow rze-
dzi / y rzadzić abo sprawować go będzie / aż do skonczenia świata.
Opuściwszy tedy rące / które różni Doktorowie / różne dają / ia-
bym wedle miłkiego rozumu moiego tak mniemal / iż te Ewan-
gelia / Liber generationis IESV Christi, dla tego niemal na każde
święto Panny Máriey czytają / abyśmy obaczyli / iako Panna
Naświetsza / de qua natus est IESVS, qui vocatur Christus; jest
wielce wrazona łaskami niebieskimi / iż nie bez przyczyny iey Ar-
chányoł powiedział: Ave gratia plena. Abowiem obfitością tej
łaski Boskiej / przechodzi Anioły wszystkie / przechodzi Wybrane
Pánskie / nie tylko te / którzy byli do tad / od początku świata / ale
też y te / którzy dopiero mają być aż do skonczenia świata.

Zaczynam / będąc tak wysoce ozdobiona darami Ducha s. y ná-
pełniona łaskami niebieskimi / miała też y te łaski / że na iey dusze
błogostawiona / żadna zmaza grzechu pierworodnego nie pądla /
przy iey poczęciu w żywocie Anny s. iako wszyscy niemal Doktoro-
wie wczę / y o iey niepokalanym poczęciu / y świętym narodzeniu
tak wiele ksiąg napisali / na to samo tylko wzgląd mając / iż świe-
tego nad światem porodzić miała; zaczął przystało / aby y sama
ab æterno præordinata będąc / na duszy y na ciełe niepokalana była.
Stąd ię pismo s. straszna czartowi przekletemu być powiada: ter-
ribilis vt Castrorum acies ordinata, iż do niey przystąpić nie może /
żadnego prawa / z pierwszych rodziców przestępstwa na nie nie
mając. Stąd ię zowie Hortum conclusum, iż się w niey / iako w ra-
iu niebieskim wszystkie doskonałości / wszystkie błogostawienstwa /
y wszystkie zupełności łaski Bożej / do tak wysokiej godności / ma-
ternitatis Christi zawierają. Stąd tak wielę pochwał Oycow ss.
ozdobiona; tak wielę tytułow od Kościoła s. wrazona / tak wielę
poклонow

Początek E-
wangeliy S.
Mattheusa,
czemu pospo-
licie w dzień
wroczyści
P. Naświet-
szej czytują-
14.

Cantic: 6.

Czemu ogra-
dem zawar-
tym P. Na-
świetsza jest
nazwana.

Ná dzień niepokalânego Poczęcia

poклонow od ludu Chrzesciânskiego w wielbiona / że słusnie sie sá-
má nazwáć moze: Liber generationis I E S V Christi, od ktorego tá-
tam gratia plenitudinem otrzymála.

Przeto ná dzisieyszym Kazaniu. przypátrzywszy sie w niey /
tey zupełności lásti Bozey / oddamy iey poklon niski / iáko Królo-
wey niebieskiej / de qua natus est I E S V S, qui vocatur Christus.

Rom: 12.

Kościół Chrystusow / ábo Zgromádenie wiernych iego / iest
to iedno ciało doskonałe / y misternie zrobione / mowi Páwel
świety: Multi vnum corpus sumus in Christo; ták ci / którzy iuz w
niebie szczęśliwości swoiey kázywáia / pátrzac ná Glowe swoje
Chrystusa Jezusa; iáko y my / co tu ieszcze ná ziemi ieszesmy / y tyl-
ko pod zaslonami ná niego pátrzymy / w Náswietnym Sátrá-
mencie zátrytego; iednakże & vos estis Corpus Christi, & membra
de membro, mowi tenże Apostól świety.

1. Corin: 12.

Philozophowie zás powiádaia / á osobliwie Plato / y Aristo-
teles miedzy niemi; iż piękność ciała / y doskonałość iego / záwiślá
in proportione membrorum. Záczym nie byloby / mowia / to cia-
ło piękne y doskonałe / ktoreby wielkšá glowe miało / niżeli iest sá-
mo; ábo dluzšá reke / niż iest ciało wšytko; áleby to ráczey było
cudowisko iákieś / y monstrum naturæ, ktore sie żadnemu podobáć
nie moze.

Gdy tedy według náuki Pávla s. Kościół Pána Chrystu-
sow iest iednym ciałem / á według náuki Doktorow ss. Panna
Náswietšá / wielkšey prerogatywy / niżeli wšyscy Wybráni Pán-
scy: Szloby zám / iż to ciało duchowne Kościoła świętego / w
którym też iest y Panna Náswietšá / nie byloby proporcjonalne /
nie byloby piękne / y doskonałe w sobie.

Odpowiádam / Slucháczé nabożni. Kto wważy ten okrag
świátá wšytkiego / przyznáć musi / iż inter figuras, figura circula-
ris est perfectissima: á przecie w tym okregu wodá iest wielkšá niżli
okrag ziemie; powietrze zás wielkšé niżeli okrag wody: potym
ieszcze ogień wielkšy / ktory powietrze ogármnie / á pierwszy okrag
niebieski / ná którym iest Miesiác / ieszcze iest wielkšy niżeli Sphæ-
ra ignis. Y drugie niebiosá co raz to wielkšé wielkšé / áż ostátnie /
które zowia Primum mobile, zámykaiac w sobie wšytkie nižsze okra-
gi niebieskie / iest naywielkšé. To tedy naywielkšé niebo y nay-
wyžsze / dla tego że inše niebiosá swoia zácnością przechodzi / ma
być monstrum, y niezgrabne iákieś względem ziemie / y drugich
elementow: By namniéy. ále iest naydoskonałšé / y nasoremniéy-
šé / bo naybližey Máiestatu sámeego Pána Boga. Toć też y Nás-
wietšá Panna / że wšytkie Duchy błogosławione / y wšytkie wy-
brane Pánškie wielkością zasług / doskonałością / y zupełnością lá-
sti Bozey przechodzi / iáko tá która zasłużyła być Mátká Syná iego
iednorodz-

P. Náswietšá
iákim spo-
sobem iest ozdó-
ba Świętych
Božych.

jednorozonego / nie iest cudowiskiem nieproporcjonalnym w
ciele zgromadzenia wiernych Pańskich: ale iest cudem niewypo-
wiedzianym wszelkiej doskonałości / y wszelkiego blagostawien-
stwa / swiatobliwosci / y Liski Bożey: bo samego Boga w żywo-
cie swoim Pánienskim nosila / y byla Kościołem Duchá s. niepo-
mazanym / żadną zinażą pierworodną / ktora sie w synach Adamo-
wych znayduie.

Jeden z Krolow Angielskich / iako pisze Theatrum vitæ huma-
næ, sprawil byl gonitwy; Książat y Kawalerow przednieyszych
Państwa swojego zwolawszy. Tam każdy chcacy sie Szlache-
ctwem domu swojego popisac / mieli przy Herbách swoich / pe-
wne też Emblemata, abo znaki zamyslu swojego / na tarczách swo-
ich wymalowane. Jeden miał namalowaną sztukę burstynu
żółtego przyzryzoczystego / dający znać / iż tak iest niezmazane wy-
stępkiem / y hanba żadna Szlachectwo iego: ale owšem świetne
cnotami y postępami zacnem / iako burstyn mały w sobie ja-
dney niemający. Drugi miał namalowaną sztukę Myrrhy / iż
tak nie wstępuje szczęściu przeciwnemu / y gorzłim kłopotom / iako
ta twarđa galta Myrrhy. Drugi miał namalowaną sztukę Sto-
racis, pokazuiac / iż iako gummi Storacis, zapalone na węgłach /
zapachem swoim napelnia wszystkie izby / tak czasu trudności Kze-
czypospolitey / dziełami wojennemi Familia iego napelniała sławę
wszystek świat prawie / nie tylko Wyczyzne swoje. Inny zaś miał
namalowaną sztukę Galbanu / ktorym gdy zakładza / powiadaia
Naturalistowie / że wciągaia precz węże / y wszystkie gądziny: a to
żeby pokazał / iż gdy wojna iaka w Anglię potaje sie / tedy ieno
sie rzuca Kawalerowie domu iego do zbroi y oręża / tedy zaraz w-
ciąkać musza nieprzyiaciele Kzechypospolitey. Znowu inny bańkę
Balsamu przechyloną miał namalowaną / dający znać / iż on swo-
ia szczerobliwoscia wszystkich sobie dewintował / y gdy chciał w-
sluzyc Wyczyźnie / latwie wszystkich pociągnal za soba. Ale mie-
dzy temi wszystkimi Książęz Berragney daniel odniosł z dowcipne-
go pokazania animuszu swojego w tamtey imprezie / kazawszy na-
malować na tarczy swojej / galte perfumowaną z rozinaitych za-
pachow wrobioną / gdzie wchodził y Balsam / y Myrrha / y Storax,
y Galban / y essencya z Burstynu / z napisem takim na wierzchu:
In me omnia. Chcacy przez to oświadczyć / iż nie iedną tylko cno-
tą Wyczyzne swoje zdobi / ale wszystkimi temi / ktorzymi sie tam in-
ni Kawalerowie / na on czas / przed Krolom swoim popisowali /
y szczerobliwoscia / y statecznoscia / y mestwem / y dawnoscia
Familiey / y sławą nakoniec nad inne daleko wiekszą.

Podobnym sposobem na tym placu ziemskim wojniacego ko-
ścioła Chrystusowego / y na onym theatrum niebieskim triumphu-
iacego wyssła iego / przed oczyma samego Krola nad krolmi / Bo-

Ludzie radzą
się Szlache-
ctwem swoim
popisac y za-
slugami fami-
liey swoich.

*Jako P. Na-
święta cno-
ści i święte-
mi przecho-
dzi w sytkie
wybrane Páń-
kie.*

Proverb: 8.

gáw Troycy s. iedynego / gdy sie każdy z swietych iego popisuje
zasługami swoimi / y ta łaska ktora wziął od Pána / y przez nie do-
stał widzenia twarzy iego Bóstwiey. X gdy pulki cale wychodzą
iednakiemi zasługami swietne / Pánn. też naswietła iako Krolow-
wa nieba y ziemi naywyższe prerogatywy swoje miedzy nimi ná
popis wystawia. A że w przody orzał Pánienet s. niośa w retu
swoich burstyny / ná oświadczenie niezmazanego pán. enstwa
swoiego / y czystości duszney: ona też przy pánienstwie swoim nie-
pokalanym / iako Virgo ante partum, Virgo in partu, & Virgo post
partum, niezmazane poczęcie swoje w żywocie macierzynskim iez-
szyce / ná popis prezentuje / mówiac: Dominus possedit me in initio
viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Pán mie-
zachował nie tylko od grzechu wczynkowego / ale też y od grzechu
pierworodnego / abym była godną matką Syna iego ktory iest San-
ctus Sanctorum. y pánienstwa moiego przy porodzeniu nie straciła.

Następnie za nimi Meczennicy świeci / gorzka Myrrhe nio-
sac w retu swoich / ná znak státecznego wytrwania w mełach ro-
zmaitych. Po nich Apostołowie páńscy / pachniacy Storax wla-
zniac / iako in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis ter-
ra verba eorum. Potym Doktorowie świeci z Galbanem weże za-
biaciacy / ná oświadczenie náuki swoiey / ktora gádzine Heretycz-
ka z łóściolá Chrystusowego wyturzyli. Ida za nimi Biskupi
światobliwi / niośac w retu słáski balsamu drogiego / ktorym leczy-
li rany owieczek swoich zranionych / y karmili hoynie sobie od geby
chleba wymniac / y bogie zebrali w ktorych Chrystus łáknął.

Ecclesi: 24.

Lecz Krolowa niebieska / ktora iest zgromádeniem cnot
wszystkich swietych / y łask niebieskich / ktorych innym wszystkim
sprawiedliwym wżycála / In me omnia mori: y przez láznodzieie
Hierozolimskiego powiáda: Ego quasi Myrrha electa dedi suavi-
tatem odoris, quasi Storax, & galbanus, & vngula, & gutta; & quasi
balsamum non mixtum odor meus: in me omnis gratia viae & verita-
tis, in me omnis spes vitae & virtutis. Jáby chciała rzec Pánná na-
światła / niechay sie śczyca inni wybráni Páńscy rozmaitemi dá-
rami / ktore wzięli ná zbawienie swoje z retu Monárchy niebieskie-
go / abo pobożność / abo mądrość / abo mestwo / abo pokóre / abo
cierpliwosc / abo czystosc pánienstwa / abo cokolwiek takowego.
Mnie pokorna służebnica swa wszystkim tym oraz obdarzyć raczył
Zbawiciel moy / gdym sie ieno poczela w żywocie matki swoiey.
przetoż In me omnia. Nie masz nic czymby sie wybráni Páńscy
śczycieli / czegobym ja też z retu iego nie miała kiedy gratia plena
matka iego została. Przeto Bernát s. mówi o niej: Nihil est virtu-
tis, quod non reluceat in Maria: & quod singuli habuerunt Sancti,
tu sola habuisti.

*S. Bernar: in
laud. Marie.*

Gdy rzeka płynie w swoich brzegách / lubo ia trudno zbro-
dzić

dzić dla iey głębości / łatwie iedną zmierzyc / kto biegły koło wody: Ale gdy zbierze po frogim dżdżu między gorami / kiedy tami wszystkie przenosi y pola zalewa / kiedy drzewa wyraca y wsi przyległe znośi / iuż iey gł. ości / y kropel wody żaden Protopius ani Archimedes nie zmierzy. Tak gdy wważamy zasługi ss. Bożych / y te łaski które mieli od P. Bogana otrzymanie chwały niebieskiej / iako rzeki iakie płynące na dusze swoje z nieba wylane: przyznać musimy że wielkie były / y nad siły ludzkie / y nad ich zdanie prawie. Bo Franciszek s. był k. ankiem P. anskim / czego sie swemi siłami dostąpić nigdy nie spodziewał. Dominik święty śmiertelnym grzechem P. Boga nigdy nie obraził / ale tego nie miał sam z siebie iako głowiek. Jan s. Krzciciel był poświęcony w żywocie matki swojej / ale to nie dla zasług swoich / bo ich nie miał. Piotr s. cudá różne czynił / nawet y cieniem samym chore wzdrowiał: ale tego nie miał z swojej mocy. także y inni święci co ich ieno było w kościele starym y nowym / każdy miał dar swoy od P. Boga / y łaskę osobliwą: Jednąże wszyscy pod miarą / wszyscy według sposobności swojej. Sama Panna Naswietza iako rzeka zbierająca / rozerwawszy wpusty łaski Bożej / nad wszystkie święte y sprawiedliwe gratia plena została / tak że iey zacności / iey światobliwości / iey zasług / żaden pojąć nie może / żaden wypowiedzieć albo opisać nie umie. Fluminis impetus latificat ciuitatem Dei. Pfal: 45: Skąd Epiphanius s. wielkości darów niebieskich nie mogąc w niej pojąć / Bóstwo iakies w niej wpatruie / y mowi: Aue gratia plena, quæ per fulgorem diuinitatis præis Angelos. A s. Dionizy do Pawła s. pisać mowi: Nisi tua salutaria monita me docuissent, Virginem Matrem Deum esse credidissem.

Zaden z twier-
tych Bożych
zasługami
swoimi nie
może sie ro-
wnać z Ma-
tką iego Prze-
naswietzą.

Pfal: 45:

Dziwny ma sposob mowienia. Ewangelia s. która opisuie Chrystusa P. wiśacego na krzyżu / powiada / iż zchylivszy na doł głowę vidit illum discipulum quem diligebat. A gdy na Matkę swoje Przenaswietzą porzą / tedy iey nie nazwał Kochaną matką swą / ale tylko rzekł: Mulier ecce Filius tuus. Nie dziwnycie sie / mowią Doktorowie Piśma s. takiemu słowu Ewangeliej świętej: abowiem / iako Philozof powiedział: Supremum infimi, attingit infimum supremi. Tak sie tym tytułem naniższym przyozdobiła Naswietza Panna / kiedy iey Syn naniższy rzekł Mulier, iako sie przyozdobił Jan s. tym tytułem najwyższym / kiedy go nazwał Ewangelistą s. Discipulum, quem diligebat Iesus. Lubo to ten / kto w Kochaniu iest / iest polowicą dusze tego który sie w nim kocha. Dimidium animæ seruus meus. Jezus Pan był szczytą światobliwości / a Jan s. Kochany Dzien rytraktem światobliwości. Jednąże Panna Naswietza y światobliwością swoją / y łaską sobie daną od Pana Boga / nie tylko wszystkie Święte P. anskie przechodziła / ale też y wszystkie Duchy Anyelskie: a toż ią Chrystus Pan na-

Czema Chry-
stus P. umie-
radac nazwał
P. Naswiet-
zą Niewiastą.

zwać raczył Niewiasta / aby po odesściu tego z tego świata / ludzie dla iey wielkiej światobliwości / y darow niebieskich / nie rozumieli iey być Bogiem. A dla tego mowi Athanasz s. Misit Deus Gabriel ad Virginem, sed non tantum Virginem, sed ad Virginem desponsatam viro, vt ex hinc innotesceret Sponsam esse humanæ conditionis. Ktora potym stojac pod Krzyżem / bolała tak / iako zwykły boleć wszystkie białegłowy patrząc na śmierć synów swoich / iedyndakom zwołaszczą / y niewinnie stroga iaką śmiercią zamordowanych. A że w Chrystusie Panie naszym Caro Mariæ crucifixa est, iako Bernat s. mowi / dla tego iey Chrystus Pan rzekł na Krzyżu wiżąc Mulier, iż luboś Matko moja Kochana jest wyniesiona za cnością światobliwości y darow Duchá s. nad wszystkie wybrane moie / y nad wszystkie Chory Anielskie / przecie teraz patrząc na śmierć moie / cierpieć musisz iako iedną z białychgłow / aby cie ludzie znali być prawdziwie człowiekiem / abo niewiasta ludzkiej natury / a nie Boginią iaką nieśmiertelną. Ktora iednak dla obfitey łaski tobie danej iestes Cælum viuum, iako mowi Damaſcen s. dając żywot wielom przez przyczynę swoje. Lampas mortalium, iako mowi Methodius s. iż vpraſaſz śmiertelnym ludziom łaskę oświecającą po śmierci. Thesaurus gratiarum, iako Bernat s. mowi / iż wszystkim dary niebieskie iednak / sama będąc Celsior cunctis, iako Chryzostom s. świadczy / dla zasług twoich wyświeconych. Et in qua fraus inimici non præualuit, dla osobliwego zachowania od grzechu pierworodnego / iako Sophronius s. wyznawa. Sáczym sſtalaś ſie Ornamentum totius mundi, iako mowi Cyrillus : Pons per quem Deus descendit ad homines, iako mowi przerzeczony Methodius. A nakoniec cudowisto wszystkiego stworzenia / iako mowi Hieronym s. Quam omnis creatura, etiam celestis admiratur.

Przeto y my zadziwujemy ſie iey doſkonalej światobliwości / Ktora ma ex plenitudine gratiæ, a przypatrzywszy ſie iey piękności doſkonalej / że iest quasi Luna plena in diebus suis, pod czas ciemności dusze naszej / dla grzechowego zaślepienia / do niej ſie vciekamy o przyczynę mowiąc: Matko miłosierdzia / Pulchra vt Luna, iestesmy połozeni in tenebris; Sol iustitiæ nõ illuxit nobis. Przeto ſie przychodzimy za nami do Syna ſwoiego / a ratuy / y wyprowadz z ciemności / iakoś ratowała / y wyprowadziła na drogę zbawienia onego Kawałera / o ktorym piſze Caſarius. Iż nie mając o czymby ſie był ſtawił między kompanią ſwoią / ktorzy zawołane gonitwy ſprawiáli / na poradę Włodarza ſwoiego / ſedł do iednego łáſu z nim / pożyćć pieniędzy v czartá przekłetego / ktorzy mu wſazawſzy niemało złota / kaſał mu ſie naprzód záprzec Wiary Katholickiej / potym Chrystuſa Pana; co on zaślepiony będąc chciwością vczynił. Nakoniec / aby ſie był záprzał y Matki Naſwietſzey iego Panny Maryey. Czego gdy niechciał vczynić / a czart mu teſz z pieniędzmi zniſtał.

Elogia Panny
Nawigst.
ſay

zniknął. On poszedłszy do Kościoła / padł krzyżem przed Obrazem
Panny Niewiasty / która trzymała Dzieciątko Pana Jezusa na
ręku / y począł się modlić nabożnie / prosząc odpuszczenia grzechu
swoiego. A w tym wszedł do Kościoła on człowiek / który był ku-
pił majątność od niego / (bo już był wszystko stracił) y obaczywszy
Kawalera onego / głosem modlącego się do Panny Niewiasty /
z affektem wielkim / y łzami / załonił się za śluz / czekając końca mo-
dlitwy jego. Alie w tym wstąpił / iako Panna Niewiasta pocnie
się sama przyczynić do Syna swoiego za nam / aby temu grzeszniko-
wi był miłościw. A gdy Jezus Pan nie odpowiadał Matce
swoiej nastodziej: ona go położywszy na Ołtarzu / wpadnie sama
przed nim na kolana / prosząc / aby dla tej miłości / która ma prze-
ciwko niej / odpuszczył temu grzesznikowi winę jego. A Pan Jezus
rzecze: Matko moja droga / izci nie odmówić nie mogę / dla mi-
łości twoiej / przeto mu na ten czas odpuszczam / a niech się na po-
tym poprawi. Co gdy on Kawaler krzyżem leżąc na ziemi wstę-
piał / podziękowawszy Bawicielowi swojemu / wstał / y chce wy-
chodzić z Kościoła. (A Panna Niewiasta też wzięwszy Dziecią-
tko Pana Jezusa na rękę / znowu na Obrazie tak wsiadła / iako pier-
wey malowana była) W tym on kupiec majątności jego / potka
się z nim / y pocnie go pytać / czemu by tak zapłakane oczy miał /
który mu odpowie / że mi ie wiatr ostry y z piastem ieszcze zawiał /
y tak mi łzy się puściły. Odpowie on dobry człowiek / y rzecze:
wiem bardo dobrze co się ztoba stało; przetoż iesli chcesz coż mo-
ie iedynaczke poiać za żonę / atoc w posagu te majątność / ktoramem
kupil v ciebie / po niej dacie / a służ Pannie Niewiasty / iakos po-
czal. A po moiej śmierci wszystkie substancya moje wezmiesz. Wrocil
się znowu on Kawaler do Kościoła / y podziękował Consolatrici af-
flictoru, iż go nie tylko z wiekniſtey niedze piekielney wybawiła / ale
też y w tym doczesnym niedostatku / nad ie spodziewanie ratowała.

Zebyſiny tedy we wszystkich wypadkach naszych gotowy ratu-
nek Matki miłosierdzia mieć mogli / wcielamy się do niej z poko-
ra / aby się ona sama za nas modliła / bo Deus peccatores non exau-
dit. A prosimy iey / aby nam / sinum misericordiae suae aperire velit
iako Bernatorowi s. pierś miłosierdzia swoiego pokazać raczyła / y
mlekiem go swoim Panienskim karmila. Vbera tua, sicut duo hin-
nuli gemelli caprea. A o kózle to powiadaia / że nie da ssać kózleciu
cudzemu / ani iagnieciu pogotowiu: ale kto chce do niej przysadzić
inne kózle albo iagnie / trzeba ie odziać skórka z iey kózlecia / ktorey o-
na powachawszy / przypuści cudze kózle / rozumieiac ie być za swo-
ie. Tak też Panna Niewiasta / do ktorey Syn iey namilſzy mo-
wi: O pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gre-
gum, & palce haredos tuos iuxta tabernacula pastorum, aby nas śmier-
dzących kózlow dla grzechow naszych / przypuściła do pierś mi-
łosierdzia

Iako Panna
Przenawie-
sta przyczy-
nia się za-
grzesznikami
do Syna swo-
iego.

Cantic: 7.
Przyrodzenie
Kozły.

śierdžia swoiego/ przyobleczmy się w skórę pokory Chrystusowej/
 iáko Páwel s. mówi: Induimini Dominum Iesum Christum, á wy-
 chwalamy iey niepokaláne Poczećie / kóra niepokalánego nam
 Baránká porodziła. A ták zá iey m. Olitwa / otrzymamy v Jezu-
 sa Chrystusa Boga nášego odpuszczenie grzechow ná tym świecie/
 á po śmierci wieczny żywot / Amen.

Ná dzien Náródenia Náswięt- zey Pánný Máriej.

KAZANIE PIERWSZE

O Zacności vrodzenia Pánný Błogosła- wioney Máriej.

De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus. Matt: 1.

Szláhectwo
 początek
 swoj ma od
 cnoty.

Dbo wšytkich dobrych y mądrych ludzi zgodliwe
 iest w tey mierze zdanie / Chreścianie w Pánu
 Bogu mili / iż Szláhectwo nie może być bez cno-
 ty / ani zacność bez poczećwości: pospolicie iednáť
 ludzie zwykli się chlubić / wysokim vrodzeniem
 swoim / y stárożytnością fámiliej / Przodki swo-
 ie wywodząc od wieków; ále przecie od osob tákich / które się cnota
 y dzielnością swoją / niegdý wstawiły były ná świecie. Czemu
 przypátrzymy się dobrze vczony Strozza, táť o zacności Szláhe-
 ctiej nápiśał:

Strozza Pat:
 Eroticon:
 Lib. 1.

Non ebore, & gemmis, non auro vera paratur

Nobilitas; aliquid maius habere decet.

Nam virtutis opes tantum ornamenta putantur,

Quas fortuna sua datque rapitque manu.

Hac igitur nequeunt generosum reddere quinquam,

Causam in se virtus nobilitatis habet.

Świéto Náródenia Pánný przeczystej Bogaródzićie dżisia z vro-
 czystością powinna obchodząc / gdy się iey vrodzenia zacności
 przypátrniemy / lubo nic wielšzego ná to wynaleść nie możemy / że
 Matka

Matta zostala Bogu naywyższego / iako Ewangelia s. powiada: *Naywiększa*
 De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus. Jednátże y we- *zacność Pan-*
 dług teſ ſwiata mniemania / ſláchetnoſć ieſy / y zacnoſć wrodzenia / *ny Naſwiet-*
 tať z Przodków ieſy przeſtwnych / iako y z cnot náder wyſoſich / *ſey, iż ieſt Má-*
 ſwiatu wſzytkiemu do podziwienia wyſtawiemy; lubo według *tki Bogu*
 zdrowego y prawdziwego rozſądu Sophroniufa s. Quidquid *Zbawiciela*
 humani. dici poteſt verbis, in laudem glorioſae Virginis Mariae, minus *naſego.*
 eſt à laude caeli, qua diuinis eſt & Angelicis excellentius prædicata &
 laudata præconijs, à Prophetis quidem p. enunciata, à Patriarchis fi- *Sophrō Ser-*
 guris & ænigmatibus præſignata, ab Euangelistis exhibita & monſtra- *de Aſſumpt.*
 ta, ab Angelo venerabiliter atque officioſiſſimè ſalutata.

WOdź y głowá wſzytkich Philozoſow Ariſtoteles / wwaſając
 w Polityce ſwoiey / coby teſ było Szláchectwo ludzkie / y
 ſkądby zacnoſć ich pochodziła / dwiema ſłow y to zawarł / dwie
 rzeczy w Szláchectwie wpátruiać / wrodzenie zacne y cnotę kaſdego
 człowieka. Mowi tedy tať: Nobilitas eſt generis virtus. Jakoby *Ariſt. lib. 3.*
 chciał rzec / to ieſt ſláchectwo prawdziwe / kiedy ſie kto y z przod- *Polyt.*
 ków zacnych / ſamiliey ſtárożytney wrodzi / y ſam po części ſie rza-
 dzi / w cnotách wyſoſich niomu nie wſtepuiać / tať z przodków ſwo-
 ich iako y z obywatelów między ktorem żyje. Vnde omniũ ſententia *Ibidem.*
 præclaris honoribus meritò digniſſimi habentur, qui duplici præſidio
 iſto muniti ſunt: vno ſcilicet, quod è familiae celebritate proficiſcitur,
 altero quod virtutis præſtantia innititur.

Do czego aby tym ſpoſobnieyſzemi ludźi zacnych potomko-
 wie byli / warowały to ſobie niektóre narody prawem poſpolite-
 tym / aby ſláchta nie ſeniła ſie z córkami gminu poſpolitego: y *Zniſzając ſlan*
 czyniaćy przeciwto prawu aby inſz podłych między bracia byli *ſwoy, którzy*
 miani / iż wwiódzły ſie ábo wroda / ábo bogactwy / ábo reſpektem *ſię z gminem*
 iakiey przyiaźni de plebe ſobie żony obráli. A tať ſtárzy Athenſcy *poſpolitym pa-*
 prawa od Perikleſa poſtánowionego / bázno pilno między ſobą *winowaca.*
 przeſtrzegáli / że y tego nie mieli za prawego ſláchćia / ktoryby ſie
 z mátki inſzego narodu / lubo nazacnieyſzey ſláchćianki / á z Oycá
 Athenſcyká wrodził: ále koniecznie chćieli / iako ſwiádeczy Plutar-
 chus / Vt ij ſoli Athenienſes haberentur, qui ex duobus Athenienſi-
 bus nati eſſent. *Plutarch. in*
Pericle.

Coż prawo potym zachowali między ſobą y Kzymianie ſtá-
 rzy: á ich przykładem / y náſzy Polacy / ktory za Krola Alexándra
 tať między ſobą ſtatut byli poſtánowali (ktorego teraz nic nie prze-
 ſtrzegáją / y zapomniawſzy po części za pieniądzy idą) Decla-
 ramus, eum tantummodo Nobilem & capacem Dignitatum & Bene-
 ficiorum, cuius vterque parens Nobilis, & familia nobili ſit progeni-
 tus. Lubo tedy zdaniem Hieronyma s. Summa apud Deum Nobi-
 litas eſt, clarum eſſe virtutibus. jednátże y ſwiátobliwoſć żywota / *Iako ſtárzy*
Polacy ſzlá-
chećwa prze-
ſtrzegáli.
Herbertus
Tit. Nobilis.
S. Hieron.
Epist. 14.
 y cnoty

S. Ambr. in
Valent.

y cnoty moralne/ wſzytkie daleko okazałſze ſa w człowieku zacnego
rodu y ſtarożytney familiei/ niſi w człowieku poſpolitym/ y niſi
mu przedtym nie znałomym. A ſtad to ono przyſłowie: Virtus in
viro nobili magis ſplendescit. Na co Ambroży ſ. pátzác/ gdy Wa-
lentiniańa Ceſarza po iego śmierci wychwalał/ te ſłowa godne
wielkiey uwagi powiedział: Docet nos Scriptura diuina, non ſolum
mores, qui in ijs prædicabiles ſunt, ſed etiam parentes oportere lau-
dare; vt velut tranſmiſſa immaculatæ puritatis hæreditas in ijs, quos
volumus laudare, præcellat.

Ambr. lib. 2.
de Virg.

Gdy przeto ten ſ. Doktor cnoty wyſokie Pánni naſwietſzey/
iaſo ſie zachowała/ żyjąc z innemi Pánienkami w Koſciele Salo-
monowym ſheroce opisać/ y wſytkim Pánnom do naśladowania
za wzór ieden y zwierciadło w Koſciele ſ. wyſtawia/ kochanki
iey Bernat ſ. przy tak wyſokich iej cnotach/ zaraz y zacność pro-
dzenia iej ſwiátu wkażuje/ gdy piſząc ná obiańwienie Janá ſ. takie

D. Bern. de
Verb. Apoc.
21.

o niey ſłowa kładzie: In generatione Mariæ planè reſplendet, quod
ex Regibus orta, quod ex femine Abrahamæ, quod generoſa ex ſtirpe
Dauid. A práwo było y Żydow/ żeby nazacnieyſzy człowiek w Iz-
raelu nie mógł żony mieć/ iedno z tegoż pokolenia z którego y ſam
był/ iaſo czytamy w księgach Możyſzowych: Omnes viri ducunt

Num. ult.

uxores de tribu & cognatione ſua: & cunctæ fæminæ de eadem tribu
maritos accipiant. A zátym tácnie każde ná wyſokie Pánni naſwietſ-

Barthol. Pi-
ſan in Mari-
al: Tract. 4.

ſzey poyrzawſzy obaczyć może/ iz zacność prodczenia iej/ tak z mat-
ki iaſo z oycá pochodzi co z napzednieyſzych oſob w narodzie Izra-
ełſkim/ iaſo ie pięknie Bartholomæus Piſanus w księgach ſwoich wy-
wódzi/ mówiąc: Beata Virgo orta eſt primò de multis Patribus ve-
teris Testamenti, maximè à decimo nono, incipiendo ab Adam, vſq;
ad Thare: ſecundò de Patriarchis, tertio de Principibus, quartò de
Iudicibus, quintò de Regibus, ſextò de Ducibus, ſeptimò de Prophe-
tis, oſtauo de Doctoribus, nonò de viris fortibus & ſtrenuis, decimò
de Sacerdotibus & ſummis Pontificibus, vndecimo de populi Recto-
ribus, duodecimò de cultoribus Dei, & iuſtis Parentibus. Słuſznie
przeto o niey możemy rzec/ one Pogańſkiego Poëty ſłowa/ ná tak
zacne iej przodki poyrzawſzy:

Virg. lib. 11.
Æneid.

Quæ te tam læta tulerunt

Sæcula, quæ tanti talem genuêre parentes.

Genef. 23.

Jaſo bowiem ſam Ewángeliſta ſ. Máttheuſ wylicza/ miała tá
Pánná chwalebna w rodzie ſwoim dwunáſtu Páttryarchow co
napzednieyſzych w narodzie Izraelſkim/ ktorych głowa był
Abrahám/ iaſo go ſami poganie wyſtawiali mówiąc: Princeps Dei
eſ tu apud nos. A ktoremu ſam P. Bog przyobiecał to/ że ſie z iego
pokolenia miał národzić Chryſtus Jezus/ In femine tuo benedicen-
tu omnes gentes. A dla tego y ſam Oblubieniec niebieſki nazywa
iz Córka Kieſzecz/ gdy przez Duchá ſ. w Pieſniach Salomona

Genef. 22.

wych

wych mowi: Quam pulchri sunt gressus tui filia Principis? **Miała** Cantie: 7
do tego w rodzie swoim Panna Naswietka czternaście Krolow/
y czternaście wodzow zawołanych/ na ktorych zacność Kościół s.
dzis patrzac / wesolo spiew. : Regali ex progenie Maria exorta re-
fulget. A gdy ieszcze z pilnością przeczytamy Rozdział trzeci Luga-
fa s. a baczymy Analogia Chrystusa Pana od samego Adama/
qui fuit Dei: przez 74. pokolenia prowadzona. Dopiero pozna-
my latwie / iako wedlug krewności Panna Naswietka miała
zacność swoje / tak wysoka na świecie / iaro żaden człowiek inż nie
mógł mieć rodowitości swojej zacnieyszej na świecie.

Ale rzecze kto z Politykow: Jakoż to P. Marya zacnością
swoją przechodziła wszystkich Krolow / Patriarchow / Kiazat / y
Prorokow / y Biskupow Naywyższych / względem vrodzenia /
ponieważ vbogich rodzicow miała / y za vbokiego cieśle Jozephá
s. poslubiona była. A filozof powiedział na miejscu w zwys-
namiennym / iż Nobilitas est traductio originis à parentibus in diui-
tius, & potentia, ac dominio constitutis vel inueteratis? **Odpo- Nie traci za-**
dam / iż vbostwo szlachectwa nie traci; lubo kto przyidzie za rozma- den preroga-
itemi przypadkami do niedze / y vtraty majątności / nie traci ie- tym szlache-
dnal przez to animuszu / przywileiow / y prerogatyw wszelkich ckich przez
swobod szlacheckich. Na przyklad / gdy Krolewic iaki zostanie za- vbostwo, by
konnikiem / abo Krolewną mniszką / nie może tym postępiem zac- ieno snoty nie
cności familiei swojej / iż na sie vmyślnie dobrowolne vbostwo stracił przez
przyimnie / ale ieszcze zdobi rodowitość swoje światobliwością nieprzyzwo-
y pobożnemi postępami swoimi ktoremi sie y ludzior y P. Bogu postępk.
samemu podoba. Tak y Panna naswietka / y z ordynacye Bo-
stkiej / y z dobrej woli swojej w vboństwie sie toczyiac / nie zacno-
ści Przodkow swoich bogatych y potężnych nie zmazala. A zwa-
żając / gdy ieszcze zostala Matka Naywyższego Boga / v ktorego w
refu wszystkie Krolestwa / wszystkie bogactwa / y wszystka zacność
tak na niebie iako y na ziemi postanowiona. A że z niey ortus est
Sol iustitiae Christus Deus noster, ktory jest Krolew / y Kapłanem
naywyższym / & Dominus Dominantium: tedyć ona sama musiała
być nazacnieysza nad wszystkie Krole y Monarchy tego świata /
y rzecz sama naslachtetnieysza jest / nad wszystkie stworzenia / iako
Regina coeli & Domina mundi vniuersalissima. Dla czegoż słusnie
o sobie mowi: Ego ex ore altissimi prodiui, primogenita ante omnem
creaturam. A troche daley w tymże Rozdziale / In omni populo, &
in omni gente primatum habui, & omnium excellentium & superbo-
rum corda virtute calcaui, &c. Et qui creauit me, requieuit in taber-
naculo meo.

Ża czasow bowiem Origenesowych / powstał był niewsty-
dliwy ieden bluźnierca na imie Celsus / ktory nasmiewał sie z P. Herezya cel-
Naswietkiej vbostwa / iż za cieśle iednego poslubiona / była sa bluźnierca
od wszyst-

od wszytkich Chrześcian Krolowá niebá y ziemié miánowana / y była wystawiana z przodków swoich zacności / y ze krwie Krolowskiej / iáko iá Ewángelistowie świeci opisali.

Herezya Má-
nicheusowa.

Zá czasow zásie Augustyná s. poiawil sie drugi Herezyarchá **Faustus Manicheus** / ktory lubo przyznawał Pánnie naswietša być ze krwi Żydowskiej / czego żaden ná świecie przec nie może: Nie przyznawał iey iednak tego / áby miała isć z pokolenia Judzkiego / iáko **Mattheus** s. w dzisiejszej Ewángeliey świadczy: ále iá powiadał być z samego pokolenia Lewi. Nie wiedząc że pokolenie Lewi / powinowácilo sie z pokoleniem Judzkim / bo z tego sli Krolowie á z tam tego Kápláni / iáko o tym s. **heroce Augustyn** s.

D. August.
lib. 3. de Cōf.
Euang: c. 2.

Teraz ná koniec zá **Oycow** nášych wyrwał sie z Herezyey **Luterskiej Kalwin** / ktory nowá sekte uczyniwszy / miedzy inſzemi bluźnierstwý swoimi / kładzie teſ y to / że Pánná naswietša nigdy nie była ze krwi ſlácheckiej y krolowskiej / iáko náš **Ewángelia** s. náucza; ále iá z **Mistrzem** swoim **Lutrem** powiada być rodu prostego / podlego / y wzgardzonego miedzy narodem Żydowskim: czego im pomaga y **Brencys** nieiać / teſ iá glupiey bredni wcześni. Co iákie ſálenſtwo ieſt / ktoſ tego widzieć nie może; gdyſ to y naproſciejšy człowiek rozſadzić może / że podobniejša ieſt rzecz wierzyć Ewángeliſtom ſwietým y Doktorom Koſcielným / niſeli **Apoſtátom** / y zbiegom niewſtydliwym:

Kłámstwo blu-
żnierce Kal-
winá.

A że Pánná naswietša była z pokolenia Dawidowego / iáśnie to opiał **Mattheus** s. gdy powiedział iſz była poſlubiona **Jozephowi** s. A **Jozeph** nie mogł poymować oblubienice ieno z pokolenia tegoſ właſnie / z ktorego y ſam był / według práwá **Moyſeſhowego** wyſzey od náš wspomnionego: Omnes viri ducent

Numer: vlt.

vxores de tribu & cognatione ſua: & cunctæ ſamínæ de eadem tribu maritos accipient; vt hæreditas permaneat in familijs, nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneat, vt à Domino ſeparatæ ſunt. **Jozeph** tedy s. gdy wyſzedł **Edykt** od **Augustá Ceſarzá** / vt deſcriberetur vniuerſus orbis, ſedł z **Galileiey** de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem **Dauid**, quæ vocatur **Bethleem**: eò quod eſſet de domo & familia **Dauid**, vt profiteretur cum **Maria** deſponſata ſibi vxore prægnante. Ktore ſwiadectwo **Lukaſá** s. nieſzczesliwemu **Fauſtowi**

Lucz. 2.

Augustyn s. ná oczy wſkazyuac mowi: Dla tego **Jozeph** s. pogłównie **Ceſarzowi** plácac / ſedł z **Galileiey** do **Bethleem** miáſtá **Judzkiego** / áby ſie byli opowiedzieli / że oboie ſá z pokolenia **Judzkiego** y z ſamilię **Krolá Dawida**. Lubo tylko ſamego **Jozephá** s. iáko

Rupert: lib.
11. de victo-
ria verbi
Dei c. 18.

meſſczyſzne / według ſwego zwyczáj pismo s. w **Analogiey** **Pánná Chryſtuſowej** kładzie. O czym ſ. **heroce Bernát** s. y inni **Doktorowie Koſciola Boſzego**. Ktorzy y **Ceſowi** / y **Manicheuſowi** / y **Kalwinowi** **Apoſtacie** doſtátecznie odpisali / broniac honori

S. Aug. lib.
23. contra
Faustum.

Krolowej niebá y ziemié.

S. Ambr. in
c. 3. Lucz.

S. Bernard.
Hom. 2. de
Beata Virg.

Bo iesliże v Legistow prawá tego świętckiego Ventrem sequitur partus: á Chrystusowi Pánu rzeczo no Beatus venter qui te portavit, & vbera quæ suxisti. **Toc** znać że nie podlego rodu / ale szczęśliwego y błogostawioneę Pánná naswietřa była. **Bo** Pan Bog błogostawil od wieków / y od pocztku świata zaráz te pro ścipie zt orych sie Syn iego iednorodzony miał światu z niepokálaney Pánný vrodzić. **A** kiedy **Mattheusz** s. mowi: Liber generationis Iesu Christi filij Daud, filij Abraham, z ktorých ieden Pátryarcha był / á drugi **Krolem**: á obáy obietnice mieli / y błogostawienstwo od Pána Boga tákie / że sie z ich krowie Chrystus Pan miał národzić ná świat. **Toc** tedy prawda musi być / że Pánná przeczysta z tey krowie była / bo sie sprawa **Ducha** s. nie sprawa **me** s. że krowie iey niepokálaney Chrystus P. národził / iáko **Ewangelistowie** s. s. świadczą. **Toc** musiała być z pokolenia **Judskiego**; bo o Chrystusie Pánie ták pismo s. mowi / **Judskie** pokolenie wychwalaíac / gdy synom swoim **Jáko** Pátryarcha błogostawienstwo vmieraíac rozdawał: Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. **Catulus Leonis** Iuda, ad prædam fili mi ascendisti: requiescens accubuiſti vt leo, & quasi leæna, quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem, ô fili mi, asinam suam. Lauabit in vino stolam suam, & in sanguine vuae pallium suum. **Genesi 49.**

Chwalili Chrystusa Pána **Żydzi** / z ktorých sie krowie národzić raczył / gdy mowili cudá iego widząc: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum. **Chwalili** go y **Wczniowie** iego / gdy wřytkich imieniem **Piotr** s. rzekł: Tu es Christus filius Dei viui. **A** zás ná innym mieyscu: Domine, quò à te ibimus, verba æternæ vitæ habes. **Pokłonili** sie mu synowie **Oycá** niebieskiego / ták **Aniołowie** święci w niebie / gdy im rzeczo no: & adorent omnes Angeli, iáko y ludzie ná ziemi / ktorzy słucháli słowá ieg / y pátrząc ná śmierć iego / záwołáli: Verè filius Dei erat iste. **A** potym vndecim discipuli abierunt in Galilæam in montem, vbi constituerat illis Iesus, & videntes eum adorauerunt. **Ioan. 6.**
Idem.

Położył rece swoje ná kártách nieprzyiaćiol swoich / gdy mu przez **Přalmiste** opowiedziano: Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. **Beda** manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum, ták długo Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. **A** tu nie wspomnie / iáko **Facto** flagello ex funiculis, caput eijs cere vendentes & ementes in templo, & mensas nummulariorum euertit, & non sinebat vt quisque transferret vas per templum. **Matth. 26.**
Matth. 28:
Psál. 109.
Marci. 11.
Matth. 21.
Lucz. 19.

On był oczekiwaniem wřytkich narodow / gdy mu

Apoc: 3.

Isaia 53.

Apoc: 22.

Psal: 21.

1. Reg: 2.

S. Augusti-
nus in Epist:
Canonicá S.
Iacobi.

stary Simeon zaśpiewał / żeś ty iest Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel. On był Zwem z pokolenia Judy / gdy Janowi s. w obciawieni^u powiedziano: Ne fleueris: ecce vicit Leo de tribu Iuda, radix David. On sam iest Qui torcular calcavit solus, & de gentibus non erat vir secum. On sam iest De cuius latere exiuit sanguis & aqua. X on sam iest Principiur. & finis, Alpha & Omega. Odkupiciel y Zbawiciel nasz Pater futuri sæculi, y Sedzia sprawi. dliwy.

A wiedza to wszyscy bluźniercy Apostate / że sie z Panny niepożalaney narodził / & descendit sicut pluuia in vellus, & sicut stillidia stillantia super terram: a przecie sie nie wstydzą bluźnić przeciwko wsty swoimi Przeczyskiej Mátki iego / y iawný fałsz żądać Ewangelistom świętym wymiuc iey honoru y zacności / która y ná cieie y ná duszy ozdobiona iest od Pána Boga swiego. Boga / qui pauperem facit & ditat, humiliat rursus & subleuat, suscitatur de puluere egenum, & de stercore eleuat pauperem, vt sedeat cum Principibus populi, & solium gloriæ teneat.

Jako tedy Dawida wziawszy od bydła / posadził ná thronie Królewskim / y Abrahama Pátryarchę z domu wywiodszy z bogactw / fecitq; in gentem magnam: Tak y Panna naswietża z ich krwi pochodząca / v boga y wzgárdzona v swiata / iako Herazyarchowie o niey mowią / uczynił iá Mátkę Syná swiego przedwiecznego / a żatym y Królowa nieba y ziemię wszystkiey. Pięknie przeto Augustyn s. powiedział ná iednym mieyscu o vboſtwie: Magna felicitatis est conditio Christianorum, quibus claritudo regni posita est in paupertate; possidere quod cum labore acquiritur, paucorum est: contemnere quod cum fructu contemnas, omnium est. Felicitas ergo magna Christianorum, quibus datum est, vt paupertate faciant pretium regni cælorum. Non ergo tibi displiceat paupertas tua, nihil enim ea potest ditius inueniri. Vis scire quàm locuples sit paupertas, coelum emit.

Co iesliże my w nieprawościach poczeć / w grzechach zrodzeni / y w niepobożności żyiaci / możemy za pomocą vtrzyżowania Zbawiciela naszego / dostąpić za vboſtwo dobrowolne nieba / y kupić sobie za nie / iako za pieniądze iákie wieczne Królestwo: iako tedy nie daleko wielkym sposobem Panna naswietża / od wielkowiek za Mátkę Chrystusowi Pánu przeznaczona / y czasu swego bez grzechu pierworodnego poczeć / bez grzechu zrodzona / y żadnego grzechu nigdy ná sobie nie mająca / za dobrowolne vboſtwo / które także od Pána Boga było z ordynowane / nie miała sobie Królowania ná niebie y ná ziemi v Syná swiego namilſzego ziednać / który iá wszystkimi darami Ducha s. nápełnił / wszystkimi lástkami niebieskimi obdarzył / y wszystkimi cnotami świętymi ozdobił / nád wszystkie kreatury w niebie y ná ziemi będące / aby była Królowa

wa wszelkiej łaski / wszelkiej światobliwości: a zątym Regina Angelorum, Regina Sanctorum omnium. Stąd Epiphanius święty, Virgo inuenitur esse celestis sponsa, & mater; quæ donorum nuptialium nomine Spiritum Sanctum accepit, dotis vero gratia, cælum & terram. **Jako tedy ze krwie krolowskiej od wiekow / zrodzila sie Panna Naswietza Katholicy moi / tak zrodzwszy Krola nad krolmi Chrystusa Jezusa / sama zostala Krolowa nieba y ziemi.** A iako Damascenus s. mowi: Speciali ratione rerum omnium conditarum Domina effecta est, cum creatoris mater extitit, & super omnes creaturas Primatum tenuit. **Do niej przeto / iako do matki milosierdzia / y iako do Paniey nieba y ziemi / ktora szczesliwym narodziem swoim / gaudium annunciauit vniuerso mundo, z ktora wszyscy wciekamy sie. One iako krolowa nasze nabożnie pozdrawiamy.** Salve lætitiæ organum, per quod delicti nostri expiata est condemnatio. Salve magnificum diuinæ gloriæ templum. Salve consecratum Regis palatium. Salve thalame in quo Christus nostrā desponsauit humanitatem. Salve cælum solis gloriæ super cæleste tabernaculum. **A iako sama ze krwi Krolow y Patriarchow swiatych od Adama poczynszy idziesz: tak nas grzesznikom gementes & flentes filios Euæ, wszelka światobliwością y łaskami niebieskimi obdarzwszy / w poczet swiatych przodkow twoich przyimi / aby ktorzy teraz cum iucunditate tuam sanctam Natiuitatem celebramus, wespól z nimi tuam gloriosam exaltationem, na wieki wesolowychwalisiny. Amen.**

Panna Naswietza z posag miała Ducha s. a z d. przewianek iey dano krolowanie w niebie y na ziemi.

D. Damasc. serm: 2. de Assumpt: Andr: Cret: Orat: de Annunc: B: M. V.

KAZANIE W T O R E.

O Podobienstwie Panny Naswietzey do lutrzenki wschodzącej.

De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus. Matth. 1.

MJedzy inżemi podobienstwy / do ktorych Duch s. Panna Naswietza / De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus, pieknie przyrownal / iest też Jutrzenka / Chrześciance nabożni. A Jutrzenkę nazwali Łacinnicy Aurora: quasi auium hora. bo kiedy Jutrzenka na niebie wschodzi / to wszytkie ptaszka / czuac iż za nią blisko idzie słońce / ktore świat oświeca / y wszytkie rzeczy stworzone w wesela / zaczynaia A iużyte swoje / y stworcy swoim piem wdzięcznym polkon powinny oddaia. **Aniolowie swieci / ktorzy podobnym sposobem / iako ptastkowie na ziemi Pana Boga niewypowiedzianym piem swoim**

Aurora zkad iest rzeczoną.

Canticorum

6.

Ilaia 7.

swoim ná wielki chwala / obaczywszy Pánnę Náswietszą / nie ludzkim trybem / bez grzechu pierworodnego dziś narodziła / y lástkami niepoietemi od Pána Boga o' sárzona / iáko Jutrzenka iáka / między ciemnościami zmázanego grzechem plemienia Adámowego świecąca sie / pytali sie Thronow wyższych y Seraphinow okolo máiestatu Boskiego bliżej stojących: Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora confurgens. Co to za Pánná przyszła ná swiat / ktora dopiero urodziwszy sie / zaraz lástkami niebieskimi świeci sie iáko jutrzenka powstająca / zaraz promienie swiatobliwości swojej rozświeca / iáko niebo ná switanu / y zaraz pełná jest dárow niebieskich / że zacnością swoją nie tylko z narodu ludzkiego co przednięysze wybrane Páńskie / iáko gwiazdy iákie ná niebie świecące sie przechodzi / ale też jest Pulchra vt Luna, electa vt sol, terribilis vt castrorumacies ordinata. U gdy im powiedziano / że to tá Pánná jest o ktorej Izaiasz s. przepowiedział / ktora z Duchá s. pánienswa swojej nic nie nárušywszy / concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Zárazem wszyscy radować sie poczełi / y śpiewaniem swoim wdzięcznym niebo wszystko nápełnili. Z ktoremi wespól y my ciesząc sie Corde & animo, Christo canamus gloriam, in hac sacra solennitate præcellæ Genitricis Dei Mariæ. A czymby do jutrzenki była podobná / ná dzisiejszym Kazaniu pilnie wważmy.

Cudowny sen
iako się wyda-
ł.

W Jeltkiego Monárchy Perskiego Cyrusa dziad / ná imie Astyáges / Krol ná on czas Medski / widział przez sen á ono córka iego Mándana wzięwszy wody w miednice / wszystko miásto stoleczne / y wszystko Azya polala / á potym z iey żywota wyrosła rozzáwinney málice / ktora w ták šerokie drzewo obrociła sie / iż swoimi gáleziami swiatá wielką część okryła. Tá zly to sobie znáł wziął Krol Astyáges / y rozumiejąc że potomek córki iego páństwo Medskie wniwecz obroci / córke one swoje zá iednego z ludu pospolitego szlowieka vbogiego wydał / y gdyby syná zplodził / kázac go záraz zátrácić vmyslił. Lecz wszystko opáć sie sstało / nie ták iáko on chciał: bo po iego śmierci gdy sie dwá synowie iego nie mogli o korone zgodzić między soba / Senatorowie odrzuciwszy obudwu Cyrusa tey Mándony córki iego zá chlopá wydanej syná ná krolestwo wzili: á on potym ták wiele narodow zwoiowawszy / Monarchia od Medow do Persiey przeniósł / y wladza swoje nád wielką częścią swiatá rozciągał / iáko było w niebie z ordynowano / á Astyáges temu žádná miara zabiezeć nie mógł.

Przeznacze-
nia Boskiego
ludzie odmie-
nić nie mogą.

Podobnym sposobem / gdy Izraelczykow z pokolenia Abrahámowego / y wszystkiego swiatá wiernych wybranych swoich / ná widzenie twarzy swojej Boskiej w niebieskiej chwale czasy wiecznemi P. Bog przeznaczył / nie mogli Moábczycy z krolestem swoim

Bálatiem

Błazniem Izraelczyków / (noszących na on czas na sobie osobe
wszystkich wybranych Pańskich) mieczem wygubic / ani przelę-
stwem fałszywego Proroka Bala zmieść: Ale owszem wsta jego
kłamliwe / Duchem prawdy od Pana Boga napełnione / miasto
złorzeczeństwa iako najgorszego / naywiękšie blogostawienstwo
ludowi. Bożemu dawaly / y na ich pocieche wiekša przysięcie zbawi-
ciela z nieba / y Matki jego Przeczystey narodzenie swiata duchem
Prorockim przepowiedziały: Orietur fl. lla ex iacob, & confurget
virga de Israel. Narodzi sie powiada Panna taka / ktora w cie-
mności grzechow iako intrzenka na switanu rozświeci sie swiato-
bliwoscia swoia y iako winna macica powstanie z posrodka Izra-
ela / z pokolenia Jessego / a z tey roszczki abo macice wymidzie kwiat
slizny / na ktorym bedzie odpoczywal Duch s. Egredietur virga de
radice Jesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum
Spiritus Domini. Pięknie o tym kwiecie y rozšce kwitnacey mie-
dzy innemi Doktorami swietymi Petrus Damiáni napisal: vt flos
oritur ex virga, ita Christus natus est ex Virgine: flos ortus virgam
non corrumpit, sed ornat; Christus natus Virginem non violauit, sed
miro decore illustravit: Bo ia swiatobliwoscia niewypowiedzia-
na / y łaskami niebieskimi / iako słońce intrzenke promieniami swo-
iemu oświecił. Ktorey iasności ciemni sepowie piekielni zmieść
nie mogac / vcieka in locum horroris & vastæ solitudinis infernalis.
Bo iako sowy nocne y niedopyrze / gdy intrzenka wschodzi / do
swoich ciemności leca y kryja sie / by ich słońce nie wyrzalo: tak mo-
carstwa piekielne / gdzie ta intrzenka złota / Panna przeblogosła-
wiona moc swego panowania rozściaga / vstepować musza: bo
oniey powiedziano: Ipsa conteret caput tuum. Na co Fulbertus
Carnotensis piszac / tak mowi: Beata Maria caput dæmonis quasi
pedibus vtrisque contriuit in hoc, quod virginitatem & humilitatem
seruauit. Virginitate enim extinxit concupiscentiam carnis, & humi-
litate superbiam mentis; genuitque filium, qui diabolicam potesta-
tem contriuit & superauit.

Numer: 14.

Isaiz. 11.

Damianus?
serm. de An-
nuntiatione.

Gene. 3:

Jako tedy naprzod intrzenka poczyna rospadzać ciemności y
strachy nocne / następowanie słońca za soba oznajmuiac: tak Panna
Naswietša Infidelitatis & ignorantie ciemna noc / ktora swiat
wszystek odkryla byla / swoim szczęśliwym narodzeniem naprzod
oświeciła. Nie znali Boga ludzie / ieno sie balwanom czartowskiem
kłaniali. Nie znali swiatobliwosci y cnoty / ale w grzechach iako
bydło nieme żyli. Nie mieli słońca sprawiedliwosci Oycowie
swieci starego zakonu / ale wszyscy w ciemnościach piekielnych
orchłani / po śmierci zamknieni siedzieli. Y ile Pátryarchow abo
Prorokow bylo / tyle godzin tey ciemney nocy / w ktora Boga
stworce swojego widzieć nie mogli / rachowało sie słuŝnie. Przeto
chcący wiedzieć tesliwi bez swiatła niebieskiego swieci oni Oy-
cowie /

Jako Panna
Naswietša
ciemności
swiata owo-
cem żywota
swoiego oświ-
ciła

Iſaia. 21.

Rom. 13.

D. Bernar.
ſermone 4.
ſuper Salve
Regina.

Iob 18.

cowie/ ile godzin iuż tey nocy przeminelo / wołali vſtawnie/ morw
 Izaiáš s. Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? A gdy im
 ſtroż odpowiedział: Venit manè, iuż trzenkà weſtła y oſwieciła
 ſwiat promieniami ſwoimi. Dwefelili ſie radoſcią niewypowie-
 dzianą/ ſpiewając: Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. A
 zwołaſzćą gdy vſtyſzeli iako do Zbawiciela naſzego/ w ywoćie
 Panny przeczystej zawartego/ Zacharyáš s. zawałat: Illuminare
 his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedent. Pięknie tedy o tey
 intrzence iáſney Bernat s. Verè o Maria, officium auroræ impleuiſti:
 ipſe enim ſol iuſtitiae de te proceſſurus ortum ſuum quadam matuti-
 nali irradiatione præueniens, in te lucis ſuæ radios copioſiſſimè pro-
 fudit. A zaś w drugim Kazaniu ſwoim: Aurora ſemper no-
 ctem ſequitur, nox præcedit auroram. Quid autem eſt nox frigida &
 obſcura niſi originale peccatum, frigidum concupiſcentia, obſcurum
 ignorantia? Tu ergo proceſſiſti, vt aurora lucida & rubicunda, quia
 ſuperatis originalibus peccatis, in vtero matris nata eſ lucida cog-
 nitione veritatis, & rubicunda amore virtutis. Inde eſt quod natiui-
 tatem tuam Sactam, Sancta Eccleſia feſtiuis celebrationibus honoret,
 quod alias non faceret.

Gdy Pan Bog pytał Jobá ſlugi ſwoiego: Indica mihi, ſi
 noſti omnia in qua via lux habitet, & tenebrarum quis ſit locus? vt
 ducas vnumquodque ad terminos ſuos, & intelligas ſemitas domus
 eius. Nunquid poſt ortum tuum præcepiſti diluculo, & oſtendiſti au-
 roræ locum ſuum? nunquid produciſ luciferum in tempore ſuo, & ve-
 ſperum ſuper filios terræ conſurgere facis? Mamy rozumieć Chrze-
 ſciance / iż tu Pan Bog nie pyta o teiáſność ſłoneczną/ ani o te cie-
 mność nocną/ ktora ſwiat plaſzczem ſwym okrywa/ ani o te in-
 trzenkę/ ktora wſchodzi na zarániu/ y ſwoimi promieniami żółto-
 goracemi bliſki dzień opowiada: Ale go pyta o ſiebie ſamego/ kto-
 ry ieſt ſwiatłością ſwiatą/ y láſki ſwoiej promieniami illuminat
 omnem hominem venientem in hunc mundum. Pyta o ciemności
 piekielne/ ktoremi bywają zaciemione oczy tych co ſie ciękawie o ma-
 ieſtat iego Boſki badaia. Pyta o intrzenkę/ ktora ieſt Stella maris,
 & ſydus adeò rutilans, że iej poczećia y narodzenia cudownego/ za-
 den ieżył y żaden domcip wypowiedzieć nie może.

Drugi wywod
tego ſłowa
Aurora.

Jako tedy v Łacinnikow Aurora dicitur quali aurea hora, iż za
 weſćiem ſwoim włżywa chorým boleſci/ y ſen wdzieczuy przynoſi:
 Tak gdy ta niebieſka intrzenkà Panna Błogoſławiona na ſwiat
 ſie wkażała/ ſtala ſie nam clara, aurea, & iucunda hora: bo nam na
 choroby duſzne zrodziła lekarſtwo Chryſtuſa Jezuſa/ ktory verè
 languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. A dla
 tego o niey ſluſſnie Bernat s. powiedział: Fælix Maria quæ viris &
 mulieribus ſalutis antidotum propinauit. Poſi bowiem ta intrzenkà
 złota/ na ſwiat ſie była nie wkażała/ woyna ludźie mieli vſtawiczną
 z Panem

z Pánem Bogiem/ ktora wyrażalo ono pāsowanie sie Jákobá Pá-
tryarchy z Anyolem. Bo ludzie wstáwicznie Páná Boga grzechá-
mi obrazáli / á P. Bog tež ich wstáwicznie według spráwiedliwo-
ści swoiey s. karal. Lecz gdy sie Páná Błogosławiona swiátn
národziła/ zámował Anyol ná Izráelá: Dimitte me, iam enim ascen-
dit auro 1. Niech przestána ludzie grzeszyć / niech sie káią złości
swoich/ bo sie w krotce národzi Błáwiciel/ w krotce pókaże sie stón-
ce spráwiedliwości: Filius Dei purgatio em peccatorum faciens. Hebr: 1.
A ták ludzie poczełi sie powściągać od niepráwosci swoich / zwlá-
szczá gdy Jan s. Chrzciciel poczał ich kázánni swoimi náwrácać
do Páná Boga/ y wkázał im Bárántá/ qui tollit peccata mundi,
Chrystusa Jezusa: w ktorego ták wiele tysiecy ludzi rozmaitych
narodow wwierzywszy/ odniesli v zdrowienie ná duszách swoich/
y zrádosciá Pánnie Náswietsey zaspiewáli: Tu Regis alti ianua,
& porta lucis fulgida, vitam datam per Virginem gentes redemptæ
plaudite. Ná co zápátrzywszy sie Anzelm s. Cur ó Domina mea solú
loquar beneficijs tuis esse plenum mundum, cùm & infernum pene-
trant, & coelos superant: per plenitudinem enim gloriæ tuæ, qui in
inferno erant, gloriantur se esse liberatos, to iest/ Oycowie swieci/
ktorzy byli w zátrzymániu otchláni piekielnych. Et qui in mundo
sunt, exultant se saluatos, & qui supra modum, gaudent se restaura-
tos: to iest/ Anyolowie swieci/ ktorzy pátrzac iáko sie plemieniem
ludzkim nápełniáia te mieyscá / zrád ich towarzysze wypádlí / nie-
wymowná rádosć w dzień národzenia Pánni błogosławionej
máia. A dla tego *Rupertus Abbas* do spolney dzisia z Anyolá-
mi s. rádosci nápominaiac / ták o tey Błotorumieniacey sie Ju-
trzence mowi: Sicut aurora quotidiana, finis præteritæ noctis est, &
initium diei sequentis: Sic natiuitas Virginis finis dolorum, & conso-
lationis fuit initium: finis iustitiæ, & lætitiæ nobis extitit principium.
Ještě *Isidorus s.* powiáda / iż v Láéinnikow Aurora rzeczo-
na iest / quasi aura rorans, iż ná ten czas rosa niebieska spada ná zie-
mie kiedy iutrzenká wśchodzi / y vpáloné ziólá / drzewá / kwiatki / y
zbozá wśyttkie swojá wilgotnosciá odżywia. A Páná náswiet-
śká vpáloný swiát ogniem požádlivosti láśká niebieská / iáko rosa
iáka ochłodziła / gdy nam Authora láski Chrystusa Jezusa zrodzi-
ła / de qua natus est I E S V S. O ktora to rose niebieská ták wiele ty-
siecey lat Oycowie swieci z wielkim prágnieniem móláli: Rorate
cæli desuper, & nubes pluant iustum. A te to rose Izáák Pátryarchá
synowi swojemu Jákobowi dáiac błogosławienstwo przyobieto-
wał / gdy mowił: Det tibi Dominus de rore cæli, & de pinguedine
terræ. Przez rose ábowiem rozumiał Chrystusa Páná / á przez tlu-
skosc ziemi / plodnosć Pánni przeczysťey: gdyż oná iest tá ziemiá /
o ktorey Psálmista s. powiedziál: Veritas de terra orta est. Jáko Psal. 84.
tedy ná wśchodzie iutrzenki / zbieráli Żydzi mánnę ná púszy: ták

Hebr: 1.

Rupert: lib.
6. in Cantic.D. Isid: lib.
Etymol:Trzeci wy-
wod tego sto-
wa Aurora.

Isaia. 45.

Genes: 27.

Psal. 84.

Psal: 77.

Perły iako si-
w morzu ro-
dzą.Mauritius
lib. de Corō:
Virg. ser. 32.

Psal: 109.

Text Zrdo-
wski Panna
Naswiet-
sza w Psalmiech
Dawidowych
iutrzenka ná-
zyna.

Cantic: 6:

Apoc: 21.

za wyściem tey niebieskiej iutrzenki wierni Páńscy / biorą mánna
laski niebieskiej / mánne Naswietszego Sátramentu / ná posile-
nie dusz swoich / czego była figura mánna ona ná puśczy / o ktorey
Dawid s. w Psalmie swoim: Pluit illis manna ad manducandum.
Stąd Mauritius wważając iako sie perły z rosy niebieskiej rodzą ná
morsu w łonach ábo skorupách otworzystych morskich / ktore ná
dnie sie kryją záwse / á kiedy iutrzenka wschodzi ná wierzch wypły-
wają / y rosy w sie nieb-^{skiey} nábrawšy / ciepłem słonecznym zá-
grzane perły kształowne rodzą. Tak też prawi y Panna Naswiet-
sza Duchá s. sprawa zágrzana / zrodziła perle te droga / z máie-
statu Boskiego iako rose iaka spuszczone w żywot swoy Slowo
przedwieczne wcielone / ktore posila iako mánna iaka ciałem swoim
przenadrozšym grzeszne dusze náše / y w perły ie potym drogic
swoim pokármem odmienia. In libro de proprietatibus rerum dici-
tur: Orietur lucifer in aurora, & orientis solis praesentia nuntiatur esse
proxima, & vicina: praecedit enim aurora solis ortum, & eius visione
omnes latantur. Similiter lucifer gratiae divinae, ortus est ab hac au-
rora, id est, à Virgine Maria, & ipsa gemmis omnium virtutum ad-
ornata, Christum solem iustitiae, non solum praemonstravit, quinimo in
suum vterum traxit, & nobis peperit, ex quo latata est omnis creatu-
ra. Kiedy Psalmista s. niepoiete przed wieki z Oycá národze-
nie Pána Chrystusowo opisuie / przytacza w Psalmie iednym slo-
wo Oycá niebieskiego rzeczone do niego takie: Ex vtero, ante luci-
ferum genui te. Żydowie te słowa wważając zarazie y do národze-
nia z Panny Niepokálaney rázem stosują / Mátkę przeczystą iu-
trzenką nazywając / á Syná iey z Duchá s. poczetego / rosą niebie-
ską; y mówią: Ex vtero aurorae tibi ros natiuitatis tuae. Cemuż iá
iutrzenka nazywają? Temu / iż iako gwiazdy niezmázane są ziem-
ską sprošnością / á zátym škážitelnosci żadney nie podlegają: Tak
y Panna Naswietsza żadną zmázę grzechową / ktorey ludzie z zie-
mie vlepieni podlegają / niezmázana iest / á zátym y škážitelnosci
śmiertelney nie podlegała: ále z duszą y z ciałem dnia trzeciego po
śmierci swoiey do niebá wzięta / wolna záwse będąc ab incurſu, &
dæmonio meridiano, vel negotio perambulante in tenebris. Dla tegó
iż sie z niey národzić raczył Żbawiciel náš Jezus / qui vocatur Chri-
stus. A dla tego o niey sam oblubieniec mówi: Pulchra es amica mea
suavis, & decora sicut Hierusalem; A Jeruzalem iako iest piękne?
Tak iako złoto naprzednieysze: Ipsa verò ciuitas aurum mundum, si-
mile vitro mundo &c. Non intrabit in eā aliquod coinquinatum &c.
Żirwnie sie tey kómparáciey Bernat s. y mówi: O fæminam
admirabilem, & omni honore dignissimam; O Panno błogóśławio-
na / tożes ty iest cudowna / y godna wšelkiej czci ná niebie y ná
ziemi. Ato bowiem to słyſzał złoto siedmkrát brántowane równac
do škła

do szkła łatwiej się łączy do zluczenia: Złoto jest rzecz gęsta i twarda; a szkło jest rzecz przeczoczyste; złoto żółte; a szkło białe; złoto mocne; a szkło kruche; złoto się da na różne formy przerobić / a szkło nigdy: iakoż tedy Panna nasza ięśka podobna jest miastu Jeruzolimskiemu ze szczerę złota zrobionemu / a ze złotą podobną do szkła: piękna i twarda jest Panna niepokalana iako miasto niebieskie Jeruzalem ze złota miłości Bożkiej zrobione / bo w nim mieszka światło Boże / omyci od wszelkiej zmyły przez krew Pana Chrystusowego / y paleni wstawni miłością Pana Boga stworce swojego. A takim też sposobem Panna nasza ięśka poila miłością stworce swojego będąc przez osobliwą łaskę jego zachowana od wszelkiej zmyły y przy poczęciu y przy narodzeniu swoim / y przez wszystkie wieki swoy po ieno tu żyła na świecie. Przeto jest doskonałym ięśce złotem nad wszystkie światła obywateli miasta niebieskiego Jeruzalem. A z tym mówi s. Patriarcha Wenecki: Merito quicquid honoris, quicquid felicitatis habebatur in singulis, totum abundabat in Virgine. Tak bowiem ięśka miłość ku Panu Bogu była doskonała / iako złoto nadoskonalsze / a przeczoczyste iako szkło napiętniejsze / że z niej wszyscy święci Pańscy wzor światobliwości brali / y na ięśki duszy błogosławionej iako przez szkło albo kryształ nasłuchiwały wszystkich cnot świętych doskonałość widzieli. A przeto o niej Kościół s. słusznie dzisiaj śpiewa: Natiuitas est hodie Sanctæ Mariæ Virginis, cuius vita inclita cunctas illustrat Ecclesias. Abowiem non intrauit in eam aliquid coinquinatum, ale iako przez Wiedzą Duch s. powiedział / quasi balsamum non mixtum odore meo.

Czemu Panna Nasza ięśka przyrównana do miasta Jeruzolimskiego ze złotą zrobionego.

Laur: Justin: serm: de Assumpt.

Ecclesi: 24.

Iako przez kryształ tedy patrzymy / przez naśladowanie cnot światobliwych / na te złotogorząca iutrzenka Panna Nasza ięśka dzisiaj w zupełności łaski niebieskiej narodzona / a od niej / iako od gwiazdy najjaśniejszej promienie przykładów świętych pochodzą / z radością przyjmujemy / y na sercu naszym zachowujemy. Sit vobis tanquam in imagine descripta Virginitas, vitaq; Beatæ Mariæ, de qua velut è speculo, refulget species castitatis, & forma virtutis: hinc sumatis licet exempla virtutis, vbi tanquam in exemplari, magisteria expressa probitatis, quid corrigere, quid effugere, quid tenere debeatis, ostendunt. A w światobliwości y cnotach doskonałych naśladować / modlitwy swoje y wzdychania do niej wstawnie Chrześcijanie nabożny obracać / chcącli wyświecić wiecznego zatrącenia / iako nas wszystkich przestrzega Bernat s. Si criminum immunitate turbatus, conscientia feditate confusus, iudicij horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitia, & desperationis abyssus; Cogita Mariam in periculis, in angustiis, in rebus dubijs Mariam inuoca: non recedat à corde, & vt impetres eius orationis suffragium, non deferat conuersationis exemplum.

D. Ambr: lib: 2. de Virginitate:

D. Bernar: Hom: 2. super Miss:

Ná Dunáin trzey chłopi w łodce iádąc wywrocili sie ; dwáy wypłyneli / á trzeci wtonął : ktory gdy ná dno przyšedł / wšlyšal głos mowiacý do siebie : Człowiecze miałeś byt wtonąć / y dla grzechow twoich iść ná wieczne potepienie / ále żeś służył Pannie Naświetškej / á to cię czyniá iešćze wolnym od śmierci / abyś sie wyśpowiádał grzechow twoich / y poprąwił żywota. **Towarzše** tedy iego wypłynawšy náieli rybitwow / aby ciála iego šukáli : y šukali trzy dni. **A** nie mogąc náleść / wracali sis inż do brzegu / chcący do domu odejšć / álic ów ktorego zá wtopionego mieli / przed inż oczymá z wody ná brzeg wyšedł / y co sie z nim działo / przed nimi wprzód / á potom przed Spowiednikiem swoim powiádał. **Co** w księgi swoje miedzy inne cuda ten spowiednik wpisał / y potom przy innych Kazaniách swoich o Pannie naświetškej wydanych / šwiaśtu wšyrtkiemu publiłował.

Perbartus
Temeluarię
in Stellario
B. V. M. pat.
2. lib. 12.
art. 1.

Abraham
Bzowius. in
Natin: B. V.
M. Panegy.

D. Ansel:
Orat. ad Ma-
riam.

Erasm: Ro-
terod: apud
Canif. lib: 5.
Cap. 10.

Salve igitur Aurora cælis inserta, inclita Regum progenies. Sacerdotum decus, Patriarcharum gloria, Iustorum ornamentum, Cælitum triumphus, Infernorum pauor & pallor, Fidelium spes, desiderium, & solatium. Salve ô pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum. **A** nas grzešnych do siebie o przyczynę wołaiących / **laska** Syná twoiego rozwešel / **tak** iáko **Jutrzenka** wšchodząca iáśnością swoją praśtwo wšytko rozwešela / y do śpiewaniá pobudza / abyśmy pozbywšy nieprawości nášych / wesołym sercem wystawiali **Tuam** sanctam Natiuitatem. **Do** ciebie sie abowiem w tych niebezpieczeństwach **Oczyšny** náškej wćiekamy / **do** ciebie o miłosierdzie / **iáko** ad Matrem Dei & misericordię, wšyscy oraz y każdy z osobná woła. **Certa** fiducia, en ego tuus aduoluo pedibus illis, quibus Cælites etiam ipsi sese obsterunt. Succurre quæso mea seruatrix, mea salus, meum vnicum certissimum que refugium. **Præfulge** stella salutaris caliganti, dirige errantem, aspira laboranti, confirma vacillantem, fulci nutantem, ad sis periclitanti. **A** iáko **Jutrzenka** nieugášaiąca ná wieki / y tu ná tym mizernym pádole miy nas pod twoią protekcją / **ktory** praśentes tuo numini supplices tendimus manus: y gdy sis przydzie rozstáwáć z tym obludnym šwiátem / y włómnym ciálem nášym / serua meum Dulce decus animulam hanc, quæ sese tibi quanta est nuncupat. **A** **staw** nas przed Syná twoiego namilšego wšpráwiedliwionych od nieprawości nášych / abyśmy ná wieki wychwalájąc dobrodziejstwa iego śpiewáli mu wesoło:

Psal: 117.

Dextera Domini fecit virtutem, dextera
Domini exaltauit me.

A M E N.

KAZANIE

KAZANIE TRZECIE.

O Radości światá wſzytkiego z národzenia
Náſwietſzey Pánný Márieý.

*Natiuitas tua Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiauit
uniuerſo mundo.*

Narod ludzki Chreſććanie/ dla przeſtepstwa pierwſzych
rodzicom náſzych ná wieczne potępienie ſkazány/ y ná te
nedze ktora teraz ná ziemi cierpiemy z Káin roſkoſznego
wygnány/ gdy zaſtychnął od Duchá ſ. przez wſtá Proro-
ków y Pátryarchow ſwietých/ że miał byc niegdy od tey niewoli
przez Syna Bożego wwolniony/ długo przez ſ. ſalmiſtę ſwietego
do nieba o miłóſierdzie wołał: Oſtende nobis Domin: milericor-
diam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Poſkaż nam Pánie Boże ſtwor-
co náſz miłóſierdzie ſwoie/ á wwolni náſz z tey niewoli/ ktorey te-
raz/ y za żywota y po ſmierci podlegamy/ przez Syná twoiego ie-
dnorodzonego ſbawiciela náſzego: Sicut locutus es per os Sancto-
rum qui à ſæculo ſunt, iákoſ przyſiągł Abrahámowi Oycu náſzemu/
daturum ſe nobis.

Záraz od po-
czatku ſwiá-
ta Oycowie
ſwiegó oczeki-
wali przyſcia
Meſſiaſhowe-
go ná ſwiát.
Pſal: 84.

A gdy tak trwali wołaiać do nieba przez kilka tyſięcy lat/
wzruſſony nedza náſza/ wlitował ſie Pan Bog/ Et ſic dilexit mun-
dum ut filium ſuum vnigenitum daret; aby času náznáczonego wcie-
liwſzy ſie w żywot Pánný błogóſławioney/ národził ſie nam czło-
wiekiem podobnym/ y ſmierciá ſwojá drogá/ ſwiát z niewoli ſá-
táńſkiej oſwobodził.

Luciá.

Obrańá tedy ná to y przeznáczona od wieków ze krwie króla
Dawida Pánná Náſwietſza Márya/ & nomen Virginis Maria, Luciá I.
ktora nam od wieków dawnych figurował Duch ſ. naprzód przez
Arke Noego: potym przez tenże ná niebie uczynioná: záſ przez
Arke Teſtámentu/ przez thron Salomonow/ przez roſſczkę Aro-
nowá/ przez one ſortkę zámknioná/ ktora widział Ezechiel Prorok/ Ezech: 44.
y inne figury rozmaite ktore wyliczyć niepodobná.

Ta tedy od wieków temi y innemi figurámi w ſtárym záſonie
przeznáczona/ dziś z wielką radoſciá ſwiátá wſzytkiego národziła
ſie/ iáko mowi Dámáſcenus ſ. Per preces & repromiſſiones á Domi-
no data. ſ. ktorey národzenia gaudet Deus Pater, mowi Bernát ſ.
quia hodie nata eſt ſponſa ab æterno prædilecta. Gaudet Filius, quia
ei nata eſt Mater, in qua humanando deliciæ ſibi ſunt eſſe cum filijs
homi-

D. Damaſc:
ſer: de Nati:
Virg:

D. Berna: in
o: ere de
land: Virg:

hominum. Deniq; gaudet Spiritus S. quia sibi nascitur habitaculum, & templum gloriae acceptissimum. **K**aduię sie y Aniołowie świeci: iż przez nie ich ruina reparatur: Kaduię sie y ludzie wszyscy quia hodie fit mundo salutis initium, iakoż zwyż pomieniony Damaſce-
nus s. mowi: A dla tego to dzisiaj kościół nasz kátholicki z weselem **P**ánnie Násświetła wystawiając prosię o niey spiewa: Natiuitas tua Dei genitrix Virgo gaudium annuntiauit vniuerso mundo: exte-
nim enim ortus est sol iustitię Christus Deus noster: qui soluens maledictio-
nem, dedit benedictionem, & confundens mortem, donauit nobis vi-
tam sempiternam.

Na dzisiajszym przeto Kazaniu te radość tak wielką y niewy-
powiedzianą wważając / powiem łaskom waszym przyczyny / dla
których sie z narodzenia Mátki Bożej na duszach naszych my Chrze-
ścianie weselić mamy.

Przyczyna
radości z ná-
rodzenia P.
násświetłej,
naprzędniej-
sz.

L Dbo to już dostatecznie Kościół s. przez Duchá s. zrzadzo-
ny / wszystkim wiernym opowiedział / w tey piosneczce tro-
kiey: Natiuitas tua Dei genitrix Virgo, dla czego sie z iey Národze-
nia cieszyć mamy / gdy te słowa położył: Quia ex te ortus est Sol
iustitię Christus Deus noster, iako dzisiajsza Ewangelia wyświád-
cza mówiąc: De qua natus est Iesus, qui vocatur Christus, Jedną
glebiey sprawie zbawienia naszego przypatrując sie / możemy y inne
rące abo przyczyny tey radości zbawiennej náleść / gdy wważę-
my / iako ona zostawszy Mátkę syná Bożego / została oraz Pánią
świątą wszystkim / y Mátką naszą miłosierną.

Dwie tedy osobliwe przyczyny z narodzenia Pánni násświet-
łej mamy / Kátholicy nabożni. Pierwsza / iż jest Królową naszą /
y Cesarzową tak wojującego / iako y tryumfującego kościoła. Zgad-
iey nabożnie spiewamy: Imperatrix Virgo gloriosa, plena laudum
titulis. A druga / iż jest Mátką miłosierdzia / litość mająca nad
nędzą naszą / wpraszająca nam łaskę y odpuszczenie winy / y miło-
sierdnego Oycá niebieskiego / iako Mátką prawdziwą dziatkom
swoim. A zgodiey spiewamy: Maria mater gratiæ, mater miseri-
cordiæ; tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe.

Co to jest
Natalis dies.

Co strony pierwszej rącey / wiedza to dobrze łaski wasze / iż
za starych wieków ludzie / świecili dzień narodzenia Królow /
Cesarzów / rodziców y dobrodzieiów swoich / iako o tym pełno y
w świeckich y w duchownych księgach wszędzie. A osobliwie czy-
tamy w Horacyusza / iako swego sąsiada Felixa nieiątkiego zaprasza
do siebie na bankiet / aby mu dopomógł świecić wroczyśćci náro-
dzenia dobrodzieia iego Mecenasá Senatorá Rzymiskiego / zacnego
człowieka / y kochającego sie w ludziach wczonych. Mowi przeto do
niego:

Horat. lib.
4. Oda 11.

— Idus tibi sunt agenda,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem.

Iure

Iure solennis mihi sanctiorque
 Panè natali proprio: quod ex hac
 Luce Meccenas meus affluentes
 Compl. at annos.

Alle naprzód świecano dzień narodzenia Cezarza Rzymskiego / y
 radości wśhelatęy znāti po wśytkim państwie odprawowano /
 dla tych pospolicie rāciy: Pierwsza / iż tak o Monarke swoim lu- *Iako stary
o Krolach
swoich trzy-
mali.*
 dzie rozumieli / że iako przedem y godnoś'ia iest między nimi pier-
 wśym y zacnieyszym: tak też y w cnotie y pobożności żywota / iest
 naycelnieyszym / według oney przypowieści Cyrusa Krola Per-
 skiego: Neminem debere suscipere Imperium, nisi esset melior his, in
 quos imperium suscepit. Aż tad to Piotr s. napomina nas w liście *Plutar: in A:
poph.*
 swoim / abyśmy byli posłuszni Krolowi / quasi præcellenti. który *1. Petri 2:*
 iest zacnieyszy od nas / y godnością swoją krolewska / abo przedem
 y światobliwością żywota / abo doskonałością cnot / od którego
 my przykład życia brać mamy. Dzień tedy narodzenia Krola swo- *Czemu dzień
narodzenia
swoich Kro-
low stary
inwicił.*
 ieg z radością wśytkie narody obchodzą / dla tego / aby pokazały /
 że sie cieszą z iego wysokich cnot / y dziełna P. Bogu / iż im tak do-
 brego y przykłádnego Pána dał / że mają od tego wizerunk swia-
 toblowości brać / y poprawiać życia swego z iego przykładu.

A iesli która Krolowa abo białagłowa na świecie w cnoty
 światobliwe y łaski niebieskie była z bogacóna od P. Boga / iako
 Panna naswietła / o której sam Duch s. powiedział: Multæ filia *Proner: 3*
 congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Tak bowiem
 wśytkie stworzenia rozumne doskonałością swoją przechodzi / iż
 po Panu Bogu nad wśytkimi Aniołami y wybranymi Pańskie-
 mi swoje panowanie rościaga. Szeroce o tym Doktorowie ss.
 ale osobliwie Petrus Damiani Kardyńal: Quid mirum, si hæc ineffa- *Damian. fer.
de Nat. Mar.*
 bilis Virgo in suis laubibus, modum humanæ vocis exsuperat, quoniam
 & ipsam humani generis naturam excellentium meritorum dignitate
 transcendat: Non excellentissimus ille Patriarcharum chorus, non
 prouidus Prophetarum numerus, non iudex Apollolorum Senatus,
 non Martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quis-
 quam sequentium Patrum, huic Beatissimæ Virgini poterit compa-
 rari; quid enim sanctitatis, quid iustitiæ, quid religionis, quid perfe-
 ctionis singulari huic Virgini deesse potuit, quæ totius diuinæ gratiæ *Panna Na-
swietła iako
załugami
tak też y ta-
skami sobie od
P. B. danemi
wśytkich ss.
daleko prze-
chodzi.*
 charismate plena fuit? Jednym słowem / cokolwiek światobliwo-
 ści / cnot bogomyślnych y łaski Bożey wśyscy wybrani Pańscy o-
 gułem w sobie mieli / to wśytko w tupe złożywszy nie ma poro-
 wnania z matką Syna B. która iest onych wśytkich Krolowa / y
 Pania nieba y ziemie. A przeto tak o sobie przez Salomoná mądryg
 mowi: Ego ex ore Altissimi prodiui, primogenita ante omnē creaturā.
 Takem ja powiáda z żywota matki moiey na świat wysła do sto- *Ecclesi: 24.*
 natą we wśytkie łaski niebieskie / y dary Duchá s. iako doskonałemi
 byli

My grzeszni
wstępkie łaski
od P. B. przez
Pannę Máryę
otrzymywa-
my.

byli Aniołowie / y niebiosá same kiedy wsty swoiemi wszechmocne-
mi rzekł: Fiat lux, fiat firmamētum. Czemu Bernat s. przypatrzysz-
szy sie dobrze / tak powiedział między innemi pochwałami Krolowey
niebá y ziemi: Deus omnium bonorum plenitudinem posuit in Ma-
ria, vt si quid gratiæ, si quid salutis, si quid spei in nobis est per eam
nouerimus redundare. Ażatym słusnie z narodzenia iey / iáko naza-
cnieyszey między wszytkiemi kreaturami / y nadostonalzey w cnoty
świete Krolowey naszej / dnia dzisieyszego raduiemy sie z koscio-
lem powszechnym.

Bezzar. in
lib. de optio
Principe.

Laetan. de
bono statu
Reip. lib. 2.

Powtore stárzy świecili dzień narodzenia Krolow ábo Ce-
sárzow swoich / wważaiac ich wrząd tak wysoki y tak cieśkli / ktory
ná ich ramięiach iáko machine iáka P. Bog położył / áby mieli pie-
cza y staranie o tak wielu narodach / y wiedzieli o każdego potrzebie
y dolegliwości. Jáko bowiem oczy w ciełe ludzkim dla tego są od
natury człowiekowi dane / áby wszytkiemi członkami zawiadywa-
ły / rzadziły / y strzegły od wszelkiej przygody: Ita Princeps ordina-
tur á Deo, mowi Petrus Bezzarus, vt legitime imperet, & communi
utilitati prospiciat. O czym y Lactancyus ledwie nie podobnemi
słowy: Hæc est verè Regalis sapientia, bono ac incolumitati omnium
prouidere, animos tam suorum quàm extraneorum, etiam hostium ita
fouere, vt omnes eum sibi præesse expetant. A gdy sie taki ktoremu
narodowi Monarchá trafi / słusnie záprawda z ieg narodzenia sie
cieśka / y pamiatke doroczną obchodza / iáko by dziekuiać P. Bogu /
iż im tak dobrego y tak pilnego spraw publicznych Krolá dać raczył.

Panna na-
zwysta za-
dnego od sie-
bie o ratunek
y przyczynę
wołającego
nie odrzuca.

Lecz daleko wietszym sposobem my Kátholicy radować sie
z narodzenia Krolowey naszej / ktora Constituta est, iáko Bernat
s. mowi / super omnem creaturam, y weselić mamy / dziekuiać stwor-
ey naywyższemu / iż nas taká Pania y Cesárzowá opatrzyl / ktora
żadnego grzesznika wołania y modlitwy od siebie nie odrzuca / za-
dnemu sprawiedliwemu niebieskiej szczęśliwości nie zazdrości / ále
owšem tym bázziej Synowi swoiemu záleca / im go gorętszym w
pobożności y doskonałym w cnotach Chryściáńskich widzi. Do
wszytkich przeto tak grzesznych iáko y sprawiedliwych zárownie
mowi: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me. Ktorzy chcecie
w chwale wiekuiстей Syná moiego Krolowác / podźcie pod obro-
ne moie / á wiedźcie záperwne / iż ia o każdym mam staranie / y ka-
żdego chce prezentowác w niebie Synowi moiemu / y sprawić lá-
stek w niego każdemu moge / ábowiem in me gratia omnis viæ & veri-
tatis, in me omnis spes vitæ & virtutis. Wychwalaiac iá przeto iáko
Krolowá miłosierzną ná sługi y poddane swoje Ephrem s. tak iá
wysławia: Intemerata prorsusq; pura Virgo Deipara, Regina om-
nium, spes desperantium, Domina mea gloriosissima, eademque opti-
ma, sublimior cælicolis, purior solis radijs & splendoribus, honoratior
Cherubim, sanctior Seraphim.

Ephrem. O-
rat. de laud.
Mariæ.

Kazanie Trzecie.

41

Położona Abrahama nie porodziła była Izaka / który był figurą Pana Chrystusa narodzonego z Dziewicy Marii / poty ią mąż iey zwał Sarai / to iest Princeps mea : a kiedy powiła Izaka / inż ią P. Bog kazał zwać Sarą poprosiła / co sie rozumie absolute Princeps abo Regina. Tak y Panna Naswietza mogła sie nazywać Krolową / tylko Izraelskiego narodu / poży nam była nie zrodziła Zbawiciela świata / bo sła ze krwie Krolow y Książat Izraelskich. Ale iako nam zrodziła Chrystusa Jezusa / na którego imie wpada wszelkie kolano caelestium, terrestrium, & infernorum, tak natychmiast została krolową nieba y ziemi y piekła ziemnego. Y dla tego teraz mowi Arnoldus s. Quicumq; I E S V curuat genu, Matri quoq; pronus supplicat, iako Pannie y Cesarzowej swojej / ktora iest per strenuum bello concussorum praesidium ; secunda, fida, & sacra iactatorum tempestate anchora: singulare à calumniatoribus afflictorum auxilium ; desperatorum spes, dolentium solatium, paratum ad omnes casus subsidium, singularis salutis nostrae propugnatio, tutissimus naufragorum portus, studiosorum lumen, clausorum liberatrix, orphanorum susceptio, adiutrix destitutorum, subsidium oppressorum, redemptio captiuorum, vnicum molestiarum leuamen, omnium cordis dolorum medicamentum, aegrotantium exultatio, consolatio infirmorum, remedium aduersus daemones, miraculorum effectrix.

Sarai y Sará
co sie rozu-
mie.

Abraham
Bzou: Cór
super Salue
Regina.

Taka y tak zacna Krolowa / Katholicy nabożni mając / ktora nostras deprecationes non despicit in necessitatibus nostris, ale tak o każdym z osobna / iako o własnym synie swoim staranie ma / ktora sie ieno nabożnie pod iey protekcya wcieta / słusnie iey narodzenia dzień / iako Pannie y Dobrodziyktiną szey niewysławioney / z radością dzisiaj obchodzimy / ponieważ iako mowi wezony Idioty: Cæteri Sancti, iure quodam patrociniij pro sibi specialiter commissis plus possunt prodesse in curia Altissimi, quam pro alienis. Beatissima verò Virgo Maria, sicut est omnium Regina, sic & omnium Patrona & Advocata, & cura est illi de omnibus.

Idiota. in
praf. Con-
templat. de
Maria.

Ale iest ieszcze y ta trzecia przyczyna / czemu starzy Krolow swoich / y Krolowych dzień narodzenia dorocznie obchodzili / iż oni obraz Boży noszą na sobie / y są ich wikariatami w rządzeniu ludu polskiego. Pieknie o tym wielki Doktor Lipsius : Princeps est imago & exemplar Dei in terris, rerum moderator & arbiter, in cuius manu posita opes, dignitas, vita omnium nostrum. A iesli Krolowie tego świata obraz Boski na sobie noszą / iż są Przełożonymi nad narodami / y są podobni P. Bogu / że rządzą państwa sobie zleconymi od niego : Tóć daleko większym sposobem podobna iest Naywyższemu / niepokalana Matka Zbawiciela naszego / ktora nie iednego narodu którego / ale świata wszystkiego iest naywyższą Panią : Tóć słusnieyszym sposobem ma być obrazem Boskim nazwana / kiedy Boga w żywocie swoim nosiła : y tym samym / mowi Epiphanius s.

Lipsi^o in dis-
sertatione
sua coram
Principibus.

Epiphan. de
laud. Mar.

mius s. Sublimior Angelis facta est, superior ipsis Cherubim & Seraphim placens Christo Regi, à Deo in honore habita, tanquam ancilla digna, & Mater sancta, mater immaculata, solo Deo excepto cunctis superior. A takiey godności żaden z 2... olow tego świata nie miał / żaden takiey światobliwości nie dostąpił? Toć tedy słuszną / że iey narodzenie święte z nabożeństwem obchodzimy / iako ter Królowey / która nie tylko nad wszystkie Monarchie świata tego zaczęła / ale iest y światobliwsza / ale solo Deo excepto cunctis superior.

S. Epiphan.
in vita Hie-
rem. Proph.

Eccl. 24.

Carthagera
de sacr. arca-
nis feliciss.
ortus B. M.
Virginis.

Hor. 1. 5.

Sophron.
ser. de as-
sumptione.

Orig. super
Matth. 1.
Dionys.
Carth. 1. de
Virg. art. 36.

Herb krole-
stwa Chal-
dejskiego
Lew z pa-
szczeka ot-
warta.

Tenże s. Doktor Epiphanius pisząc żywot s. Proroka Hieremiasza powiada o nim / iż on prorokował Egipcyanom / że ich bawiany oraz wszystkie miały wpaść y skruszyć się na proch / w ten czas Cum descenderit in Aegyptum cum suo infantulo Virgo enixa Deo similis; która twarz będzie miała podobną Bogu. & cuius pulchritudinem sol & luna mirantur. Przetoż Dionysius Arcopagita uczeń Pawła s. obaczywszy raz Pannie nasświetszą / tu jeszcze na świecie / po wniebowstąpieniu Pańskim żyjącą / tak wliście swoim do Pawła s. napisał: Testor qui aderat in Virgine Deum, si tua diuina doctrina non me docuisset, hanc verum Deum esse credidissen. Jako bowiem z słow Sophroniusza s. kolligować możemy / tak twarz miała poważną y iasną / iż latwie każdy na nie poyrzawszy / mógł znać retrakt Troyce przenasświetsey na iey twarzy wyrażony / ponieważ verè hortus deliciarum była / in quo confita sunt vniuersa florum genera, & odora menta virtutū; sicq; conclusus, vt nesciat violari, neq; corrumpi vllis insidiarum fraudibus. Fons signatus totus sigillo Trinitatis, ex quo vitæ fons manat, in cuius lumine videbim⁹ lumen. Gdy iako z słonca promienie y iasność iakas niewypowiedziana z iey twarzy s. wychodziła / iako świadczy Origenes stary Doktor Grecki / y Dionysius Karthusianus temi własnymi słowy: Eo interior illa, ac diuina sinceritas luminosa euidentius in eius facie apparebat, atque (vt quidam etiam Magni Doctores dicunt) visibiliter radiabat.

Ezechiel Prorok opisując cztery monarchie świata / przyrównał je do czterech zwierząt / które te monarchie za herb swoy miały / iako to dobrze wważa Liranus. Że tedy Chaldecyzyty mieli za herb Lewa z paszczeką otwartą / dla tego Hieremiasz Prorok pisząc o Chaldecyzytach / nie mianuie ich nazwiskiem ich własnym / ale tylko ich herb wspomniawszy / ascendit Leo de cubili suo, dając na wyrozumienie Żydom swoim / iż Chaldecyzyty woynę na nich gotują. A że Persowie meżą zbroynego za herb nosili / dla tego ich panowanie ludzkie być swoim Izraelczykom oznaymia. Grecy wolu za herb mieli / dając znać / iż państwo swojego y wolności z wielką pracą nabывali / y sami naprzod Agriculturam w ryze porządną wprowadzili. Przez Orłan nakoniec Rzymskie państwo się znaczyło / iż na chorągwiach Orła za znak nosili / y podziś dzień Cesarstwo swoje tym znakiem pieczętują.

To tak ziemskie Monarchie za znaki y herby swoje różne zwierzęta

rzetá mieli; lecz Krolowa niebá y ziemié / Cesárzowa wszytkiego
swiátá / Páni żywych y umarłych / niema inšzego znaku abo herbu
pánowania swego / / tylko ten / że iest similis Deo. O ktorey Erudi-
tus Bernardinus, tak do Si. a Czwartego napisał:

Nulla fuit tanto mulier redimita decore,
Quæ speciem superet Virgo MARIA tuam.
Candidior niueo rutilans Regina colore,
Et radijs cedit clara Diana tuis.
Luna suum perdit tecum socia i nitorem,
Atque comes nullum Sol tibi lumen habet.

Bernardin.
Epistola ad
Sixtum IV.

A co sie Alexander Krol Macedonſki tym ſzczył / iż on sam mie-
dzy Monárchami był nazwany od ſkryptorow Wielkim; iáko y O-
ktavianus Cesarz od ſwoich poddanych Augustem: to Pánna na-
ſwietſza nic tey chluby ſwiatowey nie potrzebuiać / iáko ſie zámwſze
w pókorze s. Kochała / tak ſie też tym tylko ſamym kontentowała / że
była Mátká Zbawiciela ſwiátá / y że o niey Mattheuſz s. napisał:
De qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Naywyżſza
zacność Pán-
ny naſwieſ-
ſzey iż iest
mátka Zba-
wiciela ná-
ſzego.

Ze przeto zrodziwſzy nam ſwiateg nad ſwietymi / ſamá tákiey
ſwiatobliwoſci nábyła / iż zoſtála Deo ſimilis, dla tego ſłuſſnie tey
dzień národzenia ſwiećimy / ſłuſſnie do niey iáko do Pániey y Kro-
lowey náſzey z Anzelmem s. wolamy: Subueni nobis Domina pijsſi-
ma, & non conſiderata peccatorum multitudine, velle tuum ad miſerandū
nobis infleſte. Eia ſuccurre, oramus, vt laus, quam per tot ſecula poſſediſti,
continua tibi duret in gratia ipſa, qua mundo perduto ſubueniſti. Tibi ergo
nos commendamus, tu procura ne pereamus; effice potius, vt ſalus no-
ſtra de die in diem multiplicetur.

D. Anſelm.
de excellen.
Virg. c. 12.

Co zaś ſtrony drugiey przyczyny / iż mamy z nabożeńſtwem
czcić dzień národzenia przenaſwieſſzey Pánny / iáko Mátki náſzey
miłoſierney y miłoſciwey nad narodem ludzkim. Rzecz zaś iſte da-
leko ſłuſſnieyſza iest nam Chreſćcianom ſwiećić dzień národzenia
mátki Pána Zbawiciela náſzego Jezusa Chryſtusa / ktoremu poſtłon
iáko Bogu y dawcy wszytkiego dobra oddaemy / niżeli mieli przy-
czyne ſwiecenia poganie dnia národzenia rodzicow ſwoich / którzy
ich ná ſwiat ſplodzili. Bo przyznawaiąc to P. Bogu náſzemu / iż
od niego tak początek życia náſzego mamy / iáko y odkupienie znie-
woley ſátanſkiey / ktore on tu ná ziemié zſtapiwſzy / nam ſprá-
wić raczył / y mogąc nas tak iednym ſłowem zbawić / iáko iednym
ſłowem ſwiat wszytek ſtworzył / chciał ſie dla nas sſtąć człowie-
kiem / náture náſze ludzká wziawſzy ze krwi przeczystej Pánny
Máriej: Przeto godná iſte iest tego od nas Bogarodzica ná-
ſwietſza / abyſmy tey dzień národzenia czćili / iż ſie iedná tylko ſá-
má taka obrála ná ſwiećie / ktora ſie oczom Boſkim podobála / y
godná zoſtála być mátká iego. Jáko tedy tey poczęcie niepokaláne /
tak y národzenie ſwiete / ſłuſſnie z radoſcią obchodziemy / gdyż z
niey Natus est IESVS, qui vocatur Christus. A ten ſam iáko Chryzo-

ſłuſſnieyſza
dzień náro-
dzenia Pánny
naſwieſſzey
ſwiećić niżeli
rodzicow ná-
ſzych.

Chryſoſt.
Hom. 13. in
Ioan.

Abraham
Bzou. Con.
9. in Salue
Regina.

cunq; quis hauriat, nihil deficit. á Bzowski náš przydaie: Ipse est fons & radix bonorū omniū, ipse vita, ipse lux, ipse bonitas; nō in seipso bonorū diuitias cōtinens, sed in vniuersos diffundes: quib⁹ diffusis tamen plen⁹ remanet, neq; aliorū satietate minuitur, sed diuis suas semper elargitur vberius.

Psal. 102.

Prou. 31.

Intencya y
zabawa Pan-
ny náswiet-
szej, aby nam
grzesznikom
dąsła y Syna
swoiego ie-
dnąła.

Wiec y Panna sama / zrodziwszy sie z poŹolenia Dawidowe-
go y Abrahamowego / ludzi przed wieki miłosiernych bārzo / nie
mogła inaczey z natury swoiey być ieno litościwa nad n. oza y v-
padkiem nášym / y miłosierne nad nami iako nad dziatkami swoje-
mi / ktorzy duchownie ie. jesmy successorami Abrahamowemi. Je-
st tedy Chrystus P. szczyra dobrocią bedac / ma politowanie nad
nedza naszą / & sanat omnes infirmitates nostras, & redimit vitam no-
strā de interitu : Tak y Matka iego PrzenaswietŹa / manum suam
aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem : lex clementiæ in
lingua eius. X nic innego nie ma w intencyey swoiey / ieno żeby
nam vbogim w enoty swiete / y vczynki dobre / laskę syna swoiego
namilŹego ziednała / aby nam grzechy odprosiła / y zagniewanego
Boga iako náypredzey vblagała.

Psal. 76.

Psal. 144.

Psal. 101.

A poniewaŹ Ignacy ś. Meczennik w liście swoim do P. Na-
świetŹej mowi: Impossibile est saluari peccatorē, nisi per tuū ō Vir-
go auxiliū & fauorem. X Kassyanus ś. in lib : collat: takŹe: Tota, in-
quit, salus humani generis consistit in multitudine gratiæ Mariæ, &
fauoris. Dla tego do ciebie o P. Błogosławiona / iako do matki do-
brotliwej y miłosierney grzeszni niedznicy wołamy: Monstra te esse
Matrem, sumat per te preces, &c. Niechay przez cie modlitwy naše
przymie / ktorzy non continebit in ira sua misericordias suas. ktorzy vo-
luntatem timentiu se facere solet, & deprecationem eorum exaudire.
ktorzy respicit ad orationem humilium, & non spreuit preces eorum.
ktorzy weyrzał y ná twoie potore / o Matko miłościwa / & fecit ti-
bi magna; y záwŹsze ná żądanie twoie vczyni wŹŹytko / o co ieno za-
námi grzesznikami máiestatu iego prosić bedzieŹ.

Bzou. Con.
29. super
Salue.

Perbartus in
Stellario.
lib. 12. art.
1.

Eia ergo Aduocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos
cōuerte, á vblagay przyczyna twoia mácierzynŹa / sedzieg żywych
y vmárlych: vt qui particeps factus est humanitatis nostræ, per te
quoq; nos confortes efficiat Diuinitatis suæ. Jeden naboŹny czo-
wiek modlac sie w kōściele Dominikańskim / widział gdy Bracia
Salue Regina po Komplecie spiewali / y iuŹ te słowa mowali: Eia er-
go Aduocata nostra; á ono P. NaświetŹa vpadala do nog synowi
swoiemu namilŹemu / proŹac go za onemi Źakonnikami y za wŹŹyt-
kim ludem Chrzesćciańskim aby im byl miłościw. Jest tedy Patrō-
ka naša / Orendowniczka pewna ktora inuenit gratiā apud Dominū,
iest Matka miłosierne y dobrotliwa: dla cze^oiey dzien národzenias.
zradością obchodzac / mowimy polleknawŹy z naboŹenstwem do
niey: Panno błogosławiona / ktoraś sie dziś swiātu Źcześnie ná-
rodziła: Loquere Regi pro nobis, & libera nos de morte,

Hester. 15.

Nádzien Ofiarowania P. Máriej.

KAZANIE PIERWSZE

O niezmázaney czystości Panny náświétszey
przez grzech vczyrkowy.

Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Cantic: 2.

Słáchéie Rzymští Kátýliná / chcąc pokázáć zacność sła- Nabórzye ci
chectwá swojego / żadnym excesssem niezmázanego / kazał spec Fami-
sobie zá Impreze wymalowác pogodné niebo lazurem / á lie swoje, kro-
po nim gwiazd pełno / z takim napisem ná wierzchu: Iam rzy sic nimi
feliciter omnia. Doktorowie w kóściele Bożym záwołáni / Ripa szczycá, iako
Valerianus y Lippomanus, chcąc wyrázić niezmázaná czystość y ná uczynił y ten
dušy y ná cieie náświétszey Bogárodzice Panny / przystosowali iá Kátýliná, kro-
do liliey lázurowey / trzymáiąc sie tych słow Duchá s. w pieśniách ry chciał oy-
Salomonowych powiedziánych: Sicut lilium inter spinas, sic amica czynić swojá
mea inter filias: A kiedy iá Duch s. sam przyrownýwa do liliey nie- sponarowác
biestieğ kóloru / toć pewnie wšytkie iej postępti musiały być niebu y o to był zá-
míle y przyiemne / záczym moglá o sobie mówić: Iam feliciter omnia, bity.
wšytkie moie spráwy tak poydą szczęśliwie / że Beatam me dicent Cantic. 2.
omnes generationes.

Jeśli ábowiem przez liliá ma sie rozumieć dušá nábožna ná-
sládująca Chrystusa Bogá swojego / iáko vczá Ambroży s. Grzes-
gorz s. y Origenes: tedy osobliwie ma sie rozumieć dušá niepoká-
lána żadnym grzechem náświétszey Panny Máriej / ktora nabli-
žey Boštwa doštapila. Jezeli teź przez liliá máia sie rozumieć ludzic
spráwiedliwi / iáko mniema Bázýli święty / á ktož bázýiey w sprá-
wiedliwósci obšitował / iáko przeczýsta mátká Boža: Ješli záś li-
lia iešť znákiem świętych Božych / iáko mniemał Bernat s. ktož
światobliwósciá zrownáć može z náświétszą Pánną / ktora iešť
Krolowá wšytkich świętych: A iešli wedlug wykládu Hiláriusza
s. lilia iešť symbolum czystości Anýelskiej / ktož w tey mierze z du-
chow błogóšłáwionych celnie mátkę Šbáwicielá nášego: Ješli ie-
šće przez liliá znáczá sie niepokálane vstá Oblubiená niebiestie-
go / iáko mniemał Rupertus Abbas, mušiemy przyznáć te pre-
rogátýwe y Oblubienicy iejo Pánnie błogóšłáwionej. Ná to
ieželi poydziem zá wykládem Cyrilla s. ktory przez liliá rozumie
świátę

Lilia co zna-
czy w Piśmie
świątym.

światobliwość Chrystusa Pána z natury iego / tak mamy rozumieć y o światobliwości Mátki iego / która miała przez łaskę iego. Nakoniec iesliże według nauki Hieronyma s. przez lilię znaczy się niepokalane pamięństwo Panny Máriey Orendowniczkę naszą / toć słusnie o niej mówić możemy / powiedziane przez Duchá s. słowá : Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

A dla tego słusnie wszystko kazanie dzisieysze mieć będziemy o Panná náś : pochwałách niepokalanej czystości / y ná duszy y ná ciele błogostą : naypierwszą z wióney Panny Máriey / która ni od kogo przykładu przed sobą nie mając / samá naypierwszą pamięstką czystości swoie / z niebá narządzona będąc / Bogu stworcy swoiemu ofiarowała.

I An święty Ewangelista piękność niezmązaną Królowey niebieskiej wważając w sobie / powiedział w Obiáwieniu swoim zachwycony będąc w duchu do niebá : Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem nouam, descendentem de coelo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Dziwnią się tu tłumacze pisma świętego / co to iest / że Duch s. przyrównał piękność Nasświetszej Panny do miasta przybranego od Boga / iáko Oblubienice iáko. Co za podobieństwo miasta do Oblubienice? Miasto iest zrobione z kamieni / z drzewá / z cegły / z wapná / z żelázá : á oblubienicá z ciała / z kóści / ze krwi y z żył złożona. Miasta dobywając / działami tłuká mury / ábo taranami / ogniem y mieczem plondruia : Oblubienice śamnia / prowadzą / częstuią / y tylko samemu oblubienicowi / który iá iáko siebie samego milnie / oddaia. Miasto stoi ná miejscu / oblubienicá chodzi / miasto iest rzecz niema / á oblubienicá rozumem / mowa / y mądrością / od Pána Boga obdarzona. A przecie to Jan święty mówi : vidi ciuitatem sicut sponsam.

Chrześciance nabożni / piękność nasświetszej Panny niezwyciężona była od pokus piekielnych / tak ná duszy iáko y ná ciele / nie mogło do niej piekło przystąpić / ani przez grzech pierworodny / ani przez uczynkowy / y pomyśleniem náwet. A dla tego iest opisana od Jana s. w osobie miasta niebieskiego / do koregżaden nieprzyiacie' z armátą swoią przystąpić nie może. Ale iáko pospolicie oblubienice chcący się stawić ná godách oblubiencom swoim / iáko naprzystoyniey tráfia sobie włosy / wyciągaia lice / farbuią policzki / zdobia hyie perlami / twarz zaufnicami / y stroia się w szaty rozmaite : Tak nasświetza Panna / nie od reki ludzkiej / ale od samego Duchá s. vstroiona była zaraz przy poczęciu swoim w żywocie macierzynskim / w dary y w łaski niebieskie / á potym narodziwszy się w cnoty święte / y uczynki zasługuiące y przyiemne przed oczymá Boskiemi / y dla tego o niej Jan s. powiedział : à Deo paratam (non ab homine, non à muliere) sicut sponsam ornatam viro suo. Słusnie iá tedy przyrównywa / y do miasta niebieskiego / y do oblubienice niebies-

Czemu Jan s.
Ewangelista
opisuje Pan-
nę nasświetszą
w Obiáwie-
niu swoim w
osobie miasta.

niebieskiej / bo jest czystości niezmazanej iako lilia niebieskiego ko-
loru / która też nieba samego Stworcy dzisiaj ofiarowała.

Salomon śmiejąc się w swoich Księgach mądrości z ludzi
błwochwálnych / którzy się rozmaite bogi robili z drzewa / z
gliny / z miedzi / ze srebra / y też ze złota. A drudzy też nad kruszce
wszystkie / y kamienie drogic / ba zgola y nade wszystkie ziemskie rze-
czy / niewieścą piękność przekładając / słońce / miesiąc / y gwiazdy
za bogi chwalili. Quorum si specie delectari, mowi Salomon / deos
putauerunt : sciant quanto his dominatore eorum speciosior est ; speciei
enim conditor hac omnia constituit. A że Chrystusa Pana Stworce
nieba y ziemi / który jest speciosus forma prae filiis hominum A
świecła P. Marya na świat wydała / z Ducha ś. poczarowszy : toć
musi być pulcherrima mulierum : ktorey piękności sam Oblubieniec
niebieski przypatrując się / duchow Anielskich pyta : Quae est ista,
quae progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut
sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Toć tedy znąc że nie ludzka
reka była przybrana / ani od natury samey przymiotami ozdobiona
przypodobionemi / ale od samego P. Boga lastkami niebieskimi y na duszy
y na cieie obdarzona. A dla tego ią Jan ś. powiada być à Deo para-
tam, sicut sponsam ornatam viro suo. Z ktorymi to ozdobami dzisiaj
do kościoła Salomonowego przychodzi / y czystość swoje pamię-
tka samemu Oblubieńcowi niebieskiemu ofiaruje. A ofiaruje nie
tak iako inne corci Izraelskie czynily / ktore czystość swoje porcy ieno
ofiarowały Panu / mieszkając przy kościele na służbie iego / po ich
za mąż nie wydano / według ustawy zakonu Mojszowego / nie-
szczęśliwa y przeklęta się być rozumieć / gdyby nie widziała sy-
now : ale ofiarowała czystość swoje wiecznie / y tak stałym animu-
szem / aby nigdy męża nie vznała / ale aż do śmierci swojej na myśl
żadney sprosney myśli nie przypuszczając P. Bogu służyć. A z ta-
o niej Dawid w duchu zamysłiwszy się powiedział : Specie tua, &
pulchritudine tua intende, prosperè procede, & regna. Czemuż Da-
widzie ś : temu / quia concupuit Rex speciem tuam. A Salomon
ś : quia macula non est in te. Podobala się / powiada P. Bogu
czystość Panny nasświetzney tak na duszy iako y na cieie / y dla tego
ją uczynił Reginam Virginum. Podobala się iey vniozona pokorą /
kiedy rzekła Ecce ancilla Domini ; y dla tego ią uczynił Matką Syna
swoiego. A iż słońce y Łacinników ma troiackie nazwisko
swoie : Phæbus, Apollo, & Sol ; y miesiąc także też troiackie : Proser-
pina, Dianna, & Luna : tedy też y Panna nasświetza do słońca y mie-
sięcia przytroczone / ma troiackie nazwisko swoje w piśmie ś. Ma-
ter, Filia, & Sponsa. Jest matka według ciała Syna Bożego przed-
wieki zrodzonego : jest córka Oycy niebieskiego : y jest oblubienicą
Ducha świętego.

Sapien. 13

Cant. 6.

Wstąpię za-
kone żadney
białygi w
nie godził się
żyć w panien-
stwie, ale ka-
żda powinna
była iść za
mąż.

Psal. 44

Łacinnicy
troiackim na-
zwiskiem
Słońce iako
Miesiąc na-
zywają.

Miesiąc po i jest w pul cyrtulu nastając albo zchodząc / nie ma
zupełney

*Jako pełne-
mu Miesią-
cowi Panna
náswietła
podobna,*

supelney ozdoby swoiey / y nie oświeca przez całą noc swiata / ale kiedy jest właśnie przeciwko słońcu / ktore wshytkiem promieniami swoiemi prosto w miesiąc wchodzi / ná ten czas miesiąc doskonałą ozdobę swoię bierze / y całą noc świeci ná niebie. Tak też Panna náswietła / ofiarowawszy czystość swoię P. Bogu / iáko nowy miesiąc ná niebie / wstąpiła sie w kościele Salomonowym; ktora iey czystość niezmiązaną wpodobawszy sobie Chrystus Jezus / słońce sprawiedliwości wshytkiem promieniami łaski swoiey ozdobił iá / y wcieliwszy sie w żywot iey przenaswiewszy / Verbum caro factum est; y dał iey doskonałą ozdobę macierzyństwa bez náruszenia pániństwa / aby wiecznie świeciła nie tylko ná ziemi / ale y w niebie duchom błogosławionym à Deo parata, sicut Sponsa ornata viro suo.

*Jaka była ná
sie wzięwał
starego Za-
konu Biskup
gdy do Swia-
tnice Pánstkiey
wchodził.*

W starym zakonie ná świącie najwyższego Káplana były wy-
baf. owáne wshytkie ozdoby swiata / y miesiąc y słońce / y gwiazdy /
y kwiecie rozmaite / y drzewa y owoce / á osobliwie lilie. A gdy sie
pytała Doktorowie świeci / czemu to? Hieronym s. odpowiada / iż
Naywyższy Káplan / kiedy wchodził do Swiatnice Pánstkiey raz
tylko w rok / tedy nosił Imię Boskie ná czele swoim / ná złotey ta-
bliczce napisáne / w tym Tetragrammaton zawarte. Że tedy miał
tak zacne imię nieść ná sobie / ktore jest nád wshytkie imiona / dla te-
go tak miał być przybrany / aby wshytkie nieba y ziemi ozdoby miał
ná sobie. Náswietła zaś Panna / ktora miała nosić w żywocie
swoim Słowo ono przedwieczne wcielone / ktore miało mieć No-
men supra omne nomen, nieporównánym sposobem nád Káplana
stározaconnego miała mieć wshytkie ozdoby ná sobie / nie tylko ziem-
skie według ciała / ale też y niebieskie według dusze; á osobliwie aby
była czystością y ná duszy y ná cieie celowała / sicut Lilium nie tylko
ludzie sprawiedliwe / ale też y Anioły same. Abowiem ze krwie
swoiey ciałem wformowanym / iáko świąta iáka / za sprawą Duchá s.
miała odziać Naywyższego Biskupa Chrystusa Jezusa / o którym
Páwel s. mówi: Christus assitens Pontifex, &c. habitu inuentus
vt homo.

Hebr. 9.

Lib. 7. c. 37.

O Alexándrze Wielkim Plinius piše / iż nie dopuścił málo-
wać sie żadnemu málarzowi / ieno któryby był napřednieyszy má-
larz w Grecyey. Gdy tedy przyszło málować konterset iego / kazał
Apelles wczniom swoim / ktorých miał náćwiczených w rzemie-
śle swoim / málować Báldekin / pod ktorým miał siedzieć Alexán-
der / drugiemu niebo / trzeciemu páłac / w ktorým go siedzącego
chciał wyrazić / drugiemu też krzesło / ná ktorým miał siedzieć / y
owe osoby / ktore miały stać około Náiestatu iego. A kiedy iuż
przyszło twarz same y postać Alexándrowa málować / o to iuż sam
wziął penzel w rękę / nie dał nikomu z wczniow około iego osoby ro-
bić: Tak też Bog wszechmogący / chcąc ten świat stworzyć / y wshy-
tkie ozdoby iego wyrazić / kazał kreaturom swoim iáko wczniom iá-
kim

Kim drugie kreatury stworzyć: Producat terra herbam virentem, & facientem semen secundum speciem suam. Producant aquae omne genus piscium & volatiliū, &c. *Genes: 1.* A kiedy przyszło samego człowieka stworzyć / który miał być / anem y Monarchą nad temi wszystkimi rzeczami / które ziemią y wodą zrodziła / już nie dał nikomu tego tego robić / ale sam rełomą swoimi Boskami formauit hominem de limo terrae. Sam spirauit in faciem eius spiraculum vitae. Sam uformował potym Ewe z kościiego.

Także też kiedy miał świat zepsowany odnowić przez Syna swojego iednorodzzonego / sam mu obrał Mátke / z ktorey sie miał narodzić. Ab aeterno praedeterminata sum, mowi przez Salomona o sobie. Sam ja ozdobił we wszystkie dary y łaski niebieskie / iako świadczy Jan s. A Deo paratam, sicut Sponsam ornatam viro suo. A Patriarchowie świeci y Prorocy iako uczniowie iacy / odmawiali iey zacność / iey cnoty wysokie y światobliwość wyniosła iako goze iaką. Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. *Psal: 67.* Tęczy y czystością serca / y czystością Pamięstwa przechodzi wszystkie Wybrane Pańskie. Sicut Lilium inter spinas: przechodzi wszystkie Anioły święte / iako mowi Salomon: Pulchra es amica mea, & decora sicut Hierusalem. *Cantic: 6.* Jż iako w mieście iakim bogatym / pełno kramow bogatych / pełno pałacow ozdobnych / Kościołow / wież / rynków / słupow / Piramid / y ogrodow ślicznych. Tak też y Naszwaierza Panna / Ciuitas Regis Magni, pełna cnot świętych / *Psal: 47.* pełna darow Ducha s. pełna łask niebieskich y ozdoby wśhelakiej: Sicut Lilium inter spinas.

Strabo piše / iż na krolestwo za starych wiekow nie obierano / ieno co nagrzeczniejszy osobe / y dla teo / powiada / nie dziedziczyli synowie Krolewscy w Egypcie / ale przez Elekcyę panowali. A to powiada wzieni sobie za przykład od pšczol / ktore nie mają między sobą Krola podobnego sobie / ale vrodzowego / meżniejszego / y we wszystkie przymioty okazalszego nad sie. Także też / powiada / nie obierali y Egypcyanie na krolestwo swoje / ieno naudatniejszego / y według wzrostu / y według cnot / ktorzymby pociągał poddane do miłości swojej. A takim też sposobem y w Pismie s. náydujemy / że Pan Bog obrał za wodza ludowi Izraelskiemu Moyżesza / który był bärzo piękny na twarzy. Y Saula za Krola / ktoremu nie był żaden podobien vroda z pospolstwa. Także y Dawida / który był miły y przyiemny na twarzy wszystkim / nawet y nieprzyaciółom swoim. Podobnym też sposobem y P. Marya / ktora miała być Regina caeli, Domina mundi, obrał za Mátke Synowi swojemu / y na ciełe y na duszy czysta / y ozdobiona wszystkimi łaskami niebieskimi / nad wszystkie corzi ludzkie: Sicut Lilium inter spinas.

Ża czasow Diogenesa Philozofa / ieden z Krolow Lacedaemoniskich / zbudował był bärzo kosztowny Synowi swojemu Pałac /

*Mądrych lu-
dzi widzieć y
znać ich z
zwyczaj wsty-
scy ludzie pra-
gna.*

łac / z malowaniem rozmaitym przepyszny / z ogrodami y fonta-
nami wcieśnymi / y ze wszytkimi wciehami / które sie naleść mo-
gły ; tak że wszytka Grecya iezdżała sie widzieć one fabrykę mister-
na. Ale syna onego Króla / że był głupi / niśt widzieć nie pragnął /
ani sie pytał o niego. Co styżac Diogenes / rzekł do przyjaciela swe-
go : By był ten Król głupi kośćtłożył na filozofia / y ludzie wzo-
ne rozmaite / cołożył na ten Pałac / toby go byli tak wycwiczyli /
żeby nie tylko z Grecyey / ale ze wszytkiegoby świata prawie ludzie
iezdżili widzieć syna iego / y słyszeć mądrość iego / co teraz iezdża
widzieć Pałac y ogrody.

Prover : 9.

Genesl : 2.

Aggæi 2.

Coloff : 2.

Genesl : 3.

*Cnota czyni
miedzy nami
czartem
przeklętym
nieprzyjaźn.*

Podobnym sposobem / według zdania Philozophowego w-
czynił Duch s. który iako Pałac iaki / na mieszkaniu Słowa przed-
wiecznemu / w żywocie iey niepokalanym / wystawił Pannie nie-
pokalaną : Sapientia ædificauit sibi domum, & excidit in ea columnas
septem, y ozdobił ią wyborne siedmiał darów swoich świętych :
Sapientia, Intellectu, Consilio, Fortitudine, Scientia, Pietate, & Ti-
more Domini. Iż Aggeus Prorok poyżrzawszy w duchu na te fa-
brykę tak kosztowną / y napierwszą matkę naszą Ewę w Raiu stwo-
rzoną / iako ædificauit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam
in mulierem, zawołał glosem wielkim : Maior est gloria huius nouis-
simæ domus, quam primæ. Albowiem ze wszytkiego świata ludz-
biegli widzieć ten tak śliczny Pałac Duchá s. (iako Dionisius Car-
thusianus o Dionizym Areopagitanstkim piśe) y wszytkie niebie-
skie kreatury skupiwszy sie / dziwowwały sie iey śliczności : Cuius
pulchritudinem Sol & Luna mirantur, & iubilant omnes filij Dei. A
tym bázciey ięszce / iż w niey mieszkiał Syn Króla nieba y ziemi :
In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Zaczynam iey pie-
kność tak wedle dusze iako y wedle ciała ma być niewypowiedzian-
na / bázciey ięszce niżeli Lilium inter spinas, bo iey rzeczone / że ie-
stes Gratia plena.

Gdy kto pilno wważy one słowa / które Pan Bog rzekł do wa-
żá / co Ewa zwiodł w Raiu : Inimicitias ponam inter te, & mu-
lierem : & semen tuum, & semen illius ; koniecznie sie zadziwić musi /
czemu to Pan Bog zażył tego słowa in plurali inimicitias, a nie ini-
micitiam. Bo tak pospolicie mawiamy / gdy kto z kim ma nieprzy-
iaźn / inimicitiam habet cum illo. A tu Pan Bog mówi / nieprzyia-
źni położę miedzy tobą y białagłową / a nie nieprzyiaźn : Macie te-
dy wiedzieć to / Chrześciane nabożni / iż cnota czyni miedzy nami
a miedzy czartem nieprzyiaźn / y im kto wiecey ma cnot świętych w
sobie / tym też wiecey ma nieprzyiaźni z czartem. Na przykład / kto
ma cnotę pokory świętey w sobie / ten ma nieprzyiaźn z Lucyperem
samym / który iest początkiem pychy wśelakię. A ztąd pospolicie
o ludziach wyniosłych mawiacie / iż tak pysny iest / żeby sie y sam
Lucyper z nim niezgodził. Także kto ma w sobie cnotę szczerobli-
wości

wości / ten ma nieprzyjaźń z Mammona Xiążęciem łaskomstwa
wszelkiego. Kto ma dar czystości / ten nieprzyjaźń wieździe z Asmo-
detem / głowa wszelkiej nieczystości y wśeteczności. Kto iest
cierpliw / ten ma nieprzyjaźń z Szatanem panem wszelkiego gnie-
wu y nienawiści. A kto iest wstrzemięźliwy / ten walczy z Belze-
bubem / wódzem obżarstwa. Kto ma miłość przeciwko bliźniemu
swojemu / ten ma nieprzyjaźń z Lewiatanem authorem zazdrości.
A kto iest ochoczy do pomnożenia chwały Bożej / y modlitwy ś.
ten ma nieprzyjaźń z Beelseforem / Xiążęciem lenistwa do służby
Bożej. A ktoby też był obdarzon wszytkimi cnotami świętymi /
tenby miał nieprzyjaźni ze wszytkimi czarty co ich w piekle. Na-
świetła tedy Panna będąc Gratia plena, y wszytkich cnot niebie-
skich / ma nieprzyjaźni ze wszytkim piekłem / bo to o niej powiedzia-
no było: Inimicitias ponam inter te, & mulierem, y przetoż iest strą-
śna wszytkim wespół czartom / vt castrorum acies ordinata.

Czemu czart
Panny Na-
świetley nie
nawidza y
boia się ley.

Naturalistowie powiadaia / iż tedy się rodzi złoto / tam inne
ziola nie mogą się rodzić / oprócz samey Liliey; ma bowiem złoto i-
tak sympatya z Lilią / iż iako samo nie rdzewieie / tak też y korzeń Li-
liowy nie prochnieie; atoz ktorychziol korzenie podlega zgnilości /
te się wrodzić nie mogą na tej ziemi tedy złoto kopia / tylko same Li-
lie się rodzą / ktorych korzeń moc te od złota przez ziemie bierze / że y
nie gnije / y może odgania / iako świadczy Plinius / y wodzą z ko-
rzenia Liliowego na wżaszenie weżowo / iako świadczy Hermes /
iest naprzędniejszym lekarstwem.

Lilia co za
moc w sobie
ma.

Tak Nasświetła Panna czystością swoją niepokalana do Li-
liey przyrownana / wstępała od Oblubienca swojego Elogium ono
wysokie: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Gdy
do Kościoła Salomonowego dzisiaj przyśedłszy / Pániestwo swo-
ie ofiarowała Bogu wszechmogacemu / ktory ia wszelkimi łask-
mi zaraz przy poczęciu iey w żywocie macierzynskim / y ten drogi
skarb czystości / duszy iey Błogosławionej miły uczynił / między
innymi cnotami świętymi / mówiąc: Ego sternam per ordinem la-
pides tuos, & fundabo te in Saphiris, in auro mundo. abyś zmazy
grzechu pierworodnego przy poczęciu nie miała na duszy / nie zna-
ła zmazy y na ciele / iako Lilia / ktora na gruncie złota w sobie maia-
cym roście / żadney flazy w korzeniu swoim nie maiać.

Cantic: 4.

Czemu do li-
liey Panna
nasświetła
przyrowna-
na.

Isaia 54.

Co w Liliach wpatrując Carolus Andegawenskie Xiąże / gdy
Krolem Neapolitańskim został / zniósłszy Herb Krolestwa tamte-
go / nade wroty bramy Samkowej wytkowany / swoy Herb Fran-
cusi / złote Lilie na błękitnym bolu wymalować kazał / z napisem
takim: Noxias herbas, iakoby dający znać / iż Lilia / ktora się na
gruncie złota w sobie maiającym rodzi / nieśkazitelnością y mocą
swoją do leczenia wszytkie inne ziola przechodzi / y iest iakoby Kro-
lową nad tymi zioly / ktore škodzą oczom ludzkim / y głowie / a ona

Lilia była v
starych zna-
kiem dobrej
nadzieje.

y oczom / y głowie iest pomocna. A dla tego v starych Kzymian by-
ła znakiem dobrej nadzieie; iż kto konfektu ábo wódki Liliowey za-
żywa / przedko ozdrowiecie / kiedy ábo ná oczy / ábo ná głowę / ábo
ná vkaſzenie gładziny iákiey chorwie.

Kuiąc przeto starzy Kzymianie pieniądze ná woynie Kár-
thágenſką / mieli nadzieie / że Kárthágenczyków kiedyż ted yż zwy-
cieżyc mieli / y dla tego ná pieniądżach wybiłali Lilię / z napisem
takim: Spes Publica.

My też Chrzeſćianie / ktorzy wojniem z piekłem wſytkim /
częſtoć bývámy od wężow piekielnych vkaſzeni / częſtoć ich
perſwazyjami zaślepieni ná duſzy / częſtoć ná głowę chorwiemy /
o tym ſwiećcie myſłac / ktorzy nam czárt záleca / y ſmákuie roza-
máicie / niſzeli o niebie y zbáwieniu náſzym. Przeto ſie do tey ſli-
czney Liliey náſzey Pánniey Przeczystej Máryey vćiekáymy / áby o-
ná mocą ſwoią od złotá nieſkázitelnego Chryſtuſa Jezufa pocho-
dzáca / rozum zepsowaný w głowie náſzey vleczyła / y zaślepione
oczy duſze náſzey oſwiećila niebieſtmi żádzámi / á od vkaſzenia
węża piekielnego grzechow ſmiertelnych vvolniwſzy / była ná-
dzieią náſzą / że zwyciężemy wſytkie przeciwnoſći náſze.

A przetoż / Vita, dulcedo, & ſpes noſtra ſalue: & nos tibi, Fi-
lioque tuo cum lilio caſtitatis ſeruire faciás; proſimy cie wygnáncy
z Káinu vbodzy / pokornie vpadáiąc ná koláná. Tyś bowiem Ciui-
tas refugij, wſytkim nam coſmy ná gárgło zárobili; á ieſliſze voluit
Deus virum iuſtum eſſe mali redemptorem, tedy ciebie Reginam San-
ctorum omnium oſobliwie poſtánowił Oredowniczká náſzą mie-
dzy nimi: Sicut Liliū inter ſpinas, Spem publicam vniuerſorum. A.

KAZANIE W T O R E.

O Oddániu P. Naſwietſzey ná ſłuſbę Bożą
w Koſćiele Sálomonowym.

*Quid faciemus Sorori noſtrę, quia paruula eſt, & vbera non ha-
bet? Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argen-
tea; ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis Cedrinis. Cant. 8.*

3. Reg: 10.

Nielce ſobie obligowála Krolowa Sábá mądrego Sál-
lomoná / gdy przyiáchawſzy ſłucháć mądroſći iego / mie-
dzy inſzemi vpominkámi / ktoremu hoynie prezentowála
od perel / od złotá / od kámieni drogich / dáła też & aro-
mata multa nimis. O ktorych zapáchách y korzeniu drogim Duch ſ.
wyrażnie

wyróżnić na tymże miejscu powiedział: Non sunt allata vltra aromata tam multa, quàm ea, quæ dedit Regina Saba Regi Salomoni. Miał / prawi / Krol Salomon ofiary swoje / które mu woziły ze wschodnich Indii perły / kamienie drogic / drzewa drogic / złoto y korzenie drogic; ale nigdy przecie nie przyšla mu Flotta tak bogata w korzenie y zapachy / abo perfumy drogic / iako mu przywiozła Krolowa Saba / gdy przyjechała słuchać mądrości iego. Przetoż Krol Salomon / iako Pan mądry / nie chcący się dać zwyciężyć białey głowie szkodrobliwości y magnificency / wzajem wdąrował Krolowa Sabę y dworzany iey / dziesięć razy bogaciey / niżeli iey wspominki stały. Rex autem Salomon dedit Reginæ Sabe omnia quæ voluit & petiuit ab eo: exceptis his, quæ vltro obtulerat ei munere regio.

Saba Krolowa / Chrześciance nabożni / była figura Najswiętszey Panny Krolowey nieba y ziemi / która we trzech leciech wieku swego przywiedziona od rodziców swoich do kościoła Salomonowego / y oddana na służbę Bożą / niezmierny zapach Aromaticum, czystość pamienska na duszy y na ciełe Stworcy swojemu / pacifico Salomoni ofiarowała / y siebie same na służbę iego świętą oddała. Et non sunt allata vltra aromata tam multa. A nigdy przed tym tak wdzięcznego zapachu niepożalaney czystości / ludzie Panu Bogu nie ofiarowali: sama nayspierwsza Panna Marya znalazła się na świecie / która ślub swoy czystości P. Bogu oddawszy / tak wiele tysięcy pamienek y młodzieniaszków ss. swoim przykładem do służby Pańskiej / y ofiarowania czystości niepożalaney pociągęła / według onych słow Psalmisty s. Adducentur Regi Virgines post eam, &c. adducentur in templum Regis.

Z ktorey miary Krolowa Saba była figura Panny Najswiętszey.

Psalm: 44.

A że ci wszyscy / tak młodzieniaszkowie / iako y pamienci święte / które czystość swoje Panu Bogu ofiarują w kościele iego s. dla sposobnieyszey służby Bożey / potrzebują naprzód łaski z nieba / do zachowania tey czystości / a potym spokojnego y warowneg mieszkania. Dla tego staranie o nich / iako o P. Marię samey / która jest Regina Virginum, trzey oni mężowie Superadorandi, którym Abraham Patriarcha s. pokłon oddawał / konsultemiedzy sobą czyniąc / mówią: Quid faciemus sorori nostræ, quia paruula est, & vbera non habet? Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea; si ostium est, compingamus illud tabulis Cedrinis: aby tam wąż piekielny iakimkolwiek sposobem nie załrądl się.

Cantic: 8.

Co my uważając / nadsięyszym Kazaniu przypatrzmy się / iako Panna Najswiętsza oddawszy się na służbę Bożą w kościele Salomonowym / y ofiarowawszy czystość swoje pamienską Stworcy swojemu / została zacnieysza nad wszystkie Patriarchy święte / nad wszystkie Krole / y nad wszystkie wodze ludu Izraelskiego.

B. Euod : a.
pud Niceph.
lib. 2. c. 3.
Hist.

P. naswietſza
w wielu le-
ciech oddana
do kościoła y
w wielu wy-
dana za lo-
zephá s.

Greg. Nyſſ.
ſerui. de nat.
Chriſti.

Theophil. in
ſ. 23. Mat.
thæi.

Niceph. lib.
1. Hist. c. 7.

Georg. Ni-
comedie
Archiep.
orat. de
Præſen :
Virginis.

ſtary to zwy-
czay na ſwie-
cie wieſſać
chorągwie
nieprzyaciół-
ſkie w koście-
le.

Abbas Ab-
ſolon ſer.
37. & 38.

S Wiety Euodius / pierwszy po Pietrze s. Biskup Antiocheński /
o Pannie naswietſzey piſze / iż Trimula cum eſſet, in templum
eſt præſentata, & ibi in Sanctis Sanctorum traduxit annos vndecim :
deinde verò ſacerdotum manibus, loſopho ad custodiam eſt tradita.
Bo iako matka Samuelowa długi wiek nieplodna będąc vproſi-
ła ſobie v P. Boga ſynaczka / ktorego odchowawſzy / Domino obtu-
lit, vt vouerat. Tak teſy Panny naswietſzey rodzicy / długo nie-
plodni będąc / vſtawnie D. Boga proſili o potomſtvo / ktoreby
ſamemu Panu Bogu na ſłużbę iego oddali. A ſobliwie / mowi s.
Grzegorz Niſſenſki Anna s. vſtawnie w kościele płakała. Vt ma-
ter fieret, ac Deo, quod gigneretur consecraret. A gdy iuż lat trzy
zupa... miała / ofiarowali ja rodzicy pobożni na ſłużbę pańſtwa w
kościele Salomonowym / tak iakoſmy wyżej powiedzieli / gdzie
miedzy innemi panienkami była wychowana aż do roku wieku ſwe-
go czternasteſtego. Abowiem iako Theophilaktus piſze : Locus qui-
dam in templo fuerat, in quo ſtabant virgines. A Panna naswietſza
miedzy nimi vt res Diuina, intacta, & ſacroſancta, in templi ſanctio-
re loco, & in adytis ipsis viuebat. A ſłuſznie zaſte ſobno / a nie z
drugiem w ſpoł. Oportebat enim Virginem, non in Sanctis San-
ctorum tabernaculis, ſed in ipſo cælo cæli in prima ætate educari eā,
quæ his collata ſit latior, & puritate antecellat. Wſzytkich bowiem
Patriarchow ſs. ſwiatobliwoſcią / wſzytkich Krolow pobożnych
pobożnoſcią / y wſzytkich nazacnieyſzych wodzow ludu Izrael-
ſkiego ſwoią zacnoſcią przechodziła.

Jakim to ſpoſobem? ſłuchaycie proſbę. Od początku wie-
kow / iako ieno ludzie wojnami náieżdżać ſie poczełi / był ten zwy-
czay / ktory y po dziś dzień trwa miedzy Monarchami y Bohaty-
rami wielkimi / iż nieprzyaciół ſwoich zwyciężywſzy / na wieczną
pamiętkę wydarć im chorągwie / y broni co zacnieyſze w Kościo-
łach wieſſać ; iako to widzicie w Kościele Krátoſkim Káthe-
drałnym / w Kościele Wileńſkim / Wárſzawſkim / y indziej / ta-
dy Hetmani y Krolowie naſzy / dziekuiąc Panu Bogu za zwycię-
ſtvo / nieprzyaciółſkie chorągwie ſwiadectwem meſtwa ſwoiego
y protekcyey Boſkiej potomnym wiekom zoſtawili.

Tak y w ſtarym Zátonie Krol Dawid forteca poteżna w Je-
ruzalem zmurowawſzy / poſtawił był w poyrzodku iey wieże wy-
ſołą y mocną bázro / iako ja ieden vczony opiſuię / Pieśni Salomo-
nowe tłumácząc / na ktorey / powiáda / powieſzał był zbroie / kiry-
ſy / chorągwie / bebný / tarcze / ſzyſaki / y co wiedzieć iákie ryſtun-
ki z nieprzyaciół pobrane. Aże tá wieża była figura Kościoła Pá-
na Chryſtuſowego / dla tego ja / prawi / Salomon Duchem s. ná-
pełniony opiſuiąc / powiedział : iż była zbudowana cum propugna-
culis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Iż w
Kościele Pána Chryſtuſowym ieſt tak wiele ryſtunkow / názwo-
towanie piekielnych nieprzyaciół / że ie może tyſiącami liczyć.

Do tegoż Kościoła Pana Chrystusowego wniesli dzisiaj y ofiarowali / iako choragiew iaka nowa y niewidana na swiecie / Pannie Naswietza / Rodzicy iey nabożni / Joachim y Anna s. ktoreyby Chrzescianie za znak u nienny zazywaiac / duſſnych y cielesnych nieprzyiacioli / za iey pomocą pogromić mogli. A te to Choragiew wyſzrawſzy na niebie Jan s. w Obiawieniu ſwoim / powiedzia: Signum magnum apparuit in celo, mulier amicta Sole. Apoc: 12. Woienne bowiem Choragwie poſpolicie Łacinnicy zowia Signa, dla tego / iż na nich rozmaite znaki bywaię malowane / iako w ſtarych Rzymian naprzednieyſzy znak woienney był Orzeł / potym Centaurus, potym owe cztery litery / S. P. Q. R. A dopiero za Konſtantyną Wielkiego poczeło na Choragwiach Chrzesciāſkich Krzyż s. za znak zwycieſtwa wyſtawiać; y potym P. Naswietza w ſłonce promieniſtym malowana / tak iako ię Jan s. w Obiawieniu ſwoim widzia / te ſłowa przydawſzy: Auxiliū Chriſtianorū.

Apoc: 12.

Signa Choragwie zolnierſkie łacinnicy zowia.

Starzy chrzescianie P. Marya na choragwiach woiennych malowali.

Panna Naswietza ieſt iako choragiew iaka w koſciele Chrzesciāſkim.

Dziſ tedy / iakom rzekł / te Choragiew Pannie Naswietza / Rodzicy iey w Koſciele Pańſkim prezentowali / pokazuiac na pierwoſey kwāterze tey Choragwi z Ewangeliey Mattheuſa s. zacność iey nad wſytkie Pātryarchy / ktorych w iey Analogiey czternaſcie poſolenia Ewangelista s. wylicza / mowiac: Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, &c. Na wtorey kwāterze zacność iey nad wſytkie Krole Żydowſkie / ktorych piętnaſcie poſolenia mianuie: Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Viræ, &c. Na trzeciey zaś kwāterze zacność iey nad wſytkie Wodze y ſłachte naprzednieyſza Izraełſka / tedy takſe iako y Pātryarchow ſwietych czternaſcie poſolenia w iey Prozāpiey kładzie. A na ſoncu / iakoby napis iaki nad Herbami ich w Helmie kładzie / gdy wſytkich Przodkow iey wyliczywſzy / z oney ſamey ich ſamiliey zacność temi ſłowy pokazuie: De qua natus eſt I E S V S, qui vocatur Chriſtus.

Tey przeto tak zacney Krola nieba y ziemi Choragwi przypātruiac ſie / naprzod wważmy / iako ieſt zacneyſza nad wſytkie Pātryarchy ſwiete / z ktorych poſolenia idzie. Pātryarcha bowiem rozumie ſie pierwoſzy Ociec / od ktorego per generationem wſytek narod idzie / iako to od Abrahāma wſytek narod Żydowſki / ktorego potym wnukowie y prawnukowie / pewnych ſamilii pierwoſzymi oycami w Izraelu byli / y ten narod wedle obietnice Boſkiej w niezliczone poſolenia rozmnożyli. Jako tedy Abrahām ſſtal ſie przez wiare oycem tych wſytkich / ktory przeznaczeni ſa być Synami Bożymi / tak z ſtarego iako y z nowego Zakonu / iż w wierzyli w Chryſtusa. A dla tego Paweł s. zowie go Patrem omnium credentium. Tak Panna Naswietza ieſt Matka wſytkich wiernych / ktory ſie Synowi iey iednorodzonymu kłaniaia / iako Bogu prawnodziwemu przedwiecznemu. A zoſtala Matka ich na on czas /

Pātryarcha co ſię ma rozumieć.

Rom. 4.

Panna Naswietza iako ieſt matka naſza.

Ioan: 15.

Czemu Chry-
stus Pan mi-
kę swoje P.
Naswietrza
nazwał: nie-
wiaszka.

Prerogatywy
Iana s. dla
ktorych był
kochanym
uczniem P.
Chrystusa-
wym.

Kiedy iey w osobie Jana s. oddał ich Chrystus Jezus na Krzyżu
wieszac y mówiac te słowa do niey: Mulier ecce filius tuus. Gdzie
dla tego Matka swoje naswietrza nazwał Niewiaszka / iż w iey o-
sobie białogłowskiej Kościół swoy s. poślubiał sobie za Oblubie-
nicę / w którym ona miała być Matka przez łaskę tych wszytkich /
ktorych on uczynił synami Bożymi / przez Krew swoje n. on czas
na Krzyżu wylana. Alze w tym Kościele iedni są Apostołami /
drudzy Ewangelistami / inшы Wyznawcami / Pasterzami / y Ucz-
niami Pánstki / ktorzy sie teraz zowią Chrześcíanami y Katholi-
kami prawowiernymi: dla tego Chrystus Pan nie w osobie Pio-
trá s. ktory był Głowá wszytkiego zgromádzienia iego / ani w oso-
bie ktorego innego Apostoła / to swoje zgromádzienie wiernych za-
lecił za syny / mówiac: Mulier, ecce filius tuus; ale w osobie Jana s.
iż on między Apostołami był Apostolem / między Ewangelistami
Ewangelistá / między Męczennikami Męczennikiem / między
Wyznawcami Wyznawcą / między Pánnami Pánną / y między
Uczniami Uczniem / iáko go osobliwym sposobem Ewangelia s.
Discipulum zowie. Alze tych wszytkich Pánná Naswietrza iest Kro-
lowá / dla tego iá Kościół s. w Litániách swoich wystawiaiąc / zo-
wie Regina Patriarcharum, Regina Prophetarum, Regina Aposto-
lorum, Mátyrum, Confessorum, Virginum. Y iednym słowem:
Regina Sanctorum omnium, y Matka miłosierna tak nowego iáko
y starego Zakonu Wybranych: Omnibus enim sinum suum aperit,
iáko mówi Bernat s. vt de plenitudine eius accipiant vniuersi. A za-
tym daleko zacnieysza nad wszytkie Pátryárchy swiete / bo nad to-
że iest Matka wszytkich Wybranych Pánstkich / ktorzy przez nie lá-
ski v Pána Boga dostepuia / iáko przez te / ktora iest Gratia plena.
Alteż iest Matka y samego Chrystusa Pána / ktory iest Authorem
zbawienia nášego / y naywyższym kóncem szczęśliwości nášey.
Y przeto iey wszyscy śpiewamy: Tu Regis alti ianua, & porta lucis
fulgida, iż przez cie Syn Boży przyszedł do nas / y my idziem przez
cie do niego.

Aktor: 13.

Ecll: 24.

Przechodzi potym zacnością Pánná Naswietrza wszytkie
Przodki swoje Krole Izraelskie: bo gdy mówi Ewangelistá s.
Iesse autem genuit Dauid Regem, Dauid autem Rex genuit Salomo-
nem. Zaraz o Dawidzie s. powiáda Pismo / iż był sluga Pánstkim
według serca iego: Virum secundum cor meum. A Pánná Na-
swietrza / áza nie była według serca Pánstkiego / ktora mu sie dzisiaj
wszytká na służbę oddała / ktora mu czystosc swoje Pánienszka wie-
cznie ofiarowała. Sluchaycie co mówi o sobie: In omnibus requie
quæsiui, & in hereditate Domini morabor: Et qui creauit me, re-
quieuit in tabernaculo meo. We wszytkich postępkách swoich / po-
wiáda Duch s. tá Pánná Przenaczyszka szukała pokoju / którym
iest sam Chrystus; nie szukała honorow ani rozkoszy tego świata /
ani

ani dostatkow: ale tylko samego Boga / y dla tego też Bog / Słowono ono przedwieczne / chciał odpoczywać w iej żywocie. Bo lubo było tak wiele innych świętych y sprawiedliwych ludzi na świecie / którzy całym sercem szukali Pana Boga / żaden sie przecie z nich nie znalazł tak doskonały / aby w jego sercu miał be spiecznie odpoczywać Pan Bog / bo każdy sie z nich przecie iakim kolwiek grzechem zmazał / albo pycha / albo gniewem / albo chciwością / albo iakakolwiek nieprawością w myśli swojej / a grzechem pierworodnym wszyscy. Panna zaś Wsławietka / y od grzechu pierworodnego / y od grzechu czynkowego wolna będąc / iako nie miała być według serca Boskiego / iako nie miała przechodzić zacności Przodków swoich Królów Izraelskich / którzy takim iako y my nie doskonałościom podlegali? A dla tego o sobie mówi: Et in hære ditare Domini morabor. Będzie / powiada / wiecznie w miłości Stworcy moiego trwała / a on też w moiej / czego żaden z Świętych Bożych nie mógł mieć żyjąc tu na świecie / oprócz mnie samey: dla tegoż in plenitudine Sanctorum detentio mea. bo mi tak wielką łaskę Pan pokazał: Fecit mihi magna qui potens est, iż co oni milują bez przesłanki Stworzyciela swojego w niebie / tom go ja tu na ziemi też szczerze taką miłością doskonałą z dziecinstwa moiego miłować zaczęła. Et qui creavit me, requieuit in tabernaculo meo.

zupel-
miłością
Naswigt-
miowała
ana Boga.

Nakoniec / gdy Ewangelia s. mówi: Et post transmigrationem Babylonis leconias genuit Salatiel. Wsławietka Panna y to trzecie pokolenie nasłachetniejszych mężów Izraelskich / z których krwie poszła / zacnością swoją przechodziła. leconias abowiem / od którego ta linia Władziadow Panny Wsławietkiej pochodzi / według tłumaczenia Nicolai Lyrani, rozumie sie Præparatio Domini, aut firmitas Domini. A kiedy dla Króla preparum lekarstwo / albo konfekt iaki utwierdzający serce / y mózg czyścący / tedy Medyk Królewski nie spuszcza sie na Aptekarza / ale sam stoi nad nim kiedy odważa y miesza ingredyencye / aby quid pro quo nie położono. Medyk zaś naszych Chrystus Jezus / qui præparat orbem in sapientia, chcący nas przeiednać Oycu swoje" niebieskie" / sam te preparacyę Panne Wsławietka rekoną swoimi preparował / y ingrediency rozmaitych darów Duchá s. y łask niebieskich tak hojnie w nie wlał / aby była naydoskonalsza y nayświatobliwsza nad wszystkie syny Boże przysposobione / a ztym y zacniejszy nad wszystkie nasłachetniejszy Przodki swoje w Izraelu. A dla tego o sobie mówi przez Salomona: Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret, &c. Quando præparabat cælos, &c. Tak bowiem przysłało / aby Matka Syna Bożego była od wieków od samego Pana Boga preparowana / y przybrana we wszystkie łaski niebieskie / ktorzymby wszystkich wybranych slug Syna swojego oświecała / y chlubiła sie przed nimi wielmożną ręką jego / mówiąc: Do-

Ieconias eo
się rozumie z
języka Zyd-
owskiego.

Hierem: 10.

Proverb: 8.

minus

Eccel: 50.

Eccel: 24.

minus possedit me in initio viarum suarum. A iamy też iako miłoś-
siernemu Stwo. cy swoiemu / iak skoro przyśedłszy do rozumu /
wszystkie siebie sam oddała za to ná-
siębie iego: Ecce ancilla Domi-
ni, y Aromata wdż iecznie pachniące duszney y cielesney czystości ie-
mu ofiarowała: (Quasi vas auri solidum ornatum omni lapide pre-
tioso. W którym nad wszystkie kadzidla / balsamy / y wo-
nie drogic
nazacnieywszy zapach cnot swietych / y Pánienstwa niepokalanego
przynosząc przed Máie, at iego nieogarniony / mowi: Quasi Li-
banus non incisi odor meus. Quasi myrrha electa, dedi suavitatem
odoris.

Philipp: 2.

Lucz 1:

A tak odmalowawszy Duch s. przez Ewangeliste swoięgo
Mattheu 3a s. te Choragiew Krolewską / Pannę Náswietłą /
z Herbami iey Analogiey z Pátryarchow swietych / z Krolow Dy-
domskich / y z meżow nazacnieyşy w Izraelu / aby iey zacność
nad onych wszystkich swiátu pokazał być doskonałą / przydał ná-
wierzchu tey Choragwie napis takowy: De qua natus est IESVS,
qui vocatur Christus. Dla tego / aby swiát wiedział / iż ona bez
naruszenia Pánienstwa swoięgo / ktore dziś Stworcy swoiemu
ofiarowała / została Mátką tego / ná ktorego Imię omne genu fle-
ctitur, caelestium, terrestrium, & infernorum. A dla tego to iey An-
yol zwiastując / powiedział: Quod nascetur ex te sanctum, vocabi-
tur Filius Dei. Dla tego y sama mowi: Qui creavit me, requieuit
in tabernaculo meo.

D. Ambr:
de Inltit: V.
e. 5. 6.Greg. Niss.
Orat. de
Nat. Christi.

Apoc. 29.

Sapien: 7.

3. Reg: 6.

Boiażn Boża
iako iest lu-
dźmiu pożyte-
czna z Panny
Náswietłey
każdy wyro-
zumieć może.

Odzież tedy tak zacna Choragiew / Virginem vexilliferam, &
virginitatis magistratam, iako iż Ambroży s. zowie / przez ten czas
chowano / pośi iey pro signo militanti Ecclesiae nie wystawiano?
W Kościele / iakom wyżej rzekł / Salomonowym. Non enim cun-
ctata est Anna eam ad templum adducere, & Deo reddere, ac promif-
sum praestare, iako powiada Gregorius Nissenus. Kedy w zawarciu
miejsciąca osobnym / iako murem iakim opatrnością swoią nie-
poietą Náywyższy iż otoczył; Strictura muri eius ex Iaspide, &
fundamenta muri, omni lapide pretioso ornata. Dał y basty ná toło-
śczyrostrebne mądrości swoiey Boskiey część / ktora napelniona /
nigdy z myśli swoiey nie spuściła Boga: Neminem enim diligit
Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Ale zawżę ná służbie
iego trwała / iako sama o sobie mowi: Coram illo ministraui. A iak
to niegdy Salomon Kościół Pánu Bogu zbudowawszy / Lignis
Cedrinis intrinsecus, varia calatura & opere tornatili spectabilibus, il-
lud incrustavit, & textit: Tak Salomon niebieści / Mátkę swoię
Łochaną / sanctificavit tabernaculum suum, y tablicami Cedrowemi
dzwi zastonił / to iest; boiażnia Boża cnoty iey wszystkie zápiecze-
tował / że o sobie powiedziała: Ego Mater pulchrae dilectionis, & ti-
moris, & agnitionis, & sanctae spei. Wszystkie bowiem inne ozdoby
ludzkie / bez boiażni Bożey nic nie są. Fallax gratia, & vana est pul-
chritudo,

chritudo, mulier timens Deum ipsa laudabitur. *W* dla tego to mądry Salomon napisał: Timor Domini est homini gloria, & gloriatio, & Eccl. 12: lætitia, & gaudium, & corona exultationis, & longitudo dierum.

*K*torzy tedy boiaźń Bożą w sercu swoim macie / ktorzy Pannie niepokalaney radzi nabożnie służyć / pod iej protekcyą dzisiaj / iako pod Thoragiew Magni Regis, z położą wciętaycie sie / & Virginitatis primipilam sercem niezmazany wychwalając: Constitui Psal. 117. te diem solennem in condensis, vsque ad cornu altaris. *A* mówcie do niej: Curremus in odorem vnguentorum tuorum, gdy w nas nieporządna pożądliwość wgaśiwszy / wonność niezmazaney czystości nam zaśnakuiesz / a za nami grzesznymi Filium tuum rogabis, quoniam Deus Pater, te Filium suum inter & homines posuit mediatricem. Et sicut tu Iudicem nunquam inuenis difficilem; sic te reus August: ser. de Assumpt. nunquam inuenit inexorabilem. In manibus tuis sunt omnes thesauri misericordiarum Dei: ideo regramur Deo, quod talem nobis contulit adiutricem.

*Ż*a co mu y teraz niechay będzie cześć y chwała na wiek wiekow / Amen.

KAZANIE TRZECIE.

O Księgach Analogiey P. Chrystusowej.

Liber Generationis IESV Christi. Matth. 1.

*G*łówny Pan Bog naprawić świat zepsowany przez grzech / Chrześciance w P. Bogu mili / iako przy stworzeniu ię / uformował był Ewe z boku Adámowego na rozmnożenie narodu ludzkiego: tak y przy naprawie zbawienia naszego chciał mieć drugą Ewe Pannę naswietłą. Ale różną od pierwszey światobliwość / doskonałość cnot / y zupełnością łaski. Abowiem iako ieden nabożny Opát mówi: Maria nobis vitam innocentie restituit, quam Eua cunctorum mater prima mortallium, suadente diabolo amisit. *A* iako s. Augustyn przydaie: Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit. *A* na drugim mieyscu: Maria partu suo aperuit nobis cælum, Eua miseris aperuit infernum. *E*wa zgrzeszywszy skryła sie przed P. Bogiem / abscondit se Adam & vxor eius a facie Domini Dei: a P. Naswietła mając trzy lata dopiero / iako świadcza Doktorowie Kościoła Bożego / stawiła sie przed Pana Boga w kościele iego s. Jerozolimskim / oddając sie w szynę

Tritem: lib. de Mir V.

Genes: 3.

Germ. Arch. Const. orat. de oblatiōe in templo.

Niceph. lib.
1. c. 7.

S. Bonauen.
in medit. de
vita Christi
c. 3.

Liber de or-
tu Virg. in-
ter opera S.
Hieron.

Psal. 138.

wszystką ná vsluge iego / y ofiarując mu wiecznie pánięstwo swoje. *Eua* lachrymas, *Maria* gaudium in ventre portauit. *Eua* była księ-
ga / w ktorej wszystkie niedze y mizerie były ná człowieka nápisane :
a *Pánna* náswietła księga / w ktor. y wszelkie łásti nam obieco-
wano / y szczęśliwości wieczne. *Eua* była księga *Analogiey* *A-*
dámowey : a *Pánna* náswietła księga *Analogiey* *Pána Chrystu-*
sowey. Liber generationis Iesu Christi filij David, filij Abraham.

Ná dzisiejszym tedy *Kazaniu* / Łáskom wászym krocúsiento
powiem / iáko *Máttá* *Pána* *Żbáwiciela* nášego była księga *Ana-*
logiey iego. *Duchu* s. dopomóż mnie do mówienia / a słucháczom
moim do zrozumienia y wczęzenia ták zacney *Pánny* *Niepokálaney*.
Et in libro tuo omnes scribentur.

Krolom y
Monarchom
przyzwolá
Historie czy-
tać.

Ester 1.

Ester 6.

Máto wezwyczajni niemal wszyscy *Krolowie* / że rádzi *Hi-*
storie czytáją / áby nie tylko to wiedzieli co sie kiedy ná swie-
cie działo / ále żeby też mogli z nich zacność przodków swoich wy-
czepnąć / y swoje *Analogia* wiedzieć / skąd poszli / iáko dawno pow-
stáli / y z kim sie też kiedy spowinowáćili. Táł pisano s. powiáda o
onym wielkim monarche *Akswerusie* : Qui regnavit ab India vsque
Aethiopiam, super centum viginti septem Prouincias. *Iż* času ie-
dnego niemogąc spáć w nocy / iussit sibi afferri historias, & Annales
priorum temporum. A táł czytájąc / nápadł ná iedno mieysce gdzie o-
pisáno było przyslugę wielką *Márdocheuszą* *Żydowiná* / ktory prze-
strzegł był *Krolá* / gdy sie náń iego konsiliarze sprzysięgli byli zabić
go / y páństwem iego między sobą sie podzielić.

Ingenium
Krolá Alpho-
sa Aragón-
skiego y chci-
wość náuk.

Ioan. Ber.
nartius lib.
2. legendę
Hist. & Lip.
Monit. Po-
lit.

Psal. 77.

Ż *Chrześcíanstkich* zaś *Monárchow* lubo sílá ich było / co sie
czytániem bawili / y każdy w *Historiey* swego narodu sie kochał : o-
sobliwym iednáł sposobem chwale w tey mierze odnosi między
wszystkiemi *Magnus Alphonsus* *Krol* *Arágonstki* / ktory dopiero
krolem zostawszy poczał sie wzyć czytać / y táł wielki profekt w náu-
kach wziął / siedmi krolestw rządzeniem bedąc zabáwny / iż od kon-
cá do koncá wszystkie *Biblia* / prócz innych ksiąg / czternáście rázy
przeczytał. A w *Rzymstkich* *Historiach* táł sie kochał / vt *Liuian*.
historiam semper habuerit comitem.

Ná wyższy *Monárchá* niebá y ziemi / lubo dostáecznie wy-
pisáć kázal *Moyżesowi* y *Prorokom* swoim wszystkie dobrodziey-
stwa swoje / ktore narodowi ludzkiemu pokázáć raczył od pocztu
swiátá / áż do czasów *Janá* s. *Krzciiciela*. Mandauitque patri bus
nostris, mowi *Psalmistá* s. nota facere ea filijs suis, vt cognoscat ge-
neratio altera. Filij qui nascentur, & exsurgent, & narrabunt filijs
suis. Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei,
& mandata eius exquirant. *Nic* im to przecie nie pomogło. Obliti
sunt benefactorum eius, & mirabilium eius quæ ostendit eis. *Nowa*
tedy księga dla nas nápisal / y iáko *Kronika* iáka z *śerókich* *Hi-*
stori

riy summowaną w sztych dzieł swoich / które coram Patribus eorū fecit, Pannie Nasświetszą w sztychmi łaskami niebieskimi napelnioną nam wystawił; którą dzisiaj do wieczney Biblioteki niebieskiej rodzicy iey / Joachim y Anna święta w łosćciele Salomonowym prezentują / a iako Librum vitæ, Librum generationis IESV Christi, d sancta Sanctorum oddają.

Plutarchus piše o Alexandrze Wielkim / iż jeden z Filozofow Greckich opisał w sztych wojny / y w sztych odwagi iego / tak stylem wysokim / iż Alexander czytając w sztydził sie tego / że nie czynił tak meźnie y mądrze iako on tam opisał / wynosząc w sztych mowy y postępek iego aż pod niebiosą / do czego sie on nie znał; przeto iako kłamstwo szczyre y pochlebstwo niewsztydliwe / wrzucił zaraz księgi one do ognia. A sam napotym starał sie iakoby każda rzecz doskonaley y z wiekšą ostrożnością czynił / żeby potym prawdziwie o nim pišarze pišać każda impreze iego mogli. P. Bog świat ten stworzył w sztych do doskonałości / iako pišmo s. świadczy / viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Gdy go miał naprawiać / daleko rzecz doskonalszą uczynił na świecie niżeli pierwey / iako z tych ksiąg żywych Panny nasświetszey wybaczyć możemy: Bo gdy świat stwarzał / naprzod stworzył niebo y ziemię / iako Mojżesz s. świadczy: In principio creavit Deus cælum & terram. A niebo wprowadził w świat gwiazdami / y ozdobił światłością słoneczną: a ziemię zaś pokrył zielonością / y przyozdobił ją kwiatkami rozlicznymi. Jednak że to oboie / tak ziemią iako y niebo / są rzeczy nieme / dusze w sobie nie mające / y kiedyż tedy szkodliwe: Ale kiedy miał świat przez grzech zepsowany naprawiać / naprzod stworzył Pannę nasświetszą / Cælum animatum, iako ię Damascenus s. zowie; Terram fructiferam, omnium florum genera producentem, iako Hieronym s. mowi. Niebo także / które Stworze swoje w sobie zawarło / quia quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti, iako Kościół s. o Pannie Nasświetszey śpiewa. Ziemię także / którą z siebie wydała kwiat nad w sztych ziemią nasłizniejszy Chrystusa Jezusa / który o sobie powiedzieć raczył: Ego flos campi, & lilium convallium. Jakoż piękny: Tak / że sie go w sztyscy Anyołowie świeci napatrzeć nie mogą: in quem Angeli prospicere desiderant.

Jeszcze daley przypatrując sie światu tego stworzeniu / widzimy iako Pan Bog niebo przyozdobił słońcem y miesiącem / y wprowadził ie gwiazdami / vt luceant in firmamento cæli, & illuminent terram. Tak zaś naprawiając świat / to Cælum animatum Pannę nasświetszą / jeszcze przy poczęciu iey w żywocie Anny s. ozdobił ją taką światobliwością / iż grzechu pierworodnego na sobie nie mając / iako słońce świeciła sie między potomkami Adánowemi Iustitia originali. A zátym nie mając w sobie żadney skłonności do grzechu uczyni-

Pochlebca ię
ko skarał Ale-
xander, y Hi-
storia ięgo.

Genes: 1.

Iako Pan Bog
świat przez
Pannę Na-
świetszą od-
nowił.

Cantic: 4.

1. Petr: 1.

Genes: c. 1.

chu wczynkowego / wżgárdziła wśytkiemi rzeczami temi skážitelnymi ná swiecie / ktore sie zá miesiácem odmiéniaia / & luna sub pedibus eius. Ale záraz ná swiat wřazawśy sie wśytkiemi cnotami bogomyślnemi / sicut Aurora confurgens, miedzy cortámi Syonśkiemi rozświeciła sie. Ipsa est nobilis illa stella Iacob orta, mowi

D. Bernard:
Hom: 2. super Missus.

Bernat ś. cuius radius vniuersum orbem illuminat; cuius splendor & praeulget in superis, & inferos penetrat, terras etiam perlustrans & calefaciens, etiam mentis fouet virtutes, excoquit vitia. *Utroche niżej*: Ipsa est praeclara, & eximia stella super hoc mare magnum & spatiosum, micans miraculis, illustrans exemplis.

Czemu Pánie
Náswietśey dano to
imie Maria.

A że stworzywśy Pan Bog niebo y ziemię / wody też te ktore pod niebiosy były / zgromádził w iedno mieysce / aby była ziemiá oschła / y názwał ie iednym słowem *Morzem*. Congregationesque aquarum appellauit Maria, mowi pismo ś. Tedy y Pannie náswietśa stworzywśy názwał iá tym imieniem *Mária*. Virgo autem quae est congregatio omnium virtutum appellatur Maria, mowi Albertus Magnus, zgromáczenie wod morskich wważaiac.

Ecclesi: 1.

Coż za podobienstwo wod morskich do P. Náswietśey? Odpowiada Bonawentura ś. wważaiac owe słowa *Ekleziastesowe*: Omnia flumina intrant in mare; iż iáko wśytkie rzeki co ich iest ná swiecie wpadáia w morze: tak wśytkie láski niebieskie / co ich ieno mieli w sobie świeci Páńscy / nájdúia sie w Pánnie náswietśey / iáko w morzu iákim. Omnia flumina intrant, dum omnia clarissima Sanctorum intrant in Mariam; flumen enim gratiae Angelorum intrat in Mariam, & flumen gratiae Patriarcharum & Prophetarum intrat in Mariam; flumen gratiae Apostolorum, & flumen gratiae Martyrum, & flumen gratiae Confessorú, & flumen gratiae Virginum. A że iednym słowem rzeki / sam Ocean láski nieprzebráney wśedł w to morze P. Náswietśa *Márya* / ktory exinaniuit semetipsum, a wstąpił w żywot iey przeczysty / y sstał sie dla nas człowiekiem.

S. Bonau:
in Spec: c. 2.

Philipp: 2.

Jest tedy Pánná Náswietśa Caelum Dei, iáko mowi *Rupertus Abbas*. Jest Terra fructifera, iáko o niey Dawid nápiśal: Et terra nostra dedit fructum suum. Jest Gwiazda / iáko powiáda *Bernat ś*. Stella Virgo est, quia sicut sine corruptione sydus immittit radium, sic absque læsione sua parturit Filium. Nec syderi radius, suam minuit claritatem, nec Virgini Filius suam virginitatem. Jest náko niec y morzem nieogárnionego miłosierdzia / iáko tenże Bernat

D. Bernard:
Hom: 2. super Missus.

S. Bernard:
ser: 4. de As.
sumpt.

ś. iá názywa: Quis misericordiae tuae, o Virgo benedicta, longitudinem, latitudinem, & profundum queat inuestigare. Nam longitudo eius vsque in diem nouissimum, inuocantiq; eam subuenit vniuersis; latitudo eius, replet orbem terrarum, vt sua misericordia plena sit omnis terra: sic & sublimitas eius ciuitatis supernae inuenit restorationem, profundum eius sedentibus in tenebris, & in vmbra mortis inuenit redemptionem. Jest *Księga Żywotá* / bo w sobie Authorem

rem

rem vitæ miála; y w niej samey Słowo ono przedwieczne Patris sapientia, napisane było.

Ta Księga oprawna iest / nie we złoto / nie we srebro / ani w Aramit / iako Pánom wiłkim oprawnia / ale w Słońce / w Miesiąc / y w Gwiazdy: Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim. Apoc. 12.

Tey Księgi niſt nie otwierał / ani godzien był tyłć sie iey / abo patrzyć ná nie: Et nemo poterat, neque in cælo, neque in terra, neque subtus terram, aperire librum, neque respicere illum. Apoc. 5. Oprócz samego Baranka niepokalanego / przed którym wpadaiać ná twarz swoje one Hierarchje niebieſkie / dziełnia mu za to / że te Księge bez naruszenia iey Pánienſtwa otworzył / y mowia: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes, & regnabimus super terram.

My ludzie mamy ten zwyczaj / że gdy co chwalemy / tedy chcąc pokazać zacność oney rzeczy / która chwalimy / nazywamy ją rzeczą Krolewską. Na przykład / gdy widzimy pałac iaki koſtownie y pięknie zrobiony / poſpolicie mawiamy / to iest pałac włásnie Krolewski. A tak Ovidius: Iako my ludzie zwykliſmy rzeczy chwalić.

Regia solis erat sublimibus alta columnis.

Ovidius 2.
Metamorph

Tak Piſmo ſ. chcący pokazać / iako hoynie chciał Dawid Vriaſz wczestować / gdy do niego z Obozu przyiachał / y iako mu do domu doſtania wczereza poſtał / nazwano te potrawy potrawami krolewſkiemi: Egreſſus eſt Vrias de domo Regis, ſecutusque eſt eum cibus Regius. 2. Reg. 11. Tak y my Polacy / gdy co grzecznego widzimy lubo pſa / lubo ptała / lubo konia / lubo broń abo rynſztunek iaki / záwſze powiadamy / żeby to zeſzło ſie dla ſamego Krola; że to rzecz prawię Krolewſka. Tak y ná Pánne Naſwietſza pożyrczawſzy / gdy ją widzimy tak wyſoikiemi cnotami przyozdobioną / że niebo przechodzi; tak wielkiemi láſkami obdarzoną / że wſytkie Œwiete przewyſza; taką mądroſcią nápełnioną / że wſytkie Pátryarchy / Prorozi / y Doktory ſſ. celnie / iako ta która ſkárbnice abo ſkárba ráczey ſam mądroſci Chryſtuſa Jezuſa w żywocie / y ná reku ſwoich piáſtowała; ſłuſznie ją Armarium Spiritus ſancti z Bernardem ſ. nazowiemy; ſłuſznie Librum generationis I E S V Chriſti; ſłuſznie Księga Krolewſka miánuiemy. A gdy z wczonym Suriaſem wważamy / iako verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Pſal: 32. Tylko rzeſł Pan Bog ſłowo Fiat, álic ſie záraz / y ziemia / y niebioſa ſſały. A gdy te Księge piſał / coſ wielkiego wczynić raczył; obiecuiac przez Anioła ſwoiego / który Pánne Naſwietſzey zwiáſtował / Duchá ſwoiego ſ. ná nie zeſłać wſytkiego. A zárym iako mowi Surius, lubo to in ſpiritu oris eius omnis

virtus subsistit; constat attamen B. Virginem Mariam, in quam superuenit Spiritus sanctus, & Deus totus illapsus portatur nouem mensibus in vtero, ampliora promeruisse virtutum priuilegia.

Panna Naswietsta, iako jest księga mi rodzą in Jezusa Chrystusa.

Coż za notacye ma po margines. a Księgą Krolewską / co za konfordancye napisane? Sluchaycie prosze. Za text sam / y za argumentum tey Księgi tak kostowney Bog Ociec napisal zlotemi literami niewypowiedzianej milosci swoiey Slowo ono swoje przedwieczne / ktore sie Ciałem stalo w żywocie Panny Przenaswietsey / Verbum Caro factum est. A ztad to tenze Jan s. na inshym mieyscu: Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, &c. A za notacye zasie na margines napisano: Filij David, filij Abraham, iakoby wywodzac Przodki Panny Naswietsey / na iedney karcie od Abrahama / a na drugiey od Dawida; na iedney od Izaaka / na drugiey od Jakoba; tu od Judy / a owdzie od Pharesa y Zary. A tak przez wszytkie Ewangelia / az do samey Panny Naswietsey / de qua natus est IESVS, qui vocatur Christus.

Czemu Analogiey Panna Chrystusowey nieprowadzono od Adama ale tylko od Abrahama y Dawida.

A czemuż te notacye swoy poczatek tylko od tych dwu meżow swietych maia / od Dawida y od Abrahama? czemu innych dawnieyszych Patryarchow / co sli od Adama samego w tey Ewangeliy s. nie wspomniono? A czemu tych dwu wespól polożono / ktorezy kilka set lat byli dalecy od siebie: y ieszcze Dawida / ktory posledz byl na swiecie / wprzody go przed Abrahamem polożono? Hieronym s. odpowiada tak / iz dla tego tych dwu / Dawida y Abrahama / na czele Analogiey Panna Chrystusowey polożono: Quia ad hos tantum facta est de Christo repromissio. Lubo to wszyscy Prorocy swieci opowiadali przyjscie Panna Chrystusowo na swiat / iednakz zadnemu z nich P. Bog nie obiecowal zeslania Syna swojego iednorodzonego na swiat pod przysiega / ieno tym dwiema / Dawidowi s. y Abrahamowi Patryarsze. O Abrahamie czyni wzmiante Zacharyasz s. Ociec Jana Krzciela / mowiac: Iusiurandum, quod iurauit ad Abraham Patrem nostrum, daturum se nobis. A o Dawidzie w Psalmiech iego czytamy: Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super fedem tuam.

Lucz 1.

Psal: 131.

Psal: 144.

A ze fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Dla tego zisciwszy rzecz sama obietnice swoje / kazal ia Ewangelistcie s. wpisac w regestr Analogiey Syna swojego iednorodzonego / mianuiac go Synem Dawidowym / y Synem Abrahamowym tylko / nie Izaakowym / ani Jakobowym / ani Salomonowym; aby wiedzial swiat / iz zadnemu infemu z pomienionych Przodkow Panskich w Ewangeliy nie obowiazal sie byl Pan Bog slowem swoim / ieno tym dwiema / Dawidowi a Abrahamowi s. y dla tego tych tez na czele Kroniki postawic kazal / iako nacelnieyszych w Analogiey Syna swojego. A na przod

Czemu wprzody Dawida i. w Analogiey Panna Chrystusowey polożono, nizeli Abrahama ktory pierwszy byl na swiecie.

przod Dawida iako Krola / ktory w prostocie serca swojego rza-
dzil lud Panski wybrany / y przykladami swiatobliwosci prowa-
dzil ich do zachowania Zakonu Panskiego: Paut eos in innocentia Psal: 77.
cordis sui, & in intellectibus manuum suarum eduxit illos. A dla te-
go to o nim Pan Bog powiedzial byl / ze przybral sobie sluge we-
dlug serca swiego: Inueni Dauid seruum secundum cor meum, kto: Psal: 88.
ry upokorzyl sie przedemua / y Arka Testamentu moiego wprowa-
dzajac do Jeruzalem / zlozyl Korone Krolewska z glowy swoiey /
askatal przed Arka iako ieden z ludu pospolitego tak / ze sie z niego
Michol malzonka iego nasmiala / y wzgardzila nim w sercu swo-
im. A Pan Bog go za to podwyzsyzl / ze Ewangeliście swoiemu
kazac opisac Analogia Syna swiego / rozkazal go Kolem na-
zwac: Iesse autem genuit Dauid Regem, Dauid autem Rex genuit
Salomonem. A zadnego innego procz Dawida samego nie nazwa-
no Kolem / lubo byli Krolami potezniejszyymi y bogatszymi da-
leko od Dawida.

Pytania sie ieszcze Doktorowie ss. czemu w tey Ksiedze Ana-
logiey P. Chrystusowey wspomniono nie tylko ludzi ss. y sprawie-
dliwych / z przodkow Panny Naswietzney / de qua natus est IESVS,
qui vocatur Christus. Ale tez y grzesnych / y niewiernych / y bal- Czemu grze-
wochwalstwem sie bawiacych / iaki byl Salomon / Manasses / snikow w
Bersabea / y inni: A odpowiada Hieronym s. iz iako Chrystus Analogiey P.
Pan nie dla czego innego na swiat przyshedl / ieno aby byl grzesni- Chrystusowey
ki zbawil / tak tez nie wstydal sie miedzy Przodkami swoimi poli- wspomniono.
czyc w Analogiey y grzesnikow. Na przyklad / kiedy dobry ma-
larz iaki chce namalowac ksiege otwartą / aboli tez zawartą / zeby
vdat tym wdziecznosc do ludzi swoy kunszt malarski / namaluie tam
subtelnie / iako mol abo robaczek maly gryzie litery na pisimie onym;
namaluie iako pająk spadly z gory / zastonil litere ktora / aboli tez
szczurka wyrazi / a on wstazki od ksiegi oney psunie / y same ksiege
wlecze za soba do dziury. Prawda to / ze do wykonterfetowania
ksiegi / nie trzeba bylo / ani molu / ani pajaka / ani szczurka / bo to
bestye sa brzydliwe; ale ze przydane penzlem subtelnym wydatniesz-
ce czynialmalowanie ono / dla tego nie mozem ganic roboty ma-
larza onego.

Tak gdy Malarz niebieski chcial odrysowac te ksiege wczona
Panne Naswietza / ktora jest Liber generationis I E S V Christi, w
Ewangeliu swoiey / nie tylko opisal w niej Przodki iey sprawie-
dliwe y swiete ludzic; ale tez y grzesniki / aby patrzac wierni Pan-
scy na zle postepki onych grzesnikow / sami sie grzechow wystrze-
gali. A zapatrujac sie na cnoty ludzi swiatobliwych / sami sie mie-
li do wszelkiey poboznosci / za przyklad y zwierciadlo wszytkich
cnot swietych same Panne Naswietza majac. Ktora / iako ksie-
ge iaka Krolewska / y pelna madsosci niebieskiey / dzis Rodzicy do

Koscio-

Germanus Orat. de O-
blat: Virg:
Euod: apud
Camis: lib. 7.
cap. 20.
Niceph: lib:
1. cap. 7.

Kościół przyniosły / do Świątnicy Pańskiej oddali / iako pi-
śe s. Germanus Arcybiskup Konstantynopolitański / Euodius Anti-
ochenski / y Nicephorus Calistus, który tak mowi: Virgo vt res Diui-
na, intacta, & sacrosancta, in templi sanctiore loco, & in adytis ipsis
viuebat. A Georgius Arcybiskup Nikomedzey / czytając one Euo-
dusowe słowa: In Sanctis Sanctorum traduxit annos vndecim, tak

Georg: Ni-
comed: Orat
de Præsent:
Virginis.

powiedział / o Ofiarowaniu P. Násświetszej Kazanie mając: O-
portebat Virginem non in Sanctis Sanctorum tabernaculis, sed in ipso
caelo celi in prima ætate educari eam, quæ his collata sit latior, & pu-
ritate antecedeat. Bo iesliże Arka Testamentu starego stała w

Arka Testa-
mentu była
figura Panny
Máriey.

Exodi 25.

świątnicy Pańskiej mając one / która Żydzi na pu-
szy iadali: Dla czegoż tam nie miała mieszkać Panna násświetsza
de qua natus est Iesus, ktorey figura była ona Arka starozakonna /
de lignis Sethim vrobiona: to iest / de lignis imputribilibus, iako 70. tłu-
mączom wykładają / znacząc Pannę násświetszą żadnym grzechem
niezmazaną / a zátym też y przez śmierć w proch nie rozsypaną / ale
wziętą z ciałem y z duszą bez wszelkiej szczy do nieba.

Deut. 31.

A że Świątnica w Kościele Salomonowym była Libraria
Boska / w ktorey chowano tablice dziesięciorga przykazania Pana-
skiego / y księgi zakonu Mojszowego / według onych słów pisma s.
Tollite librum istum, & ponite eum in latere Arcæ faderis Domini
Dei vestri: tedy też y Panna násświetsza / de qua natus est Iesus, sam
Zakonodawca Naywyższy / nie gdzie indziej miała przemieszkwać
ieno w świątnicy Pańskiej / iako w Librarij iakiej / sama będąc
Liber generationis Iesu Christi. Tam iako mowi s. Germanus:
Conuersabatur cum Angelis. Tam iako piśe s. Bonaventura: Vir-
go de manu Angeli escam accipere solebat. Tam iako powiada Hie-
ronym s. A manè vsque ad tertiam orationibus insistebat; à tertia ve-
rò vsque ad nonam operi manuum intendebat; à nona verò adhuc o-
rationem suam incipiebat, à qua non recedebat, quousque illi Ange-
lus appareret, de cuius manu escam accipere solebat, & sic semper
melius in Dei amore proficiebat.

s. Bonau: in
Medit. c. 3.

s. Hieron:
epist: ad He-
liodorum.

Pastelnikom
świątym An-
geli pokarm
co dzień przy-
nosili.

Alb: Magn:
super Missus
cap. 82.

Jeśli bowiem Heliaskowi ná puszy y Páwłowi s. pierwsze-
mu pastelnikowi król ná każdy dzień chleb przynosił / a świątemu
Ulphowi Opátowi Anyol / y drugiemu Opátowi Apollowi tak-
że / za czasow Theodozjusza Wielkiego Cesarza Anyol pokarm co
dzień przynosił / co za dziw / że Pannie Násświetszej / która nam
Chrystusa Jezusa zrodziła / y która iest Regina Angelorum, Trite-
musa Opáta zdaniem: Terquè quaterq; beatior omnibus Spiritibus,
takową usługę Anyolowie świeci odprawowali: Zwłaszczá że
Anyelski żywot prowadząc / dzisiaj dobrowolnie samá / & prima
sine præcepto, consilio, vel exemplo virginitatis munus Deo obtulit.
Per quod omnes virgines per imitationem virginitatis genuit. Ona
bowiem iest fundatorka wszystkich Zakonow w czystości P. Bogu
poślubio-

poślubionych/ iako s. **Thomasz** de Villa noua w Kazaniu swoim te
słowa **Dawidowe** adducuntur Regi Virgines, post eam wykładając
mowi: Tu Virgo Regia inter virgines primatum tenes, tu virginum
prima Dux & Magistra; tu virginittatis forma, tu castitatis inuentrix,
institutrixque puritatis; tu Religionis huius sacrae prima fundatrix. O
Virgines qualem habetis magistram! **A Chrysologus s. mowi:** Ex-
cellentius est virginem esse virtute, quam natura. **Aniolowie abo-**
wiem czystosc niezmazana maia z przyrodzenia / bo bez ciela sa du-
chowie szczyry / virginitas verò hoc obtinet viribus, & in carne
triumphat.

Petr: Chry-
solog: serm:
3. de An-
nuntica:

Tak tedy Panna naswietla in domo Domini plantata, & im-
pinguata spiritu, veluti oliua fructifera, omnis virtutis habitaculum
facta est, ab omni seculari vita & carnali concupiscentia procul men-
tem sequestrans, & sic virginem animam in corpore cõseruans, vt de-
cebat eam, quæ in sinu Deum susceptura esset. Sancta enim existens,
in Sanctis requiescit: sicq; omnem sanctificationem exercet, vt tem-
plum sanctum & admirabile Altissimi Dei dignè demonstretur.
Przeto y wy dusze nabożne / ktore czystosc serdeczna miluiecie / kto-
re Pannie Niepokalanej rade sluzycie / ktore iey przykladem pa-
nienstwo wasze Oblubiencowi Wiebieskiemu osiarniecie / do niey
iako ad Virginittatis primiceriam z Bernardem s. vcietaycie sie / do
niey iako ad perfectionis originalis exemplum, z Sophroniuszem s.
wolaycie: do niey iako ad Reginam, Matrem, & gloriam virginum,
z Damascenem sie s. vbiegaycie / a mowcie pokleknawszy vsty y
sercem nabożnym: Panno nad pannami Przenaswietla / Inuenisti
gratiam apud Deum pra omnibus filiabus Israel. Ze w zywocie
twoim niepokalanym / iako wksiegach iakich Słowo ono przedwie-
czne napisane / dziewiec miesiecy odpoczywajac cielo nasze ludzkie
na sie przyielo / spraw nam to przyczyna swoia / abyśmy grzesznicy
in librum iustorum wpisani byli. A teraz po ki na tym swiecie

Io: Damasc:
lib. 4. Fid:
cap. 15.

żyć bedziemy / prosiemy cie per sanctam presentationem
tuam, vt nos tibi, filioque tuo cum lilio castitatis
seruire facias. O Panno nad pannami po ty-
siac troc blagosławiona /
Amen.

Ná dzien Zwiástawánia Pánnj Máriej.

KAZANIE PIER WSZE ORádości Anyołów świętych z cudownego wćielenia Syná Bożego.

Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena. Lucae 1.

Psal: 97.

Ták iest cudowne Wćiele-
nie Syná Bo-
żego w żywo-
cie Pánnj Má-
riej, iż go za-
den człowiek
rozumem
swoim poiać
nie może.

Dziwió s. wpatrując w duchu Wćielenie Syná Bo-
żego / Chrześciane nabożni / gdy długo tak wiel-
kiey tájemnicy przypatrując się / nie mogli iey do-
wcipem swoim poiać / zawołał głosem wielkim
ná Anyoły święte: Cantate Domino canticum no-
uum, quia mirabilia fecit. Ja / powiáda / iáko czło-
wiot / teżby rozum w tym ciele śmiertelnym z gliny wlepionym má-
iać / nie mogą poiać tak cudowney sprawy / która Bog zamyslił v-
czynić / Syná swojego przedwiecznego / y spolistotnego sobie zsy-
láiać ná świat / áby się w żywocie Pánnj niepokaláney ná to od-
wieków przeznaczoney / za spráwá Duchá s. sstał człowiekiem nam
podobnym / y odkupił nas śmiercią swoją z nieprawości naszych.
Lecz wy / iáko duchowie szczery / którzy rozum bystrzeyszy od nas
ludzi śmiertelnych macie / y wstawić na twarz Stworce wá-
szego patrzyć / lepiey te tájemnice poiać możecie / y lepiey iá słowy
wásemi Anyelskimi wypowieć; spiewaycie Panu pieśń nowá /
iż takie cuda ná świecie czyni / których my ludzie iáko poiać tak y
wystawić nie możemy.

Y gdy się to czasu náznáczonegó wypelniło / że Archányoł Gá-
bryel poslánym będąc z niebá od P. Boga / do Pánnj náświetlszej
Máriej / pozdrowił iá wśedşy do niey: Ave gratia plena, Dominus
tecum. Oto poczniesz w żywocie y porodziş Syná / & vocabis
nomen eius IESVS. Y gdy po wysłuchaniu wşytkiej legácyey
Pánnj Błogosławiona mu odpowiedziála: Fiat mihi secundum
verbum tuum. Wátrychmiast Syn Boży / Słowo ono przedwie-
czne / sstał się człowiekiem w żywocie iey przeczysłym / y po dzie-
wiciu miesiącach národziwşy się z niey / bez náruşenia pániest-
stwa iey / odpráwił iáko był zamyslił zbáwienie náşe. A Anyoły-
wie

wie świeci / od onego czasu / iako sie Chrystus Pan raczył wcielić
w żywot Panny Przenaswietney / na każdy rok gdy pamiętkę te-
go tak wielkiego y cudownego dobrodzieystwa Pánstwieg / Kościół
tak woiniacy iako y tryumfujący / z radością obchodzi / pomagając
nam weselić się / y nowe pieśni przed Młaiestatem Pánstkim z wiel-
ką melodiją wyspiewują; iako o tym s. Gregorius Taumaturgus pi-
śe / który we dwieście y trzydzieści lat po Narodzeniu P. Chry-
stusowym żyjąc / tak na dzisiejsze święto Kazanie swoje zaczyna:
Hodie Angelica acie hilariores splendescunt. Dei laudes. Dzisiaj / po-
wiada / niezliczone woyska Anielskie wesolemi głosy wykrzyku-
ją chwale Pánu Bogu naszemu / uważając niepoietą Taimnicy
Wcielenia P. Chrystusowego / w żywocie Błogostawionej Pán-
ny. O ktorej Taimnicy wielkości / lubo niepodobna iest człowie-
kowi godnie mówić / wspomniawszy iednak / na one mądrą Me-
andrá Filozofa powieść: Fauente Deo, vel vimine nauiges; kto po-
wiada / ma sobie przytomnego Boga / może y w łoszu z prąckow-
plecionym / nie tylko w okrecie po morzu bezpiecznie żeglować.
Przeto / abyśmy mogli o tak wysokiej Taimnicy iakotako mówić /
tegoż samego Boga / który dla nas Incarnatus est de Spiritu sancto
ex Maria Virgine, & Homo factus est; o dar Duchá s. y przytom-
ność iego wstawną prosimy / z pokorą do niego mówiąc: Domine
labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.

Anyołowie ss.
niezwyczajna
radość miała
kiedy Kościół
s. odprawia
wroczyść
Wcielenia P.
Chrystuso-
wego.

S. Gregori
Taumaturg:
ser: de An-
nunt:

Wszystko co za-
myśli czło-
wiek dobrego
sprawić może
za pomocą
Boską.

Lubo to wszystkie sprawy Pána Boga naszego cudowne są / y
niepoiete / nacudowniejsze iednak między wszystkimi dziełami
iego / rozumiemy być Wcielenie Syna iego przedwiecznego: kto-
ry zstąpiwszy z Młaiestatu swojego niebieskieg w żywot naswiet-
ney Panny Młaryey / złączył Bóstwo swoje z naturą naszą ludzką /
y stał się dla nas człowiekiem / we wszystkim nam podobnym. Tunc
enim, mowi Grzegorz s. Deus Pater, Deo Filio suo nuptias fecit,
quando eum in vtero Virginis humanæ naturæ coniunxit, & Deum
ante sæcula, fieri voluit hominem in fine sæculorum.

Nacudow-
niejsza iest
między taim-
nicami wiá-
ry naszej, Tá-
imnica Wcie-
lenia P. Chry-
stusowego.

S. Gregori
Hom: 33. in
Euang:

A tey tak cudowney y niepoietey Taimnicy / ile razy Kościół
s. pamiętkę doroczną obchodzi / zawsze Anyołowie ss. y ono Je-
ruzalem niebieskie / nową radością y pieniem Stworze swego wy-
chwalają. Naprzód dla tego / iż ich naturę śláchetną / y stan tak
wysoki / między innemi kreaturami przyozdobić raczył tą godno-
ścią / iż im naprzód te Taimnice Wcielenia Syna swojego objawił /
y przez iednego z poyszrodka onych / to iest; przez Archányola Gá-
bryela / Pannie Naswietney w Nazareth mieścącey zwiasto-
wał. Tanti namque mandati mysterium, mowi Ambroży s. non ho-
minis fuit, sed Angeli ore promendum. A wielka to iest między na-
mi ludźmi / kiedy kogo sobi Król obierze za Sekretarza / y zwierzy
się mu zamysłów swoich / y uczyni go do drugiego Młonarchy iá-
kiego

Czemu się
Anyołowie ss.
radują w
dzien Zwiá-
stowania W-
cielenia Syna
Bożego.

S. Ambr:
lib: 2. in
Luc.

kiego Poſtem w tych zámyſlonych ſwoich ſpráwách / ktore im wiekſze ſą y pożyteczniejſze Rzeczypoſpolitey / tym też wiekſzą ſámilię Poſła onego ſławę przynoſzą / y zacniejſzą przez to v potomnych Prozápią iego czynią / gdy ſie między ſáſiady chwala / iſz te wojne náſz pokrewny ábo Przodek vſpoitoi / pátrá záwárl / Wyczyźnie / ktora ginela / cáloſć y zdrowie ſwoię mądriá ráda przynioſt. Tak też y Anyołowie ſs. wielce ſie dziś rádnia / iſz z poyſzrodká ich / miſſus eſt Angelus Gabriel á Deo. Nie od Krolá iákiego ziemſkiego / ále od Krolá nád krolmi / y Stworce ſwiátá wſzytkiego. Do kogoż? ad Virginem deſponſatam viro, ktora od wiekow ieſt przejrzana býć Krolowá niebá y ziemię. A po cóż? áby iey oznaymil Wćielenie Syná Bożego: Ecce concipies in vtero, & paries Filium, & vocabis nomen eius Ieſum. A ten tákim Monárchá bedzie / że Regni eius non erit finis. Pieknie to wważa Bernat s. gdy ták o tey Legácyey cudowney mowi: Vel ideò dictum eſt ab Euangelista, miſſum Gabriele à Deo, ne cui vel beatorum ſpirituum, ſuum Deus, antequam Virgini, reuelaffe putetur conſilium, excepto duntaxat Archangelo Gabriele, qui vtique tantæ inter ſuos inueniri potuerit excellentiæ, vt tali & nomine dignuſ haberetur, & nuncio. Ktore to poſeſtſtwo według ordynácyey Boſkiej odpráwiwſzy do Pánnij Błogoſłáwionej / obiáwił potym te Caiemnice wſzytkim Chozom Anyełſkim / áby ná vſtuge Pánnij obráney zá Mátkę Synowi Bożemu byli gotowemi. A weſelili ſie z Wćielenia Słowá przedwiecznego / nowe pieſni ſpiewáiąc mu zá to; Quia mirabilia fecit. Ze tedy ták powážná Legácyá Anyołowi zlecono / á nie Pátryárſhe ktoremu s. ábo Prorokowi iákiemu ſtárego Zákonu / dla tego ſłuſſnie z tego vſſláhcenia ſwoiego dziśia weſela ſie Anyołowie ſwieci / gdy ták wielkiego dobrodziejſtwa Wćielenia P. Zbáwicielowego pámiátke w Koſciele Bożym obchodzimy.

D. Bernard.
Hom: 1. in
Euang: Miſſus.

Druga przy-
czyna rádoſci
Anyełſkiej
dnia dziśiey-
ſzego.

S. Leo ſerm:
2. de Natiu:
Domini.

S. Leo ibid:

Trzecia przy-
czyna rádo-
ſci.

Powtore rádnia ſie Anyołowie ſwieci / iſz przez nápráwę zbáwienia ludzkiego / nápráwić vmyſlił Chryſtus Jezus vpadel między Chozami Anyełſkimi; áby ludzie według náuki y przykázánia Ewángeliey s. żyiac / doſtali ſie do niebá / y nápełnili te mieyſcá / ſkąd ſli Anyołowie wypádl / á z ſwietymi Anyołami w towarzystwie bedac / chwálili Páná Bogá ná wieki. Et homo diabolica iniquitatis verſutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret. A że tego zbáwienia náſzego poczátkiem ieſt Wćielenie Páná Chryſtuſowo / dla tego przy dziśieyſzey vroczyſtoſci / nád zwyczaj pieniem ſwoim rádoſnym wychwálaia Duchowie niebieſcy dobroć y miłoſierdzie Bogá Stworce náſzego / iſz ſie dziśia ten ná niſtoſci náſze ſpuſcił: Qui natus ex Virgine, violatorem humanæ propaginis incorrupta natiuitate damnaret.

Jeſzcze ſie y z tad rádnia Anyołowie ſs. dnia dziśieyſzego / iſz Oblubieniec niebieſki Chryſtus Jezus / dziś w żywocie Pánię-
ſkim

Kazanie Pierwsze.

71

Kim poślubił sobie za Oblubienice naturę naszą ludzką; Vbi Deus naturæ humanæ tanquam Sponsus Sponsæ copulatus est. O czym y Błogosławiony Iustinianus: Verbum sponſus, Caro ſponſa, Virginiſ vteruſ thalamuſ eit. Ile razy przeto tego poślubienia pamiętke Kościół ś. obchodzi / y iakoby gody nieiakie duchowne Zbawiciela naszego z duszami sprawiedliwemi uczynione / z nabożeństwem sobie rospamiętywa / Aniołowie śś. (z których ieden na imie Gabriel ś. był tych god dziewoſtebem / y poſtąncem do traktowania kondicy / powiadaiać Pannie Naſwietſzey / iż Spirituſ ſanctuſ ſuperueniet in te, & virtuſ Altiffimi obumbrabit tibi) weſela ſie z radością y ſpiewaniem wielkim / pomagaiac nam dziśieyſzey woczyſtoſci / na wyſtawienie / y Słowa przedwiecznego / y Panny przyczystey / w ktorey niepoſkalanym żywocie / to złączenie ſie Boſtwą z człowieczeństwem naszym ſstało. Na ktore to złączenie ſie / abo gody niepoiete ś. Epiphaniuſ zapatrzywſzy ſie / iakoby w zachwyceniu iakiem do Panny Naſwietſzey mowi: O Virgo ſanctiſſima, quæ exercituſ Angelorum in ſtuporem duxiſti, ſtupenduſ enim eſt miraculuſ in cæliſ, mulier amicta ſole; ſtupenduſ miraculuſ in cæliſ, mulier portanſ lucem in vlniſ; ſtupenduſ miraculuſ in cæliſ, alter Thronuſ Cherubicuſ.

D. Auguſt:
ſuper Pſal:

Laur: Iuſt:
lib: de caſto
Connubio
cap. 9.

Epiphaniuſ
ſerm: de
laud. Deip:

Filozofowie powiadaia / iż człowiek nie śmieie ſie ieno w ten czas gdy co niezwyčajnego widzi abo ſłyſzy; y kiedy to poymie rozumem ſwoim co widzi cudownego y niezwyčajnego / tedy ſie wſmiechnie / iakoby poſażniać radość ſwoie wnetrzną y wſontentowanie na rozumie / iż te rzecz poiać / y nieiać doſkonałſzy przez te wmiętność zmyſł ſwoy uczynił. Mowi przeto Filozofowie: Riſuſ fit ex admiratione. Aniołowie ſwieci / niewiedzac co Pan Bog w ſwoim koſiſtorzu poſtąnowił o człowieku / y iako go wywyżſzyć przez poniżenie dobrowolne Syna ſwoiego iednorodzonnego wmyſlił / gdy obaczyli Pannę naſwietſzą na ziemi wbożuchną / a ono Bog Ociec poſyla do niey iednego Archanioła z poſrzedką ich / w legacyey / oznaymuiać iey / iż ia chce mieć Mátka Syna ſwoiego / Et quod naceſetur ex te Sanctuſ, vocabitur Filiuſ Dei. Ządziwowali ſie iey bårzo / y poczełi mowić miedzy ſobą: Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto affluenſ delicijſ? Lecz gdy wſłyſzeli / że iey każano mowić: Ave gratia plena, Dominuſ tecum, Benedicta tu in mulieribuſ. Dopiero zrozumiawſzy wola Najwyżſzego / rozweſelili ſie wſzyſcy / iż Tąiemnice zaſkryta poieli / gdyż iako Dionyſiuſ Areopagita mowi: Id Diuina & æterna lege, atque ordine fancituſ eſt, vt per prima ſecundiſ diuini fulgoriſ radiuſ influat. Wſpomniawſzy ſobie na nápomnienie Dawidowe: Cantate Domino canticuſ nouuſ, quia mirabilia fecit. Nowe pienie przed maieſtatem iego z weſelem wydawać poczełi niewymownym / nową radość miedzy ſobą wzbudziłi. A widzac wielką miłość iego / y niewypowiedziáne

Czemu ludźie
śmiać ſie zwy-
kli.

Czwarta przy-
czyna radości
Anyełſkiey.

Cant: 8.

wiedziáne dobrodziejstwo przeciwko narodowi ludzkiemu / ilekroć Kościół pamiatke Wcielenia Syna iego iednorodzonego z nabożeństwem obchodzi / niewymownie sie wszyscy w niebie wesela. Stąd Bazyli s. Miraculum vidit creatura, quod antea visum est nusquam; nempe prolem, quæ suæ matris erat parens; & infantem, qui genitricem longè anteibat.

*Iako to Chry-
stus Pan sstał
się cudowni-
skim.*

Gdy tedy mówi o sobie Zbawiciel nasz: Tanquam prodigium factus sum multis; a Hieronymym s. mówi: Tanquam portentum factus sum multis. Káietanus zaśie: Miraculum factus sum multis. Anyołowie świeci obaczywszy Chrystusa Pána / iako będąc Bogiem / sstał sie dziś człowiekiem; będąc nieogárnionym zawarł sie w żywocie P. przeczystey; będąc słowem przedwiecznym sstał sie niemowiatkiem; y z nieśmiertelne^o sstał sie śmiertelnym / z cudowóli mu sie bázro / y wydziwić nie mogli. A zrozumiawszy wolę iego / iż to uczynił dla zbawienia narodu ludzkiego / w weselili sie bázro z tego affektu iego przeciwko człowiekowi / y ile razy rozpamiętywamy sobie to niewymowne dobrodziejstwo iego / z wóśse sie wesela w niebie / y pieniem swoim wdzięcznym chwale mu wiekniſtą oddając / quia mirabilia fecit. Abowiem de caelesti fede descendens, & à Paterna gloria non recedens, nouo ordine, noua natiuitate generatus. Nouo ordine, quia inuisibilis in suis, visibilis factus est in nostris: incomprehensibilis, voluit comprehendere: vniuersitatis Dominus; seruilem formam obumbrata maiestatis suæ dignitate suscepit: impassibilis Deus, non dedignatus est homo esse passibilis; & immortalis, mortis legibus subiacere.

s. Leo ibid.

Izaiasz s. będąc raz zachwycony w duchu / widział P. Boga siedzącego ná máiestacie wysokim / ktory chwala swoia ziemie y niebo nápełniał / a dwáy Seráphinowie śeściostrzydłáci / śpiewáli przed máiestatem stojąc: Świety / święty / święty Pan Bog zastepow. Jan s. w Ewángeliey swoiey to widzenie Izaiaszowe wspominając powiada / iż ná ten czas Izaiasz widział chwale Pána Chrystusowa / ktory jest Bogiem y człowiekiem oraz prawdziwym. Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo. Gdy tedy tłumącze pismá s. to widzenie Izaiaszá s. wważając / powiada; iż przez te słowa duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius. dwie naturze Pána Chrystusowe rozumieć siemá / Boga y Ludzka / y oraz też dwoiákie národzenie iego / iedno przedwieczne / a drugie to czasu przeznaczonego wypelnione / gdy sie z P. niepokalaney Máriej národzić raczył. Przez twarz tedy rozumie sie národzenie iego przedwieczne / niepoiete żadnym rozumem / ani ludzkim / ani Anyelskim: a przez nogi rozumie sie národzenie iegó święte wedle natury naszej ludzkiej / niepoiete także ani zrozumiane od żadney kreatury / co znaczyły strzydła onych Seráphinow śeściostrzydłatych zastąpiących dwiema strzydłami twarz

Ioan: 12:

Isaia. 6.

*Co znacza
dwoiste skrzy-
dła Seráphi-
now świętych.*

twarz ię / aby sie żaden nie pytał o tym / co Bog Ociec przez Psalmi-
 sie swe o nim powiedział: ex vtero ante luciferum genui te. Także
 dwiema strzydomi zastaniaiacy nogi iego / aby nikt nie badał sie /
 czemu Bog sstał sie człowiekiem / y czemu narodził sie z Panny / pa-
 nięstwa iey nie nie naruszysz / wiedząc / iż tak przez Anioła po-
 wiedziano: Spiritus S. superueniet in te, & virtus Altissimi obum-
 brabit tibi. Quod enim nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Psal: 109.

Takowe tedy cudowne narodzenie Pánstie Dawid s. w du-
 chu vpatrując / że y od wieków ex diuina mente processit, & imago
 est genitoris, totum in seipso genitorem ostendens. y z Panny nie-
 potalanej miał sie człowiekiem takim narodzić / o którymby słusnie
 Archányoł powiedział: Hic erit Magnus, & filius Altissimi vocabi-
 tur. A sam sie wielce vradował / blizkie zbawienie świata wszyt-
 kiego vpatrując / y Aniółow ss. do nowego pienia y wesolosci
 wzbudzał / mówiąc w Psalmie swoim: Cantate Domino canticum
 nouum, quia mirabilia fecit. Przeto też na każdy rok znami sie cie-
 śka / gdy z Kościołem wszytkim tak gornym / iako y dolnym pamię-
 tke Wcielenia tego z radością serdeczną obchodzimy.

S. Basilius
super Ioan:
In principio
erat Verbu.

Lecz y z tad niemię sie Aniółowie świeci cieśka / iż dzisiaj
 Krolowa ich / y świata wszytkiego / P. Błogosławioną / takimi
 słowy od Stworze Wszechwzyskiego pozdrowiono / ktore naywyż-
 godność w sobie zawierają / y nie mają tytułu na świecie / ktoryby
 z znacnością tych słow mogli kiedy zrownać: Aue gratia plena, Do-
 minus tecum, benedicta tu in mulieribus. Nie wiedzieli bowiem tego
 Aniółowie świeci / że mieli mieć Krolową nad sobą / a Krolową
 z narodu ludzkiego z ziemię vlepionego; ale taką / ktoraby godno-
 ścią swoją wszytkie Mocárstwa niebieskie przechodziła; ktoraby
 Duchem s. napełnioną będąc / quem cali capere non poterant, dzie-
 wiec miesięcy w żywocie swoim Pánięstkim zawarłego miała;
 ktoraby wszytkimi łaskami z nieba ozdobiona / godną została być
 Matką Syna Bżęgo przedwiecznego. Vt igitur homo curlibus
 eisdem, quibus delapsus fuerat ad mortem, rediret ad vitam, agit cū
 Maria Angelus de salute: quia cum Eva Angelus egerat de ruina, vt
 nostra perditionis initio conueniens nostrę reparationis principium
 responderet. A Aniółowie z tego podwyższenia nášęgo raduię
 sie / a tym ięszce bázniej z podwyższenia Panny Náswietśkej ná-
 mácierzynstwo y pánowanie nieba y ziemię. A z tad to s. Athanasz
 w iednym Kazaniu swoim powiada / iż wszytkie Chory Anielskie
 vstawicznie wychwalając Pánnę Przenáswietłą / tym ię pozdro-
 wieniem Anielskim pozdrawiają / nie mogąc nic wielęzego ani za-
 cnięszego ná iey pochvale wymyślić / ná to co z sameg Boga ro-
 kazania Gabryel s. do niey mówił / pozdrawiając ię wprzedy ni-
 żeli iey wola Wszechwzysę opowiedział. A z tad to / powiada /
 y Kościół ten náš wojujący wziął zwyczaj pozdrawiać Pánnę
 Náswietłą

Piata y osta-
tnia przyczy-
ná radości
Anielskiej w
dżien Zwię-
stowania Pan-
ny Máriej.Chrysolog:
infern: 1.S. Athanas:
fer: de Desp.Czemu Ko-
ściół Katboli-
cki pozdra-
wia Pánnę
Náswietłą
pozdrowie-
niem Aniel-
skim.

Náswietša pozdrowieniem Anyelskim / od Kościoła triumphu-
jącego; na potępienie y hanie wszystkich Heretyków / którzy wie-
dząc o Zwiástawianiu y Wcieleniu Słowa przedwiecznego z E-
wangeliey s. śmieją iednak Krolowa nieba y ziemi równać pro-
stym białymglowom / y rozmaite bluźnierstwa swoje o niej wsty-
niemwstydliwemi mówić.

Aue, co się
rozumie, y
Vale.

To tedy słowo Aue, znaczy powinšowanie długiego żywota
y pociech wšelkich / iáko Salve & Gaude. Z tad to starzy / komu
życzyli wšytkiego dobrego y zdrowia długiego / tedy go pozdra-
wiali tym słowem Aue. A kogo żegnali / że się z nim nie spodziewa-
li rychło widzieć / ábo nigdy / mawiali Vale. A kiedy już pewną
śmierć widzieli / tedy Longum vale pospolicie mawiali.

Zá czasow przeto Juliusza Cezarza / gdy się Rzymianie nie
zgadzali z sobą / á on ná Państwo gwałtownie wdarcy się / oppry-
mował y zabijał drugich; gdy go Senator ieden z przeciwney stro-
ny przywitał / mówiąc: Aue Cæsar, on mu pewną śmierć obiec-
ując / odpowiedział: Vale Fului.

Ewa co się
rozumie.

Pierwszy tedy Rodzic náš Adam / póki był nie zgrzeszył w
Káin / mając wysoki y doskonały rozum / dał nazwiska wšytkim
rzeczom / według ich natury właśnie służące adæquate. A kiedy
już zgrzeszył / w rolniká się prostego obrócił / y straciwszy one ma-
drość swoje wysoka / towarzyskę życia swojego nazwał Ewa / co
się rozumie Mater viuentium, która była Mater morientium. Ale to
Anyol informowany od naywyżšey Mądrości / náprawił pozdro-
wieniem swoim / odmieniwszy to imię Eua w Aue, co znaczy żywot /
y radość doskonałą. Jakoby pokazując to iednym słoweczkiem ná
pierwszym pozdrowienia swojego wstępie / iż Panna Náswietša
miała być Matką Żywota / to iest Chrystusa Jezusa / który o sobie
powiedział raczył: Ego sum via, veritas, & vita, y Matką wšyt-
kich żyjących przez Chrystusa.

Ioannis 14.

Homil: de
humana
Christi ge-
neratione.

Ambroży s. dzisieysza Ewangelia wykładając / powiada /
iż gdy Anyol Pánnę Błogosławioną pozdrawiając / rzekł iey: Aue,
tedy przez to słowo kazał iey cieszyć się y radować / dla pełności
láski Božey sobie danej: dla przytomności samego Pána Boga / y
dla wrazenia błogosławieństwem nad wšytkie białegłowy ná
świecie; y dla tych to / powiada Ambroży s. trzech przyczyn / Ma-
ria edocta, & iussa est ab Angelo gaudere. Ábo iáko Euthymius s.
mowi: Aue, to iest; ráduy się Pánno s. tak dla twego własnego
šczęścia / vt potè inter omnes virgines in Dei Matrem electa, iáko y
dla šczęścia wšytkiego narodu ludzkiego / który przez owoc ży-
wota twoiego otrzyma zbawienie swoje.

Euthym:
in cap: 1.
Lucæ.

D. Thom:
Opufe: 60.
art: 3 Alber-
tus Magnus
in Mariali
cap. 69.

Co tedy sštrony pełności láski: te pełność / mowi Thomas s.
y Albertus Magnus præceptor iego / miała w sobie Pánná náswiet-
ša troiáká: Jedne plenitudine sufficientia, to iest; zupełność lá-
ski doskona-

ści dostateczną / która od poczęcia swojego niepożalanego miała
na duszy swojej / aż do Wcielenia Syna Bożego / w żywocie iey
przezysłym. Druga zupełność łaski Bożey miała w sobie / pleni-
tudinem abundantia & affluentia; która wzięta przy Zwiastowaniu
Anielskim / gdy iey rzekł: Spiritus sanctus superueniet in te, bo na-
rychmiała sstała się Oblubienicą Ducha s. A trzecia zupełność o-
trzymała / plenitudinem singularis excellentia, kiedy wzięta do nie-
ba / postanowiona jest Królową nad wszystkimi kreaturami / w
niebie / na ziemi / y w piekle będącymi.

Inszym tedy Świetym Bożym rozdzielnie łaski Boskie roz-
dane są / iako Paweł s. powiada: Diuisiones gratiarum sunt. Ko-
mu moc na przepowiadanie słowá Bożego / komu moc na czynie-
nie cudow / inszym vmiejetność iezykow / tłumaczenia pisma / le-
czenia chorob; inszym Duchá Prorockiego / discretionem spirituum,
operationem virtutum. A Pannie Naswietzhey wszystko to oraz /
y daleko doskonalszym sposobem nad wszystkie Świete dano / iako
Bernat s. naucza / mówiąc: Nihil est virtutis, quod ex te non re-
splendeat, & quidquid singuli habuere Sancti, tu sola possedisti. Cze-
go mu y Athanazy s. poświadcza / gdy w iednym Kazaniu swoim
mowi: Virginem omnibus gratijs abundasse. Y Hieronym s. także:
Ceteris per partes praestatur, Mariae verò, simul tota se infundit gra-
tia plenitudo.

Co zaś strony obecności Pánstkiej / te słowá Dominus te-
cum, rozmaici Doktorowie świeci rozmaicie wykładają; wszyst-
kich iednak ten ieden sens jest / iż lubo Pan Bog wszędzie / y na każ-
dym mieyscu jest / iako y Pogański on człowiek niegdy Orpheus
powiedział: Ipse semper simul est, & totus vbique. Osobliwym
iednak sposobem obecnym jest przez złączenie niepoietey miłości z
Matką swoją kochaną / która oraz & Soror, & Sponsa est. Mowi
przeto Bernat s. Dominus tecum, Panno Błogosławiona / to jest;
Pater tecum, qui Filium suum fecit tuum. Filius tecum, qui ad con-
dendum in te mirabile Sacramentum miro modo sibi fecit sacrarium,
& tibi seruat genitale signaculum. Spiritus S. tecum, qui cum Patre
& Filio tuum sanctificat vterum. A Franco Abbas zaś mowi: Do-
minus tecum est, ô Virgo, non generali tantum benedictionis gratia,
quia cum ceteris Sanctis est, verum & singularis prerogatiua gratia,
sicut cum Matre Filius. Dominus tecum, vt viscera tua sanctificet, in
carne tua humanam sibi naturam associet. A gdzie Pan Bog / tam
wszystko szczęście / wszystko błogosławienstwo / wszystko zbawienie
nasze. A że ieszcze osobliwym sposobem Pan Bog Pannie Błogo-
sławioną sobie obrał / y uczynił ją Matką Syna swojego iednoró-
dzonego / dla tego nad wszystkie kreatury naywiększey szczęśliwo-
ści / naywiększey zacności / y naywiększego błogosławienstwa by-
ła godną / iako Thomas s. de Aquino mowi: Beata Virgo ex hoc,

Trojaka peł-
ność łaski,
miała w sobie
Panna Na-
świetła.

I. Cor: 12.

D. Bernard:
serm: 4. su-
per Salve
Regina.

D. Athan:
serm: de Dei-
para.

D. Hieron:
serm: de As-
sumpt.

Bernard: su-
per Missus.

Fraco Abb:
tom: 6. de
gratia Dei.

S. Thom: 1.
par: quest:
25. art: 3.

quod est Mater Dei, habet quandam dignitatem infinitam, ex bono infinito, quod est Deus. Adla tego słusnie iey Anyol powiedział: Benedicła tu inter mulieres, to iest; iako Doktorowie ss. mówią: Benedicła tu super omnes mulieres, & super omnes mundi creaturas collectiue consideratas.

Genes: 44.

Panna Na-
swiętsza wiek-
se błogost-
wienstwo o-
trzymala ni-
żeli wszyscy
inni święci
Boży.

Jozefowi Pátryársze vmierając Ociec iego Jakób / między innymi błogostawienstwy dał też y to / że Omnipotens benedictet tibi, benedictionibus celi desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum & vteri. Lecz daleko wietrze błogostawienstwo / y nieporównanym sposobem szczęśliwsze Panna przebłogostawiona odniosła / kiedy iey Najwyższy dawca dobra / dał błogostawienstwo z nieba desuper, wylawşy łaski niewypowiedziane ná iey dusze błogostawioną / przy iey poczęciu niepokalanym w żywocie mátki iey Anny s. Potym ieszcze hoynieysze dając iey łaski dzisiaj przy Zwiastowaniu Anyelskim / benedictionibus vberum & vteri, aby poczwşy przez Duchá s. Slovo ono przedwieczne w żywocie swoim panieńskim wcielone / porodziła nam bez zmaży czystości swoiey Zbawiciela / y wychowała pierśiami swoiemi vbera de celo pleno. A ná koniec przy śmierci swej otrzymała błogostawienstwo Abyssi iacentis deorsum, kiedy wzięta będąc w chwale wielkiej z ciałem y z duszą do nieba / tak wszystkie oraz kreatury rozumne wespół złożywşy / przeşła szczęśliwością swoią y łaskami niebieskimi / iako niezbrodzone morze przechodzi wielkością swoią wszystkie rzeki ná świecie.

Bern: ferm:
1. Aduen:

To tedy tak wysokie wraczenie / y tak niepoiete błogostawienstwo Krolowey nieba y ziemie Anyolowie świeci wważając / dzisiaj z ochotą wielką pomagając nam radować sie / pienia nowe śpiewając w niebie Stworcy swoiemu / quia mirabilia fecit. A iako Bernat s. mówi: Multitudo caelestis exercitus gratabunda Saluatorem mundi pradicat aduenisse, & reconciliata terrestria Superis canit.

S. Ignat: in
Epist: ad
Ioan: Euag.

Damasc:
Orat: 2. de
Assumpt.

Do ciebie przeto o Panno przebłogostawiona / ktora iestes caeleste prodigium, & sacratissimum seculorum spectaculum, wcielamy sie dzisiaj grzesznicy wszyscy. Ciebie iako Mátki miłosierney / ktora iestes Abyssus gratiae Diuinæ, o przyczynie do Syná twoiego prosimy; ziednay nam łaskę v niego / aby nieprawości naszych wszystkich pozbywşy / mogliśmy czystym sercem / y tu ná ziemi oddawać mu pokłon powinny / y w niebie po śmierci pátrzyć ná łaskawą twarz iego ná wieki.

S. Anselm:
de Excell:
Virg: cap:
3. & 8.

Aue igitur, id est, gaude, exulta, latare, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, & super omnes mundi creaturas, AMEN.

KAZANIE W T O R E.

O Złotym wieku, dánym światowi za
wcieleniem Syna Bożego.

*Missus est Angelus Gabriel à Deo, in ciuitatem Galileæ, cui no-
men Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen
erat Ioseph, de domo David, & nomen Virginis Maria.*

Lucæ I.

Szycili sie Stárzy, że za ich czasow były złote wieki na
świecie / Chrześciance w Pánu Bogu mili / iż przez wiele
wiekow po stworzeniu świata / żyli sobie w wolności y
swobodzie wśelákiej / za samym przyrodzeniem idąc / Czemu stare
lata zwano
złotym wie-
kiem.
żadnego nád sobą práwa innego / nád sam rozum nie máiąc. Nie
było Królów / nie było Tyránów ; o sadách y Trybunálách nie
slychano. Nie znano wojny / gránic / ani pomiárow roley. Nie
slychano co to iest czynś / pobór / podymne / rádlne / ábo pogłow-
ne. Drogi / rzeki / porty morskie wolne były ; nie wybierano clá /
gabelle / mytá / ani targowego. Wśyscy sie cnota rzadzili á po-
czciwością ; wśyscy swoim sie kontentowali / bliźniemu nie za-
zdrościł żaden. A zátym te swoje szczęśliwe láta y życie złotym
wiekiem zwáli / iákoby zteráźniejszy obluda á mizerya równájac
ie / nic różnice nie było ináksey / ieno iákoby miedź / żelázo / y żużel /
ze złotem brántowanym chciał kto w równości śácować. Stąd
pięknie Fabius Piélor : Aurea ætas primo ortu generis humani fuit sic
dicta, quod posterioribus sæculis comparata, æquè atque aurum inter
metalla effluxit. Fab: Pié:
lib: 1. Bo za láty nástąpiła miedzy ludźmi chciwość / py-
cha / nieśzczyrość / nienawiść / lákomstwo / y inne grzechy / które
ludzi do wielkiej mizeryey / y strácenia láski Bożej przywiodły.

Lecz miłosierny Ociec niebieśki / iákó stworzył świat w nie-
winności y błogostáwienstwie / ták zepsowany przez grzech / chciał
napráwić w miłości y dobrotliwości niewypowiedzianej przez
Syna swiego iednorodzonego. Który / áby sie był stál człowie-
kiem dla zbáwienia nášego / y nam złoty wieś przywrócił / á to
dżisia Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galileæ, cui
nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Io-
Złoty wiek
stál sie inia-
tu z á wcielo-
niem Pána
Chrystusa-
wym.

S. Ephrem:
orat: de lau:
Virginis.

seph, de domo David, & nomen Virginis Maria. Za którym to po-
slaniem do Panny Nasświetey / y za Wcieleniem Słowa przed-
wiecznego w iey żywocie przeczysłym / iako sie złote lata światu
wrocily / iakie ieszcze przedtym nigdy nie byly / na dzisieyszym
Kazaniu krotko Łaskom waszym powiem. **Dopomoż / o Panno**
Błogosławiona / Sanctior Cherubim, sanctior Seraphim, sanctior v-
niuersis, & nulla comparatione cæteris omnibus superis exercitibus
gloriosior.

Dlaczego
Chrześcianie
mamy się dnia
dzisiejszego
weselić.

Słuszną zaiste dnia dzisiejszego weselić się wszytkim nam / którzy
wierzimy w Chrystusa Boga naszego / abowiem dzisiaj za przy-
jściem ięg na świat zaczęły się nam złote wieki / iakich nigdy świat
od stworzenia swojego nie widział. Abowiem od dzisiejszego dnia
poczęto nam złoto tak brantowne przedawać / iż nim każdy może
sobie żywot wieczny ziednać w niebie. Dzisiaj nam przyniesiono
Chleb Anielski / omne delectamentum in se habentem ; którego po-
żywaiąc / nigdy niestających rostkossy dostąpić możemy. Dzisiaj do
nas nowy gość z dalekiej krainy zawital ; nowy Król przyiachał /
nowy Zakonodawca nastał / który odmienił wszystkie obyczaje / pra-
wa / y nalogi stare. Dzisiaj miłosierny Dbawiciel w żywot Panny
Przeczysłej wcielić się raczył / który zniósł z nas karanie śmierci
wiekuistej / zniósł boiażn / zniósł iarżmo czartowskie z syiej naszej.
Dzisiaj dano nam Oredowniczkę łaskawą / która sama wprzodcy na-
lazszy łaskę w oczu Właywyższego / za nami grzesznymi / iako Wła-
dka miłościwa wstawiać się poczęła. Dzisiaj / iż iednym słowem
rzekę / wojna między Bogiem Stworca / a narodem ludzkim stwo-
rzeniem iego skończyła się / a pokoy stanał wieczny / y człowiek / który
dla przestępstwa swojego był wygnany z Raju / przez Wcielenie
Syna Bożego znowu przywrocony jest do straconey Wyczyzny.
O felicitas temporum istorum ! mowi *Guerricus Abbas* : An non fa-
licitas temporum, in quibus tanta plenitudo gratiæ, & omnium bo-
norum ? Tylko sami bądźmy wdzięczni tak wielkiego dobro-
dzieństwa / a mieymy się do poprawy żywota / złotą miłością Bo-
ską rospaleni.

Guerr: ser:
1. Annunt:

Terażnie-
szych wiekow
Chrześcianie
małofmy co
rożni od Po-
gan.

Matthæi 21

Waprzod bowiem nas do niey sam Kupiec niebieski wzywa /
gdy do Biskupa Laodycejskiego mowi : Scio, quia tepidus es, & nec
frigidus, nec calidus. A tacy my wszyscy Katholicy iestesmy / kto-
rzy Chrześcianami się wprawdzie zowiemy / y szczyćmy się tym
tytułem przed Pogany / y niewiernymi Żydami ; a obyczaje przecie
nasze / we wszytkim im podobne mamy / a boday ieszcze y nie gor-
sze. Obawiać się nam potrzeba / aby nam nie rzeczone : Publicani
& meretrices præcedent vos in regnum Dei. Bo bårzo wysoło o
światobliwość naszą / nie dobrego nie czyniac / trzymamy. Mo-
wiac tedy do niego / każdemu z nas to Dbawiciel nasz mowi : Sua-
deo

deo tibi emere à me aurum, ignitum, probatum, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ. **By-**lisiny do tąd niedziakami / vbogimi / ślepymi / y nągimi w sprawie-
dliwość y w cnoty święte: teraz gdy sie nam zjawił Zbawiciel / y
wcielił sie dla zbawienia nášego w żywot Przebłogosławioney
Panny Maryey / iuż sie nam złote wieki zaczęły: iuż sie też w mi-
łość Pána Boga nášego iako we złoto iakie siedmiokroć ogniem
brąnowane zbogaćmy. **Poyżrzymy na Ewangelia iego s. a rzecz-**
my: Declaratio sermonum tuorum illuminat, y obleczmy sie w spra-
wiedliwość / iako w szate iaka biała / abyśmy w tey niewinności
mogli stąnąć po śmierci przed **Miastatem** iego / ktorąśmy na
Krzie s. na sie przyieli. Innouatur, abowiem in nobis quodam-
modo per Christi Diuinitatem species illius antiqui, & incipientis sæ-
culi, quando primus Adam de limi materia figuratur. Ecce etiam nūc
secundus Adam quasi de intacta, ac rudi terra Virginis de carne for-
matur. **Złote tedy wieki ztąd miały swoje zalecenie / że głod nie**
ściśzał światá / ale wszyscy ludzie mieli dostatek chleba / dostatek
żywności wśelakiey.

Apocal: 3.

Psal: 118.

August: ser:
s. Nat.Złote złote
lata miały
zalecenie
swoie.Ouid: 1. Me-
tamor.

Per se dabat omnia tellus.

X potym troche niżej:

Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,

Flauaque de viridi stillabant ilice mella.

A iako Fabius Pictor napisał: Victum sponte nascentia præbebant,
aut in diem victus quærebatur venatu. **Wie potil sie oracz tak bårzo /**
iako teraz kolo roley: nie pracowal rzemieślnik tak ciężko kolo ro-
boty: nie biegat kupiec przez gory y lasy od miasta do miasta / ani
odważny jeglarz plywal dla zboża po morzu: **Menfa telluris ador-**
nata erat, mowi s. Basilus Seleucienfis. **A Pan Bog też patrząc na**
szczyrość y prostotę ludzi cnotliwych / dawal ziemi obfitość wśe-
laka / według świadectwa Dawidowego / gdy ludzie szczyrym
sercem wolali do niego: Benedices coronæ anni benignitatis tuæ,
& campi tui replebuntur vbertate. **Lecz daleko wiekşa nam dzisiaj**
obfitość z nieba Chrystus Jezus przyniosł / który iuż nie cielesny
nam pokarm przyniosł / ale duszny / iako mowi Pawel s. At vbi ve-
nir plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere,
factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret. **Ten bowiem**
stawił sie człowiekiem w żywocie Pánienskim / Ciało nam swo-
ie własne dał za pokarm / mowiąc: Caro mea verè est cibus, & San-
guis meus verè est potus. Qui manducat meam Carnem, & bibit
meum Sanguinem, nie umrze na wieki. **Dziwnie sie takiey dobroci**
Pánienskiej Guericus Abbas, y niemogac tak obfitego wieku wychwa-
lic sie / do nas tak mowi: Quæ vnquam aurea ætas simile aliquid ha-
buit huius plenitudinis, quando panis Angelorum omnem habens sua-
uitatis saporem, & omne delectamentum, etiam iumentis se mandu-
candum

Fab: Pict: de
Aur: sæc: 1.

Psal: 64.

Galar: 4.

Ioan: 6.

Guer: Abb:
ser: 4. Nat.

Szczęśliwse
nape wicki
nizeli sta
rych.

Cyrill: A-
lexan: in I-
saia.

Apoc: 21.

B. Thomas
Villan: de
partu Virg.

Caiet: ia
Proem: 3.
P. S. Thom.

Blasius Ve-
ga in cap.
12. Apocal.

Psal: 95.

Izdał co się
rozumie.

Genes: 18.

candum præbuit, vt non solum homines, sed etiam iumenta cibo pa-
scantur cælesti. Aby nie tylko sprawiedliwi y kochani studzy Pán-
scy tego chlebażywaiąc / dostapili niebá; ale też y grzesznicy ne-
dzni obaczywszy sie / przyšli z potora do tego potarmu niebieskieg-
y żalując za swoje nieprawości / byli wczesnikami żywota wieczne-
go / y niustajacych rostkosy. Qui enim omnibus bonis, & omni vir-
tute egebamus, à Deo alieni in mundo, & spem non habentes, diuites
sumus iam per Christum, który sie dla nas w żywot Pánienstki dzisiaj
wcielił raczył. Et magis adhuc erimus supernorum, & Diuinorum
charismatum amplissimam accessionem consequuti.

Odnovil bowiem dzisiaj świat przysciem swoim z niebá ten /
który o sobie przez Kancelerzá swojego powiedział: Ecce noua fa-
cio omnia. A dla tego radości swoiey nie mogąc w sobie zataić Ar-
cybiskup s. Walencki / wielkim głosem / Wcieleniu sie Pánstkiemu
dżiwuiąc / zawał: O noua sæcula, noua tempora, nouum popu-
lum, nouum mundum. Nec sola exteriora, sed & sensus, affectus, co-
gitationes, desideria & corda hominum penitus permutabit. A Caiet-
tanus wważając / iako przez Wcielenie swoje / Zbawiciel nasz odno-
wil nie tylko wnetrznego y powierzchownego człowieka / ale też y
wszystkie kreatury na świecie / nazwał Wcielenie iego s. Eleuatio
totius vniuersi. Dla tego / mowi Damascenus s. Iż Slovo ono
przedwieczne łącząc się z naturą naszą w żywocie Przczystey
Panny / omnem naturam interiectæ humanitatis beneficio in melius
commutauit. A zátym y Anyoly w niebie wweselił y człowieka ne-
dznego / y wszystkie żywioły / y rzeczy z żywiołow złożone / które
lepiej sie na świecie na ten czas pokazy / niżeli na początku po-
stworzeniu świata były. O czym pięknie ieden wczony na Obia-
wienie Janá s. pisząc: Cælos quodammodo exultasse, ac risisse, imò
huius roris descensum nihil aliud fuisse, quàm cælorum, totiusq; mun-
di lætitiám, ac risum. Dzisiaj ábowiem spełniło sie ono Proroctwo
Dawidowe / w Psalmie dziewięćdziesiątym piątym powiedział-
ne: Latentur cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo
eius: gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt. Tunc exultabunt
omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit. Wszyteł sie świat /
powiada / będzie weselił / niebo / ziemiá / morze y polá / y cokol-
wiek ieno na ziemi y w morzu stworzonego iest / ale osobliwie lu-
dzie sie będą weselić z przyscia Pánstkiego / których Dawid s. drwa-
mi / á Jan s. Krzciciel drzewy owoc przynoszácemi nazywa.

Abrahám Pátryarchá za náchnieniem Duchá s. syná swojeg-
nazwał Izákiem / to iest smiechem / iż sie mátká iego nieplodná / y
w leciech podešla / różsmiała / wstysząc kiedy Anyol Abrahámo-
wi mówił: Habebit filiũ Sara vxor tua. Ten tedy synaczeł Abrahá-
mow był figura Chrystusa Pána / który sie miał narodzić z radością
wszystkieg świata / iako mowi Ambroży s. Ita Isaac risum significat,
risus

Szczęśliwse
napr. w. k.
niżeli sta
rych.

Cyrill: A-
lexan: in I-
saïam.

Apoc: 21.

B. Thomas
Villan: de
partu Virg.

Caiet: ia
Proem: 3.
p. S. Thom.

Blasius Ve-
ga in cap.
12. Apocal.

Pfal: 95.

Iz dak co się
rozumie.

Genes: 18.

candum præbuit, vt non solum homines, sed etiam iumenta cibo pa-
fcantur caelesti. Aby nie tylko sprawiedliwi y tochani studzy Pán-
scy tego chleba pożywiać / dostąpili nieba; ale też y grzesznicy na-
dzi obaczysz sie / przyšli z potora do tego potarmu niebieskiego
y żalując za swoje nieprawości / byli uczesnikami żywota wieczne-
go / y nienstående rozkosz. Qui enim omnibus bonis, & omni vir-
tute egebamus, à Deo alieni in mundo, & spem non habentes, diuites
sumus iam per Christum, który sie dla nas w żywot Pánienński dzisiaj
wcielił raczył. Et magis adhuc erimus supernorum, & Diuinorum
charismatum amplissimam accessionem consequuti.

Odnawil bowiem dzisiaj świat przysciem swoim z nieba ten /
który o sobie przez Kancelerza swojego powiedział: Ecce noua fa-
cio omnia. A dla tego radości swojej nie mogąc w sobie zataić Ar-
cybiskup s. Walencki / wielkim głosem / Wcieleniu sie Pánstkiemu
dziwując / zawołał: O noua sæcula, noua tempora, nouum popu-
lum, nouum mundum. Nec sola exteriora, sed & sensus, affectus, co-
gitationes, desideria & corda hominum penitus permutabit. A Cai-
tanus uważając / iako przez Wcielenie swoje / Zbawiciel nasz odno-
wil nie tylko wnetrznego y powierzchownego człowieka / ale też y
wszystkie kreatury na świecie / nazwał Wcielenie iego s. Eleuatio
totius vniuersi. Dla tego / mówi Damascenus s. Jz Slovo ono
przedwieczne łączysz sie z naturą naszą w żywocie Przeczystej
Panny / omnem naturam interiectæ humanitatis beneficio in melius
commutauit. A z tym y Anyoły w niebie uweselił y człowieka ne-
dznego / y wszystkie żywioły / y rzeczy z żywiołom złożone / które
lepiej sie na świecie na ten czas pokazały / niżeli na początku po-
stworzeniu świata były. O czym pięknie ieden uczony na Obia-
wienie Jana s. pisze: Cælos quodammodo exultasse, ac risisse, imò
huius roris descensum nihil aliud fuisse, quàm cælorum, totiusq; mun-
di lætitiā, ac risum. Dzisiaj abowiem spełniło sie ono Proroctwo
Dawidowe / w Psalmie dziewięćdziesiątym piątym powiedział-
te: Lætentur cæli, & exultet terra, commoueatur mare, & plenitudo
eius: gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt. Tunc exultabunt
omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit. Wszet sie świat /
powiada / będzie weselił / niebo / ziemią / morze y pola / y cokol-
wiek ieno na ziemi y w morzu stworzonego jest / ale osobliwie lu-
dzie sie będą weselić z przyscia Pánstkiego / których Dawid s. drwa-
mi / a Jan s. Krzciiciel drzewy owoc przynoszącemi nazywa.

Abraham Pátryarcha zánatchnieniem Duchá s. syná swojego
nazwał Izákkiem / to jest śmiechem / iż sie matka iego nieplodna / y
w leciech podešla / rozśmiała / wstysząc kiedy Anyol Abrahamo-
wi mówił: Habebit filiū Sara vxor tua. Ten tedy synacze Abraham-
mow był figura Chrystusa Pána / który sie miał narodzić z radością
wszystkiego świata / iako mowi Ambroży s. Ita Isaac risum significat,
risus

rilus autem in signo lætitiæ est: quis autem ignorat, quod in vniuerso-
rum lætitiæ sit, qui formidolosa mortis, vel pauore compresso, vel mæ-
rore sublato factus omnibus est remissio peccatorum. **Nie płakał** S. Ambr-
lib: de Isaac
cap. 1.

Chrystus P. narodziwszy sie grzechu Adamowego / bo gdy sie ieno-
wiciel w żywot Panny Nasświetszej / zaraz przyniosł światu we-
sele y rąc / iż sie dla tego człowiekiem stał / aby był człowieką od
grzechu pierworodnego uwolnił: a ztym y od śmierci wieczney
ktora ten grzech za sobą zaciągał. **Mniey** sie tedy ludzie / albo nie / Ponarodze-
niu P. Chry-
stusowym
muszy się lu-
dzie śmierci
boia.
śmierci teraz nie boia / bo mają nadzieie w Chryście Panu / iż za-
chowując przykazanie iego s. prosto rozłączymy z tym ciałem przez
śmierć mogą iść do nieba / nie tam do otchłani / iako przedtym w sy-
scy Wycomie świeci chodzić musieli.

Dzisieysze przeto święto Wcielenia Syna Bożego / iest wła-
sne nasze święto Katholiczy nabożni / a święto naprzednieysze mo-
wi Nazyanzenus s. bo dziś sobie rozpamiętywamy niewysłowio-
ne dobrodzieystwo P. Bogá naszego / iako maiestat swoy w niebie
opuszcivszy / przyšedł na te nasze niskości ziemskie. **Albo** raczy i-
ż człowiek wygnany z Raju rostkowego / przywrocony znou
iest do łaski Stworce swojego / y do Wyczyzny straconey: Hoc fe-
stum nostrum est. Hoc hodierno die celebramus. Dei nimirum ad ho-
mines accessum, vt ad Deum proficiscamur, aut vt aptiori verbo vtar,
reuertamur. **Bo** lubo wszystkie święta Pana Chrystusowe / są
świętami naszymi Chrześciańskimi / w ktore rozpamiętywając do-
brodzieystwa iego ss. dziękujemy mu pokornie / że dla zbawienia
naszego / to albo owo uczynić raczył; osobliwym iednak sposobem
Święto dzisieysze iest dniem radości naszej / iż na świat przyšed-
szy / boiażni śmierci nas zbawił / a uczynił nam wiel zloty wesele
na duszach naszych sprawiwszy z przywrocenia do pierwszey niea-
winności / w iakiey był pierwszy rodzic nasz Adam stworzony.

Mowi przeto wyżey namieniony Doktor: Pape! quot mihi solen-
nitates, & festa singula Christi mysteria suppeditant, quorum omniū
vnum hoc caput est, atque vnus hic scopus, nimirum mea perfectio, &
instauratio, atque ad pristinum illum Adamum reditus. Nazyan: in
Christi Na-
tiuitate.

Lecz miedzy wszystkimi rzeczami / to największe zaletenie swo-
ie miały zloty wieki / iż w on czas pokoy kwitnął po świecie / a lu-
dzie wojny nie znali. **A iako** Pogański Poeta mowi: Złoty wie-
kow pokoy po-
 świecie kwi-
tnał.

Nondum præcípites cingebant moenia fossæ,

Non tuba directè, non æris cornua flexi:

Non galea, non ensis erat, sine militis vsu

Mollia securæ peragebant otia gentes.

Pierwszy / powiadaia Historycy / **Vlinus** Krol Assyryjski woio-
wac sąsiady swoje poczał / y świat poturbował / **Azya** pod sie pod-
biwszy. **A przed nim** / mowi **Fabius Pictor**, Bella non ignorata mo-
do, sed ne cogitata in mentem venerant. **Al**e potym zaś nie było te-
go kłata Fab: Pict:
lib. 1. de
Aur: sac.

Iſaia 2.

Wiekſzy pokoy
zakwitnał za
przyſciem P.
Chryſtufowym
na ſwiat, ni-
żeli był za
ktorych wie-

S. Cyrillus
Alexan. in
Iſaiam.

go kątá na ſwiecie/ gđzieby nie miały być kłopoty / niezgody / ſa-
boystwa/ y wojny wſtawiczne. Dopiero kiedy ſie miał Syn Bo-
ży na ſwiat wſkazać/ powiedział Iſaiáš Prorok w duchu wpatrując
pokoy po wſytkim ſwiecie: Cōflabunt gladios ſuos in vomeres, &
lanceas ſuas in falces; non leuabit gens contra gentem gladium, nec
exercebuntur vltra ad prælum. A tak gdy Rzymianie w nárchię
ſwoie rozfſyrzyli/ y wielkã część ſwiata pod ſie podbili/ za czasow
Augusta Ceſarza Iani portæ erant clauſæ, y pokoy między narodá-
mi powszechny ſſtał ſie; na ten czas Słowo ono przedwieczne/
ſſtało ſie ciálem w żywocie Pánný przenaſwietſzey / & habitauit in
nobis. ſ. Cyrillus Alexándryſki wważając ten pokoy przez Iſaia-
ſhá opowiedziany/ mowi: Gentibus enim imperitante Chriſto, qui
eſt pax, è medio ſublata eſt omnis diſſenſio, & contentio, & pugna; &
omne genus cupiditatis: & ſublata ſunt quæ ex bello oriuntur incom-
moda, & metus qui inde naſcitur.

S. Thom: in
Iſaiam.

Ambr: ſer-
de Natiu:

A to ieſt naywiekſzy znák długiego pokoju mowi Thomáš ſ.
z Aquinu/ kiedy oreża wojenne obywatela przerabiaia na inſtru-
menta domowe/ miecze na plugi/ wlocznie na ſierpy / Signum pa-
cis eſt, quod instrumenta belli vertuntur in cultum agri. A taki pokoy
był powiáda Ambroży ſ. na ſwiecie pod ten czas gdy ſi Chryſtus
Pánda zbawienia náſzego w żywot Przeczystey Pánný wcielić
raczył. Tanta quippe fuit pax Filio Dei apparente in carne per duo-
decim annos, vt omnes ſecundum Iſaia vaticinium contunderent
gladios ſuos in aratra, & lanceas ſuas in falces.

S. Athan: de
Incar: verb:

Rom: 8.

Luce 2.

Dziwnie ſie Athanázy ſ. temu proroctwo Iſaiášowemu
przypatrując ſie / iáko wſzechmocna reká Boſſa pobánowála za-
iázone między grubym pogánſtwem ánimuſe/ ktorzy iáko ſrogie
dzikie beſtyie/ náuczYWſzy ſie záwſze krew ludzkã przelewác / tak ſie
wſyſcy na przyſcie Pańſkie na ſwiat wſpokoili byli/ iſ te rece ktore
morderſtwa beſtyálſkie/ y zdzierſtwa wſtawne czynily/ poczel i e tu
niebu wyciągác/ y palác miłości tu Chryſtusowi Pánu / wojne
iż nie z niebem ani ſámi między ſobã prowadzac/ ale z czártem prze-
kletym y ze zlemi nálogami ſwoimi wojniac. Sluchaycie proſe
co ten ſ. Doktor mowi: Sidera tamen vbi Chriſti doctrinã audiunt,
ſtatim à bello ad agriculturam vertuntur, & pro gladijs tractandis
manus ad preces extendunt; ac pro mutuis inter ſefe bellis aduerſus
dæmones pudicitia & animi virtute obarmantur. A ſpełniła ſie náđ no-
wemi Chrzeſćianý powieſć Páwla ſ. gdy roſterki wojenne opu-
ſciwſzy do pobożności ſie całym ſercem wdali. Vbi abundauit delictū,
superabundauit & gratia. Jáť ſkoro bowiem przy národzeniu Pán-
ſkim Aniołowie ſwieci na powietrzu widomie záſpiewáli in terra
pax hominibus, záraz wojny między ludźmi wſtały / záraz Czárta
ktory niezgode między ludźmi rozſiewa záſtráſowano/ záraz zgode
y miłość w ſercá ludzkie podano / aby beſtyálſki żywot porzuciwſzy
do glo-

do złotych wieków y pobożnych sie obyczajów / iakie były na początku świata powrocili. Iam bella destructa sunt, mowi Chrysologus Chrysolog. serm. 150. s. Omnia pulchritudo pacis obtinuit: Nunc in luctu est diabolus, & in lamentatione omnis dæmonum turma; nunc in cælestibus lætitia & in Angelis exultatio.

A co Izaiasz s. powieǳiał: Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum: & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiducia & in requie opulenta. To sie nam wszystko za przysciem P. Chrystusowym spełniło / bo nie tylko świat sie był pod czas narodzenia iego swiete^o od wojen spokoioł / iako w Historyách różnych mamy / y Oycowie s. w swoich Kazaniách wspominaia: ale też y pod czas naywietszych rozruchow y persekuciy / słudzy Pánscy pokooy na duszy máia / pokooy na świecie czynia / y pokoioi sie w niebie wieczneǳ spodziewaia. Jako pieknie Cyrillus s. Alexandryiski napisał: Pace enim facta cum Deo, & dissoluta inimicitia, in ciuitatibus sumus requietis & æternæ voluptatis. Pan Bog bowiem ktory karal naród ludzki rozmaicie / ze przeciwko máiestatowi iego s. grzechami swoimi wojowali / stawšy sie człowiekiem w żywocie Pánienstkim. Iras iure debitas, in charitatem vertit indebitam. A iako s. Grzegorz Cudotwórcámowi: Inimicis, & Deo inuitis seruis Dominus natus est, pacisq; vinculu factus, captiuis liberatio, & bello exagitatis pacificatio.

Wespázyan Cesarz Rzymiski / skonczywszy wojny z nieprzyiaciolmi swoimi / zbudował był w Rzymie Kościół Pokoioi barzo wielkim koštem / y sabryta napředniejša / nad wszystkie košcioly Rzymskie. Omnia enim, mowi Iosephus Żydowin / in hoc templum collata, & disposita erant, ob quæ homines videndi cupiditate, antea per totum orbem vagabantur. Gdzie y z košciola Jerozolimskiego wszystkie naczynia złote zložyl był. Lecz ten Kościół tak sumny y bogaty nie długo trwał po śmierci iego / bo za trzesieniem ziemi / mowi Herodianus / wypadł srogi ogień z lochow podziemnych / y one tak zacna machine wniwecz práwie spalił. Co sobie Rzymianie wšieli za zla wroške iż nie dłu^o v nich pokooy miał pánować / ale przedko srogiemi wojnami mieli vpásć / y stracić Pánstwo swoje. Jako sie potym rzecz sama zisćilo / gdy Gottomie y Wandalowie z woyski wielkimi do Włoskiej ziemi weszli / y Rzym złupili z iego dawney ozdoby / ktora sie szczył świat wszystek złupiwšy.

Lecz pokooy P. Boga nášego / ktory nam Anyolowie świeci przy narodzeniu Pánstkim opowiedzieli / bedzie w košciele iego swietym trwał na wieki / tu na duszách ludzi sprawiedliwych / a w trolestwie iego niebieskim we wszystkich wybranych iego / gdy na twarz iego Boska wiecznie pátrzyć bedziemy. Ipse enim est pax nostra, mowi Paweł s. a iako go Haymon vezony tłumaczy: Ipse est reconciliatio nostra, quia nos reconciliauit Deo per sanguinem passionis suæ, y sprawil

Izaiæ 32.

Cyrill. Alex. in Isaiam.

Basil Seleuc. Orat: 39.

Greg. Thaumaturg. ser: 3.

Kościół w pokoioi w Rzymie zbudowany.

Nie tylko do-
czesny pokoy
nam Chrystus
Pan wiele-
niem swoim
przyniesć ra-
czył, ale też
y wieczny na
duszy.

Ephes: 2.

Cyprian: de
Chrłsti Na-
tiuitate.

y sprawił nam niedziom złote wieki ná wieki. Nec enim satis fuit Superis arcana referare caelestia, etiam hominibus pax reddita nunciatur, & bonæ voluntatis, noui muneris largitate cōsecratur affectus.

Deut: 8.

Pfalm: 66.

Co tedy Móyżesz rozkazał był Izraëlczykom swoim / aby za obiecana ziemi wiecznymi czasý P. Bogu swoiemu dziękowali / w ktorey żyć pod protekcýą iego długo złotych wieków ázywali. Benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi. Co my dziękować mamy Oycu niebieskiemu / że nam dał ziemi obiecana Pánnę przebłogosławioną Máryą / o ktorey Dawid s. powiedział / iż Terra nostra dedit fructum suum. iż nam zrodziła Aucthorá złotych wieków Chrystusa Jezusa / Regem pacificum, ktory nam y tu ná ziemi dał złoto Boskiey miłości w sercach nabożnych; dał złoto słowá swojego Boskiego w Ewángeliey s. dał chleb Anielski siebie samego w naswietšym Sakramencie; dał nowy żywot z nieprawości nášych / trwia swojá przynadrożka nas omywšy; dał radość ná dušy wšytkich cnot y sprawiedliwości pragnienie w serca náše wlałwšy; dał ná koniec pokey ludziom bonæ voluntatis ná sumieniu; y w chwale swoiey niebieskiey wieczne nam królowanie zgotował. A przetož debemus diligere & honorare B. Mariam, mowi nabożny do Pánný naswietšey Doktor Alexander Alensis / quæ dedit nobis fructum, de quo redempti sumus ab obligatione gehennæ, & de quo uiuemus in æternum in omni abundantia, & suauitate.

Co nam rácz zdárzyć Chryste Jezu przez przyczynę namilšey Mátki twoiey / ktora z Aniolem s. pozdráwiájac / nabożnie mówmy: Ave gratia plena, Dominus tecum, Benedicta tu in mulieribus. Ave inclýta Regum progenies, Patriarcharum gloria, cælitum triumphus, inferorum pauor & terror, Christianorum spes & solatium. Ave Virgo Deipara, quam vnum Dei opus, vnicè totus miratur Orbis, Ave & vale ô valde decora, & pro nobis Christum semper exora, Am.

KAZANIE TRZECIE.

O cudowney nowinie ſwiátu dſiſia powiedſianej.

Ecce concipies & paries Filium &c.

Wesoła nowina
iako starzy
Egiptczanie
konterfeto-
wali.

Wyczał ten mieli starzy Egiptczanie / Chrześcia-
nie nabożni / iż chcacy nowe iákie ſzczęście y niespodzierna
ta nowina pociešna wšytkim wyrazić / wystáwiali
ná domách swoich obraz / wymalowanego ſłońca zaſtonio-
nego

nego galeziami drzewa Cyprysowego / ktore iakoby podnoszac
sie ku gorze y wschodzac wesolo / przez wierzchy drzewa oneg wla-
zowalo sie na swiat. Dzisieyszego szczescia / ktore swiatu wszytkie-
mu niespodziewanie sstalo sie cudownie barzo / y dzisieysza nowi-
ne nigdy nieslychana w vszach ludzkich / od Archanyola Gabryela
zwiastowana Naswietzney Pannie Mariety / gdy Jeremiaś Pro-
roko opisuie temi slowy: Nouum fecit Dominus super terram, mulier Hierem: 31.
circumdabit virum, zda mi sie / ze nam staroswiecka piktura Egi-
psa wlaśnie / ktora swiatu wszytkiemu c. owina / nieslychana / a
barzo pocieszna nowina przynosi / Chrystusa Pana sionce sprawie-
dliwosci / zakryteg Cyprysowym drzewem / to iest panienstwem
niepokalanym Naswietzney Panny Mariety; ktorey dzisia zwia-
stuiac wcielecie syna Bozego Archanyol Gabryel / mowi do niey:
Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.
Nieslychana nowina / ze go ma poczac w zywocie swoim sprawa
Ducha s. Spiritus sanctus superueniet in te. Nieslychana nowina /
ze ten iey syn ma byc Synem Bozym nazwany. Quod enim ex te
nascetur Sanctum, vocabitur filius Dei. Nieslychana nakoniec no-
wina / iz ten syn P. Mariety ma byc w zywocie iey mezem dosto-
nalm w rozum / w dziecinnym ciele bedac mulier circumdabit viru.

Trzy rzeczy tedy w tey cudowney nowinie wpatrowac be-
dziemy. Naprzod tego ktory sie wcielil w zywocie Panienstkim;
potym Pannie same / ktora wcielonego w zywocie swoim Syna
Bozego nosila: a nakoniec sposob wcielienia / ktory sie sstal przez
Ducha swietego.

Prosimyż tedy Matki milosierdzia / (ktora dzisia Slowo
ono przedwieczne w zywot swoy przeczysty przyiawszy / iako Cy-
prys iaki wysoki sionce galeziami swoimi / to iest ciałem swoim
Bostwo Pana Chrystusowo zastonila / mowiac; quasi Cypressus
exaltata sum in monte Sion.) aby sie za nami do Syna swego przy-
czynila / aby nas na duszach naszych / iako sionce sprawiedliwosci
promieniami laski swojej oswiecil / y dal ochote do oddawania
p. winnych dzieł imieniowi swojemu za tak wielkie dobrodziej-
stwo / quia incarnari dignatus est.

V Wazaiac Doktorowie ss. te slowa Hieremiaśa Proroka: No-
uum fecit Dominus super terram, femina circumdabit virum;
powiadaię / ze nowa y nieslychana rzecz Pan Bog na swiecie v-
czynil: Virgo Christum portabit. Bo Chrystus w iedney osobie
swoiey bedziemial dwie naturze / Boska y ludzka. To iest Bog /
ktory iest Duchem niewidomym / przymie na sie ciało ludzkie wi-
dome / y sstawszy sie czlowiektem / nie vstanie byc Bogiem. Bo
ten / ktory iest od wielow / y ktory nigdy odmienic sie nie moze; na-
rodzi sie czasu pewnego / y przymie ciało smiertelne na sie / podle-
gające

S. Cypr: ser:
de Nat: S.
August: ser:
9. de Temp:
S. Bernard.
serm: 2. sup.
Euang: ho-
dier:

gájące wśhelákim vdomnościam. Bo ten / ktory iest we wśytko bogáty / sstanie sie dla nas vbogim: y ktory przed wieki zrodził sie w niebie bez mátki z Oycá / chce sie národzić ná ziemi z Mátki bez Oycá / y ná to sie dzisiaj w żywocie Pánni Máriey wcielić raczył. Słusznie tedy Prorok mowi: Nouum fecit Dominus super terram.

*Gzemu sie
Chrystus wcie-
lić raczył.*

Do tego nowa Pan Bog rzecz vczynił ná swiecie / iż Syná swoiego iednorodzonego zestał ná swiat / aby ciemność. rozumu nášego oświecił: Lumen ad reuelationem gentium; aby sie vřazáł iáko gwiazdá w nocy b. wochwálistwa grubego: Orietur stella ex Iacob; y iáko stóńce promieniami láski swoiey obiaśnił dusze naše / sam zákrty bedac w żywocie Pánienskim: Solem nube tegam. Aby iáko rosa iáka zbáwienna zstąpił z niebá w żywot Pánienski: Descendit sicut pluuia in vellus. Aby iáko ziółko woniące wynitnął z ziemi: Ascendet sicut virgulum coram eo. Aby wydał owoc wdzięczny Oycu swemu niebieskiemu z ziemi naszej: Terra nostra dedit fructum suum. Aby iáko Oblubieniec z loźnice / wyszedł z żywota Pánienskiego: Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo. Aby iáko leřarz doskonały vleczył vdomności naše: Misit verbum suum, & sanauit eos. Aby iednym słowem wziął pánowanie wśytkiego swiáta / y zásiádl ná Stolicy Przodká swoiego Dawida / iáko Aniół powiáda: Dabit illi Dominus sedem Dauid Patris eius. Abowiem on sam iest Stóńcem swiáta tego: Descendens à Patre luminum; nie iáko Duch niewidomy / iáko bluźnił Máni-cheusz / bo Spiritus carnem & ossa non habet; ále iáko człowiek / ex anima rationali & humana carne subsistens, bedac iedney náтуры / iedney substáncyey / iedney wieczności / iedney wielmoźności z Oycem: Et vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.

Cap. I.

Ezechiel Prorok powiáda / iáko Grzegorz s. wyřláda / że wi-
dział siedzącego ná Thronie iáby człowieká iákiegoś / máiac osobe
tanquam speciem electri, ktory lubo wśytek zdał sie być ognisty / ná-
dol iednáń od pásá nie zdał sie być ognisty / ále iáko by recza iákaś o-
kryty: á náokoło quasi aspectus lapidis Saphiri similitudo throni. Kie-
dy ná Chrystusa Pána poyřzemy / ktory sie dzisiaj spráwa Duchá s.
wcielić raczył w żywot Pánni Náświetszey: Quasi aspectus ho-
minis, zda sie być człowiekiem / nie z człowieká iednáń / ále z Duchá s.
poczetym. Máiestat iego pokázuie go być Krolew / bo regna-
bit in domo Iacob; lubo sie vbogo vrodził. Ogniem náokoło odkryty /
ábowiem sstał sie człowiekiem dla miłości ludzkiey: Sic Deus dile-
xit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret. A przecie ognia oko-
ło niego nie znáć / bo żaden poić nie może rozumem swoim / iáko
wielki iest ogień miłości iego / mowi Maláchiasz Prorok: Ecce
Dominus quasi ignis conflans, & quis stabit ad videndum eum? Który
że sie do nas sřlonił przez miłosierdzie swoje / á myśimy teź sřlonili sie
do niego / bedac pociągniemi láská iego: wyřziliśmy w tey mierze
recze

*Miłości Pána
Chrystusowey
przeciwko
człowiekowi
nie rozumem
poić nie
może.*

Malach: 3.

też / na obłokach niebieskich wystawiona / abo łut iego Bostki. A podobieństwo też iego do podobieństwa burstynu / złota y srebrna farbe w sobie mającego / znaczy nam naturę iego Bostką y ludzką / w iedney osobie złączone. Non confusione substantiæ, sed unitate personæ. Co Jeremiaś wpátrując / słusnie zawołał: Nouum fecit Dominus super terram. Bo nowy człowiek z nową naturą Chrystus Jez. z wstąpił na świat / a dnia dzisiejszego wcielił się w żywocie Należytej Panny Maryey.

Lecz y to nie mniejsza nowina dziś stała się / iż po przekleństwie / które po grzechu pierworodnym rodzicom naszym padło na wszytko pokolenie ludzkie / dzisiaj Anioł powiedział Pannie / żeś jest napełniona łaską wszelkiej: Ave, gratia plena. Ze Panna Boga masz sobie przytomnego / który Adama z Ewą od obliczności swojej wygnął z Raju: Dominus tecum. Ze między wszytkiemu grzesznym białemigłowaniami sama jesteś naprzebłogostawienią: Benedicta tu inter mulieres. Ze ty sama szczęścia wszelkiego masz zażywać bez wszelkiej boiaźni: Ne timeas Maria. Ze te łaskę y niewinność pierworodną / którą Matka nasza Ewa straciła / samaś dzisiaj znalazła: Inuenisti gratiam apud Dominum. Ze Syna będziesz miała człowieka wielkiego: Hic erit magnus; y wspaniałego / abowiem dabit ei Dominus sedem Dauid Patris eius; y cudownego barzo / gdyż regnabit in domo Iacob in æternum. A iednym słowem / będzie Bogiem: Et Filius Altissimi vocabitur. O kiedyś się taka Matka na świecie znalazła / co Syna ma Boga y człowieka oraz / toć tedy słusnie dziś Prorok woła: Nouum fecit Dominus super terram.

*Iaka nowina
Anioł przy-
niósł Pannie
Należytej.
z nieba.*

Do tego / gdy pilnie wważym / iako ta Panna / która dzisiaj na powieść Anielską poczęła Syna Bżego w żywocie swoim za sprawą Ducha s. jest we wszytkim podobna Synowi swojemu / który się dziś w żywocie iey błogostawionym raczył stać człowiekiem; słusnie z Prorokiem Jeremiaśem mówić musimy: Nouum fecit Dominus super terram. Abowiem iako przy narodzeniu Chrystusa Panna świat wszytek wmeselił się / gdy Aniołowie świeci na powietrzu zaśpiewali: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: Tak też y przy narodzeniu tej Panny / która dziś Chrystusa w żywot swoy przyiela / świat wszytek się wesełił / iako Kościół s. wyznawa śpiewając: Natiuitas tua Dei genitrix Virgo, gaudium annuntiauit vniuerso mundo. Jesliż ten / który się dziś wcielić raczył w żywocie iey / kochał się w panieństwie / Qui pascitur inter lilia: tedy też y Panna Należyta / która go w żywocie swoim nosiła / na ciełe y na duszę niepokalana była. A z tad to Ewangelia mówi / że Anioł posłany był ad Mariam Virginem. Jesliż Chrystus Pan / grzechu żadnego na sobie nie miał: Innocens, sanctus, impollutus, segregatus à consortio peccatorum. Qui peccatum non fecit, nec dolus est inuentus in ore eius. Tedy też y

*Czym podobna Panna
Należyta
Synowi swo-
jemu Jezuso-
wi Panu.*

1. Petr. 2,

Plat. 39.

Matth. 8.

Mátce iego Przebłogosławionej Anioł powiedział / żeś jest bez grzechu / kiedy iey rzekł Ave, id est, sine vā. Jesliże o Chry-
 stusie Pannie Ewangelista s. napisał: Vidimus eum plenum gratia,
 tedy też y Pannie Błogosławionej powiedział dzisiaj Anioł / żeś
 jest Gratia plena. Jesliże Chrystus Pan był nadszicie swoich Dze-
 niow stworzonych / gdy mówił do nich: Confidite, ego sum; te-
 dy też y w Mátce iego Przenaswietšej także nam Kościół s. na-
 dszicie pośladać / że nas modlitwa swoja v Syna swiego iedyne-
 go wspomogę; y z tad to o niej spiewamy: Et spes nostra salue. Je-
 sliże żywot náš jest od Chrystusa Pána; In quo vivimus, mouemur,
 & sumus: tedy go też po Pánu Bogu y Mátce iego nadostojniej-
 šej przypisujemy / spiewając iey / iż ty istses vita, dulcedo. Jesliże
 narodzenie Pána Chrystusowo było od wieków przeżyżane / iako
 sam o sobie mówi: In capite libri scriptum est de me, tedy y Mátka
 iego musiała być od wieków przeżyżana / która o sobie powiada:
 Ab aeterno ordinata sum. Jesli sie Chrystusowi Pánu dziwowali
 Żydzi / mówiąc: Quis est hic? cui venti obediunt. Tedy też y Pan-
 nie Naswietšej dziwowali sie Aniołowie święci / mówiąc: Quae
 est ista, quae progreditur quasi aurora confurgens. Jesli o Chry-
 stusie Pánu napisano / że jest candor lucis aeternae, speculum sine ma-
 cula; tedy y Pannie Máryej przyznano / iż żadney zmazzy na sobie
 nie miała: Tota pulchra es amica mea. Jesli Chrystusowi Pánu
 wszelka światobliwość przyczytano: Odor vnguentorum tuorum
 super omnia aromata; tedy y o Pannie Naswietšej napisano: Myr-
 rha, gutta, & calsia à vestimentis tuis. Jesliże czartom Chrystus P.
 był strážny: Erat Iesus eiiciens daemonia; tedy y Mátka iego Bło-
 gosławiona jest im terribilis, vt castrorum acies ordinata. Jesli
 Chrystus Pan podobal sie Bogu Oycu połora swoja / gdy exina-
 niuit semetipsum, formam serui accipiens; tedy y Panna Naswiet-
 ša nie inna cnota podobala sie oczom iego Boskim / odpowiadając
 Aniołowi: Ecce Ancilla Domini. A iesli nakoniec Chrystus P.
 który sie dzisiaj wcielić raczył dla zbawienia nášego / był posłuszny
 Bogu Oycu swojemu aż do śmierci: Obediens factus est vique ad
 mortem; tedy też y Panna Naswietška / która go dziś przytela w
 żywot swoy przenaczyłszy / takowymże posłuszeństwem zaleciła
 sie Máiestatowi iego Boskiemu / gdy Aniołowi odpowiedziała:
 Fiat mihi secundum verbum tuum. Nie tylko tedy względem Chry-
 stusa Pána / który dziś wcielić sie raczył w żywot Naswietšej P.
 Máryej / jest cudowna nowina dzisiejsza / która Anioł przyniosł
 na świat z nieba; ale też cudowna / y względem takowej Panny /
 która go przyjąwszy w żywot swoy niepokalany / była mu we
 wszytkiej światobliwości podobna. Przetoż Nouum fecit Domi-
 nus super terram.

Nakoniec / y sposob Wcielenia Pána Chrystusowego vwa-
 żywszy /

żywszy / iako nie sprawa ludzka / ale sprawa Duchá s. sstał sie czo-
wiekiem w żywocie Panny Maryey / musimy z Proroziem przy-
znać / iż Nouum fecit Dominus super terram. Bo ieno rzekła Pán-
na: Fiat mihi secundum verbum tuum; alie natychmiast Slowo ono
przedwieczne zstąpiwszy z nieba / sstało sie Ciałem w żywocie P.
przebłogosławionej. Alie ten / ktory lucem habitat inaccessibilem,
iako słońce na wschodzie zaśnięcia sie gąleziąmi Cypryssowemi ży-
wotem Pánienskim / ktora nim płodno zostaje / sicut lignum, quod
plantatum est fecus decursus aquarum. A zostaje płodna nie z vzna-
nia meża / ale z sprawy Duchá s. Spiritus sanctus superueniet in te, &
virtus. Altissimi obumbrabit tibi.

Sposob wci-
lenia P. Chry-
stusowego
cudowny y nie-
pojęty rozu-
mem stworzo-
nym.

Parázys sławny Malarz Greci / wymalował obraz ieden /
na którym uczynił zastonę / iakoby towałnia iakos pietna / zaśnięcia-
iąc malowanie obrazu onego / y postawił to w domu swoim na
ścienie. Przyszedł do niego drugi też wielki malarz Zeuxis / ktory
obaczywszy on obraz na ścienie zaślioniy towałnia / mowi do Pa-
rázysa: Przyiacielu / włóż mi te sztuki swoje coś namalował /
zdeymi te towałnia z tego obrazu. Albowiem rozumiał / aby
to nie malowana ale prawdziwa była zastona na onym obra-
zie. Cudowny malarz / że tak sławnego malarza osukał: cudo-
wny kunszt / że w tak długie lata do wiadomości ludzkiej poszedł.
Ale cudowniejsza niewypowiedzianym sposobem robota Duchá
s. ktory Slowo ono przedwieczne / ktore jest Imago Patris, na ie-
dno slowko Pánienskie Fiat, zaślonił towałnia człowieczeństwa.
Et Verbum Caro factum est. Słusnie tedy Proroż mowi: No-
uum fecit Dominus.

To jest kunszt
w rzemiele,
y w naukach
dowcip, osu-
kac tego kto-
ry się misirze
swojej profes-
sji czyni.

Kiedy Salomon wystawił Kościół Panu Bogu / mowi Pi-
smo s. Maiestas Domini impleuit templum. A obiecał w onym Ko-
ściele Pan Bog mieścić obecznie / imie swoje tam zostawiwszy: Et
erit ibi nomen meum in sempiternum. Kiedy zaś miał Pan zbawie-
nie nasze sprawować / obrawszy sobie Templum Salomonis Pannę
Przeczystą / nie Maiestat swoy / nie Imie swoje Bostie w niey
postawił / ale z istnością wszystką Bostwa swojego w żywot iey s.
wstąpił / zezwoleniem y pomocą Oycá swojego niebieskiego Vir-
tus Altissimi obumbrabit tibi, y z sprawą Duchá s. Spiritus S. superue-
niet in te. Chcący to pokazać światu / iż Troycá wszystką Przena-
świetszą / niezwyčajną miłość narodowi ludzkiemu pokazuje / iż
niezwyčajne łaski Pannie Maryey dla odkupienia naszego daie /
gdy sie sstaie czołwiekiem w iey żywocie Pánienskim. Dla tegoż
Proroż dziwnie sie taktowey sprawie Pánstkiej / y wola: Nouum
fecit Dominus super terram, famina circumdabit virum.

2. Paral: 7.

Wszystką Troy-
cá s. miłość
swoją oświad-
czyła narodo-
wi ludzkiemu
czasu wciele-
nia sie slowa
przedwie-
cznego.

Job s. zabawiając sie raz Mathematyką / gdy sie przypatro-
wał z plinnością iako chodzą gwiazdy po niebie / iako sie obracają
sphery y planety po nich / nie mogąc pojąć wszechmocności Bostkiej
ktory

Job. 9.

Niechciał się
Job s. ciekawie
badać o sprá-
wach Boskich,
aby był w
grzech iaki
nie wpadł.

Troyce t. ist-
ności, a wcie-
lenia Syna Bo-
żego nikt z lu-
dzi śmiertel-
nych rozu-
mem swoim
nie poymie.

Czemu stárzy
rzemieśnicy
na kunsztach
swoich podpi-
sowali się
Faciebat,

Ktory to iednem słowem stworzył/ zawołał głosem wielkim: Wiel-
ki jest Bog nasz: Qui facit Arcturum, & Oriona Hyadas & interiora
Austri. Qui facit magna & inscrutabilia. Dziwna rzecz/ że sie tu Job
s. dziwnie gwiazdom/ y powiada/ że P. Bog jest Pan tak wielmo-
żny/ iż nikt nie poymie dzieła rąk iego/ ábowiem wielkie rzeczy czy-
ni. A nie dziwnie sie słońcu/ ktore wszytkie gwiazdy oświeca; nie
dziwnie sie miesiącowi/ ktory gwiazdy wszytkie biegiem/ wielko-
ścią/ y iáśnością przechodzi. Czemu nie dziwnie sie Polis, na któ-
rych iáko ná dwu hákách ábo zawiásách wszytkie sie nieba obraca-
ia? Ja tak rozumiem Chrześciane/ żeć podobno dziwował sie te-
mu wszytkiemu/ y we wszytkim wpátrował wielmożność y wszech-
mocność Boską: Ale że P. Bog facit magna & inscrutabilia, dla te-
goż niechciał sie ciekawie o wszytkim badać/ ále nabożnym milcze-
niem oddał pokłon Stworcy poyzrząwszy w duchu/ iáko wszy-
tkiey wiary Chrześcianskiej dwa Polusa w kościele swoim s. wy-
stawił Trinitatem, & Incarnationem. Poludniowego Polusa nie
widzą nášy Máthematycy; ani Chrześciane istności Troyce prze-
naswietšej Deum nemo vidit vnquam. Nie widzą gwiazd/ ktore
sie koło támtęgo Polusa obracaia/ ktore Job s. nazwał Interiora
Austri. Nie poymia też Chrześciane pochodzenia Osob Boskich
od siebie/ Generationem eius quis enarrabit? Polus pulnocy iż nam
jest bližszy widziemy wszyscy: tak też y Wcielenie Syna Bożego
wierzymy wszyscy/ iż Verbum caro factum est. Bo tak o nim Jan s.
piše: Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre. Ale iá-
ko sie sstał ciałem w żywocie pánienskim/ tego nikt wypowiedzieć
nie może/ ábowiem Facit magna & inscrutabilia.

Przetoż y sama Pánná Naswietša dziwniac sie tak wielkiej
spráwie wcielenia Słowa przedwieczneg w żywocie swoim/ mo-
wi: Fecit mihi magna qui potens est. Tak mi wielką rzecz Pan uczy-
nił/ że mie sobie obral za Mátkę/ iż tego wypowiedzieć nie moge;
ábowiem tak jest wielmożny że go żaden rozum stworzony nie ogar-
nie/ żaden ieżył nie wypowie. A dla tego tu nie mowi Pánná Na-
srietša faciebat mihi magna; ále fecit, iż uczynił rzecz zawołana/
cudowną/ doskonałą/ y nigdy ná świecie niewidaną/ nouum fecit
Dominus super terrā. Stárzy bowiem rzemieśnicy mieli to we zwy-
czáin/ iż gdy sztuka iáka zacna wyrobili/ tedy sie ná niey podpiso-
wali/ iż te sztuki/ ten kunszt ten á ten wystawił Faciebat, pokázuiac
in praterito imperfecto, że takowa ich robotá/ lubo z wielkim vsiło-
waniem y z wielką pracą jest wyrobiona/ nie jest iedną we wszyt-
kim doskonałą/ áby nie miała mieć defektu iákiego w sobie. A tak
slawny on śnycerz Práxyteles ná tych statuách ktore robił/ podpi-
sował sie Praxiteles faciebat. Także y Protegenes málarz ná swoich
obrázách Protegenes pingebat. Sam Apelles naprzód in praterito
perfecto ná swoim obrázie podpisał sie: Apelles fecit. rozumieiac iż
doskona-

doskonaley nie mogli nadeń żaden farb przypisać / y lepszą proporcya osoby ludzkie wyrażać. Tak y niebieski malarz Bog wszechmogący / gdy ten świat malował / który sie ma zepsować czasu swego cælum & terra transibunt; używał takich słow iako oni starzy malarze: Faciebat, pingebat, formabat. Bo tak mówi przez Medracá: Quando æthera firmabat sursum, quando librabat fontes aquarum, quando appendebat fundamenta terræ. pokazując / iż w robieniu tych rzeczy nie używał wszytkiey swojej wszechmocności / ale tylko tak od reki słowem iednym świat wszyte stworzył. Fiat lux, fiat firmamentum, fiat terra, y stało sie wszystko zarazem: Ale kiedy sie stało wcielenie Słowa przedwiecznego w żywocie Panny przemaswietkiej / już tam sprawa była naydoskonalsza / y dzieło nadbieg przyrodzony wszechmocnością Boga uczynione / dla tegoż Panna mówi: in præterito perfecto, Fecit mihi magna, qui potens est. Nie powiedziała Qui ludex est. Albowiem Monarcha który ma sprawiedliwość w ręku / według faworu swojego może pokazać y temu y owemu łaskę swoje / według sprawiedliwości / która iest Constans voluntas, ius suum unicuique tribuens. Y tak P. Bog stwarzając świat / na wagach sprawiedliwości udzielał zacności żywiałom / niebu / ziemi / y ludziom: Omnia condidit in numero, pondere, & mensura. Ale w sprawie wcielenia Syna swojego absolute pokazał sie Panem nie Sedząc / czyniąc wszystko nie według biegu y prawa przyrodzenia / ale według wszechmocney wolei swojej: y dla tego to Panna Maswietka mówi: Fecit potentiam in brachio suo. Bo do stworzenia świata tylko samey reki swojej Boskiej użył Opera manuum tuarum sunt cæli. Ba tylko sie palcami dotknął Opera digitorum tuorum, lunam & stellas quæ tu fundasti. Y to nie wszystkimi palcami / ale tylko trzema; Tribus digitis appendit molem terræ. Y owsem tylko słowem samym świat wszyte stworzył. Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Y kiedy miał sie wcielić w żywot Panny Maswietkiej Chrystus Jezus: Fecit potentiam in brachio suo, tam już wszystkie wszechmocność swoje obrócił / Qui potens est.

Y dla tegoż to Prorok Hieremiasz dziwując sie y słowu przedwiecznemu / które sie dziś w żywot Panny Marii wcieliło: dziwując sie y Pannie Maswietkiej / która go z tak wniżonym upokorzeniem przyela / gdy iey Anioł rzekł: Ecce concipies & paries Filium. Dziwując sie nakoniec y sposobowi wcielenia / iż nie przyrodzonym sposobem / ale za sprawą Ducha s. stało sie / zawołał z podziwieniem wielkim: Nouum fecit Dominus super terram. Panna żywotem swoim ogarnęła quem cæli capere non poterant, y iako Cyprys wysoki galeziąmi wschodzące na naszym Horyzoncie słońce zasłoniła. Quali cypressus exaltata sum in monte Sion.

Przetoż iesliże w kościele Salomonowym obiecał był Pan Bog

Pronerb: 8.

Czemu Panna Maswietka powiedziała o Panu Bogu Stworcy swym Fecit mihi magna.

Psal: 8.

Isaie 40.

Psal. 32.

Ecelesi: 24.

2. Paralip.
cap: 7.

Bog wysłuchać każdego kto by sie modlił / że tylko tam mgła iá-
kas chwały iego świątnice nápełniła była / y Imię iego swięte
przemieściwało obecnie. Elegi locum istum mihi, si clausero. calum,
& pluuiá non fluxerit, ego exaudiam de celo, & propitius ero. Dá-
leko przedzey wysłucha nas / gdy sie vćieczem do Matki iego przena-
świetszey / która iest Templum Spiritus Sancti, y w której żywo-
cie z Bóstwem swoim złączył nature nasze dzisiaj / y przemieściwał
tám dziewięć miesięcy. Do niey tedy zwołaymy / á ona sie przy-
czyni za námi do Syna swoiego kochanego / który wspomniawszy
ná to / że sie dziś sstał człowiekiem propter nos, & propter nostram
salutem, wysłucha modlitwy nasze: Et ipse saluum faciet populum
suum. Amen.

Ná dzien Náviedzenia Pánny Máriej.

KAZANIE PIER WSZE

O Przyczynách Náviedzenia Pánny Máriej
dom Elżbiety powinney swoiey.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Lucae 1.

Chciwość pá-
nowania ni-
gdy się w ser-
cu ludzkim
zaspóć nie
może.

Gdy Nabuchodonozor Krol Assyryjski zwoio-
wał potężnego Monárche Arphaxadą Krolá
Medzkiego / wymyślił za tą okazyą / y inše narody
pograniczne / y zgoła świat wšytek pod sie pod-
bić. Ná to wyprawił był Holofernesá Hetmá-
ná swoiego z wojski potężnymi bárzo. Który
zwoiowawszy kilka ábo kilkanaście Prowincyi / przyšedł teŝ y do
Sydomskiej ziemi / áby iá był podbił iáko y drugie pod moc Pána
swoiego. Naprzód tedy oblegl był miásto Bethulia / y woda im
zaraz odiáł; ściśnieni przeto prágnieniem w kráiu goracym oby-
wátele miásta onego / chcieli sie už nieprzyiacielowi poddać; álić
w tym Páni iedná świątobliwa / ná imię Judithá / będąc mlodá
y wrodziwą białogłową / wdową po meŝu swoim bogatym Ná-
nássieście nieiákim / podiała sie / wziąwszy Pána Boga ná pomoc /
y rostkazawszy Káplanom ze wšytkim ludem modlić sie za sie / iść
do Obozu

Rezolucya
Judity s. dla
záchowania
Oczyŝny
swoiey

do Obozu nieprzyjacielskiego / y starac sie o wyzwolenie miasta
wszystkiego; aboli raczy wszystkich narodu swiego Izraelskiego.

Tam gdy przyszła / y przyscia swego przyczynę powiedzia-
ła / Holofernes ią wdziecznie przyjąwszy / dostatnie częstował; y
bedac takim gościowi wielce rad / nad zwyczaj podpil sobie / y
vsiął / gdy sie ona tym czasem do Pana Boga modliła. A modli-
twę skon. żywszy / wciela spiacemu iegoż mieczem glowe; y wzią-
wszy ią w torbę / posła z służbistą swoją z Obozu do miasta. Et Iudit 13.
concurrerunt ad eam omnes, à minimo vsqu ad maximum. Ktozym
ona kazawszy wypasc na nieprzyjaciela / y gromic ich pomiesza-
nych bez Hetmana / sama posła do Kościoła dziekowac P. Bogu.
A lud wszystek obaczywszy w reku iey glowe Holofernesowe / za-
wołał wielkim głosem / mówiac do niey: Benedixit te Dominus in
virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros.

Ta święta Páni Judith / była to figura Naswietsey Pán-
ny / Chrześciance nabożni. Kiedy abowiem piekielny Holofernes
uczyniwszy sie weżem / przywiódł pierwszą matkę naszą Ewę do
grzechu w Raiu / y potym świat wszystek podbić chciał przez bal-
wochwalsstwo pod moc swoje. Przeklawszy go Pan Bog za te ie-
go chytrość w Raiu / powiedział mu na Ewę wskazawszy / iż ipsa
conteret caput tuum. Co sie dnia dzisieyszego zysciło / gdy Panna
Naswietsha nowa Ewa / poczwszy Zbawiciela świata w żywo-
cie swoim / posła zaraz nawiedzac Elzbiere powinna swoje / kto-
ra dlugo nieplodna bedac / takze poczela w żywocie swoim Pra-
cursorém Domini Jana s. y iuz go šest miesiecy w żywocie swo-
im nosila. A witaiac Pannę Naswietsha / nazwała ią Matką
Bożą / y rzekla: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus
ventris tui. Czemuz? temu / iżes wierzyla co Anioł mowil do
ciebie / y dla tegoż Slovo ono przedwieczne stalo sie czlowie-
kiem w żywocie twoim / a zatym nieomylnie perficientur ea, quae
dicta sunt tibi à Domino; że ten twoy Syn zetrze moc czartowsta /
y pogromi nieprzyjacioly nasze duszne. Genes: 3.

A poniewaz takiey dzis zacności Panna Naswietsha dosta-
piła / że poczela Zbawiciela świata w żywocie swoim / słusnie iey
Chrześciance wszyscy iako Matce Bożej poklon niski oddawac
mamy / mówiac iako niegdy Żydzi do Judithy swojej: Benedixit
te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos
nostros, Smierć / Grzech / y Czarta przekletego. Ale że Panna
Naswietsha mając w żywocie swoim Boga wcielonego / śla tak
daleko z Nazareth do Elzbiety s. w nawiedziny do miasta Jud-
skiego w strone Jeruzalem / około dwudziestu siedmiu mil Polskich /
iako Brocardus w opisaniu Ziemi s. świadczy. Dla tego na dzi-
sieyszym Kazaniu spytamy sie krotko / dla ktorych przyczyn to na-
wiedzenie Panna Naswietsha odprawowała. A to za pomocą
Zbawiciela

Iudit 13.

Brocard: in
descrip: ter-
ra sancta

1. par: c. 7.

§ 43. Annot:

in prologo.
eiusdem.

Cantic: 2. **Zbáwiciela samego / ktory venit saliens in montibus, transiliens colles; aby poświęcił dusze nasze tak / iáko poświęcił Janá s. w 3, wocie Elżbiety mátki iego.**

NJe może żaden godnie wychwalić Náswietſzey Mátki Bożey / ktora zacnością swoją wſzytkie stworzenia przechodzi / ázby go ten sam godnym uczynił / ktory odpoczywał w żywocie iey przeczyszczonym / kiedy ſła náviedzać powinna swoje Elżbiety s. zrodzoną z Gizmáry, tryieczney ſiostry Anny s. tegoż po kolenia Judſkiego / co y Pánná Náswietſza była samá. Mówi tedy Auguſtyń s. ná iey zacność niepoietą patrząc: Quid dicam Virgo Maria pauper ingenio, cum de te quicquid dixeró, minor laus est, quàm tua dignitas mereatur. **X s. Hieronym** także: Quicquid humanis potest dici verbis, minus est à laude Virginis gloriolæ, quæ Divinis est, & Euangelicis excellentius laudata, & prædicata præconijs: à Prophetis quidem prænuntiata, à Patriarchis figuris & ænigmatibus figurata, ab Euangelistis exhibita & monstrata, ab Angelis venerabiliter & officiosissime salutata.

Trzy przy-
czyny osobli-
we, dla któ-
rych Pánná
Náswietſza
náviedzała
Elżbietę s.

Cudo że Pán-
na bez ſprawy
ludzkiej po-
częła: Ale nie
cudo, gdy Bo-
gá oraz y cęło-
wiska w ży-
wocie nosiła,
gdyż P. Bog
co chce to v-
czynic może.

Matthæi 1.

Malach: 3.

Jle iedną dowcip ludzki zmieść może / wyſołą Pánnę Nás-
wietſzey godność Doktorowie ss. wważając / trzy osobliwie
przyczyny vpatrnia / dla których Elżbiety s. dziś náwiedziła / y
pozdrowiła / winſzując iey potomka w iey wieku nieplodnym / przez
co od przeflectwa y ſromoty ſározaſkonney miała być wvólniona.

Pierwszą tedy przyczyne kładzie Hieronym s. wzáiemney
radości y pociechy / vt miraculum miraculo, gaudium gaudio cumu-
laretur. Bo iáko cudo było nieſtycháne / że Pánná bez ſprawy ludz-
kiej Boga w żywocie przeczyszczonym poczęła; tak też y to cudo było /
że nieplodna y w leciech podeſzła Elżbieta s. Janá s. plus quàm
Prophetam poczęła / y ſwiátu porodziła. **X iáko Pánná Náswiet-
ſza cieszyła ſie / że ſwiata wſzytkiego Zbáwiciela w żywocie swoim
nosiła: (bo tak Anyoł Páński Jozefowi Oblubieńcowi iey powie-
dzał: Ipse enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.)**
Tak też y Elżbieta s. cieszyła ſie / że Janá s. w żywocie swoim no-
siła / ktory miał gotować droge ná przyſcie Páńskie / iáko o nim
Máláchiaſz Prorok powiedział: Ecce ego mitto Angelum meum,
& præparabit viam ante faciem meam.

Nauka tu nam Chrzeſćcianom / ábyſmy też y my przykładem
Pánnę Náswietſzey cieszyli ſie z ſzczęśliwego powodzenia bliźnich
náſzych / á ſraſowali ſie y politowanie mieli / z ich ſzczęścia przecia-
wnego ſerdecznie bolejąc. **X toto ieſt / co Páwel s. mówi: Gaude-
te cum gaudentibus, & flete cum flentibus; iáko ſie to y Pánná Nás-
wietſza cieszyła z ſzczęścia y błogoſławieństwa Elżbiety s. iż Ja-
ná s. począwszy w żywocie / była wvólniona od przeflectwa za-
ſonnego / y ſromoty ludzkiej / z czego pierwey wielce ſie P. Nás-
wietſza**

Rom: 3.

światła strąsowała. Leczmy przeciwnym sposobem czartowstwa zazdrością wwieźdzeni / boleiem z szczęścia bliźniego naszego / a cieśnemy się zaś / gdy się im fortunnie powodzi. Jako y czarci strąsują się / gdy my dobre uczynki czyniemy / y potutuiemy za grzechy nasze; a cieśnają się zaś / gdy w nieczystości y rozmaitych grzechach leżemy. Kto tedy w tej mierze czarta piekielnego naśladowie / z czartem też p. zekłety m ogniem wiecznym będzie karany / iako Salomon powiedział: Qui in ruina alterius latatur, non erit impunitus.

Nie jest ten synem Bożym, kto się z nie-szczęścia ludzkiego raduje, bo piekielna zazdrość wwieźdżony, nie miłuje bliźniego iako siebie samego.

Prob: 17.

Druga przyczyna Doktorowie ss. kl. da / czemu Panna Maria światła poczwysy w żywocie swoim zbawiciela świata / była tak daleko w góry nawiedzać Elżbietę s. Aby była pokorze swoje światu wszytkiemu oświadczyła / iż iako była przedtym pokorna / pości Syna Bożego w żywocie swoim nie poczeła / a Pan weyżrzał wśy na iey pokorze / vpodobal ią sobie za Matkę: Et respexit humilitatem ancillæ suæ. Tak też zostawśy Matka Najwyższego / nie chciała się nic podnosić / y obyczajom swoich odmieniać / ale chciała vsługować powinney swojej / iako starszey ląty / y prerogatyw / że Kapłana y Proroka meża Zacharyasza miała. A trwała tam tak długo / aż Elżbieta s. polog swoy odprawiła / pilnując / aby iey ninaczym nie schodziło.

Nie odmieniała obyczajów swoich Panna Maria, dostąpiwszy tak wysokiej godności że została Matką Syna Bożego.

Dwie tu nauki z tad wziąć możemy. Pierwsza / iż gdy widzimy Matkę Bożą idącą do Elżbiety s. y vsługującą podlejszey osobie rozgledem godności swojej / abysmy się pokory uczyli / y niesron ali się nawiedzić vboższego sąsiada naszego / y vsłużyć mu w potrzebie iego: Quanta maior es, humilia te in omnibus, & inuenies gratiam coram Altissimo; mowi mądry Salomon. Inaczey będzieśli się wynosił / Deus superbis resistit, zetrze cie na proch / y poda pod moc nieprzyjaciela twego / ktory się będzie wrażał z hardog animuszu twoiego / deptać po głowie twoiej vstawnie.

Mamy się vczyc pokory od Panny Najświętszey. Ecclesi: 3.

Druga mamy się z tad vczyc szanować brzemienne białogłowy / ktory wielki szarb noszą w żywocie swoim / iako Bernat s. mowi; Totus mundus ille pretium vnus animæ æstimare non potest. Ktoży tedy meżowie / dają okazję małżonkom swoim do poronienia / lubo to do tancer biorac nieobyczajnie / lubo li ie też bując abo strąsując o gospodarskie omieszkanie / wielce grzeszą przed P. Bogiem / iż dusze niewinne bez Chrztu na wieczne potepienie posyłają / gdy ona nie donosiwśy do czasu poroni / abo martwo vrodzi. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest intrare in regnum Dei. Coż dopiero rozumieć macie o tych białych głowach / ktore dopuściwśy się grzechu swawolnie / vmyslnie starają się aby poronily / y tracą dziatki swoje. Także y te baby ktore im żioła / abo czary iakie do poronienia obmyślawaia / niewiedząc / że za to srożej daleko w piekle karane beda / niż kiedyby zabily człowieka inż dorosłego. Bo tu ciało tylko zgubią / a duszą może być zbawioną; ale kiedy są me dusze

Bardzo grzeszą ktory białogłowy brzemienne białą abo gniewają.

Ioannis 3.

Baby co vczają płod trącić srodze grzeszą.

me dusze zatracają / iako sie beda śmiały stawić przed sąd straszny
sprawiedliwego Sędziego. Stad Augustyn s. Maius damnum
est in amissione vnus animæ, quàm in mille corporum.

Trzecia przyczyna Nawiedzenia Panny Marii jest / aby by-
ła blogosławiła dom Elzbiety s. niosąc zbawiciela świata w ży-
wocie swoim. Bo iako w Starym zakonie blogosławił Pan Bog
dom Obededom / gdy Krol Dawid Arke Testamentu do niego w-
prowadził / y miał ją tam przez trzy miesiące / iż iawnie znąc było
pomnożenie y na mająt / osi / y na dziatkach / y na sławie dobrej /

2. Reg: 6.

Daleko wist-
sze Blogosła-
wienie z
Panny Na-
świetsey po-
chodzi, gdy
kogo nawie-
dź, niżeli
pochodziło z
Arki starego
Testamentu.

Et benedixit Dominus Obededom, & omnem domum eius. Tak gdy
Panna Nasświetsa przemieszkała trzy miesiące w domu Zachary-
asowym / iuż nie manne / ktora żydzi na puszczy iedli / y w tey Arce
chowali / ale samego Stworca / ktory te manne z nieba żydom spu-
ścił / w żywocie swoim mając / nie tylko na rzeczach doczesnych y
majątności z Synem swoim blogosławienie Elzbiecie s. przy-
niósł : ale też duchowne skarby nieoszacowane / y wieczną radość
wszystkim domownikom sprawił ; gdy y Jan s. od grzechu pier-
worodnego vvolnionym y przez Duchą s. poświęconym został ;
y Elzbieta s. sama Repleta est Spiritu Sancto, poznawszy światą
zbawiciela w żywocie Panny Przeczystey / przy witaniu sie zaraz
powiedziała / że Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus
ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me ?
A Zacharyas niemy przemówił / & loquebatur benedicens Deum.
A wszystka okolica na koniec z narodzenia Jana s. wveseliła sie.

Często mamy
pozdrawiać
Pannę Na-
świetszą, jeśli
chcemy od
niej mieć blo-
gosławien-
stwo.

Nauka nam Chrześcianom z tad / abyśmy też y my blogosła-
wili Matkę Bożą / y pozdrawiali pozdrowieniem Anielskim wsta-
wnie / jeśli chcemy wzajem od niej po śmierci być pozdrowione-
mi / y tu na tym świecie za iey przyczyną do P. Boga / mieć zdro-
wienie ciała ; szczęście na powodzeniu rzeczy doczesnych ; y sławę
dobrą z postępów cnotliwych / aby potym y potomnych wieków
ludzie przykład pobożności z nas brali. A na koniec y na duszy blo-
gosławienie wiekuiste otrzymali. Discipulus piše w Kazaniu
swoim na święto dzisieysze / iż w Awinionie mieście Frącuskim /
dwaj młodzieńcy za pewny exces od urzędu wstazani byli na
śmierć / aby ich było żywcem spalono ; wwiązano tedy obudwu v
iednego palą / y drzwami na kolo obłożono / y zapalono / według
zwyczaju / y dekretu urzędowego. Z ktorych ieden co rad Pán-
nie Nasświetsey stugował / widząc iuż ostatni termin żywota
swoiego / zwyczajnego nabożeństwa swojego nie opuszczając / po-
czął sie polecać Pannie Nasświetsey / kiedy drwa pod nim zapalo-
no. Alie wnet Panna Nasświetsa na ratunek słudze swojemu przy-
była / y tak go całego y zdrowego nienaruszenie w ogniu zachowa-
ła / że gdy towarzyszy jego wszyscy na proch sie spalili / on cały / zdro-
wy / y sułnie na sobie nienaruszone od ognia mając został / nie a nie
bolu

Iako Panna
Nasświetsa
stug swoich
w przgołach
zwykła ra-
towała.

bolu żadnego nie vćierpiałowśy: tylko co powrozy te / ktorými był
za ręce / nogi / y za gárdło wwiązany / ná nim zgozaly / ciała iego
bynanniemey nie náruśywśy. Wzrad za czary / abo czarnoksiestwo
to sobie miałies poczytać / znówu go w ogień wzrzucić kátem
rozkazal / y drzew náložyc wiecey. Ale on y powtore z ognia nie-
náruśony y zdrowy / Pána Boga chwalać / y Mártkę iego Prze-
náświat, ja wystawiając wyszedł / y ze wśytkim ludem do Kościo-
ła Káthedrálnego Pánni Náświatśhey w támtym mieście poszedł /
aby dzieki Pánu Bogu powinne / y Pánnie Przenáświatśhey Pá-
tronce swoiey oddał. A że sie to działo iuż tu wieczorowi / kiedy
słońce miało záchodzić / Oćiec ś. Papięż Jan tego Imienia dwu-
dzieśty wtory / y cudem tak oczywistym / y osobliwym nábożeń-
stwem swoim tu Pánnie Náświatśhey wzbudzony / postanowił /
aby po wśytkim Chrześcianśtwie w wieczor ná Pacierze trzytroc-
we dzwon vderzono. A koby z nábożeństwem w ten czas do Má-
rtki Bożey trzy zdrowe Márye znowił / dwadzieścia dni Opu-
stu wiecznemi czasý pozwolił / iáko o tym Bullá od niego wyda-
na świádczy.

Czemu w
wieczor ná
pacierze dzwo-
nia, y ludźie
Pánnę Ná-
światśką po-
zdrawiaia.

Alle spytaś / czemu to Ewángelia ś. opisuiąc te náviedżiny
Elżbiety ś. powiáda o Pánnie Náświatśhey / iż szła w te droge cum
festinatione, y z domu co wśtół wybieraiać sie / skoruczo ieno po
pozdrowieniu Anyelskim Syná Bożego w żywocie swoim pocze-
ła: y w drodze co napredzey do Elżbiety ś. kwápiąc sie / nigdzie po
drodze nie wśtepuiać / nikogo innego nie náviedziać / y niktym
práwie w tey drodze nie rozmawiaiać? Odpowiada Ambroży ś.
iż to uczyniła dla tego / aby była iáko nayprzedzey Táiemnice niebie-
skie sobie przez Anyolá obiańwione Elżbiecie ś. obiańwiła. A náu-
czywśy sie z dziećinstwa swoiego żyć w osobności / nie pátrząc ani
rozmawiaiać z ludźmi świátowemi / (bo we trzech leciech będąc o-
fiarowana ná służbę Bożą / aż do roku wieku swoie^o piernaste^o / była
w zamknienu z innemi pániéntkami świętymi wychowana w Ko-
ściele Sálomonowym. Skład wedlug Żákonu Móyżeszowego be-
dąc dána za Oblubienice Józefowi ś. zaraz za sprawą Duchá ś.
przy Świáştowaniu Anyelskim poczeła w żywocie swoim Syná
Bożego /) za náchnieniem Duchá ś. puściwśy sie z Oblubienicem
swoim Józefem do domu Żácharyášowego / dla tego spieśńie dro-
ge swoie odprawowała / aby niodktogo práwie z ludźi świátcich
nie była widziána / niktym o rzeczách niepotrzebnych nie rozmawia-
ła. Ktora záwśe milczenie y rozmyślanie rzeczy niebieskich w ser-
cu swoim záchowuiąc / iáko z Ewángelistow śś. dochodżiny / cze-
ry rázy tylko / y to w wielkich sprawách mowiła. Pierwśy raz z
Anyolem / gdy iey Wćielenie Syná Bożego zwiáştował. Drugi
raz to teraz w domu Elżbiety ś. Trzeci raz w Kościele Sálomono-
wym / gdy Jezusá Pána zgubiwśy / między Doktorámi disputuia-
K iącego

Czemu Pán-
na Náświatśka
zkwápliwó-
ścią ślá ná-
wiedząc El-
żbietę świętą.

D. Ambr. in
Luc: lib: 2.
cap. 1.

Cztery rázy
tylko Pánnę
Náświatśką
mowiaca w
piśmie ś. nay-
duiemy y od-
nieyśią mil-
czenia uczyc
mamy.

iącego znalazła. A czwarty raz w Kanie Gálilejskiej / gdy Syná swego namilšzego prosiła / aby był wino z wody uczynił.

Nieradzi sie
z światem za-
bawiaia kto-
rzy do nieba
sa przezná-
czeni, ale z
kwápliwościá
z cnoty w cno-
te postępuia,
aby iáko nay-
przedej dosta-
pili widzenia
Boškiego.

Nauka tu nam Kátholikóm / abyśmy wiedzieli / iż ci ktorzy do żywota wiecznego sa przeznaczeni / cum festinatione abeunt in montana, z kwápliwościá y ochotą wielką spiešą sie ku gorze do nieba / y nigdy nie stoia tu ná świecie w rostkóšach / abo zabáwách swiá-
towych / ale wstáwnie / to przez modlitwy swiete / to przez wzdychania serdeczne / to przez uczynki dobre kwápiá sie do doskonałości Chrześciánškiej. Jáko wiec index ná Kompasie wstáwnie sie rušá / á nigdy z poškoem nie postoi / áž kiedy włásnie trafi ná magnes / ktory go ad Polum ciągnie / to sie dopiero zaštanowi / y go-
dziny nam wkaże. Táť człowiek sprawiedliwy do żywota wiecznego wstáwnie zmierzáiac / nigdy sie nie zaštanowi / ná ten mizer-
ny świat zapátruiać / ale wstáwnie z cnoty w cnote postępuiać / wšytkę myśl swoie do nieba obráca / y ná tym samym żądze serca swego zaštanawia / iáko by widzenia oblicza Boškiego mogli co przedej dostać y záżywać ná wieki.

Ludzie grze-
šni záwše od-
kladaia po-
prawę żywota
do iutra zá-
czym teŹ rza-
dka dostępuia
zbawienia
dušnego.

Przeciwным sposobem / człowiek w nieprawości sie kocháiac / iáko pádnie ná iáki grzech appetitowi swoiemu słuŹacy / to inŹ w nim wstáwnie leŹy / y nigdy z nálogu swiego powstać nie my-
šli. A kiedy go Pan Bog do siebie / lubo przez wnetrzne nápo-
mnienia / lubo przez słuŹi swoje pociága / lubo teŹ przez czytanie ksiąg naboŹnych / aboli teŹ náviedzenie y vtrapienie iákie / tedy to do in-
tra záwše odkłada. Pátrzcie przykłądu ná Fáraonie Krolu E-
gipškim / ktorego gdy Pan Bog przez MoŹyšá rozmaitymi pla-
gami ze wšytkim Pánstwem iego karał; času iednego przepuścił teŹ byl ná niego y záby / ktore nie tylko Páłac iego / ale teŹ wšytko Krolestwo Egipškie zárážily / millionámi wstáwnie po stołách /
po łóŹkách / po ściánách wloŹzac sie; Źe y ieść / y pić / y spać / y sie-
dzieć spoškoem niepodobna rzecz byla. Cieško to Fáraonowi bylo /
y dla tego záwołał MoŹyšá y Aarona do siebie / prosił ich /
aby sie modlili do Pána Boga / Źeby te záby oddalił od niego / y od wšytkiego ludu iego. Rzecz mu tedy MoŹyš: Constitue mihi,
quando deprecari pro te, & pro servis tuis, & pro populo tuo, ut abi-
gantur ranæ à te, & à domo tua, & à servis tuis, & à populo tuo, & tan-
tum in flumine remaneant. Alić mu Fáraó rzecze: Cras, iutro / po-
wiáda / modl sie zá mie. A dziś iáko bedzieš iadł / iáko bedzieš spal.
E inŹ powiáda táť wytrwam z zábami.

Exodi 8.

Podobnym sposobem mowi Isidorus s. ludzie niedbáli o zbá-
wienie swoje mowia z krutiem piekielnym ráczey nie z Fáraonem:
Cras, cras, poŹutowác bedziemy / á ná to sie nie ogladáia / iż im
teŹe godziny moŹe być powiedziano iáko bogaczowi onemu: Stul-
te, hac nocte repetent à te animam tuam. PrzetoŹ Kátholicy moi /
nie odkładaymy zbawienia nášzego do iutra / bo niewiemy quid fe-
rus vesper

Lucę. 12.

rus vesper aduehat; ale z Panną Naświetszą kwąpmy się do onych
 pałacow górnych / gdziebyśmy bezpiecznie na wieki odpoczywać
 mogli / y korony niewiedniacey od zbawiciela naszego spodziewa-
 li / mówiąc z Psalmista s. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum Pſal. 118.
 dilatasti cor meum. Pannie z swąpliwością po drogach mandator
 twoich s'wietych bieżalem / kiedyś do serca moiego / abym się po-
 spieszył do ciebie załolatal: dla tego cie proszę / nie opuśćzaj mnie
 bez nagrody slugi twoiego / kiedy przydzieś płacić wszystkim zle y
 dobre postępi według zasługi każdego. 'a teraz pośi mnie na tym
 świecie mizernym chować raczyś / proszę cie pokornie: Sonet vox
 tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora; abym Cantic. 2.
 ia słuchając Boskiego głosu twoiego / mógł sobie zasłużyć na wi-
 dzenie twarzy twoiey s'wiety / zład moia wszytką szczęśliwość
 y wszytko blogosławienstwo pochodzi. Do korego to blogo-
 sławienstwa wiecznego / abysmy mogli wnieść wszyscy za twoią
 przyczyną Matko litościwa / pokornie prosimy cie: Succurre no-
 bis pijsima Virgo Maria. A M E N.

KAZANIE W T O R E.

O Rozradowaniu się Panny Naświetszey
 w domu Elżbiety s'wiety.

Et exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo. Lucae 1.

M Jeli ten zwyczaj stárzy Cesarze Rzymscy / Chrześcia-
 nie w Panu Bogu mili / iż gdy otrzymawszy z nieprzy-
 iaciół swoich znaczną iaką wiktoryę / wieźdźali z try-
 umfem do Rzymu / tedy na znak radości swoiey / kto-
 ra mieli w sercu / y która chcieli widzieć w poddanych swoich / ka-
 zali wiece monety złota przed sobą rozciśiwąć między pospolstwo /
 na korey ziedney strony była wyrażona twarz Cesarzka z napisem /
 a na drugiey przedniey ich odwagi / na tey wojnie pokazane.
 Zład poszedł zwyczaj y v nas / y v innych Krolow / iż gdy na Ko-
 ronacyę wieźdźają do miasta stołecznego / pieniądze przed nimi
 między pospolstwo rzucają.

Anton: Au-
 gustin: Epif:
 Tarracoen:
 Traetat: de
 Imag:

Dawny zwy-
 czay ciśkania
 pieniędzy na
 wiazdach
 Krolenskich.

Podobnym sposobem y Chrystus Pan Krol nad krolmi nay-
 wyższy / świeżo przyśedłszy z nieba na świat / gdy ieszcze w żywo-
 cie Panny Przeczysney Maryey zamknięty był / już zaraz poczał la-
 ski nie-

Carthag: de
Vilit: Hom:
4.

ſki niebieſkie / iako Numiſmata iakie miedzy ludzje rozdawac w do-
mu Elzbiety ſ. mairac na nich obraz prawdziwego cłowiecz-
ſtwā ſwego wyryty ziedne ſtrone / a z druga Boſtwā ſwego
wſzechmocnoſć niepoietę. Cum Diuinæ ſolū omnipotentia ſit,
animas iuſtificare, & Spiritu ſancto illas replere. A ztąd nawiękſza
radoſć na duſzach ſprawiedliwych bywa / kiedy y od grzechu wſzel-
kiego wwolnionymi zoſtają / y Duchem ſ. nād to bywaia nāpełnio-
ne / iako ſie to ſtalo dziś w domu Elzbiety ſ. Bo y Jan ſ. od grze-
chu pierworodnego wwolniony / Exultauit in vtero matris ſuę. A
Elzbieta ſ. repleta eſt Spiritu Sancto. A Zacharyas māj iey niemy
przemowił / y Duchem ſ. nāpełniony prorokował. A Panna
Mărya nākoniec ſamā patrząc na ich duchownā radoſć / rozwe-
ſeliła ſie teſz ſamā / y rzekła: Magnificat anima mea Dominum, &
exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

Na dziśieyſzym tedy Kazaniu króciſieńko Łaſtom wāſzym
powiem / dla ktorych przyczyn Panna Błogoſławiona rozradowa-
ła ſie przyſzedſzy w dom Elzbiety ſwietey powinney ſwoiey.

Pſal: 50.

Sawitay Duchu ſ. do nas grzeſznych / ktorys wſzytek dom
Zacharyasow dziś poſwiecić raczył / abowiem ty ſam iako Pócie-
ſzyciel auditui meo dabis gaudium & lætitiā, & exultabunt oſſa
humiliata.

Rzadko zgo-
dā bywa mie-
dzy bracia.

Genes: 25.

GDy Rebeka żonā Izáakowā / przez dlugi czas nieplodna / o-
trzymala za modlitwā małżonkā ſwego potomſtwo od Pána
Boga / bliźnietā poczuła w żywocie ſwoim / ktorzy ſie powadzili
zſobą / y tracali ſie wzajem będąc ieſzcze w żywocie mācierzyńſkim.
Ktoza bole wielkie ztąd cierpieć / rzekła do meſzā ſwego: Si ſic
mihi futurum erat, quid neceſſe fuit concipere? Nieſzczęſliwam ia
białagłowā / proſilam Pána Boga o dziatki / y życzyłam ſobie z
nich póciechy / alie áto bole nieznosne cierpie / y podobno muſze dla
nich dąć zdrowie / lepiej bylo nigdy potomſtwā nie znąć?

Zachariz 9.

Bzouius in
feſto Viſit:
Con: 2.

Nie tak Panna Błogoſławiona / ktoza ſprawa Duchā ſ. po-
czawſzy / noſilā w żywocie ſwoim Zbawiciela ſwiatā / lubo przez
te Rebeke była figurowana. Bo onā gdy ſie radziła Pána Boga /
powiedziano iey: Duę gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex
ventre tuo diuidentur; populusque populum ſuperabit, & maior ſer-
uiet minori. ſāczym ſrąsować ſie vſtawnie muſiſz / iſz ſie ci dwāy
ſynowie twoi niezgadzać vſtawnie będą zſobą / y ich potomkowie
nā wieki. A Pannie Nāſwietſzey powiedziano: Exulta ſatis filia
Sion, iubila filia Ierusalem, ecce Rex tuus venit tibi iuſtus, & Saluator.
Bo lubo to Geminę gigantem ſubſtantia, noſiſz w żywocie twoim
Pánięſkim Magnum Deum, & puerum paruulum. Virum & Filio-
lum, Verbum, & carnem factum: przecie niezgody y ſprzeciwień-
ſtwā żadnego z tey miary w ſobie nienczuieſz; ale owſzem zgode
cudownę /

cudowna / y spólne złączenie natury ludzkiej z Boską / kiedy czło-
 wiek mówi do Boga: Osculetur me osculo oris sui. A natychmiast
 ex osculante & osculato, stała się iedną osobą mediator Dei & homi-
 num, homo Christus Iesus, który / iako mówi Apostoł: Fecit utraq;
 vnum, stworzwszy człowieka ad imaginem & similitudinem suam,
 sam znomu / in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt
 homo. Ephes: 2:
 Sączym ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum,
 raduy się raczej na duszy / a o strasunku żadnym nie myśl / abowiem
 Syn twoy namilszy przyniesie radość wszytkiemu światu / y
 domowi Zacharyaszowemu / ktorysty Panno nasświetła nawie-
 dzeniem swoim uweseliła.

Nawiedzenie to Panny Nasświetłej Chrzescianie Oycowie
 ss. na Koncilium Bazylieńskim zgromadzeni / wważając / powie- Concil: Ba-
sil: Sess: 43.
 dzieli w Kanonie swoim: Maximam lætitiā fidelium mentibus
 debet ingerere excellens illud mysterium, quo matres illæ gloriosæ
 totius salutis nostræ ferentes primordia, tam familiariter inter se exul-
 tarunt. Nie tylko (powiada ono Zgromadzenie Biskupow Kā-
 tholickich) Żydowie się mieli cieszyć / oni co w okolicy Elżbiety s.
 mieszkali / abo iey pokrewnymi byli / z nawiedzenia domu iey od
 Nasświetłej Panny / ktora iey wielkie w dom błogosławienstwo
 przyniosła / ale też y wszyscy Chrzescianie weselić się z tego nawie-
 dzenia mają / gdyż tam niewypowiedziane tajemnice działy się / kto-
 re początkiem zbawienia naszego były. O ktorzych Tajemnicach
 ciż wzwyż namienieni Oycowie prawowierni mówią: Quis tan-
 ta mysteria condignis laudibus prosequatur? quis hæc gaudia suffi-
 cienter exponat, dum Ioannes nondum natus exultat, Elisabeth ad-
 uentu Virginis collatur. Maria in mysterijs gaudet, clausus in vte-
 ro Saluator, à suo recognoscitur Præcurfore, lætantur Angeli, cælum
 & terra iucundantur, & tota Trinitas nouis laudibus glorificatur.
 Hæc igitur gaudiorum magnitudo specialibus est extollenda præco-
 nijs, hæc singularibus solennitatibus celebranda, in qua & Dominum
 qui gestatur vtero, & Virginem quæ portat, & sterilem, quæ conce-
 pit, & Præcurforem qui visitatur, condecensibus prosequi debemus
 honoribus.

Ale mówiąc o radości samey Panny Nasświetłej przy tych
 nawiedzinach / zdumiewa się Abbas Rupertus, y iakoby w za-
 chwyce bedąc / do Panny rozweseloney w duchu woła: O Bea- Rupert: in
1. cap: Cāt:
 ta Maria, inundatio gaudij, vis amoris, torrens voluptatis, totam te
 operuit, totamq; obtinuit: & sensisti, quod oculus non vidit, nec auris
 audiuit, nec in cor hominis ascendit. Opowiedział był zdawna
 tę radość Panny Nasświetłej Izaiasz Prorok / kiedy o niej tak
 napisał: Exultabis in Domino, & in sancto Israël lætaberis. Y spełni- Isaie 41.
 ło się / gdy rzekła przy obecności Elżbiety s. Exultauit spiritus meus
 in Deo salutari meo.

- Ioan. 8.** A niedziw / Kátholicy nabożni / bo iesliże rádomał sie że
wšyrtkieg serca Abrahám s. że tyłto w duchu widział przysćie Dba-
wiciela nášego / iáto sam o nim powiáda v Janá s. Abraham Pa-
ter vester exultauit, vt videret diem meum, vidit & gauisus est. Jesli
Pfal: 83. Dawid s. doyrzawšy go iáto przeze mgle okiem prorockim / dá-
lešie rzeczy vpátruiącym / á zázwołat zaráz; Cor meum & caro mea,
exultauerunt in Deum viuum. Jesli Hábakuk obíawione sobie má-
iac przysćie Pánstie ná swiat / dla odtupienia narodu ludzkiego /
Habauc 3. z wielką radosćią o sobie powiedzial: Ego autem in Domino gau-
debo, & exultabo in Deo Iesu meo. Což nie miała sie weselić Pánna
Przeblagosławiona / ktora go iuž w żywocie swoim ná ten czas
miała / ktora to ná oko widziála / iż sie spełniło ná níá rzecz sáma
Isaie: 35. to / co niegdý o niey Izáiasz prorokował: Latabitur deserta, & inuia,
& exultabit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit,
exultabit latabunda, & laudans, gloria Libani data est ei, decor Car-
meli & Saran. Opušczona iá nazywa od drogi ludzkiego rodze-
Ezech: 44. nia pospolitey / iż o niey Ezechiel przepowiedzial: Et vir non tran-
sibit per eam. Do liliey iá przyrownal / iż iáto lilie bez prace y bez-
pienia ludzkiego sie rodzą ná polách pustykh / z sámej rosy niebie-
skiey / á żyznosćí ziemie: Ták Chrystus P. ktory o sobie powiedzieć
Cantic: 2. raczył; Ego sum flos campi. z Duchá s. á zekrwie niepożaláney
Pánny Máriey národzić sie raczył. Dla czego dána iest ieý tá
Libanus co chwala / iż iest niepożalána názwana / (bo Libanus rozumie sie
fig rozumie. Candor) á przecie płodná / co znaczy to imie Carmelus. (bo między
Carmelus wšyrtkiemi gorámi Palestynskimi nazywánieyša w owoce / zbožá
fig rozumie drzewá vžiteczne / y ziółá lekárskie / tá gorá Kármelsta iest) &
fecunditas. strážná wšyrtkim duchom nieczystym / ktorych wyniosłość przecie-
Saran co fig wło Bogu znaczy tá gorá Saran / rzeczona; co sie rozumie Aduersari-
rozumie. Rozmáici ludzie / rozmáite przyczyny radosćí miewáia.
Ludzie ro- Jedni sie cieszą kiedy rzeczy iákiey dlugo czekaie / niespodziewanie
zmaite przy- nábeda. Drudzy sie cieszą gdy co innego robiac / nádmienianie
czynny radosćí swoje starb iáti náyda. Drudzy sie ráduia / gdy im Pan Bog dá
miewáia. potomka / ktorego sobie prágneli / według onych słow Pánstich v
Ioan. 16. Janá s. Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum
autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium,
quod natus est homo in mundum. Inšy sie ráduia z zwycięstwá
Isaie 9. otrzymanego ná woynie / według onych słow Izáiaszowych: Sicut
exultant victores capta præda quando diuidunt spolia. Inšy náko-
Isaie 62. niec ráduia sie z ożenienia zacnego / według powieści tegož Izáia-
ša s. Gaudebit sponsus super sponsa. Aboli też z dostapienia lástki
Krolewskiey / y otrzymania wysoćiego honoru iákiego.
Náswietša Pánna w dżisieyšej radosćí swojej wšyrtkie te
wzwyž pomienione przyczyny zázwierála / y dla tego też wielbiac
Iob 31. dawce wšego dobra słusnie z Jobem s. rzecz moglá: En venter
meus

meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit, loquar & respirabo paululum, aperiam labia mea, & respondebo. **To jest/** odpowiem **Elżbiecie** powinney moiey/ ktora mieną pier-
wszym przywitaniu tak wysoce chwali / a odpowiem wielbiąc
Pana moiego/ ktory Fecit mihi magna, gdyż tego w sercu moim
żadna miara zatrzymać nie moge. Naprzód bowiem weyrze-
wszy na pokorę moie / uczynił mie **Mattę** pożądanego od wielko-
Messyasa/ In quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae recon-

Coloss: 3.

dit. **Nam** w żywocie moim **Krol** nad trolmi / ktory Regnabit
in domo Iacob in aeternum. Który zetrze głowę smolowi piekiel-
nemu / y zbawi lud swoy **Izraelski** od iego nieprawości / w wolni
od grzechu pierworodnego ktorzykolwiek ieno wwierza w imie
iego; poczyni wszystkich slug swoich **Krolami** w niebie y **Synami**
Bożymi / Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius
in saecula. **Zostałam** **Oblubienicą** tego / ktory miłosierdzie swoje
wylewa na wszystkich / ktory ma klucze śmierci y żywota w ręk
swoich / ktory Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. **Ura-**
czył mie godnością macierzynską / nad wszystkie honory y tytuły
świata tego / & ex hoc Beatam me dicent omnes generationes. **Z**

Lucę 2.

stad to o **Pannie** **Nasświetley** **Cyprian** s. napisał: Datam fuisse
Virgini abundantiozem gloriam, qua Christi praesentia intus & foris
frueretur: y dla tego od radości niezmierney śpiewała; Exultaui
Spiritus meus in Deo salutari meo. **Co** jeszcze dośladniej y ztelniej
Augustyn s. temi słowy do **Panny** **Nasświetley** mówiąc / wy-
rażił: Vidisti maiestatem, gustasti suauitatem, ideo quod intus hau-
feras, foras propinasti, & in iustitia eius exultasti. **Boś** widziała
oczyma dusznemi **Maiestat** nieogarniony tego / ktoregoś w ży-
wocie swoim poczęła. **A** dla tego troche niżej / tenże **Doktor** s.
mowi: Reuerendam vniuersi aeterni numinis maiestatem, interna
visione contueri se manifeste declarauit.

D. Cypri:
serm: de
Christi Na-
tuitate.Czemu Pan-
na Naswie-
śta śpiewała
Magnificat.D. August:
exposit: su-
per Magni-

A nie dziw **Chrześcianie** / że **Panna** **Nasświetła** przyiawszy
w żywot swoy niepożalany wcielonego **Boga** / tak wielce sie ra-
dowała / że nie mogąc wesela swojego serdecznego zataić w sobie /
powiedziała przy **Elżbiecie** s. swoiey powinney: Magnificat anima
mea Dominum, & exultaui Spiritus meus in Deo salutari meo. **Bo**
jesli lud on wybrany **Izraelski** / nie mógł radości swoiey w sobie
zatrzymać // gdy ich z niewoli **Babilonskiej** wypuszczono / y po-
wiedziano im / iż przyjdzie nieza długo do was **Messyas** / ktory
was na prawdziwą wolność wyprowadzi / y zbawi was od nie-
prawości waszych / y będzie krolował na **Syonie**. **Tedy** od
wielkiej radości krzykneli wszyscy zaraz y śpiewali piosnkę wesela
ciesząc sie nadzieją przyścia iego: In conuertendo Dominus captiui-
tatem Sion, facti sumus sicut consolati. Tunc repletum est gaudio os
nostrum, & lingua nostra exultatione: Tunc dicent inter gentes ma-

Idko sie Żydzi
weselili kiedy
im powiedzia-
no że do was
przyjdzie nie-
za długo Mes-
syas.

Psal: 125.

Hugo de S.
Vict: Alleg:
in Lucæ 14.

gnificauit Dominus facere cum eis, magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus latantes. **A**coż Panna Naswietżana nie miała się radować/ mając już tego obiecanego Messyasa w żywocie swoim: y widząc predkie przezeń zbawienie świata wszytkiego: widząc Maiestat iego niepoiety: widząc łaskę iego przeciwko sobie tak wielką/ że nie ktora inna/ ieno one same obrał sobie za Matkę/ y wywyższył ją godnością nad wszytkie kreatury. Koniecznie musiała / tak wielką dobrodzieystw obdarzona od niego śpiewać: Exultauit Spiritus meus in Deo salutari meo, abowiem; Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. **O** czym śeroce piśżac Hugo de S. Victore, tak nakoniec mowi: Adueniente Spiritu S. in Virginem, & omnium gratiâ virtutum sacrosanctum habitaculum in aduentu filij replente, dubium non est, quin cælestium gaudiorum, & æternæ dulcedinis miram atque inennarrabilem suauitatem, Virgo ipsa conceperit, quando illud æternum nomen cum toto maiestatu suâ fulgore in eam descendit, & quod non caput mundus, totum se intra viscera Virginis collocauit.

Gdy przeto widziemy pełną łaski Bożey / Błogosławioną Pannę radującą się / in Deo salutari suo, iż iey tak wielkie dobrodzieystwa pokazać raczył; raduymy się y my / temuż Bogu Zbawicielowi naszemu dziekując / iż dla nas w iey żywocie człowiekiem sstać się raczył / y one za Matkę sobie obrawszy / nam ią za Protektorkę y Matkę miłościwą dąrował / aby za nami grzesznymi w nosiłā intercessyā swoje / (Neque enim negare ei quidquam potest) y iedną odpuśczeniwin naszych. **O**ney tedy iako Matki y Mistrzyniemy naszej we wszytkim słuchaymy / oney naśladyemy w pobożności / y cnotach światobliwych; y iey przykładem w samym tytko P. Bogu cieśmy się y raduymy / iako w wieluistym a nieodmiennym dobru / nie wrośkośach / y dostatkach przemiiā iących tego świata.

Słuchaymy co Chryzostom ś. o Salomonie napisał: Salomon cum sæcularium rerum concupiscentia teneretur, magnas eas & admirandas putabat, multumque in eis laboris & solitudinis infumebat, magnificas ædificando domos, copiosum coaceruando aurū, congregando cantorum choros, varia genera ministrorum mensæ, & popinæ quærendo: animæ suæ voluptatem ab hortorum, & corporum formosorum gratiâ, & omnem, vt ita dicam, oblectationis, & refrigerij viam sectando. At vbi inde ad se reuersus, & quasi ex vmbrosa quadam abyssu, ad lumen verè sapientiæ respicere valuit, tunc sublimem illam, & cælis dignam emisit vocem. Vanitas vanitatum, dicens, & omnia vanitas. **N**ie z honorow tedy wysokich / nie z possessiij przestronnych / ani z bogactw obfitych mamy się cieśyc y radować w sobie / bo to radość iest cielesna y omylna / iako Seneka powiedział: Sæculi huius prospera, esse fortunæ mendacia. **A**le

sie mamy

Nie z ziem-
skich dosta-
tkow mamy
się cieśyc
Chrześcianie,
ale z skarbow
łaski niebie-
skich.

Senec: lib:
10. cap. 77.

sie mamy radować radością duchowną / dziełując Panu / iż nam grzechy odpuszcil / iż nam łaskę swoje dał na czynienie dobrych w- czynków / iż nas przysposobił za syny dziedzictwa niebieskiego / iż nam za obrońcielkę w przygodach dał Matkę swoje kochaną / błogostawioną między niewiastami / y między wszytkimi kreaturami. *Alit* *ezey* Mentita est iniquitas tibi. *Alako* Augustyn s. mowi: Inanis est gloria huius sæculi, fallax suauitas, infructuosus labor, perpetuus timor; periculosa sublimitas, initium sine prudentia, finis cum poena.

Psalms: 26.

D. August: sup: Psal: 69.

Y gdy sie tłumaczy Pisma s. pytaia / czemu to w starym Zato- nie ofiarowano chleb / oliwe / tłustość bydłecy / krew bydłecy / ma- kę / ptastwo / kozły / barany / cielce / y inne rzeczy / a miodu nigdy nie ofiarowano / ani cukru. Et quodcunque contigerit, inquit, immundum erit. *W*ośsem czego by sie ieno dotkniono miodem abo cu- krem / takowa ofiara iuz miała bydz nieczysta przed P. Bogiem y nieprzyjemna. *Y* daie racya Chryzostom s. czemu: iż prawi miod y wszelka słodkość iest znakiem roztoksy / koro człowieka zabija na duszy / y czyni brzydkiem w oczach Bostich: Mel sanè voluptatis indicium est, & suauitatis, semper enim voluptas mortificat, semper voluptas Deo non placet. Quodcunque dulcedinem habet, in Dei Sacrificium non offertur. Mel quidem ipsum dulce cum sit, sensum suauitate demulcet, sicut & voluptas, sicut & libido, sicut & lasciuia.

Czemu miodu y cukru w starym zako- nie nigdy nie ofiarowano.

S. Chrysof: Hom: 4, in Marial:

*D*la tegoż radości te światowe opuściwszy / w Bogu Zbawicielu swoim / przykładem Panny Niewiastey raduycie sie Chrześciane: Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini. AMEN.

Eccle: c. 39.

KAZANIE TRZECIE

O Skwápliwości dusze nabożney, do Stworce swojego.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Lucae 1.

Słiaś Prozoł miłością Bostą rospalony / gdy wszytek swoy wiek na służbie Pánskiej strawił / náłoniec tegó swiá- tá ozdoby y dostátki tak sobie nízacz miał / że nioczym prá- wie nie myślit / ieno iákoby sie mógł złączyć z Pánem Bo- giem swoim / y wniść do onych Pálacow iego gornych / kedy nie puszczáia nikogo innego ieno takiego qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. *Y* że na on czas iestże było niebo zámknione dla grzechu

Psalms. 14.

Przed Chry-
stusem Panem
żadna dusza
nieślad do nie-
ba, by też y
nawiasobli-
wośa była.

dla grzechu pierwszych rodziców naszych / y by też nasprawnie dla
wszego człowieka tam nie puszczano / aż dopiero Chrystus Pan
sstawy sie dla nas człowiekiem / gdy zbawienie nasze odprawil /
sam naprzod wstepując do nieba wrotą nam otworzył / Oycie śś.
z orzechami piekielnymi wyiete z sobą wprowadził / y każda naporem
duże sprawiedliwa / ktoraby przykładem Heliassa ś. wzgardzi-
wszy rzeczami ziemskimi do gornych palacow wzdychała / abo ra-
czej z Naswietşa Panna abiret in montana cum festinatione in ci-
uitatem Iuda, kazał Cherubinowi stojacemu przed Kaieniem z mie-
czem ognistym wypuścić zarazem / ktoroby Matkę iego nadostoy-
nieyşa wychodząc z tego swiata / sercem palającym miłością z El-
żbieta ś. mówiąc / przywitała: Benedicta tu inter mulieres, & be-
neditus fructus ventris tui.

Iuda co się
rozumie.

Alże Panna Naswietşa z skwapliwością dzisiaj śła do mia-
sta Judskiego (a Iuda rozumie się Confessio,) tedy też y dusza nabo-
żna ma z skwapliwością / iey przykładem / iść do wyznania dobro-
dzieystw Pana Boga swiego / y do widzenia Maiestatu iego nie-
ogarnionego. A o tym będzie Kazanie moje.

Iako Panna
Naswietşa fi-
gurowała
Arca Staro-
zakonna.

GDY pilnie wważam te słowa Ewangeliey ś. ktorem za cel Ka-
zania moiego położył: Exurgens Maria, abiit in montana cum
festinatione, przychodzi mi na myśl one słowa Psalmisty ś. Surge
Domine in requiem tuam, tu & Arca sanctificationis tuæ. Sacerdotes
tui induantur iustitiam, & Sancti tui exultent. **G**dzie Dawid ś. przez
Arkę rozumie Pannę Naswietşa / ktora w żywocie swoim nośila
Mannę one niebieśką Chrystusa Jezusa wcielonego. Gdy tedy
mowi: Wstań Panno do pokoju twoiego / ty sam / y Arka poświę-
cenia twoiego / tak się rozumieć ma: Powstań Panno z Maiesta-
tu twoiego ś. a uczyni pokoy między Bogiem Oycem twoim / a na-
rodem ludzkim / zmieś ich grzechy / a połóż im miłosierdzie / y łaskę
swoie / przez kochana Matkę swoie / ktoraś poświęcił sobie za Ko-
ściół przez Ducha swietego. Samże tedy wprzod rusz się / a po-
tym ona ztobą w dom Zacharyaszow pospieszy / abyś naprzod z
Janą syną iego zniósł grzech pierworodny / y poświęcił go na Ka-
znodzieystwo przed sobą / żeby był Przestāncem twoim / opowia-
dając pokute na przyście twoie. Tamże zaraz wcieśysz Kāplany
wszystkie / gdy z poyśrzedką onych Żach, i ryaśa Duchem swietym /
y Elżbieta małżonkę iego Duchem śś. ietym napelnisz / y poczy-
niesz ich Prorokami. Wcieśysz y wszystkie okolice / gdy na mianowi-
nách Janá ś. ociec niemy przemowi / y opowie bliskie przyście two-
ie nāswiat. A uczynisz to wszystko ięszce zawartym bedac w ży-
wocie Matki twoiey Błogosławionej / przez ktora te dary twoie
niebieśkie będziesz nāvbogie grzeszniki wylewał: Tu & Arca san-
ctificationis tuæ. A dla tego też mając Panna Naswietşa w so-
bie Słowo

bie Słowo przedwieczne wcielone / Abijt, mowi Łukasz s. in montana cum festinatione; aby co przedzey dom powinney swoiey błogostawia / y wshytlich oraz / tak Zacharyasz Wyca / iako y Elżbieta małżonke iego / iako też y Jana s. w iey żywocie będącego / per benedictum fructum ventris sui poświęciła. Y ztąd to Bernat s. powiedział: Nihil nos Deus habere voluit, quod per manus Mariæ non transfiret. Bo skoro ieno przywitała Elżbietę świętą / alic on na zaraz zawolała: Exultavit infans in ga. dio in vtero meo.

Czemu z
św. waplności
sta Panna
Nasświetła
do Elżbety s.

A iako Panna Nasświetła mając Zbawiciela światą w żywocie swoim / z św. waplnością abijt in montana in ciuitatem Iuda, aby była Elżbietę świętą iako powinney swoiey / co naye przedzey opowiedziała to / co z nią Pan Bog uczynić raczył / Quia fecit mihi magna qui potens est, Tak każda dusza nabożna skoro iey do serca poda Zbawiciel natchnienie iakie / nie ma być leniwa do wystawiania dobrodzieystw iego świętych / ale ma zaraz z św. waplnością wyznawać y wielbić imie iego / iako uczyniła Panna Nasświetła / gdy iey rzekła Elżbieta święta: Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino; Zaraz poczęła spiewać: Magnificat anima mea Dominum.

Człowiek
Chrześcian-
ski nie ma być
leniwy w od-
dawaniu
dzięk P. Bogu
swojemu za
dane sobie do-
brodzieystwo.

Luba tedy zawsze Anima Deo imprægnata tendit ad excelsa, nas iednak leżących w nieprawościach zastarzających / wzbudza do cnoty / y do Boga w Kazaniach swoich Medzec: Quodcunque potest facere manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quo tu properas. Cokolwiek / powiada / człowiecze możesz dobrego uczynić / abys za to mogli sie spodziewać korony w niebie / to czyni zarazem nie odwolacznie / by cie śmierć niezaścoczyła. Bo iedni iako to gospodarze / rolnicy albo rzemieślnicy / iako ieno wstawszy to zaraz do roboty / a Panu Bogu powinney chwały nie oddal / pacierza nie mowil / nie-przeżegnał sie / Wshy świętey wliedziels albo święto iakie nie szukał. Drugi zaraz wstawszy do rejestrow y rachunkow. Inshy do Tacytów albo Hipokratów. A zaś inshy do praktyk dworskich / do ekspedycy Kancellaryjskich; a do Kościoła żaden: do nawiedzenia chorych albo więźniow / ani pomyslay. A tego nie pamięta iż po śmierci / do ktorey nieznacznie ciągnie / kartami albo krotosilami sie zabawiając / nic mu praca iego gospodarstwa nie będzie pomocna / nic rachunki y rejestra nie pomoga / nic ciękawość dworska y polityka / także też y mądrość lubo naywiększa. Sama tylko cnota a dobre uczynki mają nas zbawić / a przytym przyczyna Matki Bożey / y świętych Pánstkich / kiedy oney przykładem / y sprawiedliwych wshytlich z chęcią y św. waplnością bedziem sie mieć do Pána Boga / do modlitwy świętey / y do czynienia uczynkow dobrych; Non te pigeat visitare infirmum, mowi Salomon / ex hoc enim in charitate firmaberis. Im raczywszy bedziesz do czynienia uczynkow do-
brych

Eccles: 9.

Grzecha śmier-
telnie ktorzy
wstawszy za-
raz rano ida
do robot albo
gospodarstwa.
aloli też in-
nych zabaw
swoich. w
przody Pánu
Bogu chwały
powinney nie
oddawszy.

Eccles: 7.

Psalms: 17.

brych/ im ochotniej vslużyš bliźniemu twojemu/ pomocy od ciebie potrzebującemu/ tym sie bierzniej vfundujesz w miłości Bożej/ tym śpieszniej postąpisz ku niebu/ y rzeczesz z Psalmistą s. *Perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuens me.* Co s. *Augustyn* tak wyklada; Deus perfecit amorem meum ad transcendenda spinosa, & vmbrosa implicamenta huius saeculi, & super caelestem habitationem fixit sedem meam. Nie dosyć abowiem jest pełnić

Luc: lib: 1.

Przykazanie Pańskie/ y mieć sie ku P. Bogu/ ale ie trzeba pełnić z ochotą/ y z predkością/ nie oddładając na inšy czas: *Tolle moras, semper nocuit differre paratis,* powiedział *Lucanus.* Albo iako *Prosper* napisał.

Prosper lib: Epigram:

Quid iuuat in longum causas producere morbi?

Cur dubium expectas cras? hodierna salus.

D. Ambr: lib: 1. de Cain cap: 5.

Stąd y o naboženstwie Chrześciánstwu *Ambroży* s. *Non satis est rectè facere, nisi etiam maturaris, quod facias: vberiores fructus habet celerata deuotio.*

Czemu Abraham iest celniejszym miedzdy Patryarchami swiętymi.

Miedzy Patryarchami stárego Zákonu nawietŝe ma swoje zálecenie *Abraham* s. iż nie tylko poslušny byl rozkazaniu Pańskiemu/ ale teŝ z ochotą/ & cum festinatione każda rzecz czynił/ cokolwiek mu Pan Bog rozkazał. A osobliwie temu sie tłumaczy Pisma s. *dziwnia/ iż iestże żadnego rozkazania od Pana Boga nie mając/ ieno go pierwszy raz na dolinie rzeczoney Mambre, w osobie trzech młodzienców iednakię postaci obaczył/ záraz cucurrit in occursum*

Genes: 18.

eoru de ostio tabernaculi, & adorauit in terram. Wypadł z namiotu swoięgo z ochotą wielką/ y czolem w ziemię poklonił sie przed nim. A dopiero go prosił/ aby raczył nawiedzić miesztanie ięgo: Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas feruum tuum: sed afferam pauxillum aquae, & lauate pedes vestros, & requiescite sub arbore. A ia/ powiada/ pobiege tym czasem do żony/ że zgotuie co iesc dla was. A gdy mu oni Młodziency odpowiedzieli: Fac vt locutus es. Festinauit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria fata similæ commisce, & fac subcinericios panes. Ipse verò ad armentum cucurrit. A wziawšy čiele tłuste/ kazał wstok gotować iesc čzeládnikowi swięmu; Qui festinauit & coxit illum.

Origen: Hom: 4. in Genes:

Na przod tu tedy wwaŝaia Doktorowie s. ochote onęgo sá mego/ iako z sčwápliwostí wypadł z namiotu przeciwko P. Bogu *Currit in occursum eorum, y oddał poklon bijac czolem w ziemię. Potym wwaŝaia predkość y ochote Sary s. a nákoniec čzeládnika onęgo ktory iesc wárzył/ y mowia: Abrahamus currit, vxor festinat, puer accelerat, nullus piger est in domo sapientis. Znác/ powiada/ że mądry byl *Abraham* y Duchem s. náčhniiony/ ktory we wšytlich správách/ ktore ieno na vraczenie Stworce swięgo czynił/ ochote y predkość ze wšytkim domem swięm pokazal/ aby byl lemistwem swięm tak zacnego goscia z domu swięgo nie wystráŝyl;*

Currit

Currit & volat Abraham, mowi Chryzostom s. Vidit enim prædam, quam venabatur, non vocavit famulos quasi diceret; magna negotiatio est, magnus thesaurus, per memetipsum hanc mercem inferre debeo. **A tak też gdy mu y syna Izááta rozkazał Pan Bog sobie ofiarować / nie odkładał na inšy czas / ale zarazem** De nocte Gen: c. 22. confurgens, puścił sie z synaczką y ze dwiema czeladnikami w drogę / aby co przedzey mogli zayść na miejsce náznaczone sobie od Pána Boga / gdzie onego synaczká swojego miał ofiarować.

Podobną ochotę y predkość w czynieniu dobrych uczynków y Thobiasz s. pokazał po sobie. Vidit vnum ex filiis Israël iugulatum iacere in platea, statimque exiliens de accubitu suo relinquens prandium, ieiunus peruenit ad corpus, tollensque illud portauit ad domum suam. **Tak y o Zachęszu w Ewangeliey s. czytamy / Pan murzeł: Zachæ festinans descende, &c. A on Festinans descendit, & excepit illum gaudens. A zarazem też za taką ochotę vstyszał od Pána:** Quia hodie salus domui huic facta est.

Dobrze tedy on Pogański Poeta napisał:

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, dubiam nec differ in horam.

Także też y on mądry Senator Rzymſki Kato:

Rem tibi quam noris aptam, dimittere noli,
Ne rursus quæras, quæ iam neglexeris ante.

Kiedy się podacie okazyja dobrze co uczynić / y zarobić sobie przez to ná koronę w niebie / nie opuszczay iey marnie / ale z ochotą wielką przysłuży sie P. Bogu / dziełuiąc mu zá to / iż ci podał ten sposób y okazyja dobrą do dostapienia zbawienia / która gdy głupie vpuścił / nie rychło potym naydzieſz láſkę przed oczyma Boſkimi. A z tąd to Hieremiasz powiedział: Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. Co Bernat s. wważając; Sunt nonnulli, á zwołując między duchownemi / qui bona quidem opera faciunt, vel coactione, vel necessitate, vel consuetudine; sed ad hæc agenda nulla alacritate mouentur. Vitium hoc acedia est, quo Religiosi homines maximè affliguntur, quod quendam torporem incutit animo, vt ipsis omnia exercitia spiritualia quasi insipida videantur, & in graue tædium conuertantur, de quo ait Psalmista: Dormitauit anima mea præ tædio. Et alibi: Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Tantum quippè aliquando affligitur hoc vitio anima bonorum, vt omnem escam, id est, omne spirituale exercitium abominetur, vt nec orare, nec legere, nec meditari, nec aliud opus bonum libeat exercere. Contra hoc vitium operatur, qui viam mandatorum Dei currit, cum cor hominis dilatatur; id est, spirituali iucunditate aperitur, dicitur enim naturaliter timore & tristitia cor claudi, iecuritate verò, & lætitia aperiri.

**Karolus Borbonius Książę Francuskie opuściwszy Króla
L
swojego**

Tobiasz s. po-
bożność y
ochotę w czy-
nieniu uczyn-
ków dobrych.

Lucæ 19.

Horatius in
Luis Epist.

Hierem: 48.

D. Bernard:
Traſi: de
Paſſ: Dom:
cap: 9.

Pſal: 118.

Pſal: 116.

Prędkość wo-
ienna siła
może na nie-
przyjaciela.

swoiego własnego Fránciszka / vdał sie do iego nieprzyjaciela Ká-
lá Piątego Cesárza / y chcący mu swoje ochote oświadczyć przeci-
wko ziomkom swoim Fráncuzom / zebrał iedne Kompania konna /
ktoraby przedkością swoją sędzić wszędzie mogła Fráncuzy ciężkie
we zbrojach swoich / iako sie na on czas do bitwy vbierali. Kazał
im posprawić Kazyaki białe / na których czerwonym iedwabiem
haftowano Jelenia z strzydłami / taki napis przydawośy: Cursum
intendimus alis. Jakoby dający znać / iż y tam zbieżemy nieprzyja-
ciela / tedy sie nie spodzieie / y dogonim wciekającego / tedy nam
z płacu wstąpi.

Takiey ochoty y przedkości do służby Bożej / żołnierzom Pána
Chrystusowym / duszom nabożnym życzymy / aby za Pánią swoją /
niebą y ziemię Królową / nie na żołwiach leniwych in montana lu-
dex wlekli sie / ale do biegu przyrodzonego przydawali skrzydeł o-
choty bogomyślney cum festinatione, z niey iako z nadośkonalszey
Mistrzyni przykład biorąc / aby o nas / iako niegdy o synach I-
zraelskich možono kiedy mówić; Multitudo filiorum Israel obtulit
mente promptissima atque deuota primitias Domino. A abyśmy sa-
mi mogli mówić z Samuelem Prorokiem / gdy Pan do serca nasze-
go przez wewnętrzne náchnienie załóć: Loquere Domine, quia ser-
uus tuus audit. A iest to wola twoja s. abym imie twoie przed ni-
wiernymi y niezbożnymi opowiadał / áwom ia gotowy iako nie-
gdy Izaiasz Prorok twoy náwśelaka pracę y usługę: Ecce ego,
mitte me. A chcesz Pánie abym w domu siedząc rozmyślał do-
brodzieystwa twoie / y dziełowalci wstawicznie / oto dusza moja
z ochotą swoją oświadczaiać sie / z Królową niebieśką mówi: Ec-
ce Ancilla Domini. A tak ná wśelkie roztazanie Pánskie / bedziem
od tad za náuka Apostoła s. Solitudine non pigri, spiritu feruen-
tes, Domino seruiantes. A za pomocą Jezusa Pána y Mátki iego
namilśey postępując de virtute in virtutem, dostapiemy wierzchu
sámego góry oney Syonśkiej / ná ktorej Baránek niepokalány slu-
żebnikow Mátki swojej Przeczystey w czystości sie Kochających
przyodziewa w śąty białe / y korony złote według zasług każdego
ná głowy wdziewa.

Potępienie
Kopronima
Cesarza iż
Mátkę Bożą
czcić zaka-
zował.

Theophanes
in Annalibus
sub Anno
775.

Od ktorey korony niezbożny Cesarz Constantinus Coprony-
mus widząc sie być oddalonym / przy skłócaniu swoim / iż czci Má-
tki Przeczystey wymował / y nabożeństwą do niey czynić wiernym
zakażywał / z wielkim nárzekaniem wołał: Crucior ob Mariam,
hanc colite, hanc colite.

Wciekamy sie tedy z ochotą y z skwapliwością serdeczną do
niepokalány Bogarodzice Pánni Máryey / aby iako powinney
swoiey Elżbiety s. dom náviedziła / y blagostawiła w nim wśyt-
kich przez Syna swojego / ktorego w żywocie swoim Pánienskim
ná on czas miała: tak żeby y dusze nasze dziś náviedzić raczyła / y
wśytkim

Kazanie Pierwsze.

III

wszystkim nam dar Duchá s. v Syná swojego vprosiła / y niebieskie nam ná wielki błogosławieństwo ziednała: Fac, ô Benedicta, per misericordiam quam peperisti, vt qui te mediante, fieri dignatus est particeps miseriæ, & infirmitatis nostræ, te quoque intercedente, participes faciat nos gloriæ, & beatitudinis suæ, Amen.

S. Bernard:
serm: 2. de
Aduentu.

Ná dni nabożnego oczekiwania
rodzenia P.Przeczystey, gdy
świátu Zbawiciela powiła.

KAZANIE PIERWSZE

O Antyphonách Adwentowych, wię-
kzych rzeczonych.

O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodijisti.

N Abożni Chrześciance stárzy / iáko Wielki Post przed Wielkanocą poszczynwali / ze wszelką wstrze-
mieźliwością / nie tylko od potraw sytniejszych /
aby byli ciała swoje vmartwili / wstrzymywając
sie; ale też y od grzechow wszelákich / y od poswa-
row prawnych / y od zabaw małżeńskich / y od kon-
wersacyey z ludźmi niewiernymi / aby tym lepiey vstáwną bogo-
myślnością dusze swoje vtuczili. Ták też y przed Bożym Naró-
dzeniem Adwent s. rownym nabożenstwem przez dni czterdzie-
ści odprawowali / wołając do niebá: Rorate cæli de super, & nubes
pluant iustum. Aby Odkupiciel dusz nášych / ták raczył zawitać do
serc nášych ná vwolnienie nas od nieprawości nášych / iáko nie-
gdy przybył do otchłani piekielnych ná wyswobodzenie z támtąd
Oycow swietych.

Stárzy Chrze-
ściance ro-
wnie Adwent
iáko y wielki
Post posczy-
wali.

Isaia 45.

Lecz gdy poczeła w ludziách gásić miłość Boska / y wielka
liczbá prawowiernych / dawšy sie zwieść Herezyárchom / pošli
zá błedami ich / y požádlivością ciała; Stolica Apostolska chcący
ostátek zátrzymać przy sobie / gdy sie niedostátkami swoimi / y wło-
mnością wymawiali / dispensowała post Adwentowy ná mleczne
potrawy: y Adwentu samego skróciła ná dni tylko dwádziesią y
cztery.

Ożębłość
nášá na nabo-
ženstwie dy-
spensy wymo-
gła v Stolicie
Apostolskiej.

Iako ludzie w
nieprawości
kochający się
szczęścia w
grzechach śn-
kami w Wigi-
liá Narodze-
nia Pán-
skiego.

cztery. Alże za ożębłością nášą / już y tych dwudziestu czterech dni nie pościemy / y ledwo się w same tylko Wigiliá Bożego Národzenia od mięsnych potraw wstrzymamy / y to przecie nie bez obżarstwa; ná ten czas naywiecey iedząc y pijąc / y niešťczęśliwego šťczęścia w ładzieży / zalotách / y łosterstwie probując. Tedy chcąc nam wielkie dobrodzieystwo Bożkie przed oczy Kościoła s. przelożyć / iako Mądrość ona przedwieczna Chrystus Jezus / mogąc nas ináćszym sposobem zbawić / sam w osobie swoiey propter nos, & propter nostram salutem descendit de celis, y sstał się nam człowiekiem podobnym; podaie nam w ten ostatni tydzień pewne piosneczki ná Wiešporách / Antiphony rzeczone / cum admirationis & exclamationis nota nápisane / iako to iest dziśieyssa piérwša: O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodijisti. Abyśmy się dziwując nie poietey mądrości Bożiey / iako zbawienie náše rozrządzić raczył / dziekowali mu z wielką pokorą zá to / y z wielkim á gorącym naboženstwem oczekiwali świat vroczyſtych / aby tak w sercach nášych národzić się raczył / iako niegdy z Panny Przeczystey ná świat národziwoſy się / niebo y ziemię przyſciem swoim wweſelił.

Ná dziśieyſzym tedy Kazaniu wważać bedziemy / czemu to Kościół Kátholicki ná końcu Adwentu / te siedm Antiphon / ábo piosneczek przed Magnificat, od tey litery O, zaczyňa: O Sapientia. O Adonai. O Radix Iesse. O Clavis David. O Oriens. O Rex gentium. O Emmanuel. Pána Boga o dar Duchá ſwiętego proſimy / przez przyczyne Panny Przenáſwietſzey / pokornie do niey mówiac: Ora pro nobis sancta Dei genitrix, vt digni efficiamur promissionibus Christi.

Dla czego Ad-
went w Ko-
ściele Pańskim
odprawia.

Aktor: 10.

Dla dwu przyczyn osobliwie / Kátholicy moi / Adwent odprawuie. Piérwša / abyśmy Zbawicielowi nášemu zá te láſte y dobrodzieystwo podziekowali / iž zſtąpiwoſy ná świat / odłupil nas ſmiercią ſwoią z niewoli ſátáńſkiej. A druga / abyśmy go ſobie wczas vblagáli / y láſkawego ná ſie mieli / kiedy przyjdzie w Náieſtacie ná końcu świata ſadzić żywych y umárłych: Ipſe enim constitutus eſt à Deo iudex viuorum & mortuorum, mówi Piotr s. w Dzieiách Apoſtołkich. Żebyśmy ſie tedy przez ten czas wſzytek Adwentowy (któzy Wſchodni Chrzeſćianie poſtaremu przez dni czterdzieſć poſzczuwáia) tym bázniej mieli do ſwiato-
bliwoſci y naboženſtwa / á zwaſzeżá w te dni oſtatnie / ktore Za-
chodnie narody Feſtum expectationis partus B. M. V. zowia / y z vroczyſtoſciá pewną (á osobliwie w Króleſtwie Hiſpáńſkim / nazywáiac ten oſtátek Adwentu Feſtum Dominae noſtræ dela O.) zwyczajnie odprawia; żeby teſz y my ich przykłádem z wielſzą go-
racoſciá ná naboženſtwa ſie ſchadzáli / dla tego Kościół ſwiety te piosnki ábo Antiphony nazywał wielſzymi / y ieſzcze przydał do nich

Notam

Notam admirationis O, dla tych piaciun przyczyn / iako niektorzy
mniemaja / ktore tu poiedynkiem liczymy.

Pierwsza, aby nam byl wyrazil / wielkie pragnienie Oycow
ss. w otchlaniach zawartych / ktorzy przez tak wiele lat obiecane-
go Messyasa oczekiwajac / wolali wstawnie: Veni Domine, & no-
litardare wyzvol nas z tey ciemności y niewoli czartowskiej / a
day co przedzey oglodac oblicze twoie Bostie / ktorys nas iako O-
ciec dobrotliwy na wyobrazenie swoje stworzył / aby chmy cie
chwalili Pana y Dobrodzieia swojego na wieki. Tys iest Deside- Aggæi 2.
rium mundi, iako cie Aggæus Prorok nazwal; tys iest Expectatio
Israël. Przybadz przeto desideratus cunctis gentibus. Przybadz
Desiderium collum æternorum.

To tak Oycowie ss. wolali Pana / prosiac aby przybyl na
swiat / y ratowal go iako Medyk konajacego czlowieka / iako Do-
brodziej wieznia w turmie siedzacego / iako Krol y zwyciezca pod-
danego swego od Tyrana okrutnego opprymowanego. A my co? Wszyscy za
wolamy poprywajacy sie po vlicach iako bezrozumni; wolamy po Ka-
tuszach / po Grodach / po Trybunalach / o sukcesy / o lichwy / o ro-
zboie / y wydzierstwa / powadzajacy sie. Wolamy o tytuly / o ho-
nory / o Starostwa y dzierzawy / ambicya wwiódzacy sie. A ktoby
wolal o zbawienie do nieba / ktoby wolal o pomnozenie chwały
Bostiej w Kościele iego swietym / o pokoy duszny / y ten powierz-
chorny miedzy Chrzescianami / y zgode miedzy Katholikami / nie
masz nikogo. Omnes quæ sua sunt quarunt, non quæ Iesu Christi. Philip: 2:
Zbowiem to wszystko co nam y sobie Oycowie ss. z wielkim pra-
gnieniem vprosili / nizacz sobie majacy / y vrodzajacy sie in lege Gra-
tiae, nie prawie o laske Zbawiciela swojego nie stoja / y zeby zawi-
tac w te swieta do serc naszych raczył / namniemy go o to nie prosza.
Confundor dicere, mowi Bernat s. patrząc na taką ozieblość na-
sze / y zaniedbale nabozenstwo / quod nos tepidè eum suscipimus,
quem prisci Patres maximo desiderauerunt feruore A ktory nie dla
siebie samego / ale dla nas sie narodzil / iako Izaiasz s. mowi: Par-
uulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Skad Nicetas: Nos
propter nosmetipsos nascimur, vt luce, ac vita perfruamur. At Chri-
stus nostra causa natus est, vt nos beneficijs afficiat. Nicet: in Na-
zian: orat: in
Christi Na-
tiuitate.

Druga przyczyna iest, czemu Kościol s. te Antyphony za-
czyna z zadziwieniem sie iakimsi / od litery O, aby pokazal wiel-
kość niepoietą rozumem ludzkim tego Pana / ktorego Oycowie ss.
prosili / aby przyshedl na swiat / y zbawil narode ludzki przez krew
swoie. Magnus Dominus, & magnitudinis eius non est numerus, po-
wiada Dawid s. a przecie na zadanie ich sstal sie maluczkiem / y za-
wart sie w żywocie Przeczystey Panny. Et tu quidem, o Virgo,
paruulum paries, paruulum lactabis, mowi s. Bernardinus Se-
nenski / Sed videns paruulum, cogita Magnum. Zbowiemci Anyol
p33y

Psalms: 14.

Bernard: To:
4. ser: 5. de
Beata Virg.

Lucz 1.

Apocal: 1.

Iako správe
zbáwienia
nášego Chry-
stus P. odpra-
wił rozum
ludzki tego
poiać nie
može.

Greg: Thau-
ser: 1. in An-
nuntiatione,

Alma Redē-
ptoris kto
napisał.

Ezech: 44.

Psal: 117.

Iako Panna
Náiwiejsza
jest brama
Zámkniona.

przy Zwiástawaniu powiedział / iż Hic erit Magnus, & filius Altissimi mi vocabitur. Który o sobie powiedział: Ego sum Alpha & Omega, principium & finis. Bo iáko gdy kto piše litere O, tam linia kończy obwódsky iáko kółem / tedy iá zaczął: Tak y Chrystus Pan zstąpiwszy z máiestátu swiego ná ten swiat nie opuścił Bóstwa swiego / gdy ná sie przyiáł człowieczeństwo swoje; ále tyłk ogarnęwszy ná kóło náture náše ludzká Bóstwem swoim s. iáko Punctus circumdatur periferia; znowu odšedł do niebá / nászá sobá potia- gnęwszy. Ktád to Dámáscenus s. powiedział: Absorbta est humanitas nostra à Diuinitate. A to iáko: Odpowiada Athanázy s. Non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum. A že sposobu tego / y tájemnice tak głąbokiey rozum ludzki poiać nie može / dla tego Kościół s. milczeniem ráczey niżeli słowy chcący to wyrażić / Exclamácyiá z podziwieniem czyni: O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodijsti; My twoiego biegu poiać nie możemy Pánie / iáko ten Cyrkul zbáwienia nášego czyni; ále iáko cie Oycowie ss. z wielkim prágnieniem požádali / tak y my grzeszni przez te litere O, Bogá bez początku y końca rozumieiac / pókornie prošimy / (O namque optantis Interiectio est) ábyś náš grzesznych tak miłostíwie wysłuchał / y do nieškonczonych rado- ści niebieškich záprowádził / iákoś ráczył záprowádzić Oyce ss. z otchláni wyiete / wštepuiac z triumphem do niebá.

Trzečia przyczyna, czemu w te dni oštátnie Adwentowe / Antyphony ná Magnificat záchynáia od litery O, quod est signum vocantis, & admirantis. Aby wšytkim wiernym pokazano iáko to iest cudowne Wcielenie Syná Božeg / ktory tak to mądrošciá nie- škonczoną swoiá rozrzádził / iż Mátká ie^o Nášwietšá tak przy po- rodzeniu / iáko y przed porodem / iáko tež y po porodzeniu Pánná niepošaláná byla; y cudownie porodžila te^o / ktory iá pierwey swo- zyl. Et fascis eum inuoluit, qui amictus est lumine sicut vestimento.

Dziwuie sie tákiemu poczeću y porodzeniu bez nárušenia pá- niénštwá Ildelphonsus s. y ná ten Adwentowy čas tákowá piosn- ke o niepošaláney Bogárodžicy komponuie. Alma Redemptoris Mater, quæ per uia cæli porta manes. Cudowná ty / powiáda / Pá- nno / Mátko Zbáwiciela nášego / czyštošciá swoiá iáko gwiazdá ná niebie šwiecáca sie / y wšytkich cnót doškonálošć w sobie zupel- nie zámykáia / iáko literá O, cyrkul doškonály w sobie zámyka. O tobie Ezechiel s. powiedział: Porta hæc clausa erit, & non aperietur, erit que clausa Principi Christo. O tobie Dawid s. špiewał: Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam.

Alle spytaš / iákož to štać može / kiedy Ezechiel powiáda: Porta hæc clausa erit; á Dawid záš: Iusti intrabunt per eam. Zá ktorym Ildelphonsus idac / do Pánný Nášwietšzey mowi: Per uia cæli porta manes? Solwuie to tenže Biskup s. mowiác / ile do cá- lošci

łości pánienstwa / Pánna Wsławietša jest iáko bramá zámknio-
na / ktorey y sam Chrystus P. rodząc sie z niey / nie otwierał / y pá-
nienstwa iey nie nárušył; ále iáko promień sloneczny do izby wcho-
dzi przeze štko onego nic nie nárušył; tak z żywota iey pánien-
skiego wyszedł Chrystus P. czystości iey nic nie nárušył. A
dla tego y teyże Antyphonie mowi: Genuisti natura mirante tuum
Sanctum Genitorem, Virgo prius, ac posterius sumens illud Ave Ga-
brielis ab ore. Jle zaś do iásti / ktoraś n' iázłá v Páná / że cie ra-
czył sobie obráć zá Mátkę / tak síla możeń przyczyna swojá v nie-
go / iž przez cie / iáko przez bramę iáka grzešnicy vspráwiedliwie-
ni wchodzą do onego Kráju niebieskiego / zámknionego pierwey
przed pierwšemi rodzicámi nášemi. A dla tego teraz iesteš; Per-
uia celi porta: iesteš Porta Domini, iusti intrabunt per eam.

Czwarta przyczyná, dla ktorey te Antyphony / wielkie táiea-
mnice w sobie zamykájące / poczyná sie od litery O, co jest signum
exclamationis in cautelam. Abyšmy w te dni šwiete rozpániety
wáli sobie wielkie miłosierdzie Pánškie y niewystawione; iáko mo-
gacy nas za každy grzech námmieyšy wiecznie zágubić / á przecie
cierpi iáko Ociec miłosierny / czekaąc popráwy nášey. Košciół
tedy š. woła ná nas: O strzeżcie sie ludzie: Oto káranie wiší nad
wámi: obaczcie sie á vciekáycie co predzey do pokuty / bo niewiecie
co spráwiedliwość Boga chce vczynić zwámi. Gdy tedy prze-
strzegamy łogo / aby sie vmknął przed bestyá iáka / z furyá biega-
cá y wołamy: O strzeż sie; tak y Košciół š. cum exclamatione wo-
ła ná nas: Oto strzála šmierci nieodbita leci / strzeżcie sie by nie po-
traćila łogo w grzechu ležacego / áž do przepásci piekielnych. Oto
dušny nieprzyiáciel; Circuit quærens quem deuoret, podušczáiąc
was teraz náybárzey do obžarštvá / gdyšcie sie przez vmartwie-
nie ciáła wášego mieli nálepiey przygotowác do przyiecia Šbá-
wiciela wášego w Wsławietšym Šákrámenecie. Oto predko Ad-
ueniet Dominator Dominus, ktorego abyšcie przyštoynie przyiáć
mogli do sercá wášego / strzeżcie sie wšelákich pokus / strzeżcie sie
konwersácyi nieprzyštoynych / á wołaycie do Šbáwiciela wášego:
O Sapientia, quæ ex ore Altissimi prodijsti, attingens à fine vsque ad
finem, fortiter suauiterque disponens omnia: veni ad docendum
nos viam prudentiæ.

Piáta y oštátnia przyczyná jest, dla czego Košciół šwiete te
Antyphony oštátnie Adwentowe / zázyna od litery O, aby w nas
tym predzey wzbudził affectum optantis, žebyšmy tym goreššym
sercem prágneli przyšćia Šbáwiciela nášego do nedžney duše ná-
šey / w te vroczyšć zácna / w ktora rozmyšláć sobie bedziemy
przyšćie iego ná šwiat według ciála. Quoniam cum diues esset,
propter nos factus est pauper, extremam vilitatem ob salutem natu-
ræ nostræ eligens ex ingenita sua in nos bonitate. A iž ludzie zwykli
sobie

Przeſtrze-
ga
nas Košciół š.
abyšmy vcie-
káli przed zá-
pálczywošćia.
Boga.

Greg: Thau:
serm: 1. de
Annunt.

Każdy sobie ży-
czy bogactw,
każdy mądro-
ści. A życzy z
wielkim pra-
gnieniem, z
jakim nigdy
nie życzy so-
bie dušnego
zbawienia.

D. August:
serm: 5. in
Natiuitate.

Wszyscy mamy
wzdychać do
OczyŹny
wiekuiŹey do
Ocyá náŹego
niebieŹkiego.
wszystcy mamy
pragnąć wi-
dzenia twa-
rzy iego Bo-
Źkiej.

sobie tych ziemŹkich rzeczy pragnąć / te literę O. częŹtokróć powta-
rzaiać / iako to / gdy kto widzi tego bogatego / to zarazem sam w
sobie mowi: O kiedybym ja teŹ tak mogł mieć siła majątności / sre-
bra / złota / pieniędzy. Gdy widzi mądrego albo wymownego / za-
raz teŹ sobie tego życzy / mowiąc: O kiedybym ja teŹ tak siła umiał /
y mogł tak uczenie y gładko o rzeczach mówić. Tedy teŹ Kościół
świety podobnym sposobem chcący wzbudzić żądze serca náŹego
do rzeczy niebieŹkich / czyni eklamacye przy tych Antyphonach
wielŹkych / abyŹmy wwaŹywszy to w sercu swoim / iako ChryŹtus P.
będąc Bogiem wielkim y nieogárnionym / sstał sie dla nas dziecia-
tkiem małuczkiem / & pannorum vilium squalore contegitur, durissimi
suffert praefepis angustias, & totū misericors humiliter patitur, dum-
modo mundus, qui perierat liberaretur. A wwaŹywszy dobrze / wy-
chwalali go za tak wielkie dobrodzieystwo iego / mowiąc z Augu-
Źtynem ś. O beata infantia, per quam nostri generis vita est reparata.
O grauiŹsimi delectabilesq; vagitus, per quos stridores dentium, ater-
nosque ploratus euasimus. O felices panni, quibus peccatorum for-
des exterŹsimus. O praefepe splendidum, in quo non solum iacuit fa-
num animalium, sed cibus inuentus est Angelorum.

Tak teŹ wwaŹywszy iako Zbawiciel náŹ / te nature náŹe ludz-
ka / wcierpiawszy w niey niezliczone mizerye / zaniósł ja z soba do
nieba / y posadził ja ná prawicy Ocyá swóiego niebieŹkiego / aby-
Źmy teŹ z serdecznym wzdychaniem życzyli sobie stanąć ná prawicy
Sedziego sprawiedliwego / y mówili przez te dni Źwierte sami w
sobie: O bym ja teŹ mogł nieprawości swoje opłatawszy / oglądać
te nature náŹe złączoną z BoŹstwem ś. Odkupiciela moiego. O bym
ja teŹ mogł z nimi ná wieki cieszyć sie w chwale królestwa iego.

A rozmyŹlając sobie / iako Przeczysta Panna ze krwi náŹey w-
rodzona / dawŹy ciało ze krwi swoiey pánienŹkiej Jezusowi Panu /
pánui teraz z nim w niebie / y ieŹ protektorka wsŹtych grzeŹnych
wciekaiaćcych sie o przyczynę do siebie / mówili naboŹnym sercem w
sobie: O kiedybym ja teŹ mogł z sumnieniem czystym wniesć do
nieba / y widzieć NáswietŹka BogarodŹicielke tymi Źmiertelnymi
oczyma moimi w nieŹmiertelność przemienionymi / y wespól z An-
yolami Źwietymi wychwalać ja iako Królowa nieba y ziemie ná
wieki. O kiedybym ja teŹ między sprawiedliwe policzony / mogł pá-
trzać ná oblicze miłosierne Ocyá meo niebieŹkie / y wespól ze wsŹy-
tkimi wybránymi chwalić mogł czasy nieŹkonczonymi Stworce
moiego. JakoŹbyŹmy teŹ tego żądania náŹego dopiać mogli:
iako tak wielkiego y wiecznego ŹczęŹcia dostąpili? ŁatwiuŹsienko
Kátholicy moi / tylko posłuchaymy ŹacháryaŹa Proroaka co do nas
mowi / y iaká ná nas eklamacya czyni: O, o, fugite de terra Aquil-
lonis, dicit Dominus. O Sion, fuge quae habitas apud filiam Babylo-
nis. Tłumáczę PiŹmá ś. per terram Aquilonis, wsŹytko złe / y wsŹy-
tkie grzechy

Zach: 2:

kie grzechy rozumieia / do ktorych nas podusza czart przeklęty /
ktory sobie życzył założyć stolicę na pułnocy / y sprzeciwić się Panu
Bogu. ^{Hieremie 1.} A z tego Pismo s. mowi: Ab Aquilone pandetur malum, iż
wszystkich grzechow / y tey niedze która na świecie cierpiemy / także
y tego karania które po śmierci za grzechy ponosimy / iest authorem
Dyabel Przez Babilon zaśie rozumie sie ten świat obludny z po-
żożliwościami swemi / którego wszyscy zażyć pragniemy ; albo ży-
ć z siebie dostatkow y bogactw tych ^{Babilon co} szkodliwych / albo rożkoszy
przemijających / albo honorow y tytułow wyniosłych. ^{znaczy.} Gdy tedy Za-
charyasz Prorok mowi: O, o fuge de terra Aquilonis. O Sion fuge,
quæ habitas apud filiā Babilonis. trzy razy tu powtarza te litere O,
wołające na nas abyśmy uciekali ; a uciekali dwoiako / bo dwa razy
mowi fuge, fuge, to iest / abyśmy y przed grzechem uciekali / który
iest troiaki: Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & su-
perbia vitæ. A przed karaniem / które za tymi grzechami następuje /
tak doczesnym iako y wiekniwym.

Wzywa nas tedy Kościół s. przez wszytek ten Adwent s. do
pokuty serdeczney / na każdy dzień te słowa Izaiasza s. czytając: ^{Izaię 2.}
Venite, & ascendamus ad montem Domini, & ad domū Dei Iacob, &
docebit nos vias suas, & ambulabim⁹ in semitis eius. Wy / powiada /
grzesznicy / co chodźcie po drogach nieprawości waszych / zapo-
minawszy zbawienia swiego / wyleźcie z błota sprosnych nalo-
gow waszych / a wstapcie in montem Domini, to iest podnieście ser-
ca wasze ku gorze / a rozpoznajcie sobie rozmyślać dobrodzieystwa
Pánskie / iako siła dla zbawienia waszego czynił / a wnidźcie ad do-
mum Dei, posłuchajcie nabożenstwa w kościele / posłuchajcie kaza-
nia: a tam sie nauczycie drog Pánskich / nauczycie bojaźni Bożey /
nauczycie pokory tak od samego Chrystusa Pána / iako y od matki iego
Naswietłey / gdy tajemnice Wcielenia Syna Bożego rozmyśla-
jąc obaczycie / iako nie miał żadney pompy około siebie / żadney asy-
stenciy nulla domus ambitio, nisi reclinatorium in stabulo, mater in
Cypr: de
fano, filius in paſepio, tale elegit fabricator mundi hospitium, huius-
Natiu: Chri-
modi habuit delicias sacrae Virginis puerperium.

A przeto nabożni Katholicy moi / iesli chcemy sobie także zie-
dnąć v Włomonarodzone^o Zbawiciela / nullum enim aliud est ei, pra-
terquā hoc solū opus, vt homo saluus fiat; do Matki sie iego kocha-
ney uciekamy / oney wzywamy na przyczynę; a iako Bernat s.
nas pobudzając mowi: Amplectamur Mariæ vestigia fratres mei, &
deuotissima supplicatione beatis illius pedib⁹ prouoluamur. Teneam⁹
eam, nec dimittamus, donec benedixerit nobis. A zaiey promocyę y
teraz da Bog w te światy woczyte / otrzymamy na duszach naszych
błogosławienstwo niebieskie / y po śmierci z wesolą twarzą bedzie
patrzyć na oblicze Zbawiciela naszego. Ktożemu teraz z Oycem y
Duchem s. niechay będzie cześć y chwala na wiek wieków. Amen.

KAZANIE

KAZANIE W T O R E

O Oczekiwaniu rodzenia Panny Na-
świętszey.*Expectatio Israël Saluator eius in tempore tribulationis.*

Hierem: cap: 14.

Niko świat oczekiwał przyścia Pána Zbawicielowego ná te-
niskości / iezyk tego ludzki wymowić nie może: Wołanie
tylko Oycow ss. Izaiasz Prorok temi słowy námiemil: Vti-
nam disrumperes caelos & descenderes. *Ná coż go ocze-
kiwali?* *Ná to/ aby był przyşedşy oświecił ich w ciemnościach*
otchlani piekielnych / y zbawił ich / od ich nieprawości. Ipse enim
saluum faciet populum suum à peccatis eorum, mowi Anýol do Jo-
zephá s. Zawszećci bowiem w niewola dla grzechu pierwszego ro-
dzica nášego powiada Izaiasz Prorok / mieli tam tak długo sie-
dzieć / Donec egrediatut vt splendor iustus eius. *Al iakoż go zowią*
tego to sprawiedliwego? powiada tenże Prorok / iż go będą zwąć
słońcem wschodzącym. Oriens nomen eius. *Czemuz? temu / mowi*
Páwel s. iż on iest Splendor lucis aeternæ, on iest Splendor gloriæ.
Al iako Izaiasz powiada / on iest Sol iustitiæ. Opánowały ábo-
wiem były ciemności błedow świat wszytek / że láda bałwan / láda
chłopa ábo zwierze iákie za Boga chwalili / Boga prawdziwego /
ktory stworzył świat y niebo / opuścivşy; Do tego Omnis caro
corruperat viam suam per peccatum, y przyrodzonego práwa y pi-
śanego poniechavşy. Dla tego przyşedł Pan ná świat / aby nas
náuczył drogi sprawiedliwości / to iest / abychny y bałwochwał-
stwa poniechavşy / iednemu Bogu / ktory nas stworzył / poklon od-
dawáli / y sami ná potym żyli ná świecie w boiaźni Bożey / wsze-
lákiey sprawiedliwości y poczciwości miedzy sobą przestrzegáiąc.

Jako tedy gdy słońce wschodzi / vstepuá nocne ciemności /
á iásność sie ná niebie co raz wietřa vřázuie / gdy świtác poczyna.
Tak gdy Chrystus Pan miał ná świat sie vřázac / vstepowały po-
woli ciemności błedow ludzkich ná świecie / gdy y filozosowie o
świecení rozumem wietřym od Pána Boga / ludzi pogáńskich
cnot y przyřtoynego życia náuczáli. Y Prorocy Páńscy / gánili lu-
dziom grzechy y sprosne ich bałwochwałstwo: y Sybille ná roźnych
miejscách rownie z Pátryarchami światemi / y z Prorokami / opo-
wiádaly

Isaia 64.

Matthai 1.

Isaia 62.

Genes: 6.

Czemu Chry-
stus Pan przy-
şedł ná świat.Czemu Chry-
stus Pan ná-
zwany iest
słońce wscho-
dzącym.

wiaǳały przyſcie Pańskie na świat : ktory gdy ſie wſazać raczył / iá-
to ſłońce wſchodzące / oſwiecił náuką ſwoią świat wſzytek ; y dla
tego ieſt názwany *Oriens*, dla tego go zowią iáſnością światła wie-
kuſtego / dla tego ſłońcem ſpráwiedliwoſci.

A iż to ſłońce pierwey niżeli ſie na świat wſazało / było zám-
knione d'iewieć mieſiecy w żywocie Naſwietſzey Pánný / dla te-
go ná dſieſieyſzey przedmowie wważać będziemy / czemu te dni oſtá-
tnie *Adwentowe* / w ktore czytáią *Maiores Antiphonas*, zowią po-
ſpolicie oczekiwaniem rodzenia Naſwietſzey Pánný.

Dſieſiąte tedy *Koncilium Toletáńskie* poſtánowiło było zá czá-
ſow Papieża *Marcína Pierwſzego* w Roku Pańſkim 644.
to ieſt przed tyſiącem y dwiemaſet lat / áby było ſwiáſtowanie
Pánný Naſwietſzey od *Anſolá Gábryelá* ſwiecone dziewiątego
dnia przed Bożym *Národzeniem* ; áby te dziewiąć dni / znaczyły
nam owe dziewiąć mieſiecy / przez ktore *Chryſtus P.* odpoczywał
w żywocie Pánný Naſwietſzey / niżeli ſie na świat národził. Lecz
że ſwieto ſwiáſtowania dla pewnych przyczyn Koſciół ſwietý w
Márcu teraz odpráwne / záſ on dziewiąć dni / názwano oczekiwaniem
rodzenia Naſwietſzey Pánný / iż oná czuąc bliſki záſ
porodzenia *Syná Bożego* / z wielką rádoſcią oczekiwála tego
ſłońca ſpráwiedliwoſci / áby wſzło ná ten *horyzont światá náſ-
ſzego* / y oſwieciło go światłem *Ewángeliey ſwoiey*. Ktorey o-
powiaǳać nie mogli / będąc w żywocie mácierzyńſkim záwártym :
ynie mogli odkupić náſ ná *Krzyżu* / áż wrodziwſzy ſie / y wypelni-
wſzy wſytkę wolá *Oycá ſwoiego niebieſkiego*. A że Pánná Na-
ſwietſzá z wielką rádoſcią tego oczekiwála / áby świat wſzytek był
przez *Syná* iey námiłſzego odkupiony / dla tego też oczekiwála y
národzenia iego ſwietego / z *Pſálmistá s.* mówiąc : *Et nunc quæ*
eſt expectatio mea, nonne Dominus? ktora to rádoſć y požądanie
Pánný Naſwietſzey Koſciół s. chcący wyrazić / czyta dſiſia ná
Nieſporze Antyphone táką : *O oriens, splendor lucis aternæ, & Sol*
iuſtitie : veni & illumina ſedentes in tenebris, & vmbra mortis.

Olaus Magnus piſze w *Kosmographiey ſwoiey* / iż ná wyſpie
rzeczoney *Thule*, ad *Polum Arcticum* położoney / pulroń bywa no-
cy á pulroń dnia. A że ludzie tam mieſzkájący teſtnią bázno / iż ták
dlugo ſłońcá nie widzą w oney nocy ták długiey ; tedy / powiaǳa
Olaus / ná wyſokich ſkalách máią ſtraż poſtánowioną / ktora / gdy
iż ſłońce ku nim przybliżyć ſie będzie / obaczywſzy promienie iego /
dáią znáć wſytkim ná dole mieſzkájącym / powiaǳając / iż piátogo
dnia obaczyć ſłońce. A nátychmiáſt záraz on lud wſzytek czyni rá-
doſć wielką publicę, y cieſzy ſie wzáiemnie / iż przeżywſzy one cie-
mne ſzeſć mieſiecy / doczekáii iáſności ſłoneczney. Táſ Koſciół s.
Pánný *Przebłogostáwioney* rádoſć w oczekiwaniu národzenia
Syná

Concil: To-
let: 10. to-
mo 2. Con-
cilior:

Stárzy Chrze-
ſćianie w *Ad-
went* ſwiećili
ſwieto ſwiá-
ſtowania Pá-
nný *Mariey*.

Pſal: 38.

Lib: 1. c. 5.

Pulroń nocy
iako ieſt teſkli-
we obywatel-
lom ſub Polo
Arctico mie-
ſzkájącym :

Emanuel co
fig. rozumie.

S. August:
serm. 2. de
Tem.

August: ser.
6. de temp.

Pokorá Pán-
ny Natwist-
sey skąd ma-
tak wielkie
zalenie
swoie.

D. Bernar:
serm. 6. B.
Virgine:

Ambr: lib.
2. de Virg.

Tob: 10.

S. Vincent:
in Natiu:

Syná swóiego / chcący poniekaď wyrazić / mowi do nas wszyt-
kich / ktorzy w imie iego wierzymy / Antyphone w dzien Thoma-
śa s. Nolite timere, quinta enim die veniet ad vos Dominus noster.
Ktorego starzy Prorocy nazwali Emmánuel / to iest / iáko Augus-
styn s. wykláda: Latens in humana fragilitate maiestas. Ten tedy
narodzi sie nam ná zbawienie z niepokalaney Dziewice / ktora iuż
mortali aluo immortalem suscepit hospitem, & in terrestri hospitio
caelestem Virgo Imperatorem suscepit. Oczekiwa rychli go po-
wię w pieluski / gdyż od dawna życzy sobie być służebnicą iego;
gdyż ná to sie była wdála z mlodości swoiey do Kościoła Salomo-
nowego / aby mu we wszelkiey pokorze służyła; y táń z innemi pá-
nienkami oddanemi ná službę Bożá przez wszytek wiek swoy miesz-
kała / wszytkim prawnie wysluguiac sie. A przeto gdy iey Anioł
zwiástował / że bedzieś Matką Syná Bożego / ona ná rychmiast
odpowiedziała: Ecce ancilla Domini. Niech Pan czyni zemną / iá-
ko wola iego s. ia przecie iákom we trzech leciech wieku moiego po-
slubiła być służebnicą Pánstá / táń y teraz lubo wola iego iest wzy-
nić mie Matką swoią / ia przecie niechce sie zwać nią / y być inákszá
ieno służebnicą iego. A daie rácyá Bernat s. czemu? Nam gratia
sanctificationis prædictæ, quæ eam omni virtute repleuit, sic à prin-
cipio mentem ipsius in abyssu humilitatis fundauit, quod sicut nulla
post Filium Dei creatura, tantum ascendit in gratiæ dignitatem, sic
nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ. Dziwuiac
sie przeto tey iey pokorze táń glibokiey Ambroży s. gdy te iey słowa
Ecce ancilla Domini z pilnością wważa / táń o niey powiáda: Vir-
go semper humilis, tunc etiam humilior facta fuit, ubi se à Deo ad
tantum mysterium cognouit electam.

O Tobiaszu młodszym czytamy / iż gdy sie bawił troche dluzey w
ziemi Medskiey v Ráguela oycá żony swoiey / niżeli mu byli rodzi-
cy ieg czas do zwrocenia sie náznaczyli / powiedziat / gdy go ieszcze
dluzey zatrzymać chciáno: Ego noui, quod pater meus, & mater mea,
modo dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis. Dáleżo z
większym pragnieniem P. Błogosławiona z Iosephem s. oczeki-
wali Narodzenia Jezusa Pána / mowi s. Wincencyus: Maria & Io-
seph, & Sancti Patres ardentèr desiderabant videre puerum paruum.
Alle y sam Jezus P. bedac zámknionym w żywocie P. Przeczysney /
życzył sobie iáko napredzey wyniść ná świat / y zacząć cierpieć niedze
náśe / dla náśego zbawienia. A zátym pragnął też widzieć y ro-
dżice swoie / y mogł te słowa Tobiaszowe mowić: Pater meus &
mater mea modo dies computant. Ráchnia dni iáko dawno temu
iákom sie ia wcielił w żywot przeczysney Matki moiey / y iáko ry-
chło światu sie wkaże. Ideò feruentissimè, mowi tenże s. Doktor /
desiderabatur à Beata Virgine Matre sua, & Sancto Ioseph, qui quo-
tidie computabant dies, cupientes videre diem ingressus sui in hunc
mundum.

mundum. Nie kontentowała się tą radością Panna Błogosławiona / iż Jezusa Pána miała wcielonego w żywocie swoim / ale oczekiwala ieszcze / rychtoli go miała światu porodzić / y służyć mu iako to Mária / y iako namiętna służebnica.

A to pragnienie swoje chcący wyrazić / mówi w pieśniach Salomonowych: Quis mihi det, te fratrem meum, vt inueniam te foris, & aefculer te, & iam me nemo despiciat? O Panie moy / ktorýś mi się według natury ludzkiej / na się przyietey / stał bratem; a według rodzenia synem; ktoż mi to zdarzyć może / abym cie iako naypredzey widziała pożywaiaćcego pierśi moich / abych cie mogła piastować y całować / a nietylko mi już tey radości na wieki nie odiał. Bom cie daleko z większą radością oczekiwala / niżeli wszyscy Pátryarchowie / Prorocy / y Kapłani ss. ktorzy cie tylko przez wiare poznali / a ia już trzymam w żywocie swoim zawartego / a przecie żądania moiego ieszcze nasycić nie moge / aż dopiero kiedy cie oglądam na świat narodzonego. Veni Domine & noli tardare, relaxa facinora plebi tuæ Israël. Ponieważes na to Panie przyśeđ / abys lud twoy Izraelski rozwiązał z ich nieprawości / pospiesz się proszę: abowiem propter Sion non tacebo, donec egrediatur vt splendor iustus eius.

Cantic: 8.

Zwiększym
pragnieniem
Panna Na-
świętą ocze-
kiwała naro-
dzenia Syna
swoiego Iezu-
sa Chrystusa,
niżeli wszyscy
Oycowie Sta-
rego Zakonu.

Naturalistowie piszą o Strusie / iż gdy pozna z ktorego iaiá ma się iego kucze wylac / tedy tak długo będzie siedzieć nad niem / aż się wytlunie z iaiá. Ktoż iaiá on sam nie nasiada / ale tylko skon-
ce ie samo zażgrzewa / y ow piaset od słońca zażrzany na ktorym ono iaié leży. Wielki tedy ieden Doktor chcący wyrazić oczekiwanie rzeczy požądanej od człowieka iakiego: namalował Strusá siedzącego / a on pátrzy na iaié swoje / z ktorego miało się strusie wylac / y napisał nad nim: Donec egrediatur, iakoby dający znać / iż z tad nie odeyde / aż to potomstwo moje wyleże się z tego iaiá. A zaraz to aplikunie do Panny Násświetey / iż ona oczekiwaiac narodzenia Syna swoiego / nie wstawala w pragnieniu swoim / y modlitwie do Pána Boga / za wszystkim światem przyczyniaiac się / ażby się był na świat narodził: Propter Sion non tacebo, donec egrediatur vt splendor iustus eius.

Iako Strus
długo rodzi.Paulus Arel.
Episc: Tor-
tonen.

Nazywa tu Pána sprawiedliwym / iż on sam sprawiedliwości ludzi nauczyl; y on sam będzie sedzia sprawiedliwym w dzień ostateczny. Nazywa go iasnością / iż on sam świat wszytek światłem Ewangeliey swojej oświecił / y teraz oświeca serca nasze / vt splendor lucis aternæ. Abowiem tak sam o sobie powiedzieć raczył: Ego sum lux mundi. Przetoż wam ktorzy w imie moje wierzyć / y z radością dnia narodzenia moiego / iako dobrzy Chrześcianie oczekiwacie / właze się iasność iasli moiey na sercach waszych / gdy nabożnie pamiatke tego przyscia moiego na świat obchodzić będziecie: Vobis timentibus nomen meum orietur Sol iustitiæ, mowi Pan przez Proroka / a ieszcze tym predzey /

Ioannis 8.

Malach 4.

iesli y tego wdzięcznymi będziemy / żeśmy rok przeszły szczęśliwie / y w dobrym zdrowiu przepędzili / wziawszy od Pana Boga żywność z pożytków ziemi. Za co starzy Chrzescianie Panu Bogu dawcy wszytkiego dobrego dziekując / zwykli byli ten Adwent s. iako y Wielki Post z wielką wstrzemięźliwością pościć / iako tak świadczy Leo s. Papież / y wielkie vbogim ialmużny rozdawać.

Leo serm: 2.
de ieiunio.
X. Mensis &
Collectis.

Prædicam⁹ decimi mensis celebrandum esse ieiuniū, quo pro consummata perceptione omnium fructuum dignissimè largitori eorum Deo continentia libamen offertur. *X. troche niżej:* Sed quia non solo ieiunio animarum nostrarum salus acquiritur, ieiunium nostrum misericordijs pauperum suppleamus. Impendamus virtuti, quod subtrahimus voluptati. Fiat refectio pauperis, abstinentia ieiunantis. *A tak w osobie vbogiego / przymiecie Chrystusa samego Pana do domow waszych / ktory aby tym przedzy chciał was nawiedzić / gdyż*

Hiere: 14.

Expectatio Israël, Saluator eius, a osobliwie in tempore tribulationis, proście go do siebie przez Matkę iego niepokalaną; wy zwłaszcza / ktorzy sie w czystości sumnienia kochacie / ktorzy tej Pannie Przebłogosławionej radzi z ochotą służyćcie. Venite virgines ad Virgi-

Fulgent: de
laud: Mariæ.

nem, & lætamini, mowi do was nabożny sluga iey Fulgencys s. ponite maledictionem præuaricationis, & benedictionem restaurationis assumite. Projicite dolores, quos Eua per serpentem accepit, & quos Maria per Angelum suscepit honores, assumite. *A osobliwie wy Matrony nabożne do Bogarodzicielki Panny / iako do Oredowniczi y Protektorki waszey wciekajcie sie:* Venite concipientes ad concipientem, venite parturientes ad parturientem, venite matres ad Matrem, venite lactentes ad lactentem, venite iuenculæ ad iuenculam; a żadaycie od niey tej łaski / aby powinnsy Dzieciatko Jezusa Pana / dała go wam kłysać y piastować w reku / ktory świat wszytek piastuje w reku swoich.

X. wy wszyscy / ktorzy sie ieno slugami iego wiernymi być miacie / podziekowawszy mu za dobrodzieystwa roku przeszlego wziete / na przyiecie nowey łaski sie przygotuycie / y dom serca waszego na przyiecie onego samego przysposobcie / przez spowiedź / pokute / y Sakramenta swiete / iesli z nim w wieczney światłości na wieki krolować pragniecie. Nec enim fugiet nos, licet stabula bestiarum habitacula fuerimus, qui natus in præsepio est. *Uczynmy tak / iako uczynila niegdy Sunamitis Pani pobożna / Helizen- skowi Prorokowi / mowiac do meża swiego:* Animaduerto, quod

Ofor: in Vi-
gil: Natiu:
Christi.

4. Reg: 4.

vir Dei sanctus est iste, qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo ei canaculum paruulum, & ponamus ei in eo lectulum, & mensam, & sellam, & candelabrum, ut cum venerit ad nos, maneat ibi.

Psal. 47.

*Dla tegoż trzeba nam pilno obaczyć / kto to do nas przychodzi w Naswietszym Sakramencie / ktorogo czestokroć nieważnie pozrywamy / a jest to Magnus Dominus, & laudabilis nimis; przy-
stojnaż*

stojnaż mu gospode v siebie zgotuymy na te swięta wroczyſte / mo-
 wiac z Psalmiſtą ſ. Cor mundum crea in me Deus, a on ſam dobro-
 wolnie do nas zawiata / y będzie mieſzkał z nami. Bo tak ſam o ſo-
 bie powiada: Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis mihi aperuerit, intra- Apocal: 3.
 bo ad eum, & coenabo cum eo, & ipſe mecum.

Zaróſmyż go tedy na te wieczerzã do ſiebie / a powtorzmy
 Antyphone dziſieyſzã / mowiac nabożnym ſercem do niego: O o-
 riens, ſplendor lucis aternæ, & Sol iuſtitie: veni, & illumina ſeden-
 tes in tenebris, & vmbra mortis; a zaprowadź nas na wieczerzã
 ſwoie do chwały twej niebieſkiej / gdziebyſmy naſyceni widzenia
 twoiego Boſkiego / chwalili cie ſiedzącego na Maieſtacie twoim
 w iaſności nieſkończoney / z Oycem / y z Duchem ſwiętym / na
 wieki wieków / Amen.

KAZANIE TRZECIE

O Prągnieniu duſze Chrzeſćciańskiej
 przyſcia Pána Chryſtuſowego.

*Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum,
 & ſuſtine Dominum. Pſal: 26.*

D Cyruſie Krolu Perſkim powiadaia / iż vmieraiać chlubia
 ſie tym / że cokolwiek ieno na ſwiecie zamyslił / lubo y co jakim był for-
 tunatem Krol
 Cyru.
 nie dobrego / zawſze mu ſzczęſcie poſłużyło: że ſie nie za-
 wiodł na ſwoiej nadziei nigdy; oprócz tego / że mu cieſto
 było czekać niżej zamysłów ſwoich dopiął. Mowi przeto o ſobie:
 Neque aliquid, aut capiffe, aut aggreſſum me noui, quod minus mihi
 contigerit. Lecz gdy dobywał Babilonu / mowi Xenophon, tak mu Xenophon
 in Cyro
 lib: 8.
 ſie było długie obleżenie naprzykrzyło / że inż chciał odſtąpić od mia-
 ſta: ſed vbi muros intuitus eſt, parabat ab vrbe exercitum abducere.

A ztąd to ſtary Filozof Bias powiedział: Magnum malum eſt, Laert: lib: 4.
 ferre non poſſe malum; Wielkaż to teſtnica / długi czas rzeczy po-
 żądanej oczekiwac / ktorey zwołaſzã z wielkim prągnieniem pożą-
 damy. Doznał tego Dawid ſwięty na ſobie / gdy prześladowa-
 nie od Krola Saula ponofiać / końca kłopotu ſwoiego oczekiwiał:
 A maiać nadzieie w Pánu Bogu / że nie opuſci żadnego; kto ieno
 w iego ratunku vſtoſć pokłada / iało ſam ſie nie zawiodł / tak y ka-
 żdego z nas napomina / abyſmy w przygodach naſzych z nieba po-
 ciechy oczekiwali; a nie teſtliwie poczynali ſobie w rzeczach na-
 ſzych /

Pfal: 16. *ſych / ále meſzным ſercem y z ćierpliwością ſtała: Expecta Domi-
num, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſultine Dominum.*

Gen: 49. *Tak Pátryarcha Jákob / opowiedzianwſzy duchem Prozo-
ctim przyſćcie Zbawiciela nášzego ná ſwiat / przydał záraz y to / iſ
Ipe erit expectatio gentium. Nie záraz powiáda przydźcie lubo
wſſytkich zbáwi / wſſyſcy go iednáć oczekiwáć muſzą / y ie ſam z ni-
mi Pánie / Salutare tuum expectabo.*

Lucz 2. *Al gdy inż czaſu náſz áczonego przyſeđł / y wćielil ſie w żywot
Pánný Przenáſwietſzey / nie tylko ludz ie ſpráwiedliwi / ktorzy ná
ten czaſ żyli expectantes conſolationem Iſrael, prágneli go widzieć
iáko náypredzey národzonego / ále teſ y ſamá Pánná Błogoſławio-
na / kora go w żywocie ſwoim noſiła / mowi Vincentius s. & expe-
ctabat cum magno gaudio, & poterat dicere; Expectans expectauit
Dominum, & intendit mihi. Expectans ſcilicet Deū ſemper expecta-
ui, modò maximè, & intendit mihi, id eſt, accenſam deſiderio accedit.*

S. Vincent:
in Vigil:
Natiu.

Pfaln: 39.

*Al iſnie tylko dla zbáwienia ſtárych Oycow Chryſtus Pánná
ſwiat przyſć raczył / ále teſ y dla zbáwienia nášzego; dla tego roz-
pámietywáiąc w te dni Adwentowe przyſćcie iego ná ſwiat / iáko
ſie z Pánný przeczysteſzey człowiekiem práwym národzić raczył / ſlu-
ſzna ieſt rzecz y powinna / ábyſmy ſie teſ y my ſámi ſtárali y proſili
go poćornie / áby w te dni wroczyſte Národzenia ſwoiego s. raczył
ſie teſ národzić y w ſercách nášzych. O tym bedzie Kázanie moie /
vt quod egit vterus Mariæ in carne Chriſti, agat cor veſtrum in lege
Chriſti.*

D. Auguſt:
ſerm: 2 Na-
tiu: Domini.

Senec: Epi-
ſtola 49.

Popolićie lu-
dzie rádzi ſię
z prawdá mi-
iamy á grze-
chu niepowiá-
damy ná ſię.

Roznemi in-
teneyami ocze-
kiwamy Ná-
rodzenia Pá-
nná Chryſtuſo-
wego.

S. Bonau: in
Pfaln: 45.

V Pátruiąc nieſtáteczná wola náſze Miedrzec Rzymſki / piekna
ſentencya o tey odmienności náſzey w iednym liſcie ſwoim
nápiſal: Sæpè aliud volumus, aliud optamus, & verum ne alijs qui-
dem dicimus. Záwſſe my powiáda ludz ie inſzey ſie rzeczy nápiera-
my / á inſzey prágniemy / á prawdy y ná ſpowiedzi s. powiedzieć
niehcemy / gdy ná ſie grzechy náſze przed P. Bogiem wyznawa-
my. Jákoſ y teraz ſiła tákich miedzy námi ieſt / ktorzy wſty prá-
gniemy co predzey doczeć Národzenia Pánniego / y w tey mie-
rze dobremi ſie być Kátholikámi pokázuemy: ále ná myſli przecie
co innego mamy. Jedni żebyſmy Koledę rozdawali / kedy iná-
ſzym ſpoſobem w pominkow poſyláć nie móżemy / y nie przyietoby
ich. Drudzy żeby pod pretertem Koledy to otrzymáli / czego by iná-
ſzym ſpoſobem wproſić nie mogli. Drudzy áby przez te dni ſwie-
te od robot wolni byli; á kárczmą / koſterſtwem / przeiażdſkami ábo
goſćiną ſie báwili. Inſzy / dla inſzych ták pocziwých / iáko y nie-
przyſtoyných przyczyn. Al żaden podobno z náſ / ábo máło co / kora
ryby zbáwienie ſobie y láſtę niebieſką otrzymáć prágnał / y w ſer-
cu ſwoim národzonego Jezufa Pánná piáſtował / z Bonáwenturą
ſwietym mowiáć do niego: Nie póżádam iá Pánie poćiech tego
ſwiátá /

świata / ani rostkosy iego / ale cie o to potornie proſze: Concupiſcentias ſempiternas excita in anima mea, & de gaudio paradifi inebria mentem meam, aby m mogł z Pſalmiſtą ſwietym mowić weſoło: Expectabam eum, qui ſaluum me fecit à pulillanimitate ſpiritus, & tempeſtate, a wyſluchał y pocieſzył mie Pan moy.

Tak Abrahám ſwiety pragnął widzieć przyſcie zbawiciela naſzego na ſwiat / vidit & gauſus eſt; iako o nim ſama Prawda Ioannis 8. naywyżſza ſwiadczy. Tak pragnął Mozyſz / kiedy mowil: Si in- Exodi 33. ueni gratiam in conſpectu tuo, oſtende mihi faciem tuam; Tak Dawid ſwiety: Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, Pſalm: 41. ita deſiderat anima mea ad te Deus. Tak Izaiasz Prozoł: Vtinam diſrumperes coelos, & deſcenderes. Tak Tobiaſz ſtary: Beatus ero, ſi Iſaia 64. fuerint reliquiae feminis mei, ad videndum claritatem Hieruſalem. Tob. 13. Tak ſama na koniec Oblubienica ſwieta: Quis mihi det te fratrem meum ſugentem vbera matris meae, vt inueniam te foris. Cantic: 4. A nie dſiwo Kátholicy moi / ábowiem deſiderabat videre iſtam faciem, quae dat gloriam Angelis, & beatis; os euangelifans nouam legem, manus quae coelum & terram creauerunt.

Przeto y mybyſmy mieli ſobie życzyć tego / ábyſmy mogli pátrzyć na twarz iego Boſka w niebie; a nie możemy / ieſli go pierwey tu na ſwiecie żyjąc w ſercách naſzych mieć nie będziemy. Plurimi Sanctorum Patrum, mowi Cudotworca ſ. Patriarcharum, & Greg: Thaur: Prophetarum deſiderarunt eum videre, & coram ſpectatores fieri, & ſerm: 1. An- nuntiationis. non potuerunt; Et alij quidem ex iſſis per viſiones adumbratim in ænigmatibus conſpexerunt; alij verò in columna nubis diuinam vocem audierunt, & Sanctorum Angelorum aſpectibus potiti ſunt, ad Mariam autem Virginem ſolam Sanctam, Gabriel Archangelus claro lumine venit, Aue gratia plena, ei nuncians. A tá máiac go wciełonego w żywocie ſwoim / życzyła ſobie / iako nayprzedzey powia- wſzy go / ſłużyć mu iako Mátką / y iako ſłuźebnicą / częſtokróć po- wtarzając one ſłowa Dawidowe: Et nunc quae eſt expectatio mea? nonne Dominus? Pſalm: 38.

Stárzy tedy Chrzeſciánie w Hiſpániey / gdy ſie do nich w- trádła była ex Gallia Gotica, Herezya Pelagiufowa / ktory z to- Heretyk Pela- gius nie przy- wárzyſzem ſwoim Elladiuſzem / nie przyznawał Mátkce Bożey znawał czy- Niepołalaney czyſtoſci pánienskiej po porodzeniu zbawiciela na- ſtego / Eugenius III. Arcybifkup Toletánſki za pánowania ſwia- ſkiej Pánnie tobliwego Krolá Recenſwintá zwolawſzy Biſkupow wſzytkiey Mariey po po- Hiſpániey / bluźnierſtwo to Heretyckie potepil; (ktore dobrze rodzeniu Ie- przedtym potepil był Hieronym ſ. multis & efficaciffimis argumen- zuſá Pánda. tis.) y poſtánowił / aby wewſzytkiey Hiſpániey / oſmego dnia przed Bożym Národzeniem ſwiecono dzień wyznania Niepołala- nego pániensktwa Náſwietſzey Bogárodzicielki. Ktore nabožen- ſtwo potym Ildefonſus ſ. Virgineae integritatis Mariae accerrimus de- fenſor

Czemu ludzie
prości Lilie
Pannie Na-
świetszej ofia-
rują ná ołta-
rzach.

Cantic: 7.

Psalms: 129.

Tic: 2.

Człowiek
Chrześcijański
ma żyć trze-
zwo, spra-
wiedliwie, y
pobożnie.

D. Bernard:
Hom: 1. su.
per Missus.

Isaia 66.

Nie patrzy
Pan Bog ná
tego co się po-
pisuje przed
nim swia-
tobliwościami
swoimi.

fensor po śmierci Eugeniuszowej ná Arcybiskupstwo Toletáńskie
nastąpiwszy/ tak w ryze wprawił/ iż podziś dzień/ to nabożenstwo
miedzy nimi z wielkim ludzi konkursiem odprawowane bywa. Y
ludzie po wszytkim świecie do Panny Násświetszej nabożni / od
onego czasu/ wzięli sobie we zwyczaj stawiąc lilie przed obrazem
Panny Máriej / iáko by wyznawając to / żeś jest / tak po poro-
dzeniu / iáto y przed porodem / y przy porodzeniu panna nie-
połalana iáko lilia: Et vnter tuus sicut aceruus tritici, vallatus lilijs.

Aże Panna mając w żywocie swo'm te° / qui pascitur inter lilia,
oczekiwála czasu národzenia ie° z prágniem wielkim; dla te° ciż
Biskupi ss. ktorzy ná potepienie Herezyey Peláginszowej w Tole-
táńskim mieście zgromádzeni byli / ten tydzień ostatni Adwentu
Festum expectationis Virginei partus názwali / aby iáko ona oczeki-
wając Národzenia Syna swóiego / mówiła z Dawidem s. Spera-
uit anima mea in Domino, à custodia matutina vsque ad noctem, iż
się w nocy národzić raczył. (A Chaldeyska Paraphrasis ma: Anima
mea ardentius desiderauit aduentum Domini, quam Vigiles noctur-
ni aduentum matutinum.) Tak y my ozywając się być wiernymi
slugami iego / opuściliśmy požadliwości światowe / czekáli z nabo-
ženstwem y radością wielką przyscia iego do serecá nášego / w te
dni wroczyście Národzenia iego. Vt abnegantes impietatem, & sa-
cularia desideria, sobriè, iustè, & piè, viuamus in hoc saeculo, expe-
ctantes beatam spem, & aduentum gloriae Magni Dei, & Saluatoris
nostri Iesu Christi. Trzeżwo mamy żyć / abyśmy za piianstwem
nie byli skłonni do żadzy cielesnych. Sprawiedliwie / abyśmy nie-
prágneli dostatków tego świata / ná ktore oczy nasze ráde się zapá-
truią / zazdroścąc ich tym / ktorzy ich silá mają. A pobożnie ná-
koniec / abyśmy się pycha vnioższy / nie zdáli sobie być czymś wiel-
kim y zacnym / żeby się nam drudzy klániali: Ale żebyśmy się pokó-
ry / tak od Chrystusa Pána samego / iáto y od Mátki iego Na-
świetszej z ochotą vczyli. Ktora / etsi placuit ex virginitate, mo-
wi sluga iey Kochány Bernat s. tamen ex humilitate concepit: vnde
constat, quia etiá vt placeret virginitas, humilitas proculdubio fecit.

Gdy bowiem Pan rozmawiając z Izaiaszem Proroziem /
pyta się go / iesliby też zgadł ná kogo on oczy swoje Boskie obroci /
a Izaiasz mu odpowiedzieć nieumie. Sam mu wola swoje swie-
ta opowiada y mówi / że nie bede patrzyć ieno ná pokornego. Ad
quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu; &
tremement sermones meos? Kto się boi Pána Boga y vpokorza się
przed máiestatem iego s. ná tego Duch s. zstąpi / y będzie przemie-
szkiwał w sercu iego. A kto się będzie wynosił / ábo z swiatobliwo-
ścią swoją / ábo z dostatkami światowemi / ábo z mądrością / y
cnotami iákiemi záwołanemi / ná tego Duch s. nie poźrzy / y nie da
mu dárow swoich niebieskich / quia Deus superbis resistit. Mówi
tedy

tedy Bernat s. o Pannie Przeczyskiej: Si igitur Maria humilis non esset, super eam Spiritus Sanctus non requievisset. Ale że była po-
foma / dla tego Respexit humilitatem ancillae suae, y powiedział
przez Salomona: Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa, in vno
oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Co Rupertus Abbas vwa-
żałac ta nowi: In vno crine colli tui, id est, in nimia humilitate
cordis tui, quem videlicet crinem semper vnum vidi, quam humilita-
tem semper vniformem & indeficientem e. e. conspexi. X troche ni-
zej: Quid vno crine gracil' is? & quid humilitate subtilius? quid
crine flexibilius? & quid humilitate confractius? crinis vnus vix com-
paret, & humilitas vix consentit, quod computari possit inter ho-
mines. Czemuż to Duch s. ten włos miannie być z szyi / a nie z gło-
wy? Temu Słuchające nabożni / iż Panna Nasświetła niechcia-
ła nigdy mieć meża / któryby iey głowa był / ale we trzech leciech
ieście bedac oddana do Kościoła Salomonowego / czystość Pa-
nienszą poślubiła Pannu Bogu / iako o tym tenże Opát s. pięknie
napisał: Iste crinis colli humilis cogitatus mulieris caput non haben-
tis, caput inquam, id est virum neque habentis, neque habere volen-
tis. Nam caput mulieris vir. Tu capite isto te indignam iudicasti, tu
viro, & omni saeculo te indignam existimasti.

Bern: ibid.

Cantic: 4.

Rupertus
super Cant.

Ze tedy weyjrzał Pan na pokorę Panny Przeczyskiej / y obrał
iá sobie za Matkę / takim sposobem / aby Pániensztwa swojego nie
nie naruszyła / sferoce o tym Prorozy ss. powiedzieli / Kabinowie
Żydowsky napisałi / Sybille opowiedziały / y Pogańscy Filozof-
wie nakoniec przyznali / wszechmocności to Bostkiey przypisuiac /
ktory wszystko co ieno chce uczynić może / iako Aeschylus powiedział:

Aeschyl: a-
pud Iustinū.

Summi est potestas omnis & gloria Dei.

Tertullianus stary Doktor Kościelny / y z nim Aegesippus wy-
kładać owe słowa Łukasza s. Responsum acceperat (Simeon) a
Spiritu S. non visurum se mortem, nisi prius videret Christū Domini,
powiadać / iż Simeon bedac Kabinem między Żydami / gdy w
Akademii Jerozolimskiej czytał z Katedry Izaiasz Proroka /
napadłszy na te słowa Ecce halma concipiet, & pariet filiū, zmazał na
księgach te litere H, aby był sens taki: Iuencula concipiet, non vir-
go. Alie natychmiast cudownie ona litera H znou stanęła / iako
była pierwey. Zmazał iá tedy drugi raz / a ona y drugi raz na swym
mieyscu była. A gdy trzeci raz zmażana przecie postaremu była /
stworzył sie cudem onym / y szedł do Kościoła Salomonowego na
modlitwę: a tam gdy siemodlił / wziął odpowiedź od Ducha s. iż
nie miał vmrzeć / ażby oglądawszy pierwey narodzonego z Panny
Przeczyskiej Jezusa Panną.

Martyr Ter-
tull: lib: con-
tra Marcio-
nem. Egesip:
lib: de sup-
plemento
Euan: veri.
Lucæ 2.

Alma co si
rozumie z
Żydowskiego
ięzyka.

Lecz y Surius / rzecz godna uwagi w żywocie s. Aegidyusa
piśe na potwierdzenie czystości niepokalanej Panny Przebłogo-
stawionej. Doktor ieden Theologiey / wapiąc o Pániensztwie

Surius in vi-
ta S. Aegy.

S. Egidius
iako cudem
potwierdził,
niepokalanej
czystości pa-
nieniskiej Prze-
nawistsey
Matki Bożey.

Incog: super
Plalm: 21.

Matki Bożey / iako bez naruszenia czystości swojej porodziła / siedł
do s. Aegidyusa poradzić się / aby mu te wątpliwość z głowy wy-
bił. A on wyszedłszy przeciwko niemu / iako w starości zawsze z la-
ską chodził / podpierając się: vderzył ona laskę w ziemię pierwszą
raz / mówiąc: Virgo ante partum. A w tym zarazem wyniknęła z
ziemi lilia biała / tak dośkonała / iakoby się przed kilką w-
rodziła. Vderzy tedy drugi raz Aegidius s. y rzecze: Virgo in par-
tu. Alie druga taka lilić zarazem wyroście. Vderzy y trzeci raz /
mówiąc: Virgo post partum. Alie wnet y trzecia lilia z ziemi wy-
roście. Co on Doktor widząc / wątpić niechciał / y tym cudem sam
vtwierdzonym będąc / innym niepokalane Pániensstwo Matki
Błogosławioney tak zalecał / iako ie zalecał Incognitus ná Psálmy
Dawidowe piśac / tedy owe słowa z Psálmu dwudziestego pier-
wszego: Tu es qui extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus
matris meae, tak wykładając / mowi: Per ista verba, Christus com-
mendat duo, scilicet matris integritatem, & suam cum verbo hypo-
staticam vnitatem. Vbi nota, quod aliqua sunt, quae Deus facit se so-
lo, sicut est animae creatio; aliqua facit, sed mediante creatura, vt quod
vinum nascatur in vite. Vnde quod homo nascatur de muliere, est
opus naturae, quia Deus illud facit mediante natura: quod autem quis
nascatur de Virgine, non est opus naturae, sed solius diuinitatis po-
tentiae. Ad ostendendum ergo, quod non modo naturali Christus natus
est, sed supra naturam, quia saluo virginitatis sigillo, hoc suae natiui-
tatis soli Deo attribuit.

Genes: 3:

D. Fulgent:
ser: de laud:
Mariz.

Ze tu tedy wszechmocność swoje Pan Bog pokazać raczył /
Fecit potentiam in brachio suo; dla tego światło dzisieysze zowie się
Expectatio partus, oczekiwanie porodu. A oczekiwanie zawsze
jest rzeczy dobrej / wesolej / pożytecznej / y niespodziewanym spo-
sobem uczynionej / ktorey z pragnieniem wielkim wyglądamy. A
tak Panna Náswietła Boga Zbawiciela swojego / rychłoliby się
chciał narodzić / oczekiwala / mówiąc: Exultauit spiritus meus in
Deo salutari meo. Czego inne białegłowy rodzace mówić nie mo-
gą / bo nie oczekiwają pociechy y wesela / ale się lekają śmierci y bo-
lesci / iż im powiedziano: In dolore paries filios tuos. A o Pannie
Przezystey Fulgencys s. mowi: Nulla fieri grauedo potuit con-
cipienti, nulla tristitia parturienti; qui enim venerat triste latificare
saeculum, ventris non contristauit hospitium.

S. August.
ser: 3 de Na-
tiuitate.

A iako nie zasmucił Matki swojej niepokalanej / y nie zawsty-
dził przy swoim narodzeniu: tak y nas grzesznych nie zasmuci przy
nawiedzeniu serca naszego w te wrocyste światła / gdy go nabo-
żnie y przystoynym przygotowaniem w Náswietłym Sakramen-
cie przyjmować będziemy: Dulcis dies, verè dulcis, & cunctis poe-
nitentibus veniam portans. Będzie to dzień słodki Narodzenia iego
s. duşom naszym / kiedy teraz gorzkiemi łzami oplączemy niepra-
wości

wości nasze: będzie wesoly / y kiedy z tego świata schodząc do wieczności niebieskiej rodzić się będziemy / przyjmując go w drogę tak daleką / za pokarm y posiłek / za uzbrojenie y mestwo / za wodzą y zbawiciela duszom naszym.

A przeto Kátholiku nabożny / Natiuitati illius, humilitatis diuerforium spiritualiter para tuæ vilitatis fano repletum, in quo diuersarum virtutum, & spiritualium meditationum contexe præsepe, ubi requiescat Christus. A naybárzciey w potężę s. a czystości sumienia obieray się / abyś mógł orzymać / czego sobie życzyś y po śmierci / y za żywota; Et vt assequaris efficacius, humilis ancillæ implora suffragium; Est enim Maria ad opitulandum paratissima, y nikomu protekcyey swoiey nie odmowi / kto się ieno nabożnie vda pod iej obronę. Curramus ergo carissimi, & dulcissimam Virginem salutemus, vt in suæ dulcedinis gremio quiescamus; y tu ná świecie / y po śmierci / ná wieki wieków / Amen.

Laur: Iustian. de Natiuitu: Domini.

Ibidem.

S. Bonauentura in Psalmos.

Ná dzien Oczyszczenia P. Máriej

KAZANIE PIER WSZE

O Święceniū Gromnic.

Vt facerent secundum consuetudinem Legis. Lucae 2.

STary Tobiasz / Chrześciance nabożni / będąc naszymi wiedzonymi ślepotą od Pana Boga / nigdy wesolej myśli mieć nie mogli / ale zawsze w strąśunku y w melankoliej dni swoje prowadził / iż światła słonecznego nigdy widzieć nie mogli. Dla tegoż / gdy do niego Anioł w osobie prostego młodzieńca / który syna jego miał prowadzić do Medzkiej ziemi / przyśzedłszy pozdrowił go: Gaudium tibi sit semper. Odpowiedział stárzec zstrąśowany: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? Ktoemu Anioł rzecze: Forti animo esto, in proximo est vt à Deo cureris. Wytrwaj cierpliwie / a w krótkim czasie Pan Bóg cie pocieszy / y wzrości strącony przywróci.

Tob. 5.

Nacieszsa jest ślepotá ná człowieka, że nie wie gdzie się ma obrócić.

W dzisiejszej Ewangeliej podobnego coś czytamy / gdy Symeon Káptan / żyjąc między Żydami zlosliwymi iako w ciemności iakiej duchownej / vstáwnie się o to strąsował / iż Żakoni

Morzejsko-

Moyżeszowego Izraelezycy iego nie pilnowali/ lubo sie mogli z ad-
cieścić sam w sobie/ iż między niezbożnemi żyć/ sam był sprawie-
dliwym/ iako go Piśmo s. tytułuje/ zowiąc Iustum, timoratum, &
plenum Spiritu Sancto, niechciał iednak przypuścić pociechy żadney
do serca swiego/ y rozweselić sie na duszy/ aż dopiero gdy mu
Duch s. powiedział/ iż nie vmrze/ aż oglądawszy świat/ światą
wszytkiego/ y oświecenie narodow wszytkich/ Chrystusa Jezusa
w ciełe ludzkim narodzonego.

Lucas 2.

Ktorego gdy przyniesli rodzicy iego do Kościoła/ vt face-
rent secundum consuetudinem Legis pro eo, wziął go na ręce swoje/
iako powinność iego kapłańska miosła/ odbierać ofiarowane dzie-
cie/ y nie wracać go ludziom/ ażby było odkupione; poznał od
Ducha s. napomnionym będący/ gdy mu według zwyczaju bogo-
sławienstwo swoje kapłańskie dawał/ iż to ten jest ktorego wszytek
Izrael oczekiwał aby go zbawił; ten ktory miał świat wszytek
Ewangeliją swoją oświecić; ten ktory Wyce ss. z ciemności pie-
kielnych miał mocą swoją wyprowadzić; ten ktory nas wszytkich
ma w światłości niebieskiej na wieki posadzić. A dla tego z radością
wielką zaśpiewał: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum
verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei, &c.

Ioannis 1.

Czemu dzień
Gromniczny
odprawiamy
z zapaleniem
świec poświę-
conych.

Z czego abyśmy sie y my cieszyli/ że ta jasność niebieska oia
nas przyšla na świat/ aby oświecała omnem hominem venientem
in hunc mundum. Kościół s. zaraz od czasow Apostolskich posta-
nowił/ abyśmy to Ofiarowanie Pańskie w Kościele co rok z nabo-
żeństwem odprawowali/ świece zapalone w ręku mając przez co-
by sie znać było/ iż z Simeonem starym wyznawamy Chrystusa
Pana być światłością światą wszytkiego. Lumen ad reuelationem
gentium & gloriam plebis suae Israël, iako Ewangelija s. napisała.

Lucas 1.

A iż niezbożni Sektarze/ iako wszytkie inne ceremonie y o-
brzędy Kościelne gania/ tak też y używanie świec; dla tego na dzi-
siejszym Kazaniu/ onym na hanbę/ a nam Katołikom na utwier-
dzenie/ trotko mówić będzie o świeceniu świec w Kościele Bożym:
ieno pokornie oświećciela Duchą s. prosicie/ aby oświecił rozum y
serca nasze/ y Adwersarzow Kościoła swiego/ mówiąc: Illumi-
nare his, qui in tenebris & in umbra mortis sedent: ad dirigendos pe-
des nostros in viam pacis.

Exod: c. 25.
& 27. Item
1. Machab: 4.

W Jedza to dobrze wszyscy Adwersarze Kościoła Bożego/ iż
w starym Zakonie świec y światła w przybytku Pańskim uży-
wano/ z rozkazania samego P. Boga ktory Zakon swój przez Moy-
żesza wybranemu ludowi swojemu napisał. Jako to dostąpieniemi
wypowiedziami pokazuje Hieronim s. Wigilancyusowi Heretykowi/
na iego bluźnierstwa odpisując.

A to też wszyscy Heretyarchowie wiedzą/ iż Kościół Żydow-
ski był

wski był figura Kościoła P. Chrystusowego/ w którym siła rzeczy
; Zakonu Mojszowego/ co do obyczajów światobliwych y po-
bożności zostawiono/ iako sam Pan powiedział raczył: Non veni
soluere Legem, sed adimplere. Co o nim przepowiedziano abo
przeznaczono było/ rzecz sama wypełniając. A że w Kościele Żydo-
wskim n. chwale Boga świec używano/ y on lichtarz przed Świa-
tnicą Pańską siedmią świec ozdobiony wstawnie zapalano. Dla
tego y Kościół nasz Katolicki/ niechcąc w tey mierze honoru y
chwale Panu Bogu wymować/ ale ieszcze przyczyniając ozdoby w
domu iego świętym/ Ołtarze świecami przyozdabia; y Akolitow/
abo Ceroferarios ma/ osobno na to deputowanych/ y władza Bi-
skupia/ ktorzy nam Apostołow świętych reprezentują/ na to po-
święconych; aby Kąpłanom przy Ofierze s. z świecami służyli/ y
oddawali chwałę powinna Panu Bogu w służbę swoją.

A że świece zwykli Kąpłani świecić/ tak w inſze dni iako w
Sobote Wielkonocną/ y dzisiaj w dzień Oczyszczenia Panny Ma-
riey/ ktore swieto osobliwym sposobem Kościół święty zowie Fe-
stum luminarium, a my Polacy swietem Gromnic; tego mamy
zwyczaj y tradycyę także od czasow Apostolskich ieszcze/ iako y
święta samego Oczyszczenia Panny przeczystey/ abo ofiarowania
C. y. J. J. Pana według zakonu w Kościele Salomonowym/ iako
o tym ſeroce piſzą Doktorowie świeci/ powiadać diuinitus colla-
tam esse potestatem Sacerdotibus, ad certas creaturas benedicendas,
videlicet aquam, ſalem, candelas, herbas, & ſimilia; vt nos à diaboli-
cis incurſibus defendant, według onych ſłow P. Pawła s. iż wſzelka
rzecz y wſzelka kreatura ſanctificatur per verbum Dei, & orationem.

Co tedy ſtarzy Poganie w Rzymian używali świec trzy ra-
zy do roku naybárziej na święta ſwoich fałszywych bogow/ Pro-
ſerpiny/ Februey/ y wſytkich duchow piekielnych/ aby ich vblaga-
li/ żeby nie byli ſrogimi na duſze zmarłe: to Kościół s. zniósł ich
głupie bálwochwałſtwo/ poſtánowił/ iako Innocentius Tertius w
Kazaniu ſwoim opiſuię/ aby Chrzeſććanie ſwiałłość Ewangeliey
świetyey przyiały/ te cześć y ten honor używania świec przy
modlitwie przenieſli na święta wroczyſćci P. Chrystusowych/
y Matki iego przenaſwierſzey; vt in eius honorem deferamus lu-
mina, quæ nobis genuit verum lumen: & iam non fiat ad honorem
Proſerpinae ſponſæ dei infernalis, ſed ad honorem ſponſæ Dei cæle-
ſtis. Neque iam celebretur ad honorem Februa matris dei belli, ſed
ad honorem Matris Dei pacis. Et iam non fiat ad honorem curiæ dæ-
monum, ſed ad honorem Reginae Angelorum. Bo iako Poganie
cześć wyrządzali Proſerpinie/ aby iej oblubięć Plutona boga
piekielnego mieli laſławego na ſie; wyrządzali cześć Februey/ aby
od iej ſyná Marsá/ mogli otrzymać zwycięſtwo nad ſwoimi nie-
przyaciółmi; y klániali ſie czártom wſytkim przekletym/ aby na
duſze

Matthæi 5.

Czemu Chrze-
ściććanie świec
przy ofierze
Mſey i. uży-
wamy, y przy
innych obrzą-
dkach Kościel-
nych.

D. Chryſoſt:
ſup. 1. Ti-
mot: 4. Cle-
menti: Ro-
mano lib.
Conſtit. Eu-
tychian: Pa-
pa & D. Ba-
ſil: de Spiritu
S. cap: 27.
Carthagen:
lib: 8. Hom.
12.

Innocentius
III. ſe m:
de Purif:

Carthagen:
ibid.

Przyczyna
czemu kościół
i. świec zapal-
onych używa
y one na
chwale same-
go P. Boga
poſwiaca.

duſſe zmarle byli łaskawſzymi: Tak my Chrzeſćianie / dla tych trzech przyczyn Mátki Boga y Zbawiciela náſzego Jezuſa Chryſtuſa / głupie pogánſkie zabobony odrzuciłſzy / mamy w poſłanowaniu y czci wſzelakiej / aby nam v Syná ſwoiego namiłſzego ziednała Gratiam, Miſericordiam, & Victoriám, abyſmy y tu ná ſwiecie żyjac obſitowali w łáſkach iego niebieſkich / y przy ſm' rci zwoycieſtwo z nieprzyjaciół náſzych duſznych otrzymawſzy / odnieſli miłoſierdzie wiekuiſte / ſzczęſliwie oglądali w niebie twarz Oycá náſzego miłoſiernego. A dla tego to nas dziśia Cyrillus ſ. Pátryarcha Jeroſolimſki wzywa w Kazaniu ſwoim ná ſwięto dziśieyſze przed pultrzynáſtą ſet lat Inapiſanym / do nabożeńſtwa y radoſci / abyſmy z gromnicami rozſwieconymi ſli ná Proceſſyá / wyznawájac Chryſtuſa Pánem Bogiem náſzym / y ſwiatłoſcią ſwiátá / ktory nas Ewángeliá ſwojá ze ſzczereg miłoſierdzia ſwego oſwiecić raczył. Latí hodie lampades ornemus tanquam filij lucis, cereos veræ lucis Chriſto offeramus, quoniam lumen in reuelationem gentium mundi apparuit.

D. Cyrill.
Hierofol.
Orat: in die
Purificat:

Dionyſius záſie Carthuſianus, májac Kazanie ná dzień Oczyszczenia Pánnj Máriej / niſzeli rácyé powiáda / dla czego ſwiec ná to ſwięto vzywamy / y ſwiećiemy ie / wprzód zá fundáment kládzie Trádyce koſcielne / ktore od czáſow Apoſtolſkich zachowują ſie / y ſa nam pobudką do nabożeńſtwa / y náuká do obyczájow y wierzenia / w ten ſens o nich mówiac: Conſuetudo Eccleſiæ multas ex rebus geſtis retinet ſimilitudines, quibus & rerum geſtarum repræſentat veritatem, & ſimplicium corda ad pietatem excitat; vt per ea quæ foris repræſentantur, ad internorum amorem rapiantur. Przez ſwiece bowiem ktorych dziśia zázywamy / naprzód wyznawamy niepoſkaláną czyſtoſć pánienſtá w Mátké Bożey / iáko kryſtal náſliczniejſzy / ábo ſwiece zápaloná; ktora dla záchowánia zákonu Móyſzeſowego / nie dla oczyszczenia ſwoiego dziśia do koſciola Salomonowego ſie z dzieciátkiem Pánem Jezuſem ſtawilá / wydałſzy go ná ſwiát bez náruſzenia pánienſtwa ſwoiego / iáko pſzczolá / ktora plód po ſobie zóſtawia bez żadnego ſpolkewánia między ſobá wzáiemnego.

Dionyſ. Carthuf: ſerm: de Purif.

Gromnice co
znáczą w na-
bożeńſtwie
náſzym kátho-
lickim.

Pſzczolá iáko
ſie cáłké ro-
dzą.

1. Petr. 2.

Iſaie 53.

Powtore ſwiec dziśia zázywamy / ná wyznánie niepoſkaláney czyſtoſci Pána Chryſtuſowey: Qui peccatum non fecit, & dolus non eſt inuentus in ore eius. Bo iáko ſwiecá ieſt zložona z woſku / z kłotá / y z ognia / kiedy iá oſiáruiemy Pánu Bogu: tak Chryſtus Pan zložony z ciála w żywocie Pánienſkim Duchem ſwietym vformowánego iáko z woſku; z duſze blogoſłáwioney / iáko z kłotá; y z ſwiatłoſci Boſtwa ſwoiego z náтуры Oycowſkiej pochodzącego iáko z ognia / aby nam ſwiecc do zbáwienia Ewángeliá ſwojá / ſam zóſtał afflictus propter ſcelera noſtra, & attritus propter peccata noſtra, iáko ſwiecá / ktora alijs inferuiédo cóſumitur.

Potrzejcie/

Potrzenie / gdy dzisiaj w Processyey idziemy z świecami zapalonymi / bierzemy przez te ceremonie napomnienie do światobliwosci / ktora na tych trzech rzeczach zawisla: abyśmy mieli w sobie *Co świeca* *znaczy.* wieiare prawdziwa / intencya szczyra do sluzby Bozey / y uczynki dobre. Ktore wszystkie trzy rzeczy świece nam dostatecznie znaczą. Bo iako wosk z rosy niebieskiej sie rodzi / a pszczoły go zbierając czynią z niego plasty: tak wszystkie sprawy nasze od Pana Boga pochodzą / według powiesci Izaiaszowej: Omnia opera nostra operatus es nobis, y są nam plastrem słodkości niebieskiej / gdy sie w nich doskonale obieramy / nie wstając y nie wstępując z drogi mandatorow Pánskich. Wiara zaś sie znać sie przez ogień: bo iako świeca nie będąc zapalona ogniem / światła żadnego w ciemnościach nie czyni: tak y sprawy nasze dobre / nie mając wiary prawey / nie są świetne przed Panem Bogiem / według nauki Pawła s. Sine fide impossibile est placere Deo. A intencya na koniec dobra / znać sie przez knot / ktory lubo zakryty jest w wosku / ognia jednak świecącego sie jest fundamentem y zatrzymaniem: Tak też y intencya nasza w czynieniu dobrych uczynkow / ma być zakryta przed ludźmi / od pochwały wszelkiej / a samemu tylko Panu Bogu iawna / ktory gotow jest nagrodzić każdemu / według onych slow Pana obawicielowych w Mattheusza s. Et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. *Hebr: 2.* *Iaka ma być intencya nasza w czynieniu dobrych uczynkow.*

Tak świeca napomina nas / iako sie mamy starać o sławę dobłą prz. o Panem Bogiem / y przed ludźmi. Bo iako świeca zapalona oświeca dom wszystkie / a zagaszona światła żadnego nie daie / ieno śmierdzi: Tak ludzie światobliwi gdy trwają w światobliwości / y cnotach Chrzesciánskich / drugim czynią pobudkę do światobliwości przykładami swoimi / według nauki Pánckiej: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est. A kiedy zaś w lenistwo sie wdawszy / nie pilnują sluzby Bozey / y nie obierają sie w cnotach światobliwych: Neque accendunt lucernam, sed ponunt eam sub modio, na ten czas żadney światłości z siebie nie wydają / żadney pobudki drugim do światobliwego żywota nie czynią. A gdy ieżże zgorzenie z siebie dają / tedy tak śmierdzą przed Panem Bogiem / iako świeca źle zagaszona; albo iako one trupy zgnile / o ktorých Izaiasz s. powiedział: De cadaueribus eorum ascendit fator. *Matthaei 5.* *Sława dobra iako nam świeca wyraża.*

A iako ten ktory w nocy z świecą chodzi / tych trzech rzeczy przestrzega osobliwie. Naprzód / aby mu wiatr świece nie zagasił; Druga / aby mógł z innymi świecami swoje świece złączyć / aby tym wielkże światło mógł mieć / y swego nie stracił; A trzecia / aby mu dostawało do ognia potarmu / ktorymby sie pisał / a nie w gałzał dla niedostatku wosku / albo loiu / albo oliwy: Tak y człowiek światobliwy / iesli chce swoje pobożność wcale zachować / y z ciemności

Deut: 33.

1. Cor: 2.

Matthai: 19.

Innocentius
III. de Pu-
rificatione.Rupert: lib:
3. de Diu:
Offic: cap:
vlt.Druga przy-
czyna czemu
w dzień Gro-
mniczny z
świecami za-
palanemi w
Proceſſy
idziemy.Hieron: con-
tra: Vigilant.Chryſtus Pan
zażywał ro-
znych cere-
monij przepo-
wiadałac
Ewangelia
ſwoię inieſta.

Ioannis 9.

Ioannis 20.

Marci 7.

mości światá tego / iáko z pochodnią iáka z doſkonałością Chrze-
ściánſtá / wnieść do iáſności niebieſkiej / niech ſie naprzód ſtrzeże od
wiatru próżnej chwały ; niech záwſze łączy ſie y konverſiue z ludź-
mi ſwiątobliwemi : á niech záwſze dodaie ogniewi miłości Bo-
ſkiej w ſobie wznieconemu máterey / do czynienia dzieł / y odda-
wánia powinnej chwały Pánu Bogu. A ták non extinguetur lu-
cerna eius, ani oddaleniem ſie od Pána Boga przez leniſtvo tu ſlu-
żbie iego ſwietej / áboriem qui appropinquant pedibus eius, acci-
piunt de doctrina illius. Ani zátlumieniem ognia miłości Boſkiej
roſtoſkami ſwiatowemi / w ktore gdy ſie wda głowiek / non perci-
pit ea quæ ſunt ſpiritus, iáko Páwel ſ. mowi. Ani chciwoſciá rzeczy-
tych przemijáacych / o ktorych ſam Pan Zbáwiciel náſz powiedzieć
raczył : Sollicitudo ſæculi huius, & fallacia diuitiarum ſuffocant ver-
bum. Mowi tedy Innocentius III. Qui per Chriſti gratiam ſunt
purificati, gdy Gromnice w reku zápalone trzymáia / hac ceremo-
nia moueantur, prudentes illas virgines imitari, quæ, vt Euangelica
docet parabola, non ſine lampadibus accenſis ad Chriſti ſponſi nu-
ptias ingrediuntur. A záſ Rupertus Abbas powiáda / iż dla tego w
dzień Gromniczny ſwiece zápalone w reku nieſiemy / ábyſmy byli
wczęſnikami rádoſci Symeona ſpráwiedliwego / ktory Jezusa Pá-
ná / ſwiatłość ſwiátá wſzytkiego / ná reku ſwoich máiać / powie-
dział go być oſwieceniem duſz náſzych / y Bogiem prawdziwym /
do ktorego wſtáwnie wzdycháć mamy / y ſtáwić ſie przedem z wczyn-
kami náſzymi dobrymi / iáko z pochodnią iáſnie goráiać. A dla te-
go / abſentiam eius corporalem ſurſum tendentibus deſiderijs gemen-
tes quærimus, quærentes gemimus. Przydáie y Hieronym ſ. o wży-
waniu ſwiec w Koſciele Bożym / piſzac / iż per totas Orientis Ec-
cleſias, quando legendum eſt Euangelium, accenduntur luminaria
iam ſole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum
lætitie demonſtrandum. Vnde vt virgines illæ Euangelicæ ſemper
habent accenſas lampades ſuas. Ad Apoſtolos autem dicitur : Sint
lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et de
Ioanne Baptiſta : Ille erat lucerna ardens & lucens ; & ſub typo lu-
minis corporalis, illa lux oſtendatur, de qua in Pſalterio legimus : Lu-
cerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen ſemitis meis.

A że niewſtydliwi bluźniercy zwykli gánić Ceremonie Koſcieła
ne / y náſmiwáć ſie z nich / nie pomniac iáko ich zażywał y ſam Pan
Zbáwiciel / mogáć wſzytko ſpráwić mocá ſłowá ſwoiego Boſkie-
go / á przecie przywráćáć wzroſt niewidomemu / liniuit lutum ſu-
per oculos eius, á potym rzekł : Vade, & laua in natatoria Siloe. Tá-
ż poſyláć Apoſtoly ſwoie ná przepowiadanie Ewangeliey po
wſzytkim ſwiecie : Inſufflauit, & dixit eis ; Accipite Spiritum ſanctum,
&c. A głuchego lezac : Apprehendit eum de turba ſeorſum, miſit di-
gitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpi-
ciens

ciens in cælum ingemuit. **A** nad to sam wszystkie stározałonne Ceremonie zachował / y **M**atka iego **N**aswietka / ktora go dziś **P**anu **B**ogu w **K**ościelie prezentowała / ofiarowała na służbę / y odpowowała para synogarlic / według wstaw **M**oyżesowych. **D**la tego **K**ościół s. chcący potępić niewstyd Heretycki / y bluźnierstwo ich / że się raśmiewaia z Ceremonii y obzędow naszych **K**atholickich / dnia dzisieyszego wymyślił Festum luminarium postanowił. **A**by iako **P**anna **N**aswietka nie mając żadney zmaży na sobie / oczyszczenie według **Z**akonu odprawowała ; tak my grzesznymi się czując / y wstawnie w nieprawościach leżąc / iey przykładem / oczyszczaliśmy splugawione sumnienia nasze przez spowiedź s. potute / modlitwę / y inne dobre czynki / vt nemini quidquam suum auferatis, iako mówi **D**ionysius **C**arthusianus, vt cuique quod suum est tribuatis ; to tak zachowacie y niewinność sumnienia / y sprawiedliwość oraz. **E**t habebitis in manibus vestris **C**hristum, qui nobis factus est à **D**eo, & iustificatio, & iustitia.

Na potępienie niewstydu Heretyckiego, którzy ceremonie Kościelne gania dziś Gromnic zapalonych przy nabożeństwie naszym zżywamy.

Dionys. **C**arthus. 1er. de Purificat.

A iako go **P**anna **N**aswietka na ręku swoich y do **K**ościola y z **K**ościola niosła / nikomu go innemu nie powierzając / tak y wy **K**atholicy nabożni / którzy według słow **P**awła s. empti estis pretio magno, glorificate & portate **D**eum in corpore vestro. **J**akimże sposobem? **N**oście go w sercu / noście go w wstach / noście go w ręku waszych / iako mówi tenże **D**oktor s. **Q**uid est **D**eum portare? imaginem **D**eī representare, **C**hristum imitari. **H**anc imaginem portat innocentia, portat iustitia, hanc portat veritas, hanc portat castitas, hanc portat sobrietas, & omnis honestas. **S**icut enim portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem caelestis. **A** dla tego to **K**ościół s. mówi do każde^o dusze z nas / iako do **O**blubienice **C**hrystusowej: **A**dorna thalamum tuum **S**ion, & suscipe **R**egem tuum **C**hristum. **P**rzybierz serce twoje w cnoty s. iako łóżnice **K**rolewska / w drogę obicia y koblence przyozdob sumnienie twoje / w sprawiedliwość **C**hrześciańską y pobożne postępi / iako w namiotek kosztownie hańdowany / aby w nim odpoczywał **B**og twój **Z**bawiciel. **A** iako świeca zapalona świeci się w ręku twoich / tak niechaj świeca się dobrze sprawy twoje. **V**nde etiam in **E**uangelio iubemur lumbos přcingere, id est, carnis fluxa frānare, & lucernam in manibus tenere; id est, proximis lucis exempla monstrare: vt parati inueniamur conuiuiū caelestis sponſi interesse, & cum eo sine fine gaudere.

1. **C**or: 6.

Dionys. ibid.

Dionys. ibid.

A na coż się przydadza te ceremonie kościelne / ponieważ **P**an **B**og chce od nas być chwalonym w duchu tylko: **O**dpowiadam / iż ceremonie powierzchowne są znakiem nabożeństwa naszego zewnętrzne. **J**ako na przykład / gdy iakogo śanuje / y iestem mu wiernym przyiacielem / żebych mu to oświadczył / co mam na sercu / bo on tego nie widzi / co iak mam za affekt przeciwko niemu wewnątrz / tedy przed nim czapkę zdeymuje / y kłania mu się niſto /

Ceremonie powierzchowne zewnętrzny affekt oświadczaia.

czyniac mu rewerencyę / obłapiam za nogi / całuję ściegi jego. Tak
gdy cześć y chwale powinna Pánu Bogu oddać / lubo on widzi
co ia mam ná sercu y w myśli; iednak ia chcący ochote moie oświád-
czyć Stworcy swoiemu / abym to pokazał / że mu z miłości / nie z
boiaźni służe / wpadam ná twarz przed Należytem iego s. wysta-
wiam kořtem wielkim Kořcioly / Oltarze / Kaplice; przynoszę ka-
dzidłá y wonności drogic / zapalam świece / srebrem y złotem Ol-
tarze nápełniając / aby to ná iego cześć / y ná ozdobe Domu iego
wydał / com wziął od niego / y co ieno moge mieć z hojney reki ie-
go. Zachowuie y dla tego te wszystkie ceremonie / które Kořciól s.
pořtanowił: Vt viua extent & visibilia religionis incitamenta, qui-

Carthag: lib:
8. Hom: 12.

D. Hieron:
aduerb: Vi-
gil.

bus fragilitas humana, quasi adminiculis quibusdam fulciatur, & ad
sacra myſteria, & capeſſenda, & retinenda veluti manu ducatur. Jáko
bowiem w ogrodzie owocow strzeże plot ná kóły dány / tak ná du-
chy religiey y nabożeńřtwa ceremonie od Kořcióla vřtawione. Škád
pietnie Hieronym s. Cauſabantur quondam & Apořtoli, quód pe-
raret vnguentum, ſed Domini voce correpti ſunt. Neque enim Chri-
ſtus indigebat vnguento, nec Martyres lumine cereorum: & tamen
illa mulier in honorem hoc Chriřti fecit, deuotioque mentis eius re-
cipitur. Et quicumque accendunt cereos ſecundum fidem. ſuam ha-
bent mercedem, quam colentibus illum Dominus promiſit.

A poniewaſ ceremonie kořcielne z Duchá s. ſa pořtanowio-
ne / y od ſámego Chryřtuřa Pána podane / iáko ſie wyſey pokazało.
Dla tego y świec vřywanie / y onych pořwiacanie chwalebne ieřt
y potrzebne / ná ořwiádeczenie wiáry nářey porořeczney / y ná o-
řrařenie duchow nieczyřtych / ktorzy nam řkodzić zwyřli / nabá-
řiey kiedy gromy bię y pioruny ſtrařne / aby przy tych ſtrařach
mogli nař ſturbowánych ná ſumnienie iáko pořyc. Przetoſ iáko in-
ře ceremonie s. czyniemy ná odegnańie duřnych nieprzyiációl ná-
řy / gdy ná nař náiařdy iákie czynia; tak y kiedy burze ná powie-
trzu porořtaia / Krzyſa s. iáko gromu iákiego ná czáry / a świec
ſwieconych iáko błýřkawice iákiey rořřwiecirořy / zařyamy.
Ktoze y teraz w reku nářych máiac / abyřmy czártom pietielnym
ſtrařnymi byli / iáko Pánná Nášwietřa ořiarowála Syná ſwo-
iego Jezuřa Pána / Bogu Oycu niebieřtiemu; tak my ieř przykła-
dem / ſámych ſiebie / y ſercá náře iemu ořiaruymy / a przez świece
zapalone Troyce Przenášwietřa w iednořci Bořtwa nierozdziel-
nego wyznawaymy / iáko záwře przy Nášey s. czyniemy. Cum
ergo iam ſub hac ſignificatione portamus Chriřtum, mowi Dionyřius
Carthuřianus, portemus eum in ore, Chriřtum portemus in corde,
Chriřtum portemus in manibus, vt dimiři in pace cum Simeone ſan-
cto, ſalutare Dei videre mereamur. Co nam rácz zdářyc / za przy-
czyńá Mátki twoiey Przenaczyřřey Chryřte Jezu / ktorzy żyieř y
řrolnieř z Oycem / y z Duchem s. ná wiek wiekóv / Amen.

Czemu Gro-
mnice roř-
řwiecamy
kiedy řię tyřka
y grzmi ná
niebie.

Ibidem vt
ſupra.

KAZANIE W T O R E.

O Pieśni Symeonowej.

Nunc dimittis seruum tuum Domine. Luca 2.

Symeon s. Káplán Stározákonný / Chrześcíanie w Pá-
 mi Bogu mili / ácz wielkie ma zalecenie swoje od Dokto-
 row Kościelnych / którzy zacność wrodzenia iego / proro-
 gátyw Rábinowskie / y powage wrzedu iego Lewit-
 skiego / przy doyrzalej stárości y szedziwych leciech wysóce zalecá-
 iá ; nic mu przecia do doskonałej pochwały iego przydáć nie mogą
 nád to / co Ewángelia s. o nim powiedziała / iż był Homo iustus,
 timoratus, expectans consolationem Israël, & Spiritus Sanctus erat
 in eo. Chyba to samo / iż iáko Responsum acceperat à Spiritu San-
 cto. non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini, ták
 nie umárl płonny nádzienie swojej / ále przyšedšy w duchu do Ko-
 ściółá ; gdy rodzicy Pána Jezusowi przyniesli go tam według Za-
 kónu Mojżeszowego / áby go byli P. Bogu ofiarowali / wziął go
 ná ręce swoje / błogostáwił Boga / y rzekł tę pieśń / ktorá Kościół s.
 ná każdy dzień po Nieszporze ná Komplecie śpiewuie: Nunc dimit-
 tis seruum tuum Domine, &c. Jáko by chciał rzec / mowi s. Cyrillus
 Jerozolimitáński: Audi Israël, audite omnes gentes: quem ego Sa-
 cerdos vester Simeon vlnis gesto, magnaue voce & prädico, & testi-
 monio meo palam commendo, híc Deus & Dominus est. Ktorego
 zem iá już według obietnice Duchá s. oczymá moimi ogládał / che-
 tnie rád już śmierci oczekiwam / ábym dług śmierci według ná-
 tury powinny zapláćil / á Oycom ss. w otchlániách piekielnych be-
 dącym wesoła nowine oznaymil / iż już obiecány swiátu Messyáš
 národził sie / y w krotkim czasie zbáwi nas z tey niewoli szatán-
 skiey wyrwawszy / y zaprowadzi do rádości y rostkossy niebieskich
 od wieków nam zgotowanych.

Silá bowiem w Zakonie stárym znáydujemy ludzi tákich /
 którzy sie bali P. Boga / którzy przestrzegáli drog sprawiedliwo-
 ści iego / y którzy dárami Duchá s. rozmaitemi nápełnieni byli.
 Żaden przecie z nich nie był ták szczęśliwy / iáko Simeon s. áby miał
 być ogládać oczymá śmiertelnymi obiecánego swiátu Zbáwiciela /
 y áby go miał piástować wcielonego ná ręku swoich ; chyba że go
 w duchu widzieli / y przyście iego opowiadáiąc / tym sie cieszyli że
 wierząc w wen / iż ich miał zbáwić / pewnego w otchlániách odżu-

Nie tylko z
 sprawiedli-
 wości y z boid-
 żni Bożey Si-
 meon s. ma
 zalecenie
 swoje, ale też
 osobliwie zte-
 go że oczeki-
 wał przyścia
 Pana Zbáwi-
 cielowego ná
 świat.

D. Cyrillus
 Jeros: Hom:
 de Occursu
 Dom.

Simeon s. na-
 przed oznay-
 mił w otchlá-
 niách Oycom
 świętym Ná-
 rodzenie Pá-
 ná Chrystu-
 sowa.

Simeon s. sle-
pota nawi-
dzony od Pa-
na Boga gdy
Iezusa Pana
w kościele na-
rec swoje
wziął, zara-
zem prze-
zwał, y tak
do śmierci
swojej wi-
dział dobrze.

pienia oczekiwali. Lecz Simeon s. od starości wielkiej ná w zro-
tu już zeszły/ gdy testniac w ciemności tego świata/ wieczney cie-
mności podziemney oczekiwiał/ wziął te pocieche od Duchá s. iż
nie miał umierać/ ázby oglądawšy Chrystusa Jezusa z Panny
Przeczystej narodzonego. Gdy tedy od tegoż Duchá s. nápo-
mniony kazał sie zawieść do Kościoła Salomonowego/ p. zeyzwał
wziawšy Jezusa Pana ná rece swoje/ iáto piše Cyprianus s. y
zaspiewał iáto labec przode śmiercią swoją/ te wdzięczną piosn-
kę: Nunc dimittis seruum tuum Domine.

Ktora/ coby za tájemnice w sobiemiała/ y czego byśmy sie
z niey do zbawienia wzyć mieli/ ná dzisiešym Kazaniu krótko Ła-
skom wášym powiem. Zbawiciela prosimy/ aby będąc swiá-
tłością wšytkich narodow y wšytkiego świata/ raczył też y ná-
še oczy oświecić/ y dać przyobiecana Gloriam plebi suae Israél.

Prerogatywá
Simeona s.
nad inne Oy-
ce swięte Sta-
wego zakonu.

I Ešli z ktorey miáry Ewangelista Páński záleca Simeona s. te-
dy osobliwie z tey/ iż Erat expectans consolationem Israél. Bo
inšy Stárzy Oycowie s. nádziewáli sie tego/ Duchem s. będąc
obwiešczeni/ iż Chrystus P. miał pocieszyć wybranych slug swo-
ich/ tak žywych iáto y umártych/ ktorych przeznáczył do žywota
wiecznego/ aby byli Izraelámi/ to iest/ aby wstáwnie pátrzyli ná
Boštvo iego swięte. Ale nie oczekiwáli Chrystusa P. tu ná tym
swięcie/ ázby sie był národził człowiekiem prawdziwym z Na-
świetšej Panny Máriej. Samemu to tylko Simeonowi s. dal
te lástke P. Bog/ y przez Duchá swojego s. vpevnił go/ iż nie miał
vmrzec ázby był ogládal Jezusa P. w cieie nášym ludžtim y vciešył
sie z przyšcia iego ná swiát. A dla tego/ nie mowi o nim Łukáš s.
Erat sperans, ale expectans consolationem Israél. Czytał bowiem w
Izáiašu s. iż nas Chrystus P. miał pocieszyć przyšciem swoim/
odkupiwšy z niewoli Szátánskiej śmiercią swoją przénadzoššá:
Consolabitur Dominus Sion, & consolabitur omnes ruinas eius. A
troche nížey mowi: Ad annunciandum mansuetis misit me, vt me-
derer contritis corde, & prädicarem captivis indulgentiam, & clau-
sis apertionem: & prädicarem annum placabilem Domino & diem
ultionis Deo nostro, & consolarer omnes lugentes. Nie oczekiwál
tedy Simeon s. pociech tego swiáta obludnych y przemijáacych/
iákie są bogáctwa/ honory/ y roštoky cielesne/ zá ktorými sie głupi
ludzie wwodzą. Ale oczekiwál tey pociechy/ aby nas Chrystus
Pan z niewoli grzechu ošwobodził/ y poiednáł z Oycem swoim
niebieštim: dla tego oczekiwáiac z Dawidem s. mawiál: Et nunc
quæ est expectatio mea, nonne Dominus? Skąd pięknie Ambrožy
s. o nim: Benè iustus qui non suam solùm, sed populi gratiam requi-
rebat, cupiens ipse vinculis corporeæ fragilitatis exsolui, sed expe-
ctans videre promissum.

Maie 51.

Maie 61.

Psalm: 38.

D. Ambr:
lib: 2. in Lu-
cam.

Wšyšcy

Wszyscy ábowiem ludzie sprawiedliwi nie swojego pożytku szukaia / y nie swojej tylko pociechy oczekiwaią / ale wszystkich wóbecz wiernych / za których z miłości Chrześciańskiej y samych siebie / na wszelkie niewczas y niebezpieczeństwa wydaia. Ztąd to Paweł s. powiedział: Charitas non querit quæ sua sunt. A iáko Augusty. s. mowi: Charitas communia proprijs, non propria communibus antepomit. Także y Ambroży s. Charitas communia pro suis habet, sua verò pro communibus. A iáko sam o sobie Paweł s. mowi / chcący miłość swoje przeciwko wiernym Páńskim oświadczyć: Ego autem libentissimè impendam me ipsum, & superimpendar ipse pro animabus vestris. A przydaie na drugim miejscu: Non querens quod mihi vtile est, sed multis. Który to áffekt iego tak wielki Chryzostom s. wważaiąc / powiada o nim / iż taką miłością przeciwko P. Bogu palał / że życzył sobie wszystkie ludzkie odmienie w Anioły / aby ieno tym większą z ich nawrócenia mógł uczynić chwałę P. Bogu; y taką miłością palał przeciwko bliźnym swoim / to jest przeciwko wszystkim wiernym Páńskim / iż życzył sobie stać się za nich ofiarą / y męczeństwo ponosić by to można / prawie na każddy dzień. Non vna tantum vice, stowász Chryzostoma s. liquidem semetipsum per dies singulos immolabat. Nam & ad pericula iugiter parabatur, consummans voluntatem martyrij, & naturam in se mortificando carnis, nihil minus quàm immolata hostia Deo munus implebat; & quia semetipsum consecrauerat Deo, etiam orbem vniuersum studuit offerre, qui omnem prorsus, quæ sub cælo regionem, quasi volitans, circuiuit, vt ex hominibus Angelos faceret. Qui propterea lætissimò animo dicebat, scribens ad Philippenfes. Sed & si immolar supra sacrificium, & obsequium fidei vestræ gaudeo, & congratulor omnibus vobis.

Pospolitego
dobrá ludzie
sprawiedliwi
szukaia nie
swoiey prywaty.

1. Cor: 3.

D. August:
Epist: 109.

D. Ambr:
lib: 1. Offic:
cap: 25.

2. Cor: 12.

D. Chryso:
Hom: 1. de
laud: Pauli.

Philipp: 2.

Takim prawie sposobem y Symeon święty / o którym Ewangelia powiada: Et Spiritus Sanctus erat in eo. Nie sobie tylko samemu życzył pociechy y przediego zbawienia / z przyszcia Páńskiego na świat: ale wszystkim tym którzy ieno przeznaczeni są do widzenia istności iego Bóstwiey: y dla tego go ztąd naybarzej zaleca w Ewangeliey Duch święty / iż nie swojej prywaty szuka / ale powszechnego świata wszystkiego zbawienia; Erat expectans consolationem Israël. A dla tego powiada Augustyn s. z wielkim y gorącym wzdychaniem mawiał: Quotidie in orationibus suis, quando veniet? quando nascetur? quando videbo? Putas durabo? putas hic me inueniet? putas isti oculi videbunt? per quem cordis oculi reuelabuntur? Dicebat ista in orationibus suis, & pro desiderio suo accepit responsum, non gustare mortem, nisi prius vidisset Christum Dominum.

Naywiększa to
jest doskona-
łość w Świę-
tych Bożych,
iż wszystkim
równie, iáko
samym sobie
życza zbawie-
nia dusznego.

D. August:
serm: 2. de
Temp.

A gdy Dzieciatko Pána Jezusa do Kościoła przyniesiono / wzięwszy go na ręce swoje / błogosławił Pána Boga / mowi Ewangelista

wángelista święty / y potym zawołał : Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Coż stać za pożytek miał stárzec święty / że widział Jezusa Pána / pyta sie z pilnością Origenes stary Doktor Kościelny : Quid ei profuit vt videret Christum? vtrum hoc tantum in promissione habuit, vt videret illum : nihilque ex visu eius consequeretur utilitatis? an latet aliquod donum dignum Deo, quod Beatus Simeon, & meruit, & accerit? Bo iesliże białagłowa krowie plynienie lat dwanaście cierpięca dotknęła sie podobną szaty Pánstkiej / a zaraz zdrowienie od tak długiej choroby swojej odniosła / toć tedy y Symeon święty trzymając Dzieciatko Jezusa Pána na ręku swoich / musiał iakie znaczne vkontentowanie od niego odnieść : y odpowiada ten Doktor wielki / iż tak iest / abowiem brachijs tenens, latabatur atque gaudebat, videns paruulum à se gestari, qui ad victos venerat resoluendos, seque ipsum nodis corporis liberandum, sciens posse neminem de claustro corporis quempiam emittere, cum spe futuræ vitæ, nisi eum, quem in brachijs continebat. Vnde ad eum loquitur : Nunc dimittis seruum tuum Domine in pace.

Orig: Hom:
2. de Purif.

Co za pożytek
odniosł Simeon
i. że Pan
Jezusa nara-
ku swoich
piąłkował.

Starzy dzie-
kujać Panu
Bogu za do-
brodziejstwo
pieśni skła-
dali.

Exodi 15.

Iudith 5.

1. Reg: 2.

4. Reg: 10.

Nieli bowiem ten zwyczaj wszyscy stárego zakonu Wyco-
wie święci / iż otrzymawszy iakie znaczne dobrodziejstwo od Pána
Boga / ná znák wdzięczności y dzieł czynienia / pieśni ná tychmiast
śladali / y śpiewali z radością. Tak Moyses z Aaronem wypro-
wadziwszy Żydy z Egiptu / gdy widzieli faraona z iego wojski za-
topionego w morzu czerwonym / zarazem pieśń tę złożyli / y ludowi
wszystkiemu śpiewać kazali : Cantem Domino, gloriosè enim magni-
ficatus est. Tak Debora Prorokini / zabiwszy Syzara wodzą Kro-
lá Chánańeystkiego / z Barakiem pieśń złożyła / Qui spontè obtulistis
de Israël animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Tak An-
ná matka Samuelowa / otrzymawszy potomka od Pána Boga /
śpiewała : Exultauit cor meum in Domino. Tak Ezechiel Krol / o-
trzymawszy obietnice dłuższego żywota. Tak Tobiasz stary otrzy-
mawszy wzrost przywrocony. Tak Judith zabiwszy Holofernesá.
Tak oni młodzieńcy w piec Babiloński wrzuceni. Tak też y ten
stárzec s. gdy obaczył Zbawiciela świata / nie mógł sie wstrzymać
od radości / ale podziękowawszy Oycu niebieskiemu za takie do-
brodziejstwo / iż dał mu oglądać obiecánego Messyasa / Lumen ad
reuelationem gentium zaśpiewał z radością wielką : Nunc dimittis
seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.

Zabęcia za
dobry znak
Marynarze
mają.

Bercor: ver-
bo Cyg.

I iako żeglarze / gdy w srogiej nawałności morskiej będąc /
obaczá łabędzie plynące / mają nadzieie / iż przedko vstanie nawał-
ność / y szczęśliwie stana v portu požádanego / iako świadczy z
Ambrozego świętego Petrus Bercorius : Tak oglądawszy Zbawi-
ciela wcielonego Symeon święty / który przedtym śpiewywał
z Dawidem świętym ; Cantabo Domino in vita mea, psallam Deo
meo,

meo, quàm diu fuero, na końcu żywota swiego / iako łabec zaśpiewał wdzięcznie: Nunc dimittis. Wycomie oni świeci w otchłaniach będący / gdy go obaczyli idącego do siebie z wesołą nowiną / wielką ochłodę wczuli y pociechę niezmierną / iż usłyszeli od niego / że się już narodził zbawiciel / który ich w krótkim czasie miał wyprowadzić z tamtąd na swobodę.

Był ten zwyczaj w starzych Rzymian / iż gdy Cesarza swego koronowali / wdziawszy na się szate długie aż do ziemi on Cesarz nowy / (a te szate Cesarstwa / mowi Tertullianus / zwano po Grecku Pelagos) szedł do więzienia mieyskiego / gdzie rozmaici złościcy na gardło siedzieli: a którokolwiek ieno z onych więźniów mógł się dotknąć oney szaty Cesarstwiey / zaraz wolnym zostawał / y wychodził z więzienia przy oczach Cesarstkich. Żywot ten nasz mizerny / nie innego nie jest / ieno więzienie sprosne y smrodliwe / z którego Psalmista s. wstawnie pragnąc wymiść / wołał do Pana Boga:

Pelagos co się ma rozumieć.

Więźniów Cesarza Rzymskiego pod czas koronacyey swoiey uszytkich wypuszczali.

Psalm: 141.

Educ de custodia animam meam ad confitendum tibi. A insa Verissima: Educ de carcere. Gdy tedy sławny Cesarz y Monarcha świata Chrystus Jezus przyszedł na ten świat / iako do więzienia iakiego ciężkiego / z nieba zstąpiwszy / y wdział na się szate człowieczeństwa naszego / natychmiast Symeon s. obaczywszy go w Kościele Salomonowym / accepit eum in vlnas suas, aby co przedzey dotknąwszy się tey szaty śmiertelności iego / mógł wymiść na swobodę z ciała tego skazitelnego / począł wołać do Pana: Nunc dimittis seruum tuum Domine. Abowiem tu na świecie / już mu się było wprzyszyło żyć w tey niewoli świata tego obludnego / iako Ambroży s. mowi: Non tam voluntate, quàm necessitate in hac vita tenebatur. A dla tego prosi / aby już z okow ciała tego skazitelnego mógł być uwolniony. Dimitti poscit, quasi à vinculis quibusdā ad libertatem festinaret: sunt enim velut vincula quadam huius corporis, & quod est grauius, vincula tentationum, quæ nos alligant, & ad iniuriam captiuitatis astringunt, quadam lege peccati.

D. Ambr: lib 2. de bono Mort.

Alle rzeczysz / wżdyć uszytkim ludziom śmierć jest straszna / y z gorzkością przychodzi człowiekowi rozdzielać się z tym światem / lubo jest mizerny y obludny / przecie ich siła jest / którzyby sobie żyć / czyli żyć na nim na wieki / nieba poniechawszy; czemuż tedy Symeon s. prosi Pana Boga o śmierć / y spiewając iako Łabec iaki / z radością schodzi z tego świata? Odpowiadam / iż ta jest różnica między sprawiedliwymi a między grzesznymi: iż ludzie sprawiedliwi / pełni będąc dobrych uczynków / z radością śmierci oczekiwają / aby tym przedzey mogli otrzymać nagrodę za cnoty y pobożność swoje. Abowiem timent Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur. Grzeszni zaś ludzie mając przed oczyma uszytkie zbrodnie swoje / które za żywota czynili / gdy im przychodzi z tym światem się żegnać / płaczą iako Syreny morskie z gorzkością

Ludzie świeci z radością zchoǳa z tego świata: a grzesznicy lękaia się śmierci barzo.

Ecclesi: 1.

Pfalm: 139. koscia narzekajac / ze sie ich koniec przyblizyl / wiedza co co psalmista Pansti powiedzial: Virum iniultu mala capient in interitu. Symeon tedy s. beda homo iustus & timoratus, iako Ewangelia s. swiadczy o nim / nie lekal sie smierci / ale iako

Martialis
lib: 13.

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator Cygnus funeris ipse fui.

Glupi Philo-
zoph, co sie w
ogien dobro-
wolnie wrzu-
cili.

Plutarchus
in Alex.

Z radością y z, spiewaniem wesolym mowil do Pana Boga: Nunc dimittis, &c. Quia vident oculi mei salutare tuum. Plutarchus powiada o iednym filozofie / ktorego Armonatargen zwano / iz zyczyl sobie barzo widziec Augusta Cesarza / ktory szesliwie Rzymianom panowal / y wszystkie swoje nieprzyjaciele zwoiowawszy / pokoy po wszystkich swiecie uczynil: Et Iani portas clausit. Obaczawszy tedy ten Gymnosophista Cesarza / gdy sie Maiestatowi iego przypatrzył / poszedł do domu ognia stos nałożył / y sam sie dobrowolnie spalil / mowiac: Oculi qui tantum maiestatis lumen viderunt, non oportet amplius quidquam videant. Tak y Symeon s. ogladawszy Jezusa Pana / Krola nad krolmi / niechtal wiecey zyc na swiecie / ale zaraz o smierc Pana Boga prosil / powiadajac / iz wiecey na ten swiat patrzyc niechce / bo iuz viderunt oculi mei salutare tuum.

Pier: Valer:
lib: 23, § de
Cyg.

Pisze Pierius Valerianus, iz starzy Egipcyanie mieu to zwyczaj w siebie / ze gdy stary iaki muzyk umarl / tedy na grobie iego labecia wyrysowano. Symeon swiety iz bliskim smierci beda / gdy wziawszy Dzieciatko Pana Jezusa na rece swoje / zaspiewal wdzieczna piosnke: Nunc dimittis, slusnie sobie przywlaszczyc moze ono Emblemata, co ieden wzony nad wyrysowanym na scienie labeciem napisal: Deficiens magis musa fui. Albo raczy on wierzyt z Psalmu Dawidowego: Immisit in os meum canticum novum, carmen Deo nostro. Sprawiedliwy abowiem pragnie / co prazdey wynisic z wiezienia tego swiata / y mowi z Pawlem swietym: Cupio dissolui, & esse cum Christo. A grzesny narzeka vmierajac / iz do wiecznych ciemnosci idzie. Humiliaisti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

Pfalm: 39.

Philipp: 1.
Pfalm: 43.

Prou: 14.

A ze Salomon powiada / iz In malitia sua expellitur impius: Iustus autem sperat in morte sua. Zebyśmy przeto nie narzekajac na zlosci nasze / zchodzili z tego swiata w desperacye; ale z ochota y nadzieia otrzymania nagrody / za dobre uczynki nasze / mowili z Symeonem swietym: Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Mowmy wzias przede smiercia do Zbawiciela naszego / zyiac tu na swiecie / wyznawalem Bostwo twoie swiete Panie / wierzyłem Remissionem peccatorum w Kosciiele twoim swietym / y za laska a milosierdziem twoim oczekiwam teraz Vitam aeternam w Krolestwie twoim swietym nam obiecanej. A ty iako Ociec laskawy / Salutare tuum da nobis.

Pfalm: 84.

Lez

Lecz tego zbawienia Kátholicy nabożni / dostąpić przy śmierci
 żaden nie może / ieno ten / który za żywota błogosławi Páná / y nosi
 in vlnis suis Jezusá Páná z ochotą. Jako tedy w Ewangeliey dżi- *Czworacy luź-
 dzie piastują
 Páná w sercu
 swoim.*
 sieyszey czytamy / iż cztery osoby Jezusá Páná na ręku swoich pi-
 stowały. Pánná Náswietśá / Jozeph święty / Anna Prorokini / y
 Symeon stary / tak teraz czworacy ludzie piastują go w sercu
 swoim / mówiąc z Jákobem Pátryarchą w sobie: Salutare tuum ex- *Genesi: 49.*
 pectabo Domine, ábowiem dla nas / y dla nášego zbawienia zsta-
 piesz z niebá / y krew twoie przenađroźśá wylales za nas na krzy-
 żu. Pierwszy tedy są co Chrystusá Páná z Máryą Pánną na ręku
 noszą / (Maria enim mare amarum significat) ci / którzy w gorzkości *Ci co pokuta-
 ia Jezusá Pá-
 ná w sercu
 swoim noszą.*
 serca żaluąc za grzechy swoje pokute rozmaíta ochotnie ponoszą /
 ciało swoje karaniem rozmaitym vmartwiając / iáko czynił Pá-
 wel s. który tak o sobie powiedział: Castigo corpus meum, & in
 feruitutem redigo. A tak karząc sámego siebie / stigmata Domini mei *Galat: 6.*
 Iesu in corpore meo porto. A słusnie mówi Augustyn s. bo gdyby-
 śmy z cierpiącym Pánem za grzechy nasze sami nic nie cierpieli / tak
 wielá nieprawości máiełstat ięć święty obrażiwşy / nie bylibysmy
 godnemi widzenia wesołey twarzy ięgo w niebie / którzyśmy sie tu
 na świecie żyjąc nic nie zasmucili. Penitentia igitur languores sanat, *S. August:
 lib: 1. de
 vera & falsa
 penit: c. 1.*
 leprolos curat, mortuos resuscitat, sanitatem auget, & conseruat:
 claudis gressum, aridis copiam, cæcis restituit visum, vitia fugat, virtu-
 tes exornat, mentem munit & roborat. A iáko s. Isidorus przyd- *S. Isid: lib:
 de fummo
 bono.*
 ie: Penitentia est medicamentum vulneris, spes salutis, per quam
 peccatores saluantur, per quam Deus ad misericordiam prouocatur.

Powtore / Jezusá Páná noszą ci / którzy Jozephá s. náśládują
 (Ioseph enim augmentum interpretatur) y w cnotách Chrześcian-
 skich co dzień sie pomnażają. Ibunt de virtute in virtutem, wiedząc / *Psaln: 83:*
 iż kto w pobożności nie postępuje / ten w cności vstaie.

Potrzenie / noszą Jezusá Páná na ręku swoich ci / którzy w
 czystości serca Anny Prorokiniey náśládują. (Anna enim nitor gra- *Anna co są
 rozamie.*
 tia, seu mundities interpretatur.) A gdy ná myśli y ná éiele niezmá-
 zányi być vsilują / błogosławienstwo to od Páná Boga przez
 Mátttheusá s. obiećane po śmierci otrzymają / że go w chwale ię-
 go niebieśkiey z radością oglądają. Przeto / którzy teraz czystość
 milnieć / mówi Páwel s. Glorificate & portate Deum in corpore *Corint: 6.*
 vestro. Nákoniec / piastują w sercu swoim Jezusá Páná ci /
 którzy z Symeonem s. w wytrwaniu cierpliwym oczekiwają
 przyścia Pánstiego / do dusze swoiey z Dawidem mówiąc: Expe-
 ctans expectavi Dominum, & intendit mihi. W utrapieniu / w per-
 sekucyách / w chorobách / w boleściách / y w wesołych dniách / za-
 wsze iednáłowo służyłem Bogu moiemu / oczekiwając / że wysłu-
 cha wolanie moje / y da pocieche ná duszy / da odpuszczenie grze-
 chów / ieslim w czym nie dosyć uczynił sprawiedliwości ięgo s.
 da korona

Can: Quia
de pñit:
Dist. 1.

da korona po śmierci / za intercessyę y przyczynę niepokalanej
Márki swoiey. Quia Diuinitatis natura clemens est & pia, magisq;
ad indulgentiam, quam ad vindictam prona: quia non vult mortem
peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.

S. Bernard:
serm: 2. de
Aduentu.

Do Panny tedy niepokalanej Kátholicy nabożni / iáko do Má-
rki miłosierdzia / pokornie vćieczmy sie wšyscy / á stárájąc sie / aby-
śmy byli iusti & timorati, iáko Symeon s. do niej teraz z Bernár-
dem s. nabożnie zámowlamy: Per te accessum habeamus, ô benedi-
cta inuentrix gratiæ, vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis:
humilitas tua Deo grata, nostræ veniam impetret vanitati, copiosa
charitas tua, cooperiat multitudinem peccatorum, & foecunditas glo-
riosa, foecunditatem nobis conferat meritorum, Amen.

KAZANIE TRZECIE

O Stanie Wdowim.

*Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc pro-
cesserat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septē
à virginitate sua, & hæc vidua usque ad annos octoginta
quatuor. Lucæ 2.*

Petr: Dam-
iani serm: 3.
de Natiu:
Virginis.

D. Ambr:
lib: de Virg:

Gregorius
Neocæsar:
Homil: de
Annunt.

Wodobno sie temu będzie kto z was dziwował / Kátholicy
moi / iż ná dzień Oczyszczenia Niepokalanej Dziewicy
Máriej / Láskom wáśzym o stanie wdowim ná dzisiey-
szym Kazaniu nieco powiem / máiąc dosyć máterey do
mowienia / ták o samym Jezusie Pánu / iáko y o przeczyszczy Má-
ce iego; ad cuius efferenda præconia, non Rethoricorum diserta fa-
cundia, mowi błogostawiony Piotr Dámiani / non Dialecticorum
subtilia argumenta, non acutissima Philosophorum apta reperiuntur
ingenia. Abowiem zdaniem Ambrożego s. Tanta est huius Virgi-
nis excellentia, vt in eius narratione omnes balbutiant linguæ, cæcu-
ciant omnes intelligentiæ, deficiant omnes similitudines parabolicę.
Opusciwszy tedy máterę mowienia o Pánnie przenaświetszey /
czemuby niezmázana będąc / stározałonnemu oczyszczeniu podle-
gála / máiąc w sobie totius gratiæ thesaurum reconditum, iáko s. Bi-
skup Włocławczyński mowi. Tákże czemu y Jezus Pan sam
naywyższym Zákonodawcą będąc / według Mózyżesowych wysta-
w chćiał być w kościele Hierozolimskim osiárowany. Z tey okázyey
o stanie wdowim potrzebny do wiadomości człowiekowi Chrze-
ściáńskiemu /

ściągłskiemu / dyskurs uczyniemy / iż tamże w Kościele Salomona
nowym / gdy Panna Naswietła dzieciątko Jezusa Pána / Bogu
Oycu niebieskiemu ofiarowała / Anna Prorokini podeślego wieku
wdowa / która tam we dnie y w nocy na służbie Boskiej przemie-
skliwała / wziawszy Zbawiciela świata z ręki Matki iego Błogo-
ślawionej na ręce swoje / podobnym sposobem iako y Symeon s.
Confitebatur Domino, & loquebatur de illo omnibus, qui expecta- Lucę 2.
bant redemptionem Israël.

Ze tedy Jezus Pan nie tylko chciał być piastowany od Mat-
ki swojej / quæ sola ex omnibus generationibus sancta corpore, & spi- Greg: Nęo-
cel: ibidem.
ritu fuerat: Ale też y od wdowy świętej / quæ non discedebat de
templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Dla tego
oznaczności stanu wdowiego / quod Virginitati valde affinis, mul-
tumque illi perfimilis sit, iako wczony Káarthágená mowi / rzecz ná-
sze w imie Pánstie zaczynamy. Prośbe o łaskawe y nie testliwie
słuchanie.

I Akiebyby wagi stan wdowi był w Kościele Pána Chrystusa
nowym / łatwiuśienko każdy z nich wybaczyć może / iż ich staranie y
obronę sam sobie Pan Bog zachował / tak w starym iako y nowym
Zakonie. Ulaprzód bowiem czytamy w Księgach Mowyższowych
takie przykazanie od Pána: Viduæ & pupillo non nocebitis, si læse- Exodi 22.
ritis eos, vociferabuntur ad me, & ego exaudiam clamorem eorum, &
indignabitur furor meus, & percutiam vos gladio: & erunt vxores ve-
stræ viduæ, & filij vestri pupilli. Znowu ná innym mieyscu: Non Deut: 24.
peruerteris iudicium aduenæ, & pupilli, nec auferes pignoris loco vi-
duæ vestimentũ. A Hieremiasz Prorok: Viduam nolite contristare. Hierem: 22.
A zaraz Job s. cieśzy sie z tego / iż nigdy wdowy żadney nie zasmu- Iob 29.
cił: ale każda według możności swojej / w iey potrzebie ratował.
Cor viduæ consolatus sum. Nuż Psálmista s. Dominus custodit Psalm: 143.
aduenas, pupillum & viduam suscipiet, & vias peccatorũ disperdet.

Przez Izaiaszá też Pan Bog wszystkim przelożonym / y wszy- Isaia 1.
tkim zgola wobec Izraelczykom roztázuie wdow bronić / od tych
którzyby one opprymować chcieli. Subuenite oppresso, iudicate
pupillo, defendite viduam. Przez Záchariaśá / nie káże ich potwa- Zacharie 1.
rzać / Viduam & pupillum nolite calumniari. Przez Ezechielá Ezech: 22.
gniew swoy Boski opowiada Jerozolimczykom / quia pupillum &
viduam contristauerunt apud se. A przez Mądrego Salomona
opowiada wszystkim iż lzy wkrzywdzoney wdowy przychodzą aż do
niebá przed máiestat iego. Nonne lachrymæ viduæ ad maxillam de- Ecclef: 35.
scendunt, & exclamatio eius super deducentes eas? A maxilla enim
ascendunt in cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

Ztąd sam Pan Zbawiciel opowiadáiąc Ewángeliá swoje
świętą / gdy widział Pháryzeuszów obludnie wymagájących má-
ietności

ietności nâ wdowách bogátych / pod pretextem nabożeństwa y fundusow nâ kościol / strofował ich ostrze z tey ich obludy mówiąc: **Matth: 23.** Vx vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui domos viduarum comeditis. Jako tedy z nâuki Pána Chrystusowey Jakub s. Apostol także nam visitare viduas & pupillos in tribulationibus: tak wšytkie **Koncilia** ábo **Źgromádenia Biskupow** swietych rostkáziá nam wiernym wšelkie mieć stáranie o wdowách swiatobliwych. A

Concil: Ra-
tise: 11.
Can. 20.

*Biskupi máia
wdow bronić
y o ich krzyw-
dy wymowác
się.*

naprzód Concilium Ratisconense: Quid scriptura divina de viduis & pupillis præcipiat nobis, clam non est; ideoq; quoniam prouisioni nostræ Deo auctore, causâ principaliter viduarum & pupillorum sunt commissa, peruenit ad nos, quod à Iudicibus crudelibus pro leuissimis causis, veluti defensoribus carentes, irremediabiliter affligantur. Ob hanc causam decernimus, vt Iudices non prius viduas & pupillos conueniant, nisi Episcopo nunciarint, cuius sub velamine degunt. Quod si Episcopus præsens non fuerit, Archidiacono vel Presbytero mandamus, vt pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant, ita iustè ac rectè, vt deinceps de casibus antedictæ personæ non conquassentur. Quod si is qui Iudex est, aut impetitor, eis aut iniuriam aliquam ingesserit, aut definitionem tanti Concilij transgressus fuerit, à communione suspendatur.

Concil:
Carth: Can:
101.

Dist: 37.
Cau: 1.

Causa 23.
quæst: 5. c.
Regiam.

Lecz teraz y Sedziowie sádzáe sprawy wdow vbogich Bisku-
pom ábo ich Oficjalom nie opowiedáia sie; y duchowni Przelo-
ni o sierotách y wdowách vtrápiionych nie pytáia sie / iákby to nie
do nich należało / co w tey mierze Concilia swiete determinowaly,
osobliwie Káarthágenstie IV. y Ius Canonicú na róžnych miejscách
wzmianke czyniac: tedy Gelásius Papież tak mowi: Viduis autem
& orphanis, Ecclesiæ præsidium implorantibus Episcopi debent adesse, &
contra improború violentias protectionis patrocinium eis negare nõ debent.
y zâs nâ inšym miejscu te powinność nâ krole wkłádáia temi słowy
Regum officium est proprium, facere iudicium atque iustitiam, & liberare
de manu calumniantium vi oppressos: & peregrinis, pupillisque & viduis,
quod facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium.

Psalms: 133.

Prouerb: 15.

*osobliwa opá-
rzność swo-
je ma Pan
Bog o wdo-
wách pobo-
żnych.*

Wielka tedy z tey miáry iest zacność stann wdowiego / iz sam
P. Bog ich broni / y stáranie ma o nich; także namiestnikom swoim
Krolom / y Biskupom / y Przelożonym wšytkim przeciwko swo-
wolnikom krzywde im czyniacym powstáwáe y bronić ich rostkázié.
Lecz y ktád nie mmieysza ich zacność iest / iz im osobliwe swoje bło-
gostáwienstwo dáie: viduam eius benedicens benedicam, pauperes
eius saturabo panibus, mowi przez Psálmistá swego. A przez Sáló-
moná znnow: Domum superbiorum demolietur, & firmos faciet ter-
minos viduæ. A tak gdy głód był wielki po wšytkiey ziemi Źydow-
skiej / do oney pobożney wdowki Sareptánskiej / posláł był P. Bog
Heliaszá Proroká / áby dom iey swá bytnościá blógostáwił / y ży-
wił iá. Vlohemí wdowá s. wielkie od P. Boga z obiema synow
swoich żonami blógostáwienstwo odnioslá / iákto czytamy w ksié-
gách Ruth. Elizeusz Prorok syná vmárlego wdowki vbogiej w-
skrzesił by sie nie frásowála / y oley zâ blógostáwienstwem Bostim
w domu

w domu iey rozmnożył / aby sie była z długow wypłaciła. A sam Pan Bawiciel v bogiey wdowie syna wskrzesił / aby sie była nie
 frąsowała nie mając pociechy niktąd. Także też y Piotr s. na żądanie
 v bogich wdowek / umarłą Dorke wdowę bogatą ktora ich ży-
 wila / y wšytkiego miastá v bogie / do żywota przywrócił. Et quia
 prolixum est complecti omnes, mowi Ambroży s. cognoscite aliquas,
 & præcipue Deborah, cuius nobis prodidit Scriptura virtutem. Hæc
 enim docuit non solum viri auxilio viduas non egere, za błogostá-
 wienstwem sobie od Pána Bogá danym / verumetiam viris posse
 esse subsidio: quæ nec sexus infirmitate reuocata, munia virorum obeunda
 suscepit, & suscepta cumulauit. Denique cum Iudæi Iudicem regerentur
 arbitrio, quod viri illi non poterant vel æquitate regi, vel virtute defendi,
 bellis hinc inde ardentib⁹, Deborah sibi, cuius regeretur iudicio, coaptarūt.
 Itaq; multa millia virorum vna vidua, & in pace rexit, & ab hoste defendit.

Lucæ 7.

D. Ambr:
de Viduis.

Ślącym y te trzecią pochwałę swoje wdowy pobożne mają / iż
 siła rzeczy zacnych w Rzeczypospolitey dla całosci Wyszyny y za-
 chowania Religiey odprawowały. Jaka była Jabel co waleczne-
 go Hetmána Sizarę reka swoią zabiła. Juditha s. ktora Holoser-
 nesowi głowę wciela. Krolowa KARTHAGENSKA Didone / quæ ma-
 gis ardere voluit, quàm Hiarba Regi nubere. Et Hasdrubalis vxorem, quæ
 apprehensis vtraque manu liberis, in subiectum se præcipitavit incendium,
 ne putrescentia damna sentiret.

Odwagi
wdow mę-
żnych za
Rzeczpospo-
litą.D. Hieron:
Epist: ad
Ageruchia.

Alle pogańskich wdow y starozakonnych zaniechawšy / mamy
 dosyć przykładow świątobliwości z wdow Chrześcijańskich / iaka
 była Paula s. z naprzednieyszey Familiey Rzymskiej / y iey córka
 Blesilla / ktora po śmierci meżá swego macierzynskim przykładem /
 mowi Hieronim s. Spretis omnibus carnis illecebris, ac seculi huius
 oblectamentis, nullius rei sollicitiorem curam adhibuerat, quàm per-
 petuo seruandæ castitatis. Taka była y Melania s. ktora po śmier-
 ci meżá swego ieszcze przed pogrzebem / siedšy do kościoła czystość
 swoje P. Bogu poświęciła. Toż uczyniła y Eufrazia Rzymianka
 Cesarzskim małżeństwem po meżu pierwszym / z którym ieno rok ży-
 ła w zgárdziwšy. A żeby nie miała przenagabania od rożnych zło-
 tników / ktorzy na iey vrode zapátruiać sie / y o iey przyiaźn sie stara-
 li: gdy Cesarz z Rzymu wyiáchal / ona pusiwošy sie przez morze do
 Egiptu / w mieście Thebaidzie aż do śmierci przy kościele mie-
 ſkała. Niewspominam tu Elzbiety s. krolowey Węgierskiej / kto-
 ra wiel swoy wšytek w stanie wdowim strawiła / na każdy dzień
 v bogim żebrakom wysluguiac sie. Ani Konstancyey Konstancy-
 na Wielkiego córki / ktora pozbywšy meżá swiego Helikana / wo-
 dza woysk Rzymskich naywyższego / z którym w panieństwie żyła /
 czystości swojej aż do śmierci dochowała. Opušce Kornelia A-
 frykanowa córka / ktora po śmierci Tyberyusza Gracha małżonka
 swego wdową mlodą y dostitnią zostawšy / Krola Egipskiego
 Ptolomeusza w zgárdziła małżeństwem. Opušce Galle Simma-
 cha Bur-

D. Hieron:
Epist: ad Fu-
riam.Świątobli-
wość wdow
Chrześcian-
skich.

Lucas 2.

Amphiloch.
De Occur.
Dom: & de
Genitrice.

I. Timoth: 5.

Nie iest
grzech żaden
wdowom mło-
dym iść za
mąż. Lecz
starym, za-
prawdę rzecz
nie przystoynaD. Ambr:
tom: 4. lib:
de Viduis.Wdowy służąc
Pánu Bogu
w stanie swo-
im pocztowie,
im więtsze
krzywdy y
prześladowá-
nia ponoszą,
tym sobie bar-
żiej na koro-
nę w niebie
zasługują.

cha Burmistrza Rzymskiego corte/ która gdy wdowa została / rá-
dziłi iey Medycy aby za drugiego męża posła/ powiadaiąc iż otre-
dowacie się jeśli za mąż nie poydzieś. Odpowiedziała / iż nie tylko
otredowacie / ale y vmrzeć wole / niżeli stan moy wdowi drugim
małżeństwem obelżyć. Przydaie do niey y druga Rzymianka Ana-
ne ná imię / której gdy potrzebni radzili / aby śla za drug- go męża
odpowiedziała: Aut futurus mihi maritus bonus vel malus euadet:
si bonus, in continuo timore illum amittendi versabor; si verò malus,
expedit magis mihi malum hoc non experiiri. y tak w czystości stanu
swego wdowiego żyjąc / po wszystkie dni żywota swiego służby
Pánstkiej pilnowała / dzisieyszej Anny prorokiniy / o której E-
wángelia wspomina / w pobożności y cnotách swietych náśladu-
jąc. Ponieważ o niey y Łukasz s. takie dał świadectwo / że bedąc
wdową vsque ad annos octuaginta quatuor, non discedebat de tem-
plo, ieiunijs & obsecrationibus feruens nocte & die. Y swiety Am-
philochus Biskup Konsti / takimi iá słowy pochwalil / y iákoby za
wizerunek, iákoby żywe zwierciadło / wszystkim wdowom Chrze-
ściáńskim wystawił: Corona viduarum mulierum Anna, sexu mu-
lier, ordine Prophetissa: versans in Regno, corpore laxa ac remissa, animo
firma ac neruosa; facie rugosa, explicata autem prudentia; senio incuruata;
recta incedens cognitione; multitudine annorum inueterata, nulliter
verò exultans diuina scientia: ieiunans, & non se explens ad satietatem:
orans, & non vacillans, & domos alienas non obiens: psallens, non nugans;
prophetans, & non dicens fabulas: diuina meditans, & quæ sunt turpia
non addiscens.

Nie gánimy tedy małżeństwa powtorzonego / ponieważ y
Páwel s. tego nikomu nie odradza / ale owszem ieszcze mówi do Ty-
motheusza wcznia swiego pisząc / Volo viduas iuniores nubere, fi-
lios procreare, matres familias esse. Ale któraby wdowá mogła
w światobliwości swoiey żyć a służyć P. Bogu / dalekoby iey wie-
ksza korona była / według onych słow Apostoła s. Mulier alligata
est, quam diu vir eius viuit. Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata
est: cui vult nubat, tantum in Domino; Beatior autem erit si sic per-
manferit. Stąd Ambroży s. zacność stanu wdowiego / zaráz po
stanie pánieńskim kładąc / tak napisał: Non inferioris virtutis est, eo
abstinere coniugio, quod aliquando delectauerit, quam coniugij oble-
tamenta respuere.

Alle rzecześ: Trudno wdowie bez porady meżowey / znieść
kłopoty gospodarckie / obmowiska y krzywdy sąsiednie / trud no-
ści prawne / podatki koronne / náiażdy swowolnych ludzi / y utra-
pienia żołnierckie: musi sie náplakać / musi sie náponiewierać po-
drożami różnemi / musi náklaniać przedowi / náprosić powin-
nych; że prawie nigdy sucha chleba nie zie / iákto pospolita przypo-
wiesć niesie. Odpowiada Ambroży s. ná miejscu wżwyszym pomie-
nionym: Hoc beatior, quod perpetua sibi gaudia exiguis fletibus
emit,

emit, paruisque momentis tempora acquirit aeterna. Tym wielkŝe iey powiada ŝczęŝcie/ wielkŝa zaŝługa u Pána Boga: bo za troche lez wylanych wieczne ŝobie kupi w niebie radoŝci / y za krotkie utra-pienie/ ktore tu cierpliwie na ŝwiecie ponieŝie/ otrzyma w oney nieŝonczoney chwale Kroleŝtwa niebieŝkiego żywot nieuŝtający.

Czy mŝe ŝobie wdowa ŝtateczna y poboŝna ma zaŝługować te korone w niebie? Temi ŝeŝcia ŝpoŝobami / czyŝtoŝcia / ŝtrumnoŝcia / poŝtem / modlitwa / iálmuzna / y poboŝnym wychowaniem dziatek ŝwoich / ieŝli iemiała z meŝem ŝwoim.

Co ŝtrony czyŝtoŝci wdowicy powiadaia Lácinnicy / iŝ Vidua ieŝt rzeczona / quasi sine dualitate, iáko Vecors sine corde; Vesa- ^{Vidua ŝkad ieŝt rzeczona.} nus, sine mentis ŝanitate. Drudzy zaŝ mowia / iŝ Vidua rzeczona ieŝt / quasi Idua, hoc est à viro diuiŝa. Iduare enim Hethruŝca lingua, diuidere est. Wdowa tedy rozumie ŝie oddzielona przez ŝmierć od meŝa / z ktorym w małŝeńŝtwie iednym cialem byla. Ktorego ŝe iey P. Bog wziął / ona iáko Synogarlica bez towarzyŝa zoŝtawŝy ma z Pŝalmiŝta ŝ. mowić: Mini autem adhaerere Deo bonum est, po- ^{Pŝal: 17.} nere in Deo ŝpem meā. Com ŝie pierwey ŝpuŝczála na ŝtanie mał-ŝonka moiego / to teraz wŝŝytkie nádziecie moje w ŝamym P. Bogu moim poŝtadam / y onego za oblubienca duŝe moiey máiac / iemu ŝamemu w czyŝtoŝci ŝluzyc bede / pomniac co o ŝtanie moim Mądry ŝálonon powiedzial: Tempus amplexandi, & tempus longē ^{Ecclesi: 3.} fieri ab amplexibus.

Powtore ma ŝie wdowa bogoboŝna kochać w ŝtrumnoŝci / aby ŝadney pompy ŝat / bántietow / muzyki / y orŝatow ŝlug nie zaŝywa- ^{D. Fulgent: Epist: 2. ad Gallam de ŝtatu Vidua- rum.} lá. Si ŝancta mulieres, mowi ŝulgencius ŝ. etiam coniugata non ŝunt monilibus comenda, ŝed moribus, & eo magis humilitate debent ornari, quám veŝte; qualis debet eŝŝe viduæ habitus & inceŝŝus, quē non homini viro cupit placere, ŝed Christo? quā neceŝŝitate corporalis abŝoluta connubij ŝpi-ritualia tantum debet ornamenta ŝectari? Habitus ergo talis ŝit qui non ad laŝciuiam excitet, ŝed ad continentia prouocet: qui non allieiat ad libidinē, ŝed comprimat ad timorem qui non accendant carnis concupiŝentiam ŝed extinguat? Ináczey bowiem / według Apoŝtola ŝ. Vidua quā in delicijs viuít mortua eŝt Ktora ŝie wdowa ŝtroi w kleynoty / wie- ^{ŝwowne wdowy wie- lom dáia oka- zyia ŝyciem ŝwoim do ob- mowitŝk y pa- ŝadzania.} lomowŝtwem y ŝmieŝkami ŝie bawi / táŝe kápánieniem częŝtym y prze- chadzkaŝmi ŝmáczne kaŝki iáda / á nápija ŝie przytym: Táka pe- wnie doŝŝonaley ŝwiatobliwoŝci Chreŝcíańŝkiej nie doŝtapi / ále wielom da ŝgorŝenie z ŝiebie / y przyczyne do nieprzyŝtoynego po- ŝadzania. Poŝtem tedy y modlitwa yŝtawna P. Bogu ma ŝie przypodobáć / według oney náuki Páwla ŝ. Quā autem verē vidua ^{2. Timot: 5.} eŝt, & deŝolata, ŝperet in Domino, & inŝtet in obŝecrationibus, & ora- tionibus nocte & die. Przykładem Anny ŝ. Proroŝkiniey dŝiŝieyŝey Quā non diŝcedebat de templo, ieiunijs & obŝecrationibus ŝeruieŝ nocte & die.

A nádeuŝŝytko látomŝtwa niechay ŝie iáko naybárŝiey ŝtrzeŝe /

D. August:
lib: de bono
Viduitatis.

Wdowa nie
ma być id-
koma.

bo pospolicie tak sie trafia/ mowi Augustyn s. iż ktora wdowa ro-
stoszy światą tę opuszczy/ tedy sie chciwego zbierania pieniędzy imie.
Absit autem à vobis, vt diuitiarum cupiditate capiamini pro cupidi-
tate nuptiarum, & in cordibus vestris nummus pro viri amore succe-
dat. Ale hoynemi badzcie ná vbogie zebrali/ ná vbogie sieroty/
ná pobożne Kaptany. Et pius vsus rerum quas possidetis ad spiri-
tuales delicias conferatur, vt liberalitas vestra magis ferueat adiuuan-
dis egenis, quàm ditandis auaris.

Wdowy mają
dawać cwi-
czenie przy-
stojne dżiat-
kom swoim.

Nakoniec Apostol s. napomina wdowy pobożne/ aby dżiat-
kom swoim/ iesli iemają/ dały pocziwe y Chrześciańskie wycho-
wianie. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum
domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim
acceptum est coram Deo. A nabórziey ma ich vczyć boiażni Bożey/
aby sie sweywoli y guzechu wszelkiego wystrzegali/ iako czynila
Blanka Krolowa Francuska/ ktora vstawnie syna swojego Ludow-
wita s. gdy byl ieszcze mlodym napominala Ne vnquam alicui pec-
cato mortali consentiret.

2. Timot: 5.

Mowi tedy Pawel s. ná mieyscu wżwys pomienionym w po-
wszechności do wszytkich wdow Chrześciańskich. Sit omnis vidua
mitis, placida, proba, malitiæ expers, non iracunda, non loquax, non vici-
feratrix, non procax, non maledica, non verborum anceps, non vinguis,
non curiosa: sed quæ vidit, vel audiuit, quod fuerit minus tecum, perinde
sit, ac si id non viderit, vel audierit. Neque vlla alia res viduæ sit cura, quam
orare pro his, qui subsidia ministrant, & pro vniuersa Ecclesia. A tak za-
chowuiac sie/ łatwie bedzie miała Pannie naswietza za Pátronke
y obronicielke w przygodach/ gdy sie do niey bedzie nabożnie vcie-
kala/ iako Bernat s. naucza/ mowiac: Si iracundiâ, aut auaritiâ,
aut carnis illecebra nauiculam concusserit mentis, respice ad Mariam: si cri-
minum immanitate turbatus, conscientia foeditate confusus, iudicii hor-
rore perterritus, barathro incipias absorberi tristitia, desperationis abyssu,
cogita Mariam: in periculis, in angustijs, in rebus dubijs, Mariam cogita, Ma-
riam inuoca; non recedat ab ore, non recedat a corde, & vt impetres ora-
tionis eius suffragium, non deferas conuersationis exemplum.

S. Bernard:
Hom: 2. su-
per Missus.

S. Fulgent:
de laud:
Mariæ.

Przeto niepokalana iey czystosc/ (lubo według vstaw za-
konnych oczyszczenia dżis żada) nie zmazanemi vsty/ y sercem wy-
chwalaiac: Venite virgines ad Virginem, venite concipientes ad con-
cipientem, venite parturientes ad parturientem, matres ad matrem,
lactantes ad lactantem, coniugatae ad coniugatam. Ideo enim istos
omnes naturæ cursus Virgo Maria in Domino nostro I E S V Christo
suscepit, vt omnibus ad se confugientibus faminis subueniret, & sic
restauraret omne genus faminarum ad se venientium, noua Eua ser-
uando virginitatem, sicut omne genus virorum Adam nouus recu-
perat Dominus I E S V S Christus.

Ktoremus z Oycem y Duchem swietym niechay bedzie wie-
czna cześć/ y chwała ná wiek wiekow. Amen.

Ná dzien rozpámiętywánia nie-
winney męki Pána Zbáwiciela nászego,

KAZANIE PIERWSZE

O Lámenćie y bolesćiach Naświętszey
Pánný Márieý.

Quasi Myrrha electa dedi suauitatem odoris. Eccl: 24.

Kiedy wważają Doktorowie święci / pod podobień-
stwem Myrrhy gorzkiej / boleści Naświętszey
Pánný / ktore cierpiała na sercu swoim / patrząc na
gorzka meke Syna swojego namilszego Jezusa
Chrystusa / tedy sie temu dziwuia bázro ; Czemu to
Duch święty w osobie Oblubienice niebieskiej /

Cantic: 6.

mowi w pieśniach Salomonowych : Descendi in
hortum nucum ! Alaz Pánná Naświętsza nie iest onym ogrodem
wesołym w którym sie rodzą Cedry nie prochniejące / Cyprysy pa-
chniące / Pálmy nieśkazitelne / wdzieczne Plátány / śliczne oliwy /
lilie y róże zapách wdzieczny z siebie wydające. Poczó do orzechow
żadney woniey z siebie nie wydawaiających wstepuie ? czemu sie do
Myrrhy gorzkiej przyrównywa ?

Już to bowiem wszystkim wiadomo iest / że Pánná Naświę-
tsza iest Hortus conclusus, wśeląca dośkonalość zaslug / wśeląca go-
dność cnot świętych / y wśeląca ozdobe dárów Duchá świętego /
y lasć niebieskich w sobie zamykając tak / że wszystkie ozdobe ogrodu
Rajskiego nie porównanym sposobem przechodzi. Bo iесли
w Raiu był stworzony pierwszy człowiek Adam z gliny / w Na-
świętszey Pánný żywocie był vformowany spráwa Duchá świę-
tego wtory Adam Chrystus / ze krwi iey pánienskiej. Jesli tam
ten był de terra terrestis, tedy ten był de cælo caelestis. Tam ten
Factus in animam viuentem, a ow In Spiritum viuificantem. Tam
ten był prosty człowiek / a ten był Bogiem y człowiekiem oraz
prawdziwym. Tam ten vpadkiem świata wszystkim / a ten Zbá-
wicielem narodu ludzkiego.

Jako Pánná
Naświętsza
iest ogrodem
zamknię-
tym

Jakoż tedy Duch święty przyrównywa Pánnę Naświętszą
do ogrodu

*Czemu Panna
Nasświetła
przyrównana
do ogrodu
orzechow.*

do ogrodu Orzechow / która iest pałacem Stworce swojego / o-
grodem rostkossy niebiosá przechodzącym: A to tak Chrześciance
moi. Jż iako iaderko orzechowe / iest pokryte trzema sukniami /
naprzód skoreczka która iest okolo iaderka samego / potym lupina
twarda / a potym owym zielonym przykryciem abo skorka która o-
rzech pokrywa / y trzyma go w sobie: Tak Chrystus Pan zawarł
sie był w żywocie Nasświetley Mátki swojej / która była Panna
przed porodem / Panna przy porodzeniu / y Panna po porodze-
niu. A iako gdy orzechy obrywaia drzewo samo siła wciérpi /
gdy ie tymi obiaia / trzesza / y kámienniciska / według oney przy-
powieści:

Nux ego propè viam cùm sim, sine crimine vitæ,

A populo faxis, praterente petor.

*Orzech włoski
ma krzyż
w sobie.*

Tak Nasświetła Panna gdy iey Syná namilšzego biczowa-
no / policzkowano / y ná krzyż przybitano / wšytkie te bolesci y plagi
ná sercu swoim ciérpiała / które on ciérpiał / lubo y oná y Syn iey
namilšy nie był nic winien Żydom złośliwym. A iako orzech wlo-
ski ma w posrodku siebie z lupiny krzyż wczyniony / który ná cztery
części iadro rozdziela: Tak Mátka bolesciwa nošila Krzyż w ser-
cu swoim / ciérpiąc wšytkie biczowania y kátowania / które iey ko-
chány Syn ponošil / a osobliwie quando stabat iuxta cruce, ná któ-
rym on wišiał. Dla tego tedy mowi Duch šwiety: iż Panna Na-
świetła Descendit in hortum nucum, gdy poczawszy od Ogroyca w
którym Jezusa Pana poimano / až do ogrodu w którym go w no-
wym grobie pochowano / wšytkie gorzkości y bolesci Syná
swoiego ná sercu swoim ponošila: y dla tego sštála sie Quasi Myr-
ra electa.

O tey tedy gorzkości duše iey błogostánwionej / ná dziśiey-
šym Kazaniu mowić bedziemy. Tu verò Mater dolorosa,

Fac me verè tecum flere,

Crucifixo condolere,

Donec ego vixero.

Tren: cap: 7.

H Jeremiaš Prozoł vpátruizac w duchu / iaká bolesć miała po-
nošić ná sercu swoim Panna Nasświetła / pátrzac ná mekš
Syná swojego namilšego / powiedział w Trenách swoich: Tor-
cular calcauit Dominus virgini filiaē ludæ. Syn Boga naywyššego
bedąc Pánem nieba y ziemie / tak sie powiada vnižyl dla zbawienia
narodu ludzkiego / że sam wycištł práše winna Pánnie / corce
Judškiego pokolenia / mátce swojej namilšey.

Isaia 63.

Hieronym šwiety z Hilaryusem šwitym powiadaia / iż tá prá-
ša / znaczy krzyż ná którym Chrystus Pan był zawiešony / bo tak o
sobie powiedział przez Prozoła: Torcular calcaui solus. W iednych
narodách chłopi nogami ná woziech depca groná winne / a dziura
z onego

z onego wozu wino do cebrá cieczy / którym do beczki zlewają. *Iako wino wyciskają.*
 W drugich zaś narodziech groná winne do kádzi wielkiej kładą /
 a prasą wyciskają / a wino czopem w posrzedku do korytá odcho-
 dzi / iako u nas brzezka gdy pivo warzą. Chrystus Pan oba te *Iako Chrystus Pan wyciskał prasę winną.*
 sposoby wyciskania winá chcący wyrazić w mece swojej przenta-
 droższej / powiada że ia na krzyżu wisząc / iako w prasie iakiej no-
 gami moimi deptałem wino / dla matki moiej. To jest / meke moie
 cierpiąc za narod ludzki / chodziłem od Annasza do Kaiphasza / a
 Matka moja to widząc wpiiała tego winá / polykała te zniewagi
 moie / y cierpiała boleści na sercu swoim / patrząc iakom ia na krzy-
 żu wisiał / tożąc iako wino czerwone krew moie z reku / z nog / y
 z boku moiego. Która to krew moie chcący sobie winem słod-
 kiem namilsza Matka moja uczynić / mówiła pod krzyżem stojąc one
 słowa z pieśni Salomonowych: Botrus Cypri dilectus meus, iako
 czerwone grono Cyprijskie kochany Syn mój / krew swoje na
 kształt winá Cyprijskiego czerwonego z boku swego wylewa.
 Które wino Kościół święty do piwnice swojej zlawwszy / iako
 w beczkach iakich w Sakramentach świętych po dziś dzień zachowu-
 iuje. A ia na to patrząc iako go złośliwi Żydzi kátnia / iako to wi-
 no drogie po ziemi zraniego rozlewają / czuie gorzkość na duszy
 moiej iat / iakobym Myrrhe polykała / wspominając sobie ono pro-
 roctwo Symeona stárego / który mi powiedział / że Tuam ipsius a-
 nimam doloris gladius pertransibit. *Lucę 2:*

To już każdy zrozumieć może / iż Pánnę Nasświetszą Duch
 święty dla tego przyrownał do Myrrhy gorzkiej / iż patrząc na
 śmierć Syná swojego iedyneho / cierpiała gorzką boleść na duszy.
 Ale czemu sie Pánná nasświetsza zowie Myrrha wyborná / Ego
 quasi Myrrha electa tego podobno nie każdy z łask waszych wie / dla
 tego krotko łaskom waszym powiem / a słuchajcie pilno. *Ecclesi: 24.*

Myrrhá / jest to drzewo / które na wysokich gorách w kráinách
 południowych gorących roście / a to drzewo wydaie z siebie gumi /
 na kształt soku z drzewa wiśniowego cieńącego / ale wietrze słu-
 y gęściejsey matercy / hániebnie gorzkiej / która rospuszczona
 zachowuje ciała ludzi umarłych a putredine, kiedy iá z balsamem
 zmieszcą. *Co to jest Myrrha.*

W Mácen tedy ten sok sie puszcza z drzewa / kie-
 dy wiatry południowe z północnemi naprzemiány wiejąc / to drze-
 wo y na te y na owe strone chwieia / y ten sok ábo fley z drzewa cie-
 ńący zowie Myrrha prima, ábo też electa; a potym gdy ten sok ábo
 gumi pozbierają / na tymże mieyscu nárzeżnią drzewo / które tylko
 łane przecinawszy / aby znowu ten sok cieł / y zsiadał sie na onym
 zarabionym mieyscu / y zowie to Myrrha secunda. *Dwojaka jest Myrrha.*

Gdy tedy Chrystus Pan cierpiał meke za nas na Krzyżu
 swoim / będąc wshytek na ciełe zraniony / wypuszczał z siebie krew
 nadroższą / iako Myrrham secundam spráwując zbawienie náše. A
 dla tego

Cantic: 5. dla tego o sobie mówi przez Salomoné: Manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima. A kiedy zaś Panna naswietlona cierpi boleść y gorzkość na duszy / patrząc na syna swojego / mówi o niej Duch s. Labia tua sicut lilia stillantia myrrham primam.

Ibidem. Gorzkość która cierpiał Chrystus P. na duszy swojej y na ciebie cierpiąc kátowanie rozmaite / zowie się Myrrha probatissima, o której mówił przez Dawida: Probauerunt me, & dinumerauerunt omnia ossa mea. Jakoż probauerunt: Dederunt ei acetum cum felle mixtum, kiedy zawałal Sitio. A gorzkość zaśie Panny naswietlonej zowie się Myrrha electa. Abowiem elegit eam Deus, & praelegit eam, aby była Matką syna jego / y wsty swemi niepokalanemi jako lilia / wydawała wzdychania gorzkie stojąc pod krzyżem / częścią z boleści serdeczney / częścią z miłości przeciwko synowi swojemu pochodzący / jako wiatry przeciwne południowy y północny drzewo chwiejąc / wyciskają gumy z drzewa myrrhowego. Ale nie potropelce tej myrrhy albo wzdychania Panna naswietlona siebie wydawała / jako słowo stillantia Grammatycy rozumieją / albo raczej Chimicy / gdy co in balneo Mariae distilui; ale gwałtem wielkim / y niepohamowanym sposobem / jako Hieremiaś Prorok świadczy mówiąc; Magna est velut mare contritio tua. A o a tego

Czemu Panna Naswietlona jest rzeżona Myrrha electa.

Thren: 2.

Hieronim s. te słowa pieśni Salomonowych / Messui myrrham meam, wykładając mówi: Vindemiaui myrrham meam. Jż jako ze żniwa zboże nie zdzieblkami w łopy kładą ale snopami; tak y z winnic / nie słaskami nożą / ale wozami winą wożą do piwnic. Tak i / prawi / mówi Matka boleściwa o sobie / nie po iedney lezce z oczu moich wypuszczalam / patrząc na meke Syna moiego / ale strumieniami łzy moje ciekle na ziemi / ale całym sercem wsta moje wzdychania y threny żalobliwe wydawały / które jako wonność droga staneły przed majątkiem Boga wszechmogącego: dla tegoż quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. A na drugim zaśie miejscu mówi: Quasi Libanus non incisus dedi suauitatem odoris. Libanus jest to góra / na różne pagórki y gory wyniosłe rozdzielona / jako to Tatry na granicy Polskiej y Węgierskiej. Która to góra że jest w krajach ciepłych w Syryi / y jest wyniosła ku niebu wysoko / rękając frigidam regionem aeris, dla tego pomiarkowane powietrze mając / na pagórkach swoich rodzi wszelkie zioła / którekolwiek ieno narosłokośniejsze ogrody rodzić mogą / y wszelkie drzewa pożyteczne / którekolwiek ieno w sadach nایدowac mogą. Miedzy którymi drzewy rodzi też y balsam y Myrrhe / wypływająca z drzewa swego bez wszelkiego narebowania / od samego słońca zagrzana. A podobnym też sposobem y Panna Marya / jako góra Liban / sta wysokością inſze pagórki / tak ona zacnością inſze wszystkie święte przechodząc / cokolwiek oni mieli cnot świętych y darów Ducha świętego

Czemu Panna Naswietlona jest przyrownana do gory Libanu.

ś. w sobie/ doskonałym to sposobem w sobie mając onych przechodzą. A mecenista godnością/ która sie przez Myrrhe znaczy/ wie będąc ani mieczem ani cierniową koroną/ ani gwoździami/ ani żadnym instrumentem mecenistkim na ciele obrażona/ tylko na same mekły boleść Syna swego namilskiego patrząc/ mecenistką koroną nad wszystkie Meczenniki święte ozdobiona/ Quasi Libanus non incisus dedit suauitatem odoris.

A dla lepszego zrozumienia/ potrzebą wiedzieć/ iż trojacy są Meczennicy w kościele Pana Chrystusowym/ iedni effectu, drugi affectu, a trzeci vtroque.

Trojacy są
Meczennicy
w kościele
Bożym.

Effectu albo skutkiem samym Meczennikami są wszystkie niemożliwa święta/ którzy za Chrystusa Pana pomarli/ nie znając go/ y nie wyznawając go wsty. Quos beatus aeternae vitae mundus edidit, quam quos maternorum viscerum partus effudit.

S. August:
serm. 10. de
Sanct.

Affektem zaś meczennikami są/ którzy życzyli sobie za Chrystusa umrzeć/ y wyznawali imię jego ś. iawnie/ będąc gotowi za to wyznanie swoje umrzeć. Ale P. Bog ich dobrą wolą kontentując sie/ nie chciał ich mieć meczennikami/ ale ich na inszą służbę swoje zachował. Jaki był Jan ś. Ewangelista/ którego y w oleiu smażono/ y truciznę mu pić dawano/ y na pustą go skalę zawieziono/ aby był głodem umarł. A P. Bog nie chcąc go mieć meczennikiem/ ale go na inszą swoje posługę zachowując/ sprawił to/ iż żadnego bolu nie wcierpiał/ ani niewczasu/ ale swoją własną przyrodzoną śmiercią umarł. Jako o nim kościół ś. śpiewa: Quem si gladius persecutoris non abstulit, palmā tamen martyrij non amisit.

Trzeci są meczennicy/ y skutkiem y affektem śmierci szukający za imię Pana Chrystusowo/ iako ś. Szczepan/ ś. Wawrzyniec/ ś. Katherzyna/ y inni tysiącami niepoliczeni. A ztąd to kościół Katolicki Chrystusa Pana iako głowę y Krola meczennikow świętych/ chcąc wszystkimi trzema temi sposobami mecenistwa wzięcie/ po Narodzeniu iego świętym wedle ciała/ świeci narodzenie meczennikow świętych wedle dusze/ iako z tego ciała śmiertelnego przez śmierć wyszedszy odrodzili sie do żywota wiecznego. Właż przed Szczepana ś. który wyznał Chrystusa P. za Boga prawdziwego/ y przytym wyznaniu swoim gardło swoje położył. Potym Jan ś. Ewangelista/ który życzył sobie umrzeć za imię Pańskie/ a Pan nie chciał go mieć meczennikiem/ zachowując go na inszą służbę sobie. Który w objawieniu swoim opisuie one cztery Kawalery na koniach które widział/ znaczy nam te trojacie meczenniki y Chrystusa Jezusa Krola Meczennikow. Gdzie kon biały znaczy Verbum incarnatum, o którym kościół śpiewa Rex gloriose Martyrum, iż we krwi jego iako w mleku niewinności znaczącym/ omyli wszyscy meczennicy ściany swoje. Kon czerwony znaczy Stephana ś. y wszystkich meczennikow/ którzy skutkiem samym

Czemu po
Narodzeniu
Pańskim swię-
ca zaraz
Szczepan ś.
a potym
ś. Jan.

Widzenie Ja-
na ś. Ewange-
listy czterech
iż zcow na-
nich, iako
się ma rozu-
mieć.

trono

Krew swoje rozlali za Chrystusa. Koń czarny znaczy śmierć samego Jana s. y tych wszystkich którzy pragneli zdrowie swoje poświęcić za imię Pana Chrystusowo / a Pan ich chciał mieć wyznawcami swoimi. Koń natomiast psstry znaczy śmierć niemowiatek świętych / którzy skutkiem samym zostali męczennikami / nie mając intencyi umierać za imię Pańskie / bo jeszcze rozumu nie mieli.

*Iako Panna
Najświętsza
jest Krolowa
Męczenników
świętych.*

Nasświetła tedy Panna jest w liczbie tych Męczenników / którzy życzyli sobie krew rozlać za Chrystusa / y mieli gorący affekt w sobie iść na wszystkie męki za honor iego Boski ; ale że inczy Pan chciał / ich wola ochotną kontentować sie ; dla tegoż y Matka swoje przenasświetła uczyniła Krolową wszystkich Męczenników / iż lubo krwi swojej nie rozlała zań / żyć swojej pod miecz poddać ; sercem iednak miłosnym macierzyńskim na mękę iego paść ; więcej wcierniała / niż wszyscy Męczennicy s. iako iey był Symeon stary powiedział : Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit. A dla tego sie zowie / quasi Libanus non incisus ; & quasi myrrha electa.

*Miłość, iako
starzy mło-
waniem wy-
rażali.*

Starzy dwoiako miłość malowali / raz ślepo / z łuczkami y strzałami. A drugi raz z oczyma otwartymi / bez łuku / ale ze trzema koronami na ręce włożonemi aż do ramienia / iako świadczy *Alciatus*. A to dla tego / iż miłość nie zawsze zaślepia / ale też czasem koronuje. Zaślepia miłość głupia cielesna / y serce zrania strzałami / gdy kto zbyt nie kocha / albo w dzieciach swoich / albo w oblubienicy swojej / albo w zbiorach tego świata. Miłość zaś mądra y z cnotą y pobożnością złączona / koronuje ludzi / y czyni w świecie sławnymi / w Pana Boga przyjemnymi / a między obywatelami niebieskimi znacznymi. A tak / że dla miłości Pana Chrystusowego świeci Pańscy pomarli / dla tego są w niebie koronowani / rozmaitemi koronami / albo pańienstwą / albo Doktorstwą / albo też Męczennictwem / przy ktorey każdy swoy znał trzyma / na oświadczenie / iako kto śmiercią za Chrystusa umarł. s. Sebaścjan trzyma strzały w sobie / s. Thomasz włócznia / s. Wawrzyniec krata / y inzy s. inze znaki. Matka zaś Pana Jezusowa / iż osobliwą miłością milowała iednorodzonego syna swojego / y osobliwym wzajem sposobem od

*Iakiemi ko-
ronami wko-
ronowana jest
Panna Prze-
najszybsza.*

niego była wmiłowana / dla tego nad inze Męczenniki s. bez zlamia krwi swojej Pańienstwiey / trzy korony otrzymała / koronę widzenia istności Boskiej / koronę uczestnictwa chwały iego Boskiej / y koronę dostojności Krolowania nad wszystkimi kreaturami. A przy tym zaraz koronę Doktorstwą / iako mistrzyni Apostolow Pańskich ; koronę pańienstwą / iako pierwsza Inwentorka pańienstwa Bogu poslubionego : y koronę Męczennictwa więcej pod krzyżem cierpiąc / gdy iey Syn na krzyżu cierpiał / niżeli wszyscy Męczennicy świeci.

O Kleopátrze Krolowej Egiptstkiej piś / iż gdy iey krolestwo Rzy-

stwo Rzymianie wzięli / nie chcąc wiecę żyć na świecie / aby iey do więzienia do Rzymu nie zawieziono / kazała sobie wezow iado- *Smierć Kleo-*
witych ktore *Aspides* to iest pādalcami zowia przynieść / y na łofku *patry Krolo-*
leżąc przysadziła ich do sercā aby iā sśaly / y tak vmorzyły. Na ten *wey Egip-*
czas każdy co mogąc porwać porwanoszy pośedł w droge swoje: a *skiey.*
dwie służyłste iey kochane / nie chcąc od niey odstąpić / stały przy
łofku plażąc dobrodzieyktwo swojey. Krolowa widząc ich dobry af-
fekt przeciwko sobie / gdy iuż konać prāwie miała / a nie mogła im
ich affektu y miłości przeciwko sobie nāg odzić ; zdiawszy korone
z glowy swojey / kazała sie im obiemā do siebie sklonić / y tak nā ich
glowy korone swoje włożyła / y skonała zaraz.

Podobnym sposobem / Chrystus Pan vmierając nā krzyżu za
nas / od onego włāśnienia wezowego / ktore był żądał pierwszemu
rodzicowi nāszemu w Rāiu / gdy nie widział pod Krzyżem nikogo
z wezniow swoich / tylko Janā s. Ewāngeliste / a kochanā Mātke
swoie. *Omnes enim relicto eo fugerunt, aby im oświadczył za ten* *Matth: 26.*
affekt miłość swoje / iż go nie odstąpili aż do skonania / z glowy
swoiey korone włożył nā ich glowy. To iest / uczynił ich mecen-
nikami / (lubo nā ciełe nic nie cierpieli) że takowāż boleść nā duszy
swoiey cierpieli / patrząc nā meke iego / iākoby też nā ich glowach
ciermiowa korona była / y iākoby też ich rece y nogi gwoździāmi do
krzyża przybite były. A zātym idzie / iż Nāświetśa Pānnā / iako
Mātka wśytkie boleści nāmilszego Synā swojeo czuła nā sercu
swoim / y cierpiāła gorzkość nā duszy niewypowiedzianā ; Quasi
Myrrha electa. A przeto też mowi o sobie : Nigra sum sed formosa, *Cedar co sig-*
quasi tabernacula Cedar. To słowo Cedar, rozumie sie Tristitia aut *ma rozumieć*
nigredo. Gdy tedy Pānnā Nāświetśa mowi o sobie / iż iestem
czarna / ale piękna iako namioty nā pādole Cedar rozbite. Przez
kolor czarny smutek sie rozumie ; y z tad to czarne śāty nosza / kiedy *Czemu po v-*
po tim w żalobie chodza / aby po wierzchu zewnetrzny smutek mo- *mātych w*
gli oświadczyć / gdy kogo żalnia. Namioty też nā to rozbijāia / *żalobie cho-*
aby pod nimi żołnierze vchraniali sie dżdżā / grādu / wiātru / gora- *dza.*
cā / y wśelkiey niepogody. A kiedy nieprzyiaciel obozu dobywa /
tedy tam naybārzziej strzela / tedy naypiękniejszy namiot widzi /
bo sie zaraz domysla / iż w nim Hetman ābo sam Krol stoi / nie
podły hāyduś iāki. Mowi tedy Pānnā Nāświetśa o sobie / lubom
iest piękna przez te łāski niebieśkie / ktore mi sā zaraz przy poczećiu
moim przez Duchā s. dāne ; lubom dostąpiła tey godności nād
wśytkie kreatury / zem Mātka Synā Bożego zostāła ; iednāż te tāk
smutek nā sercu ponosze / patrząc nā strogā meke Synā moieo nāmila-
śnego / y tākie vtrapienia nā duszy / iako niekiedy namioty Izraelczy-
tow rozbite nā dolinie Cedar, gdy ich Chanāneyczycy / Amoreyczy-
cy / y inni Pogānie ssturmem wielkim ze wśytkich stron dobywali.
Przetoż iestem Quasi Libanus non incisus ; quasi myrrha electa.

Ambroży s. wykładając one słowa Pánstie w Ogroycu po-
 Marth: 26. wiedziáne: Transeat à me calix iste, mowi / iż kielich boleści Pána
 Czemu Pan nie wypit wšytkiego ołta z zolcia zmieszanego ná krzyżu.
 Psalm: 74. stawiał: Sitio, stojtowałszy niechciał pić wiecey. Et cū gustasset, noluit bibere; zostawiając go y dla nas / chcąc tego po wier-
 nych swoich / abyśmy też y my cokolwieć vcierpieli / rozpamięt-
 wając gorzka meke iego. Co lepiey Hilarius s. objaśniając / przy-
 tacza ow wieršyt z Ps. mu: Et inclinavit ex hoc in hoc, mowiąc;
 Ex hoc quod ipse gustavit, in hoc quod nobis gustandū reliquit. A że
 między wybranemi Pánstiem i nypierwsza iest Mátka iego Na-
 świetša / y bąrsiey od niego nád wšytkie świete vmitowana / dla
 tego też naywiecey tego kielicha / boleści meki Pána Zbawiciela
 wey vpila / y nawiešša gorzkość ná dušy swoiey błogosławionej
 vczula. Bo Świeci Pánscy inni / iako dworzanie iacy z daleka / y
 po części sobie tylko vdzieloney / tego kielicha zażywali / iako o to
 Psalm: 79. sami Pána przez Dawida s. prošli / mowiąc: Cibabis nos pane la-
 chrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Ale
 Inši Świeci Boży pocześciłi z kielicha meki Pána Chrystusowej a Panna Na-
 świetša az do nasyccenia?
 Thren: 1. Panna Naświetša / iako Krolowa Świetych wšytkich / y iako
 Mátka Krola nád Krolmi / bez miary aż do nasyccenia tych kłopo-
 tow y boleści zażyła / y gorzkości kielicha nápiła sie / tak / że aż do
 wšytkich przemijających wiekow mowi: O vos omnes, qui transi-
 tis per viam, attendite & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.
 Czemuž Panno Naświetša: temu / prawi / iż tá boleść Syna mo-
 iego serce moje iako mieczem iakim przebiła. Fasciculus myrrhae dile-
 ctus meus, inter vbera mea commorabitur. X lubo to on inclinato
 capite emisit spiritum; nie rozdzieli iedną dušę moiej żadna rzecz
 od dušy iego / ktora vadam ad montes myrrhae ad collem thuris; y
 bede nád wšytkich innych vczniow iego nadzošša śmierć iego
 oplakiwała.

Plinius piše o iednym źrzodle / ktorego naywiešša powo-
 Plinius lib: dzia nie przybywa / y naywiešša suša nie vbywa. Skąd ieden
 2. cap: 103. wziawšy sobie za impreze to źrzodło / iż ani szczęściem / ani nie-
 szczęściem dał sie z štateczności swoiey porušyć / nápił nád źrzo-
 dłem namalowanym te słowa: Nec haustu, nec auctu. Naświet-
 ša Panna iest cudowne źrzodło łaski Božey. Fons signatus, ktora
 stojąc pod Krzyžem obrociła sie w źrzodło lez nieprzebranych. Sta-
 bat Mater dolorosa, iuxta crucem lachrymosa; w ktorey ani miłość
 vstawiała / dla niewypowiedziáney boleści; ani boleść dla niepo-
 ietey miłości / ktora miała przeciwko Synowi swoiemu / oplaki-
 wając niepoietą boleść meki iego. Nec haustu, nec auctu, odmie-
 niając pánieńskie serce swoje. Ale vstawnie bolejąc z boleści meki
 iego / y cierpiąc gorzkość ná dušy / quasi Myrrha electa.

Tymantes sławny malarz Grecki / nie mogąc wyrazić smu-
 tku Krola

tku Królá Algámemnoná / kiedy przed oczymá iego dla całóści Pán-
stwa ofiarowano iedyną córkę iego bogom / namálowal go z twa-
rzą zakrytą iedną towálnią. Tak też y Jan s. Ewángelista nie
mogac wyrazić piórem boleści Pánný Náswietšey / stojácej pod
krzyżem / gdy iey Syná iedynę ofiarowano za zbawienie świata
wszystkiego / iáko by towálnią iáka gorzkość duše iey zakrył milcze-
niem nábożnym / te tylko słowa o niej powiedziawszy : Stabat iux-
ta crucem Mater eius ; iż stała iáko cel iáki wszystkich mat y wszystkie-
go kátowania iego / że cołowiek bito / c. olwiek biczowano Zbá-
wiciela nášego / wszystko to bito w iey serce mácierzynskie / wszyst-
ko to przenikało iey wnetrżności pánienskie / y przetoż mowi : At-
tendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.

*Boleść y smu-
tek Pánný
Náswietšey
nie wypowie-
dziany.*

Ioannis 19.

O Myrrhze piše Dioforydes / iż od truciżny broni / y leczy
ráne / gdy pies śalony wśasi. Kto sie wcieka do tey Myrrhy Pán-
ny Náswietšey bolejącej z meki niewinney Syná swóiego / wczu-
je pomoc wielką przeciwko pokušom cielesnym / y otrzyma lekar-
stwo ná wszelki grzech śmiertelny / do którego nas podwodzi iádo-
wity y wściekły pies czárt przeklęty. Przetoż / iáko Sábeyczycy
zwykli byli myrrhe ofiarować w kościele Słonca / y trzecią część
tey intraty / którą brali zá myrrhe / przedájac iá do różnych Pro-
wincij / ná potrzeby tego tam kościoła oddáwać. Tak my kłopo-
ty naše / y vtrapienia wszystkie ofiaruemy Słonce sprawiedliwo-
ści / wišacemu dzisiaj ná Krzyżu ; á iáko Pánná Náswietša wšy-
tkie boleści iego ná sercu ponosiła stojac pod Krzyżem / tak my trze-
cia ábo ráczey trzechsetná tylko część tego bolu ná sercu naszym z
niewinney meki Pánstiey wczuwšy / ofiaruemy serca naše ná chwa-
le iego / y ná część bolesney Mátki iego / mowiąc nábożnie do niej :

*Myrrha ná co
jest dobra.*

*Myrrhe słoń-
cu poganie
ofiarowali.*

Sancta Mater istud agas,

Crucifixi fige plagas

Cordi meo valide.

Tui Nati vulnerati,

Tam dignati pro me pati ;

Poenas mecum diuide.

Abysmy śmiercią iego nadrožką odkupieni / weszli do oyczyzny
stráconey / y chwálili w radości wespół z tobą Mátko nadostoy-
niejšą Troyce Przenáswietszą / Oycá / y Syná / y Duchá
światego / ná wiek wielow /

A M E N.

KAZANIE W T O R E

O Przyczynách smutku y gorzkości serca
Naświetszey Mátki Bożey.

*Ne vocetis me Noëmi (id est pulchram) sed vocate me Mara
(id est amaram) quia amaritudine valde replevit me Om-
nipotens. Ruth cap: 1.*

Nie może ieno kámienne serce być / Kátholicy nabożni / kto
teraz pátrząc ná płaczącą Mátkę Pánną Zbáwicielową /
nie pomyśli sié żalem / y leżąc grzechy swoje nie wyleie /
pátrząc iáko Pánná Náswietsza Márya boleie serdec-
znie / srogiey meki y okrutnego zamordowania Syná swojego
namilszego / widząc go ná krzyżu rozpiętego. Dobrze Pózanński
Poeta powiedział:

Enuenalis.

— Mollissima corda

Humano generi dare se natura fatetur

Cum lachrymas dedit: hæc nostri pars optima sensus.

Jako więc Po-
bożni synowie
smęca się pá-
trząc ná
zmarz frás-
bliwą rodzi-
com swoich /
jak dobrzy
kátholicy ob-
ficie tż wyle-
wać máia pá-
trząc ná smu-
tek Mátki
miłosierdzia
Dobrodziejki
swoiey.

Laur: Iustini:
de triumph:
cap: 11.

Smutkiem tedy y żalostí Pánná Náswietsza nápełniona będąc
z srogięgo zamordowania Jezusa Pánná Syná swojego / słusnie
do nas slug swoich dziś mówić może: Ne vocetis me Noëmi, id est
pulchram, sed vocate me Mara, id est amaram, quia amaritudine val-
de replevit me Omnipotens. Nie zowiecie mnie / powiáda / piękna
dziateczki moje / ktorzy Synowi moiemu kochánemu / y mnie wier-
nie służycie / ale mnie zowiecie pełną gorzkości / y boleści wśelákich /
którymi teraz wśechnmocny Ociec serce moje nápełnił / gdy niewin-
nego Zárántá speciosum forma præ filiis hominum, okrutnie ná krzy-
żu zlosliwym Żydom zamordować dopuścił. O quomodo versa est
cithara in luctum, mówi s. Pátryarchá Wenecki / & duleedo cor-
dis Virginei in absinthium. Nequaquam tunc Noëmi, videlicet pul-
chra vocari poterat; sed Mara, quoniam eam amaritudine repleuerat
Dominus, atque afflixerat Omnipotens.

Jako tedy słusnie mátki inne synow swoich żalnią / przyrodzo-
nym affektem wzruszone / gdy ich śmierć okrutna z tego świata bie-
rze / nie dawşy się im z ich szczęścia wćieszyć. Ták tym ieszcze słusniey
Mátká Przenáswietsza kochánego Syná swojego gorzkimi łzami
opłakiwała / gdy go widziała y niewinnie zá cudze złości / y sromo-
tniey

tniey nad wszytkie zlozyncze zamordowane: tak / iż cięskość serca
swoie^o wważając / mogła z Psalmistą s. do Boga Oycę niebieskiego z
wzdychaniem cięskim mówić: Omnes fluct^o tuos induxisti super me.

Wważając przeto gorzkie lzy Pánienskie / y przyczyny niewy-
powiedzianej boleści serca macierzyńskiego / abyśmy y sami w so-
bie mogli wzniecić żal za grzechy nasze / y Pannie Błogosławionej
smutku dopomoc / mówmy do niej sercem nabożnym:

Eia Mater, fons amoris

Me sentire vim doloris,

Fac, vt tecum lugeam.

Euthymius s. pisząc na Rozdział wtóry Ewangeliey Łukasza s.

powiada / iż siła było między Żydami takich / co nie wierzyli / aby Iako o Chry-
Panna Niewiasta Marya miała być prawdziwą Matką Pana stusie Panu
Jezusowa; dla tego / iż patrząc na cuda które Pan czynił mocą Bo- tak y o Matce
żką / nie przyróżoną / mieli go za szczyrego Boga / a nie za czo- iego przena-
wieka prawdziwego. A drudzy zaś nie przyznawali mu Bóstwa- światłej ro-
dla wporu y złości swojej wrodzonej / ale go tylko za prostego czo- zmaite Żydzi
wieka mieli / którzy mocą dyabelską cuda rozmaite czynili / y choroby opinie mieli.

wśhelakie leczył. Mówi tedy przerzeczony Doktor owe słowa

Symeona s. wważając: Vt ex multis cordibus reuelentur cogitatio-

nes eorum. Ludzie / powiada / suspicabantur hanc non esse illius

Matrem. Czemuz? Sicut enim multi ad ea respicientes, quæ homi-

nis sunt, dicebant hominem tantum esse filium Mariæ: ita rursum alij

attendentes ad ea, quæ diuinitatis eius erant, suspicabantur, quod ef-

fet tantum Deus, nec esset mater eius. Tunc autem intuentes eam a-

mare dolentem, ac plurimum lugentem, naturæque cedere, crede-

bant quod mater eius erat, & detegebant, siue prodebant cogitatio-

nes cordium suorum, quæ à suspitione processerant. Dopiero / prę-

wi / wszyscy poznali / iż Chrystus Pan był prawdziwym Synem

Panny Przebłogosławionej / gdy obaczyli / a ona śmierci jego o-

krutney gorzkim wzdychaniem żaluie / wylewa lzy obfite pod krzy-

żem stojąc utrapiona / nie dając się od niego odstraszyć / gdy wszy-

scy wzniośnie wcieli / aby wrodzony affekt macierzyński oświad-

czyła. A toto było co on Symeon stary prorożował: Et tuam ipsius

animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogi-

tationes. Co powiada ludzie będą wstąpić o tobie / abyś miała być

prawdziwą Matką Zbawiciela świata / to na on czas wydadzą się

z myślami swoimi / że źle myśleli / gdy cie obaczę boleścią z śmierci

jego haniebney napelnioną / y będą patrzeć zdumiewszy się na

gorzkość serca twoiego tak niewypowiedzianą.

J nie dziw. Jesli bowiem ziemia sama trzęsła się patrząc na

stręga śmierć Stworce swojego; iesli się twarde opoki padały pa-

trząc na przybite owe rece wszechmocne / które ich wielkość vfor-

owały

Iako o Chry-
stusie Panu
tak y o Matce
iego przena-
światłej ro-
zmaite Żydzi
opinie mieli.

Lucz 2.

Euthym: in
cap: 2. Lucz.

Nie może się
affekt macie-
rzyński zataić
przeciwko
działkom swo-
im, lubo się
náydowny y
okrutne ma-
tki nąświecie.

morwały; iesli welum kościelne rozdarło sie samo/ ktore figury meki
iego soba w swiarnicy Pánskiej zastániało/ iesli sie groby dobro-
wolnie otworzyły/ słońce y miesiąc zámily; á coż miluiace serce
mácieryńskie nie miało sie pádác od żalu/ gdy iedyne iey kochanie
Jezusa naślodzłego/ niewinnie kátowano/ sromotnie obnażono/ y
okrutnie ná krzyżu przybito:

Laur: Iustin:
de triumph:
cap: 21.

Doktorowie
Swięci lubo
Ducha Boże-
go pełni byli,
nie mogli ie-
dnak dostate-
cznie opisać
boleści Panny
Nasświetsey.

Lectio 3.

Wypow tego
słowa Marya
co znaczy.

Cieszyły iá Pánie swięte/ ktore z nią w kompaniey pod krzy-
żem stały/ ále niepodobna pohamować było od żalu/ iáko niepodo-
bna iedną kroplą miodu, osłodzić morza wszytkiego. Voleban illā
consolari powiáda Pátryarchá Wene. Ki nec valebant, prauauerat
quippe in prae cordijs illius vnigeniti passio, atque animae virtutem
panitus absorbuerat. Nie mogą y podziśdzien dostatecznie wyro-
zić Doktorowie swięci piśmy swoimi smutku y gorzkości mátki. O-
leściwey/ lubo rozmaitemi słowy y konceptami vsilnia wrodzona
miłość przeciwko Bogu y Synowi iednorodzonemu wystawia/
iáko sie sforcował Bernat ś. Libro de Lamentatione Virginis. Al-
selmus ś. Libro de Compassione Virginis, Nazianzenus Tragædia
de Christo patiente. Athanasius in descriptione Mariæ & Ioseph. Y
swięty Bonawentura In speculo B. Mariæ Virginis. Kedy Pánie
Márya morzem gorzkim nazywa. Quia amaritudine valde reple-
uit eam omnipotens, iż czasu meki Syná iey namilšego nápełnił iá
był oćiec niebieśki gorzkością/ żalem/ y boleścią serdeczną.

W Żydowskim ábowiem iezyku Meriam znaczy y Pánia y
morze. A iáko drudzy wywodzą z Syriáckiego słowa Mar, y z Ży-
dowskiego Iam. chcą uczynić Mariam, to iest/ Dominam maris. Bo
że sie w niey náydniá wszytkie te láski niebieśkie doskonalszym dale-
ko sposobem/ co ieno ich w sobie swięci Boży máia/ dla tego Pán-
ná Nasświetsza Márya/ iest Mare gratiarum, y dla tego iey kościół
spiewa Aue maris stella. A że wszytkie boleści ná sercu swoim po-
nosiła co ieno iey Syn namilšy cierpiał/ dla tego Maria interpre-
tatur amarum mare, iż wszytkich męczenników swiętych boleści
gorzkością dusze swojej przewyższyła. Mowi tedy Bonawentu-
rá ś. Maria amara fuit in passione filij sui, quando sui ipsius animam
gladius passionis pertransiuit, vnde potuit dicere illud Ruth. Non
vocetis me Noemi, id est pulchram, sed vocate me Mara, id est, ama-
tam, quia amaritudine valde repleuit me Omnipotens. Mortui erant
duo filij Noemi, duo autem filij Mariæ sunt, Homo Deus, & homo
purus. Isti duo filij Mariæ ambo mortui fuerunt in passione, vnus in
corpore, alius mente, vnus crucis acerbitate, alius mentis infidelitate.

Stoiąc tedy pod krzyżem żalóśliwa Mátká/ gdy ná kochane-
go Syná swojego tak sromotnie zawieszónego pátrzała/ z gorzko-
ścią serca swojego niewypowiedziáną liczyła rány ktore zá nas
cierpiał y gwoździe ktoremi był przybity. Dważala iákie potwa-
rzy ponosił/ iákie náśmiewiśka y bluźnierstwa; wiele rázy był po-
liczkowany/

liczbowany / wiele razy biczowany / iako octem y zolcia napawany /
iako cierniem koronowany / iako vbrany w szate purpurowa y na-
grawany od swowolnego zolnierstwa. A z serdecznym wzdycha-
niem narzekala do Syna swojego namilszego mowiac: Quomodo
pedes in cruce denudatus, mi Fili, qui celum nubibus contegis? quo-
modo siti in fers, qui mare, & omnes aquas creasti? quomodo moreris
in fons in medio scelestorum? quidnam commisisti? qua in re, fili mi,
Hæbreos offendisti? & cur ergo te isti simul iniqui, & ingrati Cruci
suffigunt; quorum claudos & permultos valetudinarios sanasti, mor-
tuos viuificasti? Deficio te suspiciens, in ligno suspensum, conclau-
tum, plagisque plenum, mi fili. Vbi nunc pulchritudo tua? vbi tuus
modo decor? Sol lumen suum obscurauit, & alius factus est: splen-
dida luna in tenebras euanuit, petræ sunt perfractæ, & monumenta
aperta, templiq; velum in duo est discissum; creaturæ Conditorem
suum & opificem cognouerunt: & hi peruersi ac miseri Hæbrei aures
obstruxerunt, oculos clauferunt, ne solem vnquam occidētem suspe-
ctarent, fili mi.

S. Ephrem;
in lamentat.
Mariæ.

O Simon admirande, en nunc gladius, quo mihi prædixisti cor
meum traijciendum: ecce gladius, ecce vulnus fili & decus mi. Tua
mors meum cor subiit, viscera mea sunt disrupta, meum lumen obte-
nebratum est, & pectus meum grauis pertransiuit gladius. **A przeto
dziateczki moie / ktorzy mie Matka swoia litościwą zowiecie. Ne
vocetis me Noemi, id est pulchram; sed vocate me Mara, id est ama-
ram, quia amaritudine valde repleuit me Omnipotens. Ale raczey
mieycie nademną vtrapioną politowanie wasze / a pomozcie mi o-
plakiwać niewinney śmierci Baranka niepokalanego; pomozcie
żalami pobożnymi omywać z krwawione ciało iego święte: pomoz-
cie gorącym wzdychaniem zagrzewać ozieble rany iego: pomozcie
na koniec wespół z nim boleć / ktorzy za was abyscie na wieki niebo-
leli / stał sie dzisiaj / vir dolorum, & sciens infirmitatem.**

Isaie 53.

Czemuz to tedy Panna Przenasświetła tak rzewliwie śmier-
ci Syna swojego namilszego Jezusa Pannę płakała / y boleść na ser-
cu swoim tak ciężką ponosiła / że sie nie dała nikomu w żalu swoim
vtulić? ale owszem ieszcze wszystkich przemiiłających do spolnego z
sobą żalu y lamentow wzywala mowiac: O vos omnes qui transi-
tis per viam attendite & videte, si est dolor, sicut dolor meus? **Temu
Chrześcianie nabożni / aby naprzod pokazala była miłość swoje
macierzynska przeciwko iednorodzonemu Synowi swojemu / kto-
reg nad dusze swoje barzciey milowała / życząc raczey sama to wszy-
tko cierpieć / co on za nas cierpiał / y vmrzeć sto razy śmiercią ha-
niebnią niżeli onego. Qui totus erat amor suus, widzieć zamordo-
wanego na krzyżu.**

Thren: 1.

Prandżiwa-
go affektu
macierzyn-
skiego przy-
kład.

Job 8. wizerunek niestychanej cierpliwości / vstykawşy od
pierwszego postánca niešťześliwa nowine / iż mu Sabeyczycy tak
wiele

Miłość Oycowska przeciwko synom.

Iob 1.

wiele tysięcy dobytku domowego zabrali/ nic sie tym zgoła nieporuszył: A gdy mu drugi poślaniec przybieżawszy powiedział/ że Chaldeycyzy wpadłszy gromadno wszytkie mu wielbłądy zabrali/ także sie też by namniey niezaśrąsował. Lecz gdy mu trzeci poślaniec przybieżawszy powiedział/ iż wiatr powstawszy obalił dom wktórym sie synowie iego z siostrami swemi bankietowali/ y po zabili ich wszytkich/ mowi Historya s. nie mogli już w sobie affektu Oycowskiego zataić/ ale słysząc taką plagę ciężką na sie. Scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram adoravit. Podał także ty na sobie/ y włosy sobie na głowie oberwał z strąsunku/ a potym padłszy krzyżem z żalonym wzdychaniem dziełował P. Bogu za takie nawiedzenie.

Genes: 37.

Tak też y Jakób Pátryarcha w słysząc o śmierci Kochanego syna swiego Josephá/ lubo innych miał niemało/ Scissis vestibus indutus est cilicio, lugens filium suum multo tempore. A przydaie text s. że Noluit consolationem accipere, ale chciał widzieć grob iego/ y on łzami swoimi z kropić/ y tak vmrzeć. Descendamad filium meum, lugens in inferno.

1. Reg: 18.

A Dawid Krol zległ y swowolnego syna swego Absolona który mu nie tylko Pánstwo ale y zdrowie odiać vsilował/ iako go gorzko pląkał: Fili mi Absolon, Absolon fili mi, quis mihi tribuat ut ego moriar pro te? A osobliwie Lyránus powiada/ iż gdy koniuracya czynił przeciwko Oycu/ tedy Statue iakąs wystawił był sameg siebie kazałszy na koniu wyrzezać z takim napisem na pierśsiach Non habeo filiū, iakoby dający znać przez to/ iż niemam sie na co oglądać/ abym sie od zaczętey rebelliey pohamował/ kiedybym syna miał/ o toby inśza była/ musiałbym respektować na niego aby nie został w sieroctwie po mnie.

Złość Absolona przeciwko Oycu Dawidowi.

Rodzicy chętnie śmierć ponoszą za dzieci swoje.

Isaia 66.

Jesli tedy Oycowie meżnieyszego animuszu nad pleć Bialogłowąską bedac/ a tak przecie syny swoje milują że ich żywot zdrowiem swoim okupić niewzdrygają sie: toć daleko matki gorętszym affektem muszą ich miłować/ ktore ich w żywocie swoim nosily y wieksze staranie y praca około ich wychowania ponosily? A dla tego to Izaiasz chcąc pokazać wielką miłość P. Boga przeciwko wiernym slugom iego/ powiada w nim być affekt macierzynski/ ięszce delikatczywszy niżeli Oycowski. Quemadmodum mater consolatur filios suos ita & ego consolabor vos.

Ioan: 13.

Hebr: 1.

Colos: 2.

Dopieroż Panna przeczysła Bogarodzicą miłością swoją w rodzoną przeciwko Jezusowi Pánu/ iednorodzonemu Synowi swiemu wszytkie Oyce na świecie/ y wszytkie Matki Kochające przechodziła. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus. A onego samego Constituit heredem vniuersorum. Na tego tedy śmierć okrutną y żelżywą pátrząc In quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei. Nie mogła ieno rzewliwie y nieutulonemi łzami pląkać mo-

Łac/mowiąc do Aniołow ś. ktorzy iż cieżyli/ iako Pania y Kro-
lowa swoia. Ne vocetis me Noemi, id est pulchram; sed vo-
cate me Mara, id est amaram, quia amaritudine valde repleuit me.
Omnipotens.

Do tego. Wiedziała to dobrze Matka bolesciwa/ stoja-
pod krzyżem/ iż Syn iey namilży nie za swoje zbrodnie iakie abo
zloczynstn o cierpiał. Qui peccatum non fecit, nec inuentus est do-
lus in ore eius. Ale za grzechy swiatą wśyttkiego/ ktory to od niego
niemdziecznie przyimuiac y podziśdzen m iestatu iego sprośnemi
występkami swoimi obrazac nieprzeſtaie; dla tego tym iey cieżſza
boleść była im wnas wielſza niemdzieczność widziała/ a onego
tym wiecey imieniem nas wśyttkich miłowala/ iako to pieknie ie-
den Neotaryk wyrażil. Cum ipsa esset aduocata mundi, tantum
dolorem Spiritus S. suis infudit visceribus quantus sufficebat omni-
um electorum genitrici, ad excusandum ingratitude mundi, quia
sic dura morte de sui fabrica suum expellabat Auctorem, qui ad ipsos
eruendos de faucibus mortis, de sinu Patris aduenerat feruilem assu-
mendo naturam: vnde ipsa pro se, & pro toto mundo dignum Deo
morienti, & de se genito exhibebat lamentum. A im bärziew Syna
swoiego kochanego miłowala/ tym wielſzy bol na sercu swoim/
patrząc na ſromotną y okrutną śmierć ieg/ ponosiła/ iako ś. Boná-
nentura mowi: Nullus dolor amarior, quia nulla proles charior. A
o miłości iey/ nabożny iey sluga Gulielmus tak napisał: Tanta vir-
tute Christum dilexit, vt ad titulum suæ laudis sufficiat, quod mentem
eius tanta vis amoris occupauerat, vt fugientibus discipulis, oblita
sexis fragilis, ipsa cum lachrymis astans Cruci, & condolens morien-
ti, animam suam pro filio suo etſi minimè posuit patiando, tamen ex-
posuit compatiendo.

O Orle piſka Naturaliſtowie/ iż tak dzieci swoje milnie/ że
broniąc ich od ptaſniká sam sie daie za nie zabieć/ zaſtaniáiac ich so-
ba od wśelkiey broni y ſtrzelby. Iż tu Pelikana nie wspomnie kto-
ry dzieci swoich rany krwia swoia leczy pierſi ſobie sam przegryż-
ſzy. A ſtarzy zaśie Egiptczyanie chcacy miłość swoie przeciwko
działkom swoim wyrażić/ ptaś iedne° Vulpanser od nich nazwane
na kolebkách malowali: o ktorym powiádaia/ iż oboie/ ſámiec y ſámi-
ca dadza sie poimác/ tylko aby dzieci swoje mogli wwieſć na beſpie-
czne mieysce. Naſwietſza Panna wiedziała to dobrze/ iż Syn iey
namilży/ iako Pelikan iaki naſze rany/ krwia swoia nadrożſza z bo-
tu przebitego płynąca leczyl/ y nie mogl odmieniac woli Oycá
swoiego niebieſkiego/ życzyła iednak ſamá te wśyttkie kátowania y
śmierć nákoniec za niego/ by to rzecz možna była ponosić/ wiedząc
to o nim Ociec niebieſki powiedzieć ſwiatu wśyttkiemu raczył.
Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ale że nie
była tá wola zniebá/ aby była ſamá zan cierpiała/ tedy ſtyſząc go na
krzyżu

1. Petr: 2.

Veinus lib:
4. cap. 15.
de Compass:
B. V. M.

D. Bonaur:
Offic: de
Compass:
B. V.

Gulielm: in
Comment:
super cap: 1.
Cant.

Henricus
Scaulen: in
suis Aphoris:
lib. 20.

Matth: 17.

Marci 15. Krzyżu do Oycá wołającego. Vt quid me dereliquisti? nieźmiernie
Iob cap: 30. miżami gore Kálwaryjską polewała mówiąc z Jobem s. Verba
est in luctum cythara mea, & organum meum in vocem flentium.

D. Anselm: Xdaie racya Anselmus s. czemu? Vidit enim ligatum, & soluere
de Compas: non potuit: Vidit corpus vulneratum, & vulnus ligare non valuit: vi-
Virginis. dit sanguinem in faciem fluere, & abstergere nequijt: caput inclina-
tum, & sustentare non potuit: flentem, & prae tristitia consolari ne-
quijt: audiuit eum dicere sitio, & ei aquam ministrare non valuit. X
dla tego mowi s. Pát. Párchá Wenecki mowila sama w sobie na-
rzekając. Vt quid superstes maneo, post te? cur mortua non sum

Laur: Iust: ante quam aspicerem te vnicum meum, tam crudeli examine finiri?
de triumpho Quare armatorum militum non irrumpo acies, venioque ad te, vt
cap: 21. passionis tuae cruciatum impediam? quod si nequeo, cur me non sup-
pono pro te? vel vna tecum cruce suspendor? nempe ad carnificum
prouoluerer pedes, & lachrymis, precibus, ac clamoribus cordis,
eorum duritiam emollirem.

Ecclesi: 4. X powiada ten Biskup s. owe slowa Salomonowe wważa-
jąc Funiculus triplex difficilè rumpitur, że troiakiem sznurem Panna
Uświętka wwiązana stała pod krzyżem / iż nie była na miecze /
na wlocznie żołnierskie / aby była sama za Jezusa Pana Sy-
na swojego zabita / boleścią / miłością / y cudowiskiem albo za-
Idem Iustin: dumaniem sie iakimsi. Tenebatur funiculo triplici, doloris videli-
de triumpho cet, admirationis, & amoris. Naprzód powiada / boleścią nieźmier-
cap: 18. na wwiązana była do krzyża / że iakoby sama krzyż cierpiała / który

Czemu Pan-
na Nświęt-
ka od krzyżanie
odeszła gdy
na nim Syn
iey namilży
vmierał.

Syn iey namilży ponosił / postąpić nigdzie niemogła. In corde
transuerberata gladio, & mente crucifixa, quo se diuertere volebat?
Potym zadziwienie cudowne trzymało ją przy krzyżu / iż nigdzie
od Syna swojego na krzyżu wiszącego odstać nie mogła / wwa-
żając iako to ten który cierpi / jest oraz y Bogiem y człowiekiem / a za
człowieka który go grzechem obraził taką zniewagę y taką boleść
ponosi? X przeto ten przerzeczony Biskup s. sam takowey iey
kontemplacyey dziwniac sie mowi. Et quis vnquam congruentius,
purius, familiarisusque quam B. Virgo in Diuinæ contemplationis
agnitionem admissus est? A nakoniec miłość iey wrodzona prze-
ciwko Synowi kochanemu nie dopuszczała tego / aby była kiedy odes-
zła od krzyża / y tam gdzie indziej nie w oczach iego zan vmierała /
gdy sie na wszystkie męki za niego ofiarowała. Amor verò, quia vni-
cus ei erat filius, cunctis formosior, sanctior vniuersis, decoratus mo-
ribus, virtutibus plenus, ac gratiarum locupletatione conspicuus,
przymusił ją / że nigdzie nie odchodząc / pod krzyżem stała / a do ciera-
piącego na krzyżu Syna swojego w boleści sercá wołała / O Fili-
chare, O benigne nate, o amor vnice: fili mi dulcissime, da mori tecum,
& ne derelinquas me: nihil mihi dulcius verè, quam tecum mori am-
plexata Cruce, & nil amarius certè, quam viuere sine te. Tu mihi Pa-
ter, tu

Anselm: de
lamentatio-
ne Virginis.

ter, tu mihi Filius, tu mihi Sponsus, tu mihi thesaurus, tu mihi omne bonum. Nunc orbor Patre, viduor sponso, desolor prole, omnia perdo, vno perduto te.

A dla teę/ ktorzy radzi służyćcie Mátce Pána Zbawicielowey/ nabożni Katholicy/ nie żowcie iej dzisiaj Nioemi/ to iest śliczna/ y pięknieysza nad wszytkie duchy błogostawione/ ale iż żowcie Marę/ to iest gorzka w boleściach serdecznych/ ktore patrząc na meke Syna swojego namilszego ponosi. A to wiedźcie z obiańwienia **Elzbie-y** s. Krolowey Węgierskiej/ iż kto t. iej boleści Mátierzyńskie nabożnie dziś rozważa/ y wespół z nią boleie nad niewinna mekę Syna iej Jezusa nastodszego/ każda rzecz co zamysli do zbawienia dusze swojej być potrzebnego/ natychmiast sobie v Panny Błogostawioney wprosi. A ten przywilej nieodmienny od niej otrzyma/ iż bez strachy y żalu przynależytego za grzechy swoje/ z tego świata nie zpydzie.

Pelbartus
Themeli:
lib. 3. de B.
V. par: 4.
articulo 3.

Nie vmrze
bez pokuty
kto nabożnie
boleści Panny
Naswietłey
rozważa.

Naswietła Rodzicielko Boża.

Cuius pium pertransijt
Ensis dolor spiritum,
Natum tuo de corpore
Deum mori dum cerneret.

Venerab:
Beda.

Prosiemy cie przez boleści twoie niewypowiedziane/ weyjrzy na pokore naszą/ a wproś nam v Syna swojego namilszego veram ante mortem contritionem, puram confessionem, dignam satisfactionem, & omnium peccatorum nostrorum remissionem. Amen.

KAZANIE TRZECIE

O Siedmi boleściach Naswietłzey Panny Máryey, Mátki Pána y Zbawiciela naszego Iezusa Chrystusa.

Audite obsecro uniuerſi populi, & videte dolorem meum.

Thren. Cap. 1.

Alto naywiekszy bywa cień/ od każdej rzeczy wysoko wybudowanej kiedy słońce zachodzi: Chrzestanie w Pánu Bogu mili. Tak też naywiekszy bywa żal w ludziach/ kiedy człowiek iaki zacny vmiera/ ktory wszytkim cnotą y pobożnością swoją/ iako słońce niziątkie promieniami swoimi świecił. Chrystus Pan słońce sprawiedliwości/ kiedy dzisiaj na krzy-
żu od

Im kto za-
cnięszy vmie-
ra tym go bór-
żey wszyck
żałui.

žu od niewdzięcznego narodu Żydowskiego śmierć poniosł / dla
których zbawienia osobliwie / był na ten świat przyszedł / Na-
świetrza Matka ię Panna Mária / niemogąc dostatecznie okru-
tney meki y śmierci ięgo opłakać / y bolu serca swojego macierzyn-
skiego światau wszytkiemu opowiedzieć / te tylko słowa lamentliwe
przez Proroka Jeremiaśa do nas mowi. Audite obsecro vniuersi
populi, & videte dolorem meum. Sluchaycie prośbę wszytych ludzic
co was iest na świecie / y obaczcie iaki ia to bol na sercu ponoszę /
gdy Syna moiego iędi. /rodzonego / z Duchá s. poczetego / i t k o-
krutną śmiercią / y tak sromotną me. y obelgą zamordowanego
na krzyżu widzę / y rzecz samą doznawam onego proroctwa Sy-
meonowego / ktore mi był w kościele Salomonowym powie-
dział mowiąc. Tuam ipsius animam pertransibit doloris gladius.

Lucę 2.

Lib. 42.

Wielkość żalu
Ojcowskiego
po straconym
synie.

O Krolu Parthskim Horodesie Justinus piśze. Iz gdy syna
iego Ventidius Hetman Rzymiski poraził ze wszytkim Woyskiem
iego / y samego zabił. Tedy smutny z strasunku wielkiego / mowę
stracił y przez kilka dni nic a nic nie iadł iak słup iaki niemy na ie-
dnym mieyscu stojąc. A gdy po wielu dni on żal srogi vnietygo-
wał w sobie / y przemowił tedy nic inzego niewolał / ieno syn moy
Patorus zginął / syn moy Patorus zginął. A tak nigdy iuż niemogl
przyść do baczenia dośkonalego / ale do śmierci samey zmysł wszy-
tek straciwszy / tylko z synem zabitym Pátorem rozmawiał / Pátor-
a wolał / y iakoby z żywym zabawić sie chciał / a potym iako zabi-
tego żalował y płakał.

Wielki strá-
nek nie dopu-
ści bólu słowy
wypowie-
dzieć.

Naswietrza Matka Boża / widząc Syna swego namilszego
Jezusa Chrystusa okrutnie od Żydow zamordowanego / tak bolała
na sercu / że wiecey leż z oczu swoich Pánienskich wylewała / niżeli
słowa z ust swoich wypuszczała / według oney starey przypowieści /
ingentes curæ silent, paruæ loquuntur. Kiedy to rowny iaki strá-
nek / tedy go człowiek dostatecznie wypowie przyiacielowi / ale kie-
dy wielka iaka bolesć serce opánuie iuż tam / y mowić siła / y płakać
zbytne zkámiatle serce nie dopuści. A przeto też Panna Naswiet-
rza płaczu nieprzyystoynego żadnego y lamentu nie czyniac / te tylko
słowa do nas wszytych coraz coraz powtarza Audite obsecro vni-
uersi populi, & videte dolorem meum, ktorego ia wam wypowie-
dzieć nie moge / tylko to wam powiadam / iż Jezusa Syna moiego
kochanego / za grzechy wasze na krzyżu zawieszono. O quam tristis
& afflicta; fuit illa benedicta, Mater vnigeniti, śpiewa kościół s. gdy
tak okrutnie zamordowanego Syna swojego na krzyżu widziałá.
Dobrze o niey Damaścent s. powie-
dział Virgo Beata, quos effugit
dolores pariens & moriens, hos in Christi passione sustinuit materno
affectu compatiens. Et quem Deum cognouit per natiuitatem, hunc
vt maleficum interfectum videns, ceu gladio cogitationibus lace-
rabatur sub cruce.

Dważala

Dwajżalá bowiem stojąc pod krzyżem iáko go zdrádlíwie ieden z wczniow iego wydal Żydom w Ogroycu / ná ktore go sie sam Pan vskarża przez Dawidá s. mówiąc: Qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem. Jáko táńże przed oczymá zdrayce Judasza; Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris. A iáko go poganie zwiázawşy miedzy sobá prowádzili / tárgiáć powrozámí / posyituiáć piesciámí / potracáiáć z zádú broniámí. Dwajżalá nákoniec y to / iáko od nieg kocháni Wczniowie iego odbiezeli / ktorych ciálem swoim karm y krmia przénadrozşa swojá dopiero nápowat. K. orych náuczal mądrości niebieskiej / y wşelákiej prawdy. Ktorem moc dáł ná czynienie cudow / ná przepowiadánie Ewángeliey swoiey / y ktorych poczynil Ksiáżetámí swiátá wşytkieg. A oni zá ták wielkie dobrodzieystwo opuşcili go záraz. Dereliquerunt me propinqui mei, & qui me nouerunt obliti sunt mei, mówi przez Jobá s. A tá pierwsza byla bolesć Páńny náswietşey / gdy samá w sobie rozważalá co sie dzialo z iey Synem namilşym w Ogroycu / z ktorem przedtym wciekalá przed Herodem do Egiptu z wielkim zálem y strásunkiem swoim: y ktoreg raz w drodze zgubiwşy / z wielká bolesciá şukalá po Jeruzalem / y áż trzecie go dnia w Koşciele Salomonowym miedzy Doktorámí nálezlá.

Psalm: 40.

Thren: 14.

Iob 4:

Druga bolesć Mátki Przenáswietşey byla / gdy w gorzkości serca widziálá Captum, vinctum, diré casum: Plenum probris, dulcem Iesum. Gdy go mówie widziálá v Annasza y Kaiphasza powrozámí iáko lotrá zwiázanego / láncuch ná şyiey noşącego / y policzli z nágráwaniem ponoszącego od slug Wistupich / y żołnierstwa Rzymistiego. A osobliwie / gdy vnus alsistens ministrorum, dedit alapam Iesu.

Ioannis 18.

Trzecia bolesć Páńná Przenáswietşa miálá / gdy kochanego iey Syná okrutnie vbiczowawşy / y koroná cierniowá vkoronowawşy / z gántu ludowi Żydowskiemu z násmiewistkiem vkazano: Ecce Rex vester mówiąc; y záś znówu Ecce homo.

Ioan: 19.

Czwarty smutek Páńná Márya cierpiálá / gdy widziálá Syná swojego iedyneho ná śmierć şkazanego / y nioşącego Krzyż soa bie ná gore Kalwárya / aby ná nim byl sromotnie záwieşony / iáko świádczy Jan s. mówiąc: Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum; Hebraicè autem Golgotha, vbi crucifixerunt eum.

Ioannis 19.

Piąta bolesć Páńienşka byla / gdy Chrystusa Páná obnáżono z şat iego przed wşytkim ludem / y gwozdziámí żeláznemi przybito ná krzyżu. Táń widząc violari clavis pedes, & manus plásmatoris, bez wátpienia nie mnieyşy bol ná sercu swoim mácierzyńskim cierpieć musiałá / iáko by też w iey samey serce gwozdzie one ostre wbijano.

Szósta bolesć Páńny Máryey byla / gdy Synaczká swoie-

go ná

Lucz 23.

go ná krzyżu konającego widziała / y słyszała ostatnie słowa z ust iego
go Boskich wychodząc: Oycze / w ręce twoje polecam Ducha
moiego. Które to ostatnie słowa mówi Ewangelista s. wielkim
głosem Pan wołając / mówił: Clamans voce magna Iesus ait; Pater,
in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, exspiravit.

Cap: 15.

Siodmą y ostatnią boleść Panny Przenasświetła miała /
gdy ciało umarłego Syna zła swego z krzyża zdjęte piastowała /
y łzami barzniej niżeli maszczami drogimi namazawszy / do grobu z
Nikodemem kładła / w inawszy w przescieradło / iako Mária s.
Ewangelista opisuie: Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens
eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento.

Thren: c. 1.

Które to siedm boleści Panny Nasświetłey vpatruiąc du-
chem Proroctim Hieremiaś s. powiedział: Cui comparabo te, &
consolabor te Virgo filia Sion? magna est velut mare contritio tua,
quis medebitur tibi? Komu cie / powiada / przyrownam z takim
żalem twoim / o Panno Nasświetła / y iakimi cie słowy w tym nie-
wzruszonym smutku twoim bede cieşył / o Córko Syońska: słow mi
nie sstaie / ani rozumu / bo widze / iż iako morze gorzka boleść twoja
ná duszy / y nie máś sposobu / iakoby ten frasunek nieznosny wybie-
ż głowy twoiej? Bo lubo to wiedziała barzo dobrze Panna Na-
świetła / iż Syn iey nadrozży Chrystus Jezus miał śmierć y pie-
kło zwyciężyć / y powstać z tryumsem od umarłych / nie mogła ie-
dnąć / ieno z wielką boleścią serdeczną patrzeć / ná tak srogą y sro-
motną śmierć iego / która ná krzyżu za narod ludzki ponoşil / y kto-
ra Domino in cruce moriente, materna viscera transfixit, iako mówi
Doktor ieden nabożny.

Przetoż abyśmy mogli te boleści tak wielkie Pána Chrystu-
sowe / które za nas cierpiał / rozumem naszym iakokolwiek poiać /
y być wdzięcznymi tego dobrodzieystwa iego / z boleścią Mátką iego
Przenasświetłą / bolemy sami ná duszy. A one teraz po-
zdrowmy / mówiąc siedm Pacierzy / y siedm zdrowych Maryi
nabożnie.

Pierwłza boleść Panny Máryey.

Gdy Syn iey nadrozżego, Pána Zbawiciela nášego Iezusa Chry-
stusa, w Ogrocy poimano, y związawszy iako łotrą iakiego,
prowadzono z wielkim hukiem y krzykiem do miasta.

M Rozum sam / y powaga / Doktorow Kościelnych y text
Ewangeliey s. pokazuia nam to ná oko / iż Przenasświet-
ła Mátká Boża / patrząc ná mekę Syna swego kochanego /
miewypowiedzianą boleścią bolała ná duszy / y niepohas-
mowane łzy wylewała z Pánienskich oczu swoich: lubo temu wi-
rydać

ry dać niechca niebożni Heretycy; a osobliwie bluźnierca Pánien-
sticy czystości Bullingerus. Abowiem gdyby Panna Naswiet-
sza nie plakała okrutney śmierci Syna swiego iednorodzonego
Chrystusa Jezusa / zaiste dałaby była z siebie wielkie zgorzhenie / y o-
tężyła do bluźnienia wielkiego Heretykom / ktorzyby iey nie przyzna-
wali za prawdziwą Matkę Zbawiciela naszego. Gdyż każda ma-
tka wrodzony affekt y politowanie powinna mieć nad niedzą y v-
trapieniem dziatek swoich / według powieści onego Pogańskiego
Poety Juvenalisa.

Bullingerus
bluźnierca
macierzyn-
stwa Panny
Naswieszej.

— Mulissima corda

Humano generi dare se natura fatetur

Cum lachrymas dedit: hæc nostri pars optima sensus.

A tak Salomon miedzy dwiema białemi głowami swarzającemi
sie o iedno dziecko / rozeznal ktora była prawdziwą matką iego / gdy
wstyszał iedne prosiącą / aby nie było na dwoie według dekretu iego
rozcinane / ale aby żyło / lubo cudzey matce przysadzone. Quæ natu-
rali ac materno affectu commota, maluit filio priuari, quam diuidi, &
trucidari. Co uważając Euthimius s. tak powiedział / pisząc na
owe słowa Łukasza s. vt ex multis cordibus reuelentur cogitatio-
nes eorum. Siłá ich / powiáda / bázro // rozumieli że Panna Ná-
swietka nie była Matką prawdziwą Pána Jezusowa; bo iedni
patrząc na naturę iego ludzką / tylko go za prostego człowieka mieli /
drudzi zaś Bóstwie sprawy iego uważając / szczyre tylko Bóstwo
w nim wyznawali / y nie rozumieli go być prawdziwym Synem
P. Maryey. Tunc autem intuentes eam amare dolentem; ac plurimū
lugentem, naturæq; cedere c edebant, quod mater eius erat, & de-
tegebant siue prodebant cogitationes cordium suorum, quæ à suspi-
cione processerant.

3. Reg: 3.

Carthagen:
Hom: 1. de
Arcan: B.
Virg: pass:
plangentis.
Lucæ cap: 2.

Euthim: in
cap: 2. Lucæ.

Do tego / prawdziwa mowi Páwel s. miłość / wyciąga to
po każdym człowieku / aby sie weselił z weselacemi sie / a plakał y fru-
sował z ludźmi żałmuconemi. A takich chce nas wszystkich mieć
Chrystus P. ktory plakał nad Łazarzem wzruszony łzami płaczą-
cych siostr iego Marthy y Magdaleny. Cieszył sie z wiary státe-
czney Setnikowej / y z nawrocenia teyże Magdaleny pomienio-
ney. Matka tedy iego nadrozsza będąc pełną łaski wśhelákiey / miał-
ła być bez zmysłu wśhelkiego / według zdania Stoików / iáko opo-
tá iáka zátwardzialesgo serca / y nie poruszonego wmysłu ná żaden
kłopot y wesele? Nie słuszną / ale miała być podobna Synowi
swojemu we wszystkim; a zaś przykładem miłości macierzynskiej
wszystkim inszym Matkom. A zátym y nad meką Syna swego ko-
chane go miała mieć prawdziwe politowanie y boleść serdeczną /
gdy go słyszała w ciężkich bólach swoich mówiącego do Boga O-
yca swiego: Omnes fluctus tuos induxisti super me. zaczął ssta-
lem sie Vir dolorum & sciens infirmitatem.

Ad Rom. 12.

Psalms: 87.

Isaia 53.

A nakoniec/ iesliże rzeczy nieme/ y przyrodzone/ bez wśelkie-
go zmysłu y rozumu bedące/ żalowały nieznosney męki/ y stromo-
tney śmierci stworce swojego/ to iest/ ziemia sie trzęsła/ opoki sie pą-
dały/ zaślona kościelna na dwoie sie rozdarła/ słońce y miesiąc za-
ćmiły sie/ ciemności powietrze okryły. Daleko słusznicy było/ aby
sie serce macierzyńskie rozrzewniło/ y znaki boleści swojej izy przez
oczy wylewało żalowne?

Silā Dokto-
row Świtych
pisał o Lā-
mencie y bole-
ści Panny Na-
świetney cza-
su męki Pána
Zbawiciela-
wey.

Czego iż affekt wrodzony macierzyński nie mógł w zakłami-
łym sercu zatryć/ ale ie i łością iako ogniem iakim gwałtownym
do boleści nie wypowiedzianej przy. stodi/ dla tego świeci O-
cowie nad tym spulboleniem Panny Naświetney nad synem swo-
im okrutnie na krzyżu cierpiącym/ wmyśl swoy nabożnie zabawia-
jąc/ siła o tym smutku iey napisałi. Osobliwie Bernat s. Księga
de Lamentatione Virginis, Anselmus & Bonaventura de Compassio-
ne Virginis, & Gregorius Nazianzenus Tragædium de Christo pa-
tiente. Czego im poświędzaia/ Laurentius iustinianus in Trium-
pho Crucis, S. Ephrem in Lamentatione Virginis, Athanasius in De-
scriptione Mariæ & Ioseph, Cyprianus ser: de Nat: Christi, Dama-
scenus de Dormitione Deiparæ, Chrysostomus Hom: 18. in Genes.
y innych Doktorow ss. co niemiara. Napominając oraz y nas
Chrześcian wśytkich/ abyśmy członkami żywemi Głowy naszej
Chrystusa Jezusa bedąc/ wespół z nim cierpieli/ y pomagali smu-
tku y żalosci Matce iego bolejącej. Ktora te pierwszą boleść na
sercu swoim pamienskim ponosiła/ gdy widziała Duchem s. w do-
mu siedząc/ iako iey Syna kochanego w Ogroycu/ za zdradliwym
pocłotowaniem Judaszowym/ poimano; y iako lotra iakiego beze-
cnego związawşy/ do miasta prowadzono. Cohors autem & mi-
nistri Iudæorum comprehenderunt Iesum, & ligauerunt eum.

Ioan: e. 18.

Widziała abowiem dostatecznie wykonane nad sobą Prozo-
ctwo Symeonowe/ ktory iey powiadał w Kościele Salomono-
wym/ Pána Jezusa na ręku swoich piastując/ iż ten twoy Syna czet
Panno/ będzie in signum, cui contradicetur. Et tuam ipsius animam
pertransibit gladius. Nie dosyć tedy było na tey boleści Pannie Na-
świetney/ iż Syna iey Jezusa Chrystusa/ in quem desiderant An-
geli prospicere, niebożni Żydowie słowy wśeszpliwnemi przedtym
bluźnili/ zowiąc go obżercą/ pijanicą/ opetanyim/ turbatorem lu-
du pospolitego/ przestepcą Żakonu/ Samarytanem niewiernym/
gwałtownikiem Sabatów od Boga postanowionych: Ale go ie-
szcze iako wilcy wściekli opadşy/ związali powrozami/ y lancuch
na szyie włożyli/ złoczyńca go miánując/ y do rozmaitych sedziow
zdraganiem prowadząc. Słusznie tedy te iey boleść z takiego
nieuśzanowania Pána Jezusowego na sercu pamienskim rodząca sie
Symeon nazwał mieczem przenikającym. Abowiem iako Augu-
styn s. mowi/ daleko barżiej eo spectaculo przerażona została/ ni-
żeli by

Lucz 2.

Żeliby mieczem materalnym zraniona byla. Materna anima vulnerata est doloris affectu. Ipse fuit gladius in ore persecutorum, de quibus in Psalmo dicitur: & gladius in labijs eorum, ipsi enim erant filij hominum, quorum dentes, arma & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus. Nam & ferrum, quod pertransijt animam eius, donec veniret verbum eius, id est, tamdiu fuit in dura tribulatione, donec fieret quod prædixit.

Epist: 19.
ad nonam
quæst: Pau-
lini.

Bo iesliże Jonátas Krolewic miłował Dawidá s. iáko dusze sw ie/ ktory byl ná on czas sluga oycá ieg. Krolá Saulá/ a Szwa- grem iego / siostrze iego rodzona Michol máiac za soba. Tóć dále- ko wiecey nizeli dusze swoje miłowała Pána Jezusa Naswietsha Mátká iego / ktora go z Duchá s. poczarwsy / bez naruszenia Pá- niestwa swojego porodziła/ od niego iáko od Stworze dusze y ży- wot swoy miała / y iemu ná wstuge wszytke siebie poswieciła. Za- czym widzac go nie tylko iáko Syná / ale też y iáko Dobrodzieia / Pána / y Boga swojego / ták sromotnie zniemazonego / y powro- zami zwiázanego / niewypowiedziána boleść ná duszy swojej po- nošić musiała / iáko mowi Sophronius s. Constat, quia Maria tantum doluit, ut totam animam pertrāsiret, ac possideret vis doloris.

1. Reg: 18.

Różne przy-
czyny boleści
Pánná Na-
swietsha mia-
ła z śmierci
Syna swojego
namilšego.

To poimanie Pánskie od Żydow / opisat dawno przedtym Hieremiaš Prozoł / mowiac: Spiritus oris nostri Christus Domi- nus captus est in peccatis nostris, cui diximus, in vmbra tua viuemus. Przy ktorym to poimaniu Pánškim / te trzy rzeczy naywiełsha bo- leść Pánnie Naswietshy czynily. Naprzod / że go ná ziemie po- waliwsy twarza/ deptali kolanami po grzbiecie iego/ aby sie żyści- lo/ co o nim Prozołcy ss. napisali. Hieremiaš zwołašczá: Ponet in puluere os suum. A Dawid s. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Potym boleść miała Pánná Naswietsha/ gdy widziá- la / á ono go żołnierze obstapiwsy ná kolo / targali za włosy / y po- sytkowali / násmiewaiac sie z niego / aby sie spełnilo / co Izaiáš powiedział: Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vel- lentibus. A nákoniec / gdy go sromotnie powrozami wiázali / y łańcuch ná syie wložyli / iáko o sobie przez Dawidá s. powiedział: Funes peccatorum circumplexi sunt me. A ták go zwiázawšy / wie- dli miedzy soba według przestrogi Judašowej: Et ducite eum cau- tē, aby go kto nie oddbił. Ná co sie Pan wstáržaiac / mowi przez Da- widá: Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me.

Thren: 4.

Thren: 3.

Psalms: 128.

Isaie. 50.

Psalms: 118.

Psalms: 21.

O Alexándrze Wielkim pišá / iż gdy mu strzale z goleni wyr- wác miano / ktora byl postrzelony w šturmie / á Medycy do ložka przywiázac go kázali / aby sie dla bolu wielkiego nie porýwat. Od- powiedział im sam: Non decet vinciri Regem, cum libera sit Regis, & semper falua potestas. Sebástyan tážé Krol Luzytánski / bedac poimany ná wojnie od Maucow / gdy mu bron dáć od siebie ka- zano/

Krolowie dla
wielkości ani-
mušy swoje-
go żadney zni-
wagi zcier-
pieć nie mogą
ale ie zdá-
niem opta-
caia.

Czemu sie
Pan dopuścił
związać. Zy-
dom.

zano / y związać go chćiano / powiedział / nie możecie tego czynić /
abowiem Regia libertas non nisi morte amittitur. A Krol náš Chry-
stus Jezus / ktory rozwiezuie nieprawosć naszą / y wyciąga do
nas miłosierne ręce swoje / dając nam niezliczone dary y łaski nie-
bieskie swoje / dopuścił sie związać grzesznikom. Ne in miseros nos
peccatores pro meritis inuehatur. Za ktore mu dobrodzieystwo dzie-
łuiac / a z Matką iego Wsławietszą tey iego zniewagi żał / ac / na-
bożnie mu podziękujemy / a zmowmy / Pacierz / y Zdrowe Maryę.

Wtora boleść Panny Maryey.

*Gdy widziała namilszego Syna swojego v Annaśa y Káiphaśa
Biskupow stározakonnych naigráwanego, policzkowanego,
y rozmaicie spotwarzonego od Zydow, ktorých osobliwie
zbawienia szukał.*

Thren: 1.

Lucas 2:

GDy wszytkiego świata zwoływa przez Hieremiáša Pro-
roka Panna Wsławietşa / y prosi / aby posłuchali stárgi
iey / y wważyli w sercach swoich boleść iey niewypowie-
dzianą / mówiąc: Audite, obsecro, vniuersi populi, & vi-
dete dolorem meum. Tedy zaraz przydaje y przyczynę / czemu iey
słuchac maia: iż / prawi / Symeon stárzec powiedział mi / że iedno-
rodzonego Synaczká mego / beda mieć wszyscy grzesznicy za ie-
den cel złośliwych ięzykow swoich / ganiąc iego postęptki / ganiąc
iego náukę. Ecce positus est hic in ruina, & in resurrectionem mul-
torum in Israél: & in signum cui contradicetur. Stąd ia wielka bo-
leść powiada bede miała / y tak wielki strásunek ná sercu / że iakoby
mi ie mieczem ná drugą stronę przebił. Et tuam ipsius animam per-
transibit gladius. Które to słowa ostatnie Symeonowe wważając
Ambroży s. tak mowi: Istum gladium cor & anima Virginis profun-
dè immersum habuit, quia Dei mysteria cæteris profundius penetra-
uit, & verba Dei, de Christi Passione, ac cæteris operibus semper in
corde medullitus portauit, iuxta illud: Maria autem conseruabat om-
nia verba hæc, conferens in corde suo. Jáko bowiem y dowcipem
przyrodzonym / przez grzechu poczwósy sie / ktory w nas rozum
tepi / wszytkie ludzkie ná świecie Panna Wsławietşa przechodziła; y
łaskami niebieskimi / ieścze przy poczęciu w żywocie matki swojej /
daleko hoyniey nád wszytkie wybrane Pánskie obdárzona była;
Tak też czytając Pismo y Proroki / cokolwiek tam o srogiey y sromo-
tney mece Syna swego łocháne^o napisanego czytała / iako miał być
wiązany / vplwany / vbiczowany / policzkowany / spotwarzony /
y niewinnie ná koniec ná śmierć krzyżową osadzony. Wszytko to
mówie czytając z wielką boleścią sercá swego wważała w sobie po
wszytkie

wszystkie dni wprowadzie / po ki Chrystus Jezus nie zaczął był odprawować zbawienia naszego : ale największą boleść zaiste ponosić musiała / gdy już przyszedł czas naznaczony śmierci jego : y gdy już poimany w Ogroycu będąc / zaprowadzony był naprzód do Annasza / a potem do Kaiphasza Biskupow starożytnych / ktorzy z urzędu swojego mieli byli bronić niewinnego od przesładowania y potwarzy : powinni byli Biskupa Najwyższego y Kapłana nad kapłany Chrystusa Boga naszego uwolnić od gardła. To iefzcze sami także czynili / iakoby go potwarzyć : a poimawszy / że znaleźli niewinnego / iakoby go spotwarzyć : y gdy potwarz nie posła przeciwko prawdzie / iakoby go niewinnego przez tumult ludu pospolite^o zgładzić z tego świata / y wydać przed wszystkim światem / że był lotrem y złoczyńcą wierutnym. Wydzierwiali tedy nad nim wszyscy według w podobania swojego / bluźniąc y znieważając go w sądow rozmaitych / y po wszystkim mieście Jerozolimskim gadki o nim rozmaite strojąc. Na co sie Pan wskarżając przez Hieremiasza Proroka / mowi sam o sobie : Factus sum in derisum omni populo, canticum eorum tota die. A Matka smutna patrząc na to / obumierała od żalu wielkiego / tak iakoby iey serce na druga stronę mieczem przebiegał. Verè tuam, o Beata mater, animam gladius pertransiuit, mowi Bernat s. quando crudelis lancea filio iam mortuo latus aperuit. Ipfius nimirum anima, iam ibi non erat, sed tua planè ibi aderat, vt plusquam martyrem te non immeritò prædicemus, in qua sensum corporeæ passionis excessit affectus compassionis. Reuera fuit pertransiens animam, & quasi pertingens vsque ad diuisionem animæ, & spiritus.

Niesprawiedliwi sążnia-
wie co mają
niewinnych
bronić od po-
twarzy y prze-
śladowania
to teraz sami
potwarzają y
przenosiładu-
ją ludzi nie-
winnych.

Thren: 3.

D. Bernard:
serm: de
Annunciat.

Jednak w tey drodze osobliwie te trzy rzeczy serce Matki Bożej strasowały / y boleść na duszy iey świętey niewymowną czyniły / iż sie Pana Jezusa Syna iey w domu Biskupim Piotr s. zaprzął / ktorzy miał być Namieśnikiem jego / y Głowa Biskupow wszystkich ; ktorzy mało co przedtym tak wiele o sobie obiecowal / że choćby sie wszyscy zgorzyl / y wciekli od niego / on sie zgorzyc nie miał / choćby z nim vmrzeć przyszło.

Przyczyny stras-
unku y bole-
ści Panny Na-
świętszey.

Druga / że tam Jezusa Pana okrutnie policzkowali / zawiazawszy mu oczy / ktore wszystko widza / aby gadał kto go bije ; nie respektując bynajmniej na one twarz jego nasłizniejszy / na ktora Aniolowie świeci patrzeć pragną : y ktora wiele Krolow y Pro-
rokow żadało widzieć.

A trzecia / że mu potwarzy rozmaite żądawali / y że sie wyznał być prawdziwym Messyasem onym obiecany Synem Bożym / gdy go o to zaślinając pytali / za bluźnierce go osadzili / y wszystkie rady duchowney / ktora Sanhedryn zwano / powaga / winnym śmierci należeli.

Co s strony tedy zaprzeczenia sie Piotra s. wielką musiała mieć boleść

Hier: 5.

Psalm: 54.

Niewdzię-
czność za do-
brodziejstwa
najbardziej
człowieka
boli.

Genes: 41.

Ioannis 6.

Matth: 17.

Od wiekow
to opowiadają
no, że Pan za
nasza fromoty
fromotnie
miał być po-
liczkowany.

Lact. lib: 4.
cap: 28.

Thren: 5.

boleść Panna Niaswietża / gdy słysząc Piotra s. mowiącego: Non noui hominem, wspomniła sobie na one słowa Hieremiasza Pro-
roka / o tym postępku Piotra s. prorokującego: Negauerunt Do-
minum, & dixerunt, non est ipse. Tak niegdy Dawid będąc z Hie-
ruzalem wygnany / najbarzciej o to narzekał / że jego rebelizantow
głowa był syn jego Kochany Absolon. A przeto nie mogąc żalu w
sobie wtulić / z wielkim płaczem powiedział: Si inimicus meus ma-
ledixisset mihi, sustinuissem utique: tu verò homo vnanimis, dux
meus, & notus meus, quia simul mecum dulces capiebas cibos. Ju-
lius też Cesarz / gdy od nieprzyjaciń / sobie Senatorow był pu-
nalami zabijany w Senacie / cierpliwie ponośli / nie nie mówiąc /
iako się płaszczem okrywał / aby nagiego ciała jego nie widziano y
po śmierci; a gdy się nań do broni porwał y Marcus Brutus, którego
on z dzieciństwa przy sobie wychował / y z bogactw / Senato-
rem był uczynił; nie mógł wytrwać daley / ale przemówił do nie-
go: Et tu quoque Marce fili? Podobnym sposobem / gdy Żydzi
niezbożni Pana rozmąćcie w domu Kaiphasowym despektowali /
gdy inni Dżniowie pouciekali od niego / a sam tylko Piotr s. zo-
stał: ktoremu / iako niegdy Sarrakrol Jozefowi Patriarsze / Chry-
stus Pan przy wszystkich uczniach swoich powiedział był: Tu eris
super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obe-
diet, vno tantum Regni socio te precedam. Alie on tego wszystkie-
go zapomniawszy co mu Pan mówił / y iako on pierwey Pana wy-
znał za Boga; Tu es Filius Dei. Teraz przed łucharkami nawet mo-
wi: Non noui hominem. A Naska Przenaswietża to słysząc / bo-
leie na duszy / iakoby ją mieczem przebił / iż nie mówi / że z nim
był na gorze Thabor / y widziałem twarz jego iasną iako słońce /
a szaty jego białe iako śnieg. Nie powiada / że na jego rozkaz
nie chodził po morzu / y gdym tonąć począł / on mi podał rękę / bo
mie też sam był zaciągnął z drugimi od łowienia ryb / na łowienie
duszy ludzkich / mówiąc: Venite post me, faciam vos piscatores homi-
num A teraz gdy go pyta / ięśli ty ięś z uczniow Chrystusowych /
alie on odpowiada: Non sum.

Co sstrony zaś policzkow zadanych Zbawicielowi naszemu
w domu Kaiphasowym / opowiedziały to były dawno przedtym
Sybille / y Prorocy święci / iż ta zniwaga miała być Pana pod-
tác. Abowiem Sybillę Erythraea, iako ma Laktancyus / tak po-
wiedziała:

In iniquorum manus infidelium postea veniet,

Dabunt & alapas manibus incestis.

Z Prorokow zaś / Hieremiasz powiedział naprzód / iż dabit per-
cutienti se maxillam, saturabitur opprobrijs. A przed nim ięśże kilka
set lat Job s. nie tak w swojej iako w Chrystusowej osobie mo-
wiąc: Percusserunt maxillam meam, satiati sunt pennis meis. Także też
y Micheas

y Micheas: Percutient maxillam Iudicis Israël. Który w tey mie- Mich: 5.
rze sam był figura Pána Chrystusowa / gdy mu Sedechias fałszy- 3. Reg: 22.
wy Prorok przed Krol'em Achabem niewinnie policzek wyciał /
gdy prawde Krolowi powiadał / iako mamy o tym sferoce w Ksie-
gach Krolewskich.

A przyczynę tego policzku / który naprzód niezbożny żołnierz
wyciał P. mu Śbawicielowi naszemu przed Biskupem / mając na-
rece swojeię zbroyną rektawice / iako tego w Kazaniu swoim dowo- D. Cyrill:
dzi Bernat s. nie inną być rozumie Cyrill s s. ieno te / iż gdy na cap: 46. in
pytanie Kaiphasowe bārzo nadrze Pan nasz y pokornie odpowia- Ioan.
dał / Ego palam locutus sum mundo, & in occulto locutus sum nihil; ci
co w toło stoiać słuchali / zawołali mówiac: Nunquam sic locutus
est homo. A ten który Pána vderzył / bywał też słuchaczem Kazá-
nia iego / y o to się rozgniewał / iż mniemał / że też nim prawdy swo-
iey Pan poświadczył. Chcący tedy to pokazać po sobie / iż niechce
być świadkiem nauki Páńskiej / vderzył Pána; żeby y drudzy tym
iego uczynkiem wzbudzeni / niechcieli Pána poświadczać praw-
dy / ale żeby się wszyscy Biskupowi Naywyższemu akkomodowa-
li. Exhorrescat calum, mowi Chrystozostom s. & contremiscat ter-
ra, alapis Deus percuti potuit? O Angeli, qui hæc intuemini, quomo-
do filetis? quomodo manus continere potestis? quomodo pro Domi-
no vestro non respondetis? An hoc ita facitis, quod attonitos vos te-
neat tanta insolentia, & tanta mansuetudo; tanta peruersitas, & tan-
ta patientia?

Ze Sarao targał sie z woyskiem swoim ná lud Izraelski ná-
wola Boska / zatopilo go morze czerwone. Ze tumult przeciwko Exod: 14.
Moyżeszowi ná pušczy uczynili / Kore / Dathan / y Abiron / pożar-
la ich ziemiá żywo. Ze Sodomite targneli sie nieuczciwie ná An- Num: 16.
yoly Pánskie / rozumieiac iż młodzieńcy byli / ogień z nieba zstapi-
wszy / pożarł wszytke trąsne ich. Ze żołnierze z rozkazania Krola Genes: 19.
Ochozasa chodzili poimac Proroka Eliasa / ogień pożarł ich ży-
wo podwá kroć. Ze Jeroboam Krol wyciągnął reke swoje / ro-
skazuic poimac Proroka Páńskiego / zarazem mu reka vschła. A
reka niezbożnego żołnierza nie vschła / gdy policzek żadał Bogu ná-
szemu przy obliczności Biskupiey: A potym tak wiele rázy drudzy
policzkowali Pána nášego / żadney przyczyny do niego nie mając /
tylko aby złości swojeię dosyć uczynili / iako mowi Łukas s. Et viri
quitenebant illum, illudebant ei cadentes. Et velauerunt eum, & Luc 23.
percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes: Prophe-
tiza, quis est qui te percussit? Co Panna Naswietza widzac / iako
nie miała boleć ná sercu swoim pánienskim? iako nie miała się poru-
šyc affektem mácierzynskim? Job vsłyszawszy o śmierci synów
swoich / że ich dom przywalał weselacych się / y pozabijał wszytlich.
Scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram adoravit. A Job cap: 1.

Martka

1. Petr: 2. **Mátka Przeczysta** / nie miała się śmieć / patrząc na takie zniewagi / na takie policzłowania Syna swiego Jezusa Chrystusa: Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius?

*Nabarżey
człowieka
potwarz boli,
gdymu bez za-
dnej dány
okázviny nie-
prawdy za-
daia.*

Authen: de
Iudicijs.

Exod: 1.

Matth: 26.

Ioannis 18.

In lib: Sane-
drim.

*Sposob trące-
nia złoczy-
now v Zydow
starych.*

Matth: 22.

Matth: 5.
Ioannis 13.
Lucas 11.

Ioannis 18.

Al ieszcze tym bärżey boleć musiała / gdy słyżała / á ono mu **Qui est veritas summa**, takie potwarz y żądai / i takich piekło inż wy-
myślić nie mogło większych: takie bluźnierstwa przeciwko niemu
mowia / i takich y sami czarci mowić nigdyby nie śmiali. **Al** mo-
wili ie Żydzi przy obecności Naywyższego Biskupa swego / przy
obecności wszystkich **R** dy Duchowney / y wszystkich Káplar w /
y ludzi w piśmie wczonych. **A**że ciż sami byli y sędziami / y świad-
kami / y karami / dla tego chcący się poprawić / y sąd swoy który w
nocy odprawowali vsprawiedliwić / **Quia nocturnum tempus iu-
dicio aptum non est.** **A** o **Moyżeszu** czytamy / że w nocy nigdy nie
sądził ieno we dnie. **A** mane vsque ad vesperam. **D**la tegoż zeszli się
znowu do **Káiphasza** rano bärzo wszyscy / iáko świadczy **Mátthe-
us** s. **Mane autem facto consilium inierunt Principes Sacerdotum**
aduersus Iesum, vt eum morti traderent. **N**ie żeby sprawę iego ro-
strzasnawşy / y niewinność iego obaczynşy wolnym go wczynili /
ale żeby przez fałszywe świadki niesłusznie oskarzynşy ná śmierć
go osadzili. **A** osadzynşy posłali go do **Pilatá** ná exekucyá / pro-
sząc / aby był vkrzyżowany. **A**lic ich **Pilat** pyta: **Quam accusatio-
nem affertis aduersus hominem hunc?** **A** oni nie mając co powie-
dzieć ná **Paná** nášego / tak go ieno porośkechnym okrzykiem ludu
pospolitego podaić ná śmierć / mowiac: **Si non esset hic malefactor,
non tibi tradidissemus eum.**

Pilat wedlug zwyczaiu y **Práwa Rzymfskiego** wypytawşy
Paná o wszystko / mowi do Żydow: **Nullam ego causam mortis in-
uenio in homine isto.** **A**że powiadać **Żakon** náš psnie y czyni się
Synem Bożym. **O** to ia / práwi / nie należy do tego. **Accipite eum**
vos, & secundum legem vestram iudicate. **A** Żydzi w **Żakonie** swo-
im tylko cztery sposoby karania złoczyńcow mieli / **N**aprzód kámi-
nować / potym ścinać mieczem / palić żywo / á ná koniec dusić. **A**
Paná nášego iednak koniecznie vkrzyżować kazali / lubo to było
przeciwko práwu ich / á nie podali nań żadney skargi in specie, tylko
tumultem wolaiać: **Crucifigatur**, osadzili go ná śmierć sromotną
krzyżową powiadaiać / iż inuenimus eum subuertentem gentem no-
stram, & prohibentem tributa dari **Casari**, & dicentem se **Christum**
Regem esse. **T**o wierutna nieprawda była. **B**o **Pan** nie psował
ich **Żakonu** / ale iáwnie przed wszystkiemi mowił: **Non veni soluere**
legem, sed adimplere. **A** nie podwodził ludu pospolitego nigdy do
rebelliey / iáko go potwarzali / ale ich náuczał posłuszeństwa **Pá-
nom** swoim / mowiac: **Reddite quæ sunt Casaris Casari, & quæ sunt**
Dei Deo. **A**ni się też czynił **Krolem** tym ziemskim / bo powiedział:
Regnum meum non est de hoc mundo: á przecie niezbożni Żydowie
śmieli

śmieli go bez wstydu wśelkiego potwarzać / y bluźnić / y nągrawać
sie z niego / gdy żołnierze wkoronowawszy go w koronę cierniową /
y odziewszy go purpurą / posadzili go miasto majątku na kamie-
niu / dawszy mu w rękę miasto berła królewskiego trzcinę; y tak
przytękując na kolano / pozdrawiali go nasmiewając sie z niego :
Aue Rex Iudæorum. Na co Panna przenasświetła duchem s. na-
pełnioną patrząc / iaką boleść na sercu cierpiała / snadnie sie każdy
domyślić może.

Jeśliżebowiem Samuel Prorok cie, kto bolat z śmierci Sau-
lowey / (lubo byl złym Krolom / y od Pana Boga opuśczoneym dla
grzechow wielkich) tylko z tey samey przyczyny / że mu byl dobrym
przyjacielem / y pomazal go byl na królestwo Izraelskie. Jeśli Da-
wid plakat rzewno syna swego Absolona / że go zabito / kiedy woyna
z Oycem toczył / y byl mu na głowe nieprzyjacielem / a plakat tylko
dla tego / że synem iego byl / lubo złośliwym y nie posłusznym. Jeśli
na koniec Jezus sam plakat nad miastem Jeruzalem / y żalował ich
wpadku / ktorzy w nim mieszkali / lubo mu na zdrowie następowali;
a żalował tylko dla tego / że dzielem rąk iego byli; a nie mieli tak
marnie zginac gdyby dobremi byli. Coż rozumiecie Chrześciane
nabożni / jeśli nie daleko barzciey bolała P. Nasświetła patrząc /
kiedy iey Syna Kochanego / zżenice ota / y iskierkę żywota iey Pa-
nińskiego / tak niewstydliwie wzniowie iego y przyjaciele zaprze-
li sie y odbieżeli; kiedy złośliwi Żydzi za one dobrodzieystwa / ktore
im po wszytkie wieki czynił / broniąc ich od nieprzyjaciół ich / y od
wselkiej zley plagi; publice go potwarzali y znieważali: a nawet
y teraz lecząc ich choroby rozmaite / czarty od nich odpędzając / y od-
umarłych wskrzeszając / laske im swoje niewymowną pokazował /
a oni go za to policzkowali / za włosy targali / na twarz iego prze-
nasświetła plwali; a na koniec słowy niuczciwemi znieważyw-
szy / y niewinnie spotwarzysz / y wyrokiem Herodowym za sz-
alonego y głupiego osadzisz na zabicie poganom niewiernym
wydali. Jako nie miała na wszytek lud wolac / z żalem wielkim mo-
wić: Audite, obsecro, vniuersi populi, & videte dolorem meum. 2. Reg: c. 18.
Jako nie miała z Dawidem s. mowic: Fili mi Absolon, fili mi,
quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? Lecz postapmy daley /
a obaczmy Chrystusa vbiczowanego / ktorego Pilat
wyprowadz / na ganek do ludu / wskazal go im
mowiac: Ecce homo.

Przyczyny ba-
leści Panny
Nasświetły.

Ioannis 19.

Trzecia boleść Panny Máriey.

Gdy Chrystusa Páná ubiczowanego y koronowanego w cierniowa korone wyprowadzwszy Pílat ná ganek, ukazał go ludowi wszytkiemu, mowiac: Ecce homo.

Onáuenturá / wważając boleści Panny Násświetkey / gdy ich vszy swemi wypow. dzieć nie mogli / te tylko słowá o wszytkim iey smutku nápisal: Nullus dolor amarior, quia nulla proles charior. Jáko żaden człowiek nie mógł sie w synie swoim bázিয়ে kochać nád Pánnę Násświetką / która sie w iednym synaczkę swoim Jezusie Pánu nád duszę swoje kochała: Ták też / prawi / żaden nie mógł z niešťczęcia / ábo wtráty syna swojego / wielšzego bolu ná sercu ponosić / nád Pánnę Máryę / która / Tanta virtute Christum dilexit, mowi ieden Doktor nabożny / vt ad titulum suae laudis sufficiat, quod mentem eius tanta vis amoris occupauerat, vt fugientibus discipulis, oblita sexus fragilis, ipsa cum lachrymis astans Cruci, & condolens morienti, animam suam pro filio suo, etsi minimè posuit patiendó, tamen exposuit compatiendo.

Guilelmus
in Cōment:
sup cap: 1.
Cantic.

Gdy bowiem niebożni káplani Żydowscy / osadzivšy sami między sobą niewinnego Páná Jezusa / podali go Pílatowi ná wykonanie ich dekretu / prośac áby był vkrzyżowany. Quoniam non pro Iudæis tantum, sed & pro gentibus erat moriturus, mowi Euthymius s. vel quod crucifigere eis non licebat. A potrzeba było / áby był Pan tá śmiercią sromotną vmarł / która sobie sam przed wieki obrał / vt sermo Iesu impleteretur quem dixit significans, qua morte esset moriturus. Pílat wzięvšy Páná w moc swoje / áby go był od śmierci vvolnił / kazał go biczować zewlešy z szat iego; ale ták nielitościwie / iż s. Gertruda w obíawieniu swoim piše / że pieć tysięcy czterystá plag Pánu nášemu żádano. A z tad to Dawid s. w osobie Páná Chrystusowey mowi: Fui flagellatus tota die. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Co wszytko Pánná Násświetka ná sercu swoim cierpiąc / s. Brigidzie potym powiádała / o mece Syna swojego z nią rozmawiając / dolor Christi, erat dolor meus, quia cor eius erat cor meum. Przeco y s. Laurentius Iustiniani nápisal: Cor Virginis clarissimum speculum fuisse passionis Christi, & perfectam mortis eius imaginem.

Od wieków
żołnierze
swowolni by-
wali y okru-
tni.

Potym żołnierze nie ták podobno od Pílatá rozkazanie má-
iác / iáko z domysłu swojego vbráli Páná nášego w šáte czerwó-
ną / y korone cierniową ná głowę iego świętą włożyli / y trzćine
miásto berła krolewskiego w ręce mu dáli: iáko to pieśń Lauenca s.
w wieršach swoich prawié dwiema słowy tylko wyrażil:

Purpureamq;

Purpureamque illi tunicam chlamydemque rubentem
Inducunt, spinisque caput cinxere cruentis.

Iuuenius in
lib: Euang:
Historia.

Nasmięwając się z niego przytęskali na kolano Królem go Żydo-
wskim nazywając / który prawdziwie był Rex Regum, & Dominus
Dominantium. A purpure nań wdziali prawie nie królewską / ale
wytarte iakieś płaszczysto kaptanowe; żeby się było zysciło Pro-
roctwo 7 icharyaszowe / który o nim powiedział: Ostendit mihi
Dominus Iesum Sacerdotem Magnum, &c. Et Iesus erat indutus ve-
stibus sordidis, któremu była Matka iego wżenąświewszą / pánien-
skiemu rękoma swoimi suknie tkana wdziałała; a ta z nim rośła
z dziecinstwa iego / y z tej się on nigdy nie zewłoczył. A w ten czas
gdy zbawienie nasze odprawował / trzykroć był do naga obnażony:
raz gdy go biczowano wstępując wwiązawszy: drugi raz gdy go swo-
wolne żołnierstwo koroną cierniową koronowało / y ta wytarta
szata czerwona dla nasmięwiska przyodziewała: a trzeci raz gdy
go na krzyż przybijali. A to dla tego / abyśmy my czeladka iego /
zewłóżyli się z złośliwych starych nałogów naszych / przyoblekli się
iako w szate iaka w cnoty święte Chrzesciáńskie bogomyślne / Fi-
dem, Spem, & Charitatem, a odkryli na sobie purpurę iego nagość
pierwszego rodzica naszego Adama.

Zach: 3.

Christus Pan
trzykroć był
z bat swoich
obnażony.

Patrzac tedy Panna Nąświewska / na takie sromotne obna-
żenie Syna swojego kochanego / a potym na to przyodzianie pur-
purowe dla zniewagi y nasmięwiska wielkiego uczynione / serdec-
zną boleść na sercu swoim ponosiła / iż ten qui caelum nubibus con-
tegit, stoi obnażony przed mnożstwem rozmaitych ludzi. Qui in-
ducitur lumine sicut vestimento, ubraný iest w płaszcz wytarty żoł-
nierski. Qui coronat iustos in misericordia & miserationibus, siedzi
wkoronowany w koronie cierniowej. Qui extendit manum suam &
fanat omnes contritos corde; trzyma miasto berła trzćcinę chwieją-
cą się w ręku swoich. Et quem adorant omnes Angeli eius, przed
nim wtkęcają z nasmięwiskiem kórowie żołnierscy / pozdrawiając
go Królem Żydowskim. Bija w głowę iego świętą / w której
omnes thesauri sapientiae & scientiae Dei absconditi sunt. Plują na
twarz iego Boską / na którą sześciąstrzydląci Seraphinowie pa-
trzyć nie śmieją. Policzkują venerandam faciem, in quam Angeli
desiderant prospicere. Na co Panna Błogosławiona patrząc z ża-
lem niewypowiedzianym / iako Matka wiernie kochająca umiera-
ła na duszy / iako mówi Sophronius s. Constat, quia Maria tan-
tum doluit, ut totam animam illius pertransiret, ac possideret vis do-
loris. Gdyż się y sam Zbawiciel wstydał takiego wragania niezwy-
czaynego / które ponosił y mówił przez Dawida / żal swoy światu
opowiadając: Tota die verecundia mea contra me est, & confusio
faciei meae cooperuit me. Te boleść Pánieniską Albertus Magnus
wważając / tak o niej mówi: Tunc tota luna facta est sanguis, quan-
do assistens

Im wiewska y
zaczęła iest
osoba iaka,
tym iabár-
zicy zniewagi
y despekty
bola, a zwła-
szoza od gmi-
nu podlega.

Psalms: 43.
Albert: Ma-
gnus ser: in
Dom: Aduē.

do afsistens cruci, vidit Filij caput spinis laceratum. **Názywáiac** Pánnę **Náswietszą** miesiącem / a **Nieczenni** s. gwiazdami / którzy wrogania y męki za Chrystusa cierpieli.

Aulus Gellius lib: 10.
cap: 3.

Powiada Aulus Gellius / iż v Rzymian stały ná rynku słupy / v których złoczyńców publicè biczowano / od których y nászy Polacy zwyczaj wziawszy / w miasteczkach máią Pregierze ná rynku / tedy erektuia karania ludzi swawolnych.

Adricomius in descript: Hieron: num: 6.

A że w Jeruzalem Rzymianie ná ten czas pánowáli / tedy też w podworzu palacu Stróscinego mieli takie słupy / v których złoczyńców vwiązawszy karáli / gdzie też Pánnę nászego zewlezione go do naga vwiązawszy biczowali / iáko Hystorya Ewangeliey s.

Greg: Turon: de gloria Mart.

świadczy. A Adrikomius w opisaniu ziemie świętey powiada / iż tego słupá v którego Pánnę Zbawiciela biczowano / część iednę w káziuá w Jerozolimskim kościele ná gorze Kálwaryey / a druga część przeniesiono było do Konstantinopolá / a potym z támtąd do Rzymu.

D. Bonauen: de Meditat: vitæ Christi cap: 76.

A przydaie s. Grzegorz Turonenski: Multi fide pleni accedentes corrigias textiles faciunt, (to iest nahayti z skory plecione) easq; circumdant, quas rursus pro benedictionibus recipiunt, diuerfis infirmitatibus profuturas; y temi sie sámi za grzechy swoje potutniac bicia.

S. Hieron: in Glossa ordinaria Polibius lib: 6. Hystor: Exodi 13.

O tym tedy biczowaniu Pánskim v słupá / nabożne rozmyślanie s. Bonauentura czyniac / ták o Pánu nászym mowi: Ligatus, & diuersimodè flagellatus, stat nudus corá omnibus, iuuenis, elegans, & verecundus, speciosus forma præ filijs hominum, suscipit spurcissimorum flagella, dura & dolorosa, caro illa innocentissima, tenerrima, mundissima, & pulcherrima: flos omnis carnis, & humanæ naturæ, repletur liuoribus, & fracturis, fluit vndique regius sanguis, de omnibus partibus corporis; superadditur, reiteratur, & spissatur liuor super liuorem, & fractura super fracturam.

Bo go šest kátow biczowało ná przemiány / dwáy a dwáy / iáko powiada Hieronym s. rozgámi biczami / y láncusztami zeláznemi / wedlug práwa Rzymstiego / o którym Polibius. A toto Jan święty w Ewangeliey swoiey opisał / kiedy krotkimi słowy námienil: Tunc apprehendit eum Pilatus, & flagellauit eum, który niegdy In columna ignis, & in columna nubis, wyprowadził naród Żydowski z Egiptu.

S. Athanasius serm: de Cruce & Passione.

Tak v biczowanego Zbawiciela nászego / vbráli potym w száte purpurowá / w iákiey przedtym sámi tylko Krolowie / Cesarze / y ich Hetmáni naywyższy chadzáli. O ktorey száte pięknie Athanasius. Miraculum nouum & incredibile, quem per ludibrium subnationemque pulsabant, & triumphalia addiderunt ornamenta, cocineam chlamidem, coronam spineam, & calamum. Nam etsi ea quasi per contumeliam agebant, efficiebatur tamen inde, vt ab eo latenter spoliarentur Demones. Oni sie powiada násmiewáli z Pánną / gdy go w száte szkarlatną / y koronę cierniową vbráli / dawszy mu trzcinę miásto sceptrum w rękę. A tego niewiedzieli / że w ten

czas

čas Pan tryumfował z czartá zwyciężonego iáko Krol/ ktoru
mu wydał Pánowanie nád ludźmi zmiatlonemi/ y sfluł tą trzecie
ná głowe iego/ aby wiecey niepodnosił sie zá Boga/ y nie byl chwá-
loný w bálwánách swoich. Teraz tedy Sanguis Christi purpura est,
qui efficit Sanctorum animas, non solum colore resplendentes, sed
etiam potestate, quia Reges facit, & meliores Reges, quibus regnum
donet æt num. A koroná iego iest korona wybráných iego/ ktorzy
opusciwšy kompanijá swiatowá/ mowiac: Coronemus nos ro-
sis antequam marcescant, vciekli sie pod korone iego cierniowá/ ko-
lącá rozmaitemi vtrapieniami ná swiecie y dolegliwościami/ aby
potym po śmierci/ te ich persequere y frangere glorię/ w twiaty
niewiednieiace sie im przemienily. A tak mowi s. Clemens Ale-
xandryiski: Hæc corona flos est eorum, qui crediderunt in eum, qui
fuit glorificatus; cruentat autem & castigat eos, qui non crediderunt.
Tunc autem acerbior hæc erit castigatio, cum de rhamno egredietur
ignis, ignis inquam ille, de quo Christus dixit: Ite in ignem æternum.

D. Ambr:
super Psalm:
18. ser: 17.

Clemens A-
lexan: lib: 2.
Pædag: c 8.

Dáli teŝ y trzecie Pánu Chrystusowi miásto sceptrum/ ná
náwieŝŝe poŝmiewiŝŝá z niego/ tego podobno niewiedzac/ iż siła
ludzi trzecie do piŝania miásto piórka vŝywali. Mowi tedy Hie-
ronym s. Podáli Pánu niezboŝni náŝmiewcy trzecie/ aby niá iáko
piorem nápiŝal ich złoŝci/ y karał potym wiecznie/ ieŝliby wen nie
vwierzyli. Quod quia calamus arundineus instrumentum erat multis
ad scribendum, propterea Christus calamus manu tenere voluit, quo
sacriligium Iudæorum litteris mandaret.

Czemu Ewán-
gelista ŝwie-
ty nazwał
Trzecie Ca-
lamum.

D. Hieron:
in cap: 27.
Matth.

Náŝoniec/ po wŝytkich meŝách y náŝmiewiŝŝách wywiodł
Pilát Pána ná ganet/ y tak vbránego w purpure y korone ciernio-
wá wŝazał ludowi wŝytkiemu/ mowiac: Ecce homo, iáko by chcacy
rzec/ iż ten ná ktoregoŝcie ŝkárŝyli/ ŝe ŝe czynił Krolew wáŝym/ iuŝ
teŝ má zá ŝwe/ y vkoronowány z bolem ŝwoim wielkim/ y vbrány w
ŝárlat z náŝmiewiŝŝiem wŝytkiego ŝolnierŝtwa y poŝpołŝtwa wá-
ŝego/ ledwie iuŝ znáć ŝe człowiek. A przeto/ Quousque irrutis in
hominem, interficitis vniuerŝi vos tanquam parieti inclinato &
maceriæ depulŝæ?

Psalm: 61.

Alie oni nie kontentuiac ŝe takim zniewáŝeniem Pánŝkim y
takim ŝkaraniem nielitoŝciwym/ ieŝŝe go ná śmierć wydać kazáli/
y woláli wŝyŝcy: Crucifigatur. Czemuŝ? Temu/ ŝe grauis est nobis
ad videndum, & diŝŝimilis est alijs vita illius. Słyŝac takie głoŝy ich
Báránek niewinny/ iáko nie bolał ná duŝy: iáko nie mowił z Hiere-
miaŝem Prorokiem: Facta est mihi hæreditas mea, quasi leo in ŝylua,
dedit contra me vocem ŝuam? Iáko nie ŝalował ŝerdecznego ŝrá-
ŝunku Mátti ŝwoiey namilŝey/ z iego ran y biczowánia boleiacey/
do ktorey powiáda Rupertus Abbas piŝac ná owe ŝłowá Sicut li-
lium inter spinas, tak do ŝercá iey z ganŝu Pilátowego mowił: Vbi
ego spinis compungebar, tu patiebaris mente conuulnerata. Co

Sapient: 7:

Hierem: 12.

Isaie 53.

Beda super
cap: 2.
Lucæ.

Mátka iego Błogosławiona rozważając/ dopieroż umierała na duszy/ gdy go tak skatowanego wyjrzała w ognie/ że non erat ei species neque decor. Dopieroż bolała nade wszystkie bolesti ludzkie/ gdy styżała a ono go na śmierć skazać wszyscy wołali: Tolle, tolle, crucifige eum. A tym bierzey/ Quia non potuit videre eum crucifigi sine affectu materni doloris, et si speraret eundem resurrecturum & mortem deuietum.

Czwarta boleść Panny Maryey.

Gdy Syna iey namilszego na śmierć skazano niewinnie, y przymuszono go nieść krzyż na górę Kálwaryjską.

Sap: cap: 2.

Niekonie Salomon/ Duchem s. napełniony wyrząił słowa Żydow niezbożnych/ y przyczyny potępienia Pana Dba-wiciela naszego na śmierć / gdy w księgach Mądrości swojej tak ich mówiących opisał: Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostra. Promittit se scientiam Dei habere & Filium Dei se nominat. Factus est nobis in translationem cogitationum nostrarum. Grauis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita illius, & immutata sunt viæ eius. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à vijs nostris, tanquam ab immunditijs, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur Patrem se habere Deum. To tak Salomon o Żydach / y o intencyey ich żłośliwey/ dla czego Chrystusa Pana na śmierć skazali.

Plato lib: 2.
de Repub.

Lecz y Pogański skryptor Plato/ podobno nie bez náchnienia Boskiego w księgach swoich / o zamordowaniu niewinnym Pana naszego temi słowy namienil: Ad hunc modum, inquit, animatus iustus ille flagris cædetur, excrucietur, vincietur, oculis priuabitur, postremoq; mala omnia perpeßus, in crucem agetur. A lubo to Pilat niewinnym się być w śmierci iego poßazował/ wymyślać rece woda/ y mówiąc: Innocens ego sum à sanguine iusti huius. Gdy mu iednak pogrożono nielastą Césarską/ iesliby go wolnym uczynil; Si hunc dimittis, non eris amicus Cæsaris. Prywate swoje nad śmierć niewinnego przekłádając;

Ioan: 19.

Christianus
Adricomius
in descript:
Hieros: 115.

Tradidit eis illum, vt crucifigetur: A dekret zaraz wydał taki / iako go Christianus Adricomius, w księgach swoich opisuie: Nos Pontius Pilatus, Sacri Romani Imperij Præses, adiudicamus Christum reum mortis, eò quòd voluerit Regnum Iudæorum vsurpare, vt multipliciter comprobatum est, testimonio Pontificum, maiorum ciuitatis Hierusalem; Et quia contra decretum Principum fecisti, volens se facere Regem, propterea iudi-

co te, & sentio primo eleuari in Cruce, extra ciuitatem Hierusalem, in loco qui dicitur Golgotha, id est Caluariæ, donec completè morieris, per quam mortem Respublica Iudæorum salua fiet. Similiter tecum pariter duos latrones crucifigi, conuictos in sceleribus suis, qui sunt Dismas & Gismas, à dextris & sinistris, tu verò tanquam Rex, in medio ipsorum in Cruce residens.

Co rozumiecie/ nabożni Chrześciance/ iako tam boleść w on czas Panna Przebłogosławiona na sercu swoim miała/ kiedy takowy dekret niebożny na Syna swego namilżego wydany wstąpił/ wśytelż fałszow y potwarzy zrobiony. Naprzód bowiem wiedział dobrze Pilat/ iako Mattheus s. świadczy/ quòd per inuidiam tradidissent eum. **M**atth: 27. Druga/ że to sam wyznał przed Żydami wśytkiem/ Ego in eo nullam inuenio causam. A trzecia/ że gdy pytał Pana/ iesliby był Krolew Żydowski: Pan mu odpowiedział: Regnum meum non est de hoc mundo. **I**oan: 13. Nie odeymie ia Państwa Cesarzowi. Czemuż tedy w Dekrecie powiada/ iż dla tego ciena śmierć stazuje/ że sie czyniż Krolew: A żaden sedzia dobry Dekretu czynić nie może/ ieno w ten czas/ kiedy obwiniony/ abo sie sam przyzna do występku swojego; aboli też przez świadki/ ludzie dobre y nie podeyrzane bedzie przekonany; Alias Testi vltro accedenti non est credendum. A Żydzi też przedtym wśytscy przyznawali wśelka światobliwość Panu naszemu/ mówiac: Propheta magnus surrexit in nobis. Hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent. **T**akże y na drugim mieyscu: Scimus quia à Deo venisti. Hic si peccator esset, non posset aperire oculos cæci nati. A nawet y sam zdrayca Judasz/ ktory go wydał/ przyznał to przed wśytkim zgromadzeniem wrzodu Żydowskiego/ że go niewinnie wydał: Peccaui, tradens sanguinem iusti. Czemuż go tedy Pilat na śmierć wydał: ponieważ non erant conuenientia testimonia eorum, ktory nań potwarzy kładli/ y ktory nań skarzyli: y ktory mu na to nigdy odpowiedzieć nie mogli/ gdy ich in publico pytał: Quis ex vobis arguet me de peccato? **T**emu Chrześciance nabożni/ iż go złość iego zaślepila była/ iż sie bał stracić łaski Cesarzkiej/ obawiaiac sie skargi iakiey na sie od Żydow. A tak według powieści Ambrożego świętego chcący sie niewinnym w tej mierze pokazać/ Manus lauit, sed cor suum lauare non potuit; mansit scelere pollutus, quamuis manus suas aquæ infusione lauisset. **M**arci 14. **I**oan: 8. **C**zemu Pilat niesłuszny dekret wydał na Pana naszego. **A**mb: ser: 11. in Psal: 118.

A Żydzi też wzięwşy Pana zbawiciela naszego/ włożyli na niego krzyż/ na którym go zawiesić mieli/ y kazali mu samemu nieść go aż na gore Kalwaryę; Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locum. **K**tory to krzyż na plecach swoich niośac/ niośł na sobie wśytkie grzechy nasze/ iako mowi Ambroży s. Subiecit humerum suum ad portandum, subiiciens se cruci, vt nostra peccata

cata portaret. Ktore to grzechy nasze tak mu ciężkie były do dźwiga-
gania / iż ie ciężarem nad ciężarami największym być powiedział :

Pfalm: 37. Sicut onus graue grauata sunt super me.

*Każdy grzech
jest ciężarem
pograża-
jącym w piekle*
Izaias 13,
vsque ad 25.

Izaiasz Prorok wszystkie grzechy ciężarami zowie / a naprzod
Pyche / ktora jest głowa wszelkiej nieprawości / ktora zowie Onus
Babylonis, iż przykładem Babilończyków każdy pyśny chciałby po
honorach postępować aż pod niebo / by to można rzecz i szcze wy-
żej nad wieże Babel. Potym Onus Moab, grzech rodzicom nie-
sprawiedliwie zbierających / aby bogato zostawili syny swoje.

Onus Damasci, rozumie się grzechy tych / co krew ludzi w bogich
wysysają / y żeby sie sami dobrze mieli / poddanych bez miłosierdzia
lupia. Onus in Arabia infidantium, grzechy tych, ktorzy pomsty wsze-
lakim sposobem na bliznym swom szukają / aby sie ich krwie nasy-
cić mogli. Nakoniec Onus vallis, grzechy nieczyste cielesne: bo i-
aśko na dolinę z gor ścięta wszelkie plugaństwo za dżdżem / tak do czło-
wieka cielesnego wszystkie inne grzechy sprośne schodzą sie / y daleko
go odsadzają od Królestwa niebieskiego / iako Apostoł s. mówi:

2. Cor: 6. Tales non possidebunt regnum Dei.

Gdy tedy Chrystus Pan Krzyż na ramię swoich dźwi-
gał / na którym miał być zawieszony na gorze Kalwaryjskiej / nie
tylko ciężar drzewa na sobie dźwigał / ktoremu tak zmordowane-
mu y skatowanemu srodze był ciężki / iż pod nim wpadać musiał.
Ale też dźwigał y wszystkiego świata grzechow ciężar nieosąco-
wany / iako tenże Izaiasz s. o nim mówi: Posuit in eo iniquitates
omnium. Bog Ociec niebieski włożył na ramię jego ciężar wszy-
stkich grzechow naszych / iako Ambroży s. tłumaczy: Subiecit hu-
merum suum ad portandum, subiciens se cruci, vt nostra peccata por-
taret. **A** **Marta** żalobliwa patrząc na kochanego Syna swo-
iego / iako pod tak wielkim ciężarem wstaje / iako sie pości / iako w-
pada na ziemię; wpada y sama od żalu wielkiego / y dźwiuguie sie dź-
wowiśtu takiemu / iż ten / ktory Appendit tribus digitis molem ter-
rae, & librauit in pondere montes, & colles in statera; teraz śfaty-
gowany pod krzyżem mdleie / y wpada na twarz swoje ciężarem
srogim przyściśniony. Ten / ktory jest Unigenitus apud Patrem,
innocens, sanctus, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excel-
sior coelis factus; sam na sie dźwiga Subienice krzyżową / aby na
niey wisiał między łotrami / za złoczyńce policzony. Ten / ktorego
nie dawno Królem swoim wszyscy witali / Osanna mu śpiewali / y
śfaty swoje pod nogi jego po drodze ślali; teraz dźwiga Krzyż sro-
gotny na sie / aby tym samym był w wielkim pośmiewisku w wszy-
stkich / y miął od wszystkich za bezecnego / iako mówi Leo s. Ad ir-
risionem Regiae dignitatis iussus est supplicij sui esse gestator. Ten /
ktory wweśla twarz swoją wszystkie zastępy niebieskie / wszystkie

Maie 53.

D. Ambr:
de Benedict:
Patriarch.

Maie 40.

Hebr: 7:

Leo Papa
serm: de
Passione.

Chory niebieskie / wszystkie Duchy błogosławione / y wszystkie serca
frasowliwe

frąsowlivie / teraz sam poćiechy niſtąd nie maige / z Pſalmiſtą ſwo-
im mowi: Tribulatio proxima eſt, & non eſt qui adiuuet. **Bo białe** Pſalm: 27.
głowy nabożne / nie ſmieiąc dla boiaźni żołnierzow bliſto przyſta-
pic do niego / z daleką bokiem idąc płakały. Solet enim ſexus infir-
mior, mowi wzwyż pominiony Papięż ſ. etiam pro his, qui morte S. Leo ibid.
ſunt digni, in lacrymas commoueri, & damnatorum exitijs, pro na-
turæ cor munis conſideratione miſereri. **Którym Pan odpowie-**
dział: Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios Lucæ 23,
veſtros.

A ieſliże inne białegle wy pobożne patrząc na taką zmięagę /
na taką mekę / y na taką pracę Pána naſzego w dźwiganiu Krzyża
na ſobie / od leż y żalu ſerdecznego wſtrzymać ſie nie mogły; coż
Panna Wſławieſza / widząc kochanego Synaczka ſwoiego w ta-
kim prześladowaniu / płakać rzewliwie nie miała? D. Auguſt:
Grande ſpectaculum, mowi Auguſtyń ſ. że niewinny na śmierć wſkazany / y tak Tract: 119.
ſrodze ſkatowany / ieſzcze nad zwyczaj y prawo ſam na ſie krzyż in Ioan.
dźwigać muſi? Grande ſpectaculum, inquam, ſed ſi ſpectet impie-
tas, grande ludibrium, ſi pietas, grande myſterium. Si ſpectet impie-
tas, grande ignominie documentum: ſi pietas, grande fidei muni-
mentum. Si ſpectet impietas, videt Regem pro virga regni lignum
ſui portare ſupplicij: Si pietas, videt Regem baiulantem lignum ad
ſemetipſum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus Re-
gum, in eo ſpernendus oculis impiorum, in quo erant gloriatura cor-
da Sanctorum: dicturo enim Paulo: Mihi autem abſit gloriari, niſi in Galat: 2.
cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, ipſam crucem ſuo geſtans humero,
commendabat, & lucernæ arſuræ, quæ ſub modio ponenda non erat,
candelabrum ferebat.

Piąta boleść Panny MARYEY.

Gdy Chryſtuſa Pána obnázynſzy z ſiat iego przed wſytkim ludem,
gwoździámi żeláznymi do Krzyża nielitoſćiwie przybijano.

A ſmiałwſzy ſie niebożni żołnierze z Chryſtuſa Pána w
purpure vbránego / znovu veſtimentis ſuis illum induc- Marci 15.
runt. A zawiódſzy go na gorę Kalwaryey / gđſie go inż
mieli na krzyżu zawieſić / powtore z onych ſiat iego wła-
ſnych zewlekli / aby ſie było zyciło na nim Proroctwo Micheaſo-
we / ktore w oſobie Pána Chryſtuſowey powiedział: Vadam ſpo- Mich: 2.
liatus, & nudus faciam planctum. Co ſ: Athanázy wważaiąc / tak o
Pánu Œbawicielu naſzym nápiſał: Induerunt eum veſtimentis eius, D. Athan:
& duxerunt eum, vt crucifigerent. Reſumpſit ſimul cum trophæo ſerm: de
crucis veſtimenta ab illis ſua abiturus ad mortem, vt ea ſimul cum Cruce.
morte

D. Ambr:
lib: 10. in
Luc. 99.

morte exueret. **Ambroży s.** Ascensus crucem, regalia ponit vestimenta, vt scias quasi hominem passum esse, non vt Deum: vt enim Deus erat, Regiæ maiestatis splendorem deponere non poterat. Induerunt autem eum vestimentis suis, quo melius ab omnibus agnosceretur, quia cum facies esset cruenta ac deformata, nec ei antiquus inesset aspectus, & decor, non poterat inter duos latrones cruces etiam ferentes, facile ab omnibus dignosci.

Towalnia był
przepasany
Iezus Pan na
krzyżu.

B. Brigida
lib. 1. Reuel:
cap: 10.

Carthag: de
Pass: lib: 10.
Hom: 21.

Matth: 27.

D. Ambr:
ibid: & in
Psalm: 43.

D. Athanasi:
ser: de Cruce
& Passione.

Duże, a nie
serce, miecz
boleści przebił
Panny. Na-
świetle, gdy
Chrystusa Pa-
na potrzy-
kroc widzia-
ła przed lu-
dem obnażo-
nego.

Paulinus
Epist: 49.

B. Laur:
Iustin: lib:
de triumph:
agone c. 11.

Wprowadzimy tedy Pana naszego łaci na gore / powrozem za żyje wwiązanego / naprzód go z sukien iego zewlekli / potym go na krzyż przybili. Że by. nagim / obiwila to samaż Panna Aświerża Brygidzie s. mówiac: Stante filio meo, sicut natus erat, nudo corpore, vnus tunc accurrens, apportauit sibi velamen. A te to- wálnia / kora to Pan na Krzyżu wiśac był przepasany / chowaią między infemi relikwiami w ścibie Kościoła Aquisgranskiego w Niemczech / y co siedm lat / ludziom ią wżaznia w Wielki Piatek. Poświadczaia tego y Doktorowie s. że Chrystus Pan z sukien swoich na gorze Kalwaryey był zewleczony / gdy te słowa

EWangeliey s. Diuiferunt vestimenta eius, sortem mittentes, na- bożnie wważaią; osobliwie Ambroży s. Refert considerare qualis ascendat: nudum video, talis ascendit, quales nos auctore Deo natura formauit: qualis in paradiso homo primus habitauerat, talis ad paradysum homo secundus intrauit. Także y Athanazy s. Exuebat vestimenta sua: decebat enim, cum hominem introduceret in Para- disum, exuere tunicas, quas Adam accepit, cum e paradiso eijceretur.

Widzac tedy Panną Błogosławioną Jezusa Syna swojego namilszego / tak sromotnie po trzeci raz przed ludem wszytkim ob- rażonego / wspomniála sobie / z boleścią wzdychaiąc / ná one slo- wa Symeonowe: Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, iż ile plag widziála ná cieie iego świętym / tyle ran cierpieć miála ná sercu swoim / lubo tu Stárzec s. nie powiedział / że miecz boleści przebie serce twoie / ale tylko duże twoie. Non ait carnem, mowi Paulinus s. sed animam, in qua pietatis affectio continetur, & doloris aculeus quasi gladius operatur. A że ná serce y duże swoje Je- zusa Panná milowála / ná sercu tedy y ná duży / pátrzac ná boleści y sromote iego bolála / y obumierała. Gemebat filius, mowi s. Pá- tryarcha Wenecki / quod Mater in tam horrendo esset spectaculo: ad cor Virginis loquebatur dicens: Vt quid venisti columba mea, for- mosa mea, dolor tuus meum auget, cruciatus tuus transfigit me. Heu heu properas, quo venis mater, ad fontem lachrymarum, ad locum miseriarum raperis? recede mater, abi, propera: nec enim veniens medelam languori meo ferre poteris, imo dolorem meum augebis. Internè cruciabor magis, cum te mater mei amore cruciari videro, cruciatu meo cruciaberis mater & ego tuo.

Lecz nie mniej pieknie / iako y subtelnie ta wzaiemna bolesć Panna

Páná Jezusowa / y Mátki iego Przebłogosławionej / wyrażił w
Kazaniu swoim nabożny iey sluga Bernat s. iáko P. Nasświetša
pátrzac ná obelge y skátowanie Syná swóiego namilšego / bolála
ná dušy / á záš Jezus Pan widzac iey žal nientulony / bolal y ná
ćiele y ná dušy / že dla niego taki žal ponošila. Odolores inexplica-
biles, ô ineffabilis reciprocatio sancti amoris, filius patitur, & intus
valde cor patitur matri; mater verò compassa est patienti filio. Tan-
tus nempè impetus passionis in Domino Iesu fuit, vt quasi torrens ip-
sum impleret patientem, & inebriaret, quia teste Psalmista: De tor-
rente in via bibit, vt sic Chri^o impleto in matrem conflueret patien-
tem, qua similiter impleta, in filium iterum redundabat.

Anabáržiey Pánna Nasświetša bolála / gdy widziała Syná
swóiego namilšego ná krzyż przybitego; gdy rece iego swiete wy-
ciągniono / y nogi powrozami / aby gwoździe mogły wnść w te
dziury Krzyża s. które pierwej poczynione były / niżeli Páná ná-
šego przybito. A tak mowi Eekius: Manus altera obtuso clauo, vt
grauior esset dolor, cruci affixa est, altera verò quando iam foramen
attingere non poterat, funibus sic extensa est, vt venæ disrumperen-
tur. Skąd Ludolphus nápisal / iż ieden człowiek nabożny miał to
sobie od Chrystusa Páná obíawiono / że więšzego bolu nie cierpiał
czásu meš swóiey / ieno kiedy go ná krzyż gwoździámi przybýano;
iż słusnie przez Proroká powiedział: Foderunt manus meas, & pe-
des meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Dla tego Iustinus s.
Clamant sputa, clauis, lancea, irrationes & verbera, vt ipse toto corde,
totisque visceribus diligatur, qui pro dilectione nostra talia ac tanta
pati dignatus est. A że ná Pánne Nasświetša ništ Jezusa Páná
wiecey nie miłował / tedy też ná nie ništ báržiey pátrzac ná meš
iego nie bolal y nie cierpiał ná sercu. A ztąd to s. Bonáuentura
powiedział: Hac maiorem dolorem habuit, quàm Saluator, qui tot
sustinuit; wielkość bolu swóiego / który ná ten czás ná sercu cierpiá-
la / tymi słowy Brygidzie s. obíawila: Qualem autem tristitiam
haberem, tum temporis, non est qui valeat dicere; eram enim sicut
mulier pariens, cuius omnia membra post partum tremula sunt.

D. Bernardus
in Homil:
Stabat iuxta
Crucem.

Nawiešy bol
cierpiat Chry-
stus Pan gdy
go ná krzyż
przybýano.

Eekius
Tract: de
Pass: cap: 5.
Confid: 3.

Ludolph: de
Passione.

Psalm: 21.

Czego Pánna
Nasświetša
przyrodzeniu
Zbawiciela
nášego nie
cierpiała. zo
czásu śmierci
iego ná krzy-
żu wybolála.

S. Brigit:
lib: 2. Re-
velatione.

Szošta boleść Panny Máryey.

Gdy Jezusa Páná konáiacego widziała, y oštátnie mowiacego sty-
śála: Oycze, w rece twoie polecam ducha moiego.

Dobrze Cicero powiedział: Nihil in vita iucundiùs vita;
y dla tego przyaciólom nášym / rodzicom / pokrewnym /
y dzieciom / nie báržiey nie życzymy iáko zdrowia dobre-
go / y dlugiego wieku / y niczym sie báržiey nie turbujemy /
iáko ich śmiercią. A że vita & honor pari passu incedunt, dla tegož
ich dishonorem y zniwaga ráť álterujemy sie / y boleiem ná sercu /
iáko

Nic większe-
go przyjaciela
przyjacielowi
życzyć nie mó-
że, iako zdro-
wia y wieku
długiego.

Anselm: de
Compass:
Virginis.

D. Antonin:
de Pass: c. 5.
tit: 5.

Dwoiakié o-
fiary wstarym
Zakonie by-
wały.

Habr: 4-

D. Bernar:
ser: de verbis.
Apocal: Si-
gnum Ma-
gnum.

iako y śmiercią strwożeni. Własnością przeto Bogarodzicielką/ że y wieku Synowi swojemu namiętnemu dłuższą życzyła/ y chwała y wszelakiej na świecie; dla tego dzisiaj tym bardziej na duszy bolała/ im go w dojrzałej młodości postradała: y śmiercią taką stromną zamordowanego widziała/ nad którą już stromniejszy nie mogła być wymyślona. Quis enim existimare potest, mori Anselmus s. quanta tristitia, moerore, & dolore vulnerabatur pro Maria super vniçi & naturalis filij passione, quem tam castè concepit, tam gaudiosè peperit, tam dulciter aluit? A teraz go widzi konającego na krzyżu/ y polecającego ducha swojego w ręce Oycowskie: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum?

S. Antoninus uważając te słowa Pańskie/ tak je tłumaczy: Animam commendo in manus tuas potestatis, ad carnem resumendam, in manus tuas misericordiae & benignitatis, ad visitandum animas, quae sunt in penis tenebrarum. Jako bowiem w starym Zakonie dwoiakié ofiary bywały/ z których iedne zwano Sacrificia, a drugie Holocausta. Sacrificium zwano te ofiary/ z ktorey część iedną Kapłan P. Bogu na część y chwale ofiarował/ a drugą sobie brał na wychowanie. A Holocaustum zaś/ kiedy kapłan wszystko rzecz ofiarowaną Panu Bogu oddawał/ y palił całkiem/ nie sobie nie zostawiając na swoje potrzeby. Tak Chrystus Pan Kapłan najwyższy/ gdy siebie samego za grzechy wszystkiego świata Bogu Ocu ofiarował/ nie tylko ciało swoje/ ktore na krzyżu zawieszane było/ Bogu Ocu za ofiarę oddał/ ale też y Ducha swojego/ aby zupełne Holocaustum uczynił/ nie proste Sacrificium. A Matka bolesćmiwa słysząc te słowa: Pater, in manus tuas commendo Spiritum meum. Umierała na duszy/ wiedząc iako viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animae, & spiritus. Wspominała sobie na one słowa Symeonowe/ Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit. A podobno w ten czas osobliwie/ kiedy namiętnemu Synowi iey na krzyżu wiszącemu/ ból włościł aż do serca przebijano. A tak rozumie Bernat s. gdy mówi: Verè tuam, o Beata Mater, animam gladius pertransiuit, quando crudelis lancea filio iam mortuo latus aperuit. Ipsi nimirum anima, iam ibi non erat, sed tua planè ibi aderat, ut plusquam Martyrem te non immeritò prædicemus, in qua sensum corporeæ passionis excessit affectus compassionis. Reuera fuit pertransiens animam, & quasi pertingens vsque ad diuisionem animae & spiritus. A Láspergius powiada: Diuisit Christus cum Matre sua huius vulneris iniuriam, ut ipse quidem persecutionem, & vulnus exciperet, sed tamen dolorem non sentiret: Mater verò huius vulneris in se pānam reciperet; bolesć na sercu swoim śmiertelną prawie ponosząc. Co Venerabilis Beda wszystko czterema prawie słowy w wierściach swoich wyraził:

Cuius

Cuius pium pertransijt,
Ensis dolor Spiritum:

Natum tuo de corpore,
Deum mori dum cerneres.

Euthymius święty piśac na Rozdział wtory Ewangeliey Łu-
kaśa s. powiada / iż przez miecz przenikający serce Panny Prze-
naswietłey / ma się rozumieć wielkość bólu iey / gdy widziała
Syna swojego namiłszego vmierającego na krzyżu. Gladium no-
minavit de ore acutissimum, maximeque diuidentem, qui penetra-
uit cor Matris Dei dum Filius Cruci affixus est, de hoc enim cruciату
(Simeon) nunc vaticinatus est. A przydaie Ansbertius: Quāquam
multae tribulationes animam transfoderint Beatissimae Virginis, illa
tamen hic specialiter designatur, quae Domino in cruce morienti, ma-
terna viscera transfixit.

Euthym: in
cap 2. Lucę.

Ansbert: in
Festo Puri-
ficationis.

Gdy bowiem Duch s. mówi w Pieśniach Salomonowych
do Oblubienice niebieskiej: Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae.
Rozumieć się ma o płaczu Naswietłey Matki Bożej / która prę-
wie krwawe łzy w ten czas wylewała / kiedy Syn iey namiłszy
Jezus Pan ducha swojego vmierając na krzyżu Bogu Oycu swo-
iemu oddawał / y kiedy z przebitego po śmierci bólu continuo
exiuit sanguis & aqua. Lubo te słowa Salomonowe Venerabilis
Beda o Kościele Pana Chrystusowym powiedziane być rozumie-
gdy tak na to miejsce piśac mówi: Malum punicum, quia rosei co-
loris est, passionis Dominicae mysterium innuit; quia ergo Sancta Ec-
clesia non erubescit crucem Christi, sed gaudet in contumelijs, & pas-
sionibus pro Christo, Crucisque vexillum gestare solet in facie, me-
rito genas instar mali punici habere dicitur. Lepiej iednak słowa te
Salomonowe: Sicut fragmen mali punici, ita genae tuae scilicet mo-
ga płaczącej śmierci Syna swojego Bogarodzicy Pannie / iako
rozumie Metaphrastes. Bo iakbko Pomogranatowe pełne jest
iaderem czerwonych w sobie / które gdy roztrofi / rozsił czerwony
snałkowity y zdrowy barzo na gorączki wypuszcza z siebie. Tak
gdy miecz boleści otworzył serce Pannienkie z śmierci obelżywey
Jezusa Pana / prawie krwawemi łzami płakała / affektu macierzyn-
skiego nie mogąc pohamować w sobie. Quomodo sanguis guttis af-
fluentibus non acerbiores lachymarum aqueductus flueret ex Mariae
oculis? Zwłaszcza gdy widziała nie tylko zraniego świętych kre-
wojnie płynącego na okup nasz / ale też y z serca iego Boskiego conti-
nuo exiuit sanguis & aqua. A toto jest co Paweł s. krótkimi słowy
wyraził mówiąc: Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omni-
bus tradidit illum. Ktorego y Matka Naswietła lubo boleścią
serdeczną strapiona / konformując się woli Oycy niebieskiego / o-
siarować za grzechy nasze nie zbierała się / iako mówi s. Bonaven-
tura: Nullo modo dubitandum est, quin virilis eius animus, & ratio
constantissima, vellet etiam tradere filium suum, pro salute generis
humani, ut mater per omnia conformis esset Patri. Nie bez żalu
iednak /

Cantic: 4.

Beda super
Cantic.

Metafr: ex
matel: lib: 6.
cap: 14.

Rom: 8.

D. Bonau:
1. sent: Dist:
48. quest: 2.

iednął / y affektu wrodzonego / patrząc naiego meki y śmierć sro-
motną krzyżową / kiedy głosem wielkim vmierając wołał: Pater, in
manus tuas commendo spiritum meum.

Siodma y ośtátnia boleść Panny Máriej.

Gdy ciało Synáczka swóiego Jezusa Pána z krzyża zdianśy piá-
stowála, y łzami bázylej, nizeli máściámi drogic. ni náma-
zawszy, do grobu z Nikodymem kładła.

Niko wszyscy rodzicy nie mog 1 bez żalu / y bolu serdeczne-
go grzesć synow swoich / ktorym życzyli długiego wieku po
sobie ; tak y Panna Właswietśa też wrodzoną miłością
máćierzynśką przeciwko iednorodzónemu synáczkowi swo-
iemu Jezusowi Pánu wzruszona / nie bez obfitych łez / y żalu ciało
iego święte do grobu prowadziła / y drogiemi máściámi náma-
zawszy / w przesćterádło wwinela y pogrzebla / dawne ono Proroc-
two Izáiasza ná sercu máiąc : Et dabit impios pro sepultura, & diui-
tem pro morte sua, eò quòd iniquitatem non fecerit. Które to słowá
Izáiasza święte^o siedmdziesiąt tłumáczow tak wykládáią : Et dabo
impios pro sepultura eius, & diuites pro morte eius : Aby sie nie tyłto
o samym Jozephie z Arymáthyey / człowieku w mieście Jerozo-
limskim napřednieyszym rozumiało / który Jezusa Pána grzesć
pomagał Pánnie Błogostáwionej : Ale też o Nikodemie Dokto-
rze w piśmie wczonym / który wielkiey wagi był w pospółstwą / dla
swoiey mądrości. Ten bowiem będąc wnukiem Gámalielowym /
miał miedzy Sárjzenśkami mieysce napřednieysze / y w nocy raz
Jezusa Pána náwiedzawszy / oświeconym był od niego ná duszy /
y nie zezwalał nigdy ná śmierć Pánską / iáko o nim pisze Malloniusz :
iz słusnie sie o nim rzec może ; Beatus vir, qui non abiit in consilio
impiorum. Jozeph zaśie z Arymáthyey (*Arimathaea*, mówi
Hieronym s. rozumie sie deponens, to iest składáiący Pána z krzy-
żá) był w Wyczynie swoiey Káycy napřednieyszym / y człowiek
żywota światobliwego / iáko o nim czyni świadectwo Łukasz s.
mówiąc : Vir bonus & iustus, hic non consenserat consilio & actibus
eorum. Ten / powiáda Márek s. audacter introiuit ad Pilatum, &
petijt corpus Iesu, gdy sie niht nie śmiał wáżyć zdiąć ciála Pána
Chrystusowego z krzyża / y pogrześć go / dla boiáźni Żydow / aby
nie rzeczo no że iest wczniem iego. Lubo práwo było Moyżeshowe /
aby ciála ludzi záwieśionych / ná krzyżu nie wisiały po zachodzie
słoneca. Non permanebit cadauer eius in ligno. On tedy sam
ośmieliłwśy sie śedł do Pilatá / któremu lat przedtym táká służył /
y był mu dobrze znáiony / y wprosiłwśy ciáło Pána Jezusowe / aby
ie mógł pochowác / Deponens eum involuit sindone, drogim balsá-
mem wprzody z Pánną Właswietśą y Janem s. ná mázawszy.

Augustyn

Isaie 54.

Nikodym s.
był iednym
z siedmi-
dziesiąt v-
czniow Pán-
skich.

Daniel Mal-
lon: de Sa-
crofand: s.
indone.

Arimathaea
co sie rozu-
mie.

Lucę 23.

Marci 15.

Deuter : 21.

Marci 15.

Augustyn tedy s. ten pogrzeb Pánstí vvažajac słowa Proroctwa Jzaiaszoweg wzwyż namienione tak na iednym mieyscu wytláda: Mali dati sunt pro sepultura ad custodiendum eum, quia intrauerunt Iudæi ad Pilatum, dicentes ei: Audiuimus, quòd ille impostor dixerat discipulis suis, quia resurrecturus erat, iubeto custodire sepulchrũ: dati ergo sunt pro sepultura eius ad custodiendum mali custodes, quia corrupti p unia à Sacerdotibus veritatem absconderunt. Dati diuites propter mortem eius, qui eum sepelirent, & summa reuerentia terræ corpus eius commendarent.

D. August: Hom: 36. super illud Ascendit sicut virgultum, co: 10.

Jako tedy Jozeph Pátr / archá niegdy Oycu swemu Jakobowi pogrzeb sprawiwszy dostátni / nie ledáiatiey przez to reputácyey sobie v Egyptczyánom nábył: Tak ten mąż swiety ab Arimathæa, pogrzebšy Šbáwiciela Pána sumptem dostátnim / niešmiertelney sobie w Kościele iego powšsechnym z Nikodemem pámiatki nábył / y chwale krolestwa niebieskiego za ten swoy pobožny vczynek otrzymał. A iáko Jozeph Oblubieniec Panny Nášwietšey był strožem Pána Jezusowym w dziecinštwie iego / tak Jozeph ab Arimathæa, był strožem ciała iego s. po šmierci iego: lubo y Žydzi złošliwi abeuntes munierunt sepulchrum, signantes lapidem custodibus. Ktož ich złošć vvažajac Athánázy s. tak ná te słowa Ewángelišty s. mowi: Miser & infelix iudex, qui mortis vincula dissoluit, non soluet sepulchri sigilla? qui spoliavit infernum, timebit monumenti signacula? muni sepulchrum, signa lapidem, statue milites, obside monumentum custodibus, isto modo egregium opus maius efficis; statuis enim spectatores ac testes resurrectionis, meorumque miraculorum pracones ministros tu praeparas. A iáko Amphilocheus przydáie / ze złošci Žydowskiey głupiey bázro nášmierváiac sie: Quis vnquam vidit mortuum asseruari, vel potius, quis vidit vnquam mortuum belligerare? quis audiuit aliquando mortuum, & vndique circumseptum, metum eis incutere, qui eum interemerunt? A že ze šezerey złošci to Žydzi niezbožni czynili / y z vmárlego ieszce Chrystusa P. nátržasáli sie / zwodnikiem go názyváiác / y czárnošciežnikiem / musiało to bázro boleć serce Mátki litošciwey z tego / Ktož iáko zdrowia namilšego Synacžká swoiež přezštrzegála / tak y honori iego / á iáko šmierci iego plákała / tak y obelgi sromotney.

Genes: 50.

Math: 27.

D. Athan: serm: in sancta Parasceue.

Amphiloch: serm: de sepultura Domini.

Gdy przeto Salomonowemi słowy vřkarža sie ná štráž Jezozolimřká / iž iá pobili y zviervážyli: Percusserunt me, & vulneraverunt me. Powiáda Rupertus / iž sie to má rozumieć o iey bolešci / Ktož miała z rozmowy Apostolskiey okolo mešti Syná swoiego namilšego / pošli sie iey nie pořazal powřstawřšy od vmárlych. Quomodo, vel quibus armis percusserunt me? conferendo, & colloquendo, & gemitus suos nimis vltroneos, & nimis violentos in medium iaciendo. Quos videlicet gemitus, & fletus suos, etsi vellent retinere, non poterant, & idcirco solutis habenis lachrymas suas currere dimittebant,

Cantic: 5.

tebant, quantum ipsæ lachrymæ volebant. **A**zátym powiada: Hæc erant iacula ipforum, & istis percusserunt me, percussi ipsi & vulnerati à me vicissim sagittis acutis, quæ erant sagittæ loquentis in me dilecti.

D. August:
lib. 21. de
ciuit: c. 26.

S. Amadæ9
Hom: 5. de
B. Virgine.

D. Anselm:
lib: de Ex-
cellent: Vir-
ginis cap: 5.

S. Brigitta
lib: 6. Re-
uelat: c. 65.

S. Bonauen:
serm: 1. infra
Dominicam
Epiph:

Bractwo sie-
dmi boleści
Panny Ma-
ryey.

Pieśń Augustyns. Tantum necesse est vrat dolor, quantum hæse-
rat amor. **B**o iako Jezusa Pána bårzciey miłowala / niżeli siebie same:

taf bårzciey bolala ná duszy / patrząc ná meke y śmierć tego / niż kiedy-

by była sama te kátowania y śmierć nákoniec ponosił. **S.** Amadæus opisuiac iey boleści / y sercá zranienie żalem nientulonym / te

słowá powiedział: Vicit sexum, vicit hominem, & passa est vltra hu-
manitatem; torquebatur enim magis quam si torqueretur in se, quæ a

supra se incomparabiliter diligebat id, vnde dolebat. **S.** Bernard i-

nus Senencki o boleściach P. Naswietşey powiedział / iż tał wie-

le cierpiała ná duszy / patrząc ná Syná swojego sromotnie zámor-

downanego / iż gdyby te ich boleść podzielił miedzy wszytkie kreatury

ná świecie / tedyby były tey boleści nie znioşły / ale pomárły gwał-

townie wszytkie. **A**dla tego to o Meczennikách śś. święty Anzel-

mus nápisal: Quidquid crudelitatis inflictum est corporibus marty-

rum, leue fuit, aut potius nihil, comparatione tuæ passionis Virgo Bea-

ta. **G**dyż nie przez trzy dni boleść iey trwała / poťi Syn iey namilşy

od umártych nie powstał / ale przez wszytek ten czas / poťitu ná świe-

cie żyiac / te mieysca / ná ktorých za nas cierpiał / z rozmyślánien bo-

lesnym ogladala / czestokróć z Janem s. loca sacra passionis & resur-

rectionis náwiedzaiac / iako świadczy w Kronice swey Lucius Dex-

ter. **B**á y sama Naswietşa P. Brygidzie s. tymi słowy to obiawi-

la: Omni tempore, quo post ascensionem filij mei vixi, visitavi loca, in

quibus ipse passus est, & mirabilia sua ostendit: Sic quoq; passio sua in

corde meo fixa erat, quod siue comedebam, siue laborabam, quasi re-

cens erat in memoria mea. **C**o abyśmy y my czynili iey przykładem

wzbudzeni / słuchaymy co o iey boleściach Doktor Seraficki nápisal:

Attendamus, mowi s. Bonawentura / Mariæ vehementem dolorem,

& videbim, quia non est dolor, sicut dolor suus, excepto dolore filij, ad

cuius exemplar dolor suus assimilabatur. Mira enim & incredibili cõ-

pensione tenebatur, atq; inexplicabili sermone. Dolores namq; plagas,

& opprobria Filij in se retorquens, in suam propriam personam reci-

piebat, sentiens hoc quod & in Christo Iesu. In animo enim illi marty-

rij commartyr aſtabat, vulnerato conuulnerata, crucifixo cõcrucifixa,

gladiato congladiata. Pallebat decor mūditiæ, & ipsa tabescebat, quia

talis in ipsa relucebat effigies, qualis ab obiecto, corpore scilicet filij re-

sultabat. Sordebat sputis facies gloriosa, sordebat & ipsa luctu mæsti-

tiæ; non enim alium habitum prætendebat amans, nisi qualis virtus a-

moris expresserat ab amato. **C**zestokróć te boleści P. Naswietşey

rozmyślawal z nabożenstwem pobożny on Król Hiszpáński / Phi-

lippus Pulcher názwány / ktory y Bractwo siedmi boleści P. Ma-

ryey w Jnderlandzie / tedy sierodził zalożył; w Bruxelli / w An-

twerpie /

twierpie/y w Mechliniey. W którym Bractwie był y Maximilian
pierwszy Cesarz Chrześcijański/y Carolus V. syn iego/y inszy Kro-
lowie/Xiażeta/Kardynali/y Biskupi nabożni/iako ich wylicza A-
drianus Lyræus, przypominając y Approbacye Bractwa tego od
Stolice Apostolskiej wydane. A gdy Hæresis Hussitarum poczęła
była gore braci w Niemczech y w Czechach/Kolonński Arcybiskup
Teodor^{us} is/chcący gniew Pański vblagać/y Sekcie oney niezbo-
żney zabieżeć/złożył też był Bractwo Roku 1423. w Kościele swo-
im pod tytułem Matki bolesciwej / które sie naprzód rozmnożyło
w Bawaryey/a potem tera po wszystkich Niemczech/gdy Szwedzi
Katholików opprymować poczęli / rozszerzyło sie. Tenże
Autor Adrianus Lyræus do P. Naswietzkiej nabożnym z dziecin-
stwa będąc/takim wierzem te siedm boleści iey wyraził:

In Trifagio
Mariano lib:
2. Paula 9.

Siedm boleści
Panny Na-
swietzkiej wier-
zem opisane.

Virgineos quisquis cupis explorasse dolores,

Quos de septeno vulnere coxit amor.

I Solymam pete, vbi Simeon grandæuus Iesum

Excipiens, Matri tristitia sensa dedit.

Inde Parætonium per inhospita tesqua Canopum

Vise, vbi septenis solibus vsta fuit.

Nec mora, per Solymos, Natum moestissima Mater

Nuper vbi amissum. quæsta, gradum accelera:

Atque animo exurgens, Matrem hîc solare, ferentem

Dum videt indignæ pondera, dira crucis.

Insper infami dum fixum membra gabalo

Sustinet, & tristem cernit obire necem.

Exceptumque sinu frigentem lauit, & vnxit:

Denique non proprio condidit in tumulo.

Et dic, acer Amor! Matrem tot ferre dolores!

Nec posse exortem Nominis esse sui!

Vnam quis credat Mariam tot spicula passam?

Vno qui claudi hæc Nomine posse, legit.

Jako tedy wdzięcznięzkiej przysługi Jezusowi Panu uczynić nie
możemy/ieno kiedy mekko iego nadroższka z nabożenstwem/y wdzię-
cznością wśhelka / iż nas przez nie odkupić raczył z niewoli szatan-
skiej/iako naczęściey rozmyślawamy: tak y Pannie Naswietzkiej
nie możemy sie lepiej przypodobać / ieno kiedy iey boleści z pilno-
ścią wważamy / y sercem nabożnym do niey rece wyciągnawszy
mowimy:

Kto się chce
przypodobać
Pannie Na-
swietzkiej, nie-
chay nabożnie
iey siedm bo-
leści rozmy-
śla.

In honorem nunc tantorum

Cæterorumque dolorum,

Quos pro Nato corde tristi

Virgo vnquam pertulisti:

Meam tibi miserrimam

Committens, serua animam.

Semperque sis doloribus

Dulcis, adiutrix omnibus:

O clemens, ô pia,

O dulcis, Virgo Maria, Amen.

Ná dzien Wniebowzięcia Panny Máryey.

KAZANIE PIER WSZE

O Pokoju ziednánym światowi przez Pannę
Naswiętszą, gdy do niebá iest wzięta.

Quasi Oliua speciosa in campis. Eccl: 24.

Genes: 2.

Dłkze od czasow Noego / záwsze oliwá byla zna-
kiem pokoju miedzy ludźmi mądremi / Chrześcia-
nie w Pannu Bogu mili. Bo gdy potop wstawal /
á Noe powtore wypuścił golebice z korabiu / wro-
ciła sie do niego / niosąc roszczke oliwną zieloną
w nosku swoim; záraz sie Noe domyslił / że inż Pan
Bog pohamował gniew swoy święty / y da pokoy ná świecie / aby
sie znowu ludzie / y zwierzęta wszytkie rozmnożyły.

Kako starzy
Rzymianie
pokoy zawie-
zali.

Y z tad v starzych Rzymian byl zwyczaj / iż tedy posylali posty
swoie pokoy zawierac / tedy oni ich postowie wieždžali do miasta
roszczki oliwne w reku swoich niosac / aby wszytek lud patrząc ná
on ich wiazd / cieszył sie z pokojem ktory im niesli / á zaniechali con-
silia belli, strepitumque armorum.

Cantic: 5.

Naswiętsza Panna od Duchá s. golebica názwana; Colum-
ba mea, perfecta mea, kiedy sie prodžila ná świat; Gaudium annun-
tiauít vniuerso mundo, pokazuiac po sobie zá láty taką pokoy y cno-
ty bogomyślné wszytkie / iáko golebica roszczke oliwną w nosku
swoim / iż wszyscy ludzie co iá ználi / z dziecinstwa iey záraz / wiel-
kiego cóś świata po niey obiecowáli. A osobliwie Kaznodzieia
Jeruzolimski Duchem s. iey przyscie ná świat vpátruiać kilka set
lat przedtym powiedział / iż národzi sie Panienka iedná ná świat,
Która quasi oliua speciosa in campis, zrodzi Syná pokoiu powše-
chnego authorá / zá co potym w niebie bedzie wysoce vkoronowa-
na / de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leo-
num, de montibus pardorum. Co sie dzisiaj spelniło / kiedy wzięta
iest do niebá z dušą y z ciałem / y wprowadzona ad aethereum tha-
lamum, in quo Rex regum stellato sedet folio. Y tam siedząc iedná
nam

Cantic: 4.

nam pokoy v Syná swoięgo / iáko mowi Bernat s. Nemo Domina tam idoneus, qui gladio Domini pro nobis manus obijciat, vt tu Dei amantissima, per quam primum suscepimus misericordiam de manu Dei nostri.

Panna Naswietſza w niebie ſiedzac pokoy nam grzeſznikom iedna v Pana Boga.

Ná dzisieyſzym przeto Kazaniu o pokoiu ná ſwiát przez Pannę Naswietſzą przynieſionym / mowić będziemy. A wy ſłucháczę nabożni. **N**átke miłoſierdzia / Oliuam fructiferam, pozdrowiſzy; Rogate quæ ad pacem ſunt Hieruſalem, á ſłuchaycie z pilnoſcią.

Pſalm: 121.

Iſaiáſz Prorok opowiadá, że miáſtu Jerozolimſkiemu / iáko niegdý miało być ſławne y zámwołane po wſytkim ſwiecie / tákie ſłowa o nim mowi: Eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni eius in manu Dei tui. **T**o ſłowo Jeruzalem rozumie ſie viſio pacis. Oliwá záſie iákoſmy wyſzey powiedzieli / ieſt znákiem pokoiu. A w Jeruzalem / ktore było miáſto ſtołeczne Żydowſkie / nie miał Chryſtus Pan pokoiu / ale owſzem tam był zdeſpektowany y zámordowany. **D**la tegoż to proroctwo Iſaiáſzowe nie może ſie rozumieć o Jeruzalem mieſcie Żydowſkim / áby miało być koroną chwały ięgo / o ktorym Dawid nápiſał do Boga Oycá / mowiac: Gloria & honore coronasti eum Domine. **A** ná inſzym mieyſcu znó-
wu: Poſuiſti in capite eius coronam de lapide pretioſo.

Iſaia 62.

Pſalm: 8.

Pſalm: 20.

Coż ſie tedy ma rozumieć przez to miáſto Jeruzalem / ktore to powiádał Iſaiáſz miało być koroną chwały w ręku Pánſkich / & diadema regni eius in manu Dei? **N**ia ſie rozumieć / mowic: **D**o ktorowie ſwieci / ono Jeruzalem niebieſkie / zgromádzone z oby-
wátelów ſwietych / ktorych tam Chryſtus ſam oſádził / wczyniſzy **N**átke ſwoie naswietſzą Krolowá nad niemi / y z tad ſie zowie Regina Sanctorum omnium. **N**ia ſie teſz rozumieć przez to miáſto Jeruzalem ſamá Panna Naswietſza / o ktorey mowi przez **S**álononá: Pulchra es amica mea, ſuavis & decora, ſicut Hieruſalem. **A** owſzem
korona y ozdoba ieſt tego to miáſta ſwietęgo Jeruzalem.

Jeruzalem co ſie rozumie.

Cantic: 5.

Oney ábowiem ſamey naprzód obíawiona była tá viſio pacis; ona pierwfza ſwiátu pokoy przynieſlá / gdy powiá Chryſtus / y ſtyſzála pienie **A**nielſkie: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. **O**ná to ieſt onym miáſtem przybránym w cnoty y láſki Boże / ſicut ſponſa ornata viro ſuo. **O**ná to ieſt przy-
czyná / że iuſtitia & pax oſculatæ ſunt, y że terra noſtrá dedit fructum ſuum. **O**ná to dzisia otrzymála ze wſytkich kreatur te nazacnie-
ſzą godnoſć w niebie / że z ciálem y z duſzą wzięta do pálaców gor-
nych / korone chwały noſi ná głowie ſwoiey / y ſamá ieſt corona gloriæ in manu Domini, y że teſz nam wſytkim vpraſſa korone chwały / ktora pochodzi de manu Dei; iednáiac nam grzeſznikom pokoy v Oycá niebieſkiego / y iáko **N**átka miłoſierna przyczyniaiac ſie z nami do Syná ſwoięgo. Quasi oliua ſpecioſa in campis.

Lucz 2.

Apocal: 21.

Pſalm: 84.

Korona co
znaczy.

Korona na
głowie Panny
Nasświetszej
co znaczy.

Ze tedy korona znaczy protekcyę / władzę / pánowanie / ho-
nor y wspaniałość ; dla tego my widząc na herbach Krolewskich/
Książęcych / y Cesarzkich korony / domyślamy się / iż ci są posta-
nowieni od Pana Boga na ziemi / aby władza swoje nad drugie-
mi rozpościerali / y bronili ich od nieprzyjaciół wśelących. Ták gdy
Panne Nasświetszej dziś od Troyce przenaświetszej wkoronowa-
ną widzimy / za iey niewypowiedziane zasługi / y że .am Pacis
authorem zrodziła / łatwo się domyslić mozem / iż ona iest Corona
gloriae in manu Domini, iest protekcyą miasta Jeruzalem wojni-
cego / iest ozdoba miasta Jeruzalem trumfhuącego / iest Krole-
wa wśytkich wybranych Pánskich / iest Pania nieba y ziemi / ma-
jąc godność sobie dana z ręki Należyższego ták / iakiey nie miała
żadna kreatura. Y z tad mowi o sobie; Fecit mihi magna qui potens
est. Coż takiego Panno Nasświetsza? á to mi powiada / uczynił
korona chwały moźney ręki swoiey: Fecit potentiam in brachio suo:
y za to żem światu pokoju przyniosła / Boga pokoju zrodziła / uczy-
nił mi litość nad grzesznikami Patronka: Quali oliuam spe-
ciosam in campis.

Psalm: 86.

O tym to tedy mieście / Mátce miłosierney / pełney łaski /
pełney dárow Duchá s. Psalmista powiedział: Gloriosa dicta sunt
de te ciuitas Dei. W tobie to mieszkał dziewięć miesięcy Stworca
świata / Ciuitas Regis Magni. Tys to iest Corona gloriae in manu
Domini. Ty to iestes Oliua speciosa in campis. Ktora iestes ozdo-
ba swiata wśytkiego / ták gornego iako y dolnego.

I'hebe miasto
slawne Gre-
ckie Amphion
założył na
żądanie má-
rity swoiey
Antiopci.

Jeśli ábowiem Poetowie wychwalają Antiopcam mátkę Am-
phionowa, na ktorey prośbe on grając wdzięcznie na lutni swoiey /
zwolał ludzi do łupy / y zbudował slawne miasto Thebańskie: Já-
ko my Chrześciane nie mamy wystawiać Bogarodzice Panny
Márey / ktorey namilśy Syn Jezus / wsty swoimi Boskami ia-
ko cythra najwdzięczneyś / Ewangeliey swiata wśytkiego nau-
czając / zwolał ludzi do Kościoła swiego s. y założył Jeruzalem
miasto niebieskie / przenosząc z tego swiata obywatele do Syonu
świetego / aby tam wiecznego pokoju y radości żązywali Thebe
tedy / natura naszą ludzka zepsowana / zarobiwszy przez grzech na
gniew Oycá niebieskiego / nie miała muru aby ją zastaniał od zapala-
czymości gniewu Boskiego y karami / na ktore ludzie zarabiali.
Mowili tedy do Pana Oycowie starego wieku; Terribilises, &
quis resistet tibi, kiedy za času Noego potopem świat karał; kiedy
za času Abrahimowego Sodome ogniem spalił; kiedy za času
Moyżeszowego weźną żydy przepuścił; kiedy za času Dawi-
dowego powietrzem Jeruzalem karał; kiedy w zapalczymości
gniewu swiego mowił: Delebo hominem quem formaui à facie
terrae. Niebieski tedy Amphion Chrystus Jezus wziawszy iako
cythre iaka ze łrwie Nasświetszej Panny człowieczeństwo nasze na
sie /

Psalm: 75.

Genes: 6.

się/ zagrał thren płaczliwy/ mówiąc przy mece swojej: Conuersa est in luctum cithara mea, gdy się za grzechy nasze wydal na śmierć okrutną krzyżową. A kończąc ten swój lament/ takąw harmonią modlitwę za nas do Boga Oycę uczynił: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Co słysząc twarde kamienia y nieużyte opoki / (to jest ludzie bezbożni/ ludzie zapamiętali) same poszły w mur mias i onego niebieskiego wierzili w wen z ochoty/ y życie pozyceli wedle nauki jego świętey: Multiq̃ue reuertebantur percutientes pectora sua, & dicentes: verè Filius Dei erat iste. A tak się stała zastona od gniewu Boskiego / gdy Chrystus Pan iako cythra iaka nastroiona wyciągniony na krzyżu zawisł. Et exauditus est pro sua reuerentia.

Iob 38.

Lucz 23.

Ibidem.

Habr: 5.

Jako tedy Antyopea/ nad wszystkie białegłowy Greckie uczono godnością za to / że była przyczyną pokoju ludowi wszystkiemu w murzech Thebańskich za iey prośbą / od syna Amphiona zawartemu/ y za wieczny przywilej / kazano iey zároveň roszczke oliwną w reku nosić/ aby przez to od wszystkich była znana: Tak Należy święta Panna/ że nam pokoj authora Chrystusa Jezusa zrodziła/ który nam miasto Jeruzalem niebieskie zbudował/ gniew Boga Oycę swojego / za nasze nieprawości śmiercią swoją vblagał/ nad wszystkie Panie święte y pánienki / y nad wszystkie wybrane/ y duchy Anyelskie dzisiaj wyniesiona / jest Corona gloriae in manu Domini, Kościołowi wszystkiemu / tak wojującemu / iako y triumfującemu: y kazano iey wiecznym przywilejem / oliwną roszczkę na znak zjednánego nam pokoju w reku nosić/ to jest / mieć wrodzone politowanie nad niedzą naszą / aby się werifikowało / eo mądry o niey Salomon powiedział / iż jest wszystkim nam grzesznym quasi oliua speciosa incampis; v Syna swego namilszego/ vstawienie miłosierdzie iednając.

Czemu Panna Należy do oliwy jest przyrownana

Augustyn s. pisze/ iż starzy Poganie zmyślili byli sobie boga Rumina nieiakięgo / którego authorem natury zwali: y malowali go z piersiami wielkimi/ około których wisiały gwiazdy/ ludzie/ ryby/ ptastwo/ bydła sfacy mleko z niego; Który iednak osobno z iedney piersi/ zacnieyszy iakis liquor dawał sfac samemu człowiekowi/ niżeli innym zwierzetom/ y gwiazdom. Bayła to była Chrześcianie pogańska / z ktorey się śmiał Augustyn święty / ale przecie miała w sobie prawdziwy rytrałt Pana Boga naszego/ który jest stwórcą natury: Ten swoją opatrnością zachowuje wszystkie rzeczy/ y karmi wszelką rzecz żyjącą/ iako Psalmista mówi: Omnia à te expectant, vt des illis escam in tempore opportuno. Jednakże osobliwy pokarm łaski swojej niebieskiej / dać wybranym sługom swoim/ iako Izaiasz mówi: Ad vbera portabimini: A mie-dzy temi zaśie osobliwy dał przywilej Matce swojej Należykiej/ że też ona łaskami wszelkimi napełniona będąc/ może drugich

S. August: lib: 4. de ciuit: cap: 11.

Rumin bog pogański, wizerunkiem opatrności Pana Boga naszego.

Psalm: 103.

Izai: 66.

Cantic: 1.

Bernat 1. wśy-
tkiej mądro-
ści nabył z
piersi Panny
Naswietłej.

liquorem sobie danym nasycac / kto sie iey zasluży / iako o mney Sa-
lomon mowi: Meliora sunt vbera tua vino. A tak dala sśac pierśi
swoie pamienskie goraco modlacemu sie Bernatowiś. Ktory słod-
kości dziwney skosztowawszy / z prostego Zakonnika y nieuka / sstał
sie Mellifluus Doctor in Ecclesia Dei. A że mleka z pierśi pożywać
może y namnieysze dziecię bez prace wśelkiej / a winą zaś nie może
sie napić y dorosły mężczyzna / aż go pierwey z prac wyćisnie
z iągód winnych. Mleko tedy ktore iest dane z pierśi Boskich Pán-
nie Naswietłej / iest z cnieysze nad wśytkie liquory / tak te ktore
zpraca bywaia gotowane / iako y mle to ktore z pierśi macierzyn-
skich dziatki maie bez żadney prace pożywaia.

Panna Na-
swietła wśy-
tkich wybra-
nych Panskich
prerogatywy
wsobie dosko-
nalym sposo-
bem miala.

A tak Pátryarchowie świeci / do pierśi Boskich przypuszczę-
ni / pożywali mleka wiary; Prorocy mleka nadzieie; Apostołowie
mleka miłości; Doktorowie mleka mądrości; Biskupi mleka wła-
dzy; Meczennicy mleka męstwa; Wyznawcy mleka dobrośliwo-
ści; Pánienki święte mleka czystości; Pánie pobożne mleka wstrze-
mieźliwości; Wdowy mleka cierpliwości; Pustelnicy mleka wy-
trwania. A Panna Błogosławiona Mária / wśytkie te oraz li-
quory osobliwa doskonałością w sobie maiać / przez Salomona tak
o sobie powiedziała: In me est omnis fons gratiae, & sanctitatis. Bo
w moim żywocie nosila m źródło wśelkiej łaski Chrystusa Jezusa;
ktory rozdawszy każdemu z świętych swoich dar osobliwy iati /
mnie wśytkich darów Duchá świętego uczestniczą uczynił / y dla
tego też in plenitudine Sanctorum detentio mea est. A zátym stu-
żnie iestem rzeczona Corona gloriae in manu Domini, & oliua spe-
ciosa in campis.

Oliwa Mi-
nervie po-
twiercona.

Stárzy Poganie drzewo oliwne rozumieli być poświęcone
boginiey Minervie / y dla tego w dzień świętá iey / wśytkie pán-
ny wience / abo korony nosily na głowách swoich / z gałązek oli-
wonych robione. Naswietła Panna Mária / czystość swoje pá-
nienską poświęciła była Pánu Bogu / y dla tego sstała sie zacna;
Quali oliua speciosa in campis, iż godną była zostac Mátką Syná
Bożego niepokalaną / przez co potym otrzymała Coronam gloriae
in manu Domini. Bo y sama dzisia iest dla czystości niepokalanej
koronowana od Trojce Przenaswietłej w niebie; y tak wielom
tysiącom pánienek świętych / abo młodzieniątkow / sstała sie przy-
czyną do dostapienia korony za zachowanie czystości.

Lib: 17.
Hist: Nat.

Plinius piśe / iż Arhenczyzy mieli we zwyczaj / wiencem
oliwnym koronować wodzow swoich / ktorzy nieprzyacioly po-
gromiwszy / pokoy przynosili Rzeczypospolitey. Naswietła Pán-
na / iż wśytkiemu światu zrodziła pokoiu authorá Chrystusa Jezu-
sa / słusnie iest przyrównana oliwie. Ale że przykładem poświęco-
ney Pánu Bogu czystości swojej / tak wiele tysięcy Zakonnikow /
y pánienek świętych / zaprowadziła do wiekuistego pokoiu / wko-
nowanych

nowanych Koron czystości / nie mniej y z tey miary iest śliczney oliwie podobna. Władę wszytko iednak oliwie sie podobna sstała / gdy nam wszytkim grzesznikom / pokoy v Oycá miłosierdnego przyczyna swoia iedna / gniew iego święty blaga / y rany sumnienia naszego / y dolegliwości doczesnych / iako oliwa iaką łaską niebieśką leczy / y za nami sie modli. Przeto / mentē & oculos, mowi Bernat s. pariter cū n. manibus, ad te Regina mundi attollimus, & coram tuā celsitudinis gloria, genua flectimus, ceruicem inclinamus, ac plenas suspirijs ad te preces transmittimus: poćnie prośac / abyś iako Oliwa plynąca miłosierdziem twoiego od nas nie odwracała / y vsiadłszy na thronie Syna twoiego / w oney szczęśliwości niewypowiedzianej / nas ziemkow swoich / służebnikow niegodnych / przed maieństwem iego nie zapominiała / ale iako Corona gloriae in manu Domini nas wygnancow / do siebie wołających / wczestnikami Korony wiekuistego pokoia uczyniła.

Panna Nawiętsza czemu iest oliwie podobna.

O Rybie rzeczoney Polipo Naturalistowie piśa / iż lubo vstawione przy skaie siedzi / przy ktorey sie zrodzi / y nie puszcza sie nigdy po szerokim morzu; gdy iednak obaczy gałaskę po wodzie plynącą / zarazem sie oyczyszczy stały zapomniawszy puści do niey / y rāt sie przyłaczy mocno / że ia może rećomā przy oney gałazce wlozć. Zstad Młodzieniec ieden ożeniwszy sie w cudzey ziemi / gdzie go bylo na nauki posłano / piśac list do rodzicow / y omawiaiac sie / aby mu nie mieli za złe / że sie bez ich woli ożenił / posłał przy liście obrazek / namalowanyszy na nim te rybke Polipo / do oliwney gałaski przytulona / z napisem takim na wierchu: Peregrinus amor.

Polipo rybka cudowna w morzu.

Słowo ono przedwieczne / wtoza Osoba Troyce Przenawietney / obaczywszy z wysokiego Maiestatu swojego śliczną oliwę na ziemi Pannę Maryę / opuścił chwale swoje w niebie oyczystą / y spuścił sie na świat w iey żywot przenaczysty / y sstałszy sie czlowiekiem / uczynił pokoy miedzy Bogiem Oycem swoim y narodem ludzkim / za grzechy nasze na krzyżu vmārł. A gdy potym wstąpiwszy w chwale niewypowiedzianej do nieba / vsiadł na prawicy Boga Oycá swojego / gdy obaczył znou / iż Matka iego namilśa miała sie rozstawac z tym światem dnia dzisieyszego / iako nieiaki Polipo ruszył sie powtore z Maiestatu swojego Boskiego / y zaśedł na droge tey oliwie śliczney z ciałā wychodzącey / ze wszytkiemi Aniołami swoimi / y wprowadził ia do pokoju wiekuistego. A potym dnia trzeciego ciało iey pānienskie wzbudziwszy ode snu śmierci / iako Damascenus s. mowi / złączył ie z duszą iey błogostawioną / y wprowadziwszy do nieba / wkoronował ia szczęśliwością wiekuistą / aby bez końca z nim tróluiać / była Corona gloriae in manu Domini, a nam grzesznikom iego miłosierdzie przyczyna swoia iednać / w każdej potrzebie była quasi oliua speciosa in campis.

Iako Chrystus Pan wprowadził Matkę swoię Pannę przenawietśa do nieba.

Liwinus Heroko opisuie / iako Romulus od swego imienia Rzym miasto

*Jako Roma-
lus zakładał
Rzeczpospolitą
Rzymską.*

*Ugodą Sabin-
now z Rzy-
mianą.*

miasto zakładać / iż tylko młodzieńcom zgromadził był do siebie /
trozzy żon nie mieli / a miasto bez gospodarzow stać nie może / zmy-
ślił był igrzyska iakies abo komedya / y sprosił sąsiad okolicznych /
aby sie na dziwowisko zeszli dnia nąznaczonego : a gdy każda mat-
ka z córką przyszła na one komedya / Rzymianie przygotowanysy
sie / po komedyej wszytkie dziewki gwałtem pobrali / y poženili sie
z nimi. Obeszło to Sabinow / ktorzy to córki były / zeb : aby sie wszy-
scy na wojne / aby Rzymianow wybili ; alic one bialegiow y mie-
dzy woyską vszytkowane przeciwko sobie wszedly / wblagaly y na-
żom swoich / że sie z ich rodzicami nie bili / y rodzicow swoich / że
sie z Rzymianą meżami ich tak potumali / iż opuścivszy miasto swo-
ie Crues rzezone / do Rzymu sie wszyscy na mieszkanie przeniesli /
y iedne Rzeczpospolita miedzy soba zalozyli. Te tylko różność mie-
dzy soba zostawivszy / iż Rzymianie na chorągwi swojej mieli Or-
ła w polu czerwonym / a Sabinowie cztery litery S. P. Q. R. ma-
dzym konceptem iednego napisane / ktorzy Sabinom poradzil / aby
tych liter za herb vzywali / powiadać / iż sie tu wszytko mestwo
wasze zamyka temi slowy zawarte : Sabinis Populis Quis Resistet ?
a owdzie Rzymianom powiedzial / że sie w tych literach wasze Pań-
stwo zwoia potega zamyka / czytając ie tak przed nimi : Senatus
Populus Que Romanus.

Exodi 20.

Psalms 36.

*Jako Panna
Najświętsza
pokoy świata
perswado-
wała.*

Miedzy Stworca Bogiem naszym / y stworzeniem iego nie-
poslusznymształ sie też była wojna krwawa / gdy tajemnie pier-
wsy rodzicy nasi chcieli Boską mądrość przywlaszczyc sobie w
wiadomości zlego y dobrego. Dla tegoż rozgniewavszy sie Pan
Bog na Adama y Ewę / wygnał ich z Raju zaraz / y powiedzial ich
potomkom : Ego Deus fortis & zelotes, visitans iniquitatem patrum
in filios, usque in tertiam, & quartam generationem. Cżowiek też
na przeciwko Panu Bogu vszytkował sie był z swoia nieprawością :
Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum. Alic
w poyśrodku woyska stanela Oliwa śliczna / Matka Boga nasze-
go Jezusa Chrystusa / y poczelą perswadować Oycu niebieskiemu /
aby sie sklonil do pokoiu ; Bo iesli / powiada / Panie / zechcesz zagu-
bic cżowieka / zagubisz przy nim pokrewne Syna twoiego iedno-
rodzonego. Grzesznikom też mowila / aby sie vpokorzyli przed
Stworca swoim / ktorzy iest Deus ultionum Dominus, przetoż peri-
bitis de terra, iesli sie mu sprzeciwiać bedziecie. A tak obie stronie
oreże položyvszy / do pokoiu sie sklonily / y zaraz w żywocie iey prze-
czystym Deus homo factus, id quod fuit permansit, & quod non erat
assumpsit. A na chorągwiach z obu stron Aquila grandis, Chrystus
Jezus z rekomá na Krzyżu rościagnionemi stanal / mając cztery
liter y S. P. Q. R. na obie stronie różny / ale zgodliwy wyklad czy-
niace. Z strony Boskiej rozumie sie / Sanctus, Potens, Qui Regnat.
A z strony ludzkiej / Salva, Populum, Quem Redemisti.

Kiedy

Kazanie Pierwsze.

203

Kiedy Amphion zakładał miasto Thebe/ iakośmy wyżej wspomnieli/ powiadaia Poetowie/ że sie stał był poswarek między Neptunem y Minerva boginią/ iako mieli dać imie temu miastu. A powiadaia/ że Neptunus bog morški chcąc to miasto uczynić woyną sławne/ wderzył tridentem swoim/ albo widłami troistemi w ziemię/ alicz niey wystoczył koń/ bez ktorzego woyna być nie może. A ządawšie konia malowano znałiem woyny; Minerva też wloczynia swoia/ ktora trzymała w ręku wderzyła w ziemię/ alicz narychmiał wyrosła oliwa/ ktora iest z ikiem pokoju. A ządawšie raz nazwano miasto ono Thebe/ to iest pokoy/ z ięzyka Egipskiego: a one oliwe ząd poświęcono bogini Minervie/ iż obywatela miasta onego pokojem ozdobiła.

Kon iest znakiem woyny.

Thebes co sie rozumie.

Neptunus morški czart przelety/ tridentem swoim pycha/ lałomstwem/ y nieczystością/ ząd inne grzechy pochodzą. Quidquid est in mundo, mowi Jan 6. vel est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ, pobudził świat wshyte do woyny. Panna zaś naswietła przeciwnym sposobem/ halta humilitatis, wpołorzywszy sie w oczach Pánskich/ zrodziła nam owoc oliwny Chrystusa Jezusa/ Oleum effusum nomen tuum, mowiac do niego/ abys wshytkim miłosierdziem twoim niewypowiedzianym uczynił pokoy/ Boga Oycę pojednawshy. Słusnie tedy sama iest przyrownana do drzewa oliwnego/ y za znak pokoju/ w kościele Chrystusowym/ ktory iest miastem Jerozolimskim wystawiony/ tak na ziemi/ iako y na niebie kroluic. Quasi oliua speciosa in campis.

Panna Naswietła pokoy swoia z ciagnęła Anthona pokoy z nieba.

Kto tedy nie iest miłośnikiem pokoju na ziemi/ nie może być poświęcony tej Minervie niebieskiej P. Maryey za sluge. Bo iako Albertus Magn⁹ de natura animaliu piše/ iż iaskółki ktore na sie po- gladaia wzajem lataiac/ y w wodę na zime zanurzaja sie/ miewaja w głowkach swoich łamienie/ pomocne na wśelanie choroby z głowy pochodzące: Tak ludzie/ qui se respiciunt mutuis vicibus, wzajemney zgodzie y miłości świętey żyjac/ a do P. Naswietłey sie w chorobie głowy swojej/ to iest w grzechu śmiertelnym/ za ktorzy nie to doczesne gardło/ ale wieczne zatracenie zasłużyli/ wołajac z Izaiaszem: Sicut pullus hirundinis sic clamabo, abys mie Miatko miłosierne z kłopotow tego niespokojnego żywota/ do wiecznego pokoju zaprowadziła/ bedzie wysłuchany śladnie/ y otrzyma salutem à Domino, Dla tego przez zgode wnetrzną/ staraymy sie o on pokoy wiekuiesty iesli chcemy/ abysny ten drogi łamien Duchą s. mieli w głowie naszey/ iako Paweł święty mowi: Habete pacem, & Spiritus Sanctus erit vobiscum, abowiem Deus charitas est, & qui in charitate manet, in Deo manet. Co abysny tym śladniey otrzymali/ wcielaymy sie o przyczynę do Miatki miłosierney/ ktora dziś assumpta ad æthereum thalamum, & stellato sedet folio, mając na głowie

Iaskółki na co są dobre.

Isaia 38.

1. Ioan: 4.

głowie swoiey Coronā stellarum duodecem, aby nam z gode naprzód
ná tym świecie v Syná swiego namilšego wyiednała / żeby
wszystkie sprawy náše tym ważnięsze były / y przyiemnięsze przed
maieństwem iego. A potym aby nas domieściła korony wietniſzey
w onym pokoju trólestwa niebieſkiego / kedy teraz sama odpoczy-
wa / iáko corona gloriæ in manu Domini, przyczyniając się za wier-
nemi slugami swoiemi / y iednájąc im obſite laſki v ſyni ſwoiego /
quasi oliua specioſa in campis, aby im viſcera miſericordiæ aperiret.
Qui viuit & regnat, in ſæc ſæc ſæculorum. A M E N.

KAZANIE W T O R E.

O Podobieństwie Panny Naſwiętzey
do Arki Noego.

Requieuit arca super montes Armeniae. Genes: 8.

Mzypátrując się Dawid á. okretom plynacym po morzu /
Chrzeſćianie w Pannu Bogu mili / gdy czasu iednego
obaczyl á ono za powſtaniem wiatrow / poczęły się wá-
ly morſkie do góry tak wyſoko podnoſić / że się zdáło iá-
koby ná niebo okrety wſtąpić miały / zawałá głosem wielkim:
Pſalm: 92. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus. Cudowne /
práwi / to ieſt podnoſzenie ſie morzá / y cudowny to Pan ktory to
morze ſtworzył / y náuczył ludzi po nim żeglować w okretách. Ale
y ztąd niemnię cudowny / że niegdy wyſtáwi takowá Arkę (ábo
Korab) ná morzu tego ſwiátá / że ſie nie tylko pod niebo będzie
podnoſiła iáko innę okrety / ále też nád wszystkie niebioſá będzie
wyſtáwiona.

Coż to zá Arka taka? odpowiáda zá Oycá ſwego Dawidá /
mádry Sálomon ſyn iego / iż będzie tá Arka Panna iedná cudo-
wna / ktora facta eſt qualiſ nauis iſtitoris de longè portans panem.
Prouerb: 31. Stała ſie iáko okret náietry / aby nam z dáleká chleb on niebieſki
Chryſtuſá Jezuſá przynioſła / ná poſilenie duſz náſzych zglodnia-
łych bez ſłowa Bożego.

Bernát á. przypátrując ſie tym ſłowom Dawidowym o zá-
burzeniu morſkim powiedziánym: y odpowiedzi Sálomonowej /
o tey Arce cudowney Pannie Naſwiętzey / nápiſáney / formuie
ſobie koncept / y mówi: Mirabiles elationes maris, mirabiles magis
elationes Mariæ. Bo pierwey duſzá iej ologoſtáwiona była wy-
wyżſzona

wyższona nad wszystkie duchy błogosławione aż do thronu samego
Pana Boga / a potym dnia trzeciego po śmierci złączwszy się
z ciałem w grobie położonym / znowu do nieba zanięsiona ad
æthereum thalamum, in quo Rex regum stellato sedet folio. *Y iako*
niegdy Arka Noego po długim potopie requieuit super montes
Armenia; tak ona bieg żywota tego doczesnego przepędziwszy / w-
siadła na gorze oney Syonstkiej / na prawicy Syna swiego na-
milskiego / w wiecznym szczęściu y błogosławieństwie / tedy iey za-
dne rzyny y odmiany już nigdy dosiężyć nie mogą / gdzie stu-
żnie o sobie mówić może: D mini est assumptio nostra, & sancti Israël
Regis nostri. *Psalm: 88.*

Podobienstwo
Panny Na-
świętsey do
Arki Noego.

Na dzisiejszym przeto Kazaniu uważać będziemy / iako Panna
Nasświetła jest podobna Arce Noego / która w sobie zachowała
narod ludzki czasu potopu / y zapalczywości Boskiej. A to za
pomocą iey samej / która dzisiaj exaltata est super choros Angelorū.

Iako tedy Kościół boginiey Dyanny w Ephezie starzy Poganie
budowali / tedy wszystkie Nzyey Krolowie starzy swoje na łupie
znosili / aby byli mogli one cudowną fabrykę wystawić / która po-
tym słusnie była dla swojej wspaniałości między siedm cudow
świata policzona: Tak Pisma s. tłumacze chcący niewypowie-
dzianą zacność Panny Przenasświetley iakimkolwiek sposobem
wyrzucić / cokolwiek mogli na świecie rzeczy naprzędniejszych y na-
doskonalszych upatrzeć / do każdej ię rzeczy przyrównywali y wy-
chwalali. Co słodkobrzmiący Doktor Bernat s. chcący w iednym
Kazaniu swoim rzetelnie wyrazić / tak o tym napisał: Non solum
autem cælum & firmamentum Domina rerum intelligitur, sed alijs no-
minibus conuenienter appellatur, & rerum vocabulis designatur. Ipsa
tabernaculum Dei, ipsa templum, ipsa domus, ipsa atrium, ipsa cubi-
culum, ipsa thalamus, ipsa sponsa, ipsa filia, ipsa Arca diluuij, Arca te-
stamenti, vrna aurea, ipsa Manna, virga Aaron, vellus Gedeonis, por-
ta Ezechielis, ciuitas Dei, ipsa Sol, ipsa Luna, & Stella matutina, auro-
ra ipsa & lucerna, tuba, & mons, fons quoque hortorum, & lilium con-
uallium. *Stych tedy wszystkich podobienstw / które tu Bernat s.*
wylicza / iedno sobie do uwagi weźmy: to jest / iako Panna Na-
świetła jest Arce Noego podobna / która / gdy potop wstawal /
na wysokich gorach Armenstkich stanela. A Panna też Nasświetła /
gdy bieg żywota tego doczesnego odprawiła / na wysokiej oney
gorze Syonstkiej nad wszystkie niebiosy wyniesionej odpoczeła.

Kościół bogi-
niey Dianny
w Ephezie,
między siedm
cudow świata
policzony.

S. Bernard:
serm: 5. in
Salve Re-
gina.

Jako tedy łódź albo okręt oba końca ma węzły / a szrodek ster-
szy y głębszy: tak Panna Nasświetła zarazem na początku zaczęcia
swoiego w żywocie macierzynskim / tak była ściśle od Boga Stwor-
ce swiego opatrzona / iż się tam do niey grzech pierworodny żadna
miara wcisnąć nie mogł; y przy dokończeniu żywota także żaden
namniejszy

Pierny po-
dobienstwo
Panny Na-
świętsey do
Arki albo ko-
miara rabi Noego.

namnięszy wczynkowy grzeszek nie nálażył się / lubo wielkiemi frásunkami czasu śmierci y meki Syná swóiego namilżęć náwiedzió-
na była. Bo iáto Arka ábo okret Noego z wierzchu wšytek był zamczysty / tylko iedno okno máiąc / ktore sam Pan Bog záwárl / gdy Noe wšedł do Korabiu: tak Pánná Błogosławiona zewšad lástkami niebieſkimi była opátrzona / tylko część duſze ſwoiey rozumney iáto okno iákie tu niebu otwártá máiąc / ktora sam. Stwor-
ca tej Arki reka ſwojá Boſka záwárl / dárami Duchá ſwíetego nápełniwšy.

Wewnątrz tedy tá Arka ſerſa b, lá / iáto tá niebieſki Archi-
tekt chciał wystáwić według wpodobánia ſwoiego przed wieli. A ták quem celi cælorum capere non poſſunt, vteri ſui gremio con-
tulit; przez głęboká pokorę ſwoię oczóm iego Boſkim podobawšy ſie. Bo gdy ná ták wyſoká mácierzyńſtwá godnoſć była podnie-
ſiona / nániſſzą ſłuſebnicá Páńſką ſie byé miánowála: Ecce ancilla Domini.

Lucas 23. Máſt tego okretu ábo Arki był ſam Chryſtus Jezus / ktory
ſiedzewem zielonym ſam v Luſafá s. názwál: Si in viridi ligno hoc
fit, in arido quid fiet? A máſtem ieſt bázro wyſokim / powiáda Pá-
Hab: c. 7. wel s. Excellior cæliſ factus.

Drugie podobieństwo Pánný Námięſ-
ſzey do okrętu
Noego.
A iſ poſpolicie káždy okret ábo Korab má ſwoy herb / po kto-
rym bywa rozeznány od innych / kiedy ſie w bitwie zámieſſa mie-
dzy náwámi nieprzyiácielſkimi. A ták o Agryppie Senatorze
Rzymſkim czytamy / iſ miał okret ſwoy / ná ktorým iáto Hetman
ſiedział náznáczony trydentem Neptunowym / ábo widłami troi-
ſkimi: y ták potym ná tryumphię / kiedy bitwę wygrawšy / do
Rzymu ſie zwracal / ná pienádzách / ktore miedzy ludźie ciſtano /
ten okret z trydentem był wybity ná wieczná pámiátkę. Tá tá
Arka Hermaná niebieſkiego / niepokáłána Bogárodzicá Márya /
ná znáć zwycięſtwá nád zmyſłami ſwoimi / y nieprzyiáciolmi du-
ſznymi / ktory ſie imienia iey ſwíetego lekáia / miála zá herb opócz
innych láſt niebieſkich wlane ná duſze ſwoie te trzy cnoty niepoie-
te; Wiáre / Nádzieie / y Miłość / ták hoynie y doſkonále / że iey
w tych cnotách bogomyſlnych żaden z Swíetých Boſzych celowác
nie mogł. Ktozemi vzbroyóna miála zetrzec głowę ſmóká pieſtiela-
nego / według wyroku pierwoſzey Nátcé náſzey Ewie powiedziá-
nego: Ipſa conteret caput tuum. A iáto poſpolicie niezmiérne cie-
żary okrety co po Oceánie żegluią w ſobie noſzą / czego by y tyſiąc
wozów ſurmanſkich wwieſć nie mogło: ták Náſwietſza Pánná
iáto Arka Noego rozmaíte zwierzetá y gádziny dſwigáia / noſi-
lá w żywocie ſwoim Chryſtusa Jezusa / ná ktorego był Bog Ociec
niebieſki wlał wšytkie nieprawoſci ſwiátá tego: Poſuit in eo Do-
minus iniquitatem omnium noſtrum. A ná koniec / iáto okrety przy-
noſzą nam zboſzá z dálekich kráiow zamorſkich / żebyſmy od głodu nie
vmieráli

Genes: 5.

Iſaie 35.

umierali / gdy sie w oyczyźnie naszey zboża nie zrodzą dobrze: tak
 ta Arka niebieska / gdy glod byl po wszytkim świecie / przyniosła
 nam pokarm niebieski Chrystusa Jezusa / ktory o sobie v Janá s.
 powiedziec raczył: Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. A za-
 tym też facta est quasi naus institoris, de longè portans panem suum;
 gdy go nam w żywocie swoim przyniosła wcielonego. A przeto o
 tej Arce naswietsey / przez Kozab Noego przeznaczoney / tak w
 Kazaniu swoim Bernat s. powiedział: De hac, & ob hanc, & pro-
 pte hanc, omnis scriptura facta est, propterea hanc totus mundus fa-
 ctus est, & hac gratia Dei plena est, & per hanc homo redemptus est,
 Verbum Dei caro factum est, Deus humilis, & homo sublimis.

Trzecie po-
dobienstwo do
okrętu Noego.

Ioannis 6.

D. Bernard:
ferm: 3. in
Salve Re-
gina.

Pisze Henricus Scualensis, iż starzy Poganie / iako byli do wszel-
 kich zabobonow sklonni / tak też y w wykładaniu snow byli aż na-
 zbyt ciekawi. A mieli to sobie za pewną wroźkę / iż gdy kto widział
 okręt we śnie / tedy sie za pewnie nazałutrz pocieszyć iakiey nowi-
 ny z daleka spodziewał. Naus in somno visa, nuncium ex longinquo
 peragrè confestim affuturum prælagiebat. Starego Zakonu figu-
 ry / ktore Kościoła Chrystusowego byly znakami zakrytymi / iakoby
 też we śnie pokazane byly / kiedy ich nikt z Oycow swietych staro-
 zakonnych pojąć nie mógł: A zátym y Arka Noego / ktora byla fi-
 gura Panny Naswietsey / iakby też we śnie iakim ukazana byla;
 nic nam wiecey pożytku nie przyniosła / oprócz że byla znakiem szcze-
 śliwej z daleka nowiny / ktora Salomon Duchá Bożego pełny /
 z daleka wpatrzywszy / o Pannie Naswietsey namienil / powiada-
 iac / iż facta est quasi naus institoris, de longè portans panem suum.
 Jakoby chciał rzec / iż te Pannę Arkę Noego przeznaczyła / tedy do-
 myślawac sie mozem / iż wstyszem z daleka / to iest z nieba posłana
 do siebie od Boga Oycá nowinę / iako Magni Consilij Angelus sta-
 nie sie w iey żywocie cłowiektem prawdziwym / ktory zbawiwszy
 narod ludzki śmiercią swoią / da nam za pokarm pod osobami chle-
 bą y winą ciało y krew swoje przenaswietza. Ktorego to chleba
 żywaiac / dostapia wierni iego / żywota w niebie wiekuiszego.

Starzy ze-
snow wroźki
sobie czynili.

Henricus
Scualen: in
suis Aphoris.
lib: 4.

A iako okręt abo nawá / ktora po morzu żegluię / dwunastą
 pospolicie wiatrow / iako naucza Filozof / pedzona bywa: Subso-
 lano, Euro, Vulturno, Fauonio, Euroaustro, Euroaphrico, Aquilone,
 Borea, Choro, Cyrcino, Septemtrionali, & Euronoto. Tak Na-
 swietza Panná / iako Arka Noego szczęśliwa / dwunastą owocom
 Dachá s. napelniona / iako pogodnemi wiatrami iakimi pedzona /
 wiek swoy na tym świecie prowadziła / bez żadnego poruszenia
 myślow iey cielesnych / y bez żadney skłonności do grzechu / aż do
 skonczenia żywota swojego. Inni wszyscy w nieprawościach grze-
 chu pierworodnego poczęci / nigdy bez skłonności do złego żyć nie
 mogli / wyiawszy ktorych osobliwa łaska swoia Pan Bog poświe-
 cić raczył / abo w żywocie ieszczemacierzynskim / abo już na służbie
 swoiey

Arist: in
Meteor.

Czwarte po-
dobienstwo
Panny Na-
swietsey do
okrętu Noego.

Ecclef. 43.

swoiey będących / z których każdy przecie musiał być w boiaźni / aby słowem przynamnię i takim nie obraził był Boga Stworze swoiego / gdy światá tego pożądlivosti / iako wáły iakie morskie / przebijając się do portu niebieskiego / z pracą wielką przepływał. A ztąd Salomon powiedział: Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. A którzy ieno szczęśliwie dopłyneli / wszyscy tej Arce Błogosławionej / że ich przyczyna swoją zaprowadziła do portu / byli powinni / według onej nauki Bernata ś. Nihil voluit nos habere Deus, nisi per manus Marię transeat. A rzeto Bazyli ś. do nas. 10. wi: Ne diffidas, ô peccator, sed in cunctis Mariam sequere, & inuoca ipsam, quam Dominus voluit in cunctis subuenire. Czemuz? Dáte racya ś. Bonawentura w Księgách swoich / ábowiem Gratia Marię colligit malos, impinguat bonos, liberat vniuersos; colligit à culpa, impinguat gratia, liberat à morte aeterna.

S. Bernard: super Missus.

S. Basil: ser: de Annunt.

S. Bonavent: Spec: Mar: cap: 5.

Genesl: 6.

Piate podobienstwo Panny Natwistsey do Arki Noego.

Jeszcze Arka Noego była na trzy pietra rozdzielona z roszkaniem Boskiego: Tristega facies in ea, aby na dolnym pietrzej mieściły bydła quadrupedia, na średnim prąstwo rozmaite / a udzie na wierzchu: Tak Arka Błogosławiona Marya / żywot sw oý na trzy części miała rozdzielony / y iakoby w trojakim od nas stanie może być wważana. Naprzód przed porodem swoim / po ieszcze była w żywocie Matki swoiey Anny ś. zawarta. Potym iako była na służbie Boskiej od narodzenia swojego / aż do zwiastowania wcielenia Syna Bożego. A nakoniec / od porodu Chrystusa Jezusa prawdziwego Boga y człowieka / aż do Wniebowzięcia swojego.

Ludzie tedy co przed potopem zapalczywości Boskiej / dla grzechow naszych na narod człowieczy wylanej / do tej Arki niebieskiej wciekają się / aby mogli być zachowani od potopu piekielnego; iedni są na niższym pietrze w czyscu / aby tam z siebie bydła pożądlivosti ogniem karania wypalili; drudzy iako prąstwo iakie na tym świecie żyjąc / strzydłami modlitwy y bogomyślności / pod niebiosá wylatują. A trzeci doskonały odpląty iako ludzie dobrzy dostąpiwszy w najwyższym pietrze Kráiu niebieskiego / iako około bydła iakiego niemego / stáranie około grzeszników mają / do Panny Błogosławionej o przyczynę wolać: Quis ô Benedicta, misericordię tuę longitudinem, & latitudinem, sublimitatem & profundum queat inuestigare? nam longitudo eius, vsque in diem nouissimum, inuocantibus eam subuenit vniuersis: latitudo eius replet orbem terrarum, vt eius quoque misericordia plena sit omnis terra; sic & sublimitas eius, ciuitatis supernę inuenit restaurationem; & profundum eius sedentibus in tenebris, & in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Per te, ô Beata, coelum repletum, infernus euacuatus est, instauratę ruinę cęlestis Hierusalem, expectantibus miseris vita perdita data.

S. Bernard: form: 4. de Assumpt.

Skład łatwie obaczyć / iż trzy pietra Arki Noego / znaczą troi-
kich ludzi wcieczkę / pod protekcją Panny Nasświetszej Arki niebie-
skiej / grzesznych / sprawiedliwych / y doskonałych. A przez otwo-
renie Arki oney / znaczy się wstąpienie w niey przyczynie nasświetszej y Syna
swoiego / którego znaczyła ona gołębicą z Arki wypuszczoną / gdy
rośnięte oliwną na znak pokoju przyniosła. Tak Chrystus Pan sta-
w się pośrednikiem między Bogiem Oycem swoim / y narodem
ludzkim / przyniosł pokój światu / y zalecił go wszystkim swoim : Pa-
cem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis. Y tym też pokojem
kazał się nam wszystkim pozdrawiać : In quacunque domum in-
traveritis, dicite eis : Pax vobis.

Co znaczą
troiste pietra
w Arce Noego
zrobione.

Ioannis 20.

Lucę 10.

A iako do Arki Noego przedko się gołębicą wrocila / tak przedko
Chrystus P. przybywa na zbawienie / takim się ta Arka cudowna
Matka miłosierna przyczynia ; Gaudet filius orante matre, mowi
Theophilaktus święty / quia omnia quae nobis, precibus suae geni-
tricis evictus donat, ipsi matri se donare putat, & acceptae ab illa sine
patre humilitatis vices reddere.

Jako tedy Arka Noego / po potopie stanęła na górach Armen-
skich : tak Panna przeczysła wiek swoy przepędziwszy / poszła do o-
wego wiekniściego pokoju na górze Syonu niebieskiego / super cho-
ros Angelorum, per gratiam & gloriam subleuata, tedy Syn iey na-
milszy Chrystus Jezus / Królem chwaly wieczney będąc / iako o so-
bie przez Dawida powiada : Ego autem constitutus sum Rex ab eo
super Sion montem sanctum eius, na thronie swoim one posadziwszy /
wkoronował ją koroną zedwunastu gwiazd zrobioną / iako Jan
święty w objawieniu swoim powiada : Et corona duodecim stella-
rum in capite eius, iż słusznie o sobie przez Salomona powiedziała :
Et sic in Sion firmata sum, & in ciuitate sanctificata similiter requieui.

Gerson de
Natiu: Virg:

Psalms: 2.

Apocal: 12.

Ecclesi: 24.

Grecy starzy iako innych siel baief nawymyślali / tak y o tym
okrećcie w którym Argonaute do Kolchów po złote runo ięździli /
powiedzieli / że go na ramię swoich z jednego morza do dru-
giego przeniesli / gdy dla ciężkości kanału woda go przeciągnąć
nie mogli. A gdy droge swoje odprawili / tedy go wiatry z morza
aż do nieba zapędzili / tedy się prawi obrócił w owe gwiazde / któ-
ra dwudziestego piątego dnia Marca / przy słońcu zaraz wschodzi.
Na pamiątkę tedy tego namalowali byli w kościele on okret / iako
go walty morskie do nieba podniosły / y iako się w gwiazde obrócił /
y napisali pod nim takie słowa : Coelo que, falo que, solo que. Dają
cy znać / iż im był potrzebny / y na ziemi y na morzu / y teraz w niebie
będąc / rose na nich spuszcza / y czyni im rolę obfite.

Bayka o okrę-
cie Argonau-
tow.

Bayka to jest / Chrześciance nabożni / ale Arka niebieska / na-
świetła Bogarodzica Marya / już nie złote runo nam przyniosła /
ale Baranka niepokalanego który głodzi grzechy świata / pamię-
stwa swego nie naruszywszy / światu porodziła : Który y na świe-

Astor: 10. cie lat trzydzięści y trzy żyjąc / pertransibat benefaciendo, y ná prá-
 Rom: 8. wicy Oycá niebieskiego vsiadłszy / interpellat pro nobis quotidie.
 Tak też y Pánná Náswiętsza do niebá wzięta będąc / iest nam
 gwiazda pożyteczná / rose láski niebieskiej swoją przyczyną ná nas
 Apocal: 12. wstawnie spuszczaiąc. Signum magnum apparuit in cælo, mulier a-
 miecta sole, iáko iá widział Jan s. Y dla tego iá iedni Mátká swiá-
 tłości nazywaia / drudzy obłotiem rose niebieské ná nas spuszcza-
 iącym; Alij nauem mercibus refertam, & gubernatore non egentem.
 Hesychius Alij Arcam Noe, sed latius em, longiorem, illustriorem. Illa uiuentium
 Arca, hæc uero uitæ: Illa Noe, hæc uero conditorem tulit. Illa duas,
 & tres contignationes habebat, hæc autem totam Trinitatis plenitu-
 dinem. Quandoquidem enim & spiritus adueniebat, & Pater obum-
 brabat, & Filius utero gestatus inhabitabat.

S. Bernard:
 serm: 4. de
 Assumpt.

Te tedy Árka Troyce Przenáswiętszey / która sie dziś w iá-
 sność słoneczną przemieniła / sercem y wsty wychwalaymy / do niey
 iáko do gwiazdy morskiej / náwálnościámi tego swiátá wtrapieni /
 o ratunek sie wciełaymy: á iáko kochány iey sługá Bernat s. mowi:
 Mariam veneremur, quia sic est eius voluntas, qui totum nos uoluit
 habere per Mariam. A nabożnie rozmyślaiąc / iáko iá Aniołowie
 swięci z Chrystusem Pánem sámym do niebá prowadzili / mowmy
 do niey potleknawłszy ná koláná: Ecce iam quibus potuimus votis,
 ascendentem te ad Filium deduximus, & profecuti sumus, saltem à
 longè, Virgo benedicta. Sit pietatis tuæ, ipsam quam apud Deum gra-
 tiam inuenisti, notam facere mundo reis ueniam, periclitantibus ad-
 iutorium, & liberationem Sanctis, tuis precibus obtinendo. In hac
 quoque die solemnitatis & lætitiæ, dulcissimum Mariæ nomen cum
 laude inuocantibus seruulis, per te Regina clemens, gratiæ suæ mu-
 nera largiatur, Iesus Christus filius tuus, Dominus noster, qui est su-
 per omnia Deus benedictus in sæcula, Amen.

KAZANIE TRZECIE

O Podobieństwie Pánný Náswiętszey do Káztellu mocnego.

Intravit Iesus in quoddam Castellum. Lucæ 10.

SWażaiąc Historyę dzisiejszey Ewángeliey Doktorowie
 swięci / Chrześciane w Pánu Bogu mili / gdy te słowa
 pilnie roztrząsaią: Intravit Iesus in quoddam Castellum,
 aby był tam z uczniami swoimi z drogi odpoczał / y chleba
 pożywał w domu dwu siostrz nabożnych / Marthy y Maryey
 Magdaz

Magdaleny: z ktorych jedna siedzac v nog Pánstich sluchala slo-
wa iego/ y znaczyła nam żywot bogomyślny: a druga gotowała
obiad / y swoia zabawa gospodarstwa znaczyła nam żywot praco-
wity w Kościele iego s. Duchownie tedy te Historya wyklada-
iac/ powiadaia iz przez ten kástel / abo zamek mocny / rozumie sie
każda dusza sprawiedliwa / do ktorey wchodzi Pan Jezus / y one
lástkami swoimi niebieskimi vtwierdza / iz iako forteca iaka niedo-
byta/ sstaie sie za iego darem mocna/ y mezna przeciwko náiażdom
wsytkim zartowskim / przeciwko pozad iwościom cielesnym / y
powabom rostkossy swiata tego.

Przez kástel
rozumie sie
dusza nabożna
a przez te
dwie siostry
Marthy Má-
rya w tym ka-
stelu mie-
skaiace, dwa-
taki żywot lu-
dzi nabożnych
pracowity y
bogomyślny.

Bo izesiny sie sstali sstonnemi z natury do grzechu dla prze-
stepstwa pierwszego rodzica nášego Adama; dla tego do straco-
ney oyczyzny w Káiu silami przyrodzonemi dusze našej dobiec sie
żadna miara nie możemy; ale przez lástke te od Pána Boga wla-
na dusze naše/ ktora vmiłował czlowieka / vžaliwšy sie vpadku
iego / naprzod podnosimy serca naše do nieba przez wiare / aby-
siny poznali co to iest dobro nieskonczone. Potym bywa nam wla-
sna milosć rzeczy niebieskich / abyśmy sie w Bogu Stworcy
swoim/ iako w Oculástkawym zatóchali. A nakoniec/ abyśmy vsta-
wnie ku niebu wzdychali/ y pragneli wieczności w chwale iego /
daie nam Pan Bog do serca nádzieie mocna / iz z reki iego szczenio-
bliwey dostapiemy korony nigdy niewiednieiacey w królestwie
iego niebieskim.

S. Thom:
lib. 2. 9.
110. art. 1.

Temi tedy lástkami vzbroideni od Zbawiciela nášego/ sstaie my
sie iako forteca iaka niedobyta mocnemi przeciwko wsytkim nie-
przyiaciom naszym/ dusznym y cielesnym / mowiac śmieie na ka-
żdym mieyscu: Si Deus nobiscum, quis contra nos? A tak Qui in au-
thoris sui amore roborantur, quo magis inconcupita Dei fortitudine
conualescunt, eò à propria virtute deficiunt, & quò robustius aterna
appetunt, eò fortius à temporalibus salubri defectione lassantur, mo-
wi Grzegorz s. aby w swojej síle nie vřáli / ale tylko w lásce tego
wsytkie swoje nádzieie pokládali / ktory sstawšy sie dla nas czlo-
wiekiem/ vmacnia dusze kaźdego sprawiedliwego lástkami swoie-
mi / y sam wchodzi do niey / iako do Kástellu iatego na miestka
nie y odpoczywanie wdzieczne.

S. Greg:
lib. 4. Moral:
cap. 30.

A iesliże kaźda dusza sprawiedliwa iest Kástellem / do ktore-
go wchodzi na odpoczynek y mieszkanie Pan Jezus/ toć pogoto-
winu dusza Panny Náswieřšey ma być forteca niezwycięzona /
poniewaž y na cieie tať byla swieta y niezmazana / że w iey żywo-
cie chciał odpoczywać / y z iey krwie niepokalaney przyiac na sie cia-
ło naše ludzkie Chryřtus Jezus Bog náš.

Ślusznie Pán-
na Náswieřša
iest przyro-
wnana do ka-
stellu mo-
cnego.

Na dźisieřšym przeto Kazaniu / krotko pokaze lástkam wa-
řym / iako Panna Przenáswieřša iest podobna do kástellu mo-
enie vfortifikowanego. Jeno prořše/ tať cierpliwie mie posłuchay-

cie / iáko cierpliwie y pilnie słuchála Márya Mágdałená s. Jezusa
 sá Pána sedens secus pedes Domini.

Trzech rzeczy
 każde miasto
 albo zamek
 do obrony pa-
 trzeba.

Każdy zamek porządny / y każde miasto obronne / trzech pospo-
 licie rzeczy potrzebuie / aby mocne było y niedobyte od nie-
 przyjaciela. Żywności / ktoraby się tak żołnierze iáko y obywatele
 wszyscy wychowali : Murów y wałów / ktoremiby się o gwałtu
 nieprzyjacielskiego zastaniali. A rynnstunów rozmaitych / ktore-
 miby się nieprzyjaciółom odstrzeliwali / y bronili.

D. Bernard:
 serm: 5. de
 Assumpt:

Serce tedy każdego człowieka / mówi Bernat s. pierwszy
 niżeli do niego wnidzie Pan Jezus / Cupiditatis fossa vallatur, mu-
 roque obstinationis clauditur, atque interiori sua latitudine Babylo-
 nica turre erigitur. A tak ludzie w nieprawościach się kochający / iá-
 ko obywatele miasta Babilonu niebezpiecznego / Victum habent vo-
 luptatem corporis, & sæculi vanitatem, quibus pascuntur; habent &
 qua teguntur, proprii cordis duritiam, vt verbi Dei sagittis potenti-
 bus vix, aut nunquam penetrari valeant. Accincti sunt armis, car-
 nalis scilicet sapientiæ argumentis, quibus contra hostes repugnant.
 A dla tego o nich Chrystus Pan u Łukasza s. powiedzieć raczył: Fi-
 lii huius sæculi prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua.

Łucz 16.

Lecz gdy Chrystus do tego káştellu sercá człowieka grzeszne-
 go przez łaskę swoje wnidzie / wnet owe starych złych nálogów
 municye poobala; a ná to miejsce nowy káştel duchowny / cnótá-
 mi świetnymi y dárámi niebieŝskimi utwierdzony wystáwi: y wy-
 pełni się nátychmiáŝ co ono Páwel s. powiedział: Si qua in Chri-
 sto noua creatura, vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua.

2. Cor: 5.

Śmieszby bowiem poŝadliwości cielesne sercá náŝego / náŝtepuie
 zaraz prágnienie rzeczy niebieŝkich duchownych / y zarazem mówi

D. Bernard:
 Ibidem:

Bernat s. Ponitur murus continentiae, antemurale patientiae: Sur-
 git autem hoc corpus à fundamento fidei, & crescit per dilectionem
 proximi vsque ad charitatem Dei, quæ est in superiori tabulatu, & in
 propugnaculis eiusdem muri, quia nimirum tunc perfecta est virtus
 continentiae, quando in vnitate fidei cum proximis communiter vi-
 uentes, non supplicij metu, nec humanæ laudis appetitu, sed solo di-
 uini amoris obtentu à peccatis nos continemus. Takowa powiáda
 duŝa iest káŝtellem mocnym przeciwko nieprzyjaciółom / y wdzie-
 czynym do pomieŝtánia Pánu Jezusowi / gdy kólącemu do bra-
 my sercá zámártego / nátychmiáŝ mu grzeszny człowiek wrotá
 otwiera / gościá tak zacnego ochotnie przyjmie / y iemu z miłości /
 iáko Pánu y Dobrodziejcowi swojemu słuŝy / nie dla boiáŝni piekła /
 ani dla pochwały iákiey ludzkiey. Spytaŝ: Ná czymże to tá moc / y
 meŝtwo duŝe spráwiedliwej zámieŝto: Odpowiada Grzegorz s. lu-
 storum fortitudo est carnem vincere, proprijs voluptatibus contraire,
 delectationem vitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera, pro
 æternis

S. Greg: lib:
 7. Moral:
 cap: 8.

aternis præmijs amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum corde superare.

Tak była niezwyćieżona Justina s. pánienka między inſſemi ſwietem i Bożym / meſtwem wielce zalecona; na ktorey wrode młodzienc ieden bogaty zapátrzymſzy ſie / tak ſie o nie ſtarác wſilnie poczał / aby iá był do wtráty pánienſtwa przywiodł / że zawoławſzy cza. noſſieznika iednego na imie Cypryana / coby żywnie chciał dać mu obiecowal / aby mu ieno przez guſta y czary ſwoie do tego amysłu iego ſproſnego wiernie dop. nogl. Podiał ſie czar. noſſieznik / y wiedząc ogień cielesnego zápalu być ogniem piekielnym / czarta / z ktorym miewal ſwoie porozumienie / na poráde záwolał. Obiecał mu czart w tey mierze wſłużyć / y ſędſzy do pánienki ſwietey / pocznie iey na myſl roſkoſy cielesne przywodzić / y ſwiała tego delicje ſmakować. Al Pánna zádziwiwſzy ſie ſkądby iey taka podnetá pożądlivoſci náſtepowála / y ſkąd takie myſli nieprzyſtoyne / poſleknawſzy na kolána / pocznie z płaczem Pána Boga proſić / aby takie nieczyſte myſli od niey odpędził / y wſzelka w ciele iey pożądlivoſć wgaſił / y ſkoro z ſercem ſtruſſonym Krucifix całować poczełá / przez droga meſe ratunku od Pána wola. iá c / nátychmiáſt wſzelka myſl nieczyſta / y pożądlivoſć cielesna od niey odpádlá. Y potym czart przeklety nie mogł wiecey do niey przyſtąpić / ani młodziencá onego oſoby na iey myſl przywieſć. Po kilku tedy dniach záwola Cypryan czarta / y pocznie go pytać / coby ſprawił? á czart mu odpowie / że nie mogłem iey żadną miarą zwiéſć / bo com ieno iey przywiodł na myſl młodziencá onego / y roſkoſy ſwiałowe / to ie záraz odzuciłá / do modlitwy wdarwſzy ſie. Rzece mu czarnoſſieznik / toć taka rzecz widze meżnieyſza ieſt plec białagłowa / niżeli mocárſtwa wáſze. Odpowie czart / o Cypryanie:

Non hæc humanis opibus, non arte Magistra.

Maior agit Deus.

Hoc vnum habe ratum, animam Chriſto deuinctam impugnari non poſſe, & impunè illi cui Chriſtus adest, laqueos intentari.

Co on Czarnoſſieznik wſtykawſzy / záraz mágią ſwois porzućil / Chreſcíaninem zoſtał / y tak goraco Pánu Bogu ſłużył / że nákoniec meczennikiem za imie Pána Chryſtusowe zoſtał.

Co ieſliże duſzá iedná ſprawiedliwa / náwróćiwſzy ſia do Pána ſwoiego / ieſt tak niedobyty m kaſztelem y niezwyćieżona forteca / co rozumieć mamy o Pánie przebłogoſłáwionej / ktora bez grzechu pierworodnego ſie poczełá / bez grzechu y nieprawoſci wſzelkiej národziła. Była teſz záwſze Gratia plena, y miała ſobie Pána Boga záwſze przytomnego / wedlug oney powieſci Anyełſkiej Dominus tecum. Ná to noſila w żywocie ſwoim Duchem ſ. wcie. lonego Œbáwiciela ſwiała / y bez náruſzenia pánienſtwa ſwoiego

nam

Surius in vita S. Cypriani & Iuſtinae.

Rozmyſlanie meki Pána Chryſtusowej náwiſkſze ieſt lekarſtvo przeciwko pożądlivoſciom cielesnym.

Cypryan czarnoſſieznik náwróćiwſzy ſia do wiary Chreſcíanſkiej.

S. Effrem:
Orat: de
laud: Mar.

nam go porodziła. Była pełna dąrow Duchá s. pełná cnót wšy-
tých doskonałych / tak / vt sublimior sit cælicolis, purior solis radio
& splendoribus, iáko o niey nápisal Ephrem s.

D. Anselm.
serm: de As-
sumpt:

Anselmus s. pišac ná dšisieyšę Ewángelię / powiáda / iž
Káštel sie ma rozumieć / wieža murem obwiedziona / tak iáko by ie-
dno drugiego bronilo / mur wieže / á wieža muru. A tátiemu to
powiáda Káštelowi Pánná Przeczystá ieřt podobná: Quam vir-
ginitas mentis, & corporis, quasi murus ita vndique valluit, vt nul-
lus vnquam libidinis ad eam esset accessus, nec sensus eius aliqui cor-
rumperetur illecebra.

Ludzie pospo-
lićie sę radzi
chlubić z do-
brych czyn-
kom swoich y
cnót swiętych
á przez to sa-
mo grzeřę y
tráćć koronę
w niebie.

A že tak pospoliće miedzy ludźmi sie tráfia / iž gđzie nie može
człowieká zwoćieżyć požadliwość ćieleřna / tedy sie tam ćicho zá-
tráda pychą / áby sie człowiek swojá czystością chlubil / y szukał od
ludzi próžney chwały. A to sie w Pánnie Wářwietřey żadná miá-
ćć náleřć nie može; bo wyiařšy to / iž bez grzechu pierworodnego
w łářce Božey y swiętobliřności wřelkiey národziřšy sie / zá-
dne y w sobie řłonności do grzechu by námnieřřego nie miála. Ale
náđ to ieřřę / mowi przereřřony Doktor s. Est in Virgine turris
humilitatis, quæ à muro virginitatis omnem repellit superbiam. A tak
nigdy w niey nie mogli grzech zwoćieżyć / áni muru pániensřwá /
áni wieže póřory. Jest tedy Pánná Przenařwietřę Castellum
quoddam, in quod intrauit Iesus: porta verò, per quam intrauit, est
fides. Quia enim credidit, perfecta sunt à Domino, quæ ab Angelo
dicta sunt, sicut ait ad eam Elisabeth. Nec quia Iesus intrauit, Ca-
stellum hoc violatum est: Iesus enim saluat non violat, confracta soli-
dat, non confringit solida, secundum enim nomen eius, ita & opus
eius. Poty Anselmus s.

Přalm: 135.

Ioannis 6.

Ioannis 4.

Isaia 26.

Isaia 62.

Nie řchodžilo tedy temu Kářtelowi Pánnie Wářwietřey ná
żywności doczeřney / bo nořila w sobie tego / qui dat escam omni
carni, & implet omne animal benedictione. Nie řchodžilo ná żywno-
ści duchowney / bo tego w żywocie swoim záwártego miála / řtory
o sobie powiedzieć raczył: Ego sum panis viuus, qui de cælo descen-
di. Nie řchodžilo ná napoiu / bo o sobie powiedział / do řtorego iá
Kářtellu wniđe / záraz fiet in eo fons aquæ viuæ, salientis in vitam æ-
ternam. Nie řchodžilo ná municyey y murách / bo przez Izaiášę
przepowiedział: Ego ero murus tuus, & antemurale. Nie řchodžilo y
ná rynnřunkách / y ná řtražey pilney / bo řam Rex regum, & Domi-
nus exercituum, z Bořřwem y z człowieczeńřwem swoim w niey
przebywał. A dla tego o niey od dawnych wieków przez Prorořę
swoiego opowiedział: O ty miářto moje vľubione / ty zamku moy
vľochány / Pánnó y Mátřko od wieków obrána; Non vocaberis vl-
tra derelicta, & terra tua non vocabitur amplius desolata, sed voca-
beris voluntas mea in ea, & terra tua inhabitabitur, quia complacuit
Domino in te, super muros tuos Ierusalem constitui custodes.

A ieřřię

Jeśliż tu żyjąc na świecie / była Panna Błogosławiona tą-
kim Kąstelną opatrzonym w dary Duchą s. y obwarowanym la-
skami niebieskimi / iż duszny nieprzyjaciół nie mógł żadney strzaly
złości swojej do tego Kąstelu wystrzelić / dla wielkiej święto-
ści iey / y przytomności wstawney Jezusa Pána: Coż dopie-
ro będąc wzięta do nieba z ducha y z ciałem od Syna swojego na-
milskiego / y będąc postanowiona y wkoronowana Królową swia-
tą wszystkiego / jest wieża y miastem niedobytym / strasnym samym
tylko imieniem swoim wszystkim nieprzyjaciółom naszym / tak wi-
domym iako y niewidomym. tak dusznym iako y cielesnym. Y dla
tego w Litaniach Kościół s. wychwalać ią / nazywa Turrim
Dauidicam, o ktorey Duch s. przez Salomona powiedział / że Mil-
le clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

Ieśli żyjąc na
świecie była
strasna Pan-
na Naiswięta
wszystkim nie-
przyjaciółom
naszym du-
śnym, a co-
dopiero zosta-
wszy Królową
nieba y ziemi
iako nie jest
strasna pie-
ktu wszy-
stkiemu.

Cantic: 4.

Nie wspomnie tedy tu / iako nieczysci duchowie / y wszystkie mo-
cárstwa piekielne na samo imie Naiswiętej Mątki Bożej / wpada-
ją y leżą sie; bo to dość śeroce y dostátne Doktorowie ss. w księ-
gach swoich wypisali / mianowicie święty Gerardus, Episcopus &
martyr Apostolus Hungariae, fermone de laudibus virginis, S. Bernar-
dus, S. Bonaventura, Hugo Victorinus, & alij. Opuścić y to / iako
przeciwko czarom / błyskawicom / piorunom / ziemi trzęsieniu /
nawałnościom morskim / y burzy na powietrzu iey imie święte jest
pomocne. Y iako sie nim wzbieramy przeciwko wszelkim pokusom /
strachom nocnym / widowiskom czartowskim / y namiętnościom smoka
piekielnego. Przeciwko chorobom przyrodzonym / nastanym /
z melancoliey abo apprehensiey pochodzącym; y przeciwko wszyt-
kim przygodom y nieszczęściom na człowieka przypadającym za do-
puszczeniem czartowskim. Non sic enim timent hostes visibiles ca-
strorum multitudinem copiosam, mowi s. Bonaventura / sicut aë-
riae potestates Mariae vocabulum: Fluunt & pereunt sicut cera à fa-
cie ignis, vbicunque repererint crebram huius nominis recordatio-
nem. A coż Imienia Jezus?

Imię Panny
Naiswiętej
wezwane. iá-
ko jest pomo-
cne wiernym
iey sługom
czasu niebe-
spieczństwa.

S. Bonau:
in Speculo
cap: 2.

To tylko krotko namienie / iako na wojnach żołnierze Chrze-
ścianscy / do tey wieże niezwyciężoney / do tego Kąstelu na gorze
Syonskiej niedobytego / Panny Przenaiswiętej w niebie śero-
to panującey / czasu niebiespieczeństwa wielkiego wiekając sie / nie-
przyjaciółom swoim za iey pomocą strasnymi byli / y zwycięstwa
odnosili szczęśliwie. Jedni imie iey przeswietne za hasło do bitwy
dając / drudzy Obrazy iey z Jezusem Panem na chorągwiach swo-
ich kładąc; drudzy wotą do niey czyniąc / nawiedzić takie abo owa-
kie miejsca / iey imieniem y cudami wstawione. Insi obiecując
na iey cześć y chwale Panu Bogu Kościoły / Kłáštory / Kaplice /
Ołtarze / abo Szpitale wystawić. A insi nakoniec / tylko wzy-
wając na ratunek / y oswobodzenie samych siebie z niebiespieczeń-
stwa / w ktorzym sie na ten czas być położonemi widzieli.

Imię Panny
Maryey iako
na wojnach
było Chrze-
ścianom po-
mocne.

Y tak

Aue Maria
za hásto ná
woynach da-
wali Katholi-
cy y wygra-
wali.

Theophila-
stus Simo-
catta Histo-
rix Mauritiij
lib. 5. c. 10.

A tak stárzy Rzymianie zostawšy Chrześcíanami/ gdy woj-
ny z Poganymy prowadzili/ żołnierzom swoim za hásto Aue Maria da-
wali / aby za iey pomocą zwycięstwo otrzymać mogli. A że też y
sami w woystách swoich silá huscow pogańskich ná posilkách mie-
wali/ tedy y tym wšytkim kazáli sie vczyć wymawiać po Grecu/
Zdrowás Márya, iáto Historycy świádczą.

Alle y za nášych časow gdy Bułwoy Hetman C sárzá Fer-
dynándá II. z Máximilianem Kíazjećiem Báwarškim złączymšy
sie/ dáleko więkše woysto Heretyckie niżeli ich bylo / szczęśliwie
pod Prágą zwycięzili / wezwawšy a pomoc Mátki Božey/ kto-
ra záwše ná woynách bywała Auxilium Christianorum; imie iey
świéte Márya / za hásto kátholikom swoim dáli byli. Quod & mi-
lites animat, & hostes eneruat, & victoriam suis clientibus largitur.

Naboženstvo
Greckich
Hetmánow do
Pánný Na-
świéškej.

Bo iáto stárzy Grecowie do potrzeby idac/ Mársá ná pomoc
iáto głupi poganie wzywáli/ a po wygráney zaś Apollinowi bož-
kowi dzieki oddawáli / o czym šeroce stárzy Strýptozowie / a
miedzy nimi Thucydidis Scholiastes: Duos, inquit, Pæanas norunt
Græci, vnum ante prælium Marti, alterum post prælium Apollini:
quorum nominibus inclamatis fausta sibi omnia pollicebantur. Tak
stárzy Chrześcíanie w teyże Grecyey za Cesárzow Konstántyno-
politańskich / Iesus Maria, do bitwy idac / woláli. A po zwycie-
stwie otrzymanym/ Letánia de Nomine Iesu, & Beatissima Virgine,
przed tymi obrazami / ktore przed huscámi do potyczki niesiono /
poślektawšy śpiewáli.

Paulus Dia-
conus ad
Annum
Christi 621.
lib: Hist: 18.

A tak o Herakliúsie Cesárzu czytamy/ iż przeciwko Kozdroá-
sowi Krolowi Perskiemu / potężnemu y ciężkiemu nieprzyiacielo-
wi páństwa Rzymškiego / z woystkiem wychodzac / do Pánný Na-
świéškej ślub vczynił / y iey imie świéte wšytkim żołnierzom
swoim wzywać kazál: Et profuisse docuit euentus, Persæ caſi Co-
zdroés victus, ipse redijt cum triumpho. Stád y nášy Polacy stárzy
wzieli to byli we zwyczaj sobie / że do potyczki idac Bogárodzice
ná koniech śpiewáli; y záwše szczęśliwie wygrawali. Lecz iáto
sie bluźniercow miedzy námi národzilo sekt rozmaitych / tak ten s.
zwyczaj zginał; a woyny też nam nie według myśli sie powodzą.

Pokismy Po-
lacy ná wo-
nách Bogáro-
dzicę śpiewá-
li, potysmy
záwše bitwy
šczęśliwie
wygrawali.

Oswáldus Krol Angielski / do Pánný Naświéškej bázro ná-
božny / gdy sie z Cednalim Krolém Brytáńškim miał potykáć / zsiad-
šy z koniá / wziál Krucifix w reke / a poślektawšy przed woystkiem
swoim / wielkim głosem záwołál: O Iesu, fili Mariæ, te solum mili-
tiæ nostræ ducem asciscimus. O Maria, vt castrorum acies ordinata,
tuos Filijque tui hostes, in his nostris hostibus prosterne. Tož woysto
iego wšytko krzyknelo / a za pomocą niezwycięzonego Káştelu
świétey Bogárodzice Máryey / zwycięstwo z nieprzyiacielá o-
trzymáli. A że takowych przykłádown tyśiáćami práwie w ro-
żnych Historyách czytamy; przeto wyliczyć wšytkiego nie mogac /
to tylko

to tylko króciusieńko przypomnie / iako przy obecności Káwerego s. maluchna garstka Hiszpanow na niezliczone Poganstkie wojstka w Indyach wschodnich oburzysz sie / nie tylko zwyciestwo / Sancta Maria bez przestanku w bitwie wołaiac / z nieprzyjaciół odniesli / ale y wszystkie miasta y samki wyspy Mandanaenskiey opánowali. Inaczej / Nemo saluus, nisi per te, Deipara, mowi Germanus Patriarcha Konstantynopolitański / nemo periculorum expers, nisi per te Virgo Mater, nemo donum vllum consecutus, nisi per te dilecta Deo : quis enim tantoperè peccatores defendit ?

Iacobus Damianus in Synopsi.

S. Germanus in Virg: dormitionem serm: vnico.

Hieronim s. owe słow. Psalmu Dawidowego / In nomine Dei nostri magnificabimur, z Żydowskiego wykladaiać / tak ie tłumaczy: In nomine Dei nostri ducemus choros: to iest / skakać y weselić sie bedziemy / iako sie wesela y skaczą ci / co z wygranej bitwy z dobytą wracają. A zaś Eugubinus y Genebrardus powiadaia / że sie z starego Żydowskiego te słowa własnie tak rozumieć mają: In nomine Dei nostri vexilla erigimus, iż Żydzi na wojne wychodząc / imie Boskie niepoiete na chorągwiach swoich pisawali / y onemu samemu / iako Domino exercituum, wszystkie zwyciestwa swoje przypisowali. W czym y my Kátholicy ich naśladować / imie zbawienne Jezus y Mária na chorągwiach naszych pisuiemy / abo też obrazy maluiemy / abyśmy za przyczyną Matki Nasświetszej / Boga Odkupiciela naszego obrońcą od nieprzyjaciół mieli / z Damascenem s. pokornie do niey mowiac: O Domina Verbi Parens, vtinam nos inspicias, ac res nostras arbitrio tuo regas. & modereris, fædissimarum affectionum nostrarum (z ktorými wielką wojne niżeli z nieprzyjaciółmi widomemi wstawnie prowadzimy) impetum comprimas, fluctusque compescas, atque ad tranquillum diuinæ voluntatis portum dirigas, ac futura beatitudine dones.

Psalms: 19.

Imie Iesus y Mária, Kátholicy dobrzy na chorągwiach swoich pisuią.

Damascenus: Orat: de Dormitione Mariæ.

A iż teraz obchodzimy / Kátholicy nabożni / chwalebna pamięć Wniebowzięcia Przeczystey Matki Bożey / prosimy iey / iako Królowey y Pániey naszej / aby nas też tam niegodnych ziemkow swoich za sobą potęgowała / ponieważ iest krew naszą / y kość z kości naszej. A nim czas naznaczony każdemu z nas przyjdzie / aby sierzym czasem za nami do Syna swiego modlił / y łaskami niebieskimi nas tu na ziemi opatrowała / wdzielaiac tey radości na sercach naszych / ktorey teraz z obywatelami niebieskimi na thron Syna swieo wstępuiac zażywa. Hinc fratres, quæso, mowi do nas Hildephonsus s. iungamus vota cum supernis ciuibus, & iuxta modulum infirmitatis nostræ, exequamur laudibus, quoniam quod natum est ex ea, commune est omnium gaudium. Illi siquidem occurrunt lætantes, & suscipiunt eam gaudentes cū hymnis & laudibus, nos prosequamur cū omni deuotione cordis, & integritate fidei, sicque profequamur, vt ad illa ineffabilia dona, quæ percepit B. Dei Genitrix, quædoq; pertingere valeamus. **Mowmy nabożnym sercem Amen.**

S. Hildephonsus Episc: Toletan: serm: 3. de Assumpt.

Ná dzien P. Máriej Sniezney.

KAZANIE PIERWSE

O Przyjemney ofierze Pánu Bogu, gdy kto
pod tytułem Panny Naświetszey Máriej,
Kościoły, káplice, y ołtarze wystawia.

Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilat ad me, inueniet me.
Prouerbiorum 8.

Lubo wszędzie
w krajach E-
wropejskich by-
wa w Sier-
pniu wielkie
gorąco oso-
bliwie iednak
w Rzymie dla
miejsca polo-
żenia do tego
spósobnego.

Owe y niesłychane cudo / Kátholicy moi / ná roza-
szerzenie sie chwaly Panny Naświetszey Márey /
po wszytkich kráinách Chrześcianstkich / dzisiaj sie
w Rzymie sstało / dnia piątego Sierpnia / kiedy
po wszytkim świecie naywieksze wpałenie stonę-
czne bywa / śnieg tak wielki spadł ná iedno miey-
sce od Boga naznaczone / iaki w Stryczniu ábo
Lutym nie może być inż wielkszy. A spadł tak śeroło / nie wiecey /
ieno iako ieden Kościół wspaniały mógł swym budynkiem zasta-
pic / czyniac iakoby mury iakies / z siebie inż z fundámentu nád zie-
mie wywiedzione. Certissimum profectò argumentum, mowi Bi-
skup Bitontynski / opus hoc fuisse summi illius Architecti, qui cælum
fabricauit, terram fundauit, aërem extendit, & ex nihilo immensam
hanc creauit machinam.

X tego to cudu niesłychanego pámiatke dziś Kościół s. ob-
chodzi / wyrozumiawszy z obiańwienia osob zacnych y swiatobli-
wych / iż Krol wielow y czasow wszytkich / chciał przez to wier-
nym swoim oznaymic / że iako po wszytkich kráinách świata one-
mu poklon powinny oddaiec / Mátki też iego Przenaświetszey
zapominac nie maia: tak iako y tu w Rzymie / in monte Esquilino,
chce miec ná iey cześć y chwale Kościół wystawiony / ktora sama
iest Templum diuinis manibus super omne artificium naturę constru-
ctum: tak aby y po wszytkim świecie wdzięczną mu ofiarę czynili /
wystawiaiac Kościoły Mátki iego Przenaświetszey / Ołtarze /
Káplice / Obrazy. X o tym bedzie Kazanie moje. Dopomoż
Panno Przenaświetsza / & ne tuum des honorem alieno & crudeli,
Precor te Regina cæli.

Cornel:
Mullus.
Cone: de
B. Maria ad
Niuës.

Innocentius
III. hymno
ad Mariam
Virginem.

L Vbo to Pan Bog żadnych vpominkow nie potrzebuie od nas /
 Słuchacze nabożni / chce iednak tego po nas / abyśmy z iego dā-
 row / ktore nam z hoyney łaski swoiey dāie / wzaiem iemu nieco o-
 fiarowali / pokazuiac to po sobie / iż iestesmy wdzięcznymi dārow
 iego / ktorych niehcacy pochlonac zazdrościwie sami / vdzielamy
 ich też y blinym naszym dla miłości iego ; y onemu samemu wzaiem
 ofiaruiem na cześć y na chwale / gdy nic swęg własnego nie mamy.
 A żebyśmy ieszcze tym chetnieyszymi byli do ofiarowania iemu tych
 rzeczy / ktore z reku iego Bożich bierzemy / rozkazal w starym Za-
 konie przez Moyżesza / aby gdy go o co prosic do Kościoła idzie-
 my / z prożnemi rekomā nie pokazowaliśmy sie przed Maiestatem
 iego: Non apparebis coram me vacuus. Ale záwſze przyniesieſz co-
 kolwiek ná ofiare / á przez to samo łaskawſzeg mie naydzieſz w proſ-
 bie swoiey / gdy cie bede widział nieſtápego / lákomie iá tobys sam
 wſytko pozárł; ále hoynego ſáſárzā dobr moich / z ktorychby ſie
 pożywili y ci / ktory ſłużą w domu moim.

*Záwſze Pan
 Bog chce
 wdzięczności
 po nas za dā-
 ryy dobodżiſy
 ſwā nam po-
 kazáne.*

Exodi 34.

Żad iáko v Żydow wedle opisania pewne y powinne ofiary
 w Kościele Salomonowym oddawano / ták y w Kościele Pana
 Chryſtſnowym / gđzie tylko iedne niepokalanā ofiare Oycu niebie-
 ſkiemu Barankā niepokalanego pod osobami chleba y winā ofiaru-
 ia; zostawiono wolnā wolā wiernym iego / aby času tey strážney
 ofiary / każdy sub tempus offertorij, co iego substancya nieſie / zá-
 grzechy ſwoie v Oltarzā ofiarował / coby potym ábo ná ozdobe do-
 mu Bożego / ábo ná wychowanie ſlug Kościelnych ſzło / według di-
 ſpozycyey ſárſzych. A był ten zwyczaj v ſtarych Chrzeſćcian / iż ná
 każdy dzien ludzie przy Miſey ſpiewaney ná ofiare chadzali / kto
 chleb / kto pieniądze / kto baranki / ábo inſze rzeczy ofiaruiac / dla
 tego / że ieszcze Kościoły ták hoynych iáko teraz funduſzow nie mia-
 ly / á Káplani żad ſie ieno żywili / co im do Oltarzā przyniesiono.
 Żad ono przyſtowie / ábo ráczey náukā Pawła s. Qui in sacrario
 operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deferuiunt, cum
 altari participant. Abowiem ita & Dominus ordinavit ijs, qui Euan-
 gelium annuntiant de Euangelio vivere.

*Stary zwy-
 czay w Ko-
 ściele Bożym
 ná ofiary cho-
 dzić yypomin-
 ki rózne da-
 wac.*

1. Cor: 9.

A ktorzym záſie Pan Bog wiecey substancyey y godności v-
 bżelieć raczył / ci według wſpániałości ánimuſzu ſwoiego wiekſze
 ofiary przynoszac / buduiā Kościoły / Kłaſtory / Szpitale / ſkóły /
 y funduſhami wiecznymi opátruia; aby y dawcy wſe^o dobra ná zie-
 mi wieczna cześć bylá oddawána; y oni sami zá ták hojne y mądre
 ſáſárſtwo dobre Párſkich / wiecznā w niebie zá te doczeſne rzeczy
 nagrode otrzymáli. A że tákowe ich ofiary y Máłce iego Przena-
 ſwietſzey oddane / iemu bywāia przyiemne / gdy wielā inſzych zná-
 kow w Kościele ſwoim ſwietym to oſwiadczył / tedy y dziśiey-
 ſzym cudem oſobliwie / ktorego Hiſtorya y okázya łáſkom wáſzym
 ieſt dobrze wiadoma. Żá czasow bowiem Liberyuſa Papieżā / Se-

nator

Historia wio-
sna dżisiey-
sego.

Dłunę zwy-
czay kościoły
budować pod-
tytułem Pán-
ny Máriej.

Ludolphus
Saxo vita
Christi part:
2. cap: 86.

Hadria Ly-
raus lib: 2.
modo 22.

Prouerb: 18.

Ildephonfus
serm: 1. de
Assumpt.

Iesze przed
narodzeniem
Panny Máriej
kościół iey
świątano.

Cassaneus
Catalogo
Glorie mū-
di par: 12.
Cōsider: 20.

nator ieden Rzymiski potomstwa nie mając / Ktoby ich tak wielkie-
go zbioru dziedzicem miał być / vmawiając sie z małżonką swoją /
wradzili / wszystko co ieno mają / na cześć Wsławiethey Bogarodzi-
ce Panny Máriej obrocic / Pána Boga prosić / aby im to sam o-
znaymić raczył / iakimby to sposobem uczynić mieli. Wkazała sie
im przez sen obiema Panną Wsławietzą / aby na tym miejscu gdzie
intro śnieg obacza (a pod ten czas naywiększe w Rzymie gorąca
bywała) Kościół kosztowny zbudowali / Któryby Mariæ Virginis
nomine dedicaretur. A oż oznaymił y Liberyusowi Papieżowi;
ktorego gdy sie on pobożny Senator radził / powiedział mu / iż in-
wie o tym / iakim sposobem macieł Matkę Przebłogosławioną dzie-
dziczką dobrą waszych uczynić. Przetoż zwoławszy Káplanow /
szedł z Processyą na on pagorek / Który śniegiem okryty był / y za-
raz fundamenta na budowanie Kościoła złożył. Który gdy zbu-
dowano / poświęcił / y pamiątkę tego poświęcania na każdy rok
po wszystkim świecie świecić rozkazał / zowiąc ten dzień świętem
Panny Máriej Snieżney.

Budować tedy Kościoły / Oltarze / ábo Káplíce pod imie-
niem Wsławiethey Mátki Bożej / iest rzecz święta / pobożna / y
Pánu Bogu samemu przyjemna. Nullique dubium, quin totum ad
gloriam laudis eius pertineat, quidquid dignè Genitrici suæ impen-
sum fuerit. A dla tego zwyczaj iest w Kościele Kátholickim mało-
wać imię Panny Przenasławiethey / wespół przy imieniu zbawien-
nym Jezus / vt quicquid in humanam salutem à sanctissimo Iesu no-
mine influit perficiendum, id quoque de sacro Mariæ nomine implue-
re non dubitetur. A iako o Imieniu Pána Jezusowym Hugo Car-
dinalis, Carenfis, Iansenius, y inšy Doktorowie owe słowa Sáló-
monowe Turris fortissima Nomen Domini, ad ipsam currit iustus, &
saluabitur, być rozumieją: Tak Richardus à S. Laurentio, y Bernat-
ś. o Pannie Wsławiethey tak one wykładają: Turris fortissima No-
men Dominae, ad ipsam fugiet peccator, & liberabitur, hæc defendit
quoslibet, & quantumlibet peccatores.

Jako tedy dobrze przed narodzeniem Pána Chrystusowym /
Bośtwu iego świętemu Oltarz Ałhenczyey w mieście swoim wy-
stawili z napisem takim: Ignoto Deo. Tak też dobrze przed náro-
dzeniem Panny Wsławiethey / ex cuius nimirum carne Dominus Ie-
sus Verbum Caro factum est; Druidowie Káplani Pogánsey we
Fránczey / w mieście Carnutum rzeczonym / Virgini parituræ Olt-
arz w lochu iednym podziemnym wystawili byli / y iey Obraz
(Pánnie dzieciátko na ręku mające) subtelnie bázro wykwány /
w wielkim pośńanowaniu mieli. Ten loch że był kosztownie
y wspaniale bázro robiony / Chrześcianie za czasow ieszczé Apo-
stolskich na Kościół pod tytułem Panny Wsławiethey obrocili / y
Biskupa przy nim fundowali. Potym przyozdobił te świątynię lepiey
Carolus

Carolus Caluus Krol Francuski / y po nim zaś Kanutus Krol Angielski / za staraniem s. Fulberta Biskupa mieysca tamtecznego / ktoremu / gdy bärzo chorował / Panna Naswietſza wſkazawſzy ſie iäwnie / mlekciem pierſi ſwoich pänienſkich wſſä zäkropiwſzy / cudownie zdrowie przywröcila.

Wſſomina y Auguſtyñ s. y Genezärduſ z niego / iäko dwañnaſcie ſet lat przed narödzieniem Pänä Chryſtuſowym Argonau- ta w mieſcie Cyzyku Hellesponſkim Koſciöł koſtorny zbudowa- wſzy / radzili ſie Pythiuſä bżka ſwoiego / komuby mieli ten Ko- ſciöł poſwiecić : y odpowiedział im / Mariä Verbi aterni Genitri- ci. Glupie Pogänſtwo nie mogäc tego poiać / coby to za Märya bylä / o ktorey ſie nigdzie dopytać nie mogli / y tego reż zrozumieć nie mogli / coby to za ſłowo wieczne miała porödzic / Koſciöł on- tañ wſpäniały y cudowny / iäko go Plinius opiſnie / dedikowali Rheä bogini / ktora wedlug ſlepoty ſwoiey matka wſytkich bo- gow nazywali. Dopiero gdy ſie Chrzeſcäianſtwo w Grecyey roz- mnożyło za denotä Ceſärzä / tañ iäko czärt prorököwał / Naswiet- ſzey Bogarödzicielce go poſwiecono / iäko Cedrenus opiſnie. Kto- ry powiäda in compendio ſuo, iż od zbudowania koſciöła onego / reſpons Apollinä Pythiſkiego miedziänemi literämi w märmur- cudownie wpräwnemi był näde drzewiämi wielkimi näpiſany tañi:

Aſidua virtute decus ſublime parate,
Atque vnum, ſic mando, Deum, qui cuncta gubernat
Caeſti reſidens folio, colite, atque timete.
Illius aeternum Natum ante ſäcula Verbum
Nescia Virgo viri, quondam partu tenera edet.
Quod velut igniferis impulſa ſagitta procellis,
Edomitum reddet Patri pro munere mundum,
Huius, quam Mariä nomen, monet, alma Genitrix,
Agnoscat templum proprium, ſibi ritè dicatum.

Tenże czärt / Jäzonowi Kiazeciu rychzewzwyż mianowaných Ar- gonautow / kazał w ſanku Athenſkim ſwietej Bogarödzicy Ko- ſciöł wyſtawić / ktory potym Pogänſtwo Minerve bogini po- ſwiecony mieli. A w Egiptye w každyñm prävie mieſcie Pogä- nie przed narödzieniem Pänä Chryſtuſowym mieli Koſciöły Pän- nie Naswietſzey näczęſć wyſtawione / w ktorych ryſowali obraz pänny nä lożku leżäcey / ä dzieciätko we żłobie położone / dla onego Proröctwä przez Hieremiaſä im powiedziänego / iż ich bätwany wſytkie ſie poobaläć miały: Vbi Ægyptum aſcendet cum ſuo in- fante virgo enixa, Deo ſimilis.

Po narödzieniu zaś Pänſkim / y ſmierci iego; gdy ſie Wiärä s. Chrzeſcäianſka po wſytkim ſwiecie rozgłoſila / iäko Oſiärä Przenaswietſza Miſey s. nitomu ieno ſämemu Pänu Bogu bywa oſiärowäna / lubo to Miſä s. äbo o Pannie Märyey / äbo o kto-

Vilelmus
Mulneſbu-
rienſis lib: 2.
de geſtis An-
glor: c. 11.

D. Auguſt:
lib: 18. de
Ciuit: c. 20.

Plin: lib: 36
cap: 15.

Czärci ſämi
prz-powiadä-
li przycie Pä-
nä Chryſtuſo-
we nä ſwiat,
y iäko ſię z
Pänny niepo-
kalaney Mä-
riej miał nä-
rodzić, czemu
terażnieyſy
heretycy con-
tradikuia.

D. Epiphani:
in Vitis Pro-
pheta.

*Iako wem fsey
fámemu tylko
P. Bogu ofiárę
niepokalánę
oddámiystak
też y kościoty
náše kátholi-
ckie iemu tyl-
ko fámemu
poświacamy.*

rymkołwież z świętych Bożych odprawuujemy: Ták też y Kościo-
low/ gdy ie buduiemy/ niťomu innemu ieno fámemu Pánu Bogu
dedykuiemy y ofiáruiemy/ ále ie w pilność y strážá Márcę Bożey/
ábo ktoremu z świętych Bożych polecamy; y dla tego ie ták tytułu-
iemy: Ten Kościół s. Piotrá/ ten s. Andrzejá/ ten Wniebowzie-
cia Pánný Máryey/ á ten iey Wárodzenia; áby oná za námi przy-
czyniáá sie do Syná swóiego/ y náše modlitwy ofiárowáá przed
Máiestat iego Bożi/ osobliwie w ten dzień/ kiedy to tátemnica
iey Wárodzenia święteę y/ ábo chwalebneę Wniebowzięcię od-
prawuujemy: Vt enim nomen suum op. tulari finat Christus, potest
efficere Christi Mater, cuius nomen si nobiscum vnà clamitet, vocem
nostram reddit filio longè acceptiorem. Non enim odit ille, aut eru-
bescit, sed nomen Matris diligit, & honorat, per quod videt & nomen
suum non minui, sed augeri. Lubo to tedy soli Deo tantum dedican-
tur templa, tamen illa clientelæ Matris Dei inclytæ commendantur,
iáko mowi Neoteryf ieden.

*Hadrian:
Lyræus ibid.*

*Marcellinus
de Pisc: t. 1.
de Cultu. B.
Mariæ & vi-
tumo.*

*Iacobus de
Vitriaco in
sua Hist:
Orientali
cap: 44.*

*Volaterran:
lib: 11.
Geograph.*

*Vincent;
Belaucen:
lib: 9. sui
Speculi Hist:
cap: 100.*

Aetor: 8.

*W Indyach
Kościoty Ká-
tholické od
dawnych mie-
kow (s. pobn-
dowane.*

Naprzód tedy Apostołowie świeci/ kiedy ktory Ewángeliá
przepowiadał/ każdy práwie z nich Kościół Pánu Bogu pod tytu-
lem Pánný Wáswietšey Máryey dedykował. Osobliwie o Pie-
trze s. Iacobus de Vitriaco Cardinalis, y Raphaél Volaterranus po-
wiádaia/ że w Syryey w mieście Tortozie/ (aliás Ancaradum)
Sacellum Dei Genitricis primus omnium extruxit, ex ære Christiano-
rum collato, in quo primum sacrificasse dicitur. Porým s. Mártá
nie dáleko Mársiliey we Fráncyey/ Basilicam in honorem Domini
nostri Iesu Christi, & Beatissimæ Mariæ semper virginis condidit.
Ktory to Kościół trzey vczniowie z onych siedmidziesiat vczniow
Pánškich poświacáli; s. Máximus Biskup Aqueński/ s. Tre-
phinnes Biskup Arelátenški y s. Eutropius Biskup Aurásicénški.
W ziemi Murzynškiey Kándaces Krolowa/ ktorey sluge Si-
lip s. ieden z siedmi Dyákonow otrzcil/ Pánnie Wáswietšey Ko-
ściół w mieście Aurumie sumptem nieofšacowaným práwie/ zá iey
žywotá iešče wystáwila. X inni nowi Chrzešćianie ná rozma-
tych mieyscach/ ále osobliwie w Indyach wschodnich oni trzey
Krolowie/ co do Chrystusa Pána z vpominkámi przyieždžáli; z kto-
rych ieden w Krángánorze pánujac/ kóštowny bárzo Kościół
pod tytułem Pánný Wáswietšey wybudował w Kálekucie/ ktory
iešče stoi y podziš dzień/ iáko w Kelácyach Luzytáńškich žytamy.
O ktorym Kościele šeroce piše Oforius Biskup Algábryenški w
Históreye swóiey/ iáko Wáffus Gámma/ Emmánelá Krolá Lu-
zytáńškiego Hetman tam przyiáchwšy/ był od ludzi támtecznych
naprzód do Kościoła onego prowadzony/ gdje gdy w ciemney
káplicze iedney Pogánšey ich Káplami Obraz Pánný Wáswietšey
vřázawšy/ krzykneli glosem wielkim dwa rázy Márya/ Márya/
á potým pádli ná twarży swóie w řyšey. A nášy też Chrzešćianie
pořleknę

pośledniowſzy/ Zdrowe Marya według zwyczajui znowili/ y Panna Boga o pokoy y ſzczęśliwe zwoyſki pomoderzenie w tãmych krã-
iach proſili.

Osor: lib: 1.
de rebus ge-
stis Em-
manuel.

Tychże też czasow/ za żywota ieſzcze Panny Maryey na-
ſwiecie znami mieſzkãcey/ puſtelnicy na gorze Karmeli mieſzka-
iacy kãplizke ſwoie od Eliaſa ieſzcze Proroãa zbudowanã/ y Seun-
ion nazwanã pod tytułem Panny Naſwietſzey/ ktora w nich cze-
ſto bywała/ y bracia ich ſwoiã zwala/ Pãnu Bogu poſwiecili. A
zaſ potem/ Anno Incarnationis filij Dei, m. wi s. Jan 44. Pãtryar-
cha Hierozolimſki/ Octogesimo tertio, diruentes Seunion antiquum,
ædificauerunt huic primæ Virgini Deo dicatæ Capellam quandam in
monre Carmeli, iuxta fontem Eliæ, in ſitu illo, in quo Elias orans, vi-
derat nubeculam illam, quaſi veſtigium hominis de mari ascendere
in Carmelum.

Ioan: Pa-
triarcha Hie-
roſol: lib: de
Inſtitut: pri-
morũ. Mo-
nach: c. 26.

Lecz kto chce doſtãtniey wiedziec/ ktore Koſcioly byly pod
tytułem Panny Naſwietſzey Pãnu Bogu oſiãrowane/ tak za iey
żywota/ iako y po Wniebowſzieciu iey chwalebny; oſobliwie te-
dy przedtym czãrtowſkie bałwany byly chwalone/ aby ſie tym le-
piey pokãzać mogło/ iako ona ſtãrã nogami ſwoimi glowe ſmoãã
piekielnego/ niechay o tym czyta oſobliwy Trãktat Antonij Spineli,
ktory na wychwalenie zacnoſci y ſwiãtobliwoſci Panny Prze-
błogoſtãwionej napisał. Słuſzna ábowiem ieſt rzecz/ mowi Au-
guſtyñ s. vt cunctis præconijs veneremur Mariam, vt ipſa nos inter
procellas ſæculi frequentes aſpiciat. Neque enim dubium eſt, quin
quæ meruit pro liberandis proferre pretium, poſſet liberatis impe-
turi ſuffragium.

S. Auguſt:
ſerm: 3. de
Natiũ. Ma-
riæ.

Stãd Antoninus s. przypãtruiã ſie wſzytkiego prãwie
Chrzeſciãñſtwã oſobliwemu do Panny Naſwietſzey nabożeń-
ſtwu/ ſłuſnie te ſlowã w księgach ſwoich napisał: Generatio Ele-
ctorum Eccleſiæ, Beatiffimam apud omnes toto terrarum orbe di-
ſperſas gentes Virginem dicit ex multitudine Eccleſiarum ſub titulo
eius dedicatarum. Quæ enim ciuitas, quod caſtrum, quæ villa eſt,
quæ non habeat Eccleſiam, aut ſaltem in Eccleſia ſolemniozem in eius
nomine erectam Aram, aut fabrefactam, memoriam? A ſłuſnie zaſte-
bãrzo/ ábowiem per te gratiam acquirimus, gloriam impetramus.
O ſwieta Bogarodziãielko/ mowi Bernat s. Per te Maria fran-
guntur vincula, ſoluuntur debita, vincuntur vitia, ſolidantur confrã-
cta, recuperantur perdita, renouantur vetera, roborantur infirma,
magnificantur minima, exaltantur infima, incepta promouentur, in-
fecta perficiuntur, perfecta conſeruantur, dæmones fugantur, purga-
tur cor, mens refulget, animus inflammatur, liqueſcit pectus, dulce-
ſcit guſtus, & decoratur aſpectus. Dãczym nie mogãc inãkſzym ſpo-
sobem za tak wielkie dobrodziejſtwã/ tak wielkiey Pãtronce na-
ſzey/ oſwiãdzcyc wdziecznoſci/ to co moſznoſc naſza znoſi na po-
dzietowanie

S. Antonin:
in 4. parte
tit: 15. s. 3.

D. Bernard:
in Orat: ad
Virg:

Wszystko Chrze-
ściństwo ma
swoje osobli-
we nabożeń-
stwo do Pan-
ny Márieý.

dziełowanie y pokazanie pokornego affektu/ lubo nie tak iakoby po-
trzeba czyniemy / kościoły / ołtarze / kaplice / ná iey część wysta-
wiamy / święta iey z wroczyściami obchodzimy / modlitwy / hi-
mnny / Litanie y pozdrowienie Anielskie z nabożeństwem mówimy /
imie iey święte / częstotliwość z wspanowaniem wszelkim wspomina-
my / ná pomoc w przygodach wzywamy : Cum nullum aliud nomen
datum sit sub cælo hominibus, post dulce nomen Iesu, ex quo tanta
salus hominibus refundatur, iako wżony świadczy Idiotá ; y one
sameżá ná wyższą Oci. downiczke v Dána Boga / y Obroni. ála
od duşnych nieprzyjaciół náşych / przed wşytkim światem wy-
znawamy. Skład pieknie *Guillelmus Aluernus*, lubo przydłuższym
trochejdyńskim.

Guillelmus
Aluer: de di-
uina Rhe-
torica c. 18.

An falsò & inaniter vocat te omnis Ecclesia
sanctorum Aduocatam suam, & miserorum refugium? Absit hoc à
Matre Dei, quæ fontem pietatis toti mundo peperit, vt cuiquam mi-
serorum suæ misericordiæ subuentionem vnquam deneget. Innume-
ris exemplis magnificorum operum misericordiæ tuæ, quæ operata es
erga peccatores miserrimos docuisti nos, & persuasisti de misERICOR-
dia tua confidere, de tua pietate sperare, & in omnibus necessitatibus
nostris sub alis tuæ protectionis fiducialiter confugere: An est mise-
ricordiæ tuæ onerosa multitudo ad te clamantium? An est aliquate-
nus difficilis gratiositati tuæ impetratio, vel veniæ, vel gratiæ quantæ-
cunque? Scio Domina misericordiæ, quia nihil horum est apud te,
quin potius gaudium est tibi suffragari miseris, & reuocare gratiosis-
simis, & semper efficacissimis precibus tuis periclitantes, & etiam pe-
riclitatos à perditione, & perditionis periculis. Tu enim dulcissima
Dei Mater, super omnes Angelos & homines nosti, quantum placeat
benedicto Filio tuo salus nostra. Quia ergo super omnes homines &
Angelos diligis gloriam benedicti Filij tui, quæ indubitanter maxima
est, ei ex saluatione perditorum, maximè placet tibi procurare il-
lam. Hoc autem est impetrare peccantibus gratiam ipsius his qui vi-
tij & peccatis suis offensi sunt illi: Dum ergo te exoro, vt me miseri-
cordissimo Filio tuo reconcilies, hoc proculdubio à te peto, quod
maximè gratum, atque placitum tibi certissimè scio. Non potes igitur
denegare mihi, quod peto: si enim mihi denegares, quod tibi gra-
tissimum est, quod posset sperari vnquam à te, vel super quo vnquam
exoranda esses Domina mea dulcissima, nulla creatura & tot & tanta,
& talia impetrare posset apud benedictum Filium tuum miseris, quan-
ta tu apud ipsum impetres eisdem. In quo proculdubio, non vt ancil-
lam suam, quæ indubitanter es, sed tanquam Matrem verissimam
te honorat.

A ponieważ taká łáſke Pánná Przenáświetsza ma v Syná
swoiego namilşzego / że co ieno chce / to wşytko vprosić może grze-
şnikom v niego / y ráda wşluchywa modlitwy náſze gdy do niey
wołamy / wedlug obietnice swoieý przez Sálomoná nam opo-
wiedziáneý:

wiedziány: Ego diligentes me diligo, & qui mane vigilant ad me, inuenient me. Dla tego wstawnie do niey modlitwy nasze posyłamy / do niey serca y oczy nasze podnosimy / nabożnie ią pozdrawiamy / na iey część y chwale kościoły / káplice / ołtarze wystawiamy / iey służmy z ochotą / y naśladowymy cnot iey wysokich / chcemyli ią mieć Pát. nka naszą / obronicielką / y oredowniczką w Syná iey namilşego. Gdyż według nauki Cypriána s. Nobis deperit quod S. Cyprian: Virgini subtrahitur, & secus nihil in maius luctum cedit, quàm quod serm: de lapsis. Mariæ cultui deuouetur. Teraz pośleknawşy mowmy do niey z świętym Piotrem Opátem Kluniáckim.

Parens tu nostri Parentis,
Et Genitrix nos gignentis:
Pia matris fiducia.
Natos Patri concilia,
Ora Mater Deum Natum,
Nostrum soluat vt reatum,
Et post concessam veniam,
Det gratiam, & gloriam. AMEN.

Petr: Clu-
niac: Hy-
mno de S.
Maria.

KAZANIE WTORE

O Modlitwach y czci Panny Naświętszey.

Sacrificium laudis honorificabit me. Psalm: 49.

Chce tego Pan Bog po wszystkich ludziach / Slucháczę nas bożni / aby mu część y chwale powinna oddawali / dla czego samego nas stworzył / nie dla inney przyczyny. A że byśmy w tey naszej powinności tym ochotnieyszymi byli / obiecowal nam za to chwale swoje niebiestką dąć czasy wiecznymi / według onych słow Pisma świętego : Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum. 1. Reg: 2.

A że Syná swojego iednorodzonego posyłając na świat dla zbawienia naszego / obral mu za Mátkę Pánnę Błogosławioną Maryą / y uczynil ią Królową w oney chwale swojej niebieskiej / tak nád Anyołami / iako y nád wybranymi sługami swoimi ; tedy chce tego y po nas na tym mizernym świecie tego pádole żyjących / abyśmy ią iako Pániá niebá y ziemię przystoynemi modlitwami chwalili / imie iey święte mieli w pośánowaniu / y do niey iako do Pátronki swojej w potrzebach sie naszych wciekali.

Chce tego po
nas Iezus
Pans abyśmy
Mátkę tego
Przenáswięt-
sá mieli wpo-
śánowaniu.

Nzad

A ztad to Kościół Duchem s. zrzadzony/ czyniac dosyć woli Pánną Sławicielowey/ Mátke iego Przenasświetłą rozmaitemi Hymnami y Pieśniami wystawia/ modlitwy do niey różne czyni/ światá iey z wroczyściami wielką y nabożeństem obchodzi/ Żakony y Bráctwa rozmaite ma pod iey tytułem y protekcyą. A na każdy dzień Horas Canonicas przez ktore część y chwale Pánnu Bogu powinną oddaie/ kończąc/ ná iey część Antiphone iaką mowi; y oney ná protekcyą wszytkich wiernych/ pokornie wzywa/ Królową iá niebieśłą zámwse tytułuac. Jáko to iest Salve Regina, ábo Ave Regina cælorum, áboli też Regina cæli latare. A to dla tego/ áby smy iey iakó Mátce Božey/ wprzód powinną część wyrzadzali/ á potym prosili o rátność y przyczyne do Stworce nášego/ podług intencyy oney samey przez Psálmiste świętego nam obwieśczoney: Sacrificium laudis honorificabit me. O czym będzie Kazanie moie: Ty Páanno Błogosławiona/ Cæleste prodigium, & sacratissimum spectaculum sama dopomóż/ y uczyn ná chwale twoie wsta moie wymowne.

Damasce.

Wchwaláiąc Pánną Násświetłą dobrodzieystwo Oycá niebieśkiego/ iż iá wziął w protekcyą swoje osobliwą/ y uczynił iá Mátką Syná swojego iednorodzonego/ powiedziała przed Elżbieta świętą pokrewną swoją: Fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius. Coż takiego Páanno Błogosławiona? A to/ powiáda/ weyżrzał ná pokore moie/ y obrat mie za Mátkę Synowi swoiemu/ pánięstwá moiego/ ktorech mu poślubił/ nie nie náruřywszy. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Będą mie/ prawi/ dla tego wychwálać wszytkie narody ná świecie; będą mie zwać Błogosławioną/ y będą sie do mnie wciekać pod obrone. A tak też iest/ Kátholicy moi/ że gđzie ieno imię Pánną Chrystusowe przepowiadáia/ tam wszędzie y Mátke Przenasświetłą wyznawáia. A nie wspomináiąc Doktorow świętych/ ktorzy o iey chwale tak wiele ksiąg popisáli/ sam Brewiarz Kápláński iest świadkiem dobrym/ iakó prawi Kátholicy w pacierzách codziennych/ tak wiele o niey Anthyphon/ Hymn/ wierszow y Litániy mawiaia/ y o przyczyne do Jezusá Pánną za wszytkim zgromádzieniem wiernych pokornie wnoszą. Lubo to impar illi est omne humanæ linguæ præconium, quæ de intemeritate carnis, suæ visceribus cibum nobis protulit animarum, qui ait: Ego sum panis viuus. Per cibum etenim sumus à paradisi amænitate deiecti, per cibum quoque ad paradisi gaudia reparati. Cibum comedit Eua, per quem nos æterni ieiunij fame mulctauit; Maria edidit cibum, qui nobis cælestis conuiuij aditum patefecit.

Iż nam Chry-
stusa Pánną
Pánną prze-
nasświetłą
zrodziła, dla-
tego iá wszy-
tek Kościół s.
wysławia y
wysławiać
będzie na
wieki.

D. August:
serm. 1. de
Natiu.

Żá to tedy godná iest od nas wszelkiey czci/ wszelkiego poślánowania y chwaly/ iż nam zrodziła Chrystusá Jezusá/ ktorego śmiercią

na była/ tak y przy porodzeniu/ y po porodzeniu Panna nienaruszo-
na została. Gracis ex ipsorummet fabulis os obstruamus: Qui enim
dicitis proiectos lapides in homines mutari, quomodo Virginem pa-
rere posse negatis? qui ex Iouis cerebro natam filiam fabulamini, quo-
modo ex utero virginali nasci aliquem impossibile esse dicitis? qui de
femore vestri Iouis progenitum falso dicitis esse Bacchum, cur nostram
veritatem rejicitis? Iudæis sic occurrens perquire, vtrum est diffici-
lius senem sterilem parere, aut virginem iuuenem generare? sterilis
erat Sara, & præter naturam peperit. Vtrum difficilius est, virginem
parere, aut virgam in animam mutari?

Cyrrill: Iero-
sol: Cathe-
ches: 12.

Cudowna rzecz/ Heretycy czytają w Ewangeliey świętey
od ktorey sie y Ewangelikami zowią/ iż Chrystus Pan z Duchą sie
świątego poczał/ bez żadney sprawy meżkiey/ a przecia tego poiać
rozumem swoim nie mogą/ iż iako sie poczał w żywocie Pánienskim
bez naruszenia pánienstwa iey/ tak sie też mogli y narodzić bez naru-
szenia iey pánienstwa/ też mogą y sprawę Duchá s. Stąd pięknie
Gaudentius s. Qui sine corruptela Matris conceptus creditur, cur
non etiam sine corruptela editus præsumatur? Incorrupta Virgo pe-
perit, quod intacta Virgo concepit: Integritatem nascendo violare
non potuit, qui venerat redintegrare naturam, &c. Klemens sio-
dmy Papież/ te podobność Panny Błogosławionej niepokalanej
na myśli miał swojej/ kiedy sobie za Symbolum kazał galke kry-
ształową na oltarzu namalować/ ktorą przenikały y oświecały pro-
mienienie słoneczne/ z napisem takim: Candor illæsus. Iż iako kryształ
w całe zostaje kiedy go promień słoneczny z światłością na drugą
stronę przejdzie: Tak y Chrystus Pan przez drzwi zamknięte
wšedł do wczniow swoich drzwi nic nie naruszywszy. Z grobu
moca swojego wšedł kamienia nie odwaliwszy/ iako
słonce z promieniami swoimi. Tak też y z Panny narodzić sie chciał
pánienstwa iey nie nie naruszywszy/ iako wzwyż przerzeczony Gau-
dentius s. towarzyszył Hieronyma s. napisał. Eadem ergo diuinitatis
virtute, per inuiolabilem fæminam, mundi huius intrauit hospitium,
claustrum Virginei pudoris etiam nascendo conseruans, qui post re-
surrectionem, ianuis obseratis domum potuit corporeus introire.

Glupstwo y
ślepotá Herety-
cka.

Gaudentius
Tractat: 2.
de lectione
Euang.

Pisknie przez
Kryształ nie-
naruszone na-
daniem Zba-
wiciela naste-
go pánienstwo
Dziewicy nie-
pokalanej
wyróżone.

Dawid s. chcey Pánu Bogu kościół wystawić/ wielki appa-
rat złota/ srebra/ miedzi/ y innych materiy przygotował/ mówiąc:
Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas domus Domini, auri
talenta centum millia, argenti mille millia talentorum, æris & ferri
non est pondus. Na coż to tego tak siła Królu święty? Dla tego/
powiada/ iż to nie człowiekowi sie ma pałac budować/ ale samemu
Pánu Bogu/ według ktorego zacności iż ia człowiek ubogi nie mo-
że kośćtówniey budować/ tedy to co mogłem z ochotą przysto-
wałem; Opus namque grande est, neque enim homini præparatur ha-
bitaculum, sed Deo. Jesliże tedy śmiertelny człowiek/ y ubogi
względem

1. Paralip:
12.

1. Paralip:
29.

Nâ dzień Panny Mâriej Snieżney,

Judith: 14.

Nakoniec y Joacim naywyższy Biskup Stározałonny / z kâ-
plany co przednięszymi przyiechawşy z Hieruzalem vmyślnie do
Bethuliey / aby iey za taką odwagę ktorą vczyniła dla zachowania
narodu swojego / podziękoval imieniem wşytkiego Izraelâ / tak
ia wychwalał; Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificen-
tia populi nostri: quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eò
quòd castitatem amaueris, & post virum tuum alterum nescieris, ideo
& manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in æternum.

Sergius in
Natali Ma-
rie.

Co iesliże mówie za doczesne dobrodzieystwo / y to tyll. ie-
dnemu narodowi / ábo ráczey iednemu mieyscu vczynione / taką lu-
dzie światobliwi świętey Panniey oney wdzięczność położyli / y tak
ia wychwalali: Jako nie daleko wiecey my Chrześcianie mamy
wychwalać Mâtkę zbawiciela nášeg / Pannę nigdy niepotalana /
która iako Sergius s. mówi: iest vitæ mater, tenebrarum expultrix,
Adæ reparatrix; która nam nie doczesne dobrodzieystwo vczyniła /
ale wiekuişte: nie iednemu narodowi / ale wşytkiemu światu / y
nie ná ieden raz / ale po wşytkie wieki trwâjące; która każdego z nas
z osobnâ / do żywota wiecznego y po dziś dzień swemi zasługami / y
przyczyną promowować v Syna swego namilşego nie przestâie /
gniew zagniewanego Pána Boga hánuiać / y wnosić potrzeby
náše przed máiestat iego świętey. X zrad to ia błogosławionâ zo-

Hugo Card.
in cap. I.
Lucæ.

Cardinalis pięknie wywodzi: Omnes generationes, id est, omnes
gentes, scilicet Iudæorum, & Gentium, virorum & mulierum, diuitiũ
& pauperum, Angelorum & hominum, quia omnes per ipsam saluta-
re beneficium acceperunt: Homines reconciliationem, Angeli repa-
rationem: Christus enim Dei Filius operatus est salutem in medio
terræ, id est in vtero Mariæ, quæ quadam mirabili proprietate terræ
medium appellatur. Ad illum enim respiciunt, vt Bernardus inquit: &
qui habitant in cœlo, & qui habitant in inferno, id est in purgatorio,
& qui habitant in mundo; Primi vt refarciantur; secundi, vt excipian-
tur: tertij, vt reconcilientur. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes
generationes, ô Beata Virgo, quia omnibus generationibus vitam,
gratiam, & gloriam genuisti: mortuis vitam, peccatoribus gratiam,
miseris gloriam. Ideò tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honori-
ficientia populi nostri, quia fecisti vtiliter. Primum est vox Angelo-
rum, quorum ruina per ipsam reparata est: secundũ est vox hominum,
quorum tristitia per eam lætificata est: tertium est vox mulierum,
quarum infamia per ipsam deleta est; quartum est vox mortuorum,
quorum captiuitas per eam reducta est.

Narody czci
Panny Na-
świętey nie
przeſtrzegá-
iace n. recz
ſę obrać,

Poſi tedy z Heretyczale teraz narody / ábo od Pogan oppry-
mowane / miały w vſciwoſci Mâtkę Pána zbawiciela nášego
Jezusa Chryſtusa / y wychwalały ia ſercem / vſty / y vczynkiem ſa-
mym; poty kwitnely w poſtoiu / doſtáttách / rozumie y ſławie wo-
ienney /

ienney / między sąsiady swoimi / y między wszytkim Chrześciań-
stwem. A iak skoro poniechali nabożeństwa zwyczajnego do
p. Przebłogosławionej / y poczeł imię iey święte bluźnić / kościoły
iey zność / bractwa y zakon y pod iey imieniem kłwitnące zagubić /
tak też sami zniszczeli zaraz / y w niewolę Máchometáńską sie do-
stali. Wizerunkiem tego żywym państwo Konstantynopola
cáńskie / o. m. Christiani orbis felicissima portio, nunc sub Ortoma-
nico iugo vile mancipium ; ktore po ki starych Chrześcian nabożeń-
stw / sie trzymało / po ki naśladowało pobożności Konstantina
Wielkiego / po ki miało świ. tobliwych onych Pánów Theodozju-
szow / Justinow / Leonow / Márcianow / Komnenow / Androni-
kow / Herakliuszow / poty kłwitnelo w ozdobach swoich / y w pote-
dze przeciwko wszytkim bárbarom niewiernym : poty zgodá wne-
trzna trwała / y familie starożytne / ktore tak wielom narodom / y
tak długo roztążowały. A iako ieden Poeta napisał :

Virginis auxilio semper stetit, illa Penates
Auxit, illa domos opibus cumulauit, & vbera foetu,
Quaeritisque in pace frui concessit, & auram
Induxit facilem genitrix, cultumque benignis
Illa sui meritis pensauit, & omnibus vrbes
Eripuit miserata malis, multosque per annos
Texit in offensas Virgo, se praefide terras.

A iak skoro Herezye poczeły Grecyá mieszać / iak Cesárze fałszywey
poczeły Herezyarchow náuki słuchać / Matkę Bożą znieważać /
Obrazy z Kościołom wyrzucać / y Biskupy s. do swoiey niezbo-
żności przymuszając ; tak miasto w świecie wszytkim zawołane Kon-
stantynopol / poczeło coraz coraz niszczyć / y w niwecz sie obracać /
trzęsieniem ziemi / ogniem spuszczoneym z nieba / náwalnościami
wylanemi z morza / powietrzem / głodem / wojną / y częstym
splondrowaniem ; gdy ieden drugiego z Cesárstwa zrzucal / oczy
wylipował / nos y vsy vrzynal / zabijał / abo do klasztoru gwał-
tem między mnichy wsadzał / ná członkach y twarzy okáleczywszy.
Przykładow tego co niemiará w Historyách / ale ieden tylko krociz-
sienko przypomnie.

Justynianus II. zostawszy Cesárzem / parum sollicitus de Vir-
gine reuerenda, vmyślił Pałac Konstantynopolitáński / w którym
Cesárze mieszkowali / rozprzestrzenie dla swego wczasu / y pokaza-
nia magnificencyey Cesarstkiey / y dla tego kazał znieść Kościół
Panny Náswietzkej / ktory tam blisko był / iakoby czwartą część
Pałacu zawierając. Nowili mu Senatorowie iego / aby tak stá-
rożytnego Kościoła nie ruśzał / y Panny Náswietzkej z pałacu swo-
iego nie wyrzucał / ktora jest Pátronką wszytkiego Państwa / y
miastá tego tak zacnego / iey protekcyey poleconego. Gdyż wszy-
scy starzy Cesárze Katholicy dobrzy / mieli to we zwyczaju / po wy-
gráney

Adrian: Ly-
raus Trifag:
Mar: lib: 2.
Modo 36.

Grecya dla
Herezyi y od-
szepienstwa
w niewolę
turecką
wpadła.

Theophanes
& Cedrenus
in Iustin: II.
sub Anno
693.

Przykład, iá-
ko Pan Bog
Cesarz ska-
zał, co Kościół
Panny Na-
świetszej
zniósł dla
swoego pałacu
rozprzeszrze-
nienia.

gráney iákiey bitwie wálney zwracájac sie z tryumphem do Kon-
stantynopola / Obraz Mátki Bożej / iáko Pániey Chrześcianstwa
wszystkiego / ná wozie tryumphálnym przez miásto do tego Kościo-
ła prowadzićz Processyami / sami bosz idąc z świecą za Obrazem.

Nie dał sobie ná to słowa rzec Cesarz / ale iáko zámyslił / ták
on Kościół rozwalil / á ná tym mieyscu swoje połoie po krolewsku
wymurował. Do ktorých iáko sie przedk ná bezroś wp wádzil /
zaráz powstali przeciwk niemu nieprzyiaciele iego / z Pánstwa go
zrzucili / y nos mu wrznowszy / mnichem go byc przymusili.

Grzechy Kro-
low zaciągá-
ia karanie ná
wbogich pod-
dane.

A kiedy sie ták dzieie z Monarch samym / y z obywatelami
miásta stoiecznego / gdy z protekcyey Mátki miłosierdzia wypa-
daia przez złości swoje; coż mamy rozumiec / co sie tam dzieie z in-
nemi miásty y miasteczki málemi / y wszystkim ludem po wsiách mie-
skájącym: iesli ich ták nie pladnie żołnierz / iesli nie zabija nie-
przyaciel / iesli nie prowadzi w wieczną niewolá poganin: iáko
sie w Trácyey / Bulgáryey / Dálmácyey / Mácedoníey / y pográn-
icznejey nám ziemi Węgierstkiey sstáło. Kiedy potí Panna Na-
świetsza Pátronka byla / ktoréy Obraz ná pieczęci Koronney / y ná
pieniádzách samých miéwali / z napisem tákim: Patrona Hungariae.
Potí tysiąc wbogich w mieście Bialogrodzie iey imieniowi dedy-
kowanemu sumptem Rzeczypospolitey wstawnie chowáli / áby sie
ich sto we dnie / á sto w nocy ná przemiany zá wszystko Krolestwo
w Kościele Panny Naswietszej modlili. Pory od morza czarne-
go áż do morza Adryátyckiego szczęśliwie panowáli / y Turkom po-
gránicznym sasiádom swoim stráśnymi byli. A iák skoro Herezya
przyieli / y chwale Bogarodzice Przenaswietszej porzucili / ták sie
zaráz wnetrznemi woynami mieścić poczeli / (iáko y ziemiá Nie-
miecka / Dunska / Angielska / y Fráncuska) á potym od Bessurmian
opánowani / pod ciężka niewolá Máchometánska stékáia.

Chryzolog:
serm: 146.
Cyrill: Hom:
6. habita in
Concil:
Ephes.
Bernardus
serm: 2. de
Pentec.

Jáko tedy Panna Przebłogosławiona iest Collegium sanctita-
tis, Gaudium mundi, & negotium omnium saeculorum, ad quod respi-
ciunt, & qui in caelo habitant, & qui in inferno, & nati natorum, & qui
nascentur ab illis: Ták słusna iest / ábysmy sie wszyscy / co sie Chrze-
ścianami byc miánujemy / do niey iáko ad auxilium Christianorum,
wćiekáli; do niey sercá / rece / y oczy násze podnosili; do niey w tych
potrzebach wszystkiego Chrześcianstwa / y Wyczyny nášej wćie-
kali. One wychwaláli / one czcili iáko Mátkę Bożą / lubo iey we-
dlug zacności y zasług iey wystawic nie możemy / ktora wyniesio-
na nád wszystkie Chory Anielskie / wsiádlá ná thronie Syná swoie-
go namilżego w chwale wiekuiszey. Si igitur hominum linguis lo-
quar & Angelorum, mowi *Arnoldus Abbas Bonauallis*, nihil dignè, ni-
hil propriè de Sanctæ, ac perpetuæ Virginis Matris Christi Mariæ glo-
ria eloqui potero: quia verè in laudibus eius modulandis non inueni-
tur conueniens organum, & hebes est cuiuscunque subtilitatis inge-
nium.

Arnold:
Abb: Bonæ-
uall: Tract:
de laud:
Mariæ.

nium. Cum enim debita venerationis summa ad Christum respiciat, ex cuius plenitudine roratum est desuper, quod Maria prædicatur gratia plena, manifestum est indiuiduam esse Matris & Filij gloriam, & commune esse vtriusque præconium, cuius definitio omnem superat intellectum.

A tak Krol Angielski Eduardus nie mogac wychwalac inaczey Panny, Błogosławionej / poniewaz iey ani ludzki / ani Anielski niezyt wystawic przystojnie nie moze / a chcacy iednak affekt swoj pobiny przeciwko niej iako Krolowey nieba y ziemie oswiadczyt / te maluchna czesc swiata / o ktorey sam krolowal / Krolestwo Angielskie in dorem obtulit Mariæ. Aby wszyscy poddani iego zwalili sie slugami y poddanymi Panny Naswietzney / Krolowey swiata wszystkiego. Potwierdzil tego po nim Rychardus Wtorey Krol swiatobliwy z malzonka swoja Anna Krolewna Czeska / gdy Kosciol kosztownie wystawil na czesc Panu Bogu y Matce iego Przenaswietzney / siebie samego kazal wymalowac / iako iey Krolestwo swoje oddawal / z napisem takim na wierzchu:

Dostua Virgo pia hæc est, quare rege Virgo Maria.

Jest tego Obrazu kopia abo przemalowanie w Rzymie w Collegium Anglikanskim / z ktorego latwie kazdy moze wyrozumiec poboznosc onych starych Krolow Angielskich / ktorzy nie tylko w domu za protekcy tey Panny Przebłogosławionej nieprzyiaciolom swoim silnemi byli / ale tez y w Azey Poganom wszystkim strasznyimi / gdy Wiary s. Katholicckiej broniac / tak daleko za morza siez woyski swoimi wyprawowali / & Defensores Fidei za to od Stolicy Apostolskiej byli nazwani. Teraz iako sie sami miescaia / Kosciolem s. Katholicckim wzgardzily / y iakie trogie rozlania krwi sami miedzy soba od przyjecia Herezyey czynia / wszystkim to wiadomo.

My ktorzy sie Matki Bozey protekcy szczytujemy / y ktorzy te swiatobliwa poboznosc czczenia y wychwalania oney od przodkowesiny naszych wziali / prosimy iey o przyczynie do Jezusa Chrystusa Syna iey namilkego / aby nas takiego zamieszkania y wyniszczenia wiary s. vchowala / a mowmy do niej z Damiánem swietym / wystawiajac ja pod niebiosa / iako iest dla zaslug swoich wyniesiona nad niebiosa.

Scala, thronusque Dei nitor orbis, ianua cæli,

Mater aue Christi, scala thronusque Dei.

Tu noua stella maris, qua lux est reddita terris,

Ortus & es Solis, tu noua stella maris.

Concipis absque viro, tu sola puerpera Virgo,

Quæ Verbum verbo concipis absque viro.

Virgine vita redit homini, quem Virgo peremit,

Mors nece victa perit, Virgine vita redit.

Eduard Krol
la Angielskie-
go nabozen-
stwo ku Pan-
nie Naswiet-
zey.

Krolowie An-
ielscy czemu
sa Defenso-
res Fidei
pisa.

Petr: Dami-
an: in carmi-
practerico
de Maria.

Seruius in
lib. 3. Aeneid:
Diodor. Si-
cul: lib. 4.
cap: 5.

Lauren: Iu-
stinian: In
festo Nat.
Mariæ.

Stárzy Poganie nieiáká Cybelim boginiá zmyśliли byli byé mátká wšytkich bogow / y oddawali iey pochwały časow per-
nych / iáko Diodorus Siculus & Seruius świádczą / ná cymbalech y
bebnách gráciac / wedlug opisánia muzyki času onego. A świety
Pátryarchá Wenecki Laurentius Iustiniani, nápomina wšytkich ná-
božnych do Pánný Przenáswiétkéy / ktróza nam zrodziła Jezusa
Chrystusa wedlug ciála Deum deorum Dominum, at smy oney
Krolowey niebá y ziemié misli poklon y częśc powinna oddawali /
wšytkie potrzeby y dolegliwosci náše w iey opieke zálecaioc / y
przez nie iáko Oredowniczké náše / m dlitwy y suppliki náše przed
Máiestat Bóžki wysyláiac. Y mowi do nas: Nos ad honorem
ipsius Virginis præcinamus in confessione, Deoque nostro psallamus
in Cythara. Ipsum veneremur in matre, & Matrem honoremus in Fi-
lio; vtrisque vota nostra fideliter exsoluamus. Abyšmy mogli do-
stápić / zá lástká y záleceniém oboygá / miłosierdzia v Oycá niebie-
skiego. Ktozemu niechay będzie częśc y chwála ná wieši wieczne.

A M E N.

KAZANIE TRZECIE

O Niepokaláney czystości Náświé- tzey Pánný Máriey.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Cant: 4.

Arist: Meta-
physi: lib: 2.
tex: 4.

Prou: 8.

SWázywšy wšytkie rzeczy stworzone / Chrześciánie w
Pánu Bogu mili / gdy sie Pánnie Náświétkéy pilno przy-
pátrzemý / przyznáć to iey musiemý / iż dáleko inákszym y
zacnieyszym sposobem iest stworzona / niželi inni ludzie z A-
dámá pochodzący. Bo iáko filozof powiáda: Vt se habet res ad esse,
ita & ad cognosci. Ale Pánná Náświétká w náturze swoiey iest
zacnieysza nád inne ludzie: bo y bez grzechu sie pierworodnego po-
czelá: y w światobliwosci sie národziła; y žyiac ná świecie / do ža-
dnego grzechu námnieszego nie byla sklonna / ani pomyslić o nim
moglá. Toć tedy o niey tak rozumieć mamy / że y w myšli Bóžkiey /
kiedy miał świat stwárzáć / pierwsza nád inne kreatury rozumne
byla / iáko o sobie przez Salomona powiedziála: Dominus posse-
dit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à princi-
pio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret:
nondum

nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes graui mole constiterant, ante colles ego parturiebar. **A**żatym iako przed wszytkim stworzeniem wprzody od Pana Boga przyezrzana była / tak też nad wszytkie rozumne kreatury zacnieyszey natury bedac / żadney na sobie zmaży grzechowey nie miała. **A** przeto o niey Oblubieniec niebieski / na iey niezm. jana czystosc zapatrzysz sie / przez Salomona powie-
dział: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

*Panna Na-
świeta lubo
jest iedneyze
natury z nami
zacnieyszego
iednak jest v-
formowania
nad nas, bo
sie y bez grze-
chu poczęła y
bez grzechu
żyła.*

A o tey niepokalanej czystości dnia dziśieyszego rzecz moia be-
dzie. **T**y sama przybadz na omoc / o Panno Przeczysta / abowiem
Quæ sis, vel quanta, ô Virgo Regina Maria:
Quæ tua sit pietas, nec littera, nec capit ætas.

*Petrus Cõ-
mestor apud
Vincent: lib:
30. cap: 1.*

Dobrze y prawdziwie bårzo Damaścenus s. o Pannie Błogo-
sławionej napisał: Eam non hominum lingua, non mundo subli-
mior Angelorum mens, sat dignis laudibus efferre potest, per quam
Domini gloriam intueri nobis datum est. **A**bowiem omnium enco-
miorum legem excedit. **C**oż tedy czynić? milczec y nie wychwalać
iey zacności / ktora jest totius Beatissimæ Trinitatis nobile tricliniũ,
iako ja s. Bonawentura zowie? **B**ynamniey. **A**le z potora y na-
bożenstwem / ile siły nasze znieść moga / wychwalamy iey zacność
niepoietą / y dobrodzieystwa przeciwko narodowi ludzkiemu nie-
zliczone pokazane / według oney nauki Kazimierza s. Brolewica
Polskiego nam zostawionej:

*D. Ioan: Da-
masc: Orat:
1. de As-
sumpt.*

Omni die, dic Mariæ	Contemplare, & mirare
Mea laudes anima:	Eius celsitudinem,
Eius gesta, eius festa	Dic felicem Genitricem:
Cole deuotissima.	Dic Beatam Virginem.

Wiedzac zwlaszcza / iż cokolwiek dla chwały Matki Bożey czynie-
my / tedy to wszytko idzie na chwale samego Pana Boga / według
powieści Bernata s. Sicut cum filium honoramus, à laudibus ma-
tris non recedimus; ita dubium non est, quidquid in laudibus matris
proferimus, ad filium pertinere.

*D. Bernard:
Hom: 4. su-
per Missus
est.*

Gdy przeto niebieski Oblubieniec Chrystus Jezus do Panny
Naświetszey / ktora sobie obrał za Matkę y Oblubienicę / przez
Salomona mowi: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in
te. **Z**aleca iey niepokalana czystosc y na ciełe y na duszy / iż iako sie
bez grzechu pierworodnego w żywocie matki swoiey Anny s. po-
częła / tak łaskami niebieskimi napelniona / bez grzechu wszelkiego
żyła; daleko swiatobliwsza nad tych wszytkich / ktorzy duchem s.
w żywocie macierzynskim poświęceni byli; swiatobliwsza nad
pierwsze rodzice nasze / ktorzy w pierworodney sprawiedliwosci
stworzeni byli; swiatobliwsza y nad wszytkie duchy błogosławio-
ne / ktorzy w niebie w łasc Boskiej utwierdzeni zostali. **S**tać

*Swiatobli-
wosc Panny
Mariey jest
nad swiato-
bliwosc wszy-
tkich swię-
tych Panjskich
zacnieysza.*

Chryzostomus s. Magnum reuera Virgo hæc mundi miraculum est, ecquid enim in rerum vniuersitate queat hac maius & sublimius inueniri? Sola hæc cælum & terram amplitudine superauit. Quid nam illa sanctius? non Prophetæ, non Apostoli, non Martyres, non Patriarchæ, non Patres, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Cherubim, non Seraphim, non aliud deniq; quippiam inter ceteras res visibiles, aut inuisibiles vna hac maius, aut excellentius inueniri potest.

Chytry ieden Greczyn w Libiey mieszkając / aby sie byl mogli wystawic miedzy ludem onym grubym / ptastkow rozmaitych nabywawszy / a miedzy nimi y krucã wzyt czas dlugi mowic: Psapho magnus est Deus, siebie chcący za Boga wdac. A gdy ich nauczyl tak mowic / puscił wshytlich do lasa / że stacząc po drzewkach / gdy swoje spiewanie odprawowały / mowili też odpowiadając sobie: Psapho magnus est Deus. Ludzie slyszac to spiewanie ptaków / poczeali sie potym pytac o tym Psaphonie; ktory tak wielu byl prostaków pozwodzil. A krucy iednak na wolność swoje dostawszy sie / nigdy Psaphona one bogiem zwac niechcieli / ani go w lesie wspominali.

Max: Tyrius. serm. 19.

Iako y niezbożni bluźniercy Pannie Naiswistsey czystosc niepokalana przyznawaja.

Naiswistsa Pannie / gdy wshyscy Doktorowie swieci / iako stowiczkowicie iacy / w pismach swoich niepokalana byc wystawiaja / y niezmazana grzechem zadnym / ani czynkowym ani pierworodnym. Przy nich ato y krucy piekielni / wshelkiey niezboznosci autorowie / Machomet / Luter / Koterodamus / y Otolampadius / niepokalana iaz byc Matka Dbawiciela naszego przyznawaja; lubo bluźnierstwami wsty swoimi / y samemu Panu Bogu nie przepuscili.

Machomet Azear 75.

Luther: in Euang: de Concep.

Machomet tedy w swoim Alkoranie powiedzial: Nullus nascitur de filiis Adam, quem non tangat Sathan, præter Mariam, & eius Filium. Luter zaśie w Kazaniu swoim ná dzień Niepokalanego Poczećcia Panny Márey napisał: Dignum & iustum erat Mariæ personam ab originali peccato præferuari, de qua Christus sumpturus erat carnem, quæ omnia peccata superaret. Znnowu zaś ná inshym mieyscu przyznawa / iż Panna Błogostawiona mając nieoszacowane dary y łaski z nieba / tak czynkowemu iako y pierworodnemu grzechowi żadnemu nie podlegała. Eo ipso, quod Maria Dei mater facta est, tam præclara & ingentia dona data ei sunt, ut superent captum vniuscuiusque. Hinc enim omnis honos ac beatitudo provenit, ut in vniuerso humano genere, vnica persona sit superior cunctis, cui nemo sit par, quod cum cælesti Patre filium habet communem.

Luther: in Magnificat.

Erasmi: Rothe-rod: in Præne.

Nastepnie za nim towarzysh y porádnik iego Erasmus Rothe-rodamus, ktory lubo sila w innych rzeczach pomylil / w wychwalaniu iednak niepokalanej czystosci s. Bogarodzice Panny zostal staly y nieodmienny; o ktorey tak w iedney osobliwej ksiązeczce swojej pisze: Tu felix, mowi do Panny Naiswistsey / illa plantula, de Iesse radice sublimata, nihil tamen inde genitalium sordium trahens: tu sacratissimum pacifici Regis templum, tam magnificum, ut in eo

vt in eo Rex Olympi præsideret; tam sacrum, vt nulla vnquam peccati labe potuerit profanari. **N**á drugim mieyscu tãtże: Quàm magnificè sentiam de sacratissima Virgine, declarat Pæan meus, & obsecratio iam toties excussa, semperque faui sententiæ, quæ liberat eam ab omni peccato, etiam originali.

In Analogia
ad lib. Alber-
ti Pij.

Náostátek Ioannes Oecolampadius, **w**ezén **M**arciná **L**utrá / **ż**wáwy **z** retýk y **A**postátá brzydki / pişac o zacności **P**ánný **N**á-
świetşkej / **p**owiedzial / **i**ż to iest niematpliwy argument potepio-
nego człowieka / **k**iedy **M**árte **B**ożá **ś**káluie y bluzni. Rectè admo-
net Propheta, vt in Sanctis laudemus Deum: In quo autem plasmate
tam laudandus Deus, vt in Virgine Maria, quam hodie non solum in-
habitare, ceu templum sanctissimum, sed ex ea, & in ea carne assum-
pta homo fieri dignatus est? &c. **N** tãm daley w dyffursie swoim
şeroło wysoke zacności **P**ánný niepołalaney wywodzi. **D**o kto-
rego przydam y drugiego zbiegá z **K**ościolá **B**ożego Martinum Bu-
cerum, **k**tory w pişmiesch swoich powiáda / **i**ż źle o **P**ánnie niepoła-
laney rozumieć / iest rzecz nieprzystoyna człowiekowi **C**hrześcián-
śkiemu; **P**ius animus, de Maria vafe tam sancto atque electo, vt Chri-
stum nobis pareret, non nisi sanctissima cogitabit. **A** osobliwie z **S**á-
lomonem bedżie mowił: Tota pulchra es, & macula non est in te. **T**o
iest / **i**áko **H**ugo **V**iktorinus wykláda: Totum quod in te est, pul-
chrum est; in toto grata, in nullo ingrata; in toto places, in nullo di-
splices: Tota pulchra es, pulchra per naturam, pulchrior per gratiá,
pulcherrima per gloriam. **A** zátým / **d**la tey swoiey piekności ná
duşy y czystości ná ciele / **d**o śniegu przyrownána.

Oecolam-
pad: serm:
de laudan-
do Deo in
Maria.

Martin: Bu-
cerus in c. 1.
Matth.

Hugo. Vi-
ktorin. 9. ser:
Instituit.

N dla tego to świato dżisieyşe zowiemy światem **P**. **M**á-
reyey **S**nieżney / **i**ż ná oświádczenie czystości ieý niepołalaney ná
duşy y ná ciele / **S**yn ieý namilşy **C**hrystus **J**ezus / **R**ex aternæ
gloriz, præcepit niui, vt descenderet super terram. **K**ostázal śnie-
gowi / **a**by w nawietşke gorácá w **R**zymie spadł z obłokow / **K**ołu
trzechsetnego / **ś**esćdziesiątego siódmego / **p**o iego światym ná-
rodzeniu / **ż**eby ná tym mieyscu / **k**edy ten śnieg obacza / **S**enator
ieden **R**zymşki / **p**otomştwa z małżonką swoią niemáiacý / z dostát-
kow swoich **K**ościol **M**árte iego niepołalaney wystáwił / **a** **L**ibe-
rius **P**apież go poświęcił.

Iob 37.

Anno 367o

Ze tedy miedzy różnemi **H**eretykami ná on czas / **n**iezbóżnego
bluznierce **C**erynthá / **f**alszywa y brzydka opinia sie zágefşczála /
ktora y teraz bezecny **A**postátá **K**álwin / ponowił miedzy innemi
bluznierştwy swoimi / **i**áko by **P**ánná **N**áświatşka porodziwşy
świátá **ś**bawiciela / **m**iałá pánienştwo swoje niepołalane zmázáć;
dla tego **I**mmaculata, & omni sensibili, atque intellectuali natura pu-
rior Maria, **i**áko **i**á **O**wcowie światego trzeciego zgromádzienia po-
wşechnego názywáiá / **ch**ciála przez śnieg czystość swoje wiernym
wşytkim oświádczyć / **t**ak ná **d**uşy **i**áko y ná ciele / **n**igdy niepołala-

Ireneus lib.
1. cap: 25.

3. Synod:
Act: 3.

Carthag: in
fello ad Ni-
ues Hom: 1.

Ioan: Da-
mafc: Orat:
2. de Al-
fumpt.

Ifaix 7.
Ezech: 44.

Ignat: Epist:
ad Hieronē.

na. Bo iáto śnieg rodząc się ná obłokách zaraz się biało rodzi/ y ná
ziemię spadając białości swoiey nie traci: tak świat Bogarodzi-
cieltá / y przy poczęciu swoim w żywocie macierzyńskim nunquam
candore, & nitore gratiæ caruit; y narodźwysz się sama ná świat / y
porodźwysz nam Chrystusa Jezusa/ Słowo ono przedwieczne w
ciáto ludzkie przybrane / nunquam non candida inuenta est. A iáto s.
Damaſcenus mowi: Ad hunc paradisum serpens aditum i n habuit.
Opusciwszy bowiem iáwne proroctwo Izaiaszá swietego/
Eccē Virgo concipiet, & pariet filium. Tákże y Ezechielá s. Porta
hæc clauſa erit, non aperietur. Przysł ynoś sama to wyciąga po
nas / ábyśmy iáto náświátobliwiey o tey Pánnie trzymáli / Która
swietego nad światem / Króla niebá y ziemię w żywocie swoim
nosiła. Decebat mowi Ignacy s. wózeń Piotra swietego y succes-
sor ná Káthedrze Antyochenskiej / Decebat, inquit, Creatorem, non
conſueto, sed peregrino & admirando partu uti, ut potē omnium o-
pificem. Bo gdyby się był Chrystus Pan takim sposobem iáto y
inni ludzie narodził / z Pánný w grzechu pierworodnym poczęty/
y zwyčajem ludzkim z pániestwa iey zgwalconego / iáto beczni
Heretycy bluźnią / tedyby był nie miał żadney różnice od náś
stworzenia swoiego: y nie mielibyśmy go z czego zwąć swietym;
boby był iáto y drudzy / in iniquitatibus conceptus, & in peccatis nat⁹,
iáto mu niewierni Żydzi zarzucáli. Ale Chrześciańskiemu człowie-
kowi myśleć o tym ábo mówić; że Bog Stworca y odkupiciel iego/
ieſt mu w grzechách podobny / y Mátkę miał takáż grzesznicę iáto
y inne białegłowy / nie tylko ieſt grzech y bluźnierstwo brzydlive;
ale też y przeklectwo takie od Pána Boga / iákiego ieżył ludzki wy-
mowić nie może.

Przyſtało y
należało ko-
niecznie, áby
się był Chry-
stus Pan ina-
kšym spo-
sobem narodził,
niżeli my
grzeszni ro-
dźimy się.

Athanasius
term: de
Maria &
Ioseph.

Lecz ieſli się z tym odzywamy przed Chrystusem Bogiem ná-
szym / Sedzia żywych y umarłych / żeśmy wierni ſludzy iego / y
wyznawcy imienia iego swietego y zbawiennego: tedy też musie-
my to przyznać / iż iáto on sam ieſt swietym y niepoſtalánym / tak
też y Mátkę swoie chciał mieć swietą y niepoſtalaną / we wſytkim
podobną sobie: Która nad bieg przyrodzony chciał opátrzyć oso-
bliwemi łaskami swoimi / y cnotami doſkonałymi / y z niey się tak
narodzić / iáto iego Boſkiey wſzechmocnoſci przyſtało / nie iáto my
ſtworzenia z ziemię wlepione rodźimy się; Mowi tedy Athana-
zyus s. bicz starych onych Heretyków / z ktorých teraznieyſzego wie-
ku Apoſtatowie błedy ſwoie pobrali / Virginale illud clauſtrum, in
quo diuinus theſaurus repositus fuit, omni ex parte purum, atque im-
pollutum permanſit.

Alle napieknier swiety Cyrillus Jerozolimſki Poetow Grec-
kich y Rabinow Żydowſkich zagadł / kiedy do nich tak nápiſał / iż
niechcieli temu wierzyć / że Pánná Náſwietſza / iáto przed poro-
dzeniem Zbawiciela náſzego Chrystusa Jezusa Pánną niepoſtalá-
ną była /

względem Pána Boga/ ná budowanie máteryálnego kościoła tá-
kie przygotowanie uczynił; iáko nie dáleko wiecey rozumieć mamy
o Bogu Zbawicielu nászym: Qui potens est, & Sanctum nomen
eius, iż on ná zbudowanie żywego kościoła sobie / to iest ná wracze-
nie wkochaney Mátki swoiey / nie dáleko wielkše starby dárow
swoich niebieskich zgromádził / y ozdobił iá cnotami wysokiemi / lá-
skami niebieskiemi / y dárami Ducha s. zachowuiac iá c sta / nie-
pokalaną / y żadnym grzechem niezmázaną / tak ná duży / iáko y ná
ciele / iáko o niej wszyscy Doktorowie świeci / co ich ieno swięty
pomwsechny Kościół Kátholicki mieć oże / pismy swoiemi świad-

S. Antonin:
4. part. tit:
35. cap. 17.
5. 4.

38. A między nimi Antoninus s. tak swoje zdanie powiada: In
omnibus alijs viatoribus castitas est cum pugna contra fomitem, &
cum casu, ad minus imprimente veniale, & cum possibilitate ca-
dendi etiam in mortale: exceptis sanctificatis in vtero, & Apostolis
Spiritu Sancto repletis, prout dicit Albertus: Sed in B. Maria fuit ca-
stitas sine pugna fomitis, & sine casu, & sine possibilitate cadendi in
mortale, vel veniale: nec solum hominum viatorum, sed etiam Ange-
lorum castitatem excessit: Est enim primo multiplicior, quia Angeli
solum eam habent, in spiritu, non in corpore, quod non habent: sed
B. Maria in spiritu & corpore est Virgo. Est secundo nobilior & vtilior,
quia Angelis est naturalis, vnde nec meritoria: in Beata autem Maria
est gratuita & meritoria. Est tertio gloriosior, quia in Angelis quasi
necessaria, & sine pugna; in Maria verò voluntaria, & cum victoria.

In tych Wycow swietych swiadectw / y pobożnych senten-
ciy wyliczać niepodobna / częścią dla krótkości czasu / częścią z obfi-
tey różliczności náuk ich / ktorzy wszyscy iedną w ieden cel biąz
Grzegorzem s. Nyssenstím Biskupem zmierzając. Eadem & Mater
& Virgo est: Nec virginitas partum ademit, nec partus virginitatem
soluit. Decebat enim, vt qui in vitam hominum introibat, vt homi-
nes integros, incorruptosque seruaret, ab incorrupta sibi deseruiente
integritate initium duceret.

Greg: Nyss:
Orat: de
Natiu.

A że między inšemi bluźniercami czystości niepokalaney Bo-
gárodzice Panny Máriej / był też y Heluidius Heretyk / ktorego
iáko bliźszego wiekami bezecny Kálowin z Beza y Serwetem swo-
im / po Ceryncie za przodká swego mieli / tedy vmyślnie przytaczam
Izydora s. ktorey sie takowey niezbożności sprośnego bluźniercy
oponował / y honorn Panny przeczysťey przed lat tysiącem y dás-
ley łsiegami swoiemi bronił / tak w nich ná iednym mieyscu mo-
wiać: Integra fide credendum Beatam Mariam esse Christi Matrem,
& Virginem genuisse, & post partum Virginem permanuisse: nec híc
blasphemia Heluidij acquiescundum qui dicit: Virgo ante partum,
non Virgo post partum.

Isidor: Hi-
spal: de do-
ctrina & fi-
de cap. 35.

Przydacie mu dla wielkšey powagi zá świadkow kátholickiey
prawdziwey náuki / iednego Papieża s. swietego / á drugiego Arcy-
biskupa

biskupa Ráwenackiego. Pierwszy tak mówi o narodzeniu Chrystusa
 p. Boga naszego: Noua natiuitate genitus est, conceptus à Virgine,
 natus ex Virgine, sine paternæ carnis concupiscentia, sine maternæ
 integritatis iniuria. Humano vsu & consuetudine quod credimus, ca-
 ret: sed diuina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, virgo
 pepererit, & virgo permāserit. A drugi zaś o panieństwie Przechy-
 stey Panny, disturuiac / tak w kazaniu swoim napisał: Quid terre-
 num nascitur, vbi authore Spiritu virgo vocatur in partu? quis non
 diuini credat, quando quæ peperit nil sensit humanum, Deum mu-
 lier virgineo portabat in tempore: hinc est quod & acquisiuit honorem
 matris, & virginitatis gloriam non amisit.

Leo Mag:
 serm: 2. de
 Natiu: c. 2.

D. Chryso-
 log. ser: 59.

Jako tedy Żydzi nie mogli patrzeć na twarz Mojżeszową /
 bez przeleknienia się na summieniu z nieprawości swoich / iż w ten
 czas białwanom czartowstkim się klániali / kiedy on o ich sprawach
 z Panem Bogiem się vmawiał: Tak ktokolwiek ieno tu na świecie
 widział Pannę Naswietszą / nigdy na nie pożyżec nie mógł bez
 zawstyżenia się wnetrznego / iż kiedy myślą albo uczynkiem nieczy-
 stym Pana Boga y Odkupiciela swojego obrażał / który dla zbaw-
 ienia naszego na świat przyszedłszy / niechciał na się natury ludz-
 kiej inaczej przyiać / ieno z niepokalaney Dziewicy ciało nam po-
 dobne sprawą Duchá swietego sobie vformowawszy. Który lu-
 do według powieści mądrego Salomona / rownie pusillum & ma-
 gnum diligit, & aequaliter est ei cura de omnibus. Najprędzże iedną
 widzenie twarzy swojej Bóstwiey tym obiecuie / którzy są czystego
 serca y myśli / Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.

Którzy są czy-
 stego serca, či-
 nie nieczyste-
 go o Pannie
 Naswietsey
 myśleć nie
 mogą: ponie-
 waży czarci
 sami w pie-
 kle nie o iey
 czystości nie
 walpią.

Sap: 6.

A takim też sposobem y Matka iego Przenaswietła / w tych
 osobliwie Kochając się / którzy czystość miłują / łatwo miłosier-
 dzem swoim inne ich defekty pokrywa / iako więc śnieg spadłszy
 na ziemię pokrywa wszystkie błota y śmieci / mówiac do każdego
 one słowa Syna swojego: Vestimentis albis induaris, vt non appa-
 reat confusio nuditatis tuæ.

Panna Na-
 swietła oso-
 bliwie się ko-
 cha w lu-
 dźiach czy-
 stość miłują-
 cych.

Apocal: 3.

Wiedząc przeto Kátholicy nabożni / iż w domu niepokalaney
 Panny Bogarodzicielki / omnes domestici eius vestiti sunt du-
 plicibus; to jest / wnetrznemi y powierzchownemi cnotami przygo-
 zdobieni są / którzy iey z śczyrego serca służą / iako Panniey czystości
 wśhelkiey / y Matce Regis Virginum: Ktora non solum virgo est, sed
 summum etiam virginum decus, & specimen vnicum, vt nefas sit fan-
 ctissimum nomen eius in ordinem redigere, nisi prototypus sit, & vir-
 ginitatis idea. Dla tego stáraymy się / abyśmy na sercu y na cielesie
 niezmázanemi mogli się stáwić przed obliczność iey / y Máiestat
 Syna iey namilśzego Jezusa Chrystusa Baranka niepokalanego.
 A teraz poklekawszy na kolana / mówimy z nabożeństwem do niey:
 Panno Przechysta y Błogosławiona / vt tibi, Filioque tuo nos om-
 nes cum lilio castitatis seruire facias. Te rogamus audi nos, Amen.

Prou: vlt.

Sabell: lib: 5.
 cap: 6.

KAZANIE

Ná dzien P. Márieý Anyelskieý.

KAZANIE PIERWSE

O Władzey y krolowán'u Pánný Naświęt-
zey nád wśzytkiemi Duchámi Błogo-
śławionemi.

In Hierusalem potestas mea. Eccl: 24.

Richard: à
S. Laur: lib:
4. de laud:
Virginis.

Z náturey po-
korna będąc
Panná Na-
świętśa, nie-
wynosię z te-
go że iest Ma-
rka Boga na-
wyższego.

Oktorowie świeci/ Slucháczé nabożni/ wważájac
iáko Pánná Naświętśa Mária/ zostawšy Mát-
kę Syná Bożego/ została też oraz Krolowá niebá
y ziemié / iáko mowi *Richardus à Sancto Laurentio:*
Ab Omnipotente filio, omnipotens est effecta, vnde
dicit cum filio: data est mihi omnis potestas in celo
& in terra. A przecie nie wynosi sie z tego / y nie chlubi przed námi
ziemkámí swoiemi ná ziemi będącemi/ tylko opowiada słomni-
sienkami słowy / iáko iey wielkie bázro miłosierdzie y łáskę poka-
zał Stworcá wszechmocny / gdy mowi: Fecit mihi magna, qui po-
tense est, bo mie uczynił Pánia onego Jeruzalem niebieskiego/ kedy
Anyolowie świeci / kedy Duchowie wszyscy błogosławieni szczę-
śliwości wiekuiśtey záżywáią/ in Hierusalem potestas mea. To iest/
iáko przerzeczony Doktor ná mieyscu wzwyż mianowaným mowi:
Excellenter potens est in Ecclesia triumphante, vnde dicit, in Hieru-
salem superna potestas mea, scilicet quos volo introducendi.

A że dnia dżisieýskiego zá iey przyczyna/ ludzie do nabożeń-
stwa vdaíac sie/ z synow gniowu/ sstaíac sie synámi Bożymi/ á z grze-
śnikow sprośnych Anyolámi świętymi: dla tego ná dżisieýským
Kazániu krocúsienko wważemy/ iáka moc y pánowanie ma Pán-
ná Przenaświętśa/ Krolowá Anyelska nád wśzytkiemi Duchami
błogosławionemi.

Dopomoż Krolowá Anyelska/ ktorás o sobie przez káznodzie-
ie Jerozolimskiego powiedziała: In me gratia omnis viæ, & verita-
tis, & in me omnis spes vitæ & virtutis.

Remigius

Remigius s. wważając nabożnie słowa Dawida Krola w Psal-
mie siedmdziesiątym wtórym o duszy sprawiedliwej do nieba
zaprowadzonej powiedziane: Tenuisti manum dexteram meam, & Psa. no 72.
in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me. Zawszem
ia powiada Pannie żyjąc na świecie chodziła po drogach sprawie-
dliwości / twoja ręka Boga prowadzona / który nie z żadnych za-
slug moich / ale z wolej y w podobania twoiego swietego uczyni-
łeś mi taką łaskę / żeś mnie zaprowadził do nieba / y posadziłeś mie
tu w chwale twojej między duchami błogosławionymi / abym na
wieri krolowała / y wychwalała imię twoje święte.

To te słowa powiada Remigius s. osobliwym sposobem słu-
żyć mogła Pannie Błogosławionej Maryi / która mówić może o Panna od
sobie / iż iakos mie przed wieki Pannie obrał sobie za służebnice y za żrząca na
Matkę Synowi swojemu jednorodzonymu / tak zawsze od porze- macierzyn-
cia moiego w żywocie Anny s. matki mojej strzegłeś mie potężną swo Synowi
prawicą twoją / abym nigdy z drogi światobliwości nie wstąpiła / Bożemu, nie
ale z cnoty w cnotę postępując / dochwaty krolestwa twego niebie- mogła być za-
skiego weszła: tedy z wielkim tryumphem Aniołom ss. wprawa- dnym grze-
dziłeś mie z szczerą łaski twojej / y uczyniłeś mie Panną y Krolową chem zma-
nad wszytkimi wybranymi sługami twoimi / y nad wszytkimi zana.
Duchami błogosławionymi: Tenuisti manum dexteram meam, id
est meam potentiam fecisti ad hoc, vt esset in dextera acquirens po- S. Remig. in
tiora: caelestia videlicet, & non terrena. Aż to Richardus à S. Lau- Psal: 72.
rentio mówi / Pannie Błogosławionej wychwalać: Ab Omnipo-
tente Filio omnipotens est effecta, vnde dicit cum filio: data est mi-
hi omnis potestas in caelo & in terra. A dla tego pannie nad wszytkie-
mi / co ieno są w Jeruzalem niebieskim tryumfującym: pannie
nad wszytkimi / co ieno są w Jeruzalem ziemskim ieszcze wojują-
cym / y przez przyczynę moję zbawiam / powiada / grzeszniki potu-
tniacc / y klade ie w poczet między Anioły weselace sie w niebie.
Stad Anselmus s. Per te Maria elementa renouantur, homines sal-
uantur, Angeli redintegrantur. A dla tego iestes błogosławiona
nad wszytkie niewiasty / żeś została Krolową nieba y ziemie / y masz
władza y panowanie swoje w Jeruzalem świętym. Et in Hieru-
salem potestas mea.

Kiedy bowiem Anioł Pański zwiastował Pannie Właswie-
twej wcielenie Syna Bożego / nazywał ia błogosławioną nad wszy-
tkie białegłowy / które mogły być na świecie: Benedicta tu in mu-
lieribus. A kiedy ia też Elżbieta s. przywitała w domu swoim /
tedy ia także błogosławioną nazywała: Benedicta tu inter mulieres.
Richardus à S. Laurentio to oboie pozdrowienie wważając / powia-
da / iż przez pozdrowienie Anielskie mamy ia rozumieć być błogo-
sławioną nad wszytkie białegłowy / które już są w Jeruzalem nie-
bieskim. A przez pozdrowienie Elżbiety s. nad wszytkie białegło-
wy święte /

Iako to Pan-
na naswieśca
i jest błogosła-
wiona między
niewiastami.

S. Anselm.
in lib: de
Orat.

wy święte/ które się náydownąć mogą w kościele wojującym. A toż iey Anyol w swoim pozdrowieniu dziekuje/ iż ich Chory puste napelnia duszami błogosławionymi. A Elżbieta zaś s. dziekuje/ iż grzeszniki na śmierć wiekuiście dla nieprawości swoich skazane/ przyczyna swoją v Pannę Bogą odżywia/ y przesyła ich do nieba/ tedy panowanie ma swoje na wieki. Mowi tedy przereczony Doktor:

Richard. de S. Laur. lib. 1. de Laud. Virg. cap: 1. In hac salutatione benedicatur Maria: nam vterque tam Angelus, quàm Elisabeth dixerunt ei: Benedicta tu. Ab Angelo benedicatur, quia Ecclesiam triumphantem reparauit: benedicatur ab Elisabeth, quia Ecclesiam militantem, iam ferè mortuam suscitauit. Inaczej S. Fulgent. mowi Fulgencjus s. Cælum & terra iam dudum ruiſſent, si non lib: 4. My-Maria precibus sustentasset. thol.

A ponieważ Panna Błogosławiona iest Panną światą wſzytkiego/ iest Krolową nieba y ziemię/ rościągając władzę swoje y panowanie/ tak w Jeruzalem tryumfującą/ iako y w Jeruzalem wojującą/ czemuż ię Krolową Anyelską zowiemy/ czemu święto dzisieysze świętem Panny Máryej Anyelskiej mianujemy? a nie świętem Panny Máryej Jerozolimskiej?

Dwoie tu iest pytanie/ Chrześcianie nabożni/ Jedno/ czemu Pannie Błogosławioną zowiemy Krolową Anyelską? A drugie/ czemu to święto dzisieysze zowiemy świętem Panny Máryej Anyelskiej?

Czemu Pannie Máryę zowiemy Krolową Anyelską.

Odo in Ex-pol. Canon. dist: 3.

Pannie Náswietſza Kościół Kátholicki nazywa Reginam Angelorum, iż iako czystością przechodziła wſzytkie Chory Anyelskie/ będąc zachowana osobliwą łaską Boga/ tak od grzechu pierworodnego/ iako też y od wczynkowego: tak bowiem wſyscy wyznawamy Beatam Virginem custode Spiritu ſancto ſine vlla culpa vixiſſe. Tak też y zacnością przewyższała wſzytkie Duchy błogosławione/ będąc obrana za Mátkę Zbawicielowi náſzemu Jezusowi Chrystusowi. Dla czego y łaskami niebieſkimi rozmáitymi y Duchem s. była nápełniona: Spiritus ſanctus descendit in Mariam cum omnibus ſuis eſſentialibus virtutibus, quæ illi per rationem diuini principatus adſunt, powiedział Athanázy s.

Jako tedy zarazem przy niepokalanym Poczęciu iey rozweſelily ſie wſzytkie Chory Anyelskie/ y mieli iey ſłużyć iako Mátkę Syná Bożego. Statim Angeli fecerunt feſtum Conceptionis Virginis Mariæ, mowi s. Wincencjus. Tak też od národzenia iey poczwſzy/ z wielką rewerencyą iey ſtrzegli y vſługowali/ aż do chwalebneho Wniebowzięcia iey nigdy ſie nie abſentuiąc. Adſuit Virgini Angelorum protectio, powiada s. Bernárdinus Senenſki/ 51. art: 3. aſſidebant illi innumerabiles Angelorum multitudines. Ktozego zdania y s. Gregorz Nikomedijski będąc/ powiada o vſtudze Anyelskiej ołoko Panny Przebłogosławionej: Oportebat non vnum ſolum inſeruire Angelum, ſed decies mille millia eam ſtipare. Przy-

S. Bernard. Senenſerm: 51. art: 3. S. Gregor: Nicomed. Orat. de Oblat Deip. Virg.

daie

daie y Jan s. Chryzostom na potwierdzenie: Infinitam militiam Angelorum ad gloriosissimæ Mariæ obsequium deputatam nullatenus ambigimus, qui cauerent, ne præparatum æterni Regis hospitium hostes incenderent.

A dopiero kiedy bieg żywota tego doczesnego odprawioſſy / była przez Syna swojego namilszego z duszą y z ciałem do nieba wzięta / exaltata super omnes choros Angelorum, iako o niej Kościół s. śpiewa / zaczęła panowanie swoje w Jeruzalem górnym / vsi dſzy na thronie Syna swojego / y używa do posług swoich Anyołow świętych. A chcę cy nas grzesznych ziemkow swoich do chwały niebieskiej przyczyna swoją zaprowadzić / posyla ich tu na świat / aby nas strzegli y bronili / tak na ciełe iako y na duszy / od wszelkich przygod y napażdow czartowſkich. Michaël Dux & Princeps militiæ celestis, cum omnibus spiritibus administratorijs, tuis Virgo paret præceptis.

S. Bonau. in Speculo c. 3.

Świeto zaś dziśieysze / zowiemy światem Panny Maryey Anyelskiej / iż dzisiaj obchodźiemy pamiatke wroczyſta Poświęcania Kościołka de Portiuncula, pod imieniem Panny Błogostawionej Krolowey Anyelskiej. Ktożey na cześć iako Panniey swojej czestokroć Anyołowie świeci w tym Kościółku pienia wdzięczne odprawowali / iako ie ludzie nabożni slychowali. A w tym Kościółku Franciszek s. przez nie iako Matkę miłosierną nad grzesznikami / wprosił v Jezusa Pána (gdy tam nocy iedney z Matką swoją y niezliczonym orszakem Anyołow świętych wſtał mu sie widomie) odpust zupełny tym / którzyby sie w dzień poświęcania tego Kościołka / żalując za grzechy swoje / spowiadali y komuniłowali / iako o tym ſeroce Kronika Zakonu Franciszka s. piſze.

Czemu święto dziśieysze zowiemy światem P. Maryey Anyelskiej.

Ten bowiem Kościółek Panny Maryey / był na gruncie Opata S. Benedicti de Monte sub Aſiſio, y żadnego funduſzu nie miał / y żadnego Kápłana przy sobie: Ale kiedy Káplan który z nabożeńſtwa / wziawſzy klucze od Mnichow / ſiedl tam y Miſa s. odprawil / tedy mu za to Mnichy w Kłaſtorze dali do iedzenia porcy / iakowś sami na ten czas iedli. A sami tam nie odprawowali / chybá w wroczyſtość iaká Panny Maryey. Od porcy tedy / ktorą celebruiacym Káplanom w Kłaſtorze dawano / ten Kościółek zwano Ecclesia S. Mariæ de Portiuncula. Zowano teſz y Sanctæ Mariæ Angelorum, iż gdy tam niſt nie odprawial / tedy Anyołow świętych tam ſpiewaiących czestokroć slychowano / iako o tym y Bonawentura s. ſeroce w żywocie Franciszka s. Ecclesia Portiuncula deferta tunc à nemine curabatur. Quam cum vir Dei Franciscus sic relictam conſpiceret, ob deuotionem feruentem, quam habebat ad Dominam mundi, cœpit illic aſidue pro ipſius reparatione morari.

Skąd nazwany ieſt Kościółek S. Mariæ de Portiuncula.

Idem Ibid. § 7.

A gdy iuſz Zakon ſwoy założył / y poczeli ſie Bracia iego rozmnażać / wprosił ſobie ten Kościółek vbogi v Opata / aby tam w-
X 2 bodzy

Skąd Odpusty
Portiuncu-
læ.

bodzy braciſzkowie tego mogli dicere horas suas, y przy nim do mie-
ſtania cele ſobie z chroſtu a z gliny pobudowac / ex luto & viminibus
mowi Historia: A kiedy pobudowali / y Franciszek s. sam tam mie-
ſkał obecznie / traſiło ſie nocy iedney gdy ſie modlił w celi ſwoiey /
oznámiono mu z nieba / iż w koſciele onym ieſt obeczny Jezus P.
z Mátką ſwoią namilſzą / & cum ingenti multitudine Angelorum.
Szedł tam z nabożeńſtwem y radością duſzną / a wpadł na twarz
ſwoie przed Jezusem Panem / był od niego miłoſciwie nápomnio-
ny / aby proſił o dobrodziejſtwo iákie ludzkiemu narodowi poży-
teczne. A on z poſłaz do Panny Máć vietſzey vdałſzy ſie o przy-
czynę / proſił / aby Pan raczył dać odpuſzczenie wſzytkich grze-
chow / ktorychby ſie przed Kapłanem ludzie ſpowiádali wſzed-
ſzy do tego Koſciółka. Pozwolił mu na to Chryſtus Pan / y kazał
mu iść do Wikaryego ſwoiego / ktory ná ten czas w Peruzu mieſz-
kał / Honorius III. aby to approbował y publikował ſwiatu. A
Papież s. wyſłuchawſzy relacyey Błogoſławionego meża / pozwo-
lił odpuſt zupełny ná dzień poſwiacania tego Koſciółka / iákoſiny
wyżey rzekli / ktore przypada dnia wtorego Sierpnia. A dla tego

D. Bonau. in
vica D. Fran-
ciſci cap: 2.
§ 8.

hunc locum vir ſanctus, powiáda Bonaventura s. amavit præ cæ-
teris mundi locis. Hic etenim humiliter caput, hic virtuoſe profecit,
hic feliciter conſummauit, hunc in morte Fratribus tanquam Virgini
chariſſimum commendauit.

Richard. à
S. Laur. lib:
8. de Laud.
Virg.

A że ſubtracto nobis adiutorio Mariæ, ſtatim labimur in pecca-
tum, & deinde in infernum, iáko náucza Richardus à S. Laurentioſ
Dla tego w te iey wroczyſtość začną mamy ſie z gorącym nabożeń-
ſtwem do iey protekcyey vciekać / aby nam / iáko y ſtudze ſwoiemu
Franciſzkowi s. vproſiła v Syná ſwoiego namilſzego portiuncu-
læ gratiæ illius, żebyſmy za iey przyczyną ſwieta / otrzymáli od-
puſzczenie wſzytkich grzechow náſzych. Ponieważ ona ná to ieſt
od Pana Boga obrána / aby nas grzeſznych w ciemnościach nie-
prawości náſzych / iáko ſłonce iákie oſwiecała / y iednała nam láſkę
v Syná ſwoiego.

Cant: 6.

Gdy przeto Duch s. o niey w Pieſniách Sálononowych mo-
wi / że ieſt Electa vt Sol, przydaie zárazem Dawid / iż ieſt tak miło-
ſciwa / tak láſkawa / tak dobrotliwa / że nie máſz czlowieká / kto-
ryby vciełſzy ſie o ratunek do niey / nie miał w potrzebie ſwoiey
ſkuteczney iákiey póciechy odnieſć od niey. Non eſt qui ſe abſcon-
dat à calore eius. Tak to o niey twierdzi vczony on Idiotá / y mowi:

Pſalmo: 8.

S. Idiota in
Prol. de Vir-
gine Maria.

Beatiffima Virgo, ſicut eſt omnium Regina, ſic & omnium Patrona, &
Aduocata, & cura eſt illi de omnibus. Longè enim poſitos. illuminat
radijs ſuæ miſericordiæ: ſibi propinquos per ſpecialem deuotionem,
conſolationis ſuauiate: præſentes ſibi in patria excellentia gloriæ, &
ſic non eſt qui ſe abſcondat à calore eius, id eſt à charitate, & dilectio-
ne ipſius. A zátym ſluſnie o ſobie powiáda: In Hieruſalempote-
ſtas mea.

stas mea. Pieknie Rupertus pisał na owe słowá Pieśni Sálomonowych / Oculi tui columbarum. O gołebicy powiada pisał Cant : 4.
 Naturalistowie / iż tak iest litościwa / że nie tylko swoje własne Dzieci z pilnością karmi / samá pracę wszelkiey y głodu zażywając / Przyrodze-
 ale i takiego ieno kolwiek rodzaju ptasząt zdybie w polu bez matki / nie gołebice
 tedy ie karmi z pilnością iako swoje / by nie pozdychały z głodu / cze- wzorem mi-
 go żaden ny ptak nie czyni. Tak / prawi / Panna Naszwietśa go- tosterdża.
 lebicą z narodu Żydowskiego / z pokolenia Abrahánowego / nas z rónaitych narodow Pogańskich / in vnitate fidei, w Kościele
 Syná swojego Chrystusa / zusa zgromadzonych / łaskami niebie-
 skimi opátruie / protekcyą swoią broni / y od śmierci wiekustey
 wyzwolonemi czyni. Pullos alienos columba nutrit, & nos qui era- Rupert. in
 mus alieni secundum carnem à genere tuo, ecce, ó Beata Virgo, viui- Cant : 4.
 mus tuis meritis, tua protectione defendimur.

Podobna w tey mierze Panna Naszwietśa / mowi Hailgry-
 nus Kárdynał / onym skórom nad Przybytkiem Pánstkim rości-
 gnionym / ktore ode dżdża y od prochu broniły Przybytku Pánstkie- Cant : I.
 go / sicut pelles Salomonis. Abowiem też y oná zaslania nas vmbra
 protectionis suæ, od zapalczywości gniewu Pánstkiego ; zaslania od
 náiazdow czartowskich ; zaslania od wszelkich przygod ná nas przy-
 padających. Bo iż in Hierusalem potestas mea, dla tego mowi prze-
 rzeczony Kárdynał : Sicut pelles protegebant totum tabernaculum,
 sic sub vmbra meæ protectionis defendo totam Ecclesiam. Z tey to
 przyczyny Petrus Galatinus napisał : Amore Beatissimæ Virginis
 mundus totus sustentatur. Mundus enim ipse ob nostras prauas actio-
 nes nullo modo consistere posset, nisi ipsa gloriosa Virgo cum sua mi-
 sericordia & clementia, pro nobis orando sustineret. Hailgr. in
 Cant : c. I.
 Petr. Galat.
 lib : 7. Ar-
 can. cap : I.

Kiedy sie Dawid zagniewał był ná onego głupiego Nabalá /
 co iemu y żołnierzom iego chleba był odmówił / będąc we wśytkie
 dostátki bogáтым / y chciał go był Dawid wniwecz ze wśytkim o-
 brocić. Abigail żoná Nabalowá / wziąwszy chleba / winá / y bá-
 ránow kłtá / także y inśych potrzeb do uczestowania Dawida /
 zabiegła mu ná droge / y padşy do nog iego / vblagała gniew za-
 palczywy iego tak / że iá potym / kólem zostawşy / obrał sobie za-
 żone po śmierci Nabalowey / y postal slugi swoje po nie / aby iá
 z vczciwością wielką do Pałacu iego przyprowadzili. A oná nie
 wynosząc sie z tad w pyche / powiedziała przed slugami iego : Ecce
 famula tua fit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei. Rostropna
 biatagłowá
 meża od nie-
 bezpiecz-
 stwa snadnie
 vchroni.
 I. Reg. cap.
 25.

Takim też sposobem / mowi Bonáuenturá s. y Panna Bło-
 gosławiona sobie postąpiła / ktora nazwawşy sie służebnicą nami-
 śa Pánstka / kiedy iá za Mátkę iednorodzonymu Synowi Bożemu
 obrano / chce vmywać dla niskiey pokory swojey nogi slugom iego /
 y chce osobliwą łaská swoią y przyczyną vpokorzone oczyścić z błó-
 tá niesprawiedliwości grzeşne Chrześciani / ktorzy do niey o rá-
 tuneł

S. Bonau. in
Specul. lect:
10.

tuneſ wołaia: Maria ſignata eſt per illam Abigail, mowi pomienio-
ny Doktor ſ. pro qua adducenda cū Dauid nuntios miſiſſet, respon-
dit: Ecce famula tua ſit in ancillam, vt lauēt pedes ſeruorum Domini
mei. Per benediſtam ancillam Mariam quaſi tot ſerui Domini loti
ſunt, quot fideles eius ſuffragijs à peccatis mundati ſunt: ipſa enim tot
ſeruorum Domini pedibus aquam obtulit? quot pānitentibus la-
chrymas compunctionis obtinuit?

Eſter 7.

A ſe my grzeſzni wydāni ieſteſmy teraz zá niepráwoſci ná-
ſze / iáko ſydzí niegdý przez dekrét Aſſwerow ná zgubienie y z Wy-
czyzna náſza w rece Pogańſkie / y w rece niewolnikow náſzych:
Traditi ſumus, vt conteramur, iugulemur, & pereamus. Do niey
tedy / iáko do Eſter ſwieteý z naboſznemi modlitwāmi náſzemi vci-
ſkamy ſie / aby Krolowā niebā y ziemię będąc / weyżrzała ná poſta-
re náſze / y poſtála Michała ſ. Archányolā z zaſtepy woýſt niebie-
ſkich / ná obrone ſlug ſwoich vtrapiionych zewſzad: ná obrone Ko-
ſciolow Kátholickich / w ktorych imie iey / y Synā iey namilſzego
wyznawāia: ná obrona ſlawnego narodu náſzego / ktory do tad cá-
loſć Chrzeſciānſtwā wſzytkiego od narodow pogānſkich bronil.

S. Bernar. in
Serm: de B.
Virg.

Do niey tedy poſkleknaſſy mowmy z Bernatem ſ. poſkornie /
aby nam Portiunculam gratiā v Synā ſwoiego ziednała; Attende
Domina, & vide dolores vulnerum animarum noſtrarum, qui tibi re-
uelamus cauſam noſtram cum fiducia. Tu peccatorem quemlibet ſa-
tidum non abhorres, ſi ad te ſuſpirarit, tuumque interuentum pāni-
tenti corde flagitarit. Spei medicamentum aspiras, foues, non deſpi-
cis. Przeto y my grzeſzni w tobie nádzieie máiac / y w twoieý przy-
czynie / do ſbawiciela náſzego / Pānā Zaſtepow wołamy: Contere
Domine fortitudinem inimicorum Eccleſiā tuā, & diſperge illos in
virtute tua, vt cognoscant, quia non eſt alius qui pugnet pro nobis, niſi
tu Deus noſter. A my imie twoie ſ. z Oycem y Duchem ſ. równie /
wychwālać będziem ná wieki. AMEN.

KAZANIE W TORE

O Zacroſci y mocy tego imienia
Swietego MARIA.

Magnificabo nomen tuum. Genes: 12.

Genes: 12.

Gdytamy w księgach Rodzain / iáko Pan Bog wypráwniac
Abrahāmā z domu iego oyczystego / ná peregrynacyā do
rozmaitych kraiov; miedzy inſzemi láſkami / ieſliby mu
był poſluſzny / obiecowal teſz y to / że miał imie iego w ſla-
wie

wie między narodami czasu wiecznemi; Et magnificabo nomē tuum, Rozmnożę/ powiada/ plemię twoie w naród niezliczony / y będąc błogosławił na wszystkim/ tak że cie wszyscy będą zwać błogosławionym/ y wielbie imię twoie wiecznemi czasu. Jakoż go wielbil: powiada Rupertus / że imię swoje Bostie do imienia iego przydał / iż kćkolwiek ieno za starego Zakonu modlił się do Pana Boga/ t y go zawsze zwał Bogiem Abrahánowym / Deus Abraham adiuvā me, abo miserere mei. A tak łaskę o którą prosił/ za przyczyną Abraháma s. otrzymywał: Mowi tedy przetłuszczony Doktor: Magnificatum est nomen Abraham, videlicet cum nomine Dei Magno, & tremendo, dum per orbem prædicatur Dei talis definitio, Deus Abraham.

Nie maś tego kráiu, gdzie by o Abrahámie nie słysano, y między Pogańskimi narodami.

Ruper. lib: 5. in Genes. cap: 5.

A Panny Nasświetsey imię/ iako też Stworca nieba y ziemi wielbil/ y zane we wszystkim świecie czynił: Powiem króciusieńko Łaskom waszym/ ieno iż pozdrowicie Pozdrowieniem Anielskim/ prośac o dar Ducha świętego/ abowiem Omnipotens est post Deum nomen eius.

S. Bonau, in Psalter.

Thomasz święty Doktor Anielski powiada/ iż każda rzecz na świecie ma swoje imię/ od swojej zewnętrzney doskonałości wziete/ która iż czyni w swej istności zana. Quælibet res nomen habet à suo complemento. A że Panna Nasświetsa najwyższa ma swoje godność z tad/ iż została Matką syna Bożego/ dla tego też to iey imię święte M A R I A, z Żydowskiego języka osobliwe ma swoje wytłumaczenie/ iż znaczy vrodzenie z niey Pana Jezusowe/ iako mowi Ambroży s. Speciale Maria Domini hoc nomen inuenit, quod significat Deus ex genere meo. Jaczym takową ma zanosć w sobie/ iż co imię Pana Jezusowe iest zbawienne y pomocne w przygodach wzywającym go na ratunek z istności swej własney y przyrodzoney: to imię Mária iest pomocne wzywającym iey na ratunek za przywileiem y osobliwą łaską Oycy niebieskiego. Co tedy w starym Zakonie sławne było imię Abrahánowe przy imieniu Bostim/ y pomocne w potrzebach wzywającym/ iż on był kochanym sługą Bostim/ iako o tym sferoce pisze wielki on Doktor Grecki Origines. To imię Panny Błogosławionej/ które to brzmi w sobie Deus ex genere meo, ma być daleko pożyteczniejszy nam wzywającym/ iako Matki najwyższego Boga/ iako Królowey y Paniey nieba y ziemi/ która ma godność y zanosć swoje nieścónzoną. A iż gratius est nomen pietatis, quàm potestatis, iako Tertullian mowi/ dla tego zanosć tego imienia święta Mária/ radej pochodzi z tad/ że iest Matką Pana Zbawiciela naszego/ niżeli z tego/ że iest Pania światá wszystkiego/ iako święty Bernardyn Seneski powiada: Maius est hoc donum, quòd sit Mater Dei, quàm quòd sit Domina creaturarum. A dla teg to mowi Theodoros

S. Thom. 3. par. quæst: 60. art: 2.

Co znaczy to imię Maria.

D. Ambr. de Instit: Virg. cap: 5.

Orig. lib: 5. contra Celsum.

Tertull: in Apolog.

S. Bernard. to. I. Ser: 52.

Zacność ma-
cierzyństwa
Panny Na-
świetszej.

świety w Greckim iezyku / mogacy iá Doktorowie świeci zwąć
Iesutocos ábo też Christotocos, to iest **Matka Pána Jezusowa / ábo**
Pána Chrystusowa / á przecie iey nie zowia pospolicie ieno Theo-
tocos, to iest Matka Boża: Quia à maiori parte non à minori appel-
lationes fiunt, ac nomina imponuntur.

A te to zacność imienia Panny Błogostawionej / że znaczy

S. Epiph. de
Laud: Ma-
riae.

De^o ex genere meo, Epiphanius s. **wważając / powiada / iednym**
Kazaniu swoim / iż gdy sie modlit Joachim s. na iedney gorze / ssta-
pił z nieba Anyol do niego / y opowiedział mu / że Anna żona two-

Imię P. Ma-
ryey z nieba
przyniesione.

ia porodzi córke / ktorey daś imie Ma-rya. Co Kárdynał vezony
Petrus Damianus przeczytawszy / w księgach swoich napisał te slo-
wa: Et statim de thesauro diuinitatis Mariae nomen euoluitur. **Toż**

S. Hier. Hist.
de ortu Dei-
parae.

y Hieronym s. o narodzeniu Panny Przenasświetszej pisać / twier-
dzi y tak mowi / że Anyol do Joachima s. te słowa rzekł: Añā vxor tua
pariet tibi filiam, & vocabis nomen eius Mariam. że tedy zdanem

Plato in So-
phista &
Cratilo.

Platonowym Nomina debent consona rebus esse. A imie Panny
Przebłogostawionej de cælo elaplum, znaczy z siebie Boga być zro-
dzonego / Deus ex genere meo. Tedy zátym idzie / iż imie to zacniey-

Ambr. Ser:
de Nat: Virg.

że iest nad wszytkie imiona / iáko to / quod os Domini nominauit, y
nad wszytkie imiona światobliwsze / zaraz po imieniu zbawiennym
Jezus / ná ktore wszelkie kolano niebieskie / ziemskie / y podziem-
ne wpada.

Ruffin: Seac-
ciotus in Co-
rona B. Virg.
Lect: 23.

Stárzy oni żeglarze / ktorych Poetowie Argonautami ná-
zwáli / iáko pisze Ruffinus / gdy do Azyej zapłynawszy / Czytüm
stawne ono miásto z wodzami swoimi Tassonem y Orpheusem o-
pánowali / chcąc Pánu Bogu za zwycięstwo podziękować / Ko-

Plin lib: 36.
cap: 15.

ściół ieden kosztowny bárzo zbudowali / o ktorym Plinius pisze /
że wszytkie kámenia w ściánách szczyrym złotem spaiáli / vt omnes
iuncturæ lapidum solidissimis auri filis decorarentur. A radzili sie

Boga swego Poganckiego Apollina / komuby ten Kościół dedyko-
wać y poświęcić mieli. A Apollo im odpowiedział / iż ten Kościół
bedzie poświęcony Máryey. Co sie zysciło za czasow Zenona Ce-
sarza Konstantynopolitańskiego / kiedy bálwany czartowskie z nie-
go wyrzuciwszy / Chrześciane go pod tytulem Panny Naswiete-
skiej ná cześć wtrzyżowanemu Chrystusowi poświęcili. O ktorym
dawno przedtym / ieszcze przed Narodzeniem iego s. Sybilla E-
rytreyska Poganom prorokowała / mowiąc:

Lib: 8. Ora-
cul.

En breuis egressus Mariae de Virginis aluo,

Exorta est noua lux.

Imię P. Ma-
ryey kilka set
lat przed iey
narodzeniem
miedzy Poga-
ny przepowie-
działo.

Przydanie Suryus / iż w tymże Kościele Czyckim / ieden z onych
Argonautow / niewiem iákim duchem náchmiony / ná podwoiách
wielkich wrot złotych literami te słowa napisał: Ego tres cupio;
Deum vnum regnantem apud superos, eius verbum ab interitu alie-
num, conceptum in simplici virgine, qui tanquam ignis arcus percur-
rens mundi

rens mundi medium, omnes capiens, eos adducet domum Patri, huius erit hæc ædes, Maria autem erit nomen eius. **A Cedrenus** stary Kronicarz Grecki powiada / że te inskrypcya widział wiersem. od tego go opisaną. Ktory wierś na łacine tak iest przelożony :

Illius æternum Verbum, antequæ secula Verbum,
Nescia Virgo viri, quondam partu tenera edet:

Qui velut igniferis impulsa sagitta procellis,
Edomitum reddet pro munere mundum:

Huius, quam Mariæ nomen maret, Alma

Agnoscet templum. proprium tibi ritè dicatum.

Cedren. in
sua Historia.

Wielce przeto w wielbione to imie s. Marya / wielce zacne y swie-
te nad inne imiona / poniewaz y przed wieki / nim sie narodzila / by-
la przez Proroki y Sybille opowiedziana / iako Bernat s. mowi:
Longè ante Patribus est coelitus repromissa, mysticis prænuntiata mi-
raculis, & oraculis Prophetis. **A z nieba imie swoje wziala przez**
Anyola opowiedziane: a imie takie / ktore w sobie Boga zrodzone-
go w cieles ludzkim zamyla / y iest straszne czartom / iest pożyteczne
ludziom / iest mile Anyolom. A iako ieden uczony napisal: Cuius
sanctitatem cælum adorans conspicit: cuius maiestatem deuota tel-
lus respicit: cuius magnitudinem inuitus orcus suspicit. **O ktorey y**
sami Żydzi niezbożni z Prorokow wiedzieli / y imie iey z Kabinow
opowiedziane mieli: osobliwie z Kabiną rzeczonego Accados, kto-
rego oni y za nauczensego / y za naswiatobliwszego miedzy soba
mieli / ieszcze przed przysciem Pana Chrystusowym na swiat. Te-
go gdy Antoninus Burmistrz Rzymiski o Messyasa pytal / powie-
dzial / że sie według proroctwa Izaiaszowego narodzi z Panny nie-
pokalaney / ktorey imie bedzie Marya. Ta bedzie miała Dycę Jo-
achimá / z pokolenia Dawidowego / y bedzie Pania swiata / y mi-
strzynia wszytkich Prorokow. A z tey to okazyey Kościol s. wiel-
biac po wszytkim swiecie imie Panny Błogosławionej miedzy in-
szemi tytułami / ktorymi ja zdobi y wychwala / przydaie też y ten /
że iest Regina Prophetarum. A starego Zakonu Kapłani zwali ja
Mitatron, id est, Principem facierum; iż miała stać wstawnie przed
Krolem nieba y ziemie / patrząc na twarz iego Boga / a zalecając
mu y prezentując grzeszniki niedzne / aby ich przypuścił za iey przy-
czyną do widzenia twarzy swojej swietey. Co aby tym o-
charniej czynila / Kościol ja Katholicki / Krolowa nieba y
ziemie / y wszytkich Anyolow nazywając / pokornie iey prosi /
aby nam Jezusa Chrystusa Syna swojego po śmierci włożyć ra-
czyła / y ziedнала nam wiekuişte widzenie twarzy iego Bostkiew /
mówiąc w oney Pieśni Salve Regina te słowa do niej: Et lesam
benedictum fructum ventris tui, nobis post hoc exilium ostende.

Żyścił tedy Stworca Najwyższy słowo swoje / gdy iey imie
obiecował wielbić / y zacne uczynić po swiecie wszytkim / mo-
wiąc:

D. Ber: ser:
super Signū
magnum.

Hadrian.
Lyræus in
Trisagio
Mariano.

Żydzi wie-
dzieli z Ka-
binow swoich
dobrze o P.
Maryey y Pá-
nu Iezusie a
przetis wie-
rzyć w
niechcieli.

Canis. de
Deip. lib. 1.
cap: 1.

Najwyższa
szczęśliwość
nasza, patrzyć
na twarz P.
Zbawiciela
naszego.

wiąc: Magnificabo nomen tuum, gdy cie uczynię Mârką Syną
moiego przedwiecznego. Bo to sama Pánná przyznała / gdy w
pieśni swojej / dziełuiąc mużá to dobrodzieystwo / powiedziała:
Fecit mihi magna qui potens est; y imię moje tak wysoce wyniosł y
wstawił / iż ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Jakoż
o tym imieniu świętym tak zacnym / tak wysoce w wielbionym /
niezliczone księgi Doktorowie świeci popisali: z ktorych wu tylko
ábo trzech sentencye tu przypominie. A naprzód Słotoustego Ar-
cybiskupa Ráwenskiego / który tajemnice tego imienia świętego
wważając / tak w Kazaniu swoim i innym mówi: Nomen hoc,

Petr. Chry-
sol. ser: 146.

D. Bonau. in
Specul. Virg.
cap: 8.

Petr: Dami.
l. 2. Epist.

Pánná Na
świętą ná-
bożnych do
siebie Kátho-
likow czasu
śmierci cieśy.
wtrwiera, y
broni od nie-
przyjaćciół
duśnych.

(MARIA) prophetia germanum est, hoc renascentibus salutare,
hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiae decus, hoc iudicium castitatis,
hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctita-
tis. Każde słoweczko z osobną tego Doktorá s. wykladać / wzie-
łoby nam site czasu; ále duszą nabożną samá to przez sie uważając /
wielką ná sercu pocieche odnieść / gdy sie pilnie światobliwo-
ści y zacności niewypowiedzianej Mâtki Bożej przypatrować
będzie. Zwłaszcza poglądając y ná s. Bonawentury nabożne slo-
wá / który tak o niej w księgach swoich mówi: Tu bene signata es
per illam Ruth, de qua legitur sic: Sit exemplum virtutis in Ephrata,
& habet celebre nomen in Bethlehem, id est, in Ecclesia. O celeberrimum
nomen Maria! quomodo posset nomen tuum non esse celebre,
quod etiam deuotè nominari non potest sine nominantis utilitate? te-
statur tuus Bernardus, dicens: O magna, ô pia, ô multum laudabilis
Maria. Tu nec nominari potes, quin accendas, nec cogitari quidem,
quin recrees affectus diligentium te. Tu nunquam sine dulcedine di-
uinitus insita pia memoriae portas ingrederis.

Bráćiszek ieden Zakonu Benedykta s. Łáiczeł wprowadzić /
ále Páná Bogá sie bojący / ná imię Mâriánus / rozchorowawszy
sie / gdy już prawie do kresu żywota przychodził / zdał sie ná swita-
niu kogoś do siebie przychodzącego mile przywitać y pozdrowić:
á potym do stojących około siebie tak Zakonników / iáko y ludzi
świetłych mówić z twarzą zagniewaną: Wstancie / á Pánia mo-
je / Krolowa Anyelska / z wielką rewerencyą przywitaycie; (ktor-
ey żaden nie widział / nie mając ná to osobliwej láski z nieba) A
sam w tym czasie do niej z pożąra rece złożymyśy mówił; Witayże
Cesarzowa światá / Domina mea, Regina caeli & terrae; pauperculū
seruum tuum, benedic me Domina mea, & ne patiaris in tenebras ire,
cui lucem tantae praesentiae contulisti. A gdy te modlitwe swoje
skonczył / przystąpił do niego Káptan Damiánus / rodzony brát
Piotra Damiána Kárdynála / który te Historyę napisał (bo też
y ten Łáiczeł Mâriánus / o którym powiádamy / rodzony brát był
iego najmłodszy) z Jutrznie wracając sie z Kościoła / y pytał go
iáko by sie miał ná zdrowiu. Odpowiedział mu Mâriánus / iż już
umiera /

umiera / ale sie bardzo gniewa na tych co przy nim sa / iż Królowey
nieba y ziemi nie z taką rewerencyą przyieli / iako było potrzeba /
ktora tu dopieruczko w mnie była ; a osobliwie ten nasz przyiiciel
Bronizo / (a był to Kupiec bogaty bardzo / tym nazwiskiem nazwa-
ny) ktory siedział / ani sie ruszył przez wszytek czas / kiedy tu w mnie
Królowa Anielska była : Venit Regina mundi, & vos assurgere ne-
glexistis ; venit Mater Imperatoris æterni, & vos eius præsentiam
ignobilem deputastis ? Odpowie Bronizo / Braciśku / podobnoś
sie tak w gorąccze zdało / że Panna Nasświetka była w ciebie / ale
myśmy iey nie widzieli / y n' wiemy tego / iesli ty prawdziwie nam
rzecz powiadaś / czyli nie ? A Mariānus im odpowie / iatom za
żywota Panny Przeczyskiej na ratunek we wszystkich moich przygo-
dach wzywał / tak y o tom iey pokornie zawsze prosił / aby przy sko-
naniu moim raczyła być obecna. Firmiter igitur, & absque vlla
prorsus ambiguitate cognoscite, quoniam Angelicis comitata vesti-
gijs, Beata Redemptoris nostri Mater me inuisit, hilaritatem mihi se-
reni vultus ostendit : benedixit me, & protinus abiit.

A kiedy w tym dusze swoje w rece Zbawiciela oddając skonał /
przyšedł kapłan ieden starychny na imie Sewerus / ktory iego
był spowiednikiem ; y powiedział / iż dobrze przedtym pości ieszcze
nie chorował Mariānus / przy dobrym zdrowiu będąc / iako rad
Pannie Nasświetcey zawsze służył / tak przyšedszy do Ołtarza iey
czasu iednego / pasem rzemiennym ktory na golym cieie swoim nośił /
przywiązał sie nim za szyie do ołtarza Panny nasświetcey / mówiąc :
iż ja chce być niewolnikiem twoim Królowa niebieska / a za moje
nieprawości / chce sie tu przed twoią obecnością zarazem karać /
abym potym w ogniu piekielnym nie był karany na wieki. Domina
mea gloriosa, virginalis munditiæ speculum, & omnium norma virtu-
tum, quam ego te miser, & infelix offendi, per obscenam carnis meæ
putredinem, & eam, cuius tu mater & author es, violavi mei corporis
castitatem. Nunc itaque, quod solum remedij superest, me tibi fa-
mulum trado, tuæ ditionis imperio substrati cordis colla submitto. Fle-
cte rebellem, suscipe cõtumacem, ne tua pietas respuat delinquẽtem ;
cuius intemerata virginitas, peperit veræ pietatis authorem.

A od teo czasu / żył zawsze w czystości / y żadney nie miał na sie po-
kusy cielesney / za wstawniczym wzywaniem imienia ś. Marię : a
zátym y to sobie szesliwie zaśluzyl / iż g' czasu śmierci / y dokonania
żywota / miłosierna Matka nawiedzić raczyła / y litościwie blo-
gostawiła. Słusnie przeto iey cudowne / swiete / y nade wszystkie
treatury w wielbione / abo wywyższone imie / sapietissim' Idiota wy-
sławiając mowi : Dedit tibi Maria, tota Trinitas nomẽ, vt in nomine
tuo omne genu flectatur ; hoc nomen super omnia nomina factõrũ refi-
cit lassos, sanat languidos, illuminat cœcos, penetrat duos, vngita-
gonistas, iugum diaboli excutit : tantæ virtutis est & excellentiæ, vt
cælum

Dawny to
zwyczaj
w Kościele
Bozym, Di-
sciplinować
się zagrzechy.

Kto rad służy
P. Przeczy-
skey, ten nie
miena na się
pokusy cie-
lesney.

Idiota tom :
3. Biblioth.
SS. Patrum
cap : 5.

Alanus su-
per primum
caput Cant.

caelum rideat, terra latetur, Angeli congaudeant. Játož ná wšytkie
vroczyšćośći świat Pánný Náświetszey / mowia Doktorowie śś.
gdy sie kościół ś. Kátholicki ná ziemi weseli / Anyolowie sie świeci
w niebie rádnia. A że iey te częś y chwale / iáto Máłce Božey
oddáia / dla tego iest názwána Regina Angelorum, o ktorey nabo-
žny iey slugá *Alanus*: Cuius nomen præconizatur mundus, nisi vir-
ginis huius? cuius laus celebratur in ore populi fidelis, & si virginis
Mariæ? cuius virginitas nobis datur in speculum, nisi virginis incor-
ruptæ? Et eleganter fama, & gloria nominis eius, oleo effuso compa-
ratur: oleum esurientem .eficit, ægror ntem sanat, membra defati-
gata mungat, odorem parit, flammam nutrit: Sic & in laude virgi-
nis reficimur, exemplo eius ad virtutum meditamina inuitamur, ad-
uerſitatibus fessi, eius patientia recreamur, vitæ eius forma illustra-
mur, nominis fama diffunditur, & non solùm oleo, sed & oleo effuso
nomen eius comparatur: quia sicut oleum effusum magis redolet, sic
quantò nomen Virginis dilatatur, tantò magis gloria augetur.

Jáko mamy
czcić Pánnę
Náświetszą.

Jeśli przeto chcemy sie prawdziwemi slugami Pánný Ná-
świetszey zwác / mamy to święte imie vstáwnie mieć w sercu przez
rozmyślanie / w vściech przez vstáwnie wzywánie / w vczynku
przez vstáwnie iey cnot wysokich náśladowánie; iáto czynil iey ko-
chány slugá *Jordanus* ś. ktory ná každá godzinę / ná częś tego
imienia świętego MARIA, mawial pieć Psalmow Dawidowych /
ktorych litery pierwsze zaczęły sie od tych liter / ktoreby mogly
zámknąć w sobie to imie MARIA. To iest / pierwszy Psalm abo
pieśń / mowil od samey Pánný Náświetszey vczyniona / Magnifi-
cat anima mea Dominum, Drugi Psalm Ad Dominũ cum tribularer.
Trzeci / Retribuere seruo tuo, Czwarty / In conuertendo Dominus,
A piaty / Ad te leuavi animam meam, y to to zwáli nabožni do Ná-
świetszey Bogárodzice / Psalterzykiem Pánný Máryey: 3 kto-
rych ieden / gdy vmárl w Kolnie / zarazem náśáutrz wyrosty dwa
kwiaty róžane z oczu iego / dwa z nosá / a piaty z vst / ktore chwalily
to imie ś. Márya / w ktorym každá literá ma swoje osobná tájemni-
ce / iáto Doktorowie świeci z ięzyká Żydowskiego wywodzą; oso-
bliwie *Antonius* ś. Arcybiskup Florentski / ktory powiáda / że pier-
wszá literá M, zowie sie po Żydowsku Mem, máiac odespodźzá-
wárcie swoje w charakterze Żydowskim / przez ktore záwárcie zna-
czy Clausuram Virginitatis, iž sámá ná świecie Máłka oraz y Pá-
nná niepokálaná bylá. A to záśie słowo Mem, znáczy ex intimo, abo iá-
ko drugy rozumieia / ignis ex intimis, iž ze śródká wnetržności iey
pánienskich / iáto ś. *Ambroży* mowi: ogień wiekniſty y nie stworzo-
ny Chryſtus Jezus / ciáło ná sie wzięwſzy / widomym sie w osobie
ludzkiey światu vřazal.

Laur: Ma-
felli de vita
Virg. lib: 1.
cap: 11. &
Spec: Exépl.

D. Antonin:
4. par. tit: 15
cap: 12. in
fine § 9.

D. Ambr in
Pfal: 118.

Druga literá A, po Żydowsku Aleph názwána / znáczy náuře:
quod non obscure significat, mowi *Ambroży* ś. ná mieyscu wzwyż
pomienionym

pomienionym: Beatam virginem opere & sermone non solum fuisse veritatis doctricem, sed totius sanctitatis magisterium.

Trzecia litera R, po Żydowsku rzeczona Res, znaczy głowę / y pierwsze miejsce wszędzie / iż Królowa niebieska jest głową wśytkich pańienek świętych / & primatum virginitatis inter omnes habet.

Czwarta litera I, ktora w obiedadle Żydowskim namnięszym sie charaktem pisze / & zowie sie Iod, to jest wyznanie; a ta litera znaczy w Pannie Naświetlonej niska pokora / gdy sie wyznawała być raniższą służebnicą Pańską: Ecce ancilla Domini. Święty Ambroży zaś wykładając owe słowa z Psalmu Dawidowego / Manu tua fecerunt me, powiada iż to słowo Iod, znaczy smutek y boleść / ktora sie słusnie może stosować do tego słowa Marya / cum Maria amaritudinem significet, iż gorzkość niewypowiedziana na duszy swojej cierpiała / czasu meki Syna swojego namilszego.

Ostatnia znowu litera A, rzeczona Aleph, po Żydowsku / iakośmy wyżej powiedzieli / significat doctrinam, a powtarza sie drugi raz w tym imieniu / iż ona nie tylko ludzi jest Mistrzynią y nauczycielką / ale też y Aniołom świętych / ktorych jest Królową / y ktorzy od niej swoje oświecenie biorą.

Do niej przeto / iako ad Collegium sanctitatis, wciekamy sie Katholicy nabożni / a poklekawszy / nabożnie iey prosimy / iż iako oświeca Anioły w niebie y króluie nad nimi: tak aby y nasz rozum oświeciła / y przyela nas za poddane swoje / ktorzy imie iey święte / imie zacne / imie pełne tajemnic niedoścignionych wielbiemy / y wyznawamy przed wśytkim światem / y zaprowadziła przyczyna swoją do widzenia twarzy Syna swojego w królestwie niebieskim / tak iako nam przez kaznodzieie Jerolimskiego zapewne przyrzekła: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Mowmy wśyscy nabożnym sercem / Amen.

Panna Na-
świetła jest
mistrzynią
wśelkiej
światobli-
wości.

Petr: Chry-
solog: serm:
146.

Ecc: 24.

KAZANIE TRZECIE

O Litości Măcierzyńskiej Panny Naświet-
lonej, nad wśytkimi grzesznikami.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Cantic: 5.

Nie możemy żaden w tej mierze przeczyć / Chrześciance w Panu Bogu mili / że pleć białogłowska daleko jest skłonniejsza do litości / y zmiłowania sie nad niedzga ludz-
ką / niżeli męszczyny. Co bez wśelkich wywodów la-
3 twie

Białogłowy
młodszy
se sa niżeli
męszczyny.

Izaia 49.

twie każdy wyrozumieć może z onych słow Bożich / przez Izaięśa powiedzianych: Nunquid potest mulier obliuisci infantem suum, vt non misereatur? & si illa oblita fuerit, ego non obliuiscar.

Exodi 2.

Także gdy Krol Pharaó / kazał białymglomom zabijać wszystkie syny żydowskie przy rodzeniu / Egypczyanki lubo były w gło-
we nieprzyjaciółkami żydom / przecie z wrodzonego iakiegoś politowania / nie wsluchaly w tey mierze Krola swoię / iako Pi-
smo s. o nich świadczy: Nec fecerunt iuxta praeceptum Regis, sed seruauerunt mares. A cotta ięgo nawet własná puszczonęgo porze-
ce z kolebką Moysesza / aby był zginę / gdy wsluchala płaczę ego /
kazała go z wody dobyć / y nād zakaz oycowśki / za syna go sobie
wzięła / y wychowała po krolowśku.

Panna Błogo-
ślawiona iest
Matka nas-
wśyrykich
grzeszników.

Co iesliże proste białęglowy / y nie znaiące się ná niedzy ludz-
kiey / a zwłasczą duśney / a przecie takie miłosierdzie nād vtrapio-
nemi pokazowały; y podsiadzię litosć przedśa niż męczyzna nād
nędznymi mięwaia: Coż Matka wśyrykiego miłosierdzia / ktora
Ducha s. pełna bedac / zna wśytkie dolegliwosci y mizeryę naszą /
tak duśne iako y cielesne / y widzi wielkista zgubę naszą; iako nie
ma byc daleko litosciwśa nād nami grzesznikami / ktora ná to iest
obrana / aby była Matka naszą / iako náucza Bonawentura s. Ma-
ria non solum est mater Christi singularis, sed etiam mater omnium
fidelium vniuersalis. Czego mu potwierdza y Ambroży s. mowiace
Si Christus est credentium frater, cur non ipsa, quae genuit Christum,
credentium sit mater?

D. Bonapen:
in specul. B.
Virg. cap. 8.

Ambr: ibid:
a D. Bonau:
citarus.

Ma tedy staranie o nas y piecza / y lubo się nam zda / że o nas
nic nie myśli / do nieba bedac wzięta; gdy koniec biegu swoięgo
przez śmierć / abo ráczey vśnienie / iako s. Damascenus mowi / szę-
śliwie skńczyła: przecie nas przed Synem swoim namilśym ni-
gdy nie zapomina / y ma o zbawieniu naszym vstawne pieczolowa-
nie / iako to przez Salomona samá o sobie powiada: Ego dormio, &
cor meum vigilat. Co ná dzisieyśym Kazaniu serzey Łaskom wá-
śym objaśnie. Dopomoż Krolowa nieba y ziemi / Spes mea,
ab vberibus matris meae.

Psalm: 21.

Świeci w nie-
bie modla się
za nas do Pa-
na Boga, ale
osobliwie P.
Naswiętśa
ktora iest O-
redownicza
wśyrykich
nas.

TO iest pospolite wśyrykich w Písmie s. vczonych Doktorow / iś
Świeci Boży w niebie / gdy za wśyrykich nas wobec modla się
do Pana Boga / tedy osobliwie za poddane swoje / nād ktorými by-
li Panami / abo Przełożonymi żyiac tu ná świecie. Jako ná przy-
kład: fundatorowie zakonow śś. modla się vstawnie za zgroma-
dzenie Braciey swoię / ktorzy żyia pod ich Regula / y ktorzym oni
żyiac / sami dali wzor światobliwosci z siebie.

A że Przenaswiętśa Bogarodzica / iest wśyrykiego Ko-
ściola Katholickiego Patronka y Krolowa: tedy żaden z Chrze-
ścian nie iest / ktorzyby sobie nie życzył byc pod iej protekcją / iako
y ona

y ona sama żadnego niechce mieć z sług Syna swojego oddalonego od łaski swojej / y osobliwego savoru / iako to Sapientissimus Idiotę w księgach swoich pięknymi słowy wyraził / mówiąc. Ceteri Sancti iure quodam patrocini, pro sibi specialiter commissis, plus possunt prodesse in curia Altissimi, quam pro alienis: Beatissima Virgo Maria, sicut est omnium Regina, sic & omnium Patrona & Aduocata, & cura est illi de omnibus.

Dowodow nie trzeba szukać dalekich; áto nam święto dzisiajie dostatecznie iej macierzyńskiej litość y zmiłowanie nad niedzga naszą pokazuje. Gdy bowiem Franciszek s. w Kościółku Panny Maryey de Portiuncula obaczył Pana Jezusa z Matką iego naszą świętą / y niezliczoną gromadą Aniołów świętych / y powinni położyć iako Bogu y Zbawicielowi swojemu pokornie oddawszy / wstąpił głos z wstępnego Bóstwa do siebie mówiący / aby prosił o coby chciał pożytecznego narodowi ludzkiemu. Jako niegdy apparuit Dominus Salomoni per somniū nocte, dicens: Postula quod vis, ut dem tibi. Franciszek s. adiutus patrociniū Virginis Matris, cuius opem implorauerat, prosił Zbawiciela Pana / aby pozwolić raczył zupełne odpuśczenie (à poenis & à culpis) wszystkim grzechom / których by sie ludzie w tym Kościółku Matki iego Przenasświetłej spowiadali / y odprawiali nabożeństwo swoje od Wieżporu do Wieżporu / w dzień poświęcania tego Kościołka. Pozwolił mu to zarazem Chrystus Pan z przyczyną Matki swojej / y kazał mu na to wziąć aprobacyę od Wikaryusza swojego / który był na ten czas Honorius III. w Peruzie mieszkający.

3. Reg: 31

Ex speculo
vitæ D. Fráncisci cap: 98.

Cantic: 1.

A że Franciszek s. opowiedziałwszy wola P. Zbawicielowi Oycu s. na piśmie aprobacyey od niego brać niechciał / mówiąc; dosyć mi na słowie twoim Oycze s. A Pan Zbawiciel moy iako sam dobrowolnie na te łaskę za przyczyną Matki swojej Nasświetłej pozwolił / tak też te odpuśczenie sam między ludźmi rozgłosi / że sie do nich zewsząd ciśnieć beda; Quod quidem mirabiliter euenisse cernimus. Może przeto ten Kościółek Królowey niebieskiej bezpiecznie to o sobie rzec / co niegdy grobu iej nasświetłego imieniem Damascenus s. napisał / tak do Chrześcian mówiącego; Nunc me circumdant Angeli, nunc diuina in me habitat gratia. Ego euasi medicina agrotantibus; ego fons perennis curationum; ego remedium aduersus demones; ego ciuitas refugij omnibus ad me confugientibus. Abo wiem któżkolwiek ieno z wiara y zupełną nadzieią w tym Kościółku Królowey niebieskiej na ratunek w iakiejkolwiek potrzebie wzywa / każdy pocieche odnosi / y zupełne grzechom swoich y Syna miłosiernego odpuśczenie otrzymywa.

Ex officio
FF. Min: in
festo Portiunculae.S. Damasc:
Orat: 2. de
dorm: Deip.

O tym Kościółku ieden z Zakonników Franciszka s. przed s. Bonawentura powiadał / iż pierwey niżeli do tego Zakonu s. wstąpił / widział rzecz niezliczoną ludzi kłęczących na koło / a wszyscy byli

*Łaski rozmái-
te w kościol-
ku Portiun-
culæ P. Bog
ludziom po-
dzisiaj na-
bożnym zwykt
pokazować,
za przyczyną
Panny Błogo-
ławionej.*

scy byli ślepi / którzy oczy swoje y rece ku niebu podnioszy / z wiel-
kim płaczem do Pana Boga wolali / aby ich y na duszy y na ciele o-
świecić raczył. A w tym / prawi / wielka jasność z nieba zstąpi-
wszy / na każdego z nich promieniem swoim vderzyła; y każdego o-
świeciwszy / salutem desideratam concessit. A to za przyczyną Kro-
lowey Anyelskiey / mieysca tamtego Patronki osobliwej / która iest
Iudicis & Redemptoris Mater, genitrix vitæ, animatum Dei templū,
cæli terræque pariter domicilium, & naturæ illius, quæ comprehendi
non potest, amplissimum habitaculum. Jako o niej święty Chrzy-
zostom mowi.

A że Kościół s. Adwersarze / cuda / odpusty / ceremonie / y
świętych Bożych wzywianie / a osobliwie Krolowey nieba y zie-
mie protekcyey nad wiernymi Páńskimi impudentissimè negant, y
piekielna złością zaślepieni bluźnią / spowiedź y pokuta s. naybára-
ziej ganiąc / y nasmiewając się z niej. Dla tego położymy za
fundament Cypryana s. naukę / iż nemini salus esse nisi in Ecclesia
potest. (A Kościół nie maś ieno tam / kiedy rany dusze nasze /
spowiedzią a pokutą / iako winem y oleiem od Samarytana nie-
bieskiego wolanym leczy / iako mowi *Laſtantiu Firmianus*: Quia
singuli quique coetus Hæreticorum, se potissimum Christianos, & suā
esse Catholicam Ecclesiam putant: sciendum est, illam esse veram, in
qua est Confessio & Poenitentia, quæ peccata & vulnera, quibus sub-
iecta est imbecillitas carnis, salubriter curat.) Jeden tylko przykład
na vtwierdzenie nabożnych Kátholikow / a zawstyżenie głupich
Heretykow / wśzechmocności s. Boskiey sprzeciwiających / przyto-
czy; iako y cuda / y odpusty / y wzywianie świętych Bożych / y przy-
czyną Panny Przebłogosławionej za nami grzesznikami / iest rzecz
pewna y nieomylna / od Boga samego postanowiona y approbo-
wana / czemu ludzki vpor żadną miarą przeczyć słusznie nie może.

*Cuda nie mo-
ga być ieno
w kátholic-
kim kościele:
a kościół ká-
tholicki od
wszystkich
Heretyckich
y Pogáńskich
bożnic, rozny
i jest sama spo-
wiedzią y po-
kuta.*

Ża czasow Bonifácego Osmego Papieża / iuż dobrze po śmier-
ci Fránciszka s. puściło się z Dalmacyey przez morze pielgrzymow-
sto dwadzieścia / abo iako my Polacy mawiamy / potników na od-
pusť do Asyżá / do tego Kościołka Krolowey Anyelskiey / Porti-
uncula rzeczoneg / płci oboiey / aby to mieysce tak święte y zawołane
nawiedziwszy / mogli otrzymać odpuszczenie grzechow swoich / y
otrzymać Portiunculam, to iest; cząsteczkę nieprzebraney łaski Pana
Zbawiciela naszego. Qui diues est in omnes, y nikomu nie odma-
wia miłosierdzia swojego Boskiego / kto się ieno vda z pokutą y
sercem skruszonym do niego. A gdy przypłyneli do Antony / na-
wiedziąc Kościoły miasta onego / gdy przyszli do Klasztoru ie-
dnego / spyta ich Zakonnik támeżny / skądby byli / y dokąd się za-
pusćili? A oni mu odpowiedza / że idą na odpusť do Asyżá do ko-
ściołka Portiuncule Panny Naszowiej. Rzecze im Zakonnik on
dyabelską zazdrością vwiedziony: Głupiecie ludzie / co się z tak
daleką

daleką

daleką niepotrzebnie w te gorące tak wielkie trudzicie: nie macie tam takich wielkich odpustów jako wdają y zakonnicy Franciszka s. Ktorzy tam mieszkają / nie mają żadnego przywileju na te odpusty od Stolicy Apostolskiej / y żadnego na to pozwolenia wstąpić nie mogą. Radzę tedy wam / żebyście się darmo nie trudzili / a wrócili się do domu / kosztu niepotrzebnego nie czyniac. Co oni usłyszawszy / na iego perswazyę postanowili wszyscy wrócić się do domu z Antonym / y szedłszy do portu / szukali sobie nawy / iakoby mogli iść przez morze przepłynąć. Jedną rzecie z nich białagłowa nabożna / mając gorące serce nie nabożeństwo do Panny Nasświetszej / poczęła im rozrządzać / aby tego nie czynili na głupią mowę iednego Mnicha / żaliławszy już tak daleko za morze. Bo lubo tam żadnych odpustów nie będzie / my przecie / żeśmy się obiecali Panu Bogu y Nasświetszej Bogarodzicielce to miejsce nawiedzić / tego ostatka drogi podjąć się nie wzdrzamy ; a Pan Bog / iako patrzy na ochotę każdego / przyjmie to wdzięcznie od nas. A jeśli wy nie chcecie / ja sama tam poydę / abym tylko widziała to miejsce / gdzie Franciszek s. swoy zakon założył / Jezusa Pána y Mátkę iego Przenasświetłą widział / y tam żywota swiego światobliwie dokonał. A gdy owi iść niechcieli / ona sama iedną puscila się w drogę ku Asyżowi / y gdy już ze dwie mili wstąpiła / wchylivszy gościncą / wešla drożystkiem iakimsi na ieden wesoly pagorek : a postrzegłszy się / że zbłądziła / gdy się poczęła frąsować / że tak daleko z drogi zeszła / wyjrzy w tym meża siwego z brodą podługowatą / y twarzą wspaniałą w habicie Dominika s. z socyusem ku sobie idacego / ktorzy rzekłszy iey pomagay Bog / poczęła ię cieszyć / iż się w te drogi puscila / z pożytkiem wielkim dusze swojej : y powiedzieli iey / że się twoia kompania wszytká namysliła iść za tobą / y wnet ich obaczysz idących ku sobie. Jam iest Dominik Fundator Zakonu Kázmódzieyskiego / a ten moy towarzyszy iest Thomas z Aquinu. Niektorzy głupi Bracia / chcą zagubić dane łaski od Najwyższego / temu miejscu dośad ty idziesz / mając swoje nabożeństwo do P. Błogosławionej / y mówią / że tam nie masz żadnych odpustów. Ale ty im nie wierz / bo Najwyższy Pan / chce te Indulgencye przez mię światu publikować / iż są prawdziwe / y na odpuszczenie grzechom ludziom pokutuiącym / z miłosierdzia iego pozwolone.

A gdy tak z nią ci świeci Boży rozmawiali / wskazała się za tym ona iey kompania w Antonie pozostała / ktorzy namysliwszy się / puscili się za nią do Asyża / y ieszcze one rozmawiaiąca z Dominikiem s. zastali / ktorzy do nich wszytkich rzekli : Usiądźcie na ziemi / a odpocznicie sobie / mam wam nieco zbawiennego powiedzieć. Dobrzeście sobie postąpili / żeście się namyslili iść do Asyża / abowiem te odpusty w Kościółku P. Przebłogosławionej / dośadście się zapuscili / są prawdziwe ; nie tak iako ludzie niewiado-

Rezolucya
nabożney bia-
teyglowy.

mi wdáia. Abowiem ja sam bylem obecnym ná ten czas/ kiedy O-
ciec s. Pápiez Honorius III. swietemu ie Fránciszowi pozwo-
lił/ y Pan Bog ie w niebie potwierdził. A to wyrzekłszy/ natychmiast
zaraz y z Tomaszem s. Aquitánským przed ich oczyma zniknął. A oni
Słowacy/ tym cudem y powiesciá Dominiká s. utwierdzeni/
tym z wielką ochotą kończyli zacząta peregrynacyá swoie: y przy-
szedłszy do Assyza/ to co slyšeli y widzieli/ y co sie działo z ni-
mi/ przed Zakonníkami Fránciská s. y przed ludem wšytkim tam ná odpust
zgromádzonym powiedzieli.

Odpusty v-
walniáa
człowieka y
od winy y od
kárání.

A w tym owá niewiásta z ich koi pániey/ która wpzody sie
była z Antony samá w droge pušciła/ naboženstwo swoie od-
práwiwszy rozchorowała sie niespodziéwanie/ y tájże w Assyżu
vmárla. Ktorá kompania iey pogrzebłszy/ wrócili sie do Oyczyzny
swoiey: á gdy w Antonie ná morze wsiedli/ y z portu wyiechali/
oná vmárla ich towarzyszká wklázala sie im idac przed nimi po-
wierzchu wody morskiey: á potym do nich obrociwszy sie poczela
mowić: Nie boycie sie moi towarzysze mili/ iamci to iest oná kom-
panká waszá/ ktoráście w Assyżu vmárla pogrzebli: lecz mie Pan
Bog posłał do was/ ábym wam oznáymila/ iż zá odpustem otrzy-
mánym w košciółku Krolowey Niebieskiey/ iestem od wšelkiego
kárání czyscowego wolna/ y iužem sie dostała zá iey przyczyná y
faworem do chwały krolestwa niebieskiego.

D. Ioannes
Damaſc:
Orat: 2. de
dorm: Deip.

Słusznie iá tedy/ iáko Mátké miłosciwa/ która wstáwne
ma pieczolowanie o nas grzešnikách/ iáko o dziatkách swoich/ ma-
my Anyelskim pozdrowieniem pozdrawiáć; słusznie iey iáko Pá-
niey y dobrodzieyce nášey mamy vprzymem sercem służyć/ która
sie wstáwne zá nas wstáwia do Syná swoiego/ wstáwne ma stá-
ránie o zbáwieniu duš nášych. Clamemus igitur, mowi nabožny iey
slugá Damáscenus s. cum Gabriele, qui primum locum obtinet in-
ter Angelos: Ave gratia plena, Dominus tecum. Ave gaudij pelagus
inexhaustum: Ave vnicum molestiarum leuamen: Ave omnium cor-
dis dolorum medicamentum; Ave Sancta Virgo, per quam mors qui-
dem fuit expulsa, vita autem introducta.

Lubo tedy Pánná przebłogosławiona rozdzieliwszy sie z tym
swiátem/ zda sie być daleko od nas/ y rozláczywszy sie z ciałem swo-
im niepokálaným/ zda sie spáć w grobie (z korego dnia trzeciego
podniesioná/ y z ciałem y z dušá blogosławioná wziętá do niebá)
zapomniáwszy nas ná tym myzernym pádole. Przecie oná wie o
slugách swoich/ y ma stáránie o grzešnikách/ ktorzy do niey o mi-
łosierdzie y ratunek wołáia z serca boleiac ná ich włomności/ y z ser-
cá žyczac im zbáwienia dušnego. A przeto sie ošwiádczáiac mowi:
Ego dormio & cor meum vigilat. Ja záżywam potóu y šczęśli-
wości w chwale niebieskiey zá lástká Stworce mego/ ale was prze-
cie žiemtow moich nie zapomínám/ y czuie wstáwicznie prácuiać
kóło

Kóło tego / iakoby wam łaskę Syna mego ziednała. Stąd pieśń Bernarda s. o iey chwalebnym wniebowzięciu mówiąc: Advocatam præmisit peregrinatio nostra, quæ tanquam Iudicis Mater, & Mater misericordiæ, suppliciter & efficaciter salutis nostræ negotia pertractavit. A będzie nam grzesznikom iednała pokoy / łaskę / y miłosierdzie v Syna swojego: Siquidem nec facultas ei deesse poterit, nec vultus: Regina calorum est, misericors est, Mater est vni-geniti Filij Dei.

D. Bernard:
serm: 1. de
Assump.

Pieśń Leonardus de Vtino wważając te dobrodzieystwa które Panna Błogosławiona narodowi naszemu ludzkiemu czyni / y iaką litość grzesznikom pokazuje / o iey imieniu s. mówi: iż MARIA prawi / zpięciu liter iest złożona / która taką tajemnicę na pokazanie miłosierdzia swojego nam niedziom w sobie zamyka; y samą w niebie od Trójcy Przenasiewskiej będąc wkoronowana / nas grzeszników do korony wiekiſzey intercessyą swoją prowadzi. A naprzód litera M. znaczy Margaritam, to iest / perle / która z natury swojej ma moc na vtwierdzenie serca człowieka. Tak / prawi / iey imię od nas grzeszników wezwane w przygodach y niebezpieczeństwach / serce vtwierdza / y boiaźni wszelką precz odpadza / gdy do niej z pokorą zawołamy; Sub tunm præsidium confugimus, Sancta Dei genitrix. Potym litera A. znaczy Adamantem, to iest / Dyament / który ma w sobie moc do zgody przywozić ludzi rozroznionych między sobą: Tak Panna przenasiewska ma władzę przednywać naród ludzki Pannu Bogu / y czynić pokoy między Sławicielem naszym / y nami stworzeniem iego niegodnym / według onych słow przez Salomona powiedzianych: Facta sum coram eo pacem reprensens. Przez litere R. znaczy Rubinum, który że gląsem koloru swojego oświeca inſze kamienie drogic / wprawionym będąc do iakiego kłopotu: dla tego znaczy zacność Panny Nasiewskiej / która światobliwością swoją oświeca wszystkie światy Boże / iako oniey Kościół s. śpiewa: Cuius vita inclita, cunctas illustrat Ecclesias. Litera I. znaczy Iaspidem, który ma tę moc / iż kto go na palcu noſi / żadnego się strachu nie zleknie: Tak kto to imię to światy Maria / y w sercu y w wſciech z nabożeństwem noſi / przeciwko wszystkim naciżdom czartowskiemu nieustraszonemu bywa; bo ona pieśń wszystkim Terribilis est, vt castrorum acies ordinata. Ostatnia litera A, znaczy Alextoriū, kamień taki który człowieka we wszystkim czyni szczęśliwym / kiedy go przy sobie noſi. A kto nabożny iest do Panny Przenasiewskiej / szczęścia już na świecie wiekſzego mieć nie może / ieno kiedy za iey promocyą / żywota wiecznego dostąpi / według oney obietnicy przez Kaznodzieie Jerolimitańskiego przyrzeczoney: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

Nie tylko sa-
mo to imię
Maria, ale y
litery w nim
położone ma-
ją tajemnicę
swoją.

Cantic: 3.

Ecccl: 24.

A ponieważ tak potrzebne iest imię Nasiewskiej Panny Maryey / że iest wzzywającym postrachem wszystkim nieprzyjaciółom naszym

D. Chysoſt:
in Liturgia.

naſzym duſznym: ieſt ráttuntem perwnym / y nádzieia nie omylna
położonym w iátkich przygodách / y niebeſpieczeńſtwie: ieſt oſwiece-
niem duſze / y pomocą do zbáwienía. Dla tego do niey iáko do Má-
tki miłoſciwey / y máiacey ſtáranie vſtáwiczne o naſ grzeſznikách
niegodnych / iáko o właſnych ſynách ſwoich / z Chrzyſtoſtem s.
mowmy: Omnia exuperant, ſenſum omnia ſunt glorioſa in te Dei
Genitrix, myſteria caſtitate ſignata, & virginitate cuſtodita. Qui tuam
opitulationem adepti, intemerata, & tuiſ interceſſionibus à malis
eruti, & per crucem Filij tui omnino proteſti, ex debito piè te ma-
gnifi-
camus. Quoniam omnibus facturis praeſtantior exiſtis, collaudare te
dignè non valentes, Dei Genitrix gratis flagitamus te: miſerere
noſtri. **A** ziednay nam láſke v Syná twoiego namilſzego / abyſmy
cie Krolowá Anyelſką / miedzy Anyołami ſwietyimi będąc policze-
ni / weſpół y z Synem twoim á Bogiem naſzym / ná wieki nieſkoń-
czone chwalili. **C**zego abyſmy przez twoie przyczynę ſwieta do-
ſtąpić mogli; Placa Dominum pro communi figmento, nam quam-
diu verſabaris in terra, te habuit parua portio terrae: ex quo autem
translata eſt terra, te vniuerſus mundus habet commune propitiato-
rium. **A** niżeli doſtapiemy / ná tym pádole pláczu y miżeryey / temi
wierſzami pobożnego Poety / poſkornie wychwálać y wżywáć ná
rátunek nie przeſtaniemy.

Andr: Cre-
ten: in Salut:
Angel.

Baptiſt: Má-
tuan: lib: 1.
Parthen.

Tu licet à noſtro ſpatijs ingentibus Orbe
Diſiungere ſuos quantum polus eleuat ignes;
Non tamen humanos caſus oblita, tuumque
Nil pertæſa genus, vigili mortalia cura
Suſcipis, & lachrymæ tangunt tua pectora noſtræ,
Tu placidum terræ fidus, quòd liberat omnes
A pelagi feruore vates, quòd luce benigna
Saturni, Martiſque graues eliminat iras.

Z wrodzoney przeto litoſci twoiey przeciwko niedziſkom / y z miło-
ſci mácierzyńſkiey przeciwko ſynom twoim / ochotnie tobie ſłuży-
cym / Audi nos Domina:

Nam Filius tuus nihil negans, Te honorat.
Salua nos IESV, pro quibus Virgo Mater orat, A M E N.

Ná dzien Rozáncá Naświęt- fzey Pánný.

KAZANIE PIERWSZE

O Niewypowiedziáney miłości Pánný Bło-
gosławioney przeciwko Pánu Bogu
Stworcy swoiemu.

Sicut plantatio Rosæ in Hiericho. Eccl: 24.

Ołokwień sie może mówić o Ráiu/ Słucháże na-
bożni/ toż niemal wśytko może sie powiedzieć y o
Pánnie Naświętšey / ktora Kościół náš Kátho-
licki w Litániách ábo pochwałách iey/ názwał Pa-
radisum voluptatis. O Ráiu tedy Piśmo święte
mowi/ iż go Pan Bóg ná początku záraz światá
stworzył. Plantauerat autem Dominus Paradisum voluptatis à prin-
cipio. A o Pánnie Naświętšey naprzód zámyślił/ iáko ieno świat
stworzyć vmyślił. Ab initio & ante saecula creata sum. Do Ráiu
był wprowadzony Adam z ziemi vlepiony / de terra terrestis, á
do żywota Pánný Naświętšey wszedł zá sprawą Duchá s. Adam
wtory Chrystus Jezus de Cælo celestis. Adam iáko rozumieia
Doktorowie świeci / w Ráiu był dziewięć godzin; á Chrystus
Pan w żywocie Pánný Naświętšey dziewięć miesięcy. W Ráiu
stańelo małżeństwo Adámá z Ewą/ kiedy im powiedziano / erunt
duo in carne vna; á w żywocie Pánienskim złączyło sie Bóstwo
znátura nášá ludzká w osobie Pána Chrystusowey. Tanquam
sponsus Dominus procedens de thalamo suo. Z Ráiu wypływały
cztery rzeki / ktore oblewały wśyték świat: od Chrystusa Pána
poszły cztery Ewángelie / ktore omyły nieprawości światá wśyt-
kiego. Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Miał Ray w so-
bie rozmaíte drzewá rośkoszne / á we śródku drzewo żywota: Om-
ne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue, & in medio lignum
vitæ: á Mária dziewica przebłogosławiona miała w sobie wśyt-
kie cnoty święte / wśyttkie l. ski niebieskie / y Jezusa Chrystusa da-
wce

Czemu Pán-
na naświętsza
jest názwana
Ráiem rośko-
śnym.

Eccl: 24.

August: &
Cyprian.

Psalms: 18.

Psalms: 45.

Genes: 2.

Eccel: 24. wce żywota. Nie było żadney bestyey plugawey w Kału / Ktoraby mogła zmazać mieysce ono tak rośkośne / tak ochedośne: nie było żadney zmaży / żadnego grzechu na duszy y na ciełe Naświētłzey P. Nie zatopil potop vniwersalny Kału / gdy świat wśhyteł zatopil: nie dotknął grzech pierworodny Naświētłzey Panny / lubo na wśhytko potomstwo Adamowe iest wylany. Na koniec / piękny- mi ziołami / pięknemi kwiatkami był Kay rośkośny przyro- biony: Naświētłza Panna iako Kay iaki / różnymi darami Duchā s. y różnymi przymiotami światobliwosci iest ozdobiona. Quali Cedrus, quasi Cypressus, quasi Palma, quasi Plata us, quasi Oliua, quasi Myr- rha, & quasi plantatio Rosae in Hiericho.

Roża iest znakiem mi- łosci. Aże v starych ludzi Roża była znakiem miłości / y boginiey Wenerze była przeto poświęcona: ia chcąc wyrazić iakiemkolwieł znakiem miłość Panny Naświētłzey ku Panu Bogu / na dziśiey- szym Kazaniu Łaskom wāśnym powiem / Czemu ta Panna przyro- wnana iest do Rożey / a do rożey nie iakieykolwieł / ale przedniey / Ktora sie rodzi na obśtych ogrodach Hierichonſkich. Quali planta- tio Rosae in Hiericho.

Iako roża by- ła stworzona bez ciernia kolacego, tak Panna Na- świētłza bez grzechu pier- worodnego. Płtaia sie Doktorowie kościelni między sobą / iesliże Pan Bog Roża stworzył z owym kolacym cierniem na iey drzewtu / czyli też po grzechu rodziców nāśnych pierwszych / owe kolki na drzewtu iey porosły: A mowi Liranus y Abulensis, że tak iest: iż razem to ciernie bodziace iest stworzone z roża; ale było miekkie / y nie kłoto iako teraz: ale dopiero po zgrześzeniu Adamowym stało sie ostre / twarde / y kolace. Swiety zaś Bazyli y Damascenus powiadaia / że Roża in statu innocentiae rodziców nāśnych nie miała na sobie teg ościa kolacego / ale dopiero po ich zgrześzeniu wrosło. Jakiemkolwieł sie stało / a to my tak mamy wierzyć / iż Rosa myltica, Naświētłza P. Marya była stworzona bez ciernia / to iest / bez grzechu pierwo- rodneho / w ktorym sie wśhyteł narod ludzki rodzi: ale była stwo- rzona in statu innocentiae, wśhelkami łaskami niebieskimi przy po- częciu swoim obdarzona. Inśy swięci Boży byli iako roża z ciera- niem / mieli w sobie fomitem peccandi, bo byli zrodzeni w grzechu pierworodnym / y zātym iedni w śmiertelne grzechy / a drudzy tyl- ko w powszednie wpadali. Sama tylko Panna Marya była wol- na od tego ciężaru / osobliwym przywileiem na Macierzynstwo Syna Bożego przeznaczona.

Bayka o Ro- żey czemu iest czerw- na.

Poetowie w baykach swoich powiadaia / iż roża była stwo- rzona biala / a dopiero kiedy sie nia w noge załłola bogini Wenera / od iey krwi zczernieniała. Bayka bayka iest / w ktorych sie glupie poganstwo kochało; my Chrzesciānie trzymamy / iż Panna Na- świētłza iest roża Kaytka biala z natury / czysta / y nigdy zmaza grzechowā by namnięka nie splugawiona. Inśy swięci ktorzy sie ro cży-

sie w czystości pánienstwiey Kochali / mogli przynamniemy sprośnym pomysleniem kiedykolwiek zgrzeszyć: lecz na Pánne przeczyszcza ta- ta śporna myśl nigdy paść nie mogła / bo była od tey skłonności grzechowey uwolniona przez osobliwą łaskę od Pána Boga / kiedy była od ciężaru pierworodnego wyjeta / z którego to ta skłonność do grzechu uczynkowego pochodzi. Biał tedy na duszy y na ciele niepokal na Roża Raysta Marya / a rumieniec swoy wzięła z mi- łości niewypowiedzianej przeciwko Pánu Bogu swotemu / y ssta- ła się śliczną Sicut plantatio Rosae in Hiericho.

Alle spytaś: czemu ta Panna Naswietka jest przyrównana od Duchá swietego rożey tey / która sie rodzi w Jerychu: czemu nie do rożey po prostu. Odpowiedam. Jż Jerycho miasteczko w Sy- dowskiej ziemi / miało około siebie grunty płonne / nieurodzajne iako pismo święte świadczy; y wodemiało gorzka / zła / niezdrowa do picia y warzenia: Aqua pessima est; & terra sterilis. Prośli tedy obywatele tamtego miejsca zebrałszy sie Elizeusá Proroka / aby sie za niemi modlił do Pána Boga / aby im dał vrodzay lepszy y wodę zepsowaną naprawił / bo inaczej musieliby opuścić to mie- sce / y rozysć sie na mieszkanie po miasteczkach okolicznych. Prorok uczyniwszy modlitwę / wziął soli w jedno naczynie nowe / y wrzu- cił ją w one ich wodę zepsowaną / która sie zaraz cudownie sstała słodka y zdrowa: a od oney wody która płynęła przez ich grunty sstała sie y ziemia wszytká tak vrodzajna y obfita że tam od onego czasu wszytkie rzeczy rodzić sie poczęły w lepszej doskonałości / niż wewszystkiej ziemi Sydowskiej. A za tym też y ziola wszytkie / y roża między niemi naysłodsza / y nadoskonalsza / znaydowała sie. Przetoż Duch s. Pánne Błogosławioną do rożey przyro- wnował dla iey niepokalaney czystości / zarumienionej miłością Bożą / nie do ládą rożey / ale do naprzędniejszej Jerychonskiej przyrownał / która z osobliwego błogosławienstwa Bożego pocze- ła sie tam buyniey rodzić / gdzie przedtym sam tylko oset sie rodził.

Zepsował sie był świat przedtym y zgorzkniały były wody te- go od grzechu: Posuit terram fructiferam in salsuginem a malitia in- habitantium in ea. Spłoniąta była ziemia / nie nie rodziła ieno oset a ciernie. Spinās, & tribulos germinabit tibi. Coż uczynił cudowny Elizeus Bog wszechmogący: stworzył nowe naczynie P. Ma- ryą / bez grzechu pierworodnego / y włożył w nie soli / Chrystusa. Jezusa Syná swego iednorodzzonego / Sal Sapientia zestał w iey ży- wot błogosławiony: Et verbum caro factum est, & habitabit in no- bis. Ktory świat ten przepowiadaniem Ewangeliey swojej uczynił żyzny y vrodzajny w cnoty święte y pobożność wsłelał. Et terra nostra dedit fructum suum.

Co tedy za dziw że w tym Jerichu naprównym z osobliwej łaski Bożej vrodziła sie bez ościa kółcego iedna roża tak śliczna / tak

Czemu Pan- na Naswiet- ka jest przy- rownana do Rożey.

Reg. 4. cap: 2.

Obfitość zie- mie za błogo- sławienstwem Proroka Eli- zeusa.

Psalms: 106.

Genesi 3.

Psalms: 84.

Cantic: 6.

Proverb: 31.

tań doskonała / Naświetsza Pánná Mária: Sicut plantatio Rosæ in Iericho. A przeto o niey mówi Oblubieniec niebieski; Vna est columba mea, perfecta mea. Ktora taką miłość przeciwko Panu Bogu swemu miała / iż wszytkie światy inne doskonałością iey przechodziła. Multæ filia congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.

Golebica jest
znakiem mi-
łości y przy-
jaźni praw-
dziwey.

Golebica jest Symbolum amoris v wszytkich wczon- h. A dla tego w starym Żakonie gdy ofiary palano / każde bydło ná trzy części dzielono / iedne część brał sobie Káplan za pracę: bo quialtari seruit, ex altari viuat. Druga część wrzez Káplana poświęcona brał sobie do domu ten który z ofiara do kościoła przychodził / aby w domu z dziatkami y czeladzią pożywiać / otrzymał błogosławienstwo od Pána Boga przez vsta káplánskie obiecane. A trzecią część palono Panu Bogu ná ofiarę / in odorem suauitatis. Ale kiedy kto ofiarował golebice / inż iey nie dzielono ale wszytkę całkiem Panu Bogu ná część palono / pokazuiać to / iż kto ofiarę przynosi Panu Bogu / ma go całym sercem miłować nie rozdwoionym / ktorey to miłości jest figura ábo znakiem golebica animal amorosum.

Czemu Pánná Naświetsza jest nazwana golebica.

Ze tedy Pánná naświetsza nie miała serca rozdzielonego / miłując y ziemskie rzeczy y niebieskie oraz / ale zupełnie ná Pána Boga swego patrzała / nic o ten świat nie stóiać / iemu sie wszytká iáko golebica ofiaruiac; dla tego też oblubieniec niebieski nazywa iá w pieśniach Salomonowych / iedyną golebica swojá / iedyną taką w miłości Boskiej doskonałą / z ktora żadna dusza nabożna nie równa: bo ona sama tylko zarcumienila sie tą miłością Boską / bez zmazy światowey wszelkiej Sicut plantatio rosæ in Iericho.

Psalms: 76.

Ź światu lu-
dzie nie za-
wsze mogli
trwać ná bo-
gomyślności
vstawicznej.

Milował Dawid Pána Boga / y mówił Diligam te Domine fortitudo mea, ale przecie nie zawsze w tej miłości doskonale trwał / pod czas testno go było do zabaw tego świata. A przetoż powiedział: Renuit consolari anima mea; A druga wersya ma: Nequiuu viuere anima mea. Nie mogła powiada wytrwać vstawnie ná bogomyślności / vstawnie ná modlitwie dusza moia / czasem sie powiada / zabawił powinnościami krolewskimi y rzeczami tego świata / takżem ledwo wspomniá ná Pána Boga. A kiedy sie zaś obaczył / tedy mi miło było bawić sie ná służbie Bożej. Memor fui Dei, & delectatus sum. To tak y inni świeci / raz z Panem Bogiem sie vmarwiali / drugi raz osłabiali; raz sie modlili / drugi raz robili; raz sie biczowali / drugi raz odpoczywali. Ale Pánná Naświetsza nigdy z serca swiego miłości Boskiej nie wypuściła / nigdy tak zabawna nie była / aby ktorego momentu o Oblubienca swoim niebieskim nie myslila / ktorego miłością vstawnie palala.

Cantic: 1.

Nuntiate dilecto meo, quia amore langueo.

Powigdaia Chymikowie / że Lapis Philosophicus, ktorego oni szukaią ma być takiej doskonałości / iż gdyby go kto iedne wycy przy-

cyą przymieszał do stá vnciy kruszcu iakiego / tedy sie on kruszec wšytek obroci w šczyre zloto. Jestli to prawda abo nie / tego nie-
wiemy / bo nam tego nie moga pokázac: Ale to iest nieomylna pra-
wda / że Lapis beatorum, miłość Pána Boga nášego / iest takiey do-
skonalsci / iż ktorakolwiek go dušá nabožna zupełnie miłue / tedy
sie w iego nature Bostá wšytká przemieni. Tak świadczy Jan s.

Evange' stá / gdymowi: Deus charitas est, qui manet in charitate,
in Deo manet, & Deus in eo. Wšytká bowiem świątych Bożych
w niebie zabawa iest / miłowac Pána Boga / wiary tam y nadzieie
nie maš / bo iuž patrza ná 'tność Bostá / czego požádali / y to co
wierzyli otrzymali. A dla tegož bez końca miłuią Pána Boga / pá-
trząc ná twarz iego świętą; a że Pan Bog iest šczyra miłość / mo-
wi Jan s. dla tego ten ktory trwa w miłości iego / w nim samym
miešta / a P. Bog wzajem zášie w nim. A to to iest co Piotr s. po-
wiedział: Magna nobis, & excelsa donauit, per quæ diuinæ efficimur
confortes naturæ: Wielkie powiada nam rzeczy P. Bog dárová / y
niepoiete rozumem ludzkim / iż miłuiąc go sstaniemy sie uczestniká-
mi natury iego Bostiey / co Augustyn s. lepiej chcąc wyrazić te
słowa nápisal: Vnitas nos compaginat, & tanta illi vnione coniun-
gimur, vt ipse & nos simus vnus & integer Christus. Jeden powiada
iust Pan Bog / y iedney tylko rzeczy od nas potrzebuie / abyśmy
go / praw / miłowali / a przez te miłość sstaniemy sie iedney natury
z Chrystusem Bogiem naszym. A dla tego to do nas mowi: Qui
vos spernit, me spernit; qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei

1. Ioan: 4.

Święci z Pá-
nem Bogiem
w niebie kro-
luacy, iuž
nie máia wiá-
ry, ani ná-
dzieie, ale
tylko sámę
miłość.

2. Petr: 1.

Luca 10.

Je to tak iest / pokázanie nam to ná oko Historya o nawroceniu
Pávla s. ktory bedąc gorącym strožem zakonu Moyšezowego /
ná głowe byl nieprzyiacielem tym ktorzy w Chrystusa Pána wie-
rzyli / y wziawšy z soba żołnierzow / iechał prześladowac Chrze-
ścian w Dámáškú; Vt si quos huius nominis comperisset viros, ac
mulieres vinctos perduceret in Hierusalem. Alie go Pan z niebá
iáśnością zášlepi / a głosem swoim wšechmocnym zrzuci z konia /
zawolałšy nań; Saul, Saul, cur me persequeris. Pyta go Páwel s.
Quis es tu Domine? A Pan mu odpowie z niebá: Ego sum Iesus
Nazarenus, quem tu persequeris. Wždyć Páwel Chrześciany
prześladował nie Chrystusa Pána / czemuž mu mowi Pan Chry-
stus że mnie prześladowieš? Temu / iż kto miłue Pána Boga / iest
iedno z Pánem Bogiem; bo go wzajem Pan Bog miłue według
oney powieści swoiey; Ego diligentes me diligo, y dla tego do Pá-
wla s. mowi / że ty wiernych moich prześladuiąc mnie samego prze-
śladuiieš; Ego sum, quem tu persequeris.

Aktor: 9.

Prou: 8.

A iestli że miłością dostepuią święci Boży takiey zacności / że
sie sstáia uczestnikámi Bostwá iego świętego / což rozumieć mamy
o Pánie Nášwietšzey w iakim oná iest kochaniu / y pošanowaniu
v Syná swoiego / ktora go wiecey náđ wšytkie swiete miłue / y

A a

mowi

Cantic: 8.

moſi o ſobie/ Amore langueo? A gdy Piſmo ſ. o Pánu Bogu moſi Deus ignis conſumens eſt. Zaráz teſ y Pánnie Naświetſzey to Encomium daie/ iſ Lampades eius lampades ignis, atque flammarum. Aże ogień trawiąc kaſdą rzecz obraca w ſwoie ſubſtancyę y w płomień/ a płomień ząwſze idzie do gory: Tedy teſ y Pánná Naświetſza paląc iáko płomieniem iákim miłością Boſką/ nie mogła o tych ziemſkich rzeczách nic myśleć ktore ſą ná d-le/ ále ząwſze o rzeczách niebieſkich y Pánu Bogu ſwoim/ ktory ieſt wzgore. A przeto ieſt przyrownána do roſey/ ktora kwiat ſwoy otworzyſty ma tu niebu/ ſkad ma, woie koralamą czerwonóſć.

Natura Koralowa.

O koralu to piſze / oſobliwie *Theophilactus*, iſ on miękki ieſt/ iáko ziele inſze kiedy ieſt ná dnie w morzu kiedy ſie rodzi; lecz ſkoro go ná wiátr z wody wynioſa / zaráz ſie w kámiień twárdy obraca. Twárdy był iáko koral przedtym P. Bog/ ſurówy y mſciwy/ kwiá karal grzeſzniki/ póki ſie nie wcielił był w żywot Pánný Máriaey/ ktora ieſt Maris ſtella, nie mogąc przeto znieſć mándatow iego Zydowie/ mówili: Dura eſt manus eius ſuper nos. Lecz ſkoro wſtąpił w żywot P. Máriaey/ álić ſie zaráz ſtał láſkawym y cichym / iáko Proroek mówi: Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus & Saluator.

1. Reg: 5.

Zach: 9.

O wodzie morſkiej piſze *Theodoretus*, iſ ieſt ſtona y gorzka/ ále kiedy iá przez ziemie wrodzayná/ dobra/ nieruchána nigdy przepuſciſ/ tedy ſie ſſanie ták ſłodká iáko y rzeczna ábo ſtudzienne woda/ y bedzie zdrowa do picia. Gorzkie było y ſtone ná duſzy Izraelczyków karanie Pána Boga zągniewánego kiedy mówił: Pereat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum ſuum. Ale wſtapiwſzy w żywot Pánný Naświetſzey/ ktora ieſt ziemia wyborná/ niemáiącá przeſlectwána ſobie/ zaráz em ſie ſtał miłóſiernym y dobrotliwym/ manſuetus & Saluator.

Woda morſka iáko uczynić ſłodką y dobrą do picia.

Oſea: 14.

Słońce/ mówi *Niffenus*, póki ieſt w znáku Lwána ná niebie/ poty ieſt gorące/ y ſzkodliwe ludziom palacemi promieniami ſwemi: lecz ſkoro wnidzie w znáku Pánný/ iuſ ſie láſkawſze ſtáwi/ y nie pali ták promieniami ſwoimi. Do Lwána zągniewánego był podobien pierwey Pan Bog/ quaſi leo rugiens, quis non timebit? Ale wſtapiwſzy w żywot Pánnieſki/ ſtał ſie manſuetus & Saluator, ktory grzech/ piekło y śmierć zwyciężył/ áby nas zbáwił; Vicit leo de tribu Iuda, iáko Proroek mówi.

Amos: 3.

O Tygryſie *Eutimius* piſze/ iſ gdy ſámicy myſliwcy pobiorą dzieci/ tedy ich goni z ſuryia/ áby ſie zemſcił/ a gdy goniąc/ tráfi ná zwiérciadło y obaczy w nim zągniewána poſtać ſwoie/ tedy zaráz opuſzcza ona ſuryia y przeſtaie myſliwców gonić. Jáko Tygryſ zągniewány ſukał zemſty ná grzeſznikách P. Bog pierwey. Tigris perijt eo quod non haberet prædam: Lecz nápadſzy ná Speculum luſtitia Pánnie Naświetſza/ ſtał ſie w iey żywocie człowiekiem y zążywſzy niewczáſu rozmaitego/ włomnoſci náſze poznał y ſtał ſie miłóſciwym

Przyrodzenia Tygryſa, y iáko mu myſliwcy dzieci biorą.

miłościwym nad narodem ludzkim. Mansuetus & Saluator. Jest Stella ryba w morzu ryba iedna/ mowi Grzegorz s. ktora sie zowie Stella, ta sie polysku. w wodzie iak ogien/ lecz skoro ia w siec vchwyca traci on plomien co go z siebie wydawala/ y jest podobna innym rybom. Przedtym Pan Bog iako Stella ryba/ ognisty byl wshytek: Ignis in conspectu eius exardescit. Ale iak skoro sobie obrat za Mla- tte Stellar Maris Mariam, stracil one zapalczywość/ in similitudinem hominum factus, y estal sie wshytek Mansuetus & Saluator. A iako przez Hieremisa powiedzial: Ego quasi agnus mansuetus. Psalm: 49.

O wezu Fulgentius nap sal/ iz gdy go w roza wlozy/ tedy traci iad swoy y kziac nie moze. Jako waz byl straszliwy przedtym Pan Bog grzesznikom/ gdy do nich przez Proroka mowil: Ego percutiam, ego vliscar onus iniquitatum vestrarum. Lecz skoro go Rosa Mystica Panna Naswietza przyela w zywot swoy/ estal sie Mansuetus & Saluator. A Panna przeto jest przyrownana do rozey: Sicut plantatio Rosæ in Iericho. Ierem: 11.

Zaczyn iesli miłosierdzie to Panskie/ ktore przez Panna Naswietza pokazal narodowi ludzkemu/ iest roza z nieba spadaiaca/ descendet sicut pluvia in velus, & sicut stillicia stillantia super terram: tedy Panna sama iest niebem/ te roza nam spuszczaicym/ & celi dabunt rorem suum. Jesli miłosierdzie iest oleiem/ Oleum effusum nomen tuum: tedy Naswietza Panna iest drzewem oliwnym/ ktora ten oley drogi z siebie swiatu wydala; quasi oliua speciosa in campis. Jesli miłosierdzie Panskie iest woda ozywia- iaca do zywota wiecznego/ fons aquæ salientis in vitam æternam, ktora ochlodzony sprawiedliwy czlowiek mowic moze; Super aquam refectionis educavit me: Tedy Panna Bogarodzica iest studnia nieprzebrana/ te wode wydaiaca z siebie; Puteus aquarum viventium. Jesli miłosierdzie iest wonnoscia/ odor tuus super omnia aromata: tedy Panna Marya kadzielnica ten zapach z siebie wydaiaca: Sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris. Jesli miłosierdzie iest dżdżem zbawienym z nieba zeslanym/ Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: tedy Panna iest oblo- kiem ten deszcz z siebie wydaiacym/ ktorego Oycowie swieci w otchlaniach bedac pozadali/ Rorate celi desuper & nubes pluant iustum. Jesli miłosierdzie iest chlebem/ o ktorym Dawid mowi: Et panis cor hominis confirmet. Panna Marya iest lodzia ten chleb zdaleka przynoszaca: Facta est tanquam navis institoris portans de longinquo panem suum. Jesli miłosierdzie iest onym zlotem o ktorym pismo mowi: Suadeo tibi emere à me aurum ignitum; tedy Panna iest kruscem ten tak bogaty metal z siebie wydaiacym/ ktora habet argentum venarum principia, & auro locus est in quo con- flatur. Jesli miłosierdzie iest mlekiem o ktorym Apostol mowi/ Sine dolo lac concupiscite: Panna Marya iest piersiami/ de mamil- la prabe-

la præbebit lac. Jesli miłosierdzie ona roższcza o ktorey Psalmista powiedział: Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt: tedyc Pánná iest korzeniem tey roższczy; Egredietur virga de radice Iesse. Jesli miłosierdzie iest owocem Et fructus eius dulcis gutturi meo: tedy Pánná iest ziemią ten owoc rodząca / Et terra nostra dabit fructum suum. Na koniec / iesli miłosierdzie iest mascią leczącą rany nasze duszne Sicut vnguentum in capite: tedyc Pánná Naświetsza iest Roża z ktorey te droga masć na dusze nasze zrobiono / Sicut plantatio Rosæ in Iericho.

Rożaniec
święty nabo-
żnie odma-
widiac, oglą-
damy da Pan
Bog przy
śmierci ię
Roża niebie-
ska Pánnę
Naświetszą
z radością.

A przetoż Exulta satis filia Sion, Iuda filia Ierusalem, ecce Rex tuus venit tibi mansuetus & Saluator: Káduy sie duży nabożna y wesel sie każdy Chrześcíaninie / ábowiem przez te rożę Pánnę Máryą dostapiś v Króla niebieskiego láski y zbawienia / kiedy iá be-
dziesz nabożnie pozdrawiał / Rożaniec Dominiká s. częstokroć po-
wtarzając / mów z Dawidem s. do Pána Boga: Auerte oculos meos, ne videant vanitatem, in via tua viuifica me. Odwroc serce twoie od rzeczy ziemskich / ábowiem spinas & tribulos germinabit tibi, á zupełnym sercem miłuy Pána Boga twoiego / ábyś mógł z Pawłem s. mówić: Quis nos separabit á charitate Christi. A to czyniąc vmystem dośkonałym / sstaniemy da Pan Bog za przyczyną Mátki miłosierdzia / iáko kwiatki rożane rozumienione miłością iego / przed máiestwem iego wielmożnym: Co nam rácz dáć Chry-
ste Jezu / ktory z Oycem y Duchem s. żyjesz y królujesz ná wielki wieków. A M E N.

KAZANIE W T O R E

O Pożytecznym wzywaniu imienia MARIA,
y słuźbie tey Pánný Przebłogosławioney.

*Benedictus Dominus, qui creauit cælum & terram, qui te direxit
in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum: quia hodie
nomen tuum ita magnificauit, vt non recedat laus tua de ore
hominum. Iudith 13.*

S Wiatu to wszytkiemu wiadomo / iáko Piotr s. Książe
Apostolskie wyznawszy Jezusa Pána być prawdziwym
y jednorodzonym Synem Boga żywego / nie zaniechal też
opowiadając Ewangelia iego rozmaitym národom / y
Naświets-

Nasświetłey Panny Maryey wysokey bogomyślności / y cnot
świetych zalecie / gdy ia wſzytkim wiernym / pozdrowieniem An-
yelskim / co godzina prawie pozdrowiać kazał. A Wcielenie Pá-
na Chrystusowe / w Składzie Apostoſkim zawierając / Narodze-
nie iego święte / według ciała z Panny niepokalanej być miało-
wał / gdy te słowa własne napisał: Qui conceptus est de Spiritu
Sancto, natus ex Maria Virgine. A potym w Syryey wedle mia-
śła Antarádu Kościoła nowym Chrześcíanom pod iey imieniem
wyſtawił y poświęcił.

Apostołowie
święci Chry-
stusa Pána
świata opo-
wiadać, nie
zapomnieli y
Matki iego
Przeczysłej
Panny Má-
ryey.

Żtaką pobożnością / wſchánowaniem imienia Matki Bożey
rzecz swoje Andrzej ś. Apostoł do ludu wſzytkiego miał / gdy ná
krzyżu zawieſionym będąc / onych wiary ś. Chrystusa Pána y Má-
ryę Matkę iego przepowiadać / aż do stonu samego nauczał.
Quemadmodum ex Actis, quæ Presbyteri Achaia concinnarunt,
luce clarius demonstratur.

Adrian, Ly-
raus Trilagij
Mariani lib:
2. Modo 25.

Toż czytamy o Bártłomieju świętym / iż imię Chrystusa Pá-
na Poganom w Armeniey opowiadać / Maryę Panne y Má-
tkę iego niepokalaną wyſtawiał / powiadać / iż była virginitaris
antesignana, & primiceria: Toż y o Jakubie ś. który w Hiszpani-
Virgini Mariæ adhuc in viuis agenti templum extruxit, & sacro eius
nomine initiauit. Toż y wſyscy inni Apostołowie święci y wcznio-
wie Pánscy uczynili / iako w Historyách Kościelnych czytamy.

Petr: Anton:
Beuterus in
Chronico
Hispan.

Jako tedy starzy poganie wielkich ludzi w Rzeczypospolitey
swoi-ey Rzymſkiej imiona / kazali wiec w pieśni Kościelne wpisy-
wać / aby ich pamiątka nie ginela / gdy każdy przy zabobonach
swoich pogańskich w Kościele modlać się / ich wzmiankę wſtyſzy / y
zaraz do podobnych też cnot y odwagi za Oczyszczenie pobudzi się. (A
zwali te pieśni swoje Salaria Carmina) Tak Apostołowie święci
Duchem ś. napełnieni / Kościół Pána Chrystusow ſtánowiąc /
przy Ofierze ś. naprzód imię Panny przeczysłej Maryey / a potym
y innych wybranych Pánſkich oboi-ey płci imiona / w modlitwach y
pieśniach nabożnych wpisywać kazali: aby y za ich przyczyną tym
przedzey od Pána Boga wſłuchani byli: y o ich światobliwości
wysokey ſtyſząc ſami ſie do podobnych cnot / y światobliwości
zapalali. A że Kożaniec mowiac / częſtoć tak imię zbawienne
I E S U S, iako y imię Matki iego Nasświetłey M A R I A wspomi-
namy; dla tego ná dziśieyſzym Kazaniu iáſkom wáſzym powiem /
iako rzecz ieſt do zbawienia pomocna / to imię przezacne M A R I A
częſtoćć wymawiać / y oney ná pomoc y przyczynę wzywając /
nabożnie iey ſłużyć.

Teſte Capi-
tolino & Ta-
cito lib: 2.

Czemu świę-
tych Bożych
przy Ofierze
światey wſpo-
minamy.

Naprzód tedy iako ſie wyżej rzekło / święci Apostołowie wzy-
wanie imienia Maryey / w Kościele Pána Chrystusowym za-
lećili / y nam przykład z ſiebie / abyſmy ſie do niej o przyczynę do
243 Syna

Sexta Synod: General: sub Iuliano.

Syná iey wciekali / po wšytkim świecie uczynili. A napierwšy z nich Jakub s. w Liturgiey swoiey / te słowa napisał: Commemorationem agamus, Sanctissimæ, immaculatæ, gloriosissimæ, benedictæ Dominae nostræ Matris Dei, & virginis Mariæ: A napisał to / ięszcze za żywota Naswietzney Pánný / po ięszcze známi ná świecie żyła / tey Liturgiey samá słuchála / y z iego reku ciała y krwi Jezusa Chrystusa Syná swoieg namilše / w Naswietšym Sacramencie czestokroć pożywała.

Naprzód Wia-
ra i rozsy-
rzyła się w
Syrzey.

A że Syria naprzód wiare świętą przyela / y Chrystusowi P. iáko Bogu sie poklonił / tedy Syrzyccy naprzód przy N. Źey świętey poczelí Pánnę Naswietšá pozdrowieniem Anyelskim pozdrowiać w ten sens: Pax tibi Maria gratia plena, Dominus noster tecum, benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus, qui est in utero tuo Iesus Christus, Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis, inquam, peccatoribus, Amen. Y gdy niebożny Nestorius iad swoy piekielny ná Mátkę Bożá wšy bluznierskimi wyrwał / Petrus Gnaphaus Pátryarchá Antyochenški / kóściolá swoiego zwyczaj stáro-
dawny ponawiaiac / postanowił był w Diocezyey swoiey / aby żadne nabożeństwo / y żadna modlitwa / bez wzywánia Przeczystey Mátki Bożey / nie odprawowała się. Stąd záraz Grecy Oycowie świeci imię Mátki Bożey w swoie Liturgie włożyli / dostatecznie-
femi iá pochwałami ozdobiwšy / iáko czytamy w Bázylim świę-
tym y Chryzostomie táž / tedy táž o Pánnie Máryey mówi: Sanctissimæ incontaminatæ, super omnes benedictæ ac gloriosæ Dominae nostræ Deiparæ, & semper Virginis Mariæ, memoriam agentes, nos ipsos & omnem vitam nostram Christo Deo nostro commendemus. A w innych záś modlitwách / ktore Horas Canonicas zowiemy / y w przygotowaniu sie do Komunii świętey / táž sie opiece y protekcyey Mátki Bożey polecaia: O Maria Mater Dei, venerabile ac sanctum tabernaculum boni odoris, fac me precibus tuis vas electionis & participem sanctificationis eius quem genuisti.

Wzywánie
Pánný Má-
ryey przy
Mszy s. z po-
czátku kóścio-
ła záraz ná-
stalo.

A w Zachodnim kóściele / tedy Piotr s. z Grecyey stolicy swo-
ie przenioš / dopierož frequentem & honorificentissimam mentionē nominis Mariani, y w Kánonie przy Mszy świętey / y we wšytkich innych modlitwách Doktorowie świeci uczynili / iáko w Grzego-
rzu Wielkim / y Ambrožym świętym czytamy / táž w Koncilium trzecim Konstantynopolitańskim y Toletańskim osynym.

A żeby wierni Páńscy / y podžis dzień do Przeczystey Mátki Bo-
żey nabożnymi byli / Urban Czwarty Papież Rzymški / odpuszcze-
nie grzechow trzech dni pozwołił / ile rázy kto Rożaniec mowiac /
imi eto święte MARIA wspomni. Táž Pius piąty / siedm dni od-
pustow pozwołił kto nabożnie to imię MARIA wspomni / á Ioannes
XXII. šesćdziesiąt dni przydał / aby nas tym bázciey do służby
Pánný Naswietzney pobudził; Magna liquidem nominis Mariæ di-
gnitas

gnitas & amplitudo est, quâ ij fruuntur ac gaudent, qui illud eximie colunt, iako mowi Lyreus.

Adrian. Lyreus lib: 11.
Trifagij Mariani Modo 12.

Aż według nauki Chryzostoma s. naprzód Nominum scire oportet dignitatem, bo tak w piśmie świętym czytamy / iż te imiona które od samego Pana Boga ludziom były dane / zamykały w sobie doskonałe nature tego / komu iakie imie było dane: iako to imie Abraham / J. aś / Ismael / Ioannes, Petrus, y inne. Abraham abowiem rozumie sie Pater multitudinis, iż onego samego uczynił Pan Bog Wsem wszytkich slug swoich sprawiedliwych / ze wszytkich narodow co ich na świecie zgromadzonych / y wierzących obietnicom Boskim: a to dla tego / iż Abraham nypierwszy wwierzył Panu Bogu / kiedy mu powiedział: że cie rozmnoże w narod niezliczony / iako gwiazdy na niebie / abo piasek w morzu.

Chrysof: Hō 21. ad popl: Antiochen.

Abraham co sie rozumie.

Tak też Izak / rozumie sie Risus; Ismael / Exauditio Dei, Ioannes Gratosus, Petrus Petra seu saxum, iż wyznanie wiary iego iest iako skala nieporuszona / & portae inferi non praevallebunt aduersus eā.

Takim też sposobem y to imie s. MARIA, znaczy właśnie z żywotnego języka Pannie / quam Pater celestis Filio suo Matre, in vestitu charitatis deaurato, virtutū omnium varietate circūdatam ante omnem aevum delegit, które to imie tak zacne y niewystawione zamyka w sobie naydoskonalszym sposobem wszytko / co ieno nayzacnieyszego o nim pomyslić możesz / Dulce, mowi Bernat s. Nomen Maria ab aeterno praelectum & consecratum, vt sit dignum Nomen Matris Dei. A Chrysologus s. przydaie: Nomen hoc prophetiae germanum, hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc pudicitiae decus, hoc iudicium castitatis, hoc Dei sacrificium, hoc hospitalitatis virtus, hoc collegium sanctitatis. W tym powiada imieniu MARIA, zamykaia sie wszytkie Proroctwa powiedziane o narodzeniu Słowa wcielonego z Panny: W tym imieniu zbawienie sie zamyka wszytkich odrodzonych do żywota przez Chrystusa. To imie początkiem y znakiem iest stanu panińskiego; Jest ozdoba wszelkiej czystości; iest okrasa wstydu niezmarzanego. To imie iest ofiarą namilszą Panu Bogu; iest gospoda cnot wszytkich Chrześciańskich; iest zgromadzeniem wszelkiej światobliwości nawiyszej: Bo iako congregationem aquarum vocavit Deus Maria, mowi s. Doktor Albertus Magnus, tak też locus gratiarum vocatur Maria.

Lyreus ibid.

Iako święte iest to imie MARIA.

Chrysolog: serm: 146.

A to dla tego przydaie s. Methodius, iż Tuum Dei Genitrix Nomen, diuinis benedictionibus & gratijs refertum est. Aina w sobie taka słodkość / iż sie rowna prawie zbawieniem imieniu syna swojeo IESVS, iako Richardus de S. Laurentio pisze: Sicut nomen IESV, mel in ore, in aure melos, in corde iubilus; sic & nomen MARIA. A ktoby nie śmiał dla wielkości grzechow swoich wciec sie z pokorą y y sercem skruszonym do Jezusa Pana / że iest Sedzia sprawiedliwym żywych y umarłych y Bogiem mściwym nad nieprawo-

S. Method: in Orat. de Hypapan.

Richard: lib: 1. cap: 2. de laud: Mariae.

ściámi náſſemi/ niechay ſie wcieka do Pánný przebłogóſławioney/ iáko do Mátki miłóſierdzia/ y orendowniczki nas grzeſſnych wſſytkich y Syná ſwoiego namilſzego. Vt ſi in Ieſu, mowi przerzeczo-ny Doktor ſ. aut Deitatis, aut ſexus virilis auſteritatem aliquis ve-reatur, recurrat ad Mariam, in qua nihil horum metuendum eſt. Maria namque nomen muliebre eſt, blandum, ſuaue, ac benè manſuetudinem præſeferens, atque omnibus commendans.

Barnabas de
Montal in
Chron. Ord:
Ciſt. p. 3. lib:
3. cap. 64.

Bernarda ſ.
Pánná Na-
ſwietſſa mle-
kiem z pierſi
ſwoich ná-
karmiła.

Bernardus
Brito eiufdē
Ord: Hiſtor:
lib: 1. c. 26.

In Faſciculo
SS. Ordinis
Ciſt. lib: 1.
Diſt: 5.

S. Auguſt:
ſer: de Nat:
Mariæ.

Marſilius ſ.
iáko ſiedó ná-
bożeńſtwa y
ſłuży Pánný
Naświetſzey
pobuąził.

Doznał tey ſłodkoſci / z imienia ſwietego Bogárodzice Má-
ryey pochodzacego Bernat ſ. gdy w mieſcie Spirze obaczywſzy
w Koſciele Káthedrálny, n obraz iey w armurowy zá wielkim Ła-
zem cudámi ſłynący / trzytroc ſie przed nim ná kolána vſklonił / mo-
wiac te ſłowa: O clemēs, ô pia, ô dulcis Virgo Maria, ktora dzieciatko
Jezuſá Pánná ná prawey rece máiąc / nátychmiaſt przed oczymá ie-
go / przelożyła go ná lewą reke / á prawa pierſi ſwoie pánienſkie
ſciſnąwſzy mlekiem go ſwoim nápoila. Stąd táta ſłodkoſc poczul
ná duſzy / iż nic częſciey ná potym w vſciech ſwoich nie miewał / iá-
ko te ſłowa I E S V S M A R I A : y záraz poczał piſać owe kſiegi
ſwoie o Pánnie Naświetſzey / ktore ſwoy tytuł máia : Homiliae ſu-
per Miſſus eſt. Te kſiege iáko nápiſał y dokończył / w ktorey Sacra-
tiſſimum Mariæ nomen impenſe celebrat, dziekował Pánu Bogu
przed iey obrazem ná oltarzu wyſtáwionym zá te láſtkę / iż mu dal
ſzczęſliwie te pracę ſwoie ſkończyć / w tym mu ſie vſkazała z niebá
zſtepując Mátká przenaświetſſa / z wielkim orſakiem Anýolow
ſwietych / dzieciatko Jezuſá Pánná trzymáiąc ná rámionách / y
znówu go tákże / iáko y pierwey mlekiem z pierſi ſwoich pánienſkich
nápoila / áby iáko poczał / do ſmierci ſwoiey imie iey ſwiete miał
w poſzanowániu / y w ſercu ſwoim zniwypowiedziána ſłodkoſciá
duſzną / iáko mowi Chryſoſtomus Henriques. Gdyż iáko Auguſtyn ſ.
Biſkup Hipponenſki náucza / ona ſamá Facta eſt ianua cælorum,
ſublimatio Apoſtolorum, laus Martyrum, iubilatio Confellorum,
continentia Virginum: Facta eſt Maria norma Principum, iuſtitia
Regum, ſalus omnium populorum, gloria viduarum, gaudium Ange-
lorum, requies animarum. Facta eſt Maria ſalus morum, mors crimi-
num, vita virtutum, virtus pugnantiũ, palma victorum, cuius vitæ
inclýta cunctas illuſtrat Eccleſias.

Podobneyſze ſłodkoſci imienia naświetſzego Márya doznał
on pobożny Biſkup / Sancti Sebaſtiani in Tuſcia ná imie Máſilius /
ktory będąc więzkiem w mieſcie Kolonſkim / bliſko Koſciola ſ.
Geweryná / żeby był pobożnych vczynkow / w ktorych ſie záwſze
obierał / y w więzieniu ſiedząc nie opuſzczał / tych ktory do niego
przychoǳili / do pokuty y ſwiatobliwoſci żywota nápominał / y zá-
konu Pánnſkiego vſtáwicznie náuczał. Tráſiło ſie / że go czáſu ie-
dnego Pánie miáſta tántego náwiedziły / y proſiły / áby ich był ſlu-
chal ſpowiedzi. Vczynił to z ochotą Biſkup ſ. y gdy przed nim ie-
dná

dná z nich ná spowiedzi powiedziała / iż gdy imię Panny Násświet-
 ſzey MARYEY wspomni / zawsze czuie ná sercu swoim słodkość nie-
 wypowiedzianą / iakiey rozumem swoim ogarnąć nie może. Pytał
 ieý Biskup s. skądby te łaski od Panny Błogosławioneý miała? A-
 lic mu ona odpowie; iam iest grzeszna białogłowa / ale mam to we
 zwyczajn / iż ná każdy dzień pięćdziesiąt Zdrowych Maryi ná ieý
 część morrie / ná który czas sliny w vsćiech moich cutrem dziwnym
 y niepoietego smaku zdadza mi sie być / trwając aż do dnia intrze-
 ſzego. Co słysząc on Biskup s. poczał y sam przykładem oney nabo-
 żne, białogłowy ná każdy dzień pięćdziesiąt Ave Maria mówić; a
 w ściechu Wiedzielach poczał y sam podobną słodkość niebieską czuć
 y w sercu / y w vsćiech swoich / vt mellis dulcedinem longè supera-
 ret. W czym gdy y Śakonnik ieden tego Biskupa s. náśladując /
 Koronkę abo Rozaniec ná każdy dzień mawiał / doznał tego / mó-
 wi Casarius, rzecz s. sama / iż nomen eius super mel dulce, & haredi-
 tas eius super mel & fauum.

Casarius lib:
7. cap: 50.

Słodkość cu-
downa w
vsćiech po-
zdrowiają-
cych Pannę
Marya.

A żebyśmy to y trzecim przykładem nád to objaśnili; Vt in
 ore trium stet omne verbum, przypominie tu pobożnego Káplana
 Hermanum Iosephum, Ordinis Præmonstratensis Steinfeldia Cano-
 nicum, o którym tak Surius piše: Iż ile rázy przytrafiło mu sie
 w świeto iakie nie być z bracia w klasztorze / tedy zawsze krzyżem le-
 żąc ná ziemi pozdrowiał Pannę Násświetłą / y ziemi całował to
 imię świete Marya wymawiając: O co gdy go wierny przyja-
 ciel iego spytał / czemu by tak nisko ná twarz swoje wpadał? Od-
 powiedział / iż gdy ná imię Panny Błogosławioneý ná twarz mo-
 ie wpadam / czuie taką kwiattow rozmáitrych wdzięczność / y zá-
 pách wonności niewypowiedzianeý z ziemi do nozdzy moich idą-
 cy / iżbym sobie życzył nigdy nie wstając tak ná ziemi leżec / gdyby
 to rzecz možna była / a Matkę Bożą bez przestanku ieý imieniem s.
 mianować. Która on miał we zwyczajn Koża cudowną miano-
 wac / powiadając memoriam Mariæ, in compositione odoris factam
 opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria,
 & vt Musica in conuiuio vini; redolens quasi flos rosarum in diebus
 vernis, & quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens
 in diebus ætatis. A iż te słowa z Ekklezyastyká sa o Pannie Nás-
 świetſzey przytoczone / nie opuścze tu przypominiec co y ná innym
 miejscu tenże Duchá Bożego pełny Káznodzieia Jerozolimski po-
 wiedział / do olejku drogiego y balsámu pachnącego imię ieý przy-
 rownywając: Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ di-
 legerunt te nimis. Co wielki on y dowcipny náder tłumacz Pisma s.
 Richardus à S. Laurentio, wykládając o Pannie Násświetſzey / tak
 nam w księgách swoich nápisal: Audiamus quid de huius excellen-
 tia nominis more prophetico dixerit Salomon cap: 1. Cant. quasi lo-
 quens ad Mariam: Oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ
 dilexerunt

S. Hermanus
iaka wonność
czuł z ziemi
kiedy ná imię
MARIA. bił
czołem w zie-
mi.

Eccles: 49.
& 50.

Cant: 1.

Richard: à
S. Laurent:
lib. 1. cap. 2.
in Cant.

dilexerunt te nimis. Rectè hoc nomen Mariæ oleo comparatur. Spar-
git liquidem in omnes suam suauitatem, omnes recreat, dum pie at-
tenteque profertur: quòd indubie, docente Ecclesia, bonus discipu-
lus didicerat, cùm in secundo nocturno festi Assumptionis Mariæ sic
de illa canit: Videntes eam filia Sion, beatissimam prædicauerunt, di-
centes; vnguentum effusum nomen tuum. Jakož tež nie ináčzey y s.

S. Ambros:
de Institut:
Virg: c. 13.

Ambroży przed nim rozumiał / gdy pánienti Pánu Bo- u posłua
bione w Kłáštórách / do ochotniejszy słužby Naświetšzey Pán-
ny piśnem swoim pobudzał / te słowa o niej mówiąc: Vnguentum
exinanitum nomen tuum, propterea ad- ascensula dilexerunt te. De-
scendat illud vnguentum in animæ præcordia, viscerumque secreta,

2. Reg: 1.

S. Chrysoft:
Hom de
Dauid.

quo non deliciarum sancta Maria, sed diuinæ gratiæ spiramenta redo-
lebat. W księgách Królewskich o Dawidzie s. czytamy / iż gdy
się dowiedział o śmierci Saula Króla / y syna iego Jonathy / że po-
bić na płacu polegli; iż obudwu równie miłował / tak Saula / któ-
ry mu na głowę był nieprzyjacielem / iako y Jonathe syna iego / któ-
ry mu z dusze był prawym przyjacielem; zaszasowawszy się tedy z
niespodziewanej tak przedko śmierci ich / nie daley mówić nie mogli /
tyło iednoż a iednoż wołając powtarzał: Saul & Ionathas amabiles,
& decori in vita sua. Co Chryzostom s. roztrząsając / tak na to miey-
sce mówi: Quoniam præsentia eorum corpora non licuit amplecti,
nomina illorum coniuncta complexus est, suum dolorem hisce modis,
quatenus lucuit, leniens, & calamitatis magnitudinem mitigans.

Rožánc
s. Dominik
wprowadził
w zwyczajne
naboženstvo
Katholikom.

A iż po imieniu zbawienym Jezus / nie máš imienia zacniey-
šego / ná imie Mátki iego Naświetšzey Pánný Máryey / która
lubo od początku Kościoła Katholickiego / iako się wyżej rzekło /
wszystcy wierni Pánszy nabożnie pozdrowieniem Anyelskim po-
zdrowiali / osobliwym iednak sposobem Dominik s. Zakonu Ká-
znodziejškiego Pátryarcha / za wyraźnym rozkazaniem samego
Chrystusa Pána / y Mátki iego Naświetšzey / Bráctwo Rožáncá
s. postanowił / y iakoby te dwoie imiona Przenaświetše / IEZVS
y MARYA, Pácierz y Zdrowe Márya mówiąc / wstawnie w v-
ściech y w sercu mieli / dostatecznie nauczył: Neque enim post illud
singulare dilecti filij sui nomen, quod est super omne nomen, mowi s.

Abbas Fran-
co lib: 6. de
Gratia.

Opát Affligeménški / aliud nomen cælum aut terra nominat, vnde
tantum gratiæ, tantum spei, tantum suauitatis, tantum consolationis
piæ mentes concipiant: quotiescunque enim, dulcissimum nomen il-
lud Maria amatores illius audiunt, toties ex pio auditu & suauitate
auditi nominis, nescio quid in enarrabilis iucunditatis intus trahunt.

Adrian. Ly-
reus Modo
13. lib: 2.
Trisagij Ma-
riani.

Doznał tego ná sobie Pustelnik ieden s. ná imie Honorýus /
który częstokroć pozdrowieniem Anyelskim Pánnie Naświetšze
pozdrowiając / pospolicie przed towarzyszami swoimi mawiał:
Nomen Mariæ, plenum omni dulcedine, & suauitate diuina, dignum
æterna memoria, omni ore simul & corde celebrandum. Czego mi
potwierdził

potwierdził y *Erasmus Roterodamus* w modlitwach swoich/ tak do Panny *Uświętsey* mówiąc: *Agnosceit orbis vniuersus, & quantum honore te dignatus sit Deus, & quantum ipse honorem per te acceperit, eoque duo nomina præ cæteris veneratur, Iesu Filij tui, ad quod se inflectit omne genu cælestium, terrestrium, & infernorum: & Virginis Mariæ, ad cuius mentionem hilarescunt, & recreantur omnes animæ diligantium nomen IESV.*

Erasm: Roterod. in Precationibus Danieli Paungarto inscriptis.

Alle rzeczysz/ a wszak to imie *Marya*/ rozumiesz z *Żydowskiego* *Amarum mare*, iż iako morze wszytkie gorzkości w sobie zamyka/ tak to imie Panny *Błog. Oświętney* wszytkie gorzkości y vtrapienia w sobie zamyka/ ktorzych Panna *Uświętsha* rzecz sama na sercu swoim doznała/ kiedy Syna iey namilszego za nas krzyżowano/ y despektami rozmaitemi karmiono. Jakoż tedy mówiącym czystość to imie *Marya*/ y pozdrawiającym Pannę *Uświętsha* może być w wściech y na sercu słodkie: ponieważ

Non benè conueniunt nec in vna sede morantur

----- *Dulce & Amarum.*

Odpowiadam/ iż to imie s. *Marya*/ nie wszytkim iednako smaknie/ iako y imie zbawienne *Iezus*; osobliwie tym ktorzy y swobodnie sami żyją/ y za każdym prawie słowem czartą przefletego wspominaia: Ale im kto światobliwszego żywota jest/ y pilniey Pannu Bogu y Pannie *Uświętsey* służy/ tym mu też te imiona święte wdzięczniysze y smakowitsze są/ iako *Bernat s.* mówi: *Serui Dei, quantum magis in gratia sunt, tanto maiorem deuotionem & dulcedinem sentiunt in nomine Iesu. Tak też powiada Lyræus, y imie s. Marya tym smakowitsze jest/ ktorzy iey radniey służą. Quod si*

*Komu bywa
słodkie to imie
s. MARIA.*

*D. Bernar:
to: 4. ser: 4.*

Adrian. Lyræus ibid.

A iż z *Żydowskiego* iezyka *Maria amarum mare* wykłada się/ tedy to tak *Richardus à S. Laurentio* osobliwy sługa Panny *Uświętsey* wykłada: *Maria amarum mare eò quod vniuersas mundi delicias conuertit in amaritudinem, de se fideliter cogitanti: mundanas verò amaritudines suis imitatoribus dulces facit reputare, iuxta illud Deuter: 33. Inundationes maris quasi lac fuent: quem locum non infeliciter ad Mariani nominis cultores inflectent; hi, inquit, lac dulcissimum ex amaris aquis maris sugere perhibentur, cum nominis eius Sanctissimi inuocatione sentiunt, carnis dulcedines sibi amaricari, ne mortem exitiumque amantibus afferant sempiternam; amaritudines verò mundi dulces sibi reddi ac suaves, ne ab ijs, tanquam à salubri poculo nostra imbecillitas abhorrescat.*

Richard: lib: 2. de laud: Mariæ c. 3.

A ponieważ iak jest słodkie/ y tak pożyteczne wszytkim wierzącym/ to imie święte *Marya*/ iako o nim wczony *Idiota piše*/ rzecz swoje do niey obracaie: *Non est in villo alio nomine post Nomen super benedicti Filij tui, tam potens adiutorium: super omnia enim*

Sanctorum

Idiota cap:
5. de Con-
temp: Ma-
ria.

S. Bernar:
super Mil-
sus.

Sanctorum nomina reficit lassos, sanat languidos, illuminat cecos, penetrat duos, recreat fessos, vngit Agonistas, & iugum diaboli extrudit. Dla tego słuźmy iey Katholicy moi ochornie / pozdra-
wiamy iá naboźnie / wzywamy imienia iey wstawmie / á iáko do
Mátki miłosierdzia y wcieczki wšytkich grzešnikow modlmy sie
goraco / poformie iey prošac / aby y przez wšytek wiek náš / byla
Obronicielka náša; y času śmierci modliła sie do Syn swoiego
za námi. A teraz iáko Bernat s. mowi: Fratres charissimi, ad imagi-
nem eius accedite, genua flectite, oscula imprimite, Ave Maria dicite.

A M E N.

KAZANIE TRZECIE O Troiákiey Koronic Pánný Našwiefzey.

Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis.
Canticorum 4.

Stárzy Egyp-
tzyanie mal-
waniem ma-
droś /woje
wyrazali.

STárzy Egypczyanie / ktorzy miásto pišmá malowaniem
koncepty swoje wyrazali / Chrześcianie w Pánu Bogu
mili / gdy chcieli iáko zacná białaglowe z domu krolewskie-
go vrodzoná / y ná thronie krolewskim posádzoná wy-
razic / to iest / gdy sie tráfiło że corká krolewska šła za drugiego
Krolá / y syná šplodziwšy / widziála go ná stolicy krolewskei po-
sázonego : tedy iá chcacy vzcic / y chwałami wyšokiemí ozdobic /
malowali białaglowe w troistej koronie / dáicy znáć / iż iest Re-
gis filia, Regis sponsa, & Regis mater.

Cantic: 4.

Podobnym sposobem Duch s. chcacy Pánnę Przenáswieťšá
Máryá odmalowác iá w iey zacności / y wystáwic nam przed oczy
oney doštoienstwo y godność / do troiákiey iá dšisia korony wzy-
wa / gdy mowi: Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni
coronaberis; przez te troištá korone dáicy nam znáć / iż iest Filia
Dei Patris, Mater Dei Filij, & Sponsa Dei Spiritus sancti. Ktora my
Chrześcianie niegodni sludzy Syná iey / ták ozdobioná widzac /
gdy láski v niey / y przyczyny do Syná iey šukamy / pozdrawiamy
iá / što piecdziešiat rázy Pozdrowienie Anielskie (ad imitationem
Psalterij Daudici) powtarzáiac / ktore to naboźenšтво tákie zo-
wiemy Rožáncem / iáko by wieniec iáki z ták wielu šdrowych Má-
riy / iáko z rože napiłnieyšey vwity ofiaruiac. A zás káźde piec-
dziešiat šdrowych Máriy zowiemy Koroná / przydawšy do nich
iešze

Czemu w Ro-
žáncu što piec-
dziešiat Zdro-
wych Máriy
położono.

ieſzcze trzynaste zdrowych Maryi / na pamiatke ſzeſciudziesiat y trzech lat wieku Panny Maryey na ſwiecie / iako tu zyla / przeplatajac kazdy dziesiatet zdrowych Maryi Pacierzem.

Pierwsza tedy czesc Rozancz zowiemy Koronka / znacząca piec Tajemnic Wesołych: Swiastowania / Nawiedzenia / Narodzenia / Ofiarowania / Nalezienia w kościele miedzy Doktory Panna Jezus / aby korrespondowala pierwszemu wezwaniu Panny Przeczystey do pierwszej Korony / Veni de Libano Sponsa mea.

Druga zaś czesc Rozancz zowiemy Koronka / znacząca piec Tajemnic Smutnych: Modlitwa w Ogroycu / Biczowanie / Koronowanie cierniowe / Krzyza na sobie niesienie / y Wtrzyżowanie Panna Jezusa / ktora korresponduje wtorey Koronie Panny Nalawietſzey / gdy iey rzezono: Veni de Libano.

A trzecia nakoniec ma w sobie piec Tajemnic Chwalebnych: Smartwychwstania / Wniebowstapienia / Duchu swietego zeslania / Wniebowziecia Panny Maryey / y Wywyżſzenia iey nad Chory Anielskie. A ta korresponduje trzeciej Koronie Panny Przeczystey / gdy iey rzezono: Veni coronaberis, abowiem iestes Filia, Sponsa, & Mater Regis æterni.

Takim nabozenstwem iednali sobie laske w Matki Bozey starzy Oycowie / iako nam Kroniki koſcielne powiadaja; takim ſie y my zasluguemy iey Katholicy nabożni. Takim y ia niegodny / o Panno Błogosławiona

---- Tibi me audentius,

In verba supplex offeram, & suavisimo

Contextam ab horto, qua tuum exornem caput

Coronam, ô Domina, proferam, &c.

Greg: Nazian: Traged: de Christo patiente.

MJedzy inſzymi tytułami / ktore Piſmo ſ. Pannie Błogosławionej przypisuie / nazywajac ia Stellam matutinam, Auroram confurgentem, Fontem signatum, Puteum aquarum viuentiu, Portam Orientalem, y innymi niezliczonemi nazwiſkami ozdabiajac; iest teſz ten ieden / Quali plantatio rosæ in Iericho. Ktore to przyrownanie P. Nalawietſzey do roſey Ambroży ſ. wważajac / powiada / iż plantatio rosæ est integerrimæ Deiparæ vita. Bo roſa niſto roſcie / tak / że iey kaſde dziecie doſiac moſze. A Panna teſz Marya żyjac na ſwiecie niſto rozumiala o ſobie / y wſzytki byla pokorna. Przetoſz y teraz ſtoſawſzy Krolowa nieba y ziemi / rada ludzi pokornych / y tych co o ſobie niſto rozumieia / widzi z nieba / y wſluchywa / gdy do niej o przyczyne y wſpomozienie wciekajac ſie / proſte modlitewki / Pacierz / a zdrowe Marya mowia; czescia nieumieiac piſma / ktorzy ſie niencyli: czescia nie wdajac ſie w wielkie piſma / ktorzy wiedza / iakiey wagi te dwie modlitewce ſa w Koſciele Pańſkim / y przed Maieſtatem Boſkim. Igitur non cauſetur impius nos Deo

Eccleſ. 24
D. Ambr:
lib: de Virg.

Czemu da Ro
ſey Panna
Nalawietſza
przyrownana.

B b

iniurios,

Marcellin: de iniurios, cum Mariam Coronis excolimus, mowi wielki Káznodzie-
 Píst: Homil: iá ieden/ Dei est, quod est & Mariæ, Filij est, quod & Matris, quæ ha-
 de Rosario. bet à filio, quòd sit Alma Redemptoris Mater.

Potrzbá aby
 się z pokorą
 modlił, kto
 chce być od
 Pánný Na-
 świětšzey wy-
 słuchány.

S. Ildephons:
 de Virg: Ma-
 ria cap: 12.

Gdy tedy w wysokie bogomyślności serca nášego nie pod-
 nożąc/ w prostocie do Pánný Przeczystey modląc się/ Rožániec
 ábo Koronkę mowimy/ dla samey pokory/ która się iey przypodo-
 bąc vsiluiemy/ bywamy od niey wysłucháni/ bynamniemy w tym
 Máiestatowi Syná iey Królá nad królmi nie nie deroguac: gdyż
 tak wszyscy Oycowie ss. Mátce miłosierney klaniając się/ w miło-
 sierneho Boga odpuścze ia grzechow dostapili/ y otrzymali sły.
 w niebie sami korone wiekniſta/ nam wiekniſtájącym przykład z sie-
 bie dobijania się korony zostawili. Tak między innymi Ildephon-
 sus s. do Mátki Božey modląc się/ Jezusa Pána sobie vblagał/ y
 od niego przyiety do chwały wiekniſtey/ nam pobożności swoiey
 świádectwo w księgách swoich zostawił/ te słowa napisawszy/
 które zwyczajnie do Jezusa Pána mawiał: Ita seruiam Matri tuæ,
 vt ex hoc ipse me probes seruisse tibi; ita hæc dominetur mihi, vt ex
 hoc nouerim me placuisse tibi; ita dominium eius me teneat in sæcu-
 lum, vt tu sis Dominus meus in æternum.

Głupstwo He-
 retyckie okolo
 wzywánia
 Pánný Na-
 świětšzey.

Nie słusnie tedy Heretycy terażnieyszy tanquam legitimi anti-
 qui partus calcaneo Deiparæ Virginis insidiantes, naboženstwo Ká-
 tholickie do Pánný Naświětšzey/ y Bráctwo Rožáncá s. między
 inſzemmi obrzędami kościelnymi gania/ powiadać/ iż Zdrowo-
 Márya niepotrzebnie powtarzamy/ bo to tylko raz do Pánný P.
 Bog Anýolowi mowić rozkazał. Także pozdrawiamy ia iáko by
 obecna/ która daleko od nas w niebie siedzi/ y tego słyszeć nie mo-
 że/ co my tu pod nosem sobie mrujemy. Głupi ludzie! iáko by się
 to nam nie godziło mowić Gloria in excelsis Deo, iż to ieno raz An-
 yolowie świeci ná powietrzu śpiewáli/ gdy się Chrystus Pan ná-
 rodzić raczył? Także nie godzi się nidołogo mowić Gaudium tibi
 sit semper: pax tibi, iż to ieno raz Raphaël Archányol do Tobiasza
 s. mowil? Wſálał był w ten czas Kálwin/ kiedy to między inny-
 mi bluźnierstwy swoimi piſał/ iáko y to/ że nas Pánná Naświět-
 ſza nie słyszy/ gdy się modliny do niey. Bo wiedział to dobrze z pi-
 śmá/ iż Anýolowie modlitwy naše słyszą/ y zanoszą ie przed Mái-
 estat Boski/ przyczyniając się za nami; á Pánná Naświětſza/ któ-
 ra iest Regina Angelorum, nie ma tego słyszeć y wiedzieć/ kiedy się
 z pokorą vciełamy do niey/ sercem bázciey niżeli wſty wołając?
 Żebyś się tedy prawy Chrześcianinie nie dał tym bezecnym Apo-
 státom zwodzić/ słuchay co ss. Oycowie o iey czynności y stára-
 niu okolo nas piſzą/ lubo wſzytkich przyteczyc niepodobna/ ále ie-
 śliś w wierze státeczny/ y do P. Naświětšzey/ iákoś powinien/
 nabożny/ iednym ábo dwiema świádectwy się kontentuię.

Naprzód tedy s. Germánus Pátryárcha Konſtántynopolſki
 o Pánnie

o Pannie Wsławietsey tak mowi: Spiritus tuus, ô Maria, viuit in æternum, & caro tua in sepulchro corruptionem non sustinuit; omnia obseruas, ac contueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit. **Nie** w-
 marła tedy / ktora sluchu y zmyslu żadnego nie ma / weneruiemy y
 wzywamy na protekcyę / ale krolująca z Bogiem swoim na wieki /
 ktora widzi wszystko / y slyszy co do niey mowimy / y iest nam zawsze
 obecna w modlitwach / y przytomna w potrzebach naszych / gdy
 do niey wolamy. Przetoż oportet, vt nobis præsentem esse dicam⁹,
 quam præsentem salutamus, & vt totam animæ nostræ Trinitatem in
 eam dirigamus, quantam deuotis precibus exoramus; agnoscit certè,
 & diligit diligentes se, & propè est in veritate inuocantibus se, præ-
 fertim his, quos videt sibi conformes factos in castitate, & humilitate.
 Bo iesliże Elizeusz Prorok odleglym bedac / widzial kiedy sluga
 iego brał vpominki od Namana / iako nie lepiey daleko ma widziec
 rzeczy odlegle Regina Prophetarum, ktora inż nie w smiertelnym
 cieie iest / iako byl na on czas Elizeusz / ale w chwale wiekistej sie-
 dzac na thronie Syna swojego / iako we zwierciedle iakim widzi
 w istności iego Bostiej wszystkie potrzeby nasze / y vstyszy wolania
 serdeczne. Albowiem non clauditur locis, quod diffunditur meritis: inuocasti vbique Mariam, vbique te exaudiet ille, qui honoratur in Maria. Moderanteque igitur eo, qui pensat vota tua, & dispensat munera sua, in tantum vicina præsentia efficacis præbebitur aduoca-
 tæ, in quantum fuerit fides deuota suscepta.

Ktorzy tedy wymnia tey czci Pannie Wsławietsey / aby mia-
 la slysec modlitwy y wzdychania nasze / a czynia ja glucha y nie-
 widoma / y nasmiwajac sie z tych Bractw abo Kompanii / ktore
 sie wpisuią pod protekcyę iey / deleantur de libro viuentium, &
 cum iustis non scribantur. A ktorzy sie wpisuią w reiestr Kozancá s.
 to niechay záperwne wiedza / iż inscriptio hæc rectè significat in-
 scriptionem æternalem, quæ est per prædestinationem electorum, quæ
 dicitur liber vitæ, à quo petimus non deleri, meritis & intercessione
 Sanctissimæ Virginis Mariæ, in cuius signum, nato Saluatore exijt edi-
 ctum, vt describeretur vniuersus orbis. Ktorzy to popis ludu wsya-
 tkiego w Pánstwie Rzymskim Grzegorz s. vważajac / tak o nim
 mowi: Quid est, quod nascente Domino, vniuersus orbis describi-
 tur, nisi quia hic aperte monstratur, quia ille veniebat in carne, qui
 electos suos adscriberet in æternitatem. Ktorzy przeto rádżi teraz
 sluza Pannie Przenasławietsey / y wpisuią sie z ochotą do reiestrow
 Bractw takowych / ktore żyia pod protekcyą Panny Wsławietsey /
 gdy nastapi vciśť y zamieszkanie miedzy ludźmi / kiedy Pan będzie na
 sad ostateczny w maieście swoim przychodzil: In tempore illo sal-
 uabitur tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. Ktorzych
 wszystkich Wlaska miłosćiuwa iako kochanych slug swoich / w koro-
 nach niewiednieiących / przyczyna y zaslugami swoimi záprowa-
 dzi do

B. German:
 fer: 11. de
 Assumpt.

D. Bernard:
 fer: 1. super
 Salve Regi-
 na.

4. Reg: c. 4.

D. Maximus
 ferm: de S.
 Nazario.

Psalms: 68.

Fr. Cornelio
 Ord: Præ-
 dicat: fer: 13.
 de Rosario.

D. Greg:
 Hom: 8. in
 Euang.

Daniel. 12.

B. Alan: in
Apolog:
cap: 17.

dzi do miásta onego Jeruzalem niebieskiego / iáko o tym piéknie s.
Alanus piše: Ktorzy sie / prawi / w Rožániec wpisuia / ci zarazem
scribuntur & in signum diuinæ electionis; quia sicut Ioannes in sua
Apocalypsi capite septimo id attestante, de omni tribu filiorum Israël,
centum quadraginta millia fuerunt præseruati à plagis quatuor An-
gelorum: sic famuli B. Virginis, eius Psalterium recitantes, non mi-
nora beneficia recipient, cum nec sint Israëlitis inferiores, nec Maria
inferior Moyse, nec salutatio Angelica peioris conditionis, quam fue-
rit illa, vetus Scriptura.

1. Cor: 2.

Alle Heretyk vporu tego poiać nie może zepsowáney soli
swoiey / y luboby chciał / tedy mu wróć, ona złość iego nie dopuści /
iż rzeczy duchowne według zmysłów cielesnych sądzi / nie według
ich godności y natury; Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spi-
ritus Dei, mowi Páwel s. do Koryntczyków swoich: Stultitia est il-
li, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur: spiritualis
autem omnia iudicat. A lubo ná sie nie ma práwa żadnego y obligá-
cyey / aby sie do którego Bráctwa pod tytułem Pánný Przenaś-
wiětšzey / z ciałem / czártem / y światem wojniácego / koniecznie
wpisał z drugiemí; czyni iedną z dobrej woli co może / aby sie tym
szczył przed dušnymi nieprzyjaciółmi swoiemí / iż iest osobliwym
slugą Bogaródzice Pánný / według onych słow Páwła s. Legem
non habentes, ipsi sunt sibi lex, qui ostendunt opus legis scriptum in
cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.

Rom: 2.

Czemu Cesa-
rzow Rzym-
skich troiáka
korona koro-
nuia.

Jáko tedy Cesarzow Rzymskich troiáka korona koronniá / na-
przód żelázna / ná znáć męstwa / którego po nim y przedtym ná woj-
nách doználi / y potym ięszce bárzciey potrzebuia. Potym srebna /
ná znáć kándoru iego / iż nie ma być obludnym / dwuiezycznym / ani
tyránnem okrutnym ábo łakomym. A ná koniec korona złota / któ-
ra znáczy wśhelki dostátek y obfitóść zá pánowánia iego: Ták ná-
božni sludzy Pánný Przenaświětšzey / Bráćškwie Rožáncá s.
gdy iey pokorne modlitwy swoje Rožániec odmarwiáiac ofiárnia;
troiáka iey korone przynoszą iáko Cesarzowey nieba y ziemie po Pá-
nu Bogu naywyžšey między wśhytkiemí kreaturámi. Pierwsza
żelázna / w ktorey zamykáia sie tájemnice meki drogicy Syná iey
namilšego / ktore ona mežnym sercem znošila / wiedzac / iż dla
zbáwienia wśhytkiego narodu ludzkiego byly ponoszone. Druga
korona srebna / ktora wesole tájemnice málego ięszce w lećiech P.
Jezusá w sobie zamyká / do šczyrości dziecinney nas wśhytkich ná-
pomináiac. A trzecia złota / chwalebne tájemnice Jezusá Pána po
šmartwychwstáníu iego odprawowane nábožnie rozmyšláiac /
słowy onemi / ktore niegdy Egypczyanie do Jozephá s. mowili /
náboženštwo swoje záwieráiac: Salus nostra in manu tua est, respice
nos tantum Domina nostra & læti feruiemus Regi.

Czemu Roza-
niec s. ná trzy
czści iest ro-
zdielony.

Genes: 47.
& 45.

Czemuž to te trzy korony Rožáncá s. nazwane są korona ro-
žána

żana albo wieniec/ ponieważśmy namienili/ że w tym Rożancu
 jedną koronę ma być żelazna / dla męstwa Panny Násświetey / iż
 stałym animuszem zniósł wſzystkie meki Pána Jezusowe na sercu
 swoim. Druga zaś srebrna / która znaczy czystość niepokalana
 Panny Násświetey / która się P. Bogu podobala / pánienstwo mu
 swoje z dziecinstwa poślubiwszy. A trzecia złota / która miłość iey
 niewypowiedziana znaczy / tak przeciwko Stworcy swojemu / iá-
 ko y przeciwko narodowi ludzkiemu / á osobliwie przeciwko tym
 którzy iey radzi służy / y pod iey się protekcyę wciekają: A rożaney tu
 korony albo wienca zgola nic nie wspomina / ieno te wſzystkie trzy
 korony oraz iednym wieniec / a rożanym albo Rożancem nazywamy:
 Temu Chrześcianie moi / iż Pannie Násświetej / która to pozdro-
 wieniem Anielskim sto pięćdziesiąt razy pozdrawiamy / na kształt
 Psalterza Dawidowego / który tak wiele w sobie Psálmow zawie-
 ra / Duch ś. nazywał rożę w Jerychu sadzona quasi plantatio rosę in
 Iericho. O której Doktorowie śś. tak powiada / iż buyno się ro-
 dzi / sto pięćdziesiąt liſtków w iednym kwiątku z siebie wydając / á
 do tego nie ma owego ościa koło siebie / które kole w ręce / gdy kto
 nieobyczajnie zrywa / y na wiele chorób rozmaitych iest wielce po-
 żyteczna. A dla tego ludzie we wschodnich krajach delikaty / do swo-
 ich ogrodów pospolicie rożę z samego Jerychu zasiągali; bo skąd
 inąd przeszczepiona inż ieno sto liſteczków rodziła. A buyność iey
 ztąd poſła / iż gdy grunty Jerychońskie były płonne / żadnego oby-
 wátelom pożytku nie przynosiąc / á nawet y wodę gorzłą y ſłodli-
 wą do picia wydając; obywatele támczni prosili Elizeuſa Pro-
 roka / aby im mocą Boga Náywyższego wody zepsowane oſłodził /
 y mówili do niego: Civitas quidē optima est, sed aqua pessima sunt,
 & terra sterilis. *Iosue 6. & 4. Reg: 2.* Prorok wrzuciwszy garść soli do ſzrodka / cudownie
 wodę uczynił dobrą y zdrową / y grunty zarazem na koło buyne y
 obſite; na których między inſzymi zioly wdziecznymi / y na lekarſtwá
 dobrymi / poczęła się też rodzić y roża bárzo wyśmienita / lepsza nád
 inne wſzystkie roże / o których ieno Plinius piſał / mówiąc: Rosa per
 se medicas artes præbet, emplastris atque collirijs inferitur mordaci
 subtilitate. *Plin: lib: 20. Hist: Natu.* Suſurrum ad aures, oris vlcera, tonsillas, capitis dolores, fe-
 bres, & alia ingentia mala pellit, quibus corpus humanum solet ab in-
 terno calore conflictari. Przydaje Dioſkorides / y mówi: Rosa re-
 soluit & purgat improbos humores, cordis tremorem sedat, oculorum
 & auriu dolorem, vel expellit vel mitigat. A iáko Galenus poſwiád-
 za: Miram vim habet ad purificandum sanguinem. *Galen: lib: 3. de qual: simplic: c. 8.* Lecy Mattio-
 lus nie zapomniá iey między inſzymi zioly do lekarſtw náležącymi /
 kiedy tak o rożey piſze: Etiam syluestrem rosam melle conditam singu-
 lari virtute ad veneficos canum morſus medendos præditam eſſe. *Mattiol: lib: 1.* A
 ztąd to z rożey rozmaite robia wodki / oleyki / ekstrakty / effencye / ſy-
 ropy / y konſektury / iż na rozmaite choroby / y przypadki iest pomo-
 cna.

Euseb: lib. 8.
de prap:
Euangel:
cap: vlt.

cna. Mądze przeto o niej bázro Eusebius w księgách swoich powiedział: Rosam non voluptatis tantum, sed vtilitatis præcipuè causa creatam à Deo.

Ierycho co
się ma rozu-
mieć.

Ecclesi: 24.

Co z dpożytek
odnośa zna-
bożenstwa
swoiego sta-
dzy Naświęt-
šey Pánný.

A roža niebieska Pánná przeczysła quási plantatio Rosæ in Iericho, coby za roskoś/ y coby za pożytek nam przynosiła/ będąc przyodżiana słońcem/ y mając miesiąc pod nogami swoimi: (Bo Ierycho rozumie się Luna feu Mensis) Trudno wypowiedzieć Kátholicy nabożni/ gdyż y láski nam rozmaite swoją pi. czyną v Pánná Boga vprásza/ quod est voluptatis animæ nostræ; y grzechow odpuszczenie zjednywa/ quod est maximæ vtilitatis. A dla tego śmá o sobie przez Sálomoná powiáda: Ego mater pulchræ dilectionis, timoris, agnitionis, & sanctæ spei. Jakoby chciała rzec/ iám iest mátká wšytkich/ tak grzesznych/ iáko y sprawiedliwych: w tych się tedy Kocham/ y oni we mnie: á tamtych postráchem do bó- iáźni Bożey przywodze/ bom iest terribilis vt castrorum acies ordinata. A tak złych iáko y dobrych przywodze do poznánie nie- práwosci ich/ y czynie im nádziete láski v Syná moiego/ byle się ieno sami obaczyć chcieli. Abowiem in me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis.

B. Alan: lib.
de Plalt: B.
Virg: c. 70.

Ktoby iednáł chciał w osobliwosci poznáć/ co za pożytek/ y co za lekárstvá ná dusze náše/ tá Roža niebieska przynosi/ gdy iá nabożnie pozdrawiamy/ y odmawiając Rožániec s. nieiáko iá troistá korona koronuiemy/ niechay sobie przeczíta Błogosławio- nego Aláná káiążeczke o Rožáncu s. nápisána/ tedy się tam takich słow doczyta: Ausculet Sancti tui nominis amator, ó Maria, Cælum gaudet, omnis terra stupet, cum dico, Ave Maria: mundus vilescit, cor in amore liquefcit, cum dico Ave Maria. Terror euanesceit, caro marcesceit, cum dico Ave Maria: crescit deuotio, oritur compunctio, cum dico Ave Maria: spes proficit, augetur consolatio, cum dico Ave Maria: recreatur animus, & in bono confortatur æger affectus, cum dico Ave Maria: Siquidem tanta est suauitas huius benedictæ salutationis, vt humanis non possit explicari verbis, sed semper altior manet, & profundior, quam omnis creatura indagare sufficiat. Hæc oratio parua verbis, alta mysterijs, brevis sermone, alta virtute, super mel dulcis, super aurum pretiosa, ore cordis est iugiter ruminanda, labijsq; puris frequentissimè legenda ac deuotè repetenda: nam verbis paucissimis contextitur, & in latissimum torrentem cælestis suauitatis diffunditur.

Jáko bowiem Pánná Naświętšá samá wielka słodkość y wdzięczność stąd odnośi/ gdy iá czystym sercem y vsty niezmá- nemi częstokroć pozdrawiamy; tak też Kochankom swoim ktorzy iey wiernie służą/ słodkość ná duszy niewypowiedżiana czyni. Oboygá krocúsienkie dam przykłády dla wzbudzenia wiernych do gorętszey służby Mátki Bożey: Naprzód/ iáko się samá cieszy/ gdy iá

Bráćia

Bracia Kozancas. pozdrawiaia nabożnie. Et sicut dies verni circumdabant eam flores Rosarum. Powiada Gulielmus Pepinus/gdy sposob mowienia Kozancas Dominik s. postanowil / (Przedtym bowiem kazdy wedlug zdania swojego koronke abo Psalterzyk Panny Naswietzney mawial/ mniey abo wiecey Zdrowych Mary/ Pacierzem przeplatając/ y Kredem; aboli też Psalmami Dawidowemi) trafil sie/ mowi/ że iedna siostra z Bractwa Kozancas swieteg. nabożna/ odprawiały w wieczor swoje nabozenstwo wedlug zwyczajn/ vkladla sie y vsnela mocno. W tym vkazala sie iey Panna Naswietzka przez sen/ tak/ że si iey zdalo/ iż nie spala/ ale na iawi z nią rozmawiala. Gdzie naprzod Panna Naswietzka tak do niey pozelamowic: Ne timeas filia piam Matrem, cui deuota reddis per singulos dies seruitia: sed moneo, vt perseueres, & fecias me tale gaudium ex Angelica tua salutatione percipere, quale nullus homo explicare valet. Nam cum dicis Dominus tecum, repraesentatur mihi, quod in me similiter sit Filius meus, sicut pro peccatoribus ex me nasci voluit, & sicut tunc mihi ineffabile gaudium fuit, ita & nunc quoties eadem verba repetis. Jako przeto sama Panna przenaswietzka niewymowna radość stad ponosi/ kiedy ia nabożnie Anielskim pozdrowieniem pozdrawiamy: tak też wzajem niewypowiedzianą słodkość y pociechy duszne do serca tym podacie/ ktorzy iey goraco sluzac nabożnie ia pozdrawiaia/ iako tego dochodzim z Rewelacy Brygidy s. kiedy iey obiawiono/ iako sie Panna przenaswietzka modlila za slugami swoimi do Syna swojego namilskiego/ mowiac: Rogo te Fili mi, vt quia tu mihi fuisti dulcissimus, alij participes fiant meae dulcedinis. A Jezus Pan tak iey odpowiedzial. Benedicta sis tu charissima Mater, verba tua sunt dulcia, & charitate plena; ideo quicunque de dulcedine tua in os suum receperit, & perfecte tenuerit, proficiet ei: qui autem receperit, & reiecerit, tanto maius supplicium habebit. A stad to o niey Duchem s. Salomon powiedzial: Fauus distillans labia tua sponsa, mel, & lac sub lingua tua. A Bernat s. mlekiem z pierśi iey pantienskich napoiony: O Magna, ô pia, ô multum laudabilis Virgo Maria, tu nec nominari potes, quin accendas, nec cogitari quidem, quin recrees affectus diligentium te: Tu nunquam sine dulcedine diuinitus tibi insita pia memoriae portas ingrederis.

Zebyście tedy y tu na świecie sluzac tey Pannie Błogostawioney słodkość na duszach waszych czuli/ Katholiccy moi/ y po śmierci patrząc na nie w niebie wiecznemi czasami się cieszyli/ y weselili; teraz ia nabożnie pozdrawiaicie/ teraz pod iey protekcya gartnac sie/ do Bractwa Kozancas. ochotnie sie wpisuycie/ a iako nas darowniey Chryścianie co przed nami żyli/ do sluzby y nabozenstwa Panny Naswietzney wzywaja.

Gulielm:
Pep: in Rosario aureo
B. V. l. 47.

Panna Naswietzka
wdzięcznie to
od slug swoich
przyimie gdy
ia nabożnie
Anielskim pozdrowieniem
pozdrawia.

S. Brigitta
lib: 1. Reue.
lat: c. 58.

Cant: 4.

Bernar: apud
D. Bona-
uent: in spec:
cap: 8.

Diurnale Pa-
rif: Prædic:
Ann: 1595.
in Hymn: ad
vesp: in festo
Rolarij.

Iubilemus exultantes
Virginis encomijs,
Laudé laude cumulantes
Precibus Rosarijs,
De dracone triumphantes
Eius patrocinijs.

Rosa rubo defloratur,
Antiquæ propaginis:
Flos de rosa propagatur
Radix nouæ originis;
Cuius spina vulneratur:
Vulnerator germinis.

Laus tibi Regina, quæ pios coronas,
Triumphalis horti lilijs, & Rosis. A M E N.

Ná Święto Pánny Máriey z Gory Kármelu ábo Szkáplerzá.

KAZANIE PIERWSZE

O Zacności Zakonu Kármelitáńskiego.

*Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione
sua: Eccl: 44.*

Káźde zgromadzenie ma
swoie zalece-
nie zdawno-
ści sławoży-
tney z zacno-
ści fundatora
y wielkości
ludzi godnych.

Alto każde zgromadzenie ábo Rzeczpospolita /
Chrześcianie w Pánu Bogu mili / im dawnieysza
jest / y zacnieyszego ma fundatora swiego / takze
tez im nawiecey ludzi godnych w sobie miala ábo
ma / tym zacnieysza jest sama / y sławieysza ná
świecie: Tak tez y Zakony w Kościele swietym /
im ktorzy dawnieyszy / y swiatobliwszego mial Pátryárche swego /
y wiecey ludzi godnych / tak w náukach iáko y pobożności żywota
wydal z posrodká siebie / tym tez chwalebnieyszy jest w zgromá-
dzeniu wiernych Pánstkich / y wieksze ma zaslugi swoje v P. Bogá.

Genes: 17.

Carthag: de
Arcan: Dei.
paræ lib: 17.
Hom: 1.

O Abrahámie s. pismo powiedziało / iż on był / y jest Pater cun-
ctarum gentium. A iáko Jan s. Ewángelista mowi: Pater omnium
credentium. O Eliaszu tez Proroku Doktorowie świeci napisali: iż
on sam totius vitæ Monasticæ Pater, vniuersorum Ordinum exor-
dium, omnis Religionis vexillifer, ac Coenobicæ disciplinæ antefi-
gnanus; O czym y Polydorus pisze de inuētoribus rerum, tak powie-
dział: Quia quidquid virtutis & perfectionis est, in quouis Mona-
stico

stico ordine à castissimo Propheta, & patre Elia, tanquam à primordiali Eremitarum monachorum, & etiam vniuersorum Religiosorum institutore, velut à fontali principio emanauit. A że Karmelitáński Zakon naprzód od niego poszedł/ y bracia tego zakonu naprzód tą godnością są poczczeni/ że ich Panna Właswieńska bracia swoją nazywała/ o tym niź nie wątpi/ kto ieno Doktorow świętych y Historiy kościelnych jest świadom: a zwłaszcza gdy sobie przeczyta Bulam Gregorij XIII. Vt laudes.

Dla tegoż wroczyść Szkaplerz świętego temu zakonowi od Panny Właswieńskiej z nieba daneg. dziś z nabożeństwem obchodząc/ powiemy krótko za pomocą teyże Panny / o zacności tego Zakonu świętego / y starożytnego: O którym słusnie się one wierszyki powiedzieć mogą / eo ieden z Chrześciańskich Poetow o samej Pannie Właswieńskiej tego Zakonu s. Patronce powiedział:

Maiores pluresque tibi debentur honores,

Sed quos non hominum, mensue, liberue capit.

Aczkolwiek słusnie wszytkim fundatorom Zakonow świętych cześć powinna kościol Kátholicki wyrządza/ y z wroczyścią przystoyną pamiatke ich obchodzi Duchem Bożym napełnionego Salomona rady słuchając/ który ludźi na służbie Bożej wielkich/ y authorow pobożnego zgromadzenia/ iako Oycow własnych ścienować y wychwalać káže/ mówiąc do nas: Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua. Bo że nie tylko sami po drogach Páńskich chodzili/ przykazania iego świętego przestrzegając/ ale też y drugich teyże pobożności nauczali/ y podali im sposob abo Regule/ iakoby wiecznie to zgromadzenie w chwale Bożey nie vstawało. Dla tego y sami godni są tego/ aby ich wiecznie za tę pracę y żarliwość chwały Bożej/ w kościele powszechnym wychwalano/ y pamiatke ich czasy potomnemi zachowano: Abowiem oni viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt: cum femine eorum permanent bona; hereditas sancta nepotes eorum, & in testamentis stetit semen eorum, & filij eorum propter illos vsque in æternum manent: semen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

A że tacy są bracia Zakonu Karmelitáńskiego/ którzy sub Elia sumpserunt initium, iako o nich s. Antonius piše: A od nich potym omnes Ecclesiae Dei ordines velut riuuli emanarunt, dla tego rzecz jest słusna/ abyśmy ten Zakon święty/ y ludźi w nim światobliwośćią y nauką sławnych/ mieli w poszanowaniu/ iako przodkow y Oycow wszytkich zakonnych ludźi; Oni bowiem od tak wielu set lat/ w vboſtwie/ w czystości/ y pobożności wſzelákiey mieſkali na puſzczy/ od Eliáša y Elizenſá naprzód/ a potym od innych Prorokow świętych rządzeni / y ztąd też filij Prophetarum nazwani; którzy/ iako piše Iſidorus święty/ faciebant sibi domunculas iuxta fluentia Iordanis.

Ecclesi: 44.

Ecclesi: ibid.

D. Antonin:
2. part: suae
Summae tit.
16. cap. 1.
§ 4.

D. Iſidor:
de Monach.

Ioseph An-
tio: lib: de
perfecta mi-
litia primit:
Eccl: c. 12.

Lib: 1. c. 2.

Żnimi w towarzyſtwie y Jan s. Krzciiciel mieſztał/ y onym
naprzod Chryſtuſa Pana wſazał/ y krzcił ich w Jordanie Baptiſmo
pænitentiaę, ktorzy potym wſzyſcy byli wczniami Pana Chryſtuſo-
wemi/ iako o nich Iosephus Antiochenus piſze/ Prophetarum Chriſti
militum, Apoſtolorum coadiutores ſucceuerunt ſtrenuiſſimi viri ſo-
litarij, contemplationi dediti, Elię & Eliſai ſequaces, qui de monte
Carmelo deſcendentes, per Galilęam, Samariam, & Iudęam fidem
Chriſti conſtantiſſimę ſparſerunt: **O czym y Paleonidoru.** ſtary au-
thor piſze takiemi ſłowami: Tempore prædicationis Apoſtolorum ſunt
Carmelitaę conuerſi ad Evangelicam prædicationem, atque huiles
fidem Chriſti in primordijs naſcentis Eccleſiæ conſtantiſſimę deſen-
derunt & prædicauerunt.

Gdy ſie zaś wiare ſwiętą przyiawſzy / co dzień bärziew po-
mnążać poczeli / y iuż nie tylko w Żydowſkiej ziemi y Syryey / ale
też y w Egiptcie / y w Arabiey / y innych krajach geſto po gorach
y puſtyniach mieſztać poczeli / ieſzcze zaś czasom Apoſtołſkich / na-
przednieyſzymi z poſrzedką ich / y napierwſzymi z Puſtelnikow
Chrzeſćciańſkich Paweł ſwięty y Antoni byli / ktorzy Monachicę
vitę Patres ſą nazwani.

Lecz nie doſyć ieſt powiedzieć o tym zakonie ſwiętym / iż Elia-
ſzą y Elizeuſzą nayſtärſzych Prorokow auhorami zgromądzenia
ſwoiego mieli / y w nowym Teſtamencie Janem s. Krzciicielem /
iako miſtrzem y Oycem ſwoim ſzczycieli ſie / y w Chryſtuſa Pana
naprzod niżeli kto inny wwierzyli / y imie iego ſwięte opowiadali
narodom / iako pomocnicy Apoſtołow ſwiętych: Ale to oſobliwie
do ich zacnoſci należy / iż ich Märtka Żbawiciela naſzego ieſzcze tu
na ziemi żyć / w ſwoie protekcyę wziął / y ſwemi ich braciſtami
nazwał: ktorey oni na cześć Seunion, ſławna one Kąpiczka Elia-
ſzowa na gorze Kármeli wyſtawiona / ritu Chriſtiano poſwiećili /
y w niej co dzień ofiare niepoſalana / Bäranka niewinnego Bogu
Oycu ofiarowali. Która potym rozwałiwſzy Agabo Arolit tam-
tey krajiny / ſumptem daleko więkſzym / y budynkiem wſpaniałſzym
wyſtawił / iako o tym ſwiadcza rozni Skriptorowie Koſcielni:
a oſobliwie Ioannes Pátryarcha Jeroſolimſki czterdzieſty czwarty.

Bapt: Man-
tuan: in Par-
then: Mar:
& Thom.
Carmel: lib:
1. Antiq:
Ord: Car-
mel: c. 15.

Lib. de Inſt:
Monach:
cap: 36.

Potym gdy ſie ten zakon s. po wſchodnich krajach rozſzyrzył /
y bracia iego co napřednieyſze Biſkupſtwa rządźili / a inſze zakon y
tym czasem w Europie z nich wizerunk wzięwſzy powſtały / y iako
to bywa za poduſzczeniem czärtowſkim / onych przodkow ſwoich
ganie miáſto pochwały y poſzanowania poczeli / zapomniawſzy
Nauki Salomonowej: Laudemus viros glorioſos, & parentes no-
ſtros in generatione ſua. Powiadając iż oni nie ſą Bracia Naſwiet-
ſzey Panny Máryey / ktoraby ich Protektorką miała być y Pá-
tronką Zakonu; ale ſą pod protekcyę s. Máryey Egiptczyań / y
iey ſie bracia zowia / iż ona żywot ſwowny opuſciwſzy / ſła na
puſzcza

puszcza tedy ci pustelnicy mieszkali / y iakoby z nimi w kompaniey na
iedney puszczy mieszkajac / swiatobliwie zywota swojego dokon-
czyła. Czym Bracia zakonu Karmelitanstkiego dowiedziawszy
sie / przyšli do Rzymu ad Honorium III. Pontificem, supplikując do
Stolicy Apostolskiej / aby ten zacny tytuł / ktory mieli od Panny
przezyskiej / iż sie iey bracia zwali / byl im per Bullam Pontificiam
deklarowany / y Chrześcijaństwu wszytkiemu oświadczony.

Zlecit to Ociec s. niektórym Pralatom dworskim / aby ich
Antiquitates y pisma wszytkie przejrżeli / y dali mu we wszytkim
info. nacya pewna: Lecz ż. owi inżemi podobno sprawami zabá-
wieni / ode dnia do dnia odkładali / a owych vbogich pustelników
na rzeczy dlugo trzymali; Panna przenasświetła o ich trzywde
wzawszy sie wstąpiła sie przez sen Papieżowi / y rozkazała mu aby ich
sprawę iako naysprzedzey odprawil / mówiac: Non est aduerfandum
in his, dum iubeo; nec dissimulandum, dum promoueo. A tamci
twei Pralaci w tey sprawie niedbali / beda wedlug woli Boskiej
o to karani. Zwoławszy nazajutrz Papież Kardyналow wszy-
tkich / widzenie im swoje powiedzial / y Munimenta Braciey Kar-
melitow przejrzawszy Zakon ich approbowal / dnia pierwszego
Lutego Roku 1216. iako świadczy Paleonydorus. Rod teg. czasu
Oycowie Karmelici inż w Europie w Konwentach nie na pustye-
niach mieszkac poczeli; y na zawdzieczenie Matce Bożey / że ich
w tey sprawie iako slug swoich bronila / y do zacności tytułu pier-
wszego przypuscic Papieżowi kazala / dzien ten z nabożenstwem
święcąc / zowiąc go; Festum Commemorationis B. Mariæ de monte
Carmeli 16. Iulij. Taką modlitewkę dnia onego w Pacierzach swo-
ich odmawiając / Deus, qui excellentissimæ Virginis, & Matris Mariæ
titulo, humilem Ordinem tibi electum, singulariter decorasti, & pro
defensione eiusdem miracula suscitasti; concede propitius, vt cuius
commemorationem deuoti veneramur, &c. Nikt bowiem wciekając
sie pod płaszczyk miłosierdzia Przeczystey Bogarodzice confusus
nie zostal / nikt na posmiwisko nieprzyjaciol swoich / w niey na-
dziecie pokładając / nie przyshedł. Dla tego do niey / ktora iest Re-
fugium peccatorum, wszytkim nam Damascenus s. iako do mocney
twierdze iakiey / wciekac sie radzi / y sam w osobliwa iey protekcya
oddając sie / tak do niey mowi: Inuituperabilem, Deipara, spem
tuam habens, seruabor: defensionem tuam possidens, ô pura, non ti-
mebo: persequar inimicos meos, & in fugam vertam: solam habens
vt thoracem protectionem tuam, & omnipotens auxilium tuum de-
precor clamans tibi Domina, salua me intercessionibus tuis.

Stad y sami Cesarze Greccy mieli to we zwyczaju / iż gdy šli
na wojne tedy na chorągwi swojej Cesarzkiej / ktora Labarum
zwano / (iż wszyscy byli powinni wpaść na kolana / gdy ia z ołną
palacu Cesarzkiego pod czas tumultu wywišono; aboli też w obo-
zie

Zawsze to by-
wa, iż kompa-
nie, bractwa
zgromadze-
nia y Rzeczy-
pospolite po-
śledniey beda-
wniejszych
nienawidza y
lekce ich so-
bie waża, iá-
koby inż rze-
czy iakieś da-
wnością wy-
wierżate.

Panna Na-
świetła sama
zawsze ten
zakon brá-
ciey swojej
proponowała.

Paleonyd-
lib: 3: c. 5.

Święto Zaka-
nu Karmeli-
tanstkiego.

Damasc: in
Annunt:

Labarus co się
rozumie.

Baron: ex
Niceto sub
Anno 1123.

że z namiotu Cesárskiego wskazano) Násświetła Pánnę małowa-
no/ iż za iey pomocą Cesarz Caloioannes, Tátary był pogromił; aby
y ná potym czasu bitwy z nieprzyjacielem Maria auxiliante, miles aut
vinceret, aut mortem fortiter oppeteret.

Petr. Dorla.
nus Carthuf:
in vita S.
Annæ &
Ascentius
Vadius.

Al że sie znnowu do pokazania zacności tego s. Zakonu zwróci-
my/ powiadaia starzy pisarze kościelni/ iż ten zakon swoje prero-
gatywe od Pánný Przenásświetłey z tey okazyey wziął/ iż ieden
z tych pustelników maż Duchá Bożego pełny/ Świętey Emeren-
cyanie Máłce Anny s. prorokował/ że iey córká/ to iest Anna s.
miała zrodzić Pánnę prz. iasświetła Márya Máłke niepoś. ána
Zbawiciela świata/ y od wielow obiecánego Messyáśa. Nie-
śłaiąc przeto Pánná Násświetła w Nazareth/ ktory iáto Hiero-
nym s. świadczy/ ieno trzy mile iest od gory Kármelu/ często tam
z Anna s. Máłka swoia y z Jezusem Pánem/ dla starożytney
świątobliwości mieysca onego/ v tych pustelników bywała/ brá-
cia ich swoia zwála/ iáto piśe Armachanus Hiberniæ Primas, y
Vbaldensis, mówiąc temi słowy: Erat huius Ordinis soror, nomine
Maria, quæ dum de Nazareth in montana Carmeli conscendere sta-
tueret, pluries dixit filio suo: Vadam, & narrabo nomen tuum fratri-
bus meis, patris Eliæ filijs: Et quid putas Ordo Carmeli responde-
rit, utique illius sanctissimæ Elizabeth verbum. Vnde hoc mihi, ut
veniat Mater Domini mei ad me? atque illud verbum institutoris
Eliæ: mulier da mihi filium. Tegoż zdania iest y *Martinus Italus w*
krönice swoiey/ kedy tak mówi: Ad eos autem qui ineunte tempore
superioribus ex Prophetis originem traxerunt. Sanctam Dei Genitri-
cem, cum in humanis ageret, sicut Matrem ad filios sæpenumero ve-
nisse legimus: ad istiusmodi etiam viros, Christum cum discipulis
quibusdam peruenisse didicimus.

Vbalden: de
Sacrament:
tit: 9.

Kármelići
stárym kace-
rzom oppo-
wali się o ho-
nor Panny
Násświetłey.

Taká tedy y tak zacná Pátronke Wycowie Kármelići máiać/
śczęćli sie iey protekcya przed światem wszytkim/ y iey honoru
iáto Pátronki y Krolowey swoiey od bluźniercow Heretykow zá-
wszemeżnie bronili. Al osobliwie z posrzedka nich Cyrillus s. Ale-
xándryiski Pátryárcha/ y ná Koncilium Ephesinskim Sedis Aposto-
licæ Legatus à latere, przeciwko nieżbożności Nestoryusowej opo-
nowawşy sie/ násświetłego Máłczyństwa iey/ y niepośalánego
pánienstwa obronił/ nazywáiąc iá/ z aprobacya wszytkiego Syno-
du Theotocon, id est Dei Matrem, czego iey nieżbożny bluźnierca
przyznawác nie chciał.

Paleonyd:
lib: 2. cap: 7.

Genef: 37.

Jáko tedy Jozephá s. Pátryárche mieli w nienawiści brácia
iego rodzeni/ iż mu Oćiec iego súłentę piekna náznák kochania oyc-
cowskiego sprawił/ iákiey nie sprawił był żadnemu z onych. Viden-
tes autem fratres eius, quod à patre plus cunctis filijs amaretur, ode-
rant eum, nec poterant ei quidpiam pacificè loqui: Tak niektórzy
z zadróściwych Chrześcian/ widząc iáko ten zakon osobliwie Pánnę
ná przeczyśla

na przeczysta miłuię / y iako iey oni nabożnie służy / y honorem iey
świateg wſzytkiem iſtami bronią : obaczywſzy iako im na znaki mi-
łoſci ſwoiey dała ſkate z nieba / do Błogoſławioneg Symona Sto-
ckiuſa Angielczyka Generala ich zakonu mowiac : Dilectiſſime fili,
hoc recipe tui Ordinis ſcapulare, mea confraternitatis ſignum, tibi &
cunctis Carmelitis priuilegiū, in quo quis moriens, non æternū patie-
tur incendium. Ecce ſignum ſalutis, ſalus in periculis, fædus pacis, &
pacti ſempiterni. **Poczełi przeciwko nim ſemrac / y tak wielkiey laſki**
Naſwietſzey Bogarodzice nieiało zazdroſcić / nec pacificè loqui, iż
per Bullam Ioannis XXII. (toemu ſie u eſnie Panna Naſwietſza
wkażawſzy / roſkazała to we wſzytkim Chrzeſcijańſtwie publiko-
wac) ogłoſzono ſwiātu wſzytkiemu / że kto w zakonie Karmeli-
tańſkim ieſt / abo ſie do ich bractwa wpiſze / y Szkaplerz ſwiety na
ſie przyimie / y z nim pochowany po śmierci bedzie / a za ſwoie nie-
prawoſci niewypotutowawſzy doſtatecznie / w ogniu czyſcowym
zatrzymany zoſtanie ; tedy za przyczyną Matki miłoſierney / y iey
zaſługami v Syna ſwego namilſzego / w pierwſza po zeſciu ſwo-
im z tego ſwiata Sobote / wwolniony bedzie. Czego potym po-
twierdzieli y inſzy po nim naſtępujący Papieże / Clemens VII. Ale-
xander V. Gregorius XIII. Sixt^o V. Gregorius XIV. & Clemens VIII.

**Jało bowiem Abrahāmowi s. Pan Bog obiecuiac / że ſie z ie-
go krwi miał Chryſtus Pan narodzić / przyrzekł ſłowo / aby nie**
watpil w obietnicy iego / mowiac te ſłowa do niego : Hoc eſt pa-
ctum meum, quod feruabitur inter me & te ; & ſemen tuum poſt te.
Tak y Panna Przenaſwietſza / chcąc iako naywiekſza laſka ſługom
ſwoim Zakonu Karmelitańſkiego poſtawić / zawarła z nimi taki
kontraſt / abo przymierze / aby w przyczynie y protekcyey iey nie
nie watpili / iż kotołwiek bedzie ten Szkaplerz im dany z nabożeń-
ſtwem na ſobie noſił / y chwały iey pilnował / ten nie v zna ognia
wiecznego na wieki. A z ognia czyſcowego za iey przyczyną do
Jezuſa Pana / w pierwſza po śmierci ſwoiey Sobote wwolniony
zoſtanie. Co Anſelmus s. dobrze wiedzac / tak ſie do iey patrocini-
um wciela : O Mater ſalutis, o templum pietatis & miſericordiæ, ti-
bi ſe conatur præſentare anima mea, morbis vitiorum languida, & vl-
ceribus flagitiorum putrida : tibi, inquam, nititur quantum moribun-
da valet ſupplicare, vt potentibus tuis meritis, & pijs tuis digneris
eam precibus ſaluare. O tu benedicta ſuper mulieres, quæ Angelos
vincis puritate, & Sanctos ſuperas pietate, anhelat ſpiritus meus mori-
bundus ad tantæ benignitatis reſpectum, ſed erubeſcit ad tanti nitoris
conſpectum : eadem enim peccata mea, o Domina mea cognosci cu-
piunt propter execrationem, &c. O tu illa piè potens, & potenter
pia Maria, de qua fons eſt ortus miſericordiæ, ne contineas precor
tam veram miſericordiam, vbi tam veram agnoſcis miſeriam. Ille bo-
nus filius hominis venit ſpontè perditum ſaluare, & mater Dei poterit
perditum

Szkaplerz z
nieb Panna
Naſwietſza
Karmelitom
dała przez
ich Generala
s. Symona
Stockiuſa.

Przywilej
Szkaplerza s.

Genef: 17.

Anſelm: lib:
de Inuocat:
B. Virg.

perditum clamantem non curare? Fugiat ergo reus iusti, ad piam matrem misericordis Dei. Pie Domine, parce seruo matris tuæ: pia Domina, parce seruo filij tui. Qui me coniicio inter duas tam immensas feueritates.

Słusnie przeto szczyć siemoże zacnością swoją Zakon Kármelitański / iż napierwszy iest w Kościele Pána Chrystusowym / y tak dawno w starym ieszcze Zakonie założony: y nie od człowieka iakiego prostego / ale od samey Mátki Pána zbawicie / i naszego Jezusa Chrystusa aprobowany / umiłowany / y tak wielą prerogatyw ozdobiony / iż żaden inny w tej mierze równać się z nim nie może. A nie wspominam tu iako wiele / en Zakon s. miał z pośrodku siebie Biskupow pobożnych / Arcybiskupow y Patriarchow światobliwych: iako wiele Doktorow y Skryptorow sławnych; iako wiele Męczennikow / Wyznawcow / y Paniątek ss. Dosyć to tylko przypomnieć / co o nich wczony Trithemius Abbas napisał: Tot sancti sub Ordine Carmelitano fuerunt, vt penitus numerari nequeat: etenim si quis stellas cœli dinumeret, & Sanctos huius Ordinis numerare poterit. **S**łusnym słusnie o nim Philippus Abbas Hierosolimitanus napisał: O Carmelitarum religio, quàm magnifica facta es in domo Domini! Nunquidné olim à modico fonte Eliæ Dei Prophetæ principium habuisti? & ecce nunc in magnum fluuium creuisti: tu olim plantata in eremo, nunc facta es ciuitas plena populo; tu fundatorem habes adhuc in Paradiso uiuentē, & gloriosam Virginem Mariam, Reginam cœli, Dominam mundi, in Patronam singularem: sicut enim de te olim processerunt Patriarchæ & Prophetæ, sic nunc de te procedunt Sacerdotes, & Leuitæ, Doctores & Euangelistæ, qui patres patroni omnium Religiosorum facti sunt. **A** to za osobliwym sawo-rem y promocyá Mátki Przenasławiethey / pod ktorey lastawą obrona / y miłosierna protekcyá / abyśmy y my mogli wyjść ognia wiekuiszego / a dostąpić w królestwie niebieskim żywota wiecznego / mówmy do niej nabożnie z Fortunatem starym Poetą:

Fortunatus:
lib. 1. de
partu Virg.

○ Virgo insignis, Mater pia, nobile semen,

Quam Deus impleuit totius orbis ope:

○ Virgo excellens, vincens super omnia matres,

Quam genus erexit, cui Deus alta dedit.

Cuius fructus adest, & flos non perdit honores,

Quæ Nato es Genitrix, & tibi Virgo manes.

Felix, quæ generi humano, sub tartara lapso

Ad cœlos facta es fors, via, porta, rota.

○ Virgo insignis, benedicta ad gaudia nata,

Auxilium terræ, fulgor, honorque poli.

Ecce tuus florens vterus, quæ præstitit orbi,

Te pariente fide nos paradysus habet.

Laudibus

Laudibus his Domini Genitrix, fragor intonat astris,
 Militiæque poli hæc tibi clangor agit:
 Ast ego ferre volens, videor subducere laudes,
 Nam tibi quisque cupit voce fauere sacra.
 Mens oret genitum, sic matri digna loquatur,
 Cuius amore pio viuis honore nouo.
 Chara, benigna, micans, pia, sancta, veneranda, venusta,
 Flos, decus, ara, nitor, palma, corona, pudor, Amen.

KAZANIE WTORE

O Osobliwey Protekcyey Panny Naświet-
 szey przeciwko sługom swoim.

*Exultabimus, & letabimur in te, memores uberum tuorum,
 super vinum recti diligunt te. Cant: 1.*

Możże bårzo y nabożnie oraz święty *Basilus Seleuciensis* o Pannie Naświetszej powiedział / Chrześciance w Pannu Bogu mili / iż nie każdy iest sposobny do wychwalania iey niewypowiedzianej godności / ale tylko ten który osobliwa łaska od Syna iey namilżeg iest z niebå oświecony; Non quorumlibet est promeritas Virgini laudes persolvere, sed eorum, qui diuinæ gratiæ lumine insigniter illustrati sunt.

Basil: Seleu-
 cien: Orat:
 in Annunt:
 Deipara.

Ibidem.

Lubo tedy wiemy dobrze / iż tak zacna / tak święta / y tak wielka iest w chwale królestwa Syna swoięgo / vt vniuersa quæ mundi ambitu continentur, cum illius dignitate comparari non valeant. Pamiętając iednak na to co o niey s. *Germanus Pátryarcha Konstantynopolitański* powiedział / iż iest Optima, & summè misericors Domina, Christianorum solatium, eorum qui affliguntur, potentissima recreatio, paratissimum refugium peccatorum. O których wstawna ma piecza y staranie / y nigdy ich z osobliwey protekcyey swoiey nie wypuszcza: dla tego wszyscy sie do niey iako do Matki miłosierney wcielamy / do niey oczy y serca nasze podnosim / do niey z Athanazym s. wolamy: Audi filia David, & inclina aurem tuam ad preces nostras, & ne obliuiscaris populi tui. Nas zwłaszcza slug swoich / ktorychś sobie za syny przybrała / y przyodziawszy teraz Szkaplerzem s. płaszczem swoim po śmierci okryć przyobiecowała / abyśmy y wiecznego ognia piekielneg wšli / y strachow żadnych czartowskich nie widzieli / y zmał czyszczych iako naysprzedzey oswobo-

S. Germ: in
 Encomio ad
 adorationē
 venerandæ
 Zonæ Dei-
 paræ.

Athan: in
 Euang: de
 Sanctissima
 Deipara.

oswobodzeni byli. A my niegodni za twoią przyczyną y zasługami ode wšzego zlego wvólnieni będąc / exultabimus & lætabimur in te, mácieryńskiey miłości z pierśi twoich pánienskich iáko winą przedniego ná wvesełenie serca żązywając.

Idephonfus
serm. 6. de
Assumpt.

A teraz iáko bráćiszkowie Szkaplerzá twoiego s. doznawáią przeciwko sobie dobrodzieystwo y protekcyey twoiey / tájże y wšyscy dobrzy Kátholicy / iáko ich Salomon zowie / Recti diligunt te. Kroćúsienko ná dzisieyszym Kazaniu przypomniemy / wóstchną wšy Pámmo do ciebie nabożnie: Vt admittas preces supplicantium intra sacrariū diuinitatis, n. bisq; impetres confortiū suæ beatitudinis.

Ioánná Arcy-
knieźná Ká-
kuska do Pá-
ny Náswięt-
szej nabożná.

MJedzy rozmaitemi nabożnemi do Pámmy Násświetszej biało-
głowami / Chrześcíanie moi / zalecáią nam też Hystorye /
Joánnie Arcyryjne Kákuska / córke Ferdynánda Pierwszego Ce-
sárzá Rzymśkiego / a żone Franciská Ksiązecieá Florentckiego / tro-
ra ślub máiąc náwiedzić domek Pámmy Násświetszej w Loret-
cie / pierwey prosiła Papięzá Grzegorzá XIII. o blogostáwien-
stwo nádroge : potym przyjeżdżając tu Loretowi / iáko ieno z dá-
leká Kościół Pámmy Násświetszej obaczyła / záraz wysiadłszy z le-
tryki / pośkleknęła ná ziemi / y czolem nisko bújac / pokłon Jezusowi
Pámu y Mátcie iegó przenasświetszej / powinny oddać. A tak iuż od-
onegó mieyscá pieśzo z francymerem swoim ślá aż do Loretu w ślá-
cie białey / Koronke / Litánie / y Kóžaniec nabożnie z niemi odma-
wiając. Tám gdy iá dwáý Biskupi imieniem Papięskim przyieli /
y do Kościółá wprawódzili / do ławki ná to Koştownie áłsamitem
przybrány ; niechćiała kłeczec ieno ná goley ziemi / miánując sie być
niegodną przed máiestatem Boskim y obecnością Krolowey niebá
y ziemi / tákiey powagi żązywác / áby miała ná łobiercu kłeczec / á
zwłaszczá ná tym mieyscu / kedy nas wšyrtkich wiernych swoich
Chrystus Jezus y Mátká iego przenasświetśa swoim przykładem
pokory náuczali. Tám przez trzy dni nabożeństwo swoje odpra-
wiał / áppárat Kościelny Koştowny Pámmie Násświetszej ofiaro-
wála / y dwie serca ze złotá robione / ná znák zgodliwex miłości
z małżonkiem swoim / prosząc przytym Pámmy Násświetszej o sy-
ná / którego potym przedko powiła y wychowála.

Laurent: Be-
yerlinck in
Thomo 5.
Theatri lut.

Ktorzykolwiek tedy chcemy Pámmie Blogostáwioney nabo-
żnie służyć / y w tey osobliwex protekcyey żyć / náśládujemy tey po-
bożney Mátrony / iż iáko ona niżeli sie w droge Loretáńská púści-
ła / pierwey Oycá s. o blogostáwienstwo prosiła ; tak y my / kiedy
sie chcemy w Bráctwo Szkaplerzá s. wpisać / y te śláte znák zba-
wienia wiecznego ná sobie nosić / pierwey idźmy do Káplana ná
spowiedź / ábyśmy sumnienia náśze wybielili od zmásy grzechó-
wey ; potym dopiero serca náśze miłością gorącą tu Jezusowi Pá-
mu palájące / iáko złoty iáké wyborne iemu ofiarujemy / ná twarz
nisko

nisko przed Mąciestatem iego z położa wielką wpadając. **Inaczey** frustra te Mariæ cultorem fingis, si cor tuum vitij alicuius obsequio mancipetur. **A** potym dopiero bedziem Mątki miłosierney Szka- plerz na sie wdziawşy / prosić o Syna / vt Iesum benedictum fructum ventris sui, nobis post hoc exilium ostendat. **Nie** o corke swi- tową / rostkę / dostatkę / honory / abo zdrowie doczesne / bo to nam wszystko bedzie przydano przy tym / gdy wprzody szukać bedziem Regnum Dei, & iustitiam eius. **A** Panna Przeczysta bedac lastki w- skielney pełną / wszystko nam ziedna v Syna swiego namilşego / co. no nam do zbawienia rozumieć bed e potrzebnego.

Marcellin:
de Pise: in
Festo Con-
cept: B. V.

Bo co oniey mądry Salomon powiedzial: Multæ filia con- gregauerunt diuitias, tu sola supergressa es vniuersas. **To s.** Bonā- wenturā o niezliczonych bogactwach dārow Duchā s. y last nie- bieſkich w Pannie Nāswietſzey zāwieraiących sie nabożnie rozu- mieiac / tak na to mieysce piſze: Si filias istas intelligamus sanctas a- nimas, vel intelligentias Angelicas, nunquid non supergressa est diui- tias Virginum, Confessorum, Martyrum, Apostolorum, Propheta- rum, Patriarcharum, & Angelorum? cū ipsa sit primitiua virginum, speculum Confessorum, rosa Martyrum, registrum Apostolorum, ora- culum Prophetarum, filia Patriarcharum, Regina Angelorum. Quid enim de diuitijs horum omnium defuit? Hieronymus enim ait, Mariā si diligentius aspicias, nihil virtutis est, nihil speciositatis, nihil candor- is & gloriæ, quod in ea non resplendeat.

Prouerb: 31.

S. Bonau: in
Speculo B.
Mariæ. Le-
ctione 2.

Co sie tedy nabożne dusze o przyczyney y protekcy do rozmaitych swietych Bożych wciekaia / to wszyscy swięci / kiedy tu na swiecie ży- li / do protekcyey Mątki Bożey sami sie wciekali / y za iey pomocą te- raz w chwale królestwa niebieſkiego poſādzeni / one iako Królową swoje wychwalaia. Attendite Seraphin, & in illius superioris natu- ræ superuola dignitatem, mowi Damiānus s. & videbis solum Opi- ficem illud opus supergredi; a wszyscy inż Anyołowie y Duchy bło- gostawione niſſzey sa godności od Mątki Bożey. **Albowiem** qui di- xit, honora patrem & matrem, vt is decretum à se promulgatum ob- feruaret, & alios excederet, omnem matri & gratiam, & honorem im- pendit. **A s.** Bonāwenturā przydaie: Quid mirum, si lætitiā & gloriam plenā, & superplenā habet in regno, quæ gratiam plenā & superplenā habuit in exilio?

S. Damian:
serm: de Na-
tiu: B. M.

S. Methodio
Orat: in Hy-
papa.

S. Bonau: in
Speculo B.
V. Lectio 7.

A iako za żywota / poſi tu ieſzcze na swiecie Panna Nāswiet- ſza żyła / wszyscy sie wierni Pānscy do iey protekcyey wciekali / y one iako Mątkę Bożą wychwalaia y przed narodami przepowiadali: tak y po wniebowſzei iey chwalebnyym wszyscy sie ſlugami iey pi- ſzac / do niey o przyczyney y ratunek wołamy: Nos te o immaculata, & benedicta Filij tui, Dei que omnium Mater inculcata, pura, integra, sanctissima, desperatorum spes & damnatorum collaudamus, benedi- cimus tibi, vt gratia plenæ quæ Christum genuisti, omnes tibi aduol-

S. Ephrem
in Lamenta-
tionē Dei-
paræ prope
Crucem.

uimur, omnes te imploramus: Erue nos, ó intemerata, ab omni necessitate; Esto nostra conciliatrix, & aduocata in hora iudicij.

A osobliwie załony wszytkie/ y bractwa co przednieysze w kościele świętym Kátholickim do protekcyey się Mártki Przenaswieszej wciekają/ y od niej iako od opiekunki swoiey osobliwiey/ swoje nazwiska biorą: a między nimi naprzód zakon Kármelitáński (y Bractwo Szkaplerza świętego) iako nadawnieyszy w Chrześciánstwie/ y przedtym za starego zakonu w żydoństwie/ Frat. es Beatae

Lib: de Instit primorum Monachorū cap: 43. Apologia pro Carmelitis.

Alegrius in paradiso Carmeliticis decoris. praeamb: 32.

Kto się chce sługa Panny Naswieszej zwać, ma ją naśladować w cnotach świętych.

Richard: lib: 2. de laud: B. V. M.

S. Gregor: Hom: 18. in Euang.

Czemu Zakonnicy ślub czystości czynią.

S. Cyprian: in praef: de car: oper.

Mariae nuncupati; iako o nich sferoce Ioannes Nepos Syluanus Czerdzieszy czwarty Biskup y Pátryarcha Jerozolimski piše/ ták e y Ioannes Thrithemius Abbas Spanhemensis; y Marcus Antonius Alegrius, y Cantabriensis vniuersitas, mowiąc: Quod sicut Religiosi Carmelitae sunt primicerij virorum sponte virginum: ita Beata Maria est faminarum voto virginum primiceria. Quae conformitas primitiarum spontaneae virginitatis singulariter inter Dei Genitricem, & religiosos Carmelitas dudum prophetata, & postea adimpleta fuit causa, quod religiosi Carmelitae virginem Mariam iam tempore Apostolorum, sororem suam, & propter dictam conformitatem, seipsos fratres Beatae Mariae appellabant.

A że ci którzy się zowią bracia/ synami/ ábo slugami Panny przenaswieszej/ debent illi quantum possunt in virtutibus eam imitari, & saltem a longè in odorem currere vnguentorum eius, iako powiada Richardus a S. Laurentio. Quia sicut dicit autoritas, venerari Sanctos, & non imitari, nihil est aliud, quàm mendaciter adulari. A coż zwać się bratem/ ábo slugą Panny przeczyszej: Virgini siquidem multò magis placet imitator deuotus, quàm laudator otiosus: & vera laudatio cordis & oris imitatio est operis: & tunc veri laudatores Sanctorum existimus, si ea sectemur, quae & ipsi sectati sunt. Igitur amantissimi amate quam colitis, & colite quàm amatis: quia tunc eam verè colitis & amatis, si imitari velitis ex toto corde, quam laudatis. A ztąd to wszytkie potym inne załony wzięli sobie za zwyczaj od Oycow Kármelitow inter solemnia vota professionis suae, kłásć też ślub czystości/ áby się nią Pannie Niepokaláney/ y Synowi iej namilsemu Regi Virginum, przypodobali/ iako s. Nazyánzenus mowi: Nobis magna res est, & magnum nomen Marianos esse & nominari. Ináczey nágánybysmy wielkiey ná stráśnym sádzie nie wsiłi/ gdybysmy się służebnikami Krolowey Pámieneł świętych wszytkich licząc/ w błocie iakim cielesności leżec mieli/ y wbośtwem pogardzając/ pókory wśelákiey od niej się nie wzyli. Ne illis Nomen sit ad ignominiam, mowi Cyprianus s. Sed respiciant potius ad illud, cuius inspectio honesta, conuersationis formam eis infundat, nec in aliquo elementariam amaricent dulcedinem, vel primariam offendant dignitatem.

A o Pannie Naswieszej Ambroży s. napisał/ iż była Modesta ac

Ita ac verecunda sermone, arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum quærere. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissen- sit à propinquis? quando fastidiuit humilem? quando derisit debilem? quando vitauit inopem? eos solos solita virorum cætus inuifere, quos misericordia non erubesceret, neque verecundia præteriret. A tacy powinni być wszyscy ktorzy sie licza sługami Panny przenaswiet- ſzey / tak Żakonnicy wszyscy pod iej sie protekcyą vciekający / iako y Bracięstwie świętey Szkaplerzów abo Rozāncą s. Albowiem Nomen quo tu appellaris, Virginis notæ argumentum est. mowi s. *L. filius Soleuciensis*: Cur appellationi, cuius virtute cares, contu- meliam irrogas? factis appellationem impugnas?

S. Ambros:
lib: 1. Offic:
cap: 18.

Przykładem tedy Żakonu Karmelitańskiego / y inſze zgromá- dzenia nabożne poczely sie pod obrone Panny przeczystey vciekac / y od iej imienia świętego swoje nazwiſka brać. Jako ieſt Ordo B. Mariæ de Mercede, Roku 1230. poſtanowiony od s. Ráymunda de Pennaforti, a od Grzegorza IX. Papieży approbowany / ktorym ſamá Panna Błogoſławiona roſkazała iálmużny wybierać mie- dzy wiernymi / a odkupować za nie wieźnie z reku pogańſkich. A dla lepiſzey wiary ſamá ſie vkażała Jákubowi Krolowi Aragónſkiemu / y Piotrowi Wolaſzkowi przedniemu iego Senatorowi / zalecaiac im Żakonniki vbogie / y ich powinnoſć Chrzeſćciańſką.

Sita Żako-
now różnich
przykładem
Oycow Kár-
melitow po-
częli ſię zwąc
ſługami Pan-
ny Náswięt-
ſzey.

Więźnie oku-
pować żniemo-
li pogańſkiej,
ieſt to wieki
vczynek mi-
łoierny.

Drugi Żakon ieſt Seruorum B. Mariæ, Roku 1233. we Floren- cey założony / ktorzy ineffabile dictu, mowi Thadaeus Adamarius w Kronice ſwoiey / ſtatim ab vniuerſis vno, conſonoque ore ſerui B. Mariæ denominati ſunt, ſkoro ieno ſiedm meżow wſzedſzy do ko- ſciola / pádli krzyżem przed oltarzem Panny Náswiętſzey / odda- iacy ſie iej za ſługi wiecznie. A ci to wſzedſzy z koſciola ten Ża- kon założyli / y approbacyą od Stolice Apoſtolſkiey otrzymáli.

Po nich náſtepnia Oycowie Żakonu Dominika s. ktorych Ża- kon z poczatku zwano Ordo Mariæ, iako ſwiádeczy Antoninus s. y inſzy Skryptorowie / mowiac: In principio Fratres Ordinis dice- bantur Fratres Virginis Mariæ. Czeſćia że Rozāniec s. rozſzerzali miedzy ludźmi / czeſćia że ſie Heretykom bluźniercom Panny Nás- więtſzey oponowali; za co ich ſamá Panna Náswiętſza ludziom zalecaiac / powiedziała: Ea familia mea eſt, iſti ſunt filij mei.

S. Antonin:
3. par: Hiſt:
tit: 23. c. 3.
§ 1.

Antonin:
Episc: Mo-
nopolit: lib:
1. de Roſa-
rio cap: 7.

Antonius Se-
nenſis in
Chronico
ſuo, & alij.

Jeſt ieſzcze inny Żakon / ktorego Bracia zowia ſie zgromá- dzeniem S. Mariæ montis Oliueti, założony Roku 1319. od Szlachci- cą iednego Senenſkiego / ná imie Bernarda / z ſámiey Ptol- mæorum, approbowany a Ioanne XXI. ktorym ſam Regule per Gui- donem Episcopum Aretinum Papież ten nápiſal.

Jeſt potym Żakon Minimorum S. Franciſci de Paula, ktorzy ſie zowia IESV & MARIÆ Ordo, iako o nich ſwiádeczy Raphaël Vo- laterranus, Genebrardus, y Ludouicus Doni, ktory w ſwoiey Hiſto- ryey tak mowi: Cognomentum illud Ordini inditum, propter pe- culiarem

culiarem deuotionem ac pietatem fundatoris in sacra illa nomina, in quibus is Filium ac Matrem suauissimè contemplabatur.

Lecz y inne wszytkie Żakony y zgromádzienia iákimkolwiek sie tytulem tytułuią / pod obronę Pánný Przeczystey wciétaiąc / máią do niey osobliwe swoje nabożeństwą / które co dzienne odprawuią / ábo Kościoły swoje pod ieý imieniem buduią / iáko pospolicie czynią Cisterciensés, z Ordynácyey Alberyká Wtorego Opátá Cysterscyenstkiego / áby za ieý pomocą przedzey od Syná .cy namil-

Hadrian. Ly- Hego mogli otrzymać lucem in tenebris, in labore quietem, in moerore lätitiam, in aduersitate constantiam, denique salutem in discrimine certissimam.

Są też y Rycerskich ludzi pewne zgromádzienia / pod tytułem Pánný Náswietzkey y protekcyą ieý woiniace z niewiernymi / którym ona ná posłtek przybywaiąc / częstokroć strážną bywała Pogánóm / vt castrorum acies ordinata. A naprzód Żakon Krzyżácki w Niemczech / zowie sie Ordo Mariæ Teutonicus, iż w Jeruzalem fundowani byli od Fryderyká Pierwszego Cesárzá Rzymstkiego / przy kościele Náswietzkey Pánný Máryey.

Rodericus Toletanus lib: 7. c. 14. Drugi jest Żakon Rycerski / B. Mariæ de Calatraua, w Hiszpániey / od miasteczka Kalátrawy / w którym ich Król Sanctius przy kościele Pánný Náswietzkey fundował / za approbacyą Alexándra Trzeciego Papieżá.

Nicol: Cru- W teyże Hiszpániey jest drugi Żakon Rycerski / ad defendendum Sanctissimæ Virginis nomen institutus, Roku 1218. à Gregorio IX. confirmatus, którzy sie zowią Ordo Equitum S. Mariæ.

Augustini 3. par: Trzeci Kawálerowie są S. Mariæ Gloriosæ, we Włoszech Roku 1233. postanowieni / ad pacificandas Italiæ ciuitates od Urbána IV. Papieżá approbowáni / którzy teraz w Modynie y w Bononieniey mieszkaią / sub titulo S. Mariæ Matris Domini, á pospolicie sie zowią Fratres S. Mariæ. Jáko y Mniszki nowo we Fráncyey postanowione w mieście Burdegáli Roku 1608. od Páwła Piątego approbowáne / zowią sie Sorores S. Mariæ. A drugie różniękey troche Reguly w Lotháryngiey Roku 1611. założone / także sie siostrami Pánný Náswietzkey miánuia.

Spondanus in Annalibus ad Annum 1611. Bywały y Bráctwa ludzi świętckich od początku záraz wiary Chrześciánskiey / pod tytułem Pánný Náswietzkey postanowione / iáko o nich wspomina Baronius sub anno Christi 57. y Hadrianus Lyræus. Quos omnes singularis quidem in Virginem amor ac studium, sub nominis eius sanctissimi tutelam pellexit, quo & vberiores in virtutibus facere progressus, & alijs nobiliore possent exemplo prælucere. Osobliwie we Florencyey kwitnelo Bráctwo Pánný Náswietzkey / názwane Sodalitas Nominis Mariani, y w Kolnie za czasów Annoná Arcybiskupá támeznego wzniecone. Także w Senie / które sie zwáło Bráctwem Pánný Máryey della Scala w Szpitalu /

Trisagij Mariani lib: 2. Modo 34.

Szpitalu / tedy modlitwy y dyscypliny swoje odprawowali. Przed
to potym nastalo Bractwo Rozanica swietego / Bractwo Szkla
plerza swietego / Bractwo Madrylskie / pod tytulem Panny Mary
swietej / y Bractwo Brukselskie / w Niderlandzie teraz swiezo
od Urbana Osmego approbowane / lubo od dawnych wiekow za
lozone bylo.

Te tedy pomienione / y inne wszystkie Bractwa / rownie iako
y Zakony swiete / iakichkolwiek tytulow y nazwisk znaydowac sie
moga / owsem wszyscy prawowierni Chrzescianie do Panny sie
Mary swietej wciekaja / do niej z swiety / Germanem Patriarcha
Konstantynopolitanskim nabozenie wzdychajac / mowia: Non est
reuera finis tuae magnitudinis, o Sacratissima Deipara, non est vlla sa-
tietas tuae defensionis, non est numerus tuorum beneficiorum. Nemo
est, qui liberetur a malis, nisi per te, o purissima. Nemo est, cui do-
num concedatur, nisi per te, o castissima. Nemo est, cuius misereatur
gratia, nisi per te, o honestissima. Quis post tuum filium ita generis
humani curam gerit, sicut tu? Quis ita nos defendit in nostris affli-
ctionibus? Quis tam cito perueniens, nos ab irruentibus liberat ten-
tationibus? Quis in supplicationibus adeo pugnat pro peccatoribus?
Quis ea, quae corrigi non possunt, adeo repugnando excusat? Dla-
tego wszyscy / co sie wzrzyzowanemu za nas Synowi twoiemu
klaniamy / ciebie iako Krolowa nieba y ziemie Matke iego nado-
stojniesz wychwalamy.

Germanus
Constantip:
in Encomio
ad odor: ve-
nerandae Zo-
nae Deiparae.

Tu licet a nostro spatijs ingentibus orbe
Disiungere suos quantum polus eleuat ignes;
Non tamen humanos casus oblita, tuumque
Nil pertæsa genus, vigili mortalia cura
Suscipis, & lachrymae tangunt tua pectora nostra.
Tu placidum terræ sidus, quod liberat omnes
A pelagi feruore rates, quod luce benigna
Saturni, Martisque graues eliminat iras.

Baptist:
Mantuanus
lib: 1. Bar-
then.

Pokleknawszy przeto z nabozenstwem / oddawaymy iey poklon iako
to Matce y Opiekance naszej / a mowmy do niej z Augustynem s.
Accipe Virgo, quascunque meritis tuis impares gratiarum actiones,
accipe preces nostras intra sacrarium exauditionis, accipe quod offe-
rimus, redona quod rogamus, quia tu es spes vnica peccatorum. A
ktoryches teraz w Szkaplerz twoy swiety przybrala / tych we-
dlug obietnice swoiej / zlotym plasczem przyodziew po smier-
ci. A my ciebie z Synem twoim / Bogiem a Zba-
wicielem naszym / wychwalac bedziemy na
wieki wiekow /

A M E N.

KAZANIE

KAZANIE TRZECIE

O Wyfokich pochwałach P. Naświetszey.

*Caput tuum vt Carmelus, & comæ capitis tui, sicut purpura
Regis vincla canalibus. Cantic: 7.*

Kármel co się
rozumie z
Żydowskiego.

MJedzy inżemi pochwałami/ ktoremi Kościół s. Kátho-
licki/ Mátkę przenaświetszą Zbawiciela nášego Jezu-
sá Chrystusa/ wychwala y pod niebo wynosi/ iest też tá-
iedná/ że iá przyrownywa z Salomonem do gory Kár-
melu (á Kármel rozumie się Cognitio circumcisionis, vel Agnus
circumciscus,) ná ktorey Heliáš y Elizeus Prorocy przemieszkwa-
li pustelniczy żywot prowadząc; y po nich inży ich náśladowcy/
ktorych zwano synami Prorockimi/ iáko teraz Dominikany zowie-
my synami Dominika s. Fránciszkany synami Fránciszka s. Ták ná-
on czas wszytkich onych pustelników co Heliáša s. y Elizeusza Pro-
rokom naydawniejszych ná pustyni mieszkających w życiu náśla-
dowali/ aż do czasow Pána Chrystusowych/ synami Prorockimi
zwano. A od czasow Pána Chrystusowych/ mówi *Armachanus*:

Armachanus
apud Val-
densem ser-
de Concept:
B. V. M.

Prædicantibus Apostolis, inter ceteros sunt conuersi, & in vno latere
montis ipsius, primi Ecclesiam in honorem Beatæ Virginis construxe-
runt, & ob hoc nimirum inter Religiosos Domine nostræ primitus
sunt adscripti, vt vocarétur Fratres Beatæ Mariæ de monte Carmelo.

D. Ioan:
Damas:
Orat: 1. de
Dormitione
Virg.

Ná dzisiejszym przeto Kazaniu spytamy się krotko/ czemu to
Duch s. Pánie Błogosławiona do gory Kármelu przyrównał?
Prośbę o cierpliwe słuchanie/ Hac enim ratione nostram erga Domi-
nam beneuolentiam luculentius ostendemus.

D. Thom:
Opusc: 8.

IŻeliże o świętych wyznawcach Kościoła powożechy w ich vro-
żystości śpiewać? Nō est inuentus similis illi, qui conseruaret legem
Exceki. Tōć daleko wiecey o Pánie Naświetszey mozem to powie-
dzieć/ iż nie był człowiek y nie będzie/ ták z męskiej iáko y z białogło-
wskiej płci ná świecie/ ktoryby świętobliwością y doskonałemi
cnotami mógł z Pánną Naświetszą zrownać/ ktora to sobie zaślu-
żyła/ iż godną została być Mátką słowá onego przedwiecznego/ alij
śánci mówi Doktor Anielski/ specialia quadam opera virtutum
exercuerunt, quia alius fuit humilis, alius castus, ideò ipsi dantur in
exemplum specialium virtutum; sed Beata Virgo in exemplum omniũ.
Abowiem według náuki Sophroniusa s. Beatam Dei Genitricem,
si diligen-

fi diligentius inspicias, nihil est virtutis, nihil speciositatis, nihil candoris gloriæque, quod ex ea non resplendeat. Et ideo benè circumdant eam flores rosarum, ex lilia conuallium; vt virtutes virtutibus fulciantur, & formositas decore castitatis augeatur. **A**dla tego iest Panna Naswietka do gory Karmelu przyrownana/ iż między gorami Lybánskiemi/ ktore ná křtalt Tátorw nášych dálej niželi ná czterdzieści mil rościagaia sie/ Karmelus gorá naywyżša iest/ y naylepsze wiatki y ziola rodzi/ y naywiecey z siebie żrzedet/ y ná zdrowšych wydaie: y tam naywiecey pústelników/ tak zá starego/ iak/ y zá nowego zařonu przemieřtwał. **T** y Panna Naswietka naywyżšey światobli- ości náđ wřytłkie řwiete Boże byla/ ktorých piřmo řwiete gorami wyniořtemi zowie/ y naywieřše z siebie kwiatki cnot řwietých pořazała; y náobřitřše żrzedla lařt niebieřřkich od Boga Stworze řwego otrzymała: A zá tym teř y naywieřše náđ dary przyczyňa řwoia/ od Dawce dobra wřytłkiego przynoři/ y ktorzy ieř osobliwie ná řlurže obowiařali ře/ naywieřše lařt v Syná řwego iedna. A iako Bernat řwietý mowi: Agnoscit virgo, & diligit diligentes ře, & propè est in veritate inuocantibus ře, prařfertim ijs, quos videt conformes řibi factos in castitate & humilitate, & totam řpem řuam pořt Filium řuum in ea pořuerint, & toto corde quařierint. **A**le ia ieřře lepieř Ignacy ř. Bistup Antyochenřki opiřał/ ktory ia y widřiał oczymá řwoiemi/ żyiać tu ieřře ná řwiece/ y częřto do nieř piřywał y ona teř do nieřo. **D**o mistrza tedy řwego Jana ř. Ewángeliřty piřał/ tak w liřcie řwoim o nieř mowi: Et quidem notificauere, eandem Matrem Dei omnium gratiarum esse abundantem, & omnium virtutum more virginis řacundam, qua (vt dicunt) in persecutionibus & afflictionibus est hilaris; in penurijs & indigentijs non querula; iniuriantibus grata & modesta, in re laeta miseris & afflictis condolet coafflicta, & subuenire non pigrescit. Contra vitiorum autem pestiferos conflictus in pugna fidei disceptans enitescit: nořtræ nouæ religionis, & pænitentiař est magistra, & apud fideles omnium operum pietatis ministra: Humilibus quidem est deuota, & deuotis deuotius humiliatur, & mirè ab omnibus magnificatur.

Sophrō: ser:
de Assumpt.

Czemu Panna Naswietka do gory Karmelu przyrownana.

D. Bernard:
super Salve
Regina.

Wyřokie cnoty Panny Naswietřey od ř. Ignáceřo opiřane.

Lubo tedy Grzegorz ř. teřtowa řalomonowe/ Caput tuum vt Carmelus, o řamym Chryřtusie řanu powiedřiane być rozumie/ ná to mieřřce pieřni řalomonowych tak piřał: Caput Ecclesiař est Christus, qui benè vt Carmelus dicitur, quia ipse per pařsionem, quař sustinuit, ad gloriam Patris est exaltatus, de quo scriptum est. Et erit in nouiřsimis diebus prařparatus mons domus Domini, in vertice montium: In Carmelo quippe Elias orans, obtinuit pluuiam, & nos in Carmelo orantes, pluuiam impetramus, quando in Christum credentes, Christum desideramus, & à Patre irrigationem gratiař suscipimus, quam rogamus.

Tey

Iustus in c. 7.
Cantic.

Gorá Kárme-
lus znaczy
Kośćciót ś.
pomysłachny.

Znaczy też
Kármelus y
wysoka dosko-
nałość Panny
Naswiałej.

Tey opiniey Grzegorza ś. trzymając się wczony ieden Com-
mentator pieśni Salomonowych/ tak w księgach swoich powiada:
In Carmelo monte S. Elias, & Elifæus saepe receptaculum habuerunt,
quapropter in capite Ecclesiæ Domino nostro Iesu Christo, quo subli-
mius nihil est, tanquam in monte Carmelo, & iusti habitaculum, &
multitudo populorum, tanquam diuersitas animalium, sapientiæ per-
cipit alimentum. Comæ capitis istius, sicut purpura Regis vincta ca-
nalibus, eminentiores sunt Sancti, videlicet Martyres Christo confi-
milati. Drugi zaś tłumaczy Pisma ś. przez gorę Kármelską ro-
zumieć być Kośćciót ś. Chrystusow / a osobliwie Nicola de
Lyra, który przez obfitość ziół rozmaitych na gorze Kármelu rodzą-
cych się / rozumie różnorodność cnot świętych w Kościele P. Chry-
stusowym w ludziach sprawiedliwych nąjdniącą się; przez wynio-
słość wysokość tej gory / rozumie doskonałość świętych Bożych / a
przez obfitość źródeł / rozumie obfitość łask niebieskich przez przy-
mówanie Sakramentów świętych nam danych.

Wielką iedną część Ekspozytorow Pisma ś. przez gorę Kár-
melską rozumieć nąydoskonalszą światobliwość y doskonałość
Panny Naswiałej / y zupełność łaski / która była nad wszystkie
świète Boże tak obdarzona / że została Królową świętych wśyt-
kich w niebie. Naprzód tedy Gulielmus pisać na to miejsce / mo-
wi: Mens in Virgine Matre, monti comparatur, propter excellentiam
gratiæ. Et quia Carmelus interpretatur scientia circumcisionis, id-
circo ne pia Mater videatur minus intellexisse, aut nosse mysterium
Circumcisionis, quod in illo veteri populo contra originale reatum
diuinitus sancitum erat, eo quod filium duxit circumcidendum, quem
priuilegio sacre Conceptionis & Natiuitatis sciebat esse ab omni ori-
ginali labe immunem & liberum: idcirco illi à filio specialiter dicitur:
Caput tuum vt Carmelus; ac si apertè diceretur: Benè sciebas, ô pia
Mater, cur populo Dei datum esset remedium circumcisionis, & tamé-
me, quem sine concupiscentia, ac per hoc non in peccatis singulariter
concepisti, carnali circumcisioni, quasi ab originali labe purgandum,
subdidisti. Neque hoc insipienter faciebas, sed diuinæ inspirationi,
per Spiritum edocta seruiebas: quippè oportuit mediatorem legis fa-
ctum ex muliere fieri quoque sub lege; & hoc dispensatoriè, vt eos,
qui sub lege erant, redimeret.

Jako tedy w ciełe ludzkim nąywyższe miejsce ma głowá; tak
po Chryście Pánu / między wszystkimi przykładami cnot świę-
tych Bożych / nąpierwsze miejsce mają przykłady Nątki Bożej /
nąpierwsze miejsce mają iey zasługi; a zatym y nąywiększą ma go-
dność / która oświeca wszystkie Duchy błogostawione w niebie: o-
świeca y nąsze dusze łaskami przez iey przyczynę nam pozwolone-
mi. Przetoż iako Kármelus gorá inne wszystkie gory wysokością /
wesołością / y obfitością swoją przechodzi; tak Panna Naswiałá
iako

iało drugi Carmelus, dans scientiam circumcisionis, przykładem swoim naucza nas złe obyczaje obryzować / a w cnotach świętych y doskonałości obryzowanego Baranka Jezusa Chrystusa naśladować. Kto sie bowiem przypatrzy iey pamienskim obyczajom / łatwie zrozumieć może / iało od pokory s. ma pyche odciąć; od cierpliwości gniew y zaiatrzenie serca; od miłości prawdziwey zazdrość / od wstrz. niezlności obżarstwo y zbytek; a od przystoyności wśhelaka swowola y nieczystość. Co pięknie wykladaiać Ioannes XLIV. Patryarcha Hierozolimski / tak mowi: Sponsus in Epithalamio Virgini dicit gratulatus; Caput tuum vt Carmelus, vbi per caput intelligitur recta animæ mens, quia sicut in corporis membris caput præminet, ita in viribus animæ mens dignior est. Et sicut à capite membra, ita à mente ceteræ vires animæ reguntur. Carmelus verò, cognoscens circumcisionem interpretatur. Rectè igitur Sponsus huic Virgini congratulans dicit: Caput tuum, id est, mens tua, ô Dei Genitrix, est vt Carmelus; id est, verè cognoscens circumcisionem, quia prima fæminarum per spontaneam voluntatem & virginitatem, sciuit à te prorsus circumcidere omnem veneream voluptatē. Wśyttkich bowiem cnot świętych / wśyttkich last niebieskich / y wśyttkich darow Ducha s. Panna Wświetśa pełna będąc / łatwie wśyttkie inne święte Boże swoia godnością y zacnością przechodzi / iało gora Carmelus inśe gory Libanśkie omnium florum odorumque suauitate przechodzi. A iało Izaiasz Prorok o niey powie: Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron. Bo wśyttkich ludzi bogomyślnych y Zakonnych żywot od Pustelnikow Kar-melitańskich wyszedł / y swoy poczetek za faworem Matki Bożej wziawśy / świat potym wśytet napelnil / iało włosy na głowie vtrefione przyozdabiaiać Kościol Pána Chrystusow. Et comæ capitis tui, sicut purpura Regis vineta canalibus.

Ioann: 44.
lib: de Instit:
Monach.
cap: 30

Isaie 35.

Cantic: 7.

Pamiętać przeto mamy / iż Panna Wświetśa tak wielkimi darami od Pána Boga będąc wczczona / y lastkami niebieskimi napelniona / takich z nas chce mieć slug swoich / iała sama iest / y iała tu na ziemi żyiać była / pokornych / pobożnych / czystość y sprawiedliwość miluiących / y takich po wśyttkie wieki / gdy z rozmaitych Zakonow y Pustelnikow miewała / tedy osobliwie z Zakonu Kar-melitańskiego; ktorych dla ich wśławney bogomyślności y cnot wysokich bracia swoia nazywała. A lubo to za grzechy nasze / tamte mieysca ziemi świętey / tedy nawiecey ludzi bogomyślnych było / podał Pan Bog w rece Pogańskie / mowiać przez Izaiasza Proroka: Succidam saltum Carmeli; wygubie Proroki / wygubie Pustelniki / Zakony poznośe / y Kapłany wypędze / a dam te mieysca Saracenom / ktorzy mniey grzechami swoimi obrażia. A mowi Hieremiasz: Aspexi, & ecce Carmelus desertus, & omnes vrbes eius destructæ sunt. A Amos przydaie: Et luxerunt speciosa

Idem mda być
studzy Panny
Wświetśey.

Isaie 37.

Amos 1.

Pastorum, & exsiccatuſ est vertex Carmeli. Jednakże dał ſie Pań-
 Bog wblagać w zapalczywoſci gniewu ſwoiego / obaczywſzy tań
 wielu meczenników krew za imię iego ſwięte rozlań / y wzbudził
 naſienie ludzi ſprawiedliwych / daleko buyniey w zachodnich kra-
 iach / y potym w Indyach / y Amerykach. Kedy wſzedzie viri mi-
 ſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt, cum ſemine eorum
 permanent bona, hæreditas ſancta nepotes eorum, & in r ſtamentis
 ſtetit ſemen eorum, & filij eorum propter illos vſque in æternum ma-
 nent. Semen eorum. & gloria eorum non derelinquetur.

Eccleſ. 44.

Bo od Braciey Zatonu Kármeli áńſkiego tań wiele ſie dako-
 now innych národziło / tań wiele ludzi bogomyſlnych w ſamey
 Europie podziſ dzień było / y będzie do ſkonczenia ſwiata / iſ ſlu-
 ſnie o nich powiedzieć ſie może / eo niegdy Izaiáš ſwięty o tym
 prorokuiac / mowił: Et Carmelus in ſaltum reputabitur, & habitabit
 in ſolitudine iudicium, & iuſtitia in Carmelo ſedebit, & opus erit iu-
 ſtitia pax, & cultus iuſtitia ſilentium, & ſecuritas vſque in ſempi-
 ternum.

Iſaia 32.

Dla wyſokiey tedy bogomyſlnoſci y cnot ſwiętych / Pánná
 Naſwietſza ieſt gora Kármelem / á ludzie pobożni y ſwiatobliwi /
 oſobliwie w bogomyſlnoſci zakonney żyacy / ſa włoſami ábo oz-
 zdoba iey głowy pántenſkiej / gdy ſie w czytoſci / w wboſtwie / y
 poſluſenſtwie poſlubionym zachowuią. A ktorzy za imię Chry-
 ſtufowe krew ſwoie wylewaią / ſa iáko by wſtegami ſkárlatnemi /
 ktorzymi ſobie Krolowe wárkoce zaplataią / y tań meczenſtwem
 ſwoim te głowe Krolowey niebieſkiej do Kármelu przyrownaną
 poniekad ozdabiaią.

Iáko Pánná.
 Na. wiſtſza
 ieſt gora Kár-
 melm.

Liczba Mg-
 czenników
 zakonu Kar-
 melitańſkiego

Lyran: in
 Apocalyp:
 cap: 19.

Paulus Mo-
 rigia de Orig:
 Relig: lib: 1.
 cap: 30.

Tań gdy Krol Árabiſki Húmar / Syrya / Cylicya / Aſyrye /
 Mezopotamia / y Hiſpânia opánował / powiada Lyránus / iſ
 procz innych Káplanow ſwięteckich / y Zakonników rozmaitych.
 Sámych tylko Kármelitanow y Kármelitanek ſto czterdzieſci ty-
 ſiecy przez ſwoie Sáraceny zabił. Nuż Kozdroáš Krol Perſki /
 ktory Hiernzalem był ſplondrował / y wſzytke Syrya z okoliczne-
 mi Prowincyami: gdzie okolo Jordanu y gory Kármelu / tańże y
 gory Neroi / pod ſto tyſiecy Mnichow y Puſtelników wyzabił /
 Roku 534.

Otho Fri-
 ſing: lib: 7.
 cap: 28.

Okolo Roku záſie Páńſkiego 1126. Caloioannes niebożny
 Ceſarz Grecki / Kármelitor w ziemi ſwiętey / qui quali ſemen Dei
 in Carmelo remanſerant, mowi Otho Biſkup Frizyngenſki / tań
 bázro przeſládomał / że ich tyſiacami prawie co tydzień do nieba
 poſyłał. A znou tańże od Sáracenow vtrapieni okolo Roku
 Páńſkiego 1200. musieli ſie náłoniec do Europy wynieſć. Ke-
 dy niewdziecznie z rázu przyieci / ſilá musieli vcierpieć: y záginę-
 liby byli / by ich była ſamá Pánná Naſwietſza / iáko Mátká miło-
 ſierna / oſobliwą láſką ſwoią nie podzwignelá. Cum enim in Euro-
 pa Ordo

pa Ordo hic esset ignotus, & ob id apud Honorium Quartum non pauci pro illius extinctione instarent, assisit Honorio noctu purissima Virgo Maria, planèque iussit, vt institutum, & homines benignè complecteretur.

Officium S.
Mariæ de
mone: Car-
melo.

A że pod te czasy żył w ich Zakonie / y był Generalem Zakonu Błogosławiony Symon Stockius / rodem Angielczyt / który Braciey swoie y poniżenie widząc / wstawnie ich Pannie Przeczystey sąlecał / y na każdą prawie godzinę z płaczem do niey wołał :

Flos Carmeli, vitis florigera
Splendor cæl. Virgo puerpera,
Singularis.
Mater mitis, sed viri nescia,
Carmelitis da priuilegia,
Stella maris.

Wysłuchala go Panna Bogarodzica / y kazawszy Stolicy Apostolskiej Zakon Braciskow swoich approbowac / sama z nieba / na znał miłości y wiecznego zbawienia / Szkaplerz mu podala / oabiecuiac / iż kto go nabożnie nosić będzie / a w cnotach się Chrześciańskich ćwiczyć zawsze nie wstanie / ten y od piekielnego ognia czasy wiecznemy wolny będzie / y z ognia czyscowego za iey przyczyną y zasługami / w pierwszą zaraz Sobotę po zejściu z teg światá w wolniony zostanie.

Szkaplerz
świątego pra-
rogatimy.

Słuchnie ia tedy iako Pania y Krolowa nasze / my ktorzy ten Szkaplerz iey nosiemy / z Effremem swietym za tak wielkie dobrodzieystwo nam niegodnym pokazane / pozdrawiac wstawnie mamy: Aue pax, gaudium, & salus mundi. Aue generis humani lætitia. Aue Patrum præconium, & Prophetarum decus. Aue Martyrum pulchritudo, & corona Sanctorum. Aue piorum gloria, & in solitudine degentium hymnus. Aue præclarissimum hierarchiarum cælestium ornamentum. Aue præstantissimum orbis terræ miraculum. Aue lignum vitæ, gaudium & voluptas. Aue vallum fidelium, & mundi salus. Aue tranquille portus, & a fluctibus agitatorum liberatrix. Aue nostra periclitantium auxiliatrix. A iako sama wysość cie enot twoich swietych przechodziś zasługi wszystkich wybranych Pánstkich / iako Karmelus gora inne pagórki Libanstkie / tak prosimy cie / y nas Karmelitor twoich / to jest slug twoich / w Bractwie Szkaplerzā swietego bedacych / wywyż intercessyą swoią na Syon niebieski / abyśmy czyste sumnienia mając / Agnum circumcisum, Syna twoiego Jezusa Chrystusa / który za nas krew swoje wylał / naśladowali w szaty biale przybrani / y spiewali nam czasy wiecznymi Canticum nouum bez przestanku.

B. Effrem
Orat: de
laudib: San-
ctiss: Dei
Matris.

Do czego nas Innocencjus Papież swiety prowadzac / tak w Kazaniu swoim iednym wowi: Qui iacet in nocte culpæ, deprecetur Mariam, vt ipsa per filium cor eius ad compunctionem il-

Innocentius
III. serm: 2.
de Assumpt

lustret. Quisenim de nocte inuocauit eam, & non est exauditus ab ea? Qui verò ad diluculum poenitentiae surgit, respiciat auroram, deprecetur Mariam, vt ipsa per filium cor eius ad satisfactionē illuminet. Quis enim deuotē inuocauit eam, & non est exauditus ab ipsa? **A**że by nie mówili spráwiedliwi / iż onym dzwí są zawarte do Miatki Bożey / a samym tylko grzesznym otworzone / dla ktorych sie sstaie intrzenta powstaiaca / y miesiacem sličním / gdy do ni / o ratunek wolaia / y potutua za grzechy swoje: dla tego Duch swięty przydał / iż też iest y dla spráwiedliwych Electa vt Sol, aby ich żywot niewinny oświecata / aby cnoty ich objaśniała / aby ich stawiła w iasności oney niewypowiedzianej przed Synem swoim namilszym / y zaleciła ich zasługi y uczynki dobre. Y przeto to Radulphus Ardens o niey powiedział: Maria est quasi quaedam lux & stella praeuia, in magno & periculoso huius mundi pelago nauigantibus, suo exemplo nos docens, suis virtutibus nos illuminans, suis intercessionibus nobis auxilians. Si ergo fratres mei, maligni spiritus nos infestant, si caro nos tentat, si mundus nos oppugnat, ad Mariam respiciamus, ad Mariam confugiamus, ad Mariam conclamemus.

Tak grzeszni
iako y sprá-
wiedliwi po-
moc do zba-
wienia z Pán-
ny Naiswięt-
szej máia.

Richard:
Victor: in
Cant: c. 23.

Pośleńnawšy przeto z nabożeństwem / mówmy do niey sercem skruśonym: Ad te Matrem misericordiae, Matrem miserorum, clamant exules filij Euæ, clamant ipsæ miseriae. Habet enim miseria clamorem, & vallis hæc lachrymas; vallis est enim lachrymarum, adeo vt si miseri ipsi non clament, ista auribus tuis insonent. Non possunt hæc ante te fileri, nec auditum tuum latere, eo, quod aures audiendi miseriae habeas, & eas scire, sit eas audire. **P**odnośac tedy glosy naše ku niebu / do ciebie Panno nad Pannami wolamy:

Petrarcha in.
Pæane ad B.
Virginem.

O sine labe nitens, penitus sinceraq; Virgo
Effice; namq; potes, vt me tua sancta propago
Comiter excipiat, refouens, bis terque beata:
Ad te confugio supplex, & supplice corde,
Sis mihi præsidium, quæso, vitamq; labantem
Dirigito ad cursum rectum, metamq; laborũ.

A M E N.

Ná dzien przyniesienia domku
Naswiętszey P. do Loretu.

KAZANIE PIERWSZE
O Zacności domku Loretáńskiego.

*Domum tuam Domine, decet sanctitudo in longitudinem
dierum. Psalm: 92.*

Madrze bárzo / y dorzeczy nášey accomodatè nápi-
sal wielki Polityk ieden ná imie Petrus Bizzarus,
Chrześciane w Pánu Bogu mili / iż nikomu nie
jest szpetniey / niewdzięcznym być dobrodzieystwa
od łogo wziętego / iáko temu / który zna co to jest
cnota / y co to jest poczciwość / co reputacya dobra :

*Im kto mądr-
sy á za dobro-
dzieystwa
wzięte nie-
wdzięczniey-
by tym też cięż-
zey grzeszy.*

Bo wtedy cztowiek prosty wzięwszy dobrodzieystwo od łogo / nie-
wdzięcznym sie przeciwko swoje^{mu} dobrodzieiowi pokáže ; prawdá
to / że sie tego koniecznie wstydać musi / gdy go samo sumnienie stro-
fować będzie. Jednak nie tak bárzo ná nim nota ingratitudeis przy-
schnie / iáko ná owym / co sie miał za grzecznego. Et si vnumquemque
dedecet ingrati animi vitio laborare, illos tamen multò magis, qui vir-
tutem & bonarum artium studia profitentur.

*Petr: Bizza-
rus in Accu-
sat. Enulij.*

A że wszytek Zachód / y pulnocne kráie / tak náuili wyzwolone /
iáko y przykłady cnót poczciwych / iáko też y prawdziwą Religia
Kátholická / od Rzymian / y Włoskiego narodu ludzi wzięły / dla
tegoż ten przezacny naród / gdziekolwiek ieno obraca sie / przestrze-
ga tego / áby z siebie nie dali pogorszenia żadnego / ále przykłady
cnoty / przykłady pobożności / y żarliwość wiary s. Kátholickiey.

A między inšemi postępkami swoimi przystoynemi / pokázu-
ia też osobliwe náboženstwo ku Mátcie Božey: Quæ omnium homi-
num & voces excellit, & superat intellectum.

*S. Bernard:
serm: 2 c. 3.
de gloriofo
nomine Ma-
ria.*

A to z tey przyczyny / iż oprocz innych laſt y dobrodzieystw /
które ich narodowi ná różnych mieyscach / za różnemi okazyami
pokázowała Nátká przenaświetsza / y w przygodách ich ratowała.
Nakoniec domek ten swoy / w którym ná ten czas mieſzkała w Nazá-
reth / gdy iey Archányol Gabryel wcielenie słowa onego przed-
wiecznego

Kiedy domek
Loretáński do
Włoch jest
przeniesiony.

wiecznego Chrystusa Jezusa Boga naszego / zwiastował Anjo-
łom świętym do ich Oyczyzny przeniesć kazala / y iakoby vpomi-
neł iaki drogi / náznát łaski swoiey / y Syna swoiego / ich narodo-
wi darowała. Roku 1294. Dnia dziesiątego Grudnia.

Joseph: An-
tiq. Hebr:
lib: 12.

Wdzięcznemi tedy będąc / tak wielkiego dobrodzieystwa
Pánskiego / y Mátki iego przenasświetley / nie tylko w Lorecie
gdzie ten domek święty stáał / y nie tylko we wszytkiey Włoskiej
ziemi / ten dzień dzisieyszy z wroczystością obchodzą; ale też y po
różnych Europeyskich Królestwach / gdzie ieno między Kátholikami swo-
ie pomieszkanie máia; wdzięczność prz iwko Pánu y Mátkce iego
niepokalaney pokazuiać / dzieł czynienia naboženstwo dziś odpra-
wia. *Aequum enim est gratias agere, quæ pro acceptis beneficijs
rependuntur, & in futurum tempus fauorem conciliant, iáko mądry
Żydowin nápisal.*

Żeby tedy łaski wasze poznały / iáko nie zápodla rzecz Pánu
Bogu / y Mátkce iego przenasświetley dziełnia / ná tey krotkiej
przedmowie moiey / o zacności domku tego świętego Loretán-
skiego / kilka słow za pomocą teyże Panny Własświetley powiem.
Succurre nobis piissima Virgo Maria.

Skąd jest ná-
zwany domek
Panny Na-
świetley.
domkiem Lo-
retáńskim.

L At temu trzyśta y kilkadziesiąt minelo / iáko zá czasom Papieża
Bonifáciusa ósmego / Pan Bog / qui facit mirabilia magna solus,
domek ten / w którym Syn iego przedwieczny / zá sprawą Du-
cha ś. wstąpiwszy w żywot Panny niepokalaney Máryey / ośtał
się człowiekiem dla zbawienia naszego / kazal Anjołom z Nazáreth
do Dalmacyiey pierwey / á potym do Włoskiej ziemi przeniesć / y
ná gruncie pobożney iedney wdowy ná imie Laurety / Szla-
chcianki powiatu Rełanáckiego postawić. Skąd potym / domek
ten ś. jest nazwany domkiem Lauretáńskim / gdzie ze wszytkiego
Chrześcianstwa ludzie ná odpust chodzą / y rozmaite łaski y pocie-
chy ná duszy z nieba otrzymywaia. Zaczym słuszenie o nim / one slo-
wa z Psálmu Dawidowego / ktoreśiny zá fundament mowy naszej
położyli / mówić możemy: *Domum tuam Domine decet sanctitudo
in longitudinem dierum.*

Bed: de loc:
fan: cap. 16.
Blond: lib: 1.
de stal: illuso
cap: 5.

Bapt: Mant:
de Laur: adz
& eius orig.

Abowiem sami Apostołowie ięże / ten domek / iáko mieysce
świète / y tájemnicz Wcielenia Syna Bożego / światu wszytkie-
mu zalecone / ná kościoł y dom modlitwy náznaczyli / y w nim
codzienną ofiarę / iáko Skryptorowie kościelni świádczą / odpra-
wowali. A záraz też od onego czasu ten domek ś. y wszytkiego
Chrześcianstwa był w wielkim poszanowaniu; iż w nim y sama
Panna Własświetła wrodziła się / y wychowana była / y potym Zbá-
wiciela świata w żywot swoy pánienski przyięła / á w Bethleem
porodziwszy / tu go w tym domku po większey części wychowała.

A gdy Máchomet ni ziemię świętą opánowali / Pan Bog
in cuius

in cuius potestate cuncta sunt posita, kazał go Aniołom przenieść do Chrześcijańskich krajów / vbi ad verum, & salutarem Christiana gentis vsum & fructum conuerteretur.

Jesliże tedy Kościół Salomonow był w wielkim pośzanowaniu nie tylko v Żydow samych / ale też y v pogańskich narodow / że Krolowie rozmaici / y odlegli bärzo / posylali ofiary swoje do niego / iäko na miä sce swiete / tedy Pan Bog obiecowal był Salomonowi wysluchac każdego w nim modlącego sie / tak przychodnia / iäko y obrwatela / mówiac: Sanctificaui domum hanc quam ædificasti, vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum; & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. A w kościele tym nie było na oltarzu w Urce złotey nic innego tylko tablice kamienne / na których dzieścioro Boże przykazanie napisane było / y przez Moyżesza Żydom dane: Było też y kes mанны / która Żydzi na puszczy iadali / y lastka Aaronowa / która była zaświtnela / kiedy go na kapłanstwo obierano.

Jäko nie daleko wiekszej światobliwości jest ten domek Panny Näsświetszej / w którym ona iäko żywa Arka przemieszkowała / mając w sobie samego Zakonodawcę wcielonego / nie zakon przez Moyżesza dany. Mając w sobie nie mämme skazitelnä / iäko Żydzi iadali; ale chleb on niebieski / którego kto pożywa / śmierci nie wstąpi na wieki. Mając w sobie nie lastka Naywyższego Kapłana Aarona / ale samego Krola nieba y ziemie / y Kapłana wiecznego według porządku Melchisedechowego / który tą lastką rządzi nas iäko Pasterz y Bog miłosierny / y karze kiedy zawiniemy in virga ferrea, iäko Monarcha y sedzia sprawiedliwy.

Nad wszystkie miejsca święte Zakonu starego, zacniejszy jest sam domek Panny Näsświetszej.

Jesli tedy to miejsce było swiete / na którym sie Pan Bog v kazał Eliaszowi w wietrzyku cichym / äbo Moyżeszowi w krzaku gorzącym: Jäko nie daleko wiekszej światości jest to miejsce / tedy Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis? Bo w tym domu czas niemäly przy Näsświetszej Matce swojej mieszkał Chrystus Jezus / iadal / pijał / y sypiał.

A przecie należli sie tak śaleni y niezbożni ludzie / którzy y temu miejscu światobliwości wymnia / y żeby miało być przez Anioły przeniesione / niewstydliwie za bawke pismy swoiemi vdaia. Co sobliwie Vergerius iäkiś Heretyk / y w niezbożności iemu rowny Illyricus bluźnierca. Którzy nie czytali w Pismie s. iäko Bärucha Proroğa / gdy żniwiarzom swoim iesc nosił na pole / Anioł Panny s. wziawszy go za włosy / we mgnieniu oka z Palestyny do Babilonu zanioł / y obiad ten / który swoim robotnikom był zgotował / słudze Bożemu Danielowi Prorołowi / w iästini siedzącemu między lwami srogimi prezentował. A gdy sie Daniel posił / takimże sposobem we mgnieniu oka nazał go do domu iego stawił.

Co mówi Heretycy o domu Panny Näsświetszej. Daniel 4.

A iesli to Pan Bog uczynił dla slugi iednego swojego / coż nie miał uczynić dla matki Syna swojego / y nie miał rozkazac An-

yołom swoim / tego Domku świętego / tam tedy sie woleý iego Bo-
żkiey podobalo / przemieść :

Jesli Zeliafá Proroka kazał ná woże ognistym zanieść do
Káinu / y potym go w kiltanáście set lat stawić z Moyżesem ná go-
rze Thabor / tedy Syn iego iednorodzony przemieniwszy sie / po-
kazał uczniom swoim / Piotrowi / Janowi / y Jakubowi. X potym
ich zaraz kazał zanieść ná miejsce swoje : Coż rozumieć / iesli nie
mogl y tego Domeczku s. z Nazareth do Illyryku / a potym z tam-
tad przez morze do Włoch do Loretu przemieść :

Szaleni bluźniercy / nie mogą te^o pojąć / zaślepionemi będąc
od czarta. Ale nas vbespiecha w tym powaga Naywyższey Sto-
lice Apostolskiey / która Duchem s. rządząc sie / świadectwo nam
o tym przemieszeniu prawdziwe daie. Czego nie tylko Pisarze ro-
żni / a między nimi Erasmus Roterodamus, w wierze s. Katholi-
ckiey podeyżrzany / osobliwym skryptem swoim dowodzi / ale y
wszystkiego Chrześcijaństwa zgodliwe zdanie poświadcza / którzy
tam wstawnicze peregrynacye swoje odprawuiac / z wielkimi sie
pociechami do domow swoich wracaią / y w wierze s. Katholi-
ckiey wstawniczymi cudami / ktore ná tym miejscu Pan Bog zwyłł
pokazować za przyczyna Panny Niepokalanej / co dzień tym bar-
ziej sie wtwierdzaią. Ktore to cuda / mowi wczony Káthágená :
Tam multa sunt, vt nullo numero comprehendi ; tam aperta & illu-
lustria, vt nonnisi ab impudentissimis hominibus negari : tam clara,
stupenda, latèque patentia, vt pro dignitate à peritissimo quidem O-
ratore celebrari, & explicari neutiquam possint.

Ioan: Carth:
lib: 5 Hom:
3. Tom: 1.

Hier: Ange-
lica in Hist:
domus Lau-
retanz.

Doznał tego y sam Naywyższy Pasterz Paulus II. Papież /
ktory wrzodem powietrzynym zarażony będąc / ieno wšedł do tego
Domku s. przyczynie sie Panny Wsławietzey polecaiac / zaraz zdro-
wo z tamtad wyszedł / y za tak cudowne wleczenie Pánu Bogu
dziełi ritu solenni tegoż dnia odprawił.

Nie wspomnie / iako wielki Doktor y Poetá Baptista Man-
tuanus, ktory o tym Domku s. silá pisał / sam w frogiey chorobie
będac / cudownie ozdrowiał / gdy ieno słub / náwiedzić to miey-
sce święte / sercem skruszonym uczynił. O czym y sam w księgách
swoich napisał / y drugich pisało niemáło : y pisać będą záwsze ná
cześć Pánu Zbawicielowi nášemu / y ná wystawienie Mátki iego
przeczystey / pocieszycieli nas ludzi wtrapiionych.

Lecz my / Katholicy nabożni / nie słuchaiąc żadnych blu-
źnierstw heretyckich / powinne nabożeństwo y wšanowanie Má-
te Bożey oddaiac / ten Domek iey s. za święty rozumiemy / y w
przygodách naszych / zwyczaiem starych Chrześcian / o przyczynie y
rátunek / tak ná każdym miejscu / iako y komu sie zdarzy w tym iey
domku s. Lorecie być / nabożnie wcietałmy / mowiac z Dawidem

2. Reg: 22. świętym: In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum
meum

meum clamabo: & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.

W tym to ábowiem Domku s. pláczliwe imie mátki nášey Ewy odmienilo sie w radosne pozdrowienie / gdy Anýol Pánnie Náswietšy pozdrawiajac / z tego słowa Eua, uczynil Aue, to iest; Bądź pozdrowiona / ábowiemes sie sstała Mater viuentium; iako Ewa by^{ła} i mater morientium. Skąd Fulgencýus s. Cum dixit Aue, ostendit ex integro iram exclusam primæ sententiæ, & plenæ benedictionis gratiam restitutam.

D. Fulgent:
fer: de laud:
Virg.

W tym Domku modla^ł m sie / y potrzebującym ratunku iákieg^o / lástke swoje miłosciwie Pánná Przeczýsta pokázowác zwykła. Niedawnych lat / iuż za wieku nášego / Káplan ieden Zakonu Kapucynskiego / z Prowincýey Weneckey / vprosil sie byl v staršych swoich / áby mogli ten Domek Pánný Náswietšey w Lorecie náwiedzić; púscil sie zimie w droge z Socýsem swoim. A gdy wędrowáli / trzeciego ábo czwartego dnia za dopuszczeniem Boskim / zbládzili z drogi / y weszli do lása iákiegoś wielkiego / gdzie ich noc ciemna záśła. Dymyslili tedy przenocowác pod drzewem. Láiczeť iednáť pobożny / zálujac Káplana / že chory y starý byl / á nie miał sie tedy przede dżdžem sklonić / gdy on Káplan vsiadł ná ziemi / szukał ná kóło cháty iákiey / y wołał / iesliby mu sie tedy człowiek iáki nie odezwał. A nie mogąc sie nikogo dowolác / gdy sie do Káplana towarzyszą swojego zwrocić chciał / nápadł ná dom iákis murowány niespodziéwanie / y macájac w omáctu / dzwi záwar- te nálaźl. Pocznie tedy kólatác / prośác áby mu otworzono / y v bogich dwu Kapucynow przenocowano; odpowie mu odzwier- ny mówiac / iż poyde Pániey swoiey powiem / iesli was káže wpu- ścić / tedy otworze. A w tym przedko wynidzie staršy slugá / á przed nim pácholát pará z pochodniámi zápalonemi / ktory imieniem Pániey swoiey ochotnie Zakonniķi one przyiał / y do Pániey swoiey do pokoju wprowadził / ktora v niskiego stoliká w poýsrzod izby siedziála / pápiery iákies przebieirájac / á przed nią dwie świece go- rzały ná lichtarzách srebrnych / á stoliť zielonym iákimsi przykryciem byl przykryty. Pozdrowiwšy tedy ludzko Zakonniķow onych / py- tála / czemu by w tak niepogodny czas w droge sie púscili / y do ká- dy wędrowáli. Odpowie Káplan iako staršy / iż ida náwiedzić domek Loretański / y tam modlitwy swoje ofiarowác Náswiet- šey Pánnie. Rzecze im; dobrze to czynicie / y własná teź to ludźi zakonnych iest zabáwa; dam wam iutro list co go tam zaniešecie / á teraz idźcie do pokoju wam náznáczoného / y pošilćie sie z drogi. Poprowadził ich tedy on slugá do ich zloženia / nákarmil przystoy- nie / ognia ná kominie náložyc kázal / y dwie łóžká do spánia názná- czył. Názájutrz Pacierze odmowiwšy / gdy Pánia one chca po- żegnać / y podziékowác za przenocowanie / álic im on slugá staršy powie /

Vincentius
Charronius
Cathedral:
Ecclesi: Nan-
netensis Ca-
nonic. in Ka-
lendario Hi-
storiali ad
decimum
diem De-
cembr.

powie / że pierwey macie śniadanie zjeść / potym Pánia pożegna-
cie. A gdy sie naiedli / przyšli do Pániey / y zastali ią także za sto-
likiem iako y wczorá / nad pápierami iátiemiś siedząca / ale sie im
zdala być poważna iakás / iakoby Krolowa nieiaka / ktorey gdy za
wszelką dobrawola dziekowali / pytała ich o rozmaitych Pustelni-
kow y Zakonnikow nabożnych / każdego imieniem swym mianu-
jąc / z nieiaka ochota y wesoloscia : a potym im list do Le-rtu dała
w pápier zawiniony. Ktory oni wziąwszy puscili sie w droge / a
wszedszy z kilkoro staján / rozwineli on pápier / chcący wiedzieć / do
tego ten list napisany : w tym obacza / y tytułu na liście nie ma /
y list sam nie zápieczetowany. Wroca sie tedy nazad / aby Pániey
oney powiedzieli / że list / ktory przez nich posyla / y nie podpisany
do tego / y nie zápieczetowany. Alie y domu onego náleść nie mo-
ga / y lasa tak wielkiego iako sie im zdal wczorá / ieno troche chro-
ściny / a drzew kilka roslých ná kształt gáiku maluczkiego / a ludzie
wszedzie mieszkáia ná kolo / y ktorych y o palacu onym w ktorymno-
cowali / y o oney Pániey żadna miara dopytać sie nie mogli. Od-
winąwszy tedy on list / chca go czytać / gdzie tak náleżli napisano
słowy Łacińskiemí :

List Panny
Najświętszey
Zakonnikowi
świątemu za-
konu Kápuci-
anów przeka-
zany.

Venerande Pater, agnitâ tuâ in me voluntate ac pietate, quâ fer-
ri te in ædem meam Lauretanam liquido perspexi, cum tibi deficerent
omnia, sine quibus hæc via non ducitur, ego deesse nolui, sicut nec
vnquam ubi tēpus aut ratio postularit, defutura sum: MARIA Virgo.

Przeczytawszy to / iako sie wtiefzyli ná sercu / niht wypowie-
dziec nie moze; a potleknawszy podziekowali P. Bogu / y P. Na-
świetszey za obiecana protekcya y laste pokazana / slubując tego ni-
komu poŹi żywi nie powiadać. Dopiero kiedy ten Káplan z te^o swia-
ta w lat kilkanaście schodząc / ná śmierć przez Gwárdiana swiego
był dysponowany / rzecz wszytkie iemu iako Stárczem swoiemu
rospowiedział / y list on do rektu oddał / aby we wszelákim poszáno-
waniu był chowany. Gwárdian zaniósł go do Generalá zakonu
swiego / ná on czas R. P. Clementem à Noto, ktory za wielka reli-
quia dobrodzieyce zakonu swiego Ksieźnie Kámerýnskiey do ká-
plice poŹoiowey dárował / tedy rozmaitemi cudami on list po wszy-
tkiey Włoskiey ziemi wstawil sie z wielkim pomnożeniem chwały
Náświetszey Panny : Ktora że slug swoich cudownie zwykła rá-
tować / y mieć piecza o nich wstawiczna / dla tego Kościół świety
Katholicki / dziekując iey za takowe dobrodzieystwo / rozkazal wier-
nym wszytkim / abyśmy Pacierz mówiąc / zawsze po nim pozdro-
wienie Anyelskie mówili.

Ioseph: An-
tiq: lib: 12.

Bo iesliże Proucati beneficijs collatis, non debemus segnes ef-
fe ad referendam gratiam, iako Iosephus mowi : Tot daleko barzciey
wyzwoleni będąc absolute z niewoley ścátánskiey przez Chrystusa
Jezusa / y iemu za tak wielkie dobrodzieystwo dziekować / y Máłce
iego

iego Przenasświetley / z ktorey on ciało nasze ludzkie przyiąć na się
raczył / wśhelatą wdzięczność / y pokłon niski oddawać powinni-
śmy; abowiem iako Andreas Cretensis Biskup Hierozolimski nau-
cza / ona sama na to była od Pana Boga obrana / aby renowowała
zepsowaną naturę naszą; Sola præter naturam fuit electa, ad naturam
renouandam: sola deferuijt opifici vniuersæ naturæ.

Andr. Cret:
de dormit:
Virg:

A g y s. Damiánus wważa owe słowa Dawida świętego /
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt: tedy powiada / że
przez roszczkę / ma się rozumieć Panna Nasświetła / a przez kiy /
drzewo Krzyża świętego / iaktoym Cyprian Pan odprawował
zbawienie nasze / wziawszy ciało ludzkie na się / w tym domu świę-
tym / z żywota Przeczystey Panny. Zaczynam o Świątowaniu iey
przedziwnym pisać mowi: Vt sine illo nihil factum est, ita sine illa
nihil refectum est.

Petr: Dam:
serm: de
Assumpt.

A ponieważ Panna Nasświetła jest Causa nostræ lætitiæ, kto-
ra nam y Zbawiciela świata zrodziła / y łaski nam rozmaite v nieg
wprasa / gdy się do niej w potrzebách naszych vciekamy / iako Ber-
nat s. mowi: De plenitudine eius accipiunt vniuersi, captius redem-
ptionem, cæcus illuminationem, æger curationem, tristis consolatio-
nem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiā, filius Dei
humanæ carnis substantiam, & tota Trinitas gloriam, ita vt non sit, qui
se abscondat à calore eius.

S. Bernard:
super Missus

Psalmo 18.

Dla tego wdzięcznemi będąc / iey tak wielkiey łaski / y dobro-
dzieystw niewypowiedzianych / pozdrawiamy ją vstawnie / tym
pozdrawieniem Anielskim / ktore w tym domu świętym od niego
słykała / a otrzymamy przez nie te łaski v Syna iey namilżego / że
po dołónczeniu tego niedzkiego żywota naszego / In domum Domini
latantes ibimus.

Cardinalis Iacobus de Vitriaco, napisał w książce swojej / de
Apibus rzeczoney / (iż na kształt pŕeczolki pracowitey / z rozmaitych
mieysc nązbierał przykładow cudownych / przez przyczynę Błogo-
sławionej Panny / ludziom vciekającym się do niej o ratunek / łá-
skawie pokazanych.) że żołnierz ieden wiek swoy na woynách stra-
wiwszy / wstąpił na starość za łáczką do zakonu Cystercienŕkiego;
tám gdy go Magister Nouiciorum pytał / iesliby vmiął rzeczy nale-
żące do zbawienia / powiedział iż Pacierza nie vmie / ani się go
mógł przez wŕsytek wiek swoy náuczyć. Vŕsłyhawŕy to on kapłan
starszy iego / wczyl go sam / y drugiey bráciey kázal z nim Pacierz
vstawnie mawiać. A gdy go przecie náuczyć się nie mógł / kázal
mu przynamniey Zdrowey Máryey náuczyć się: á to on przecie tak
był dowcipu tempego / y pámiéci słabey / że nie vmiął wiecey ieno
te cztery słowa: Zdrowás Márya łáŕŕi Bóżej pełná; á gdy się
vprzykrzeło stárŕemu vstawnie się z nim vczyc / zaniechał go: y kázal
mu te tylko cztery słowa mawiać ieno że czesto / y na káżdą prawie
godzinę

1áko zbáwio-
nie otrzymał,
ktory nieu-
mieiać ina-
czej się modlić
te tylko czy-
ry słowa ná
część Pánni
Náswietšey
mawiał Aue
Maria gratia
plena.

godzinke. Uczynił to on prostaczek / y ná každá práwie minute po-
zdrowiał Pánnę Náswietšę / z wielkim naboženstwem powtarzając
te słowa: Aue Maria gratia plena. A gdy potym w lat tilkánáście
umarł / pochowany był miedzy innemi bráćmi / iáko iest zwy-
czay w zakonnikow / alic názáintř zaraz wyrosło z grobu iego drze-
wo / zielone piękne / máiac ná každym listku napisano złotemi literá-
mi Aue Maria gratia plena, a korzeń tego drzewa wyszedł z wstónę-
go światobliwego bráćmi. Gdy się ten cud rozstawił miedzy
ludźmi / Biskup tamtego mieysca przyiechawszy / kazał on prob
otworzyć / y obaczył / áko z ięzyka tego drzewa się wrodziło /
uczynił do ludzi exhortacyę / nápominaiąc ich do gorętszey služby
Náswietšey Pánni.

Przetoż y lásti wáše / niżeli się z tego mieysca rozeydziecie
poleccie się protekcyey Mátki miłosierdzia. A że w domku iey s.
Loretáńskim być nie możecie / tu iá słowy Anielskimi nabożnie po-
zdrowicie / mówiąc Aue Maria &c. A M E N.

KAZANIE W T O R E

O Świątobliwości Mátki Bożej y domku
iey w którym mieszkała.

Sanctum est Templum tuum, mirabile in aequitate. Psal: 64.

Dawid s. wpátruiać duchem Proroctim / iákie miešťanie
Bog Ocieć Synowi swojemu iednorodzonemu gotowal /
gdy go tu miał zestáć ná swiat / aby przyiawszy ná
sie náture ludzka / faceret voluntatem eius, Chrześcianie
w Pánu Bogu mili: A widząc iáko mu gotowal Mátkę naprzód /
Pánnę niepołólaną / w ktoreyby żywocie sstał się człowiekiem / á
potym dzieciatkiem máłuczkiem z niey národziwszy się / był od niey
wychowany / ázby odprawił zbáwienie náše iáko wymyślił: Dzi-
wuie się tey Pánnie bárzo / y mówi do Pána Boga: Sanctum est
Templum tuum, mirabile in aequitate.

1áko każdy
Kościoł iest s.
że w nim Pan
Bog przemie-
ściwa, tak
Pánná Má-
rya iest święta
że w niey
Chrystus Ie-
zus Bog náš
dzieciatko mie-
ścił wcielony
przemieści-
wał.

Dwie rzeczy tu Dawid s. mówi: Naprzód / że święty iest
Kościoł twój / w którym ty Pánie Boże náš przemieściwaś. Bo
iż sam świętym iestes / tedy każde mieysce święte uczyniś gdzie-
kolwiek ieno sam obecnym zechceś być. A że Syn twój iednoro-
dzony iedney istności z tobą miešťał w żywocie tey Pánni / iáko
w Kościele iákim / dla tego iest nazwana Templum Spiritus S. Ko-
ścioł em

ściółem świętym/ bo ią Duch święty zaraz przy poczęciu iey w żywocie macierzyńskim poświęcił.

Druga rzecz Dawid s. powiada/ iż ten Kościół twoy Pannie Boże jest cudowny w sprawiedliwości/ bo że człowiek zgrzeszył/ trzeba było za to ponieść karanie takie/ przez iakieby się było dosyć sstało sprawiedliwości Boskiej. A że temu człowiek wydoląć nie mógł/ dla tego w tej Panny żywocie Bog sstał się człowiekiem (aby był wieczney sprawiedliwości dosyć uczynił) sposobem cudownym/ y żadnym ięzykiem Anielskim/ nie tylko ludzkim niewypowiedzianym. Bo się tam iak *in palacio iakim złączyła natura Boska z naturą ludzką w iedne osobe / Salua proprietate vtriusque substantia*, iako mowi Leo święty. Ser: de Trin.

A że taka niepoietą Tajemnicą Wcielenia Syna Bożego sstała się w żywocie tej Panny/ przed wieki na to przerzanej/ dla tego o niej iako o pałacu wielkiego Krola/ y Kościele Ducha s. mowi Krol Dawid : Domum tuam Domine, decet sanctitudo in longitudinem dierum. *Psalmo 92.* Słuszna rzecz aby to mieszkanie twoie Pannie Boże/ to jest ta Panna w ktoreies ty dziewiec miesięcy odpoczywał/ y ten dom w ktorym cie poczęła y wychowała/ był w wielkiej świętobliwości miąny aż na wieki/ nie tylko do skończenia świata.

Na dzisieyszym tedy Kazaniu dwie rzeczy króciusienko wważym: Naprzod iakiej świętobliwości jest Matka Zbawiciela naszego/ ktora jest Kościołem Trojce Przenaswiętłej. A potym iakiej świętobliwości jest domek iey/ w ktorym ona poczęła Zbawiciela świata/ y wychowała go aż do lat meskich.

Dignare me, laudare te, Virgo sacrata.

NJe czytamy w Piśmie s. aby za starych wieków miało być wiecej kościołom na cześć y na chwale Pannu Bogu wystawionych/ ieno te dwa/ w ktorych wstawne ofiary były Pannu Bogu oddawane. Pierwszy przybytek Moyżesow na puszczy pod namiotami/ a drugi Kościół Salomonow z kamieni murowany. O pierwszym Pismo s. mowi/ iż skoro go Moyżesz poświęcił Pannu Bogu na cześć na chwale/ zarazem gloria Domini impleuit illud. O drugim powiada/ skoro Arkę Pańską wniesiono do niego/ impleuerat gloria Domini domum Domini. A obadwa te Kościoły były figurą Naswiętłej Panny Maryey naprzod/ a potym tego kościoła naszego Katołickiego/ iako nauczają Doktorowie święci. *Exod: 25. Reg: 40. Exod: 40.*

O pierwszym Kościele wiecie/ że był z namiotu zrobiony/ y dla tego go zwano Tabernaculum. A Isidorus s. mowi: Tabernacula tentoria sunt militum. A Chrystus Pan kiedy miał bitwę zwoździć z nieprzyjacielem naszym dusznym/ tedy się nie inaczej zbroił/ ieno w ciało y krew nasze ludzką/ ktora wziął z żywota Przeczystej Panny Maryey/ y w tym ciełe za nas cierpiąc/ powiedział

Le

wiedział

- Ioan: 11. wiedział uczniom swoim: Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras. A dla tego Dawid s. z daleka Duchem prorockim Pannie Błogostawionej wpatrując / iako siemial Pan w iey żywocie przyzbroić na te potyczke / nazywał ią **Wamiotem** albo **Przybytkiem** / mówiąc:
- Psal: 45. Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Deus in medio eius non commovebitur. **Tak** / powiada / **ten przybytek** **Bog** **Ociec** **hoynie** **poświęcił** / kiedy sie ta **Panna** **ieszcze** **tylko** **poczynala** **w żywocie** **Matki** **swoiey** **Anny** **s. aby** **potym** **Syn** **ie** / **Słowo** **ono** **przedwieczne** / **maiący** **się** **wcielić** **w iey żywocie** **Panienskim** / **nie** **poruszał** **się** **mówiąc** / **że** **tu** **była** **żona** **jaką** **grzechu** **pierworodnego**. A dla tego zaraz in puncto conceptionis gloria Domini implevit illud. **Lasta** **pierworodna** **obsita** / **y** **dary** **Ducha** **s. napelnily** **ią** / **iako** **on** **przybytek** **Mojżeszow** / **skoro** **ieno** **był** **na** **część** **Panu** **Bogu** **wystawiony**. A także między Doktorami innemi **Hugo** **Cardinalis** **zowie** **Pannie** **Nasświetła** **Przybytkiem** **Pán** **skim**. Tabernaculum fuit B. Virgo, in qua ipse armavit se armis nostrae mortalitatis, quibus contra diabolum militavit.
- Czemu Dawid s. Panna Marya nazywał Tabernaculum.
- Hug: Card: in Psal: 45.

- O** **Salomonowym** **zasie** **Kościelie** **wiecie** / **że** **wszystkie** **rzeczy** **w nim** **były** **ze** **złota** **szczyrego** / **y** **ściány** **obite** **były** **złotem** **tablicami** / **które** **ściány** **gdę** **z** **kamienia** **kośćtowanego** **murowano** / **powiada** **Pismo** **s. że** **tam** **ani** **mlotkiem** **zakolátano** / **ani** **siekiery** **cieto** / **ale** **tak** **cicho** **to** **zrobiono** / **iakby** **to** **z** **bawelny** **tak** **wielką** **machine** **składał**.
2. Paral: 7. & 3. Reg: 9. Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo cum ædificaretur. **Tak** **gdę** **P. Bog** **stworzył** **duśkę** **Panny** **Nasświetłey** / **y** **złączył** **ią** **z** **ciałem** **w żywocie** **Anny** **s. nie** **słychać** **było** **żadnego** **kolátania** **światńskiego** / **aby** **iaką** **zmaza** / **lubo** **wczynowa** / **lubo** **pierworodną** **miał** **ią** **zarażić**. **Alle** **iako** **o** **kościelie** **od** **Salomona** **zbudowanym** **Pan** **sam** **powiedział**. Elegi enim, & sanctificaui locū istum, ut sit nomen meum ibi in sempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. **Tak** **Panna** **Nasświetła** **obrawszy** **sobie** **za** **Matkę** **przed** **wieki** / **poświęcił** **ią** **sobie** **darami** **Ducha** **s. zaraz** **przy** **iey** **poczeciū** / **iako** **Łk** **lezyastes** **mowi**:
- Cap. 1. Ipse creavit illam in Spiritu sancto. A **zawśze** **oczy** **swoie** **miał** **nad** **nią** / **pieczolnić** **się** **o** **nie** **wstawnie** / **aby** **iey** **na** **żadney** **lascie** **nie** **scho** **dziło**. A dla tego ią **zowie**: Soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. **Która** **wzajem** **iego** **miłością** **pałala** / **co** **złoto** **ono** **w** **kościelie** **Salomonowym** **znaczyło**. A **przeto** **też** **sama** **o** **sobie** **mowi**: Anima mea liquefacta est, & amore langueo.
- Cant: c. 5.

- Jest** **tedy** **Panna** **Błogostawiona** **Kościółem** **Troyce** **Przenasświetłey** / **y** **jest** **świeta** **nad** **wszystkie** **świeta** **Boże** / **y** **Duchy** **Anielskie**. A **z** **atym** **świeta** **sa** **y** **te** **wszystkie** **rzeczy** / **których** **się** **re** **koma** **swoimi** **panienskimi** **dotykała**. **Bo** **tak** **o** **niej** **Żacharyas** **Prorok** **mowi**: Hæc est lex domus Domini, in summitate montis po-
- Cap: 43.

fiti, omnis finis eius in circuitu sanctum Sanctorum erit. **Co** **V**atá-
 blus tak wyklada: Et circumposita quoque versus sacra, sancta sunt.
 Bo iesliże swiety był przybytek **M**oyżeszow / y **K**ościół **S**alomo-
 now / dla tego że tam **A**rká była testamentu: **T**edy daleko więkšej
 światobliwości iest **P**anna **N**aswietśka / która w żywocie swoim
 wcielonego **B**oga samego zakonodawce nosiła. **I**esli tam wszy-
 tkie naczynia święte były / że ich tylko do ofiar używano: **T**edy dą-
 leko światobliwsze są **K**ościóły nasze **C**hrześcijańskie / w których
 nieofalana ofiara się odprawuje / y gdzie **C**hramie **B**og sam prze-
 mieściwa pod osobami **N**e większego **S**acramentu: y gdzie przez
 używanie tego **S**acramentu y innych odnowienie żywota bierze-
 my. **A** między wszytkimi zaś **K**ościółami **C**hrześcijańskimi tray-
 pierwszy iest **D**omek **N**aswietśy **P**anny **L**oretáński / w którym
 wszyscy **A**postołowie święci na przemiány po **W**niebowstąpieniu
Panśkim naswietśka ofiarę ofiarowali; iako to z sameyże **N**aswiet-
 śkej **P**anny objawienia szeroce y dowodnie opisuie **H**oratus **T**urfel-
 linus. **A** przeto **B**aptista **M**antuanus w **H**istorycy swojej o **D**omku
 tym **L**oretáńskim napisaney / przeklada go nad **K**ay ziemski / w któ-
 rym **E**wa z boku **A**dánowego iest stworzona. **P**rzeklada nad
 wszytkie miejsca w starym **Z**akonie za naswietśkie miáne; iako to
 iest góra **S**yná / na której **Z**akon był **Z**ydom przez **M**oyżesza dá-
 ny. **N**ad **K**ościół **S**alomonow obecnością samego **P**ana **B**oga
 poświęcony. **P**rzeklada nad miejsca wszytkie bytnością y dotyka-
 niem się **P**ana **J**ezusowym wstawione / iako iest iástinia w **B**e-
 thlehem / kiedy się raczył narodzić / góra **T**abor / kiedy się raczył
 przemienić; **G**óra **O**liwna / z której do nieba wstąpił. **A** nakoniec
 nad sam grob **P**ana **Z**bawicielow / w którym umarłszy za nas / był
 pogrzebion. **A** to dla tey przyczyny / iż w grobie ieno przez trzy
 dni leżał / a w domku **L**oretáńskim przez lat trzydzieści mieszkał.
Tam umarłym będąc leżał / tu żywym będąc przemieszkował. **T**am
 przy zmarłych chwałach iego chwalebny / duszą się iego s. złą-
 czył z ciałem; a w tym **D**omku **B**óstwo iego święte złączone było
 z naturą ludzką w żywocie **P**anny **N**aswietśkej / iako **L**aurentius
Iustinianus mówi: Verbum sponfus, caro sponfa, virginitatis vte-
 rus thalamus est. **S**łusznie tedy o tym **D**omku **P**anny **N**aswietśkej
 rzecz możemy / co niegdy **J**akob **P**átryarcha mówił o onym miejscu /
 na którym musie był **P**an **B**og przez sen wskazał. **T**erribilis est lo-
 cus iste, non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli. **A**bowiem y
Panna **N**aswietśka iest **D**omem **B**ożym; bo w niej **C**hrystus **P**an
Bog prawdziwy dziewięć miesięcy przemieszkował. **J**est y bramą
 niebieską; bo przez nie łaski swoje iako przeze drzwi grzesznym lu-
 dziom dáie.

Słusznie y **P**annie **N**aswietśka same wychwalamy / & **R**eginá
 Sanctorum omnium, zowiemy / mówiac z **C**yrillem s. Per te omnis
 Le 2 creatura,

*Iako w Ko-
 ściele Salomo-
 nowym w sę-
 kie naczynia
 święte były
 których ieno
 do ofiar y słu-
 żby Bożej uży-
 wano: tak
 wszytkie rzeczy
 te święte są
 których ieno
 Chrystus P. y
 Matka iego
 Naswietśka do
 tykali się ofi-
 re czyniąc z
 zbawienie
 świata.*

*Lib: 1. Hi-
 stor: Laur:
 cap: 3.*

*Zacność y
 światobli-
 wość domku
 Loretáńskie-
 go.*

*Lib: de Ca-
 sto Connub.*

Genes: 28.

Hom: 6. in
Nestorium.

creatura, idolorum errore detenta, conuersa est ad agnitionem veritatis, & fideles homines ad sanctum baptizma peruenerunt, atq; in toto Orbe terrarum constructæ sunt Ecclesiæ. Słusznie nakoniec y miedzy kościolami wszytkiemy / ktore ná część Pánu Bogu nášemu po chwalebnyim Wniebowstapieniu iego stánelý / w naypierwszym wshánowaniu mamy mieć domek iey Loretánski. Który od wieków w wielkiej cenie mieli Chrześcianie / to iest prze lat dwanaście set dziewiędziesiąt y cztery w Nazareth w ziemi Sydońskiej. Y póki ien ^{meł s.} mieli w pośánowaniu y kościoly święte w wczciwości / poty sami siedzieli w wolności y dostáttach kráiorw támeżnych obfitych. Jáť skoro poczeł sie z Pánem Bogiem bráć / y w kościolách gadki / hándle / y zaloty stroić / táť od nich Pan lástke swoje oddalil / y podáť ich w niewola poganstá.

Psalm: 120.

Jáť bowiem obiecal Pan Bog Salomonowi / mieć oczy swoje otwarte záwśze náđ kościolem swoim / táť też ie miał / y ma záwśze otwarte náđ tym domkiem s. Ecce non dormitabit, neque dormiet qui custodit Israël, mowi Dawid s. Y jáť skoro obaczył á ono Chrześcianie nie pochrześcianstwu sie w kościele spráwuia / ále po poganstwu; táť záraz y Jeruzalem / y Grecya / Cypr y inśe odlegle / y nam bliskie páństwa podáť w rece poganstkie. Jáťoby chcacy rzec: Y chcecie žyc po poganstwu / bádźcież pod poganami. Et dixi, non pascá vos, quod moritur moriatur, & quod succiditur succidatur: & reliqui deuorent vnusquisque carnem proximi sui. Y táť Maurytáni osiedli Afryke / Sáraceni Azya / á Turcy wielká część Europy.

Zach: 11.

Jest bowiem Pan Bog strożem Kościoła swojego / to iest wszytkich wierzących wen / y ma w ręku dwie lástki / ktoremi nász rządzi iáťo owieczki swoje / nos autem populus eius, & oues pascua eius. Jedne lástke zowie ozdoba / á druga zowie biczem ábo powrozkem / z ktorego wiec sobie pástierz bicz ná zágánianie bydla wśelákiego robi. Bo táť o sobie mowi ná tymże mieyscu v Zácháriášá Proroka: Et assumpsi mihi duas virgas, vná vocauí Decorem, & alteram vocauí Funiculum. Y spráwuia sie moje owieczki po Chrześcianstwu / máia Decorem. Krolowie ich trzymáia sceptra złote w ręku / róśkazuia w pośoiu / nie opprzymia poddánych / nie obawiaia sie pogránicznych nieprzyiáćiol. Y niechca záchowáć sie pochrześcianstwu / profanuia kościoly moje / odeymuia im prowenta / nie bywaia w nich ná modlitwie / y ná słuchanie słowá moje. Ale sie tam schodza ná śmieśki / ná zaloty / ná popisowanie sie z háťami y kleynotami swoiemi: á ia ná nich pošle virgam Funiculi, pošle Kozaki z komośsynami / pošle orde Tatárstá z náháyťami / pošle Turki z kisciemi / pošle Heretyki z zápalonemi knotami. Aby táť iáťo ia sam wygnátem powrozem kupaiace y przedáiaće z kościoła / táť oni wygnáli národ swowolny y rozpustny z domu moiego / y wśieli ich w nie-

Kiedy kościo-
łowi ludźie nie
ścinuia, Pan
Bog ich podá-
ie w rece po-
ganstkie, iż sie
po poganstwu
spráwuia.

ich w niewola swoje/ y biczami ich bili/ do robot przyganiając iako
bydło nieme.

Pamiętajcie przeto słuchacze moi/ Dom Pański mieć w pożą-
nowaniu: Dominus enim in Templo sancto suo, Dominus in celo
sedes eius. A patrzącie iako ziemię s. podawşy w rece Tureckie
Pan Bog y domek Panny Náswietşey od nich wziął/ aby do nie-
go iako? Ciuitate m refugij nie wćiekali sie z modlitwami swoimi/
proşac Nátłi miłosierdzia aby sie za niemi przyczynila. Za pązo-
wania tedy Bonifáciusza ósmego Papieża/ z Nazáreth był ten do-
mek przez Anyoly święte wrzenieşiony oo Juliryku Prowincyey
Krolestwa Dalmackiego/ y tam był postawiony na pągortu ie-
dnym/ nie daleko miasteczka flume rzeczzonego/ dnia dziesiątego
Decembra. A ztamtąd do Wloşkiey ziemię na grunty miasta Re-
fanátenşkiego: Gdzie go Anyolowie świeci postawili na roley
pobożney wdowy iedney Laurety rzeczoney. Skąd porym domek
ten/ domkiem Lauretánşkim iest nazwany: y dzień ten dziesiąty
Decembra/ ktorego ten domek na to tam mieysce iest przyniesiony/
z wielką wroczyşćością ludzie okoliczni w Lorecie obchodzą.

Ktorego to nabożeńştwá Wyczystego / przezacna nácyá
Wloşka/ y tu miedzy nami mieşćając/ gdy opuşćać nie chce/ was
wszytkich pobożni słuchacze/ do wystawienia Panny Náswietşey/
per quam salus credentibus apparuit, przykładem swoim pobudza.

Jesliże bowiem Koşciół Kátholicki świeci ten dzień/ ktorego
kilká ogniw láncuch: Król Gotcki s. Grzegorzowi dárował/ kto-
rym láncuchem Piotr s. za Ueroná był w więzieniu do ściány
przytowany/ y znowia to święto Sancti Petri ad vincula. Gdy dru-
gi láncuch/ ktorym był w Jeruzalem zwiázany/ Eudoria Cesárzo-
wa/ Theodosij Iunioris vxor, do Rzymu z Jeruzalem posłała corce
swoiey Eudoriey. A tá gdy go Papieżowi wkázała/ á Papież te-
ż ow drugi láncuch iey wkázał/ tedy sie zarázem zşoba zroşły/ iakoby
ieden był láncuch. Tedy daleko słusznieyşka iest/ abyśmy dzisieyşy
dzień świecili/ ktorego Anyolowie s. Domek Náswietşey Panny
(w ktorym dwie náture w iedne osobe sie zláczyły; & Verbum
Caro factum est,) z poganşkiey niewoli wyswobodziwşy/ do Wlo-
şkiey ziemię przyniesli/ aby od wszytkich Chreşćcian był miány w
pożánowaniu/ iako miedzy wszytkimi innemi Reliqwiámi kley-
not naprzedenieyşy. Ktorego w ziemi Tureckiey nie moglibyśmy
tak bezpiecznie náwiedzać/ y patrząc nań/ dziekować za to dobro-
dzieyştwo Zbáwicielowi náşemu/ iż sie dla náşego zbáwienia ra-
czył w tak podłym domeczku w bogo národzić: Jáko teraz gdy w
Chreşćcianşkiey ziemi / y miedzy Kátholikámi iest postawiony/
wolno káżdemu nabożnemu do nieg wnişć/ y chwalić Pána Boga/
modlitwy swoje oddájąc.

Náiąc wprawdzie rozmaíte koşcioly w Chreşćcianştwie roz-

Łe 3

zmaíte

Psal: 10.

Czemu świę-
ca święto Sa-
Petri ad
Vincula.

Słusna aby
nabożni słu-
bnicy Panny
Náswietşey
święcili z ra-
dością dzień
przeniesienia
domku iey s.
do Loretu.

zmáitereliquie s. ktorých ábo sie sam Chrystus Pan dotykał ábo Mátká iego Náswietša; iáko to žlob/ w ktorým byl položený ná-
rodziwszy sie wstáyni/ y pieluski/ w ktore byl powijány/ máia w
Rzymie w kościele S. Mariæ Maioris Sukiente Pána Chrystusa-
wa tkána nie zšywána/ ktora znáczy iedność Kościoła iego s. y
pás Náswietšey P. y inše Reliquie s. w kościele Láteránnem.

Ma Kościol Peruzki pierścien Náswietšey Pánni ktorým
była poślubiona w małżeństwo Jozephowi s. Ma Turyn
prześcieradło/ w ktore był wwiniony Chrystus Jezus z krzyża ziety/
y do grobu w nim wiozón. Maia y inše miásta/ osobliwie A-
quisgran w Niemczech reliquie rózne/ á Konstantynopole też miá-
ło tego síla nim Turcy opánowali. Ale miedzy innemi reliquiámi
nie iest też y domek Náswietšey Pánni podleyšy/ w ktorým Chry-
stus Pan byl z dziecinstwa wychowány.

Plutarchus
in Iulio
Apoph.

Pisze Plutarchus o sławnym malarzu Zeuxesie/ iż go páni
iedná Rzymska prosiła/ aby iey z swoich obrazów przedał ieden/
ktoryby sam rozumiał być sztukę nazacnieyszą. Zeuxis konštu
swęg niechcąc ná rozsadek białogłowski podawać/ by go nie ganiła
potym; powiedział/ ktory sobie obraz obierzesh tenci przedam/ á za-
lecaćci żadnego nie moge. Páni przenáielá czeládnika iego/ aby
wpadłszy do izby gdzie on z nią rozmawiał zámował ná Zeuxesa/ Pá-
nie/ dom sie twoy zápalil y gore inž wšyšteł. A Zeuxis gdy ták on
czeládnik ná niego krzyknie: Seruate mihi Adonidem, rzecze do cze-
ládnika/ Seruate Adonidem, iáko by nióć inšego niedbáiąc/ tylko
żeby mu te sztuki białogłowy iedney Adonidy rzeczoney odmálo-
wany z ognia wyrátowali. A w tym mu oná Páni rzecze/ nie-
trwożcie sie Pánie/ niemášci nic. Ale te mi sztuki Adonidy má-
lowáney przedaycie.

Rom: 3.

Ták Pan Bog wšedhmogacy/ gdy grzech pierwszych rodzi-
ców ná wšytkich nas padł/ że sie w nim rodzić musiemy; Omnes
in Adam peccauerunt, & egent gloria Dei, mowi Páwel s. Na-
świetša Pánni wyiał od tego ciężaru/ iáko Zeuxis iáki mowiac:
Seruate mihi Mariam. A ták Niepokálanego iey poczećcia swięto
Kościol s. odpráwuie/ iż nie tylko lástka pierworodná przy pocze-
ciu swoim/ iáko Anyołowie swięci y pierwszy rodzicy nášy przy
stworzeniu swoim obdárzeni byli. Ale też niewypowiedziánemi
lástkami y dárami Duchá s. była ozdóbiona/ ták że obaczywszy ia
Anyołowie swięci ornatam monilibus, zádziwić sie musieli/ pytá-
jąc sie: Quæ est ista quæ progreditur quasi Aurora confurgens.

Cant: 6.

Ták y teraz/ gdy sprośni Máchometáni mieysca wšytkie s.
vbi steterunt pedes Domini, zá dopuščzeniem Pánskim/ dla grze-
chow zlych Chrześcian posiedli/ Domek ten/ w ktorým oná niepo-
kálaná będąc przy poczećciu/ żywót swoy niepokálanie prowadzila/
y w nim mieszkáiąc/ Logá wcielonego w żywocie swoim pániem-
skim

ktim nošilá / żeby od Pogan nie był sprophánowany / kazał go An-
yolom swoim między pobożne Kátholiki przenieść / mówiąc: Serua- Czemu Pa-
Bog kazał
domek Pán-
ny Naświęt-
zey przenieść
z Ieruzalem
do Loretu.
te mihi Mariæ domum, wynieście z tego pożaru to mieysce święte /
niech się go płomień sprośności obżezáncom nie tyka.

A ponieważ w takiej łasce jesteś v Syná twoiego / o Pánno-
Naświętša / Templum sanctæ Trinitatis, że wszystko co zechceś o-
trzymać / ożesz; Inuenisti enim gratiam apud Deum. Dla ktozey / iá-
ko sama od wszelkierz zínázy grzechowey / y wczynkowey / y pierwo-
rodney záchowána jesteś: tak y Domek twoy s. od splugáwienia
sprośnych Máchometan i. záchowany. Cui też y nas do ciebie
dzis wołaiących / záchoway od wszelkierz nieprawości nášej / á o-
zdobionych łaská Syná twoiego / wprowadź nas do onego Ko-
ściółá niebieskiego / w którym teraz samá z tego materýálnego dom-
ku swiego przeniesiona królujesz szczęśliwie / patrząc ná istność
Troyce Przenaświętšey / Oycá / Syná / y Duchá świętego. Kto-
remu od nas / y od wszelkiego pokolenia / niechay będzie poklon-
czeń / y chwala / ná wielki wieków / Amen.

KAZANIE TRZECIE

O Skuteczności przyczyny Pánny Naświęt-
szey zánámi do Iezusá Páná: y o budowá-
niu kościołów pod icy imieniem.

*Ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius, ut
enarretis in progenie altera. Psalm: 47.*

GDy się pánstwo Żydowskie zá syná Sálomonowego Ko-
boámá ná dwoie Królestwo Judzkie / y Izráelskie roz-
dzieliło / Chrześcíanie w Pánu Bogu mili / żeby się było
Judzkie pokolenie nie vdało tak do bálwochwálstwa / iá-
ko się byli vdałi królowie Izráelscy z poddánemi swoiemi / postál
do nich Pan Bog Ozeášá Proroká / aby nie odstepowali od záko-
nu iego świętego / si fornicaris tu Israëh, non delinquat saltem Iuda:
Jeśli się powiáda púsćili ná wszeláká swáwólá Izráelczycy / y po-
robili sobie bogi dREWNIANE / aby się im klániali / imnie Boga swego
opuścić

Oseaz 4.

opusćiwšy/ przynamniety wy z polenia Judzkiego nie bądźcie tak
 šalonymi/ nolite ingredi in Galgala, & ne ascenderitis in Bethauen.

Galgala co
 się rozumie.

Galgala z Sydomofkiego rozumie się Renouatio, a Bethauen
 Domus vanitatis, a Theodocion powiada/ że Bethauen rozumie się
 domus iniquitatis, Symachus zaśie y Aquila domus inutilis, domus
 nihili; Co wszytko wważywszy/ tak się rozumieć ma/ iż Pan Bog do

Bethauen,
 dom prozno-
 ści y niepra-
 wości.

Judzkiego pokolenia mowi: nie chodźcie wy tam/ gdzie mnie opu-
 ściwszy ludzie zwracają się do dawnego swego bałwochwalstwa/
 y nadzieie swoje pokładają w bogach swoich fałszywych/ co iest
 rzecz mienżyteczna/ grzeu, wielki/ y próżność szczyra/ gdy ich, jał-

Psalm: 47.

wany ich nie zbawia. Ale ponite corda vestra in virtute eius, mowi
 Dawid s. ktory was zbawić może/ ktory wam wieczną szczęśli-
 wość w krolestwie swoim niebieskim obiecuie; temu tedy klaniaj-
 cie się/ temu w miastach waszych kościoły stawiajcie/ abyście
 w nich wychwalali dobroć iego / y imie iego święte na wieki; Et
 distribuite domos eius, vt enarretis in generatione altera.

Katholicy po-
 bożni pokła-
 dają vfnosć
 w przyczynie
 Panny Na-
 świętsey do
 Syna iey na-
 milšego, y
 nieomylają
 się na niey.

A że Chrystus Jezus sprawuiąc zbawienie nasze/ obrał sobie
 za Matkę Nasświetła P. Marya / z ktorey ciało nasze ludzkie na-
 się przyiawšy / one potym nad wszytkie chory Anielskie wywyż-
 szyl / y uczynił ją Oredowniczką naszą/ aby się za nami do nieg przy-
 czyniała; tedy y w iey mocney przyczynie / mocną nadzieie naszą
 pokładajcie/ ponite corda vestra in virtute eius, y kościoły gestę pod
 iey tytułem na część Zbawicielowi waszemu wystawiajcie/ w kto-
 rychbyście chwałę Matki iego potomnym czasom opowiadali: Et
 distribuite domos eius, vt enarretis in generatione altera, ponieważ
 ona iest vita, dulcedo, & spes nostra, iako iey kościół wszytek Katho-
 licki śpiewa.

Na dzisieyszym przeto Kazaniu/ pokazuje łaskom waszym/ iako
 mamy vfnosć naszą pokładać w przyczynie Panny Przenaswięt-
 sey / y oney na część kościoły budować / aby się za nami modliła do
 Syna swiego/ vt digni efficiamur promissionibus Christi.

Cantic: 2.

L Uboby z wielu miar mogło się probować/ że Panna Naswięta
 była wiele może przyczyna swoją v Syna swiego namilšego/
 przez ktora to iey przyczynie otrzymywamy łaskę Boską z nieba: Je-
 dnak nie mogąc się w iednym Kazaniu tak rozszerzać/ iako zacność
 materzey potrzebuie/ trzy tylko osobliwie rące na ten czas przy-
 niose/ dla ktorych mamy się do iey patrocinium vciekać/ y vsać stać/
 iż nas modlitwa swoją v Zbawiciela naszego wspomozie; a to wy-
 wodząc z mieysc pisma świętego / z ktorych pierwsze iest w Roz-
 działie wtorym pieśni Salomonowych / tedy ta niebieska Oblu-
 bienica/ tak o sobie mowi: Laeva eius sub capite meo, & dextera illius
 amplexabitur me: Oblubieniec powiada niebieski/ rękę swoją lewą
 kiedy spie trzyma podłożony pod głowę moją/ a prawą rękę trzy-
 ma /

ma/ obląpiwszy mie na sercu moim; abym nic nie mówiła / kiedy czego potrzebuje po nim przyczyniając się za grzesznikami; ale cokolwiek ieno pomyśle w głowie moiej / aboli w sercu moim / ież wszęchmocna ręka iest zarazem gotowa wykonać to rzecz sama. Nie wątpię przeto w iey przyczynie grzesznicy / abowiem ona iest val-
 lum fidelium, & propitiatorium laborantium, iako o niey Ephrem s. mowi / y Kościół powszechny w modlitwie przy Mszy s. w Wigilię iey Wniebowzięcia chwalebne go tymi słowy potwierdza: Munera nostra Domine, apud tuam clementiam Dei Genitricis comme det oratio, quam idcirco de praesentibus transtulisti, vt pro peccatis nostris apud te fiducialiter intercedat. **V** dla tego ia **Wła-**
 zyżanzenus s. zowie Patronam acceptissimam, a Bernat s. Aduocatam salutis nostrae negotia pertractantem.

S. Ephrem
Orat: de
laud: Virg.

S. Nazianzin
Tragæd: de
Christo.

S. Bernard:
ser: 1. de As-
sumpt.

Cantic: 4.

Blof: in Spe-
culo suo
cap: 12.

Tull: 3. in
Verrem.

Gilbert:
serm: 29.

D. Epiph:
Hæresi. 78.

Powtore mowi Oblubieniec niebieſi do tey Oredowniczk
naſzey: Veni de Libano sponſa mea, veni de Libano: Veni, corona-
 beris de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leo-
 num, de montibus pardorum. **Rozmaicie to mieysce Piſma s. Do-**
ktorowie kościelni tłumacza / y rozmaite interpretacye na objaſnie-
nie zakrytey tajemnice przywodza. Ale wszyscy iednak w tym ſie
zgadzają / iako Ludouicus Bloſius mowi / iż dulciſſima Maria nul-
lum à ſe repellit; peccatoresque ad ſe piè & humiliter confugientes,
blandè ſuſcipit, fouet, protegit, & filio ſuo materna fiducia reconci-
liat. Citiusque cælum cum terra perierit, quàm ipſa aliquem ſerò ſe
implorantem ſua ope deſtituat. Powiadaia tedy Łacinnicy / iż ta
Præpoſitio De, toż właſnie waży co y Propter. A kiedy Krasomo-
wca Rzymſki na iednym mieyscu mowi w Oracyey ſwoiey: Flebat
vterque non de ſuo ſupplicio, ſed pater de filij morte, rozumieć ſie
ma: Flebat vterque non propter ſuum ſupplicium, ſed pater propter
filij mortem. Gdy przeto Duch ſwięty mowi veni de Libano, &c.
rozumieć ſie ma / iż Chryſtus Jezus mowi do Oblubienice ſwoiey
nałochanſzey Panny Przeczyszey: Podź Matko moia droga / przy-
czyniaj ſie za tymi grzeſznikami / co ſie wciekają do ciebie / a ſa zaka-
miałemi w nieprawoſci ſwoiey / iako gory ſkaliste Libańskie; ſa
ſrogiemi na bliźnych ſwoich / iako lwi okrutni; ſa drapieżnymi / iako
Łamparci; y żyją żywotem beſtialſkim iako dzikie zwierzęta.
Jednak że gdy ty za nimi inſtancya ſwoie wniesieſz / bez zawſty-
dzenia twego wſzelkiego ſprawiſz im to / o co żadać bedzieſz; y od-
niesieſz od nich za to korone chwały. Ktokolwiek tedy iest de ca-
pite Amana, to iest / iako Gilibertus wyklada / de populo vano &
coanguſtiato, a żyjąc pierwey iako beſtya bezrozumna / a potym ſie
obaczy y vpamięta / a do tey Matki miłoſierdzia z vſnoſcia ſtala
wciecze; odnieſie poćieche / odnieſie grzechow ſwoich odpuſzcze-
nie za iey interceſſyą. Et non iactabitur vana gloriæ vento, nec fran-
getur ſcopulis aduerſorum, nec abſorbebitur voragine voluptatum,

ſf

ſed

sed prosperè veniet ad quietis æternæ portum. A przeto vsáiac iey przyczynie skuteczney / ponite corda vestra in virtute eius, a trwajcie na iey służbie wiecznie. Inaczezy nie naśládując iey w cnótach swietych y pobożności / nic samemi vsty nie spráwiemy. Vt impetres eius orationis suffragium, non deferas conuersationis exemplum, mowi Bernat s.

S. Bernard:
Hom: 2. lu.
per Milus.
est.

Ioannis. 19.

Iako się zje-
mia. rzęła
czasu męki
Pánuskiej y pá-
dły skatły.

Trzecie miejsce z Pisma swietego mamy / ktore nam otu-
czyni skuteczney przyczyny Panny Náswietšey za nam v Syná
iey namilšego / napisáne v Janá swietego w Rozdziale dziewie-
tnastym: Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius, &c. Po-
dáia starzy Pisarze / iż goy sie ziemia rzęła przy śmierci Pána
Chrystusowey / tedy na lewey stronie / tedy wiśiał on lotr niezbo-
żny co bluźnił Pána / rospádlá sie ziemia gleboko bázro / vczyni-
wszy przepásć miedzy lotrem onym / a Krzyżem Pána Chrystuso-
wym; a po prawey rece / tedy Panna Náswietšá stála / wiśiał lotr
on poturuiący / ktory mowił do Pána: Domine, memento mei,
dum veneris in regnum tuum. Obrociwszy sie przeto Pan ná lotr
mowiącego do siebie / vyżrzał Mátkę swoje kochána płacząc / y ná
iey žal tak wielki wspomniál sobie / iż do niey mieli niegdy wšyscy
wierni wołać przy śmierci swoiey: Tu nos ab hoste protege, & ho-
ra mortis sulcipe: y za tą okázýa záraz dobremu lotrowi iuż bliskie-
mu śmierci miłóšciwie odpowiedziál: Amen dico tibi, hodie me-
cum eris in paradiso.

Czemu Pan
na krzyżu
vmierał
głowe swoie
na tę stronę
sklonił kędy
stála Mátká
iego Przená-
święšá.

A sam też záraz potym Duchá swiego Bogu Oycu polecá-
iac / sklonił głowe swoje ku Mátkę swoiey bolesciwey / aby po-
żał / iáko nádstáwia vchá swego ná iey intercessýa za wšytkiemi
grzešnikámi; osobliwie / gdy sie iey protekcyey kónáiac polecáia. A
z tad to Košciól swiety postanowił / abyšmy iá pozdravíiaiac po-
zdrowieniem Anýelskim / te osobliwie słowá ná kóncu do niey mo-
wili: Sancta Maria mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc, &
in hora mortis nostræ, Amen. A żebyšmy mocno vsáli / iż nam przy-
czyna swoia wšytko spráwi / co ieno zechce / by też y za naygło-
wnieyšymi grzešnikámi modláć sie; dla tego nas do iey służby y
naboženštwá Jerozolimšti Káznodzieia temi słowy nápomina:
In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserua
vias eius; inuestiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus
ne derelinquas eam; in nouissimis enim inuenies requiem.

Ecclesi: 6.

Nicol: Or-
lan: in An-
nal: Societ:
Iesv de Pro-
uin: Ind:
Orientali.

Píše Nicolaus Orlandinus w Hystoryey swoiey / iáko żołnierz
ieden Hispánski do Indiy záiacháwšy / strapióny nedzá y ránami
od nieprzyiáciela / gdy niškád rátkunku mieć nie mogli / wpadšy w
desperácýa / oddal sie z dušá czártu. A potym idąc mimo ieden
košciółek Chrzešćianški / wšedł do niego z tresunku / gorącá sie
chcący vchronić. A obaczýwšy ná oltarzu obraz Panny Nás-
święšey / wspomniál sobie / iż oná iest Mátká miłóšierdzia / y
padšy

padłszy na kolana swoje począł rzewnie płakać / prosić aby mu odpuszczenie grzechow v Syna swiego zjednala / y dodała pomocy do czynienia potuty za wszystkie grzechy iego. A w tym obaczy Obraz Panny Naswieszey tak obficie płakać / aż wshytel obrus na Oltarzu zmaczał sie: a potym Dzieciatko Pan Jezus kiwnął głowę na Młotkę swoje / aby nie płakała / y na żołnierza onego także / dając mu znać / iż grzech iego iemu odpuszcza. Odszedł tedy z radością do zakonu wstąpiwszy / żywot świętobliwy na potym prowadził.

Iako Panna
Młotka z płaczem za grzesznikiem idącym do Syna swiego modliła się.

Do niey przeto / iako do nieomylnej nadzieie / y Pátronki wielmożney kaze sie nam. ośwytłim Ephrem święty wciekać / do ktorey y sam takowa modlitwa w pieśniach swoich wnośi: Ade-
sto mihi nunc, & semper, ô Virgo Dei Genitrix, mater misericordiæ, benigna & clemens, in præsentí quidem vitæ cursu feruens protectrix, atque auxiliatrix, hostiles quoscunque impetus à me auertens, & in via salutis me constituens, ac in extremæ vitæ articulo miseram meam animam conseruans, & tenebrosos atque horrendos pessimorum demonum aspectus ab ea procul repellens: in tremendo autem die iudicij, ab æterna me damnatione liberans, & postremo in numerum iustorum me referens, atque inaccessæ tui filij, Domini & Dei gloriæ me hæredem efficias.

S. Ephrem
Oratio ad
Virginem.

A ponieważ tak iest można / tak miłosierna / y tak dobrotliwa Młotka Pana Boga naszego Jezusa Chrystusa / że nas grzeszników do siebie wołających nie odrzuca / y łaskawie wysłuchywa; dla tego Kátholicy moi / ponite corda vestra in virtute eius, & distribute domos eius, vt narretis in generatione altera. Wychwalaycie iey imie pod niebiosá / poświęcaycie iey Oltarze / Kaplice / Kościoły. A ten Domek iey / w ktorzym nam Zbawiciela świata porodziła / miejcie w pośzanowaniu / y że go z Pogańskich narodow do Chrześciańskich kráin Aniołom świętym / dla wielkzey poćiechy y nadzieie naszej / przenieść kazála / przez co nam miłościwą Obrońcielką y Dobrodziejką być sie pokazuje / pokornie dziękuycie. Dzien ten pamiatki przeniesienia iego do Loretu z nabożnym narodem Włoskim solenniter obchodźcie. A w tych zamieszanych czasach Oyczyzny naszej do niey o ratunek z pomienionym Ephremem świętym wołaycie: Eripe nos, ô Virgo sancta atque intemerata, à quacunque necessitate ingruente, & à cunctis tentationibus diaboli. Esto nostra conciliatrix, & aduocata in hora mortis atque iudicij; nosque à futuro inextinguibili igni, & tenebris exterioribus libera, & filij tui nos gloria dignare. O Virgo, & Mater dulcissima, & clementissima.

S. Ephrem
in lamentati
Deiparæ su-
per Pass.
Domini.

Wielka to bowiem iest nas Chrześcian poćiecha / iż wielkiew Młotki Bożey po wszystkich okregu ziemi widzimy Kościoły / a osobliwie w tey naszej oyczyźnie nie masz tego miasteczka / nie masz

tey wsi kościołem ozdobionej / gdzieby nie było albo Kaplice / albo Oltarza / albo Kościoła Panny Násświetszej / przy którymby albo Bractwo iakie / albo Zakon który / nie miał iey chwały po Panu Bogu wystawiać.

Jako ieno bowiem przedko doczytał. sie Chrzescianie tego napomnienia Psalimisty swietego / Distribuite domos eius, vt narretis in generatione altera, tak zaraz wszyscy za Patronkę iá sobie wzięli / wszyscy pod iey imieniem Kościoły budować poczeli. A raprzód sam Piotr s. Princeps Apostolorum, ieszcze za żywota Panny Násświetszej mieszkając w Syryey / ná iey część kościoła zbudował / y poświęcił w miasteczku, rzeczonym A-karada / y sam w nim częstokroć celebrował / kiedy mówi Cardinalis de Vitriaco, y podziś dzień cuda wielkie sie dzieia / y tak Chrzescianie iako y Saraceni poganie w potrzebach swoich do Panny Násświetszej o ratunek wciękając sie wielkie pociechy odnoszą.

Iacobus de
Vitriaco
Card. in sua
Hist. Orien-
tali. cap. 44.

Ioan: Pineda
in Monar-
Ecclesiastica
lib: 10. cap:
2. §. 4.

Drugi Kościół Násświetszej Pannie wystawił Jakub s. Apostol także za żywota iey / w Hiszpaniey w mieście Casarau-gusta rzeczonym / gdy mu sie ná kolumnie iedney Panna Násświet-sza ukazała / y przez Anioła ná tym miejscu pod imieniem swoim Kościół wystawić kazała.

Thom: Bosio
lib: 9. de sig:
Ecll. c. 9.

Kándaces Krolowa Ethiopie w mieście Aurumie / Ko-
ściół Pannie Násświetszej wystawiła / za rada onego Ewnochá
od Philippa s. otrzonego / iako świadczy Franciscus Aluarez.

Vincentius
Beluacen:
lib: 9. Spe-
culo: c. 100.

Świeta Martha ktora Chrystusa Pana w domu swoim czę-
stowała / niedaleko Marsiliey / Kościół Pannie Násświetszej we
Francyey wystawiła / który trzy Biskupi oraz świecili / s. Má-
riminus ieden z siedmudziesiąt uczniow Pana Chrystusowych /
Biskup Aqueński / swiety Trephines Biskup Arelateński / y swie-
ty Eutropius Biskup Aurascenński.

Canisius lib:
2. de Beata
Virg: c. 23.

Świety Maternus wzen Piotra s. Kościół ná część Pan-
nie Násświetszej wystawił / w Niemzech w mieście Tungris od
Kolna nie daleko.

Hierō: Olor:
Episc: Alga-
brien: lib: 1.
de rebus
Emmanu-
elis.

W Indiey wschodniy w mieście Kranganora ieden z onych
Trzech Krolow co do Chrystusa P. z vpominkami przyjeżdżali / Ko-
ściół ná część Násświetszej Pannie wystawił / a drugi w Kalkucie.

A osobliwie Karmelici / którzy sie w starym Zakonie Filij Pro-
phetarum zwali / od Apostolow swietych wiary nauczeni / rozrzu-
ciwszy one stara kapliczke / od Eliaśa Prorośa ná część Pannie
Násświetszej zbudowaną / y Seunion nazwaną / przestrzeńszy Ko-
ściół ná tymże miejscu ná część iey wymurowáli / w którym y sa-
ma Panna Násświetsza przed Wniebowzięciem swoim częstokroć
býwała / y pustelnikow onych braciškami swoimi zwála / iako o
tym szerzey Ioannes XLIV. Pátryarcha Jerozolimitański píše
w Historyey swojej de Institutione primorum Monachorum.

A między

A między inſzem Kościołami ktore były na cześć Pannie
 Wſwieckey wyſtawione / za iey żywota poſi ieſzcze na ziemi mie-
 ſkała / był też ten domek Loretanſki w wielkim wſzanowaniu / w
 wſytkich Apoſtoloro ſwietych / w ktorym oni przy obecnoſci
 Panny Wſwieckey ofiäre niepoſalana Pannu Bogu ofiarowa-
 li / iako o tym ſwiadczy Horatius Turſellinus, y Ioannes Baptiſta
 Mantuanus.

Turſell: lib:
 I. Hiſtor:
 Lauretana
 cap: 3.

B. ieſliże to mieyſce ſwiete ieſt / na ktorym Pan Bog Ewe
 z koſci Adamowey wſformował ; ieſli gora Sinai / kiedy Zaſon
 da' Moyſeſzowi ; ieſli Koſciol Salomonom / w ktorym chwala
 ſwoie obecna poſtazał ; ie liże iakiſia Bethleemſka ſwiete ieſt /
 w ktorey ſie Chryſtus Pan narodzić raczył : ieſli gora Thabor /
 na ktorey ſie przemienił / y gora Oliwna z ktorey do nieba wſta-
 pił / abo grob iego ſwiete w ktorym odpoczywał : tedy nie mniey-
 ſzey ſwiatobliwoſci ma być y ten domek Loretanſki / w ktorym
 wcielić ſie raczył / y aſtal ſie dla zbawienia naſzego człowiekiem.
 Záprawde Terribilis eſt locus iſte, non eſt hic aliud niſi domus Dei
 & porta cali.

A ſtad to podziſ dzien ten domek Loretanſki ieſt w wielkim
 wſzanowaniu v ludzi / nie tylko Chrzeſcíanſkich / ale też y pogán-
 ſkich ; ktorzy widzac y wiedzac dobrze / iako w potrzebach ſwoich
 nabożni do Panny Wſwieckey Kátholicy wielkie poćiechy y lá-
 ſki w tym domku ſwietym odnoſzą / lubo nie ſą wiara ſwietą
 oſwieceni iako my ; z daleká iednak wzdychania ſwoie y wota po-
 ſyłaia / aby czaſu zley przygody iakiey / abo choroby / laſka Mark.
 miłoſierney mogli być wſpomozeni. Tak Korcut Baſſa Mácho-
 metánin / wielka choroba bedac w Konſtántynopolu zložony /
 Roku tyſiac / piećſet / piecdzieſiatego pierwſzego / gdy ſie widział
 bliſkim być ſmierci / y iuż oddychać nie mógł / wſtęſawſzy od wie-
 żnia iednego Chrzeſcíanina / żeby ieſzcze mógł być żyw / kiedyby
 ſie do Panny Wſwieckey Loretanſkiey obiecowal / zaraz tu nie-
 bu rece podnioſſy / do wieżnia onego rzekł : by to mogła być pra-
 wda / co mi powiadaſ / zarazbym cie ozdrowiawſzy wolnoſcia
 dárowal / y z vpominkiem do tey Panny ſwiete y przyſtoynym do
 Loretu poſtal. Słubował mu wiezien on / iż miał zoſtać zdro-
 wym / ienoby ſlub do niey ſczyrym ſercem á pokornym uczynił.
 Co gdy wdział / cudownie teyże godziny ozdrowiał / y tego wie-
 żnia ſwoiego iako ſlubował / z vpominkiem do Loretu natych-
 miast wyprawił / liſt po Arabſku w taki ſens nápiſawſzy / ktory y
 podziſ dzien w ſkárbie koſcielnym na wieczną pamiatke chowaia.
 Quod bonum, fortunatumque nobis eſſe velit, magnus ac miſericors
 mundi dominus ; cum mihi ipſi diuinitus quiddam euenerit, ego
 Corcut Baſſa (ne meo deſim officio, tantęq; rei monumentum ali-
 quod poſteris extet) rem omnem ordine exponam. Ortum erat

In Annalib:
 Eccleſiaſti-
 cis Laure-
 tanis.

Báśń Turecki
votum do Lo-
retu uczynił
y ozdrowia-
nśy v pominki
posłał list ná
wieczną pá-
miatkę tako-
wy náписа-
nśy.

Drugi Báśń
także do Lo-
retu ofáro-
wał się.

Potym Żyd
z Nazareth.

atrox apostema nobis in pectore, iamque haud dubium imminebat exitium, cum desperata à medicis salute, meus me servus adiit, & sanè fidenter si mihi libertatem polliceris, inquit, Dei mei Matrem exorabo, vt tibi pristinam restituat valetudinem. Itaque ego confestim accersito tabellione libertatem ei repromissi, si ipse promissa præstaret. Extemplo servus positus humi genibus, & quædam super se signa ducens manu, cogitat, vt semet verbo præeuntem sequar: Inde ipse præire his verbis capit. Ego Beatæ Mariæ Lauretanæ opem implo-ro. Monenti obsecutus triduo post, Deo fauente, conualui. Ergo seruo in libertatem vindicato, hoc hirographum dedi cum votiuus donis, quæ meæ obseruantia, gratiq; anni monumenta sunt Beatæ Mariæ parenti præpotentis Dei, qui nos saluos velit.

W teyże Historyey domku Naświethęj Panny Loretáńskiey piśń / iáko inśy Báśń Turecki / sukienkę ná obraz Panny Naświethęj ze srebrá ciagnionego / perlami y kámienní drogiemi sádzoną posłał za czasów Klemensá Siódmego Papieżá.

Także Żyd ieden z Nazarethu rodzic / w leciech szesćdziesiąt o pewny exces od Turków / do więzienia okowany wsadzony; gdy począł w ciemnicy oney myśleć o zbawieniu swoim / postanowił do Chrystusa Pána y Matki iego Naświethęj wciec się / y zostać Chrześcianinem / aby nie zaginął ná wieki / iáko inśy iego narodu żydzi. W tym mu się we śnie wkazał Chrystus Jezus / przed ktorým on padł ná kolána swoje przez sen / y wyznał go być prawdziwym Messyasem ná zbawienie narodu ludzkiego ná świat zesłanym: A w tym wkażała się mu Panna Naświetha w niewypowiedzianej iásności / ktora Lucyey s. każała z nog ię okowy ziać y więzienie otworzyć / rostkánuąc mu aby zaraz prosto do morzá szedł / y w łodce ktora tam ná brzegu náydzie puseł się do Włoch do iey domeczku do Loretu. Uczynił tak / á wsiadłszy w łódkę one / sam niewie iáko morze w kilku godzinách mil kilkaset przepłynął / y szedłszy do Kościoła Panny Naświethęj / za dobrodzieystwa Pánu Bogu y Matce iego Przeczystey podziękował / á okrzciwszy się / żył w wielkiej światobliwości do śmierci.

Przeto nie tylko się cieszyć z tego Kátholicy nabożni / że ten zacny Kleynot / domek swoy Panna Naświetha z kráiorów Pogáńskich do narodu Chrześcianśkiego Aniołom świątym przenieść każała / y dzień ktorego siate przenosiny sstały / z radością vroczyśń obchodźcie: Ale też distribuite domos eius, vt ennarretis in generatione altera: Budnyćie podobne domki ná część Matce Bożey / y ołtarze iey kościoły / káplice wystáwiać / aby były wáśzey pobożności y nabożeńśwa przeciwko Pannie Naświethęj / świadkami v potomnych wieków / zkadby wáśzy sukcesorowie pochob sobie bráli / y przykład żywy; do oddawáńia podobney chwały Matce Boga naywyższego / vt enim impossibile est, mori Anselmus s.

quod

quòd illi, à quibus Virgo Maria oculos misericordiæ suæ auertit, saluentur: ita necessarium, quòd hi, ad quos conuertit oculos suos, pro eis eduocans, iustificentur & glorificentur; Żeby tedy oczu swoich miłosierdnych od nas nie odwracała / dla tego iey świętą nabożnie świecić / na iey część ołtarze stawiać / kościoły / oratoria / szpitale budować / Bractwa y Kongregacye stanowić / one nabożnie pozdrowiać / y do iey protekcyey z wśnocią wielką wciekać się mamy. Quia non est in hac vita sic desperatus, sic miser, mowi Bonawentura święty / cui non impetret misericordiam Saluatoris.

D. Bonau:
in Stimulo
Diuini A-
moris part:
3. cap: 19.

A żeby twoie nabożeństwo było / i ziemne / y modlitwa twoja wdzięczna Chrześcianinie / ipsius puritatem, mowi tenże Doktor święty / ac munditiam, omni virtute, mente, & corpore illibate in te seruando, toto conatu nitaris humilitate ac mansuetudine vestigia illius imitari.

D. Bonau:
de 25. mi-
rabilibus.

A teraz pokleknawszy na kolana przed Królową nieba y ziemi / mowmy wszyscy nabożnym sercem do niey:

Ora Mater Deum-natum
Nostrum soluat vt reatum,
Et post concessam veniam,
Det gratiam, & gloriam.

Petrus Clu-
niacen: Hy-
mno de S.
Maria.

A M E N.

AD MAIOREM DIVINI, MARIANIQ.
NOMINIS HONOREM,
ET GLORIAM.

REGISTR

R E G E S T R

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia,
w tych Kazaniach, ná vroczyſtoſci Panny Na-
ſwiétfzey piſanych, ná yduiacych ſię.

A.

A Bráhám czemu nacelnieyſzym ieſt miedzy Pátryárchámi	108.
Abráhám co ſię rozumie	271.
Absolonowá złoſć y rebellia przeciwko oycu	164.
Adam iáko iednego dnia był y Krolemy chłopem	42.
Adwent równie iáko y wielki Poſt ſtárzy Chrzeſćiánie poſzczynáli	117.
Adwent dla czego w Koſciele Kátholickim odpráwuia	112.
Affekt mácierzyńſki náwet y w okrutnych mátkách nie moſe ſię przeciwko dźiatkom ſwoim zátáić	161.
Affektu mácierzyńſkiego prawdziwego przykád	163.
Alphonſa wielkiego Krolá Arágońſkiego chęć do náuk	60.
Alma co ſię rozumie z ięzyká Zydowſkiego	127.
Amphion Fundator miáſta Thebańſkiego	198.
Anná co ſię rozumie	143.
Análogiey Pána Chryſtuſowey czemu nie prowadzono od Adáma, ale tylko od Abráháma y Dawidá	64.
Anyotowie Puſtelnikom ſwiętym co dzień pokarm przynoſili	66.
Anyotowie ſwięci niezwyčajna rádoſć máia, kiedy Koſciół ſ. odpráwuie vroczyſtoſć Wćielenia Syná Boſzego	69.
Apoſtółowie ſſ. opowiadáiáć Chryſtuſá Pána, nie zápomnieli y Mátki iego ſ.	269.
Arká Teſtámentu bylá figura Panny Máryey	11.
Arká Stározakonna iáko Pánnę Naſwiétfſá figurowátá	106.
Arimathæa co ſię rozumie	192.
Aurora ſkad ták ieſt rzeczona	29.
Authorá pokoiu Pánná Naſwiétfſá pokora ſwoia ſciągnęátá z niebá	203.
Aue co ſię rozumie	74.
Aue Maria zá háſto ná woynách dawáli Kátholiccy Ceſárze, y wygrawáli bitwy ſzczęſliwie	216.
Auguſtyn ſwięty iákic Elogium Pánnie Naſwiétfſey nápiſał	13.

B.

B Abilon co ſię znáczy	117.
Báby co ucza płód tráćić ſrodze grzeſſá	95.
	Bárzo

<i>Barzo grześa, ktorzy biategłowy brzemiennie bija, ábo iákimkolwiek sposobem znieważáa</i>	95.
<i>Báśśa Turecki wotum do Loretu uczynił, y ozdrowiawszy w pominki postat, list ná wieczna pámiatkę nápisawszy</i>	326.
<i>Bayká o okręćie Argonautow</i>	209.
<i>Bayká o rożey, czemu iest czerwona</i>	262.
<i>Biategłowy miłosiernieysze sa niżeli męszczyny</i>	253.
<i>Bernat ś. wszytkiey mądrości nábył z pierśi Pánni Naświętszey</i>	200.
<i>Bernatá ś. Pánná Naświętsza mlekiem z pierśi swoich nápoitá</i>	272.
<i>Belauen rozumie się dom próżności y ni równości</i>	320.
<i>Bez pokuty nie v nrze, kto nabożnie boleści Pánni Naświętszey rozważa</i>	167.
<i>Biskup stárego Zakonu iáka śátę ná się wdziemat, gdy do Swiatnice Páńskiej wchodził</i>	48.
<i>Biskupi máia Wdow bronić, y o ich krzywdę wymowác się</i>	146.
<i>Bráćtwo siedmi boleści Pánni Máryey</i>	194.
<i>Boiaźń Boża iáko iest ludziom pożyteczna, każdy z Pánni Naświętszey śnádnie wyrozumieć może</i>	58.
<i>Boleść y smutek Pánni Máryey był niewypowiedziány</i>	159.
<i>Bullingerus bluźniercá máćierzyństwa Pánni Naświętszey</i>	171.

C.

<i>Carmelus co się rozumie</i>	102.
<i>Czárći czemu Pánni Naświętszey nienáwidza, y boia się iey</i>	51.
<i>Czárći sami przepowiadáli przysćie Pána Chrystusowe ná świat</i>	221.
<i>Cedar co się ma rozumieć</i>	157.
<i>Cedrowe drzewo Krolem iest miedzy drzewy</i>	9.
<i>Cedrowi dla czego iest przyrownána Pánná Naświętsza</i>	8.
<i>Ceremonie rożnych Chrystus Pan záżywat przepowiadáiac Ewángelia swoię</i>	134.
<i>Ceremonie powierzechowne zewnetrzný áffekt oświádczáia</i>	135.
<i>Cesárze Rzymscy pod czas Koronácyey swoiey wszytkich więźniow wolno wypuszczáli</i>	141.
<i>Cesárzá Greckiego Pan Bog skarał, co Kościół Pánni Naświętszey zniósł dla rozprześtrzenienia páłacu swego</i>	230.
<i>Cesárzow Rzymskich czemu troiáka korona koronúia</i>	280.
<i>Celsá bluźnierce herezya</i>	25.
<i>Czemu początek Ewángeliey Mátttheusá świątego w wroczyśći Pánni Naświętszey czytýwáia</i>	15.
<i>Czemu P. Naświętsza przyrownána do miásta Ierozolimskiego ze złotá wrobionego</i>	35.
<i>Czemu do Liliey Pánná Naświętsza przyrownána</i>	51.
<i>Czemu się Anyotowie śś. ráduia w dzień Zwiáśtowania wćielenia Syná Bożego</i>	69.
<i>Czemu Kościół Kátholicki pozdrawia P. Naświętsza Pozdrow: Anyelskim</i>	73.
<i>Czemu się Chrystus Pan wćielić raczył</i>	86.
<i>Czemu Pánná Naświętsza z skwápliwostíá śtá náwiedzáć Elzbięgę ś.</i>	97.
<i>Czemu</i>	

R E G E S T R

Czemu Chrystus Pan nazwany jest Słońcem wschodzącym	118.
Czemu z świecami zapalonemi w dzień Gromniczny w Processyey idziemy	134.
Czemu Panna Naświętsza jest przyrównana do ogrodu orzechow	152.
Czemu Panna Naświętsza jest przyrównana do gory Lybanu	154.
Czemu zaraz po Narodzeniu Pańskim święca Szczepana ś. a potem zdraż laną świętego Ewangelisty	155.
Czemu P. Naświętsza od krzyża nie odeszła, gdy na nim Syn iey namilszy umierał	166.
Czemu Pannę Marya zwiemy Krolowa Anyelska	242.
Czemu Panna Naświętsza jest przyrównana do róży	263.
Czemu Panna Naświętsza jest nazwana Gotębica	54.
Czemu Świętych Bożych przy Ofierze świętej wspominamy	269.
Czemu Panna Naświętsza do gory Karmelu przyrównana	299.
Czemu święca święto S. Petri ad vincula	317.
Czego Panna Naświętsza przy rodzeniu Zbawiciela naszego nie cierpiła, to czasu śmierci iego na krzyżu wyboleła	189.
Często mamy pozdrowić Pannę Naświętszą, iesli chcemy od niey mieć błogosławieństwo	96.
Cztery razy tylko Pannę Naświętszą mowiac w Pismie ś. náydujemy, y od niey się milczenia uczyć mamy	97.
Cztery tylko te słowa mowiac, Ave Maria, gratia plena, prostak ieden zbawienia dostąpi	312.
Czworacy ludzie piastuia Pana Iezusa w sercu swoim	143.
Czym podobna Panna Naświętsza Synowi swojemu Iezusowi Panu	87.
Czystość niepokalana y sami Heretycy Pannie Przenaświętszey przyznawdia	234.
Człowiek Chrześcijański nie ma być leniwy w oddawaniu dziek Panu Bogu swojemu za dobrodzieystwa	107.
Co za powinowactwo miała Panna Marya z Elzbieta święta	94.
Co za pożytek Symeon ś. odniósł, iż P. Iezusa na ręku swoich piastował	140.
Co znaczy to imię Marya	171.
Co za pożytek odnośa z nabożeństwą swojego studzy Naświętszey Panny	282.
Co mowia Heretycy o Domku Panny Naświętszey	307.
Corka Xiążęca dla czego jest Panna Marya nazwana	12.
Cnota między czárzem a nami ustawną czyni nieprzyjaźń	50.
Ci co pokutuią, Iezusa Pana w sercu swoim noszą	143.
Cypryana Czarnoksiężnik a nawrocenie się do Chrystusa	213.
Cyrus Krol i jakim był fortunatem	123.
Cudowny sen iako się wyiawił	30.
Cudo, że Panna bez sprawy ludzkiey poczęta	94.
Cuda prawdziwe nie mogą być ieno w Kościele Kátholickim	256.

D.

D Aleko większe błogosławieństwo pochodzi z Panny Naświętszey, gdy kogo
nawiedzi, niżeli pochodziło z Arki stárego Testamentu

96.

Dawida

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.

Dawida ś. czemu wprzody w <i>Analogiey</i> P. Chrystusowej położono, niżeli <i>Abrahama</i> , który pierwey żył na świecie kilka set lat	64.
Dawid ś. czemu <i>Pannę Naswiętśa</i> nazwał <i>Tabernaculum</i>	314.
Dawny zwyczaj <i>ćiskania</i> pieniędzy na <i>więdzách</i> <i>Krolowskich</i>	99.
Dawny zwyczaj <i>Kościół</i> budować pod tytułem <i>Panny Maryey</i>	220.
Doktorowie święci co rozumieja przez <i>Ogród zamarty</i>	9.
Doktorowie święci luba pełni byli <i>Duchą</i> ś. nie mogli iednak dostatecznie opisać boleści <i>Panny Naswiętśey</i>	162.
Dom ek <i>Naswiętśey Panny</i> czemu iest nazwany domkiem <i>Loretńskim</i>	306.
Dom ek P. <i>Naswiętśey</i> czemu kazał P. Bóg przenieść z <i>Ieruzalem</i> do <i>Loretu</i>	319.
Dla tego wszytek <i>Kościół</i> P. <i>Naswiętśa</i> wystawia, iż nam <i>Chrystusa</i> P. <i>porodziła</i>	226.
Dla czego <i>Chrześcianie</i> mamy się w dzień <i>Zwiastowania</i> P. <i>Maryey</i> weselić	78.
Disciplinować się za grzechy dawny to iest zwyczaj w <i>kościół</i> Bożym	251.
Drugi wywod tego słowa <i>Aurora</i>	32.
Dzień narodzenia <i>Krolow</i> swoich czemu <i>stärzy</i> święcili	39.
Dusę , a nie serce, miecz boleści <i>Panny Naswiętśey</i> , gdy <i>Iezusa</i> <i>Pana</i> krzyżowano, przeniknął.	188.

E.

E dwarda <i>Krola</i> <i>Angielskiego</i> nabożeństwo do <i>Panny Naswiętśey</i>	231.
<i>Egypcy</i> anie <i>stärzy</i> malowaniem mądrość swoją wyrażali	276.
<i>Egidius</i> ś. iako cudem potwierdził <i>Matki</i> Bożej czystość niepokalaną	128.
<i>Elogia</i> <i>Panny Naswiętśey</i>	20.
<i>Emmanuel</i> co się rozumie	120.
<i>Esther</i> iakim sposobem figurowała <i>Pannę Naswiętśa</i>	2.
<i>Ewa</i> co się rozumie	74.

F.

F aciebat, czemu <i>stärzy</i> rzemieślnicy na <i>kunstach</i> swoich pisywali	90.
<i>Fecit</i> mihi magna, dla czego <i>Panna Naswiętśa</i> o P. Bogu <i>Stworcy</i> swoim powiedziała	91.
<i>Frąsunek</i> zbyt nię dopuści słowy <i>bolu</i> serdecznego wypowiedzieć	168.

G.

G algda co się rozumie	320.
<i>Góra</i> <i>Karmelus</i> znaczy <i>Kościół</i> święty <i>powstęchny</i>	300.
<i>Gołębicą</i> iest znakiem miłości y przyjaźni prawdziwej	264.
<i>Greckich</i> <i>Hetmanow</i> nabożeństwo do <i>Panny Naswiętśey</i>	216.
<i>Grecya</i> dla herezys y odszczepieństwa w niewola <i>Turecka</i> wpadła	229.
<i>Grzesznikom</i> czemu w <i>Analogiey</i> <i>Pana</i> <i>Chrystusowej</i> napisano	65.
<i>Grzesza</i> śmiertelnie, którzy wstawszy rano, zaraz idą do robot swoich, wprzod <i>chwały</i> powinney P. Bogu nie oddawszy	107.
<i>Grzechy</i> <i>Krolow</i> zaciągają karanie na ubogie poddane	230.
<i>Gromnice</i> czemu odprawuiemy z zapaleniem świec poświęconych	130.
<i>Gromnice</i> co znacza w nabożeństwie naszym <i>Chrześcińskim</i>	132.

Gromnice dla czego roświecamy kiedy się tyska, y grzmi na niebie	136.
Głupi Filozof, co się w ogień dobrowolnie wrzucił	142.
Głupstwo y ślepotą Heretycka	237.
Głupstwo Heretyckie około wzywania Panny Máryey	278.

H.

H erb Krolestwa Chaldeyskiego Lew z pasczeka otwarta	42.
Hermanus ś. iaka wonność czuł z ziemi, kiedy na imię Márya bił czołem w ziemię	273.
Historya świętą Panny Máryey śnieżney	220.
Historye czytać Krolomy Monárchom, est rzecz prz. zwoita	60.
Chrystus co się znaczy	8.
Chrystus Pan iako prąse wind wyciskał	13.
Chrystus Pan czemu się dopuścił Zydym zwiazać	174.
Chce tego po nas leżus Pan, abyśmy Mátkę iego Przenaświętśa mieli w po- sánowaniu	225.
Chćinność pánowania nigdy się w sercu ludzkim násyć nie może	92.
Chrześcianie stárzy P. Márya na Choragwiách woiennych pospolicie málowali	55.
Choragwie nieprzyacielskie wieśać w kościołách stárodawnych to jest zwyczaj	54.

I.

Iaka ma być intencya náśśa w czynieniu dobrych uczynkow	133.
Iakimi sposobem Pánná Náświętśa jest ozdoba świętych Bożych	16.
Iako cnotami świętymi Pánná Márya przechodzi wszystkie wybrane Páńskie	18.
Iako Pánná Przenaświętśa przyczynia się za grzesznikami do Syná swojego	21.
Iako Pánná Náświętśa ciemności światá owocem żywota swojego oświeciła	31.
Iakim sposobem Pánná Náświętśa jest mátká náśśa	55.
Iako Pan Bog świat odnowił przez Pánnę Márya	61.
Iako to Chrystus Pan sstał się cudowiskiem	72.
Iako Pánná Náświętśa jest brama zámkniona	114.
Iako Pánná Náświętśa jest ogrodem zámknionym	151.
Iako mamy czcić Pánnę Náświętśa	252.
Iako Chrystus Pan wprowadził Mátkę swoię Náświętśa do niebá	201.
Iako to Pánná Náświętśa jest błogostáwiona między niewiástami	241.
Iako róža była stworzona bez ciernia kolacego, tak Pánná Náświętśa bez grzechu piérworodnego	262.
Iako święte jest to imię Márya	271.
Iako Pánná Náświętśa jest góra Kármelem	302.
Iaka korona Pánná Márya w niebie jest koronowana	5.
Iaka nowinę Anyot przyniosł Pannie Náświętśey z niebá	87.
Iacy máia być stádu Panny Náświętśey	301.
Ian ś. w obiańczeniu swoim dla czego P. Náświętśa w osobie miáśśa opisuie	46.
Iáskotki ná co są dobre	203.
Ieconias co się rozumie z ięzyká Zydowskiego	57.
Ieruzalem co się rozumie	197.
Ierycho	

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.

Ierycho co się ma rozumieć	282.
Jeśli żyjac na świecie Panná Naświetsa była czártom strąsna, á coż dopiero będac wzięta do niebá?	215.
Ieszcze przed Narodzeniem Panny Máriey, Kościoły iey stáwiano	220.
Ioánná Arcyksiężná Rakuska do Panny Naświetsey nabożna	292.
Iob s. niechciał ciekawie bádać o sprawách Boskich, áby był w grzech iáki nie wpadł	90.
Im kto z. nieyszy umiera, tym go bárdziej wszyscy żáluia	167.
Im większy zacnieysza jest osoba iáka, tym ja bárdziej zniwagi y despekty bola	181.
Im to mędrszy, á za dobrodziejstwa niewdzięcznieyszy, tym też ciężey grzeszy	305.
Imię Márya iáko jest wierny. i pomocne czasu niebezpieczeństwa	215.
Imię Iezus y Márya Kátholicy dobrzy na Choragwiách swoich pisuia	217.
Imię Panny Máryey z niebá jest przyniesione	248.
Imię P. Máryey kilka set lat przed iey narodzeniem było miedzy Pogány przepowiedziáne	248.
Intencya y zabawa P. Naświet. jest nam grzesznikom táskę u Syná swojego iednać	44
Inszy Święci Boży po części pieli z kielichá męki Pána Chrystusowey, a Pán. na Naświetsa dż do nasyccenia	158.
Iudá co się rozumie	106.
Izdaák co się rozumie	80.
Iudyth święta była figura Panny Przenaświetsey	227.

K.

K Ażdy sobie życzy bogactw y mądrości, á niebá prawie żaden	116.
Káždy grzech jest ciężarem pogrążáciwym w piekle	186.
Káżde zgromádenie ma zálecenie swoje z dawney stárożytności, z za- cności fundatorá, y z liczby ludzi godnych	284. (160.
Kátholicy pobożni obfite tzy wylewáć máia, pátrzac na smutek Mátki miłosierdzia	
Koroná co znaczy	198.
Koralu naturá cudowna	266.
Komu słodkie bywa to imię s. Márya	275.
Kościół Pokoju w Rzymie zbudowany	83.
Kościół Kátholickie w Indyách od dawnych wiekow sa pobudowane	222.
Kościół Diánnny w Ephezie miedzy siedm cudow swiátá policzony	205.
Kopronimá Cesárzá potępienie, iż Mátkę Bożą czcić zákázował	110.
Kłamstwo bluźnierce Kálwiná	26.
Koń jest znákiem wojny	203.
Kto się chce przypodobać P. Máryey, niechay iey 7. boleści nabożnie rozmyśla	195.
Kto rad służy P. Naświetsey, ten nie miewa na się pokus cielesnych	251.
Ktorzy czystego sercá sa, ci nic nieczystego o P. Naświetsey myśleć nie mogą	239.
Kto w nocy z świeca chodźi czego ma przestrzegáć	133.
Kleopátry Krolowey Egypťskiej smierć	157.
Krolowie dla wielkości ánimuszu swojego żadney zniwagi ścićpieć nie mogá, ále ie zdrowiem opłacaia	173.
Krolowie Angelscy czemu się Defensores Fidei piśa	231.
Kámelitański Zakon sámá Panná Naświetsa promowowála	287.
Kármelići stárzy kácerzom oponowáli się zámśe o honor P. Naświetsey	288.
Kármel co się rozumie z Zydowskiego	298.
Kiedy kościołow ludzie nie sánuia, P. Bog ich podáie w ręce Pogáńskie	316.

R E G E S T R L.

L Abarus co się rozumie	287.
Łacinnicy troidkim nazwiskiem słońce y miesiąc nazywają	47.
Łąski rozmaite za przyczyna P. Btogośławionej w kościełku Portiunculae	
zwykły ludziom P. Bog po dziś dzień pokazywać	256.
Łabędzie Mąrynarze za dobry sobie znak mają	140.
Libanus co się rozumie z Żydowskiego	5.
Lilia co znaczy w Piśmie świętym 45. Lilia co za moc ma w sobie	51.
Lilia w starych była znakiem dobrej nadziei	52.
Lilie czemu ludzie proszą P. Naświetś y na Ołtarze ofiarują	26.
List P. Naświetśey Zakonnikowi jednemu zakonowi Łapucynskiego dany	310.
Liczba męczenników Zakonu Karmelitáńskiego	302.
Loretáński domek kiedy do Włoch jest przyniesiony	306.
Ludzie czemu się śmiać zwykli	71.
Ludzie grzeszni zawsze odkładają poprawę żywota do jutra, zaczęły też	
rzadko dostępują zbawienia dusznego	98.

M.

M agnificat czemu Panna Naświetśa śpiewała	103.
Mánicheusowa herezja	26.
Márya, czemu to imię Pannie Naświetśey dano	62.
Márya co znaczy	162.
Marthá y Márya znacza nam żywot pracowity y bogomyślny	21.
Marsilius s. iako się do nabożeństwa y służby Panny Naświetśey pobudził	272.
Miastu bogatemu Panna Naświetśa podobna	6.
Mátka jest nas wszystkich grzeszników Panna Naświetśa	254.
Madrych ludzi znać y widzieć wszyscy ludzie pragną	50.
Miłości P. Chrystusowej przeciwko człowiekowi nikt rozumem pojąć nie może	86.
Miłość iako stárzy malowaniem wyrażali	156.
Miłość Oycowska przeciwko synom	164.
Myrrhá ná co jest dobra	159.
Myrrbę Poganie słońcu ofiarowali 159. Myrrhá co to jest, y iaka	153.
My ludzie iakofmy zwykli rzeczy chwalić	63.
My grzeszni wszystkie łaski od P. Boga przez Pannę Márya otrzymujemy	40.
Mieśiacowi pełnemu iako jest Panna Naświetśa podobna	48.
Mniej się ludzie śmierci boją po Narodzeniu Pána Chrystusowym	81.
Miodu y cukru dla czego w starym Zakonie nie ofiarowano	105.
Męczennicy trojacy są w Kościele Bożym	155.

N.

N abórzicy fámilie swoje specja ci, którzy się nimi szczycą	45.
Nabórzicy człowieka boli niewdzięczność za dobrodzieiństwa	176.
Nád wszystkie miejsca s. stárego Zakonu zacniejszy jest sam Domek Nas: P.	307.
Natalis dies co to jest	38.
Nawiększa zacność jest P. Naświetś y, że jest Mátka Zbawiciela nášego	23.
Naywiększa to jest doskonałość w Świętych Bożych, iż wszystkim równie iako	
sámym sobie życzą zbawienia dusznego	139.

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.

Naywiększy ból Chrystus P. cierpiat, gdy go na krzyżu przybijano	189.
Naywiększa szczęśliwość naszą, patrzeć na twarz P. Boga naszego	249.
Nacudownieysza jest między tajemnicami wiary naszej tajemnica wcielenia Pána Chrystusowego	69.
Narodzenie P. Chrystusowo naprzód Simeon ś. oznaymił Oycem śś. w otchłaniach	137.
Narody nie przestrzegające czci P. Naswiętsey w niewcz się obrociły	228.
Naypiersza biatychgłow P. Márya czystość swoją pánieńska P. Bogu ofiarowała	46.
Nie tylko doczesny pokoy nam Chrystus Pan wcieleniem swoim przynieść raczył, ale też y wieczny. na duszy	83.
Nie zwyczajna y niestychana nowina na świecie, wcielenie Boga przedwiecznego w żywocie. ánieńskim	85.
Nie jest ten synem Bożym, kto się z nieśczęścia ludzkiego raduje, ale synem. czartowskim	95.
Nie radzi się z światem zabawiáia, ktorzy do nieba są przeznaczeni	98.
Nie z ziemskich dostátkow mamy się cieszyć Chrześciane, ale z skarbów. łask niebieskich	104.
Nie patrzy P. Bog na tego co się przed nim popisuje z światobliwością swoją	126.
Niesprawiedliwi sędziowie co by mieli niewinnych bronić od patwarzy y. prześladowania, to ich sami opprimia	175.
Nie tylko samo to imię Márya, ale y litery w nim położone mają tajemnice swoje	259.
Nie zámśe na bogomyślności mogli trwać y święci ludzie.	264.
Nie omyláia się Kátholicy nigdy w przyczynie Pánny Naswiętsey	320.
Nie máś tego narodu y między Pogány, gdzieby nie słyszano o Abráhámie	247.
Nic większego przyáciel przyácielowi życzyć nie może, iáko zdrowia y. wieku długiego	190.
Nikodym ś. był jednym z siedmiu uczniów Pánskich	192.

O.

Obfitość ziemi za błogosławieństwem Proroka Elizeusa	263.
Obyczajom nic nie odmienita P. Márya, tak wysokiej godności dostąpiwszy, że została Márka Syna Bożego.	95.
Obłokiem mglistym iáko Pánna Márya byc mogła.	11.
Odwagi wdow mężnych za Rzeczpospolitą	147.
Odpusty Portiuncule skąd posły	244.
Odpusty umalniaia człowieka od winy, y od karania wiecznego.	258.
Od wieków przeżyżzana na macierzyństwo Synowi Bożemu Pánna Naswiętśa, nie mogła być żadnym grzechem zmazana	241.
Od wieków opowiedziano to przez Proroki, iż Pan za naszą sromotę miał być sromotnie policzkowany.	179.
Oftu z żołącia zmieśanego czemu nie wypił Chrystus P. wszystkiego na krzyżu	156.
Ofiary w starym Zakonie dwoiakie bywały	190.
Ogrodom Pánna Naswiętśa iáko jest podobna	9.
Ogrodem zawartym czemu Pánna Naswiętśa jest nazwana.	15.
Oliwa Minervie poświęcona	200.
Oliwne drzewo czemu się czasu potopu nie zepowató	3.
Oliwie dla czego Pánna Naswiętśa jest przyrównana	199.

Osobliwa opatrzność swoją ma Pan Bog o wdowach pobożnych	146.
Osobliwie się Panna Naświętsza kocha w ludziach czystego serca	239.
Orzeł na drzewie Cedrowym łatwo się da pojąć	13.
Orzech włoski ma krzyż w sobie	152.
Okrutni od wieków y swowolni żołnierze bywają	180.
Oziębłość naszą w nabożeństwie dyspensy wymogła wstolicy Apostolskiej	112.

P.

Panna Naświętsza z pokolenia ludzkiego była	27.
Panna Naświętsza nabożnych sług swoich czasu śmierci cieszy, utwierdza y broni od nieprzyjaciół dusznych	50.
Panna Naświętsza jest Mistrzynią wszelkiej światłości	253.
Panna Naświętsza za posag miała Ducha ś. a za przywianek królowanie na niebie y na ziemi	29.
Panna Naświętsza iako zaślubiona, tak też y łaskami sobie zniebą danymi w syt- kich Świętych Bożych daleko przechodziła	39.
Panna Naświętsza iako jest księgami rodzaju Jezusa Chrystusa	64.
Panna Naświętsza dla czego jest rzeczna Myrrha Electa	154.
Panna Naświętsza iako jest Królowa męczenników świętych	156.
Panna Naświętsza iakiemi koronami jest ukoronowana	156.
Panna Naświętsza w niebie będąc, pokoy nam grzesznikom u P. Boga jedna	197.
Panna Naświętsza w sytych wybranych Pańskich prerogatywy w sobie dosko- nałym sposobem miała	200.
Panny Maryey imię iako było Chrześcianom na wojnach pomocne	215.
Panna Naświętsza lubo jedney jest natury z nami, zacnieyszego iednak jest ufor- mowania nad nas, bo się też y bez grzechu poczęła y bez grzechu żyła	233.
Panieństwo niepokalane Dziewicy Maryey pięknie przez kryształ jest wyrażone	237
Patriarcha co się ma rozumieć	55.
Pelagius Heretyk nie przyznawał czystości Panieńskiej Matce Bożej po porodzeniu Zbawiciela naszego	125.
Pelagos co się ma rozumieć	141.
Perle Panna Naświętsza podobna 4. Perty iakie się w morzu rodzą	34.
Pisał czemu nieślusny dekret wydał na Pana Jezusa	185.
Polacy stary iako Szlachectwem przestrzegali 23. (216.	
Polacy poki Bogarodżicę śpiewywali na wojnach, poty szczęśliwie bitwy wygrywali	
Polypo rybą cudowną w morzu	201.
Podobieństwo Panny Naświętszey do Arki Noego	205.
Pospolitego dobra ludzie sprawiedliwi szukaia nie swojej prywaty	139.
Potwarz naybárzciej człowieka boli	178.
Pochlebę iako skarał Alexander Wielki	61.
Pochwały różne Panny Naświętszey	267.
Potrzeba aby się z pokora modlił, kto chce być od P. Naś: wysłuchany	278.
Pokory mamy się uczyć od Panny Naświętszey	95.
Pokora P. Naświętszey skąd ma tak wielkie zalecenie swoje	120.
Pospolicie ludzie radzi się z prawdą mijamy, a grzechu nie powiadamy na się	124.

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.

Portiuncula Kościoł skąd iest tak nazwany	243.
Prawdy każdy się boi, y gniewa onię	177. (pierworodnego 14.
Piękne podobieństwo, iako Chrystus P. ochronił Mærkę swoię Przenas: od grzechu	
Prerogatywa Iana s. dla których był kochanym uczniem P. Chrystusowym	56.
Prędkość wojenna siła może na nieprzyjaciela	110.
Przestrzega nas Kościół s. abyśmy uciekali przed zapalczywością Boską	115.
Przeznaczenie Boskiego ludzkie odmienić nie mogą	30.
Prerogatywa Simeona s. nad inne Oyce święte stárego Zakonu	138.
Przyrodzenie rożey 21. Przyrodzenie gołębice iest wzorem miłosierdzia	245.
Przyczyna radości z narodzenia Panny Naświętszey	38.
Przyczyny frásunku y boleści Panny Naświętszey	175.
Przystáło to y należało koniecznie, aby się był Chrystus P. inákszym sposobem	
narodził, niżeli my grzeszni rodzimy się	236.
Przywilej Szkáplerza s. 289. Psszoły iako się castè rodza	132.
Putroká nocy iako iest teklive obywatelom sub Polo Arctico mieśkaiacym	119.

R.

R Aiem rokosnym dla czego Panna Błogostáwiona iest nazwana.	261.
Rzadko zgodá bywa między bráćia	100.
Ręka prawa czemu iest zacnieysza niżeli lewa	10.
Rezolucya Iudithy świętey dla zachowania Oyczyzny swoiey.	92.
Rezolucya nabożney białeygłony	257.
Rzymianie stárzy iako pokoy zawieráli	196..
Rodziców P. Naś: czemu Mattheus s. w Analogiey P. Chrystusowey nie położył	2.
Rodzicy chętnie śmierć ponoszą za działki swoie	164.
Romulus iako zakładał Rzeczpospolitą swoię	202.
Rostropna biatagłowa snadnie męża od niebezpieczeństwa uwolni	245.
Roża iest znakiem miłości	262.
Różaniec nabożnie odmawiaiac, ogladamy da P. Bog roża niebieska P. Naś,	268.
Różaniec Dominik s. wprowadził w zwyczajne nabożeństwo Kátholikom	274.
Różaniec czemu ze stá piaciudzieśiat Zdromych Máriy uczyniono	276.
Różaniec czemu na trzy części iest rozdzielony	280.
Roża Ierychońska czemu Rożáncowi s. podobna 281. (ściom cielesnym 213.	
Rozmyślanie męki P. Chrystusowey naywiększe iest lekárstwo przeciwko poządliwo-	
Rozmáite przyczyny radości ludzkie miewáia 102, (práwił 114.	
Rozum ludzki tego poiać nie może, iako sprawę zbáwienia nášego Chrystus P. od-	
Różnemi intencyami Kátholicy oczekiwamy narodzenia P. Chrystusowego	124.
Różne przyczyny boleści Panny N. miáta z śmierci Syná swoiego namilšego	173.
Rumin bog Pogáński wizerunkiem opátrznosci Pána Boga nášego	199.

S.

S Abá Krolowa z ktorey miáry była figura Panny Naświętszey	53.
Sáma spowiedzia á pokuta Kościół Kátholicki rożny iest od bożnie Heretyckich y	
Sámemu tylko Pánu Bogu przy Mszy s. ofiarę oddáemy 222. (Pogáńskich 256.	
Sárá y Sará co się rozumie 41. Sárán co się rozumie	102.
Siedm boleści Panny Máryey wieršem opisane	195.

Ji

Signa

R E G E S T R

Signa Choragwie żołnierskie Łacinnicy zowia	55.
Sitę nam pomaga do zbawienia słuchanie słowá Bożego	117.
Simeon ś. z czego ma zalecenie swoje	137. (swoie 138.
Simeon ś. ślepotą namiedzony przeżył, wziąwszy dzieciatko Iezusa Páná ná ręce	
Sitá Doktorom pisało o lámenście y boleści Pánny Máryey	172. (Naświęt. 295.
Sitá Zakonników różnych przyktádem Kármelitom poczęli się zwátć sługámi Pánny	
Sol u Łacinników co znaczy, y skąd tak rzeczony	7.
Szlácheństwem y zasługámi domow swoich rádźi się ludzie popisuiá	17.
Szlácheństwo początek swoy ma od cnoty	22.
Stárzy iáko trzymáli o Krolách swoich	
Stárzy Chrześciánie w Advent świącili Zwiástowanie P. Máryey	119.
Stáre láta czemu złotym wiekiem zwano	77.
Stárzy dziękuiac P. Bogu zá dobrodzieystwá pieśni skłádáli	140.
Stárzy ze snow sobie wroźki czynili	207.
Stáry zwyczaj w Kościele Kátholickim ná ofiarę chodzić	219.
Szkaplerz z niebá Pánná Naświętśa Kármelitom dáta	289.
Szkaplerzá ś. prerogátiwy	303.
Świącici z rádością schodzą z tego świata, á grzesznicy lękáją się śmierci bárzo	141.
Świącici w niebie modláją się zá námi do Páná Bogá, ále osobliwie Orędowni- czká náśá Pánná Naświętśa	254.
Świącici z P. Bogiem kroluiacy nie máia wiáry y nádzicie, ále miłość tylko sámę	265.
Świąto Zakonu Kármelitáńskiego	287.
Świąto Zwiástowania P. Máryey iest między innemi świąty napřednieysze	81.
Świec czemu przy Ofierze Mssey ś. używamy	131.
Świecá co znaczy w kościele	133
Światobliwość wdow Chrześciáńskich	147.
Światobliwość P. M. iest náá światobliwość wśyrykich śś. Páńskich zacnieysza	233.
Śłodkość cudowna w uściech pozdrawiájących Pánnę Máryá	273.
Ślepotá náciężśa iest ná człowieka, że niewie gđzie się ma obroćić	129.
Sławę dobra iáko nam świecá wyrażá	133.
Sług swoich iáko zwyktá w przygodách P. Naświętśa rátować	96. (náśyich 43.
Słusneysza dzień Národzenia P. Naś: świącic, niżeli dzień národzenia rodziców	
Szczęśliwsze náśe wieki niżeli stárych	80.
Stella rybá w morzu potyskuiaca się	267
Sposób trácenia złoczyńcow u stárych Zydow	178.
Sposób wcielenia P. Chrystusowego cudowny, y niepoięty rozumem stworzonym	89.
Skrzydłá Seráphinow świątych dwoiste co znacza	72.
Słusne P. Naświętśa iest przyrownána do káśtelu mocnego	211.
Strus iáko dziecié rodzi	121.

T.

T Ak grzeszni iáko y spráwiedliwi pomoc do zbawienia z P. Naświęt: máia	304.
Text Zydowski P. Naświęt: w Psálmiech Dawidowych Iutrzenka názywa	34.
Teráznieyszych wiekow Chrześciánie málośmy co roźni od Pogan	78.
To iest kúnst w rzemieśle, y w náukách domćip, ofbukác tego, który się mistrzem swoiey professiey czyni	89.
Tobiaśá ś. poboźność y ochotá w czynieniu uczynkow dobrych	109.
Towálnia był przepasány Iezus Pánná krzyżu	188.

Rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.

Trzem i w piśmie s. znacza affekty ludzkie 12.	Trzeci wymod tego słowá Au
Trzech rzeczy każde miasto ábo zamek do obrony potrzebuie	
Trzy łaski osobliwe Pan Bog dat Naświętsey Pánnie	
Trzy sposoby sa grzeszenia, z ktorých żadnemu P. Naświętśa nie podlegá	
Trzy osobliwe przyczyny, dla ktorých Pánná Márya nawiedzá Elżbietę s.	9.
Trzykroć zślat swoich Chrystus Pan był obnażony	181.
Tróca koronę w niebie, ktorzy się sami z dobrych uczynków swoich chlúbia	214.
Thebe miasto sławne Greckie kto záłożył 198.	Thebe co się rozumie 203.
Troiáka pełność łaski miáta w sobie Pánná Naświętśa	75.
Troć e piętrá w korabiu Noego co znacza	209.
Troiákie korony biora w niebie święci Boży 156.	Tronem Boskim P. Mária bylá 11.
Troyce świętey istności, á Wćielenia Syná Bożego, nikt z luźi śmiertelnych rozumem swoim nie poymie	90.
Trzeźwo, spráwiedliwie y pobożnie mażyć człowiek Chrześciáński	126.
Trzcinę czemu Ewángelistá s. názwał Calamum	183.
Tryumphálne śáty iákie v stárych Bohátyrow bywały	10.
Tygrysowe przyrodzenie, y iáko mu dzieci biora	266.

V.

V Bosłwo nie tráci prerogátiv Szlácheckich 25.	Vgodá Sábinow z Rzymiány 202.
Vmieráiac Chrystus P. czemu Máktę swoię Naświętśa názwał niemiásta	19.
Vpadek sąsiad nášych Węgrów 230.	Vidua skąd iest rzeczona 149.

W.

W Esola nowinę, iáko stárzy Egipczyánie konterfetowáli	84.
Większe błogostáwienie P. Naś: otrzymála niźeli wšyscy inni święci Boży	76.
Większy pokoy zákwitnal zá przyściem Pána Chrystusowym ná świát niźeli był zá ktorých wieków	82.
Więźnie okupowác z niewoli pogáńskiey iest to wielki uczynek miłostíerny	295.
Wodę morská iáko uczynić słodka y dobrá do pićia	266.
Waż w róža włożony tráci iad swój	267.
Wiárá s. naprzod rozśyrzyła się w Syryey	270.
Wdzięcznie to P. Naświęt: od sług swoich przyimuie gdy ia nabożnie Anyelskim pozdrowieniem pozdráwia	283.
Wćielenie Syná Bożego w żywoćie P. Máriei tak iest cudowne, iż go żaden człowiek rozumem swoim poiać nie móže	68.
Wšytko co pomysłi człowiek dobrego, spráwić móže zá pomoca Boska	69.
Wšytká Troycá s. miłosć swoię oświádczytá narodowi ludzkiemu czásu Wćielenia Słowá przedwiecznego	89.
Wšyscy zá świátem idziemy, o niebie niemyśli żaden	113.
Wšyscy mamy wzdychác do Oycyzny wiekuiśtey	116.
Wšytko Chrześciáństwo ma swoie osobliwe nabożeńśtvo do P. Máriei	224.
W cnotách ma náśládowná P. Naś. kto się iey sługa prawdziwym chce zwác	294.
W kościele Chrześciáńskim P. Naświętśa iest iáko choragiem iáka	55.
W wielu lećiech P. Naświętśa bylá oddána do kościołá, y w wielu lećiech bylá poślubiona Iozephowi s.	54.
W wieczor czemu ná Páćierze dzwonia, y czemu ludźie P. N. pozdráwia	97.

Regeſtr rzeczy godnych, y potrzebnych do wiedzenia.	
Żilia Narođ. P. ludźie w niepráwóſci kocháiacy ſię ſzczęſcia ſukáia	112.
Wom młodym zá máž iſć nie ieſt grzech żaden	148.
Wy ſłużac w ſtanie ſwoim P. Bogu ſwiatobliwie, im więkſze przeſładowá-	
nia ponoſba ćierpliwie, tym ſobie więcey w niebie záſługuia	148.
Wdowy ſwowlone wielom dáia okazyia do obmowiſk y poſadzánia	149.
Wdowá nie ma być takoma	150.
Wdowy máia dáwać ćwiczenie przyſtoyne działkoin ſwoim	150.
Wino iáko wyciſkáia	153.
Widzenie czterech ieżdż w Obiáwieniu Iana ſ. iáko ſię máia rozumieć	155.
Wielkoſć żalu oycowſkiego po ſynie ſtráconym	158.
W ſtárym Zakonie żaáney białyegłowie nie godziło ſię żyć w pániénſtwie,	
ále káżdá powinna była iſć zá máž	47.
W żáłobie dla czego po w mártłych chodza	157.
Wzywánie P. Máryey przy Mſſey ſ. z poczatku záraz Koſciół náſtáło	270.
Wyſokie cnoty Pánni Náſwiétyſſey od ſ. Ignácego opiſáne	299.
Z.	
Zacnoſć máćierzyńſtwa P. Náſwiétyſſey	248.
Zacnoſć y ſwiatobliwoſć Domku Loretańſkiego	315.
Zaden z ſſ. Bożych nie móże ſię záſługami ſwoimi rownáć z Pánná Przenaſ.	19.
Zadnego do ſiebie o ratunek y przyczynę wołáiacego P. Naſ. nie odrzuca	40.
Zadna duſá nie ſtá przed Chryſtuſem Pánem do niebá	106. (37.
Záraz od poczatku ſwiátá Oycomie ſſ. oczekiwáli przyſcia Meſſyiaſowego ná ſwiát	
Zámſſe Communitates dawnieyſſe poſlednieyſſych nienáwidza	287.
Zámſſe P. Bog chce wdzięcznoſci po náſ zá dobrodzieyſtwa náſ pokazáne	219.
Złote koronki v ſáty Pánni Náſwiétyſſey co znácza	7.
Złoty wiek ſtáł ſię ſwiátu zá wćieleniem Pánná Chryſtuſowym.	77.
Złote láta ſkáđ miały zálecenie ſwoie	79.
Złotych wiekow pokoy kwitnáł po wſytkim ſwiećcie	81.
Z náтуры pokorna będąc P. Náſwiétyſſa, nic nie wynoſi ſię z tego, iż ieſt Má-	
tká Bogá naywyſſzego	240.
Znižáia ſtan ſwoy, ktorzy ſię z gminem poſpolitym powinowáca	23.
Zupetná miłoſćia Pánná Náſwiétyſſa miłowátá Pána Bogá	57.
Z więkſzym prágnieniem P. Náſwiétyſſa o cekiwatá národzenia Syná ſwoiego	
nizeli wſyſcy Oycomie ſtárego Zakonu	121.
Zwyczay obieránia Krolá v ſtárych Egiptczyan	49. (ſyáſ 103.
Zydzi iáko ſię weſelili, kiedy im powiedziano, że do náſ przyidzie nie zá długo Meſ-	
ſyáſ rozmáite opinie mieli ták o Chryſtuſie P. iáko y o Mátcie iego Przenaſ.	161.
Zydzi wiedzieli dobrze z Rábinow ſwoich o Iežuſie Pánu, y Mátcie iego, á	
przećie wierzyć weń niechćieli	249.

